

UNIVERSITY OF TORONTO

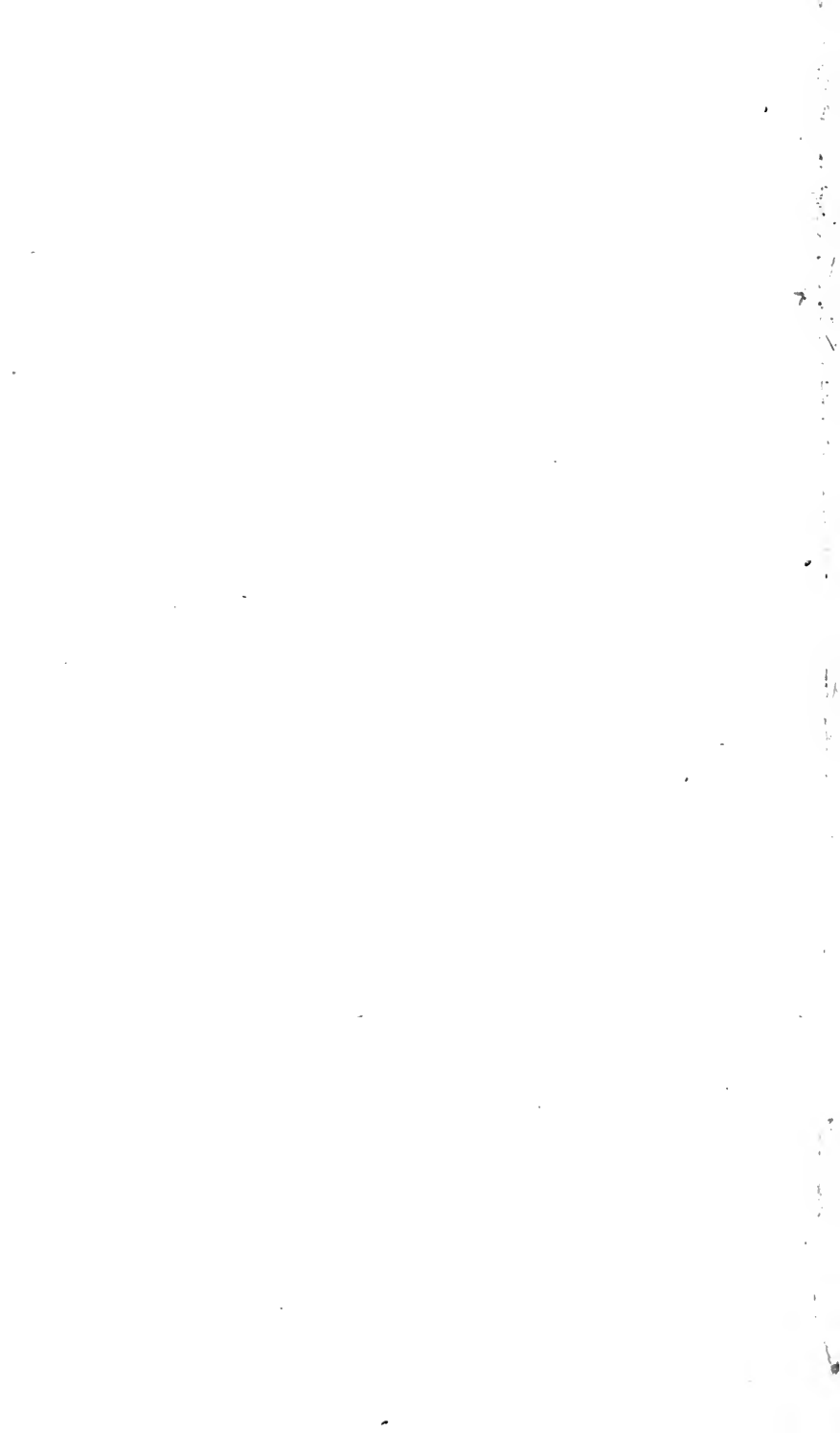

3 1761 01680337 1

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
by
KAREL AND MIROSLAVA
CVACHOVEC

Quinti Horatii Flacci

CARMINA LYRICA

ILLUSTRAVIT

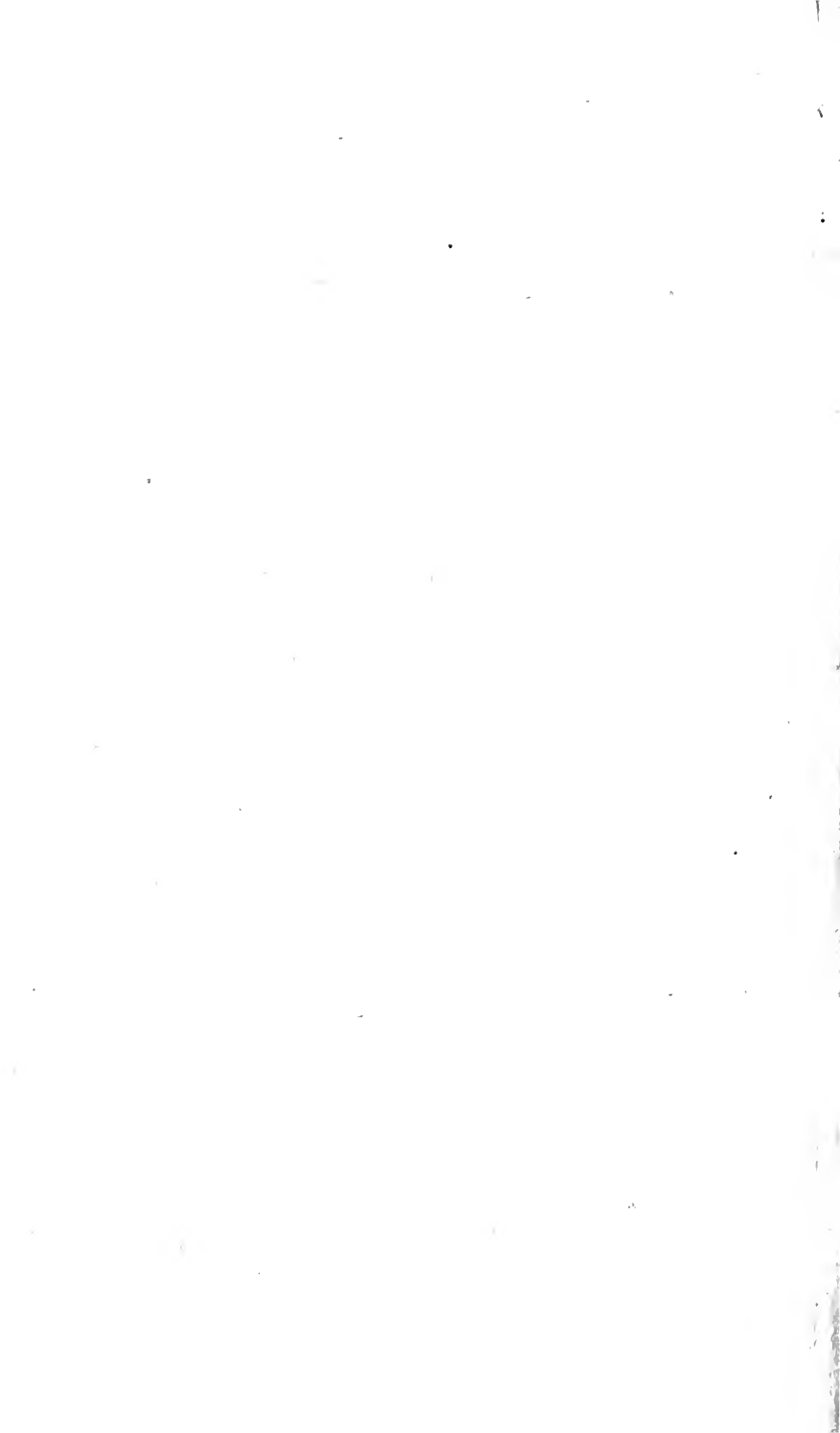
CHRIST. GUIL. MITSCHERLICH.

Professor Publ. Ordin. in Academia Göttingensi.

TOMUS PRIMUS.

VIENNAE et TERGESTI,
in bibliopolio Geistingeriano.

1 8 1 7.

Quinti Horatii Flacci

O P E R A.

T O M U S P R I M U S :

VIENNAE et TERGESTI,
in bibliopolio Geistigeriano.

1817.

LIBRARY

AUG 09 1990

UNIVERSITY OF TORONTO

Duros labores Martis et asperae
Virtutis oestro praetrepidus duces,
Quos blanda nascentes Enyo
Sustulit, indomitum Melanta,

Craique robur, Nelsonaque horridum
Tridente raptis, et vim Suorovii
Desaevientis fortiori
Ingeminet fidibus tumultu

Heroa testudo: hic levioribus
Imbelle mecum, Melpomene, sonis
Molire carmen, quale quondam
Aeolio modulata Flacco es.

Echus anhelae vox recinat Viros
Late togatis laudibus inclutos,
Quos alta sepostos eburnis
Gloria per populos et urbes

Vehit quadrigis tempora civica
Lauri coruscos; quos prope Guelfias
Miratur, exundante frugum
Laetitia decorata cornu.

Vos copiam, Vos redditis aureae
Beata venae tempora; Vestra ope,
ARNSWALDE STEINBERGique, nostris
Finibus exitiosa belli

Defensa nubes, quae populos gravi
Incestat umbra. Pierides jugis

Pindi relictis hic silentes

Propter aquas referunt omissos,

Vestro feroces praesidio, choros:

Quas inter alta fronte GEORGIA

Augusta procedit fluenti

Syrmate, quam sequitur priorum

Caterva vatum, laeta quibus novam

Adflavit auram, Maeonides gravis

Sceptri potitus, Pliadamque

Antevolans graviore nisu

Dux, hospitem Castaliis Linam

Mutans fluentis, Pindarus, et, pium

Qui duxit Aenean per ignes

Per maria Ausonias ad oras,

Maro juvena turgidus: hoc minor

Gaudens videri pone subit novo

Decusque virtutesque Vestras

Flaccus avens celebrare plectro.

O longa Musis mitibus otia

Præstetis, almi! Sic precibus piis

Votisque tutelare Sidus

Ultima Vos veneretur aetas.

VIRIS

ILLUSTRISSIMIS GENEROSISSIMIS
EXCELLENTISSIMIS

CHRISTIANO LUDOVICO AUGUSTO
L. B. DE ARNSWALDT

ET

GEORGIO AUGUSTO
L. B. DE STEINBERG

MAGNIS GEORGII III. AMICIS

ACADEMIAE GEORGIAE AUGUSTAE

CURATORIBUS ET MUSAGETIS
SAPIENTISSIMIS.

apud aequos et intelligentes rei arbitros redemptam cuperem, istaque cogitatio animum sollicitius haberet; in ipso tamen operis progressu, quum in medium rerum actum deferrer, ac difficultates partim agmine facto me circumsilirent, partim ex insidiis nec opinum opprimerent, sollicitudinem istam mirifice augeri intendique magno cum molestiae sensu expertus sum. Quas quidem difficultates minime adfectatas aut remissioris studii patrocinia a me praetexi facile sibi cordatiores persuadebunt, si me non translaticie munere interpretis defuncturum olim, quum, quas partes mihi in curando hoc negotio agendas tuendasque destinassem, specimine aliquo evulgato explicare adniterer, publice professum meminerint. Quam professionem, quum justam operae, Horatio, doctissimo poetae, a me impendendae, descriptionem expromat, hic reponendam iudicavi, quo luculentius inde simul adpareat, quanto studio ei re ipsa fidem adstruere adlaboraverim.

Igitur quamquam is, qui poetae alicujus verba ac sensum commode atque perspicue explicat, boni omnino interpretis partes sustinuisse videri debet; in Horatio tamen majorem campum, in quo sese exerceat, apertum sibi existimare debet, quumque Horatius is sit, per quem Romanae poëseos majestas steterit, qui linguam suam, Ennii, Lucretii aliorumque conatibus tantum exasciatam, felicissimi

ingenii lima perpoliverit, eamque ad Graecae poeseos genium inflectendo informandoque novis et exquisitis sermonis poetici augmentis locupletaverit, adeo, ut tota Romanorum poesis novam inde eamque laetam ac satis liberalem induerit faciem, quam quidem, tanquam exemplar consummatissimum seriores, qui aliquid sibi videri vellent, poetae sibi proponerent contemplandam, exprimendamque unice adlaborarent; majus ei opus movendum, qui omnes Horatianae poëseos virtutes cognoscere, cognitasque atque curate perspectas aliis ita tradere cupiat, ut Horatii lectio inde perspicua existat atque jucunda.

Atque omnium quidem primam ei virtutem, qui Horatium recte interpretari velit, hanc inesse oportere arbitror, ut ingenium adferat graecorum latinorumque poëtarum lectione tritum atque expoliturum, quod ipsum, phantasmatum sublimium capax, poëtam in altos nubium tractus tendentem nisu haud impari sequi audeat, utque adeo ipsi sit *mens divinius atque os magna sonaturum*. Non igitur, ubi magnarum rerum objectis a poëta ideis incendi atque exaestuare debet, cum missello Baxtero lectorem frigore feriet; aut ubi inter Deos res agi, Deorum consortio poëtam frui, eos videre, adloqui sentiet, fidem ejus rei eodem auctore Apellae Judaeo, qui hoc credat, transmittet: sed eodem contactus adflatusque spiritu eundem commotioris animi

P r a e f a t i o.

Q uod homines, longinquum iter ingressi, facere solent, ut, ubi paullo longius profecti, et in peregrina loca delati aliud coeli momentum verti aliamque rerum scenam succedere animadvertunt, aliquantisper subsistant, et quidquid seu confragosae ac devius commeantium erroribus abruptae, seu occursum silvarum coarctatae, nunc latioribus campis explicitae viae, quod a tergo relictum est, cum animo suo exputent ac plane remetiantur; seque hac ipsa difficultatum, quas eluctati fuerint, haud injucunda retractatione ad ulteriora, si quae forte ante, quam optatam metam contingant, impedimenta emersura sint, exsuperanda accingant, suscitatoque ita spiritu ac Bonum Eventum rite prius adprecanti audacter pergant; eodem fere egomet ipse, quidni enim ingenue fatear, profligata qualitercunque vasti atque impediti operis, cujus perficiendi aliquot abhinc annis publice nomen professus sum, dimidia parte, eodem, inquam, me constitutum loco, eodemque adfectu me intime perterritari sentio. Atque huic quidem tanto excu-

satius indulgere mihi licere arbitror, quo potiori jure a me postulari posse intelligo, ut absoluta operum Horatii, quae Lyricis continentur, parte collocatae meae in illustrandis iis operae modum ac rationes in istorum fronte diligenter exponam ac praefiniam. Cui quidem tanto prolixiori animo concedo, quo facilius me ita effecturum spero, quod sane prudentes atque idoneos aestimatores ipsa res monet, ut vel iis indignatiunculas suas excutiam, tardationemque meam adprobem, qui ex suo ingenio, quo ipsi calide coepta calidius deproperare adsolent, rem nimis lente trahi opinarentur, atque adeo in incili haerere subinde clamitarent. Quibus equidem clamoribus tantum abest, ut ab instituta via deturbari me passus sim, aut consilii mei rationes confundi, ut potius, quo longius procederem, tanto pensiculatius pedem movere, atque circumspectius agere decreverim. Quamquam enim jam tum, quum edendi Horatii provinciam, a Iani satis prudenter administratam, ejusdemque praestantissimi viri morte, quae bonis omnino literis, maxime Nostro et Vellejo, quibus se totum dediderat, sane quam gravis accidit, vacuefactam Summorum Virorum hortatu et auctoritate ulterius ornandam susciperem, probe admodum mihi perspicere videbar, quot et qualia ea essent, quibus satisfactum oporteret, si facilitatem meam, in capienda illa ostensam, a temeritatis culpa

oculis ferre debet, multo magis consulet, si continua adnotatione poëtae lectionem adjuvet, partium inter se junctarum artem atque consensum, phantasmatum vim, eloquentionis virtutes plano ordine retextas perspicuis verbis illustret; unde erectioris indolis juvenes ingenium ad humanitatis sensum fingere, ac poetiarum notionum, quas et ad alios poetas intelligendos cum fructu transferant, copiam sibi parare, omninoque veram interpretandi artem addiscere queant.

Inter haec omnia subtilitatem adhibebit criticam, deque sententiarum veritate, quaeve sub veri tantum specie adblandiantur, fucatoque colore mentem teneant, quid recte vel secus, quid ambigue poeta eloquutus sit, ubi in medio volatu defectus viribus lassatisque alis magnis ausis exciderit, diligenter monebit; circumspicte tamen de his pronuntiabit, cavebitque sedulo, ne sensu hoc, ut ita dicam, critico, minuatur atque obrigescat sensus poeticus. —

Atque haec fere sunt, quae in Horatio interpretando maxime spectari oportere judicavi, quaeque hac nova editione adsequi studui. Quo igitur Horatii carmina cum sensu aliquo ad lyricum spiritum attemperato legi possent, unaque ista opera felicioris indolis adolescentibus ingenium fingendi, pulchritudinisque sensu imbuendi copia fieret, in eo potissimum mihi elaborandum intellexi, ut virtutem poe-

tae lyricam, h. universum cujusque carminis habitum et incessum expedirem, dispositionis artem enodarem, celerem ac liberio rem ingenii motum ac praecipitem adeo impetum, quo argumentum suum subinde devolvit poeta, persequerer, eundemque entusiasmum in generosioris venae ingenii excitarem et inflammarem, phantasmatum vim ac rationem, ne incerta fluitarent, animumque obscura tantum aut omnino vana specie, umbrarum tactum refugientium instar, deluderent, sollerter explanarem; tum singularum partium adornationem et tractationem excuterem; earumque justam cum inter se tum cum primario carminis argumento convenientiam ostenderem; denique sermonis lyri ci vim et indolem ita declararem, ut ornatus ejus, verborum delectu, dignitate et copia; exquisitior eorumdem structura et collocatione, docta sententiarum inversione, amplificatione cet. quaesiti semina et causae patescerent. Quae quidem omnia ut rite adsequerer, nihil prius atque antiquius habui, quam ut Horatium cum in argumentis tum in singulis carminum partibus mihi plane graecum fingerem ac repraesentarem, fontesque, si quos bona fortuna nobis fecisset reliquos, circumspicerem, seduloque investigarem; defectum autem istorum communi Graecorum loquendi usu ad partes vocato supplerem. Etenim satis exploratum est; Romanos, maxime poetas, ad graeca ingenia

sensum et in aliis excitare conabitur. Et quum tria potissimum interpretes Horatianus in quovis carmine spectare debeat, inventionem, tractationem, eloquutionem; primam impositam sibi censebit curam in exponendo carminis argumento, dispicietque, num primae ejus ab ipso ductae sint lineae, an praecipua inventi laus graeco alicui poetae deferenda sit, et, si graecum exemplar ante oculos habuerit, num id, quod imitandum sibi proposuerat, adsequutus sit, vel ornatiore orationis habitu, aut subtiliori tractationis artificio superarit, an omnino inferior discesserit, dijudicabit. Mox rei pertractatae rationem expositionisque virtutes accurate exponet, et in expediendo sententiarum nexu docebit, quae pedestris, et quae poetica ejus sit ratio. Tum ad ipsam carminis interpretationem delatus, sermonis poetici naturam atque indolem, doctrinam, ornatum, pulchritudinem cum causis declarabit, eumque ad vulgarem loquendi normam revocando orationis amplificatae atque exornatae semina atque origines indagabit. Quo in genere ut rectum de poetae virtute ferri possit judicium, sedulo inquireret, quid ipsius secundum extunderit ingenium, quidve ab aliis acceperit, acceptumque quibus ornamentis nobilitaverit. Adponenda adeo, si supersint, graecorum poetarum, quorum flores *apis Matinae more modoque* legisse, et ad quos totum sese composuisse constat, ea loca, quorum vel sensum

expresserit, vel unde prima comitioris dictionis stamina deduxerit, omninoque juncturam, flexionem, collocationem verborum graecam diligenter notabit. Neque vero in his subsistet, sed et eos, quoscumque Latium ipsi subpeditarit loculos, excutiet, et quid inde in suos usus depromserit, depromptumque qua arte excoluerit, suumque prorsus fecerit, investigabit, ac dispiciet. Neque leve interpretationis subsidium ex eorum, quos sua aetas vidit, quosque serior protulit, poetarum carminibus petet, enotandisque, quae colorem suum ex Horatio duxisse videntur, locis ipsi haud parum lucis adfundet; quo ipso dubitandum non est, quin liberalioris ingenii juvenibus multum delectationis adlaturus sit. Neque tamen laborem suum extendi ac paene dicam effundi in hoc patietur, ut sententiarum vulgarium locorumque communium struem inde coacervet, iisque poetam obruat: sed in his circumspecte versabitur, eaque tantum adferet, quae, eodem orationis colore delineata, utique ex Horatio ducta videri possunt.

Praeterea, quum Horatii lectione juvenilis in primis aetas teneri soleat, interpres non tantum in difficilioribus poetae locis, aut ubi forte doctam aliquam et exquisitiorem observationem, quam in penu habet, depromendi, aut severam in alios stricturam exercendi occasionem sibi datam putet, ambitiose morabitur, sed adolescentum utilitati, quam semper in

sese prorsus composuisse, graecaque exempla aut plane expressisse aut imitando adumbrasse; tum Horatium, qui novum lyrici carminis genus e Graecia Latio inferret, ad graecos Lyricos exprimendos se adplicuisse, etiamsi nulla istorum, quae rei fidem adstruerent, fragmenta superessent, neque ipse aperte, unde profecisset, fateretur, ipsa tamen plurium carminum, qua argumenti indolem enuntiationisque vim plane graecam, ratio istud abunde comprobat. Quo in genere admodum probabile est poetam ita versatum esse, ut, quum adsidua poetarum graecorum, maxime lyricorum, lectione bene penitus sese in eorum familiaritatem dedidisset, graecorumque versuum tentaminibus ingenium ad eos plane conformasset, primum, quo sermo latinus horridus adhuc ac prae fractae asperitatis emolliretur rotundiorque existeret, iis ad verbum vertendis insudaret, tum liberiore imitatione spiritum Graiae Camenae excipere, inventaque ejus sua facere conaretur, donec tantem adsidua hac contentionis asperitate vires perfectas constitutasque nactus operi suo ita sufficeret, ut, quum ad argumentum, ut ita dicam, Romanum deferretur, non tam a Graecis lumen suum accendisse, aut ab iis tantum defluxisse, quam omnes ex sese virtutes expromsisse videretur. Hocce autem modo poetae progressum esse studium, profectusque ejus adolevisse, dubitare vix licet, si ipsorum

carminum diversum habitum ac formam curatius introspicias. Sunt enim in iis, quae presse ac paene ad verbum ex graecis exemplis, etiamsi nullum eorum vestigium superesset, ducta esse praeter argumenti rationem adfectatior loquendi ratio enataque inde obscuritas abunde arguit; tum etiam, quae, quum primum suis ipse pennis niti vellet, juvenilem redundantiam, immodicum translationum usum, earundemque diversissimarum copulationem, orationem calamistratam, verbo, nondum plane subactum poetae iudicium manifestant; plurima denique in summo perfectionis fastigio collocata, ad quod poetam non nisi per gradus eniti potuisse adparet. Atque inde maxime divini ejus ingenii vim censendam esse iudico, quod non uni aut alteri poesis lyticae generi adhaeserit, in eoque solo maturitatem quamdam adsidua exercitatione duxerit, sed fere omnia delibando parem h. maximam ex iis laudem abstulerit. Ita, quem nunc Anacreontea ἀφελείη ad lusus et jocos descendere, aut remissiore Sapphus lascivia dulciores adfectus fidibus committere, aut Simonidea aequalitate ac sermonis proprii jucunditate quadam, lenis ac puri fontis ritu, decurrere animadvertas, eundem nunc sancta ac gravi oratione Deorum atque heroum laudes persequi, sententiis densum et grandem, sibi semper instantem, concitatoque spiritu, torrentis instar, effundi ac debacchari videas;

adeo quidem, ut Alcaei bellicum, Stesichorean gravitatem, Pindarique *μεγαληγορίαν* ac dithyrambicam audaciam congenitam ei existimes. Neque minor ejus virtus in illo genere exsplendescit, in quo numeros animosque Archilochi sequutus liberrimae indignationis sensum prodidit, vipereoque veneno infecta tela ipsis hominum, a quibus vel irritatus esset, vel quos ultro adversarios sibi deposceret, jugulis intendit.

Exposita, quantum fieri potuit, poetae doctrina, alterum hoc mihi datum censui negotium, ut artificium ejus in tractando illuminandoque argumento suo ostensum, contextumque cujusque carminis, Arachnaea subinde subtilitate oculos paene fallentem, resolverem atque explanarem. Quo quidem me hoc simul consequutum esse arbitror, ut iis tandem aliquando fides derogetur, qui, quas virtutes lyricas spiritus poetici inopia sequi intellectu haud potuerint, eas in vitis reponerent, ac vel plane nexum in quibusdam carminibus desiderarent, vel amoeniorem et in multos flexus recedentem ingenii incessum graviter reprehenderent. Sermonem denique poeticum ut justo modo ac perspicue declararem, id vero vix aliter me adsequuturum esse intellexi, quam ut eum, tetero omni colore poetico, in pedestrem formam diffingerem, et ubique claras notiones substituerem. Atque in hoc nimiam curam quam defectum, quippe ad-

lescentibus, opem desiderantibus, molestiorum, malui reprehendi.

Ex his omnibus satis intelligi opinor, me in tractando hoc opere rationes ita instituisse, ut non tam aliorum, qui eandem viam trivissent, vestigia sequerer, adminiculaque, ad quae adniterer, circumspicerem, quam ut ipse mihi viam sternerem, meoque potissimum Marte starem. Quo minus enim me in commentariorum, seu, ut antiquiores interpretes haud inepte indigitant, commentorum vastitates immitterem, cum infinita eorum copia, tum maxime ipsa commentandi ratio absterruit. In antiquioribus enim quum, aetatis quidem istius vitio, sola fere doctrina scholastica, omni venustatis poeticae sensu ejurato, regnet, recentiores autem plerique interpretes in vulgaribus disertum lectorem, ubi opem desideret, fere destituant, captandisque insuper acuminibus, dilogiis, et quae id genus sunt, verum sensum poeticum perdant, ac speciosis commentis varie illudant; facile praevidebam, generosiorum mentis impetum lectionis molestia atque tædio sufflaminatum, animique iudicium plane obtusum iri. Rite igitur praeparatis omnibus accessi ad hanc provinciam, tanquam a nemine tum occupatam, eamque ad praescriptam a me superius formulam ita quidem regundam ornandamque statui, ut ad meum prorsus sensum quodvis carmen excuterem, artemque ejus in inveniendis tractandis-

que rerum argumentis proditam, ac sententiarum eloquutionisque virtutes explorarem. Atque tum demum, ne omnia ante me ad illustrandum Horatium adlata fastoso supercilio aspernatus viderer, in consilium adhibui aliquot melioris notae interpretes, ac primo quidem loco vetustissimos, Acronem et Porphyriorem*), in quorum scholiis inter plures ineptias et quisquillas, aliunde forte ingestas, multas bonas observationes reperiri noveram, tum praeter Lambinum, doctum et adcuratum virum, Cruquium et Torrentium, itidem doctos, sed sensus poetici ac multo magis spiritus lyrici plane expertes, et interdum, maxime Cruquium, absonis opinionibus et argutiis valde molestos; e recentioribus autem hinc inde ad partes citavi Dacerium et Sanadonum venustatis poeticae intelligentes; sed subinde nimis argutos; tum Iani, elegantissimi

*) De Acrone, Porphyriore deperditisque C. Aemilii, Julii Modesti, et Q. Terentii Scauri scholis vid. Fabric. Praef. ad ed. suam a. 1555. et, qui sua inde hausit, Iani Proleg. p. XLII. tum Ian. Parrhas. de rebus per epistolam quaestitis p. 14 seq. Reines. Defens. Var. Lect. p. 107. et Pet. Nannii Miscell. I. et II. 16. Praeter istos exstat farrago Scholiorum, a Cruquio e Codd. Blandd. excerpta, et ab eodem Commentatoris nomine insignita, non, auius aetatis ae pretii. Sunt enim in iis nonnulla bonae admodum fragis, e deperditis antiquiorum Grammaticorum scholiis hinc dubie deprompta, plurima ex Acrone et Porphyriore, et ipsis truncatis, constipata, alia denique recentissimae aetatis. Sic, ut utriusque generis exemplum adponam Serm. II. 5. 92. Davi *obstipum caput* illustratur. Scauri scholio: *inclinatam in alterum humerum*, uti quoque Cicero Arati λόξον interpretatur in fragm. Arateis iuit. *Obstipum caput et tereti cervice reflexum*. Tum Serm. II. 4. 81 *Hic scobis et haec scobes dicitur rasura serrarum, graece κρινονα: Theotisca lingua* urpora; quod haud dubie Nostrum *Bohr* est, quod adeo latiore olim significatum habuit.

júdicii virum ac de Horatio meritissimum; denique, qui partem tantum carminum pro instituti scholastici, cui destinata erant, ratione illustrandam suscepere, duumviros praestantissimos, Koeppenium, summa mihi, dum viveret, familiaritate conjunctum, cujus recordatione adhuc fruor jucundissima, poeticarum Venerum acerrimum indagatorem, eundemque haud vulgaris doctrinae laude conspicuum, et Boettigerum: cujus operam si Horatio tam feliciter cecissem dicam, ut, eidem plane satisfactum dici posset, si omnia carmina ab eo perpolita teneremus; haud temere me pronuntiare, aut amicitiae cuidam quidquam me dedisse fatebuntur omnes, qui profundos multiplicis doctrinae recessus amoenissimique ejus ingenii vim noverint. Atque hic cum cura a me praedicanda venit insignis Heynii, Viri de me meisque studiis egregie meriti, humanitas, qua quidem mihi, tam grave ac difficile opus molienti, dexter stetit, consiliisque suis, poetae fructuosissimis, nunquam defuit; cujus quidem beneficii memoriam ita colam, ut gratissimo illud homini praestitum bonus quisque intelligat.

In textu poetae repraesentando vulgatam fere sequutus sum recensionem, ad Codicum fidem satis probabiliter constitutam; neque facile discessionem ab ea faciendam judicavi, nisi ubi Codicum auctoritatem temere posthabitam, et conjecturis correctionibusque viro-

rum doctorum non admodum gravibus de causis indultum animadvertissem. Sicubi tamen lectionem aliquam, omnibus pravitatis indicibus oppressam, exturbandam juberent artis criticae regulae, et ab aliquo docto viro satis probabile medicinae experimentum factum deprehenderem, hanc, reclamantibus licet omnibus libris, poetae admovere non dubitavi. Multo magis mihi licere putavi in interpunctione facienda, quae quidem exactius instituta dici vix potest, quantum subinde ad expediendam sententiam adjuncti adferat. Sed de his curatius agendi locus erit in singulari Volumine, quod crisin in omnia Horatii opera complectetur, quam quidem ut plane ab interpretatione sejungerem, pluribus de causis inductus sum. Praeter istud autem, ut verbo saltem externam operis, quod reliquum est, formam indicem, sequentur duo alia Volumina, quorum prius Sermones et Epistolas, posteriorus Artem cum Indice uberrimo continebit.

Codicum et Edd. elenchum, Iani maxime industria concinnatum huic praefationi subjungere placuit, satisque habui, hinc inde, maxime in antiquis editionibus, a quibus instructor eram, nonnulla refingere, supplere atque emendare: quod ipsum mihi interdum satis molestiae attulit; quamquam vel sic Horatiani textus Historiam minime ad liquidum perductam esse ipse probe intelligam. Tum vitam poetae, a Massono ampla doctrina in-

structam, ab eodem autem Iani scite in compendium redactam subjeci; quae vel sola argumentorum adfatim suppeditat; quam infirma omnino Bentleji temporum sit ratio, qua Horatium primum, idque annis aetatis suae XXVI—XXXII., Sermonibus, postea biennio Epodis, deinde septem annis tribus prioribus Carminum libris, tum Epistolarum libro I., inde Carminum Libro IV. et Seculari, denique Arti et Epistolarum Libro II. uni vacasse demonstrare conatus est. Denique cum fructu, antequam ad ipsam Horatii poësin animus convertatur, legi poterit libellus R. van Ommeren, Gymnasii, quod Amstelodami floret, Rectoris nuper meritissimi, lingua Belgica scriptus, in quo poetae nostri virtutes ita expendit, ut aliorum conaminibus, eidem impensis, facile carere possimus. Dignus sane is liber est, qui veste latina ornatus in plurimum notitiam perveniat.

Ante autem quam praefationi huic finem imponam, non possum, quin publice Cel. C. C. Wendlero, doctissimo atque Reizianae plane adcuratoris Viro, animum meum gratissimum profitear, quod in plagulis a sphalmatis typographicis defendendis operam suam mihi commodare voluerit, eaque sane quam molesta perfecit, ut, si paucissima imbecillitatis utique humanae argumenta excipias, tersa omnia ac nitida adpareant. Scr. Gottingae M. No. vembri MDCCXCIX.

E L E N C H U S

C O D I C U M M S S.

AD QUOS HORATIUS ADHUC EXACTUS EST.

De Codd. Horatii in genere monendum, omnes, quos hodie habemus, e recensione *Vettii Agorii Basilii Mavortii*, qui quidem Consul fuit sine collega anno post Christum DCCXXVII. et *Felicitis*, oratoris Urbis, fluxisse. Ita enim in antiquioribus Codicibus, Leidensi, Reginensi aliisque, uti Bentlejus in praef. testatur, post Epodos litteris majusculis scriptum fertur:

VETTIUS AGORIUS BASILIUS MAVORTIUS V. C. ET
INL. EXCOM. DOM. EXCONS. ORD. LEGI ET UT PO-
TUI EMENDAVI. CONFERENTE MIHI MAGISTRO FE-
LICE ORATORE URBIS ROMAE.

h. *Vir clarissimus et inlustris, Excomite Domestico, Exconsule Ordinario*, eodem Bentl. interprete. Cf. Relandi Fast. Consul. p. 696. Ac librorum quidem MSS. qui supersunt, etsi paene infinitus in bibliothecis numerus reperiatur, paucos tamen, qui Sec. X. attingant, paucissimos vero, qui illud probabiliter antevertant, inveniri, satis constat. Uti autem exiguam admodum istorum partem critico acumine excussam, et emaculando poetae admotam esse res ipsa fidem facit, ita bona fortuna accidit, ut iis, qui ad emen-

dandum textum studia sua conferrent, optimae fere quosque notae libros MSS. inspiciendi copia facta sit, ut adeo de reliquis pervestigandis seduloque excutiendis non tantopere laborandum videatur. Atque haec quidem fortuna Triumviris potissimum Horatii Censoribus, rite, si qui alii, creatis, Lambino, Cruquio ac Bentlejo contigit, Codd. Vaticanorum, Blandinianorum, Graeviani, Reginensis ac Leidensis ope insignem ac novam prorsus ei lucem praeferebantibus.

Quo autem rectius intelligatur, quousque conatus Virorum doctorum, qui talibus praesidiis instructi crisin in Horatio exercuerunt, processerint, quaeque amplius de eo bene merendi supersit materies; brevem Codicum, ad quos Horatius adhuc recensus est, elenchum subijcere visum est; nam plenior et accuratior, quam quidem res postulare videbatur, quandoquidem e critica eorum notatione lectionum pendet auctoritas, notitiam dare non licuit, quum ipsi, qui eos tractaverint, de iis subtilius dispiciendi supersederint, satisque habuerint, eos certis nominibus aut signis distinguere.

CODD. ALDI ET MURETI.

Muretus quidem passim *veteres libros* crepat, nullum tamen diserte nominat aut describit; quo minus tamen existimes, antiquiores edd. ab eo designari, vetat lectionum, inde allatarum, discrepantia, v. c. I. 23. 5. Praeter hos laudat.

Codicem Bernardini Lauredani, et

Codicem Achillis Statii perbonum ac per veterem, ut ipse ait.

Vid Praefat. ad ed. a. 1555. et ad I. 1. extr. et passim.

Neque Aldus uspiam diserte tradit, quibus Codd. usus fuerit. Satis habet, Codd. *manu* scriptos ab *impressis* distinguere. Laudat quidem

ad III. 12. Codicem Viennensem antiquum *Stanislai* cujusdam *Zaur*, ex quo illud carmen constituit; sed hanc solam notitiam de eo acceperat ab amico; ipse adeo nunquam manibus tractavit, aut lectiones inde enotatas habuit.

CODD. DIONYSII LAMBINI.

Lambinus cum Francisco Turnonio Cardinali Romam profectus, ibique eam, quam diu expectasset, veterum librorum copiam nactus, multos Horatii Codd. MSS. inspexit. Ii sunt:

Codices Vaticani quinque, quos antiquissimos vocal, nec tamen pluribus describit.

Codex Donati Jannoctii Florentini, ad quem testamento Rodolphi Cardinalis pervenerat.

Codex Gabrielis Faëрни.

Codex Ludovici Ursini, Farnesiorum consobrini, ab Hannibale Caro ipsi donatus, in quo desiderabantur Sermones.

Liber Rainutii Farnesii Card. typis quidem excusus, sed cum antiquissimis atque optimis codd. comparatus atque ex iis plurimis locis emendatus.

Codex Joannis Tornesii, typographi Lugdunensis, Lambino ex Italia reverso, commentariisque jam absolutis, nec opinanti oblatus; quem ille vetustissimum censet.

Tum ad ultimam editionem adornandam Lutetiae sex aliis codd. etiam usus est. Ii sunt

Codex Clerici, quem nactus est ab heredibus N. Clerici.

Codices Russardini duo, accepti a Lud. Russardo, juris doctore Avarici Biturigum.

Codices Nicotiani tres, dati ei a Jo. Nicotio, legatione apud Lusitaniae regem functo.

Codex Colombinus, donatus ei a Jo. Colombino Monstroliensis.

CODICES JACOBI CRUQUII.

Codices Blandinii seu Blandiniani quatuor, ex bibliotheca Blandinia, h. PP. Benedictinorum S. Petri in monte Blandinio Gandavi, quo Roma perlati erant. Sed illa bibliotheca, una cum Dunensi, a Belgis tumultuantibus, templaque et coenobia vastantibus (unde *είκονοκλάσας* Cruquius vocat ad Serm. I. 1.), anno MDLXVIII plane perditam et exusta est. Hos codd. cum omnes venerandae vetustatis esse et ad Seculum IX referendos judicat vir intelligentissimus (Append. ad lectorem), quem cum virtute *Blandinium antiquissimum* dicere solet, et sic ultra Sec. IX etiam rejicit, omnium maximi aestimat; quem eundem Vir *κριτικώτατος* Cuningamius (praefat. Horat. et animadv. c. 16. p. 297.) omnium qui exstant, codicum Horatianorum emendatissimum optimumque pronuntiat. Mentionem ejus facit etiam Muret. praefat. ad edit. 1555. Descriptionem amplio- rem Blandiniorum codd. in Cruquio frustra quaeras, nisi quod ad Serm. II. 7. 64. *barbarissimos* eorum *characteres* vocat: ex quo tamen non multum sumi possit.

Codex Divaei, cui etiam magnum pretium statuit vir doctissimus.

Codex Silvius, qui Gualteri Silvii erat. Cruqu. ad Serm. I. 3. 5.

Codex Buslidianus, e bibliotheca Gymnasii Buslidiani trilinguis Lovanii, quem a vetustate commendat ad Epist. I. 1.57. Adparet autem, mutilam fuisse.

Codex alius *Buslidianus* laudatur e. g. ad Epod. II. 69. ejus autem, cum fere modo unius Buslidiani mentio sit, exiguum tantum fragmentum fuisse suspicor.

Codex Carrionis, itidem mutilus.

Codex Martinus s. Martinii.

Codex Tonsanus ex bibliotheca Tonsana, qui solos Sermones continuisse videtur.

Codex Maldeghemius, qui solas odas videtur habuisse, quemque Cruquio commodasse putato Jacobum a Claerhout D. de Maldeghem, ejus mentio ad Serm. I. 2. 106. quamquam ibidem etiam memoratur Judocus Maldeghem D. de Leischot.

CODICES GE. FABRICII.

Ge. Fabricius vetustis et optimae notae quibusdam codicibus mss. et in Italia, et in Germania conquisitis, usus est, e quibus in primis ab eo commemorantur.

Codex Anhaltinus, missus ad eum a Georgio principe Anhaltino et Ascaniensi: quem a vetustate et bonitate lectionum maxime commendat, eumque sibi Lydii lapidis loco fuisse ait, ejus beneficio emendarit ac restituerit loca plurima, et Aconem multo habitiozem et nitidiorz in palaestram literariam produxerit. vid. Praef. ad edit. 1555.

Codex Saxonicus, communicatus cum eo a Laurentio Scradaeo.

Codex Thuringicus. missus ei ab Wolfgango Werthero, Equite Thuringo, sed non integer.

GE. BERSMANNUS

sex codd. MSS. usus est, quos acceperat a Posthio, Jacobo Monavio et Jo. Cotteritio.

CODICES THEOD. PULMANNI.

1. *Codex Augustini Hunnaei*, quem hic illi dono dederat, cuique ipse summum ab antiquitate et emendatione pretium statuit. Designare eum solet littera H.

2. *Codex Collegii Gemblacensis*. G.

3. Alter *Codex Gemblacensis*. E.

4. *Codex Belleri*, a quo illi donatus. B.
5. Fragmentum *Codicis Antonii Diesthemii*; quod continebat libros III. et IV. carminum, sed mutilos; item carmen seculare. A.
6. *Codex Plantini*, Sermones tantum exhibens. P.
7. *Codex Cornelii Gualtheri*, fragmentum; continens librum II. Epist. et libri I Sermonum eclogas tres cum dimidia. C.
8. *Codex* vetus, Artem poëticam completens. T.
9. *Codex* alter *Plantini*, Ars poëtica. P.
10. *Codex Victoris Gisellini*, Ars poëtica, Epistolarum liber II, et Sermonum liber II. v.
11. Fragmentum *Caroli Clusii*, pars Epistolarum. K.

CODICES L. TORRENTII.

Torrentius insignes multos codd. quos in primis Romae collegisset, ad recensendum Horatium adhibuit, in quibus maximum pretium statuit *Codici Laurentiano*; vid. ad Carm. IV. 1. Sed neque hunc, neque ceteros accuratius descriptos usquam in ejus editione reperias: haud dubie; quod ipse eam non curavit.

CODICES TALBOTI.

1. *Cod. Galei*, cui inserta sunt *Horatii Opera*, cum scholiis ad marginem scriptis.
2. *Cod. Galei* vetustus, continens *H. Epistolas*, cum scholiis et glossa interlineari.
3. *Cod. MS. Cardin. Bembi*, continens *H. opera*, in Bibl. Coll. Regal. servatus. Vid. Codd. Bentr. n. 12.
4. *Cod. MS. Coll. Petrensis*, cui insertae sunt *H. Odae, Satirae et Epistolae*; cum scholiis et glossa interlineari.

5. *Cod. MS. Coll. Trinit. Cantabr.* qui habet *H. Epistolas*.

6. *Cod. Bodl. I.* continens *Odas H.* nitide scriptas.

7. *Cod. Bodl. II.* *H. Odas* habens, olim liber *Ge. a Turre*, Profess. Med. Patav.

8. *Cod. Bodl. III.* papyrac. contin. *H. Odas* et *l. de Arte poëtica* a. 1465. per *Johannem de Munti* finitus.

9. *Cod. Bodl. IV.* tenens *H. de A. P.*

10. *Cod. Colleg. Magd. Oxon.* continens *H. Opera*.

11. *Cod. ejusd. Colleg.* contin. *H. Satiras, Epp. et Artem poëticam*.

12. *Cod. Colleg. Reginal. Oxon.* continens *H. Opp:*

13. Habuit insuper varietatem lectionis, editioni Mur etinae a. 1559. e cod. Michaelis Bonae Ragus. adscriptam, tum

14. Varias lectiones, quas Pithoeus ex MSS. ed. Basil. 1580. adleverat.

CODICES R. BENTLEII.

1. *Codex Graevianus*, vetustissimus, annorum DCC, cui tamen Epistolarum et Sermonum pars magna deerat. Erat is a Graevio ad Bentlejum missus; post cujus obitum cum reliqua illius supellectile libraria in bibliothecam Electoris Palatini concessit. Ejusdem Graeviani codicis colationem, cum ed. Ascensiana a 1529. a Jano Broukhusio institutam adservat Bibl. Bodlej. Vid. Catal. Bibl. Bodlej. impress. libr.

2. *Leidensis Codex*, ejusdem aetatis, in bibliotheca academiae Lugduno-Batavae.

3. *Codex Zulichemianus*, annorum DC. Hujus et Leidensis varietatem a N. Heinsio enotatam interpositis propriis conjecturis a P. Burmanno nactus est.

4. *Codex Vossianus*, quem non inferiorem prioribus illis censet.

5. *Codex Markianus*, qui epistolas modo habet. Hujus et Vossiani lectiones in Batavia ab Abrahamo Frankio descriptae erant.

Ex Britannicis, quos ipse omnes inspexit,

6. *Codex Collegii Reginensis Oxonii*, qui ceteris palmam aufert, annorum DCC, et ab omni parte integer.

7. *Codex* e bibliotheca *Regiae Societatis Londini*.

8. *Codex Petrensis* domus Cantabrigiae, D annorum.

9. *Codex collegii Magdalenensis Oxonii*.

10. *Codex Rogeri Galei*.

11. *Codex* episcopi *Eliensis*, sub initium typographiae scriptus.

12. *Codex collegii Regii Cantabrigiae*, ab eadem manu. Perperam *Bembinus* dicitur *Talboto*. Vid. ejus *Codd.* n. 3.

13. *Codex Battelianus*, e museo *Jo. Battely*. Desunt in eo Epistolae, et Sermones aliquot libri II.

14. *Codex Regius*, Sermones et Epistolas Artemque complexus.

15 — 17. *Codices tres ex collegio Trinitatis*, Sermones, Epp. et Artem P. continentes.

18. 19. *Codices duo Bodlejani*, in quibus Carmina et Epodon liber.

20. *Codex Vigorniensis*, Ars poëtica.

21. *Codex Digbeanus Oxonii*, Ars poëtica.

22. *Codex Moreti*, a N. Heinsio collatus, etiam artem poët. continens.

23. *E Codice Colbertino* et

24. *Franquerano* etiam excerptas lectiones habuit, sed pauculas, et levi cura.

25. *Codex Magdalenensis alter*, Sermones

Epistolae et Ars, ab eodem librario, a quo supra n. 14.

26. Acronis exemplar scriptum, quod olim erat Bilibaldi Pirkheimeri, in bibl. Reg. Societ. adservatum.

Duos libros manu exaratos adhibuit DAN. HEINSIUS; vid. Not. ad l. 7. 15. ed. 1629. p. 24. Codicibus etiam MSS. quibusdam se usos dicunt ALEX. CUNINGAMIUS et JO. JONES; sed eos non ulterius describunt. Item HENR. STEPHANUS paucos quosdam codd. et excerpta habuit. Vid. ejus diatr. II.

CODICES GESNERI.

Codex Gottingensis, in bibliotheca academica, chartaceus, eleganter scriptus, recentior quidem, sed optimas plerumque lectiones habens. Scholiis instructus est marginalibus et glossa interlineari. Fuit quondam ex libris *Congregat S. Mauri* Rom. quod alterum ejus folium testatur. Sermones subjectos habet Epistolis, quae librum claudunt.

Codicum Hannoveranorum duorum; ex bibliotheca regia, fragmenta membranacea, 8 min. Unum caractere Longobardico, sed tenui et eleganti, nec tamen sine vocum compendiis; scriptum, continet Serm. I. 1 — 2. 121. tum I. 4. 4 — II. 4. 50. porro II. 6. 14 usque ad finem libri. Alterum, literis minutissimis Longobardicis, habet Epist. I. 3. 27 — I. 18. 13.

Collatio Saxiana h. e. variantium lectionum sylloge, a Christoph. Saxio descriptarum partim de exemplo Cuningamianae editionis, cui eas adleverat Cortius ex uno cod. Lipsiensi, et uno Vinariensi, partim de alio Maettarianae editionis, cui docta manus IV Codicum lectiones adscripserat. Ex ea sylloge, sibi missa, pro consilio suo

quaedam enotavit Gesnerus, quae syllaba *Sax.* designantur.

Codex Jo. Brodaei, cujus collationem adscriptam exemplo Torrentianae editionis habuit Gesnerus. Ex iis, quae in fine codicis sunt, adparet, eum esse e seculo XIV. Lectiones quasdam exhibet memorabiles; multas optimas, ut Carm. II. 10. 10.

CODICES JANI.

Codices Dessavienses duo, ex Italia eo perlati, quorum *primus*. membranaceus, in folio minori, laceratus et mutilus. Manipuli, quorum singuli integri habent IV plagulas complicatas, numeris romanis, ab alia manu additis, certe reparatis, signantur, et progrediuntur ad XXII. Paginae nec numerum nec custodem habent. Textus totus est ab eadem manu. pallescente Longobardico caractere, praeter initiales versuum quadratas, eleganter et ad lineas instrumento ferreo impressas, scriptus. Literae initiales majores desunt. nec nisi rarius suppletæ sunt a manu secunda. Semper *f* longum in fine; *i* fere sine apice; vocum compendia semper eadem; correctiones a manu prima, quae scribam doctum prodant. Scholia, tam interlinearia, quam marginalia, quam plurima, lectu difficillima, sed et praeter ea, quae in Scholiastis jam legimus, parvi pretii. Habet codex multas lacunas: 1) a libri I carm. 15. 19 — II. 9. 16. 2) a. l. III. 2. 29 — 4. 15. tum a. 5. 27 — 7. 12. item a 9. 4 — 16. 2. denique a 19. 1 — IV. 14. 52. 5) a. l. V. 1. 1 — 2. 50. tum a 5. 71 — 17. 27. 4) Epistolarum libri I deest ultimus versus; in libro II autem 1 — 2. 65. 5) a Sermouum lib. II. 5. 45 — 90. tum a 6. 26. — fin. item a 7. 46 — 91 et ab 8. 65 — fin. Titulus ab alia manu, haud dubie eadem, quae manipulos numeris instruxit, exhibet post

indicem operum Horatii hanc notam; *Sanctae Dei genetricis Mariae Sanctique Cipriani episcopi et martyris in Nigenburga. Reparatus* (h. vel emtus, vel renovatus) anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo. Si omnia haec et inpr. etiam scripturam recensioneque codicis expendamus, probabile fit, illum e Saeculo XIV esse, sed ex vetusto admodum et bono exemplari descriptum.

Codex secundus, membranaceus, in forma octava, rudi filo et glutine (recentius fortasse) compactus, Longobardicis literis minutissimis, saepe negligentem et fugitivam manu, et pallido atramento scriptus. Manipulos habet IX, quorum ultimus V, ceteri VIII folia continent, sine numeris et custode. In odis singulae paginae in binas sectiones divisae. Initiales majores rubrae, virides, atrae. Versuum initiales paullum eminent, sed ejusdem et manus et characteris cum textu, nisi quod nonnullae sunt quadratae minores. Semper *f* in fine longum et *i* sine puncto. Vocum compendia semper diversa, versuum ordinandorum frequens neglectus, correctiones vel negligentes, vel perversae, commutationes literarum, ut *d* et *t*, *b* et *v*. scribam declarant rudem et imperitum. Quantum e scriptura ceterisque argumentis adsequi possis, videatur hic codex paulo recentior priori.

Codex Mentelianus, e Saeculo XI, qui olim in bibliotheca Jo. Jac. Mentelii fuit, cujus lectiones Marquardus Gudius exemplo editionis Mureti, Venet. 1582. 8. adleverat, unde adscriptae sunt exemplo editionis Desprezianae, quod in illustri bibliotheca academiae Lipsiensis servatur. Adscripta est eidem huic exemplari Despreziano (sic tamen, ut diligenter distinguatur a lectionibus Codicis illius) varietas editionis nitidae Parisiensis, ex officina Vascosani. Ex his emendan-

da sunt, quae in Fabricii biblioth. lat. (ed. nov.) T. I. p. 409. traduntur; ubi et dicitur ille codex Mentelianus Lambini olim fuisse, quod falsum est. I. 28. 6: 31. 18: 37. 28. II. 3. 11.

Codices Lipsienses quatuor, qui in bibliotheca senatoria Lipsiae adservantur; quorum *primus* (pulpit. I. n. 6.), membranaceus, fol. complectens CX folia, nec numeris nec signis distincta, quorum octona videntur manipulum efficere. Singula folia interdum a bibliopego permutata sunt. Scripsit totum cod. una manus, sed illa sibi non constans, nunc majores nunc minores pingens literas, quae non quidem plane rudes, at neque elegantes dicendae. Sunt eae, etiam initiales versuum, minusculae, magis Latinae quam gothicae. Initiales carminum, more in MSS. consueto, plerumque desunt, et leviter tantum sunt designatae. Compendia vocum crebra. Atramentum temporis diuturnitate fuscum factum. In primum et ultimi folii columna priori sic deletae literae, ut legi vix possint; quare primos XI versus odes I serior penna denuo induxit. Ex omnibus his, aliisque, probabile, codicem Sec. XIII aut XIV in Italia scriptum esse. Duabus quasi partibus constat, in quarum prima, quae Odas, Epodos et Carmen sec. continet, singulae paginae in binas sectiones divisae sunt, lineaeque ductae tam transversae XXVIII, quam ab utraque parte ad perpendicularum, quibus initiales literae et longitudines linearum definirentur. Nec libri, nec singula carmina numerata. Paucae inscriptiones, rubrae illae et a seriori manu. Ut ante artem poëticam: *Incipit liber poëticae*. Ars poëtica statim sequitur Epodos. Scholia in prima parte paucissima, in altera plura, etiam a prima manu; a qua et codicis inscriptio est: *Opa Oracy: itempoëtria*.

Codex secundus (pulpit. I. n. 38.), membranaceus, in 4. folia habens CXV; nam primum

folium deperditum est, ut nunc codex incipiat a v. 38 odes II. Folia non signata; quaedam et a bibliopego permutata. Octonis constant manipuli, praeter XIII et XV, qui habent sena. Eos manipulos serior manus in infima prima pagina signavit, I^o. II° cet. Ab una manu totus codex est, sed negligentior saepe scriba proditur, verbis aut integris versibus omissis, post ab alio suppletis. Nec literae sibi constant, neque atramentum. Vocum compendia plurima. Diphthongi plures, quam in ceteris tribus, geminatae literae pauciores. Quae omnia, conjuncta in primis cum scripturae specie, suadent codicem ad seculum XII referre, et habere pro antiquissimo Lipsiensium quatuor. Lineae in singula pagina ductae XXXIV. Initiales versuum alterne rubrae et atrae; illae carminum et librorum pictae, sed arte rudi. Nulla librorum divisio, nulli numeri. Pro inscriptionibus carminum solius metri designationes sunt, minio scriptae, sed lectu difficiles, saepe etiam falsae. Scholia passim adsunt, sed pauca, nec multi momenti. Ars poëtica est inter Odas et Epodos, Epistolae ante Sermones. Folia quaedam ab initio et in fine situ et vermibus admodum corrupta sunt.

Codex tertius (pulpit. I. n. 39.), membranaceus, in 4. Fuit olim Nicolai Heinsii, (Vid. ejus Catal. P. II. p. 89.) e cujus bibliotheca redemit Fr. Bened. Carpzovius (quod hic ipse notavit), unde in biblioth. senat. pervenit. Habet codex LXXXII folia, superne numeris 1, 2, 3, cet. signata (quamquam XVIII ultima elegiam continent scriptoris recentioris: cui in fine additum: *Explicit Yronia Gaufridi*); quorum octonis constant manipuli: quos non solum in ima pagina literis *a, b, c*, cet. signavit primi librarii manus, sed etiam folia singuli manipuli adpositis numeris, *a¹, a², a³* cet. In fine manipuli cujusque cu-

stos est. Membrana adhuc satis nova, atramentum nigrum, licet pallescens. Quae omnia, praeter ductus characterum, codicem admodum recentem arguunt. Est ille literis gothicis eleganter et cum cura scriptus. Vocabulorum compendia in eo plurima. Initiales carminum admodum minuto caractere designantur. Continet liber IV libros Odarum, librum Epodorum et carmen seculare, sine librorum divisione et titulis: nisi quod inter singulas odas una linea vacua relicta est, in qua serior manus quibusdam odis inscriptionem posuit; quae et omissa a librario supplavit, vitiaque emendavit. Lectiones interdum memorabiles habet, ut Carm. II. 4. 20. Scholia paucissima sunt.

Codex quartus (pulp. I. n. 40.), chartaceus, in 4. Fuit olim, ut docet emblemata a fronte insertum, Jo. Christo. Wagenseilii, et constat foliis LXXXVIII, quorum IV prima vacua sunt, VI ultima nil praeter pauca de metris odarum, eaque nullius momenti, paginis sex exhibent. Foliis numeros dedit prima manus, usque ad 55. Manipuli quatuor priora, cum septimo, habent folia X, quintus XII, sextus XVI, octavus IV. In cuiusque fine custos est. Characteres admodum similes hodiernis Italarum. Compendia vocum valde multa ac impedita. Omnia produnt codicem admodum recentem. Atramentum satis nigrum adhuc, licet jam inclinans ad rubicundum colorem. Nec libris nec odis numeri dati; plerumque tamen unius lineae spatium inter has relictum. Continet codex odas, epodos et carmen seculare; et est valde vitiose exaratus: habet tamen lectiones interdum vix alibi obvias; e. g. Carm. I. 14. 15. Scholia passim pauca adsunt.

Codices Altorfini duo, in bibliotheca academica, quorum descriptionem et lectiones Cl.

Nagelius inde ab a. 1766 octo plagulis singulis edidit, quorum

primus, membranaceus, in 4. non adeo antiquus, M. D. Omeisii, cujus olim fuit, iudicio, in fronte libri adscripto. Est is minutiore litterarum caractere, sed negligenter et vitiose admodum a scriba valde indocto exaratus. Attamen e bono et nunc ignoto antiquo codice exscriptus videtur; habet enim lectiones multas egregias et elegantes, quae vel raro vel nusquam alias reperiuntur, nec profecto ex ingenio stupidi fraterculi venerint. Continet codex omnia Horatii, sed cum magna lacuna, a Serm. I. 5. 57. — II. 1. 49. Ars poëtica sequitur statim carmen seculare. Initiales carminum multo auri levigati nitore splendent. Lectionum ejus specimen dedit *Ch. Theoph. de Murr* in Memorabil. Biblioth. Norimberg. P. III. p. 77. sqq.

Codex secundus, chartaceus, in volumine, quod et Ciceronis de officiis libros, item Claudiani de raptu Proserpinae carmen, carmen de littera Y (quod alias Virgilio tribui solet), Virgilii moretum, et partem batrachomyomachiae Homeri, CLIV latinis hexametris expressam, continet. Satis eleganter scriptus est Horatii codex, multisque interpunctionibus distinctus. Magna in illo etiam librarii ignorantia proditur, in Graecis praesertim. Veluti arti poëticae subscripsit: Τελος φήνης. Το δεο χαρις. Ars poëtica inter Sermones et Epistolas collocata est. Quamvis recentior hic quoque codex haud dubie sit, forte e Seculo XIV exeunte, tamen idem ob lectiones non solum bonas plerumque, sed et proprias ipsi quasdam, casque elegantes et memorabiles, e bono et vetusto libro descriptus et emendatus videtur. Nam emendatorem ceterum indoctum hominem fuisse adparet. Vid. v. c. ad I. 15. 55: 21.

13. II. 12. 8. et 21. Cf. *de Murr* lib. laud. p. 108. sq.

Codex Franequeranus, in bibliotheca academica adservatus, venerandae antiquitatis, cujus et Bentlejum lectiones habuisse vidimus, sed paucissimas et negligenter excerptas. Tum quoque Lamb. Bos in animadverss. ad Horatium (quae ejus animadversionibus ad scriptiores quosdam Graecos, Franequ. 1715. 8. subjectae sunt) nonnullas illius lect. commemorat. Pleniorum ejus lectionum recensum accepit Jani ab Herbellio, qui a. 1770, cum Franequerae versaretur, codicem istum cum Cruquiani Horatii editione anni 1593 docte diligenterque contulit. Est codex membranaceus, forma, quae *in folio* vocatur, oblonga; habetque scholiorum ineditorum insignem copiam. Vid. et Gutberleth. de Saliis, p. 9.

Codex Helmstadiensis, formae maximae, chartaceus et levigatus. literis minusculis satis elegantibus scriptus. Vocum compendia pauca; semper fere *f* longum et *z* pro *v*; scripturae errores crebri, in primis in verbis, quae a Graecis sunt. Initiales librorum variis coloribus pictae et deauratae; in singulorum carminum initiis alternant rubrae et caeruleae. Incipit *Ars poëtica*, sequuntur *Sermones*, *Epistolae*, denique *carmina*. Librarius se adpellat *Mariam Jeronimum*. Saeculo XIV exeunte scriptum esse codicem, omnia suspicari jubent. Sed diligentissime tamen ad antiquiorum librorum, nobis nunc ignotorum, fidem emendatus esse videtur. Habet certe lect. quasdam singulares, et memorabiles, ut I. 12. 35: 26. 10 et 11: 37. 28. Scholia etiam non pauca adscripta. Fuisse et hic et ceteri libri mss. bibliothecae Helmstadiensis traduntur olim in Hungariae regis Corvini thesauro. Lectionis varietatem cum eo communicavit Henkius, V. S. R.

CODEX BARTHII.

Commemorat Vir doctissimus, Advers. XXXV. 2. codicem, ut ait, venerandae vetustatis, DCCCC annorum, atque ex eo profert quaedam; sed neque amplius illum describit, nec urbem quidem, ubi eum viderit, nominat. Facilis nimium erat Barth. in constituenda codicum aetate. vid. III. Heyn. elench. codd. Virg. Tom. I. p. XXXII.

CODD. CAR. COMBII.

Delectum habuit Combius Codd. Harlejanorum, in Museo Britannico adservatorum, ex iisque sequentes melioris notae libros adhibuit, ita ab eo designatos

- A. N. 2725. sec. X.
- B. — 3534. — XII.
- C. — 2724. — XIII.
- D. — 3754. — XV.
- E. — 2609. — XV.
- F. — 4862. — XV.
- G. — 2621. — XIII.

Editionem insuper principem, in Bibliotheca Regia adservatam, perlegit, et lectiones varias inde enotavit.

CODD. JOS. NIC. DE AZARA.

Interioris notae Codd. aliquot, ad quos textum typis Bodonianis exprimendum exigeret, ad manum habuit Eques illustrissimus, e bibliotheca amplissima eademque lectissima Chisiana depromtòs; *quinque* nimirum *Odarum*, *tres Epistolarum*, *Artis poëticae* et *Sermonum*, quorum duo ex eodem thesauro accessere: tertium Zelandiana Bibliotheca sufficit. Lectiones, quas in iis deprehendit, scitas doctasque idem vocat in doctissima, eleganterque scripta Praefat. p. X. ut adeo maximopere dolendum sit, lectionum exqui-

sitionum silvulam in calce libri non adjectam fuisse.

CODD. OBERLINI.

Quatuor Codd. MSS. Argentoratensibus usus est Oberlinus, vir humanitatis pariter atque exquisitoris doctrinae laude florentissimus, e quibus in usum critices exstantiora in calce splendidissimae suae editionis adjicienda curavit. Ita vero accuratissime eos describit:

Cod. A. Formae quartae seculo X. tribuendus videtur, quod frequentior diphthongorum, separatis literis scriptarum usus et rariora vocum compendia docent, ut alia argumenta taceam. Continebat Odas, Epistolas atque Satiras, ex quibus varia supersunt. Statim vero deest folium primum, adeoque incipit codex ab Odes II. L. I. v. 2. hinc pergit ad v. 1. odes XXIX. ubi lacuna occurrit ad versum usque 16. odes XXXI. inde procedit ad v. 51. Od. II. L. III. Tum adsunt folia duo, quae fragmenta exhibent Epist. II. L. II. scilicet a v. 112. ad 152. item a v. 193 ad finem. Cui subjectae leguntur Satirae ordine consueto, ubi tamen excisum folium unum abstulit partem Satirae II. et III. L. II. a v. 152. Sat. II. ad v. 75. Sat. III. Desinit codex v. 94. Sat. V. Liber de Arte poetica ex eo plane exsulat. Satis accurate ceterum scriptus est, et a vitiis immunis. In vocibus compositis et accusativo plurali in *is* exeunte frequens antiquam formam servat, quod idem et de sequente codice valet. (Exstat in Bibl. Academica.)

Cod. B. Formam cum primo eamdem obtinet, ejusdem cum eo seculi putandus est. Scriptura est nitida et sollicite curata; argumenta rubro colore sunt tincta. Innotuit olim *Casp. Barthio*, qui mentionem ejus facit in Adversariis L. XXXVI. c. 14. Leguntur hic *odae*, et quidem

ab initio ad vers. 29. odes XXXV. L. I. Tum pergunt v. 19. odes XIII. L. II. unde continua serie procedunt ad finem libri IV. post quem videtur in codice, ex quo hic noster descriptus est, sequutus Liber de Arte poetica. Ita enim rubrum habet: *Q. H. F. de Arte poetica explicit, incipit Epodon*, et glossa adjecta in margine ista addit: *finitis quatuor libris carminum et poetria Horatius a Mecoenate rogatus, ut, si aliquod genus metri apud Graecos inveniret, id Latinis ostenderet* etc. Neque vero in nostro codice inserta fuit Ars poetica; sequitur enim illud rubrum statim *Liber Epodon* in eodem quaternione ab initio ad Odes X. v. 8. ubi deficit. tum rursus pergit ad Odes XIV. v. 12. ad finem Epodon, cui subicitur carmen seculare. Scholiis abundat hic codex, aequae ac prior: de quibus alibi forsitan aperietur dicendi locus. (Bibl. Acad.)

Codex C. Folio oblongo. Spectat ad sec. XI. aut initium XII. Rarissimas habet diphthongos sejunctim pictas; hinc inde vocalis tertia duplicata gemino accentu insignitur. Ceterum in medio diversa literarum forma diversorum librarium manum arguit. Complectitur *Artem poeticam*; *Satiras* et *Epistolas*, et omnia quidem haec opera integra. Scholia habet rariora. Mendis hinc inde scatet. (Jo. Jac. Gamsii.)

Codex D. Formae quartae. Sec. XI. vel XII. hunc quoque adsignandum puto. Minorem librarii curam frequentiora vitia, scripturae inaequalitas et passim ruditas produnt. Habet librum de *Arte poetica*, *Epistolas* et *Satiras*. Scholia pauciora margini visuntur adlita. Est, ubi credas, ad dictata recitantis verba excepisse scribam; sic L. I. Sat. X. v. 50. habet *addixi* pro *at dixi*. Sed idem in Cod. C. nonnunquam observare licet; sic L. II. Sat. VI. v. 54. *ad omnes Dii* pro *at omnes Dii* (Franc. Phil. Louis.)

Hactenus de Codicibus, quorum auctoritate Horatii lectio stabilita est. Jam, quo melius perspiciatur, quam exiguum omnino illud sit, si numeri ratio habeatur, quod in poëtam nostrum e Codd. redundarit adjumenti atque commodi, et qui fructus amplius inde sperandi sint; librorum MSS., maximam partem nondum excussorum, copiam, per cultiorem Europae partem sparsam, sub unum conspectum hic adducere et tanquam in tabula repraesentare visum est: quamquam ex notitiis, quas bibliographi de iis suppeditant, parum adcuratis ac subtilibus, quem usum criticum praestituri sint, omnino parum tuto statui posse ipse sentiam. Alphabeticum autem in terris, quae istos thesauros reconditos servant, percensendis tenebimus ordinem. Primum igitur

In *Anglia* et quidem *Londini* adservatur in biblioth. Regia:

Horatii Ars poetica, Sermones et Epistolae.

Vid. Dav. *Casley* Catal. of the MSS. of the Kings library p. 240. Est Bentl. n. 14.

In Eccles. *Westmonasteriensi*.

n. 1116. *Horatii Opera.*

n. 1117. *H. Epistolae quaedam et Ars poetica.*

n. 1118. *H. Odae*, cum vet. commentatoris notis. Ib. p. 27.

In bibl. *Isaaci Vossii*

n. 2492. *Horatius*, cum expositione interlineari, et Scholiis antiquis.

n. 2622. *Horatius*, cum expos. interlin. et notis marginalibus.

Ibidem exempl. Horatii Plantinianum exstat, *Casauboni* manu notatum, n. 2790.

In Museo *Britannico* Codd. *Harlejani*

n. 2581. *Q. H. Fl. de Arte poetica, Saturarum Libri II. Epistolarum libri II.*

- n. 2609 *Q. H. Fl. Carminum libri IV. et Vita*
Desunt in fine duo folia. Sec. XIII. Jux-
ta Comb. sec. XV.
- n. 2621. *De Arte Poetica liber, Epistolarum*
libri II. et post alia interjecta Saturae
octo priores. sec. XIII.
- n. 2652. *Carminum sive Odarum libri IV. cum*
vita Horatii. Epodon liber et carmen
seculare. sec. XV.
- n. 2642. *Carminum seu Odarum Libri IV. sec.*
XV.
- n. 2688. *Epodw IX postremae: cum expositio-*
ne — carmen seculare: Epistolarum
primi libri et pars secundi.
- n. 2699. *De Arte poetica liber: Sermonum si-*
ve Satyrarum libri II.
- n. 2710. *Carminum Libri IV.: Epodw libellus:*
carmen seculare. Cod. scriptus per An-
gelum Ariminensem, Romae 1443.
- n. 2724. *Opera omnia cum Scholiis hoc ordine:*
Carminum libri IV. de Arte poetica:
Epodw liber: Carmen seculare: Epi-
stolarum libri II. Sermonum libri II.
Vita. Sec. XIII.
- n. 2725. *Opera, eodem ordine. Deest Sermonum*
lib. II. Sec. X.
- n. 2754. *Opera. Sec. XV.*
- n. 3510. *Opera. Sec. XV.*
- n. 3554. *Opera. Sec. XII.*
- n. 3754. *Opera. Sec. XV.*
- n. 3892. *De Arte poetica, liber: Epistolae IV,*
libri I. Sec. XV.
- n. 3997. *Opera Sec. XV.*
- n. 4079. *Opera et Vita. Sec. XV.*
- n. 4862. *Odae, sermones, Epistolae et Ars poe-*
tica. Scribebat Ferrariae Job. Carper-
sis. A. D. 1461,
- n. 5305. *Opera. Sec. XV.*

- n. 5415. *Opera*. Sec. XVI. Denique
n. 2732. *Scholiastes* in Horatium. Sec. XIII.

In bibl. *Bodlejana*

- n. 1657. *Horatius de Arte poetica* (Catal. Librorum MSS. Angliae et Hiberniae (Oxon. 1697.) p. 97. T. I.)

In bibl. *Norfolciana*

- n. 2961. *Horatius*, cum commentario Acronis Grammatici.
n. 3126. H. ode VII. L. IV. subjecta Ciceronis de Off. libris, unde conjecturam ducas, Schoefferum editionem suam inde descripsisse.
n. 5130. *H. Opera*, cum notis interlin. et margg.

In bibl. *Franc. Bernardi*.

- n. 5605. *Horatii Epistolae*.

In bibl. *Thomae Galei*.

- n. 6032. *Horatii Epistolae*, liber valde antiquus, cum glossis interl. et commentariis.
n. 6120. *Horatius* integer, cum commentariis.

In bibl. *Eduardi Bernardi*

- n. 7443. *Horatius*.
n. 7444. *Idem*.
n. 7453. *Idem* cum glossis.
Ibidem tria Horatii exempla exstant, cum vett. libris collata.

In aedibus *Jacobaeis*

- n. 8621. *H. de Arte poetica*, et ejusdem *Sermones* cum Scholiis.

In bibl. *Jo. Mori*

- n. 9193. *Horatius* integer, elegantia characterum exaratus. Cod. membran. in 12.

Oxonienses

Oxonii in Collegio Reginensi:

- n. 958. Cod. membran. 4. *Horatii Opp.* cum Scholl. hoc ordine exhibens: Carminum Libri IV. Ars poetica: Liber Epodon: Carmen seculare: Sermones, Epistolae. (T. I. P. II. p. 50.

In Collegio *Magdalenensi*:

- n. 2156. *Horatius* cum Scholiis aliquot. (Ibid. p. 72.)
n. 2185. *H. de Arte poetica*, ejusdem *liber Satirarum et Epp.* cum Scholiis. (Ibid. p. 73.)

Cantabrigiae in colleg. *S. Trinitatis*.

- n. 446. *Horatii Epistolae* (Ibid. T. I. P. III. p. 99.)

In domo *S. Petri*

- n. 1929. *Horatius*; liber ex parte imperfectus. (Ibid. p. 155.)

Vigorniae in Ecclesia Cathedrali

- n. 822. *Horatii Carminum et Epodorum* libri. Carminum libri II. priores deperditi sunt. (Ibid. T. II. p. 20.)
n. 902. *H. de Arte poetica*, cum notis. (Ib. p. 21.)

In *Batavis* oris et quidem *Lugduni*

In bibl. *Academica*

- n. 27. *Horatii* varia opera, quae finiunt in *Satira*: Ut *Nasidieni* iurvit te coena beati, cum variis glossis inter versus aut ad margines adscriptis. Cod. membr. vetustissimus. *Catal. Bibl. Lugd. Bat.* p. 526.

Ibidem inter *Vossianos*

- n. 21. *Horatii Carmina*, cum Scholiis densis et

antiquis, ubi etiam Sermones dividuntur in Eclogas. Codex egregius in membr. 4. Colligata est *Ars ejusdem poetica*. Adhaeret *Ovidii Ibis* in charta. *Catal.* p. 378.

- n. 6. *Horatii Flacci Venusini moralissimi Epistolarum liber*. Item *Odarum libri* et de *Arte poetica*; Vita Horatii et Ars metrica Odarum ejus. Item ars metrica Boetii Severini Torquati. In ipso Horatio sunt Scholia interlinearia et marginalia. Cod. membran. rec. 8. *Catal.* p. 386.

In eadem bibl. exstant exempla Dionys. Vossii et Casauboni manu notata. Vid. *Catal.* p. 266.

In *Belgio*: in Bibliotheca *Marchianensi*

Oratii carmina, cum explanatione.

V. *Sander* Bibl. Belg. MSS. (Insulis 1641.) p. 60.

In *Dania* et quidem *Hafnia* in bibliotheca *Regia*:

Carminum libri in membrana nitide exarati. 4. *Carminum Libri II.* cum Scholiis, cod. chartac. *Ars poetica et Epistolarum Libri II.* cum commentario Zach. Lundii autographo.

Vid. Joh. Erichsen *Udsigt over den gamle Manuscript - Samling i det Kongel. Bibliothec.* (Kobenh. 1786.) p. 68.

In *Galliis* et quidem in *Parisiensi* bibliotheca publica:

- n. 6098. *Horatii Epistolarum Libri II.* cum Scholiis margg. et glossis interlin. Codex chartac. sec. XV. olim. de Noailles.
- n. 6102. *H. de Arte poetica: carminum libri IV. Epodon liber, et carmen seculare.* Cod. chartac. sec. XV.

- n. 7369. *H. Ars poetica*, cod. membran. a. 1471. exaratus, olim Mazarinaeus.
- n. 7392. *H. de Arte poetica*, cod. membran. sec. XV. exaratus. Olim Puteanus.
- n. 7900. a. *H. carminum libri QUINQUE*, cum Acronis commentario: Epp. liber. I. Cod. membran. sec. X. olim Puteanus.
- n. 7971. *H. opp. omnia*, cum glossis inter lineas et ad marginem; in calce adnotatt. de variis metrorum Hor. generibus cum ejusdem Vita. Cod. membr. sec. X.
- n. 7972. *H. Opp.* cum glossis et Scholiis, cod. membr. sec. X. olim Mentellianus.
- n. 7973. *H. Carmina, ars poet., epodon liber, carm. seculare, Satirarum l. I. et secundi duae priores*. Cod. sec. X. membr. primum Petri Danielis Aurel. postea Colbertinus.
- n. 7974. *Opp. cum Scholiis*. Ad calcem subje. de metris H. et ejus vita. Cod. membr. sec. XI. olim Puteanus.
- n. 7975. *Opp. cum Scholiis*. Cod. membr. sec. XI.
- n. 7976. *Opp. cum Scholiis*. Cod. membr. sec. XII.
- n. 7977. *Opp. cum Scholiis*. Cod. membr. sec. XII. olim Magistri Nicolai de Clamengiis, postea Colbertinus.
- n. 7978. *Ars poetica et Epistolae V. postremae L. I. Hae sec. XIV. illa sec. XII. exarata*. Cod. membran.
- n. 7979. *Carmina, ars poet., et Satirae cum glossis*. Cod. membr. sec. XII. exaratus. Olim Colbert.
- n. 7980. *Ars poetica, Satirae et Epp. cum Scholiis*. Cod. membr. sec. XIV.
- n. 7981. *Ars. poetica, Epp. et Satirae cum*

- Scholl.* Cod. membr. sec. XIV. primum Thuani, postea Colbert.
- n. 7982. *Ars poetica et Epp. cum Scholiis.* Cod. membr. sec. XIV. olim Tellerianus.
- n. 7983. *Opp.* deest. ep. 2. L. II. Cod. chartac. sec. XV. olim Mazarin.
- n. 7984. *Opp. cum glossis.* Cod. membr. sec. XV. primum Thuani, postea Colbert.
- n. 7985. *Acronis commentarii in Horatii carmina, librum Epodon, et carmen sec. — Anonymi Expositio in ejusdem A. P. et Satiras.* Codd. sec. XV. chartac. olim Mentellianus.
- n. 7986. *Acronis commentarii.* Cod. chartac. saec. XV. olim. Mentell.
- n. 7987. *Pomponii Porphyryonis comment. in H.* Cod. membr. sec. XV.
- n. 7988. *Pomp. Porphyryonis comm. in H. — Acronis comm. in ejusdem Carmina, epodon librum et c. seculare.* Cod. membr. sec. XV.
- n. 8072. *Carminum libri III. priores, cum glossis et Scholiis.* Cod. membr. sec. X. olim Thuani nost Colbert.
- n. 8074. *Ars poet., et Epp. cum glossis et Scholl.* Cod. membr. sec. XIV. primum Thuani, postea Colbert.
- n. 8212. *Opp.* Cod. membran. sec. XII. olim Mazarinaeus.
- n. 8213. *Opp.* Cod. membr. sec. XII. olim Mazar.
- n. 8214. *Opp. cum glossis et Scholl.* in fine subjectas habet annotatt. de Horatii numeris et ejusdem Vitam. Cod. membr. sec. XII. olim Colbert.
- n. 8215. *Opp.* (deest L. I. init.) Cod. sec. XIII. membr. olim Bigotianus.
- n. 8216. *Opp.* Cod. sec. XIII. in membrana. Olim Colbertinus.

- n. 8217. *Opp.* (desiderantur L. II. Serm. et A. P.) *cum Scholl. et glossis.* Cod. membr. sec. XIII. olim Colbert.
- n. 8218. *Ars poet., Epp. et Satirae.* Cod. membr. sec. XIII. olim de Noailles.
- n. 8219. *Opp.* (L. II. Sat. et Epp. desiderantur) Cod. sec. XIV. membran. Olim Lud. de Targny.
- n. 8220. *Epp. Libri II. ad Calc. subjc. Anonymi* Adnotat. in Odas II. manu recentiore. Cod. sec. XIV. membran.
- n. 8221. *Epp.* L. I. (finis desideratur.) Cod. membr. sec. XIV. Mazar.
- n. 8222. *Ars poet. Epp.* Cod. membr. sec. XIV.
- n. 8223. *Opp. cum glossis et Scholl.* Cod. membr. sec. XV. Colbert.
- n. 8224. *Carmina et Epp.* Cod. chartac. a. 1465. exaratus.
- n. 8225. *Carmina cum Scholl.* Cod. chartac. sec. XV. olim. Mazar.
- n. 8226. *Carmina et Ars poetica* Cod. chart. sec. XV.
- n. 8227. *Carmina:* Cod. chartac. sec. XV. Mazarin.
- n. 8228. *Epp. et Carmina:* Cod. membr. sec. XV.
- n. 8229. *Ars poetica cum glossis.* Cod. sec. XV. chartae, olim. Baluzianus.

Argentorati.

Q. H. Fl. Epistolarum libri cum glossa.
Cod. chartae, fol. in bibl. S. O. Hierosolymit. Vid. *Witter Catal. Codd. MSS. biblioth. istius Ordinis* p. 13.

In *Germania*, et quidem

Dresdae, Horatii Opera. Codex chartac. sec. XV. fol. Notatae in margine ejus Var. Lectt.,

Emendationes et Observationes manu *Ge. Fabricii*, ad quem olim pertinuisse putatur. Vid. *Goetzi* Memorabb. Bibl. Dresd. P. I. p. 515.

Erlangae, in bibl. Academica, Cod. chartac. sec. XIV. (1586.) *Horatii Epistolas* complexus. Vid. *Pfeiffer* Beytr. zur Kenntniß alter Bücher und Handschr. Hof. 1785. *Hirsching* Beschr. der Bibl. T. II. p. 504.

Ibidem *Odas Horatii* in membranis, cum diversitate lectionis et Scholiis in margine adservari, satis locuples auctor est Cl. Harles. Notit. Script. Lat. T. II. p. 570. qui paucas singulares et a vulgatis diversas lectiones in isto codice deprehendit.

Francofurti ad M. H. Fl. Epistolarum moralium L. I. Cod. MS. sec. XV. Uffenbach. Nonnullae Anonymi notis uberrimis instructae sunt.

Vid. Catal. bibl. Uffenbach. P. II. p. 220.

Gaybaci in Franconia apud Illustrissimos Comites de Schönborn:

Horatii Epistolae, cod. membran. scriptus a. 1552.

Horatii Carmina et Odae cum glossa marginali et interlineari.

Vid. Cl. *Degen* Beytrag zu Nachrichten von alten Handschriften Ansp. 1785. *Hirsching* T. I. p. 154. et T. II. 553.

Gothae.

Horatii Sermones et Carmina.

Ex Cypriani bibl. Goth. laudat Montfauc. I. p. 600.

Gottingae.

Praeter Cod. chartaceum, a Gesnero jam subinde ad partes vocatum alium bibliotheca acade-

mica possidet Cod. membranaceum, *Q. Gratii Flacci Sermones et Epistolas* complexum. Est is nitidissime scriptus, ceterisque ornamentis librariorum satis liberaliter instructus, sed vix ultra typographicae incunabula adsurgit, ac vulgares fere lectionum discrepantias offert. Ad nostras terras perlatum est inde ab ultima Hesperia a Cel. *Tychsenio* a. 1784.

Ipsae possideo fragm. *Artis poeticae*, in membrana exaratum, et ipsum seculi XV. neque ultra memorabili lectionis varietate insigne.

Noribergae.

Plures ibi Codd. exstare, qui vel integra Horatii opera, vel singulares ejus libellos complectantur, qui tamen non ultra sec. XIV. adsurgant, tradit *Hirsching*, *Zusätze* p. 262.

Pragae.

In bibl. Principali Furstenbergia: *Horatii Opera*, Cod. membran. sec. XIV. 4. olim Ducis de la Valliere. Adjectas habet Lectt. discrepantias.

Ibidem: *H. Opp.* itidem Lectt. varietate instructa. Cod. membr. sec. XIII. vel XIV. 4. Vid. *Hirsching Beschreib. der Biblioth. Deutschlands*. T. III. *Zusätze* p. 287.

In bibl. Capitul. quae in aede S. Viti adservatur:

Horatii Epistolae et Poetria. fol.

Ejusdem Carmen seculare. fol.

Ejusd. Carmina. 4.

Hirsching l. I. T. III. P. I. p. 210. 211.

In bibl. *Clementina*, s. Academica:

Horatii Sermones sec. XIII.

Idem sec. XIV.

Idem sec. XV.

Hirsching l. I. p. 257.

Ratisbonae in bibliotheca Monach. O. S. Benedicti ad S. Emmeranum.

Opera: Cod. MS. n. 357. in Catal. bibl. T. II. p. 56.

Alius Cod. MS. membr. sec. XI. n. 824. Ibid. p. 137.

Carmina: *Liber Odarum* in membrana, n. 834. In eodem volumine: diversa Horatii carmina sec. XIII. Ibid. p. 139. *Carmina*, in fine et initio mutila, cod. membran. sec. XI. n. 830. Ibid. p. 139. et *Hirsching* Besch. der Biblioth. Deutschl. III. p. 585.

Ibidem reperitur *Oratius Flaccus de Diversis* (f. *Satirae*) n. 845. sec. XI. Ibid. p. 141.

Vimariae.

Codex unus *Horatii*.

Hirsching Zusätze zu seiner Bibliothekengeschichte Deutschlands p. 171.

Vindobonae

n. 141. Philol. *Horatii Opp.* Cod. membran. fol. min. eleganter scriptus a. 1448. (finitus d. VI. Febr.) ut in calce operis librarius monuit, literis majoribus artificiose pictis. Fuit olim Jo. Sambuci. Continet Horatii poemata antiquo ordine.

n. 187. *Ars poetica* cum Scholiis marginalibus.

n. 201. Cod. membran. fol. min. sec., ut videtur, XIII. scriptus. Continet *poetiam* et *Serniones*, Scholiis interlinearibus et marginalibus instructos.

n. 204. *Ars poetica, Satirae, cum Scholiis, et vita Horatii.*

n. 214. Cod. membran. sec. XVI. nitidissime scriptus (in 4.) literis majoribus dexterime pictis, auroque subinde obductis. Fuit

olim Jo. Sambuci, qui passim lectionis varietatem in margine adnotavit.

n. 463. Cod. chartac. fol. *Epistolas cum glossis* complexus. Vid. Lambec. T. II. p. 927. ed. Kollar. Denique.

n. 244. Cod. membran. sec. XIII. in 4. crebris vocum compendiis et pallido atramento scriptus. Continet foll. 17. Scholia *anonymi* cujusdam auctoris in Horatii artem poeticam, cujus initium: *In hoc libro est intentio Oratii tractare de poetica arte* cet. et

n. 282 et 283. (Apogr. ejusdem. exempli) Cod. chartac. in 4. sec. XVII. Continet incerti auctoris (in Catal. bibl. Palat., qui Franc. Tonner a Trubach esse videtur) Scholia in H. XVIII. priores Epp., et in nonnulla ejusdem carmina lyrica.

Adeuratiorem horum Codd. notitiam debeo doctissimo Medico Car. *Weigelio*, Aetii futuro Sospitatori.

In *Helvetia* et quidem in bibl. *Bernensi*

A. 60. *Horatii Ars poetica*. Codex chartac. sec. XV. 4.

n. 21. *H. Odarum libri IV. Ars poetica; Epodon, Epistolarum libri II. Sermonum libri II.* Cod. membran. sec. X. fol. Olim Petri Danielis (Aurelianensis). Sermones mutili sunt a medio Sat. VIII. L. II. et desinunt v. 89. *Et leporum avulsos ut multo suavius armos.*

n. 225. *In Horatii Carmina et Epodon commentarius Acronis.* Cod. membr. sec. XV. fol.

n. 266. *Scholia in Horatii Artem poeticam, Sermones et Epistolas.* Cod. membr. sec. XIII. fol.

- n. 508. *Horatii Carmina* (Opp.) eodem ordine, quo in cod. n. 21. membr. sec. X. 4. Mutilus est a Sat. I. L. II. v. 15. *Cupidum pater optime vires*. Additae sunt paucae et levis momenti notae in marg.
- n. 527. *H. Ars poetica, Epistolae et Sermones; praemissa argumenta odarum et Scholia in Artem poeticam*. Cod. membran. sec. XII.
- n. 598. *Horatii Odarum* fragmentum ab oda XXIII. L. III. usque ad finem Odarum. Additae sunt *Ars poetica, Satirae III. L. I. et Epistolae*. Cod. membran. sec. XI. 4.
- n. 487. *Horatii Epistolarum* fragmentum a I. Epist. L. I. v. 68. usque ad Ep. X. v. 41. *Serviet aeternum* cet. Cod. membran. sec. XII. 4. Varia in eo extra ordinem posita.
- n. 516. *In Horatium Porphyryionis et Acronis commentarii*. Cod. chartac. sec. XV. 4. „*Scipsit Petrus Marsus Viterbi 1472.*“
- n. 520. *H. Odarum Libri IV. cum Scholl. marginalibus*. Cod. membran. sec. XV. 4. Olim Bongarsii.
- n. 542. *H. Odarum Libri IV. Epodon, Ars poetica, Satirarum Libri II. Epp. Libri II.* Cod. membr. sec. X. 4. initio Artis poet. mutilus, et Sat. 2. l. 3. in duas dividit a versu *regibus hic mos est* cet.
- n. 619. *H. Satirae et Epistolae cum Glossis marginalibus*. Cod. membr. sec. XI. 8. Incipit a L. I. Sat. 9. Tum Sat. 10. praefixos habet vv. *Lucili* cet.
- n. 622. *Scholia in H. Artem poeticam, et Epp. ex Acrone conscripta*. Cod. membr. sec. XIII. 8.
- n. 648. *Scholia in Horatii Odas, Artem poet., Satiras et Epp.* Cod. membr. sec. XIII. 8. Olim Bongarsii.

(*Sinner* Catal. Codd. MSS. bibl. Bernensis T. I. inde a pag. 477. Idem T. III. p. 282. ibidem adservari ait *Hadr. Junii* in Odarum Horatii libros II. priores Commentarium, cujus etiam specimen cum praefatione ejus adposuit.)

In *Italia*, et quidem

*Caesena*e in bibl. Fratrum minorum

Codex Horatii sec. XII. cum Scholiis, quae tamen sec. XV. demum exarata videntur, judice Muccioli. Catal. bibl. Malatest. T. II. p. 163. qui et Acronis pleniorum commentarium ibi adservari tradit.

Florentiae

I. In Bibl. Laurentiana Medicea Plut. XXXIV.

- n. 1. Codex membran. sec. XII. 4. correctissimae atque castigatissimae lectionis, dignus adeo, qui accuratissime exploretur. Glossas interlineares habet et Scholia in margine uberima, ab eadem manu exarata. Praecedunt Vitae Horatii III. quarum duae priores tantum editae sunt. Opera ita sunt disposita: Carminum libri IV. De Arte poetica liber unus. Ejusdem Epodou ad Meconatem (in his Ep. II. in duas divisa est, altera incip. a v. 25. *Libet jacere* cet. Idem factum in Epod. IX. ubi altera incipit a v. 27. cum epigraphe: *de fuga Antonii*.) Carmen seculare: Epistolarum libri II. (Ep. XV. L. I. in duas dividitur. Altera incipit a v. 26. cum titulo: *Ad Moenium Scurram* Item Ep. II. L. II. desinit v. 108. et nova incipit v. 109. adposito: *Lex poematis*.) Sernonum Libri II. ubi Sermo 2. Libri I. in duos dividitur, inchoante altero a v. 86. Item Sermo 2. Libri II. ubi

alter incipit a v. 53. cum titulo: *Corripit sordidos sub Ofelli nomine*. Item Serm. 3. qui desinit v. 167. et v. 168. novus incipit,, inscriptus: *Contra ambitiosos et avaros ecloga V*. Franc. Petrarcae fuisse hunc Codicem testatur subscriptio ejus autographa: *Liber Francisci Petrarce laureati, qui post obitum ejus remaneat penes heredem suum*. *Emptus Jan. 1547. Novembris 28*. In ejus integumento legitur, Ant. Cocchinum hunc cod. contulisse mense Febr. 1751. Constat foliis 141.

- n. 2. Cod. membranac. sec. XV. 4. nitidissimus, vulgarem servat opp. ordinem.
- n. 2. Cod. membranac. sec. XV. 8. In hoc *Ars poetica* inter *Sermones* et *Epp.* relata est.
- n. 4. Cod. membr. in 4. minori oblongo sec. XIII. a pag. 41. ad 50. manu suppletus. Glosas et Scholia habet in margine diversa manu exarata. *Ars poetica* antiquum locum tenet.
- n. 5. Cod. membranac. sec. XIII. ineuntis, in 4 minori oblongo. Complectitur *Artem poeticam, Sermones et Epistolas, cum Scholiis in margine exaratis*. Initio legitur: *Antonii Petrei Canonici Florentini n. 69*.
- n. 6. Cod. membran. sec. XIV. Continet *Artem poeticam et Epistolas*. In fine rubris literis subnotatum est: *Iste liber est Franc. Joh. Vannicelli populi Sancti Felicis in Platea. quem ipse fecit scribi anno Dom. MCCCLXXIX de mense Februarii*.
- n. 7. Cod. membran. sec. XII. in 4 minori, binis columnis exaratus. Post praecepta Grammatica, rationem metricam et Musarum nomina sequuntur argumenta in omnia poemata, hoc praefixo titulo satis poetico: *Sucus odorifer florentissimi et aprici libri Odarum*

Horati. In fine auctoris nomen indicant duo hi versiculi:

*Haec ego Furlanus Daniel quaesita coëgi,
Ut, quae vides, celeri scripta fuere manu.*

- n. 8. Cod. membran. sec. XV. 4. nitidissimus, in quo *Ars poetica* ante *Epodon* librum scripta est, et *Sermones* libri I. primo et ultimo excepto, *Eclogae* audiunt.
- n. 9. Cod. membran. sec. XV. 4. Continet *Carminum libros IV. Epod., carmen seculare et sermonum Libros II.* quorum alter desinit in S. V. v. 52.
- n. 10. Cod. membran. sec. XIII. ineuntis in 4 minori oblongo. Exhibet *Carmina cum glossis et Scholiis, Epod., carmen sec., et reliqua.*
- n. 11. Cod. chartac. in 4. min. sec. XV. completens *H. Opp.* antiquo ordine.
- n. 12. Cod. membran. saec. XIII. ineuntis in 4 min. obl. *Ars poetica* instructa est Scholl. marg. et glossis interlin. et in fronte habet monstrum illud, quod initio describitur, rudi calamo delineatum. Reliqua destituta sunt Scholl.
- n. 13. Cod. membran. sec. XII. in 8 obl. Continet *Opp.* antiquo ordine, cum glossis et Scholiis, alia manu adjectis.
- n. 14. Cod. membran. sec. XIII. in 8. hoc ordine: *Ars poetica, Sermonum Libri II. Epist. libri II. Carminum libri IV. Epodon liber unus, carmen seculare,* quod glossas et Scholia habet, a varia manu allita. Tum sequuntur argumenta *Sermonum* et *Epp.,* versibus heroicis expressa.
- n. 15. Cod. membran. sec. XIII. ineuntis in 8 min. habens tantum *Sermonum seu Satyrarum libros II. cum glossis et Scholiis brevibus.*

- n. 16. Cod. membran. sec. XV. 8. *Epistolas exhibens.*
- n. 17. Cod. membran. sec. XV. 8. obl. *Carmina, Epodon librum et carmen seculare continens.*
- n. 18. Cod. membran. sec. XIV. 8. tenens *Carmina cum glossis et Scholiis; Epodon librum* (qui inscribitur *LIBER V.*) *et carmen seculare.*
- n. 19. Cod. chartae. sec. XV. 8. habet *Carmina, Epod. carmen seculare, artem poeticam et initium primae Satirae* usque ad v. 51.
- n. 20. Cod. membran. sec. XIV. 4. *Artem poeticam et Epp. cum glossis et Scholiis exhibens.* In fine:

Explicit, expliciat, ludere scriptor eat.

- n. 21. Cod. membran. sec. partim XII. partim XIII. fol. complectens *Artem poeticam cum glossis et Scholiis Epist. I. Lib. I. sec. XV exaratum, et Persium.* In fine inscite:

Clausit Danae (Danaen) pater, cui jungitur aureus imber cet.

- n. 22. Cod. membran. sec. XIV. ineuntis, fol. habet *Artem poeticam et Epp. cum glossis.* In fine:

Qui scripsit scribat, semper cum Domino vivat.

- n. 25. Cod. membran. sec. XIII. 8. *Ars poetica et Epp. cum glossis.* In fine:

Manus scriptoris salvetur omnibus horis,

Qui me scripsisti, fias ovis in grege Christi,

*Iste liber est Giorgii Ghezzi, morant-
tis in scholis magistri Francisci Doctoris
grammatici ac poitae. Deo gratias.
Amen.*

(*Bandini Catal. Bibl. Laurent. T. II. p. 145
— 153.*)

In ejusdem bibl. Plut. XXXVII.

- n. 24. Cod. membran. sec. XIII. 8. II. *Ars poetica et Epp. cum glossis et Scholiis. Bandini II.*

Plut. XXXVIII.

- n. 27. Cod. membran. sec. XIII. in 4 majori, contin. *Carmina, Artem poeticam, Epod., carm. seculare* (quod patrimi et mamae cantabant ad chorum puerorum), *Epp., Sermones*, quorum III. Lib. II. in tres partes divisa legitur, cum titulo primae: *Disceptatio Damasippi cum Horatio*; secundae: *Contra ambitiosos et avaros*; tertiae: *Contra luxuriosos et insanos*, Bandini II. 275. dignissimum hunc. cod. judicat, qui pro editione istius poetae adornanda consulatur.

Plut. LXXXI. Sup. (Bandini III. 756.)

- n. 21. Cod. membran. sec. XV. 3. *Carmina, epod., et carmen seculare* continens.
- n. 22. Cod. chartac. sec. XV. in 4 minori, *Eclo-gas* (Sermones); *Carmina, Epodon lib. et Carmen seculare cum Scholiis*, quae valde docta Bandini dicit, continens. In calce:

Scriptori (Scribae) det munus, qui regnat ternus et unus

Vivat in caelis Bartolomeus nomine felix.

Plut. LXXXI. inf. (Bandini IV. p. 7.)

- n. 12. Cod. chartac. sec. XV. 8. *Horatii Opp.* praeter Epp. complectens.

Plut. XXIII. bibl. S. Crucis (Laurent. illatae) a dextera p.

- n. 11. Cod. membran. sec. XIII. 4. *Artem poeticam et Epp. cum Scholl.* habens. In calce:
Qui me furatur (vel) reddat, vel suspendatur.
Bandini IV. p. 677. Denique
Plut. LXXXI. sup. (Bandini III. p. 757.)
- n. 25. servatur Cod. *Acronis expositionem super Epistolas et Sermones H.* continens, vulgata plenior, et
Plut. XXXIII. (Bandini II. 105.)
- n. 21. Cod. chartac. sec. XV. in 4 min. *Acronis commentarium in Horatii carmina* complexus. Ex vv. subjectis patet. Petrum de Cenninis Acronem istum fideliter (*error si quis inest, exemplar semina sevit*) ex antiquo cod. descripsisse.
- II. In bibl. *Riccardiana*. (Vid. *Lamii* Cat. p. 257.)
Plut. M. III.
- n. 11. Cod. chartac. in fol. tenet *Horatii Opera cum commentariis Acronis*. In fine: *Explicit liber Acronis super odas Oratii a me Ricardo Lunensi, Blasii filio Lunensi, a. D. MCCCCLVII. et die quarto mensis Maii et hora prope XXIII et die Mercurii. S. Expletus Florentiae.*
- n. 14. Cod. chartac. in 4. *H. Opp. cum Scholiis et glossis.*
Plut. M. IV.
- n. 3. Cod. chartac. in 4. *H. Opp.* In fine: *Explicit liber Oratii Venusini, scriptus per me, Benedictum Andreae Gini: finitum autem est die XV. mensis Augusti 1470.*
- n. 4. Cod. membranac. in 4. seculi, ut videtur, XII. *H. Opp.* continens. In fine legitur: *Hic*

liber mei est Fr. Christophori Lucensis Ord. Min. Et alibi: Presbyteri Francisci Ser Philippi de Bonagratiis de Piscia.

- n. 5. Cod. membranac. 4. sec. XIII. initio mutilus, continet *Horatii Opp. cum Scholiis.*
- n. 6. Cod. membran. in 4. II. *Opp.* In prima pag. legitur: *Barptolouæi Fontii.*
- n. 7. Cod. membran. in 4. sec. XIII. II. *Opp.* continens.
- n. 8. Cod. chartac. in 4. *Opera H.* complexus. In prima pag. legitur: *Giraldi de Giraldis Francisci filii.* In fine *Artis poet.* scriptum est: *Finit die V. Aprilis 1475.* et in fine Cod.: *Index Odarum fuit sexto Kal. Augusti 1467.*

Plut. I. IV.

- n. 13. Cod. membran. in 4. sec. XIII. contin. *Artem poet. Sermones et Epistolas.* In fronte legitur: *Liber Georgii Antonii Vespucci.*
- n. 22. Cod. chartac. 4. compl. *Carmina et sermones.*
- n. 26. Cod. chartac. 4. habet *Opp. cum schol. Porphyriionis.* Olim *Bartol. Fontii.*
- n. 30. Cod. membran. in 4. *Poeticam et Epp.* complexus. In fine: *Iste liber est Francisci Altobrancii de Albertis de Florentia posuit hoc manu propria V. Nov. 1433. Tum: Hunc librum ego Landinus a Franc. Altobrancii dono accepi die VI. Aug. 1443.*
- n. 33. Cod. membran. 4. *Epistolas* habet.
- n. 34. Cod. chartac. 4. *Satiras cum glossis.*
- n. 35. Cod. membran. 8. *Epistolas.* Denique Plut. N. III. n. 29. tenet Cod. chartac. 4. *Acronis scholia in A. P.* Plut. M. IV. n. 2. *Commentar.* in *Horatium*, chartac. 4. Plut. IV. n. 1. *Porphyriionis comm. in Hor.* in

chart. 4. N. 1. n. 9. *Explanationem Porphirionis super H. Fl. Poetica.* cod. ch. 4. tandem Pl. M. IV. n. 8. *Vitam Horatii* chartae. 4.

III. In bibl. Monasterii Camaldulensium B. Mariae de Angelis *Horatii Carmina* exstare tradit Montfauc. in Diario Ital. 554.

Mediolani.

In bibliotheca Ambrosiana

Horatii Lyrica cum notis. Cod. membran.
Ejusdem Epistolae item cum notis. Cod. membran.

Ejusdem Poetica cum adnotatt. Cod. membran.

Ejusdem Odae, item cum notis.

Montfauc. T. I. p. 516.

Neapoli.

In bibl. Olivetanorum.

Horatii Codd. II. integra opera exhibentes.
Ejusdem Sermones, Epp. et *de Arte poetica*, cod. membran. rec. Montfauc. I. p. 250,

Patavii.

In bibl. S. Antonii *Horatii poetica*, Vid. Phil. Tomasini de Biblioth. Patavinis p. 53. et inde Montfauc. B. B. T. I. p. 486.

In bibl. O. Ermitanorum: *Odae*. cod. membran. 4. Tomasini l. I. p. 76.

In bibl. seu museo Pignorii: *H. Carmina* scripta characteribus Longobardicis (ex munere Nicolai Grassi). Tomasini p. 85. Montfauc. I. 487. Transiit cum ceteris Pignorii MSS. in Dominici Molini Veneti bibliothecam ex testamento.

In bibl. Candorum (Francisci et Antonii) II. *Odae*. cod. chart. 4. Tomasini p. 89. Montfauc. I. 487.

In bibl. Jo. Rhodii: *H. Odae*, cod. membran. 4. charact. Longobard. Tomasini p. 139. Montf. I. 489.

Romae:

In bibl. Vaticana inde a

n. 2765 usque ad 2777. tum a
n. 3232 ad 3261. Codd. XLI. Tum

In. bibl. reginae Sueciae, quae ibidem adser-
vatur.

n. 1663 — 1673. Codd. XI.

In bibl. Petavii, ibidem repositae

n. 43. 60. 429. 888. 965.

Vid. *Montfauc.* bibl. MSS. T. I. p. 4. 52. et 91.

Taurini Codex membranaceus, constans fo-
liis LXXXIV. seculi XIII., additas habet intra
textum et in margine adnotationes, plerumque
ad Etymologiam verborum spectantes. *V. Catal.*
Codd. MSS. bibl. regii Taurinensis Athenaei
I. II. p. 297. *Montfauc.* II. p. 1398.

Venetis

Epistolae, Cod. sec. XV. in 4. n. 692. Cod.
est pulcherrimus, cum brevibus postillis Graecis
et Latinis characteris minutissimi et manus syn-
chrona textui; teste *Mittarelli* in *biblioth. Codd.*
MSS. S. Michaelis Venetiarum p. 509.

Ars poetica, sec. XIII. exstat cum Juvenale
et Ovidio in Cod. 188. teste eodem *Mittar.* l. 1.
Idem p. 912. laudat cod. chartaceum in fol. sec.
XV. n. 45. (p. 54.) inscriptum *Poetica varia*,
qui continet illustrationem Carminum Horatii;

qua occasione adferuntur plures versus Virgilii, Lucani, Terentii, Plauti, Statii, Juvenalis. Incipit Codex: *Horatius Flaccus, libertino patre natus* cet. Hactenus Mitarelli.

Ibidem in bibliotheca Naniana.

n. 110. Q. H. Fl. *Satyrae et Epistolae*. Cod. chartae. sec. XV. 8.

n. 111. *Acronis commentarius in Horatii carmina.*

Vid. Jac. Morellii Cat. Codd. MSS. lat. bibl. Nanianae p. 151.

Cracoviae in biblioth. Zalusiana.

n. 422. *Q. horacij flacci de arte poetica* duo Codd. membranacei perexiguis characteribus conscripti. 8.

Vid. *Janozki* Spec. Catal. Codd. MSS. bibl. Zalusianae 1752. 4.

Denique in *Suecia*

Upsaliae est Codex Horatii membranaceus, formae, quae in folio vocatur, minoris, integer praeter lacunam ab Epod. III. 8. usque ad Carmen sec. v. 26. quam alia manus supplevit. Folia habet CXVII. quorum octonis manipuli constant; praeter VII. qui sex, et XV. qui septem folia habet. Nec libri, nec carmina distincta, nisi unius literae spatio. Inscriptiones nullae: initiales carminum grandes et pictae. Numeravit alia manus Odas usque ad Epod. III. cui adscriptus numerus 108. Carmen VII. L. I. in duo divisum. Odas sequitur Ars poetica cum titulo: *horacij flaccj publij QnTI LIBertini lib. Eplarum jncipit*. Tum sermones non divisi in duo libros; unde ultimae eclogae (II. 8.) subscriptum: *Horatij. flacci. liber. sermonum. explicit*. Quae sequuntur Epistolae, etiam non discretae in libros. Est co-

tex minusculis literis s. Langobardicis scriptus; immixtis tamen passim majusculis. Vocum compendia creberrima, diphthongi rarae; *i* constatur sine apice, in fine fere *f* longum; plurima soloeca et archaica; distinctionum signa a prima manu nulla, nisi punctum, sed id saepe vix commatis vim habens. Membrana non crassa, satis candida; atramentum praeter manipulum VII, quo illa lacuna expletur, admodum pallidum. Conveniunt characteres cum scriptura sec. XI. aut XII. apud Mabillon. et auctores novi Tr. diplom. Scatet liber mendis apertis, transpositionibus, raris, correctionibus. Fuit olim Seb. Miegii, post Jo. Schefferi, unde in biblioth. acad. venit.

Aurivill. in Act. Nov. Societ. Reg. Upsal. T. I. p. 110 sqq.

D E

HORATII EDITIONIBUS.

Quum praestantiores fere scriptores veteres, ad quos illustrandos emendandosque Viri docti inde ab inventa arte typographica certatim studia sua contulere, singulis propemodum annis plura praela exercuerint, fieri vix posse existimo, ut lectionis seu textus, quem vocant, origines ac fontes plane indagentur, nedum rivuli omnes inde deducti, Maeandrique instar ludentes, expediantur. Fere enim quisque, ut alias causas taceam, novando interpolandoque pedum vestigia, vulpeculae instar, delere studebat, novumque iter ingressus videri cupiebat. Quamquam igitur editionum stirpes, familias et cognationes deducere ac distinguere difficillimum sit; tamen, quum facta ac vicissitudines contextus, per tantum temporis tractum, ad quem fere caligat visus, propagati rationem mutationesque nosse perquam jucundum, ad crisin autem recte instituendam admodum necessarium sit: committere nolui, ut opera ista in Horatio prorsus desideraretur. Experturus igitur, quousque in hoc negotio progredi liceret, simulque pleniores adcuratioresque editionum hujus poetae annales confecturus non tantum edd. congeriem a VV. DD. rem literariam augentibus hucusque adgestam, amplasque, quas

bibliotheca Academica Gotting. adservat, copias perlustravi diligenterque excussi, sed etiam libros, de rei librariae primordiis exponentes, ac bibliothecarum insigniorum catalogos, aliosque, in quibus edd. Horatii notitiam aliquam occurrere memineram, inspexi, ac, summa quamvis cum taedium molestia pervolvere haud gravatus sum. Atque ita demum de nonnullis certiora exploratioaque adferre licuit, simulque, Historiam textus Horatiani a Jani satis probabiliter et accurate concinnatam fuisse intellexi. Hanc igitur tanquam tabulam. in quam referrentur reliqua, a me leviter rasam atque deterfam praemittendam duxi, satis habens, de singulis, ubi opus esse putarem, suo loco monere.

Ex edd. sec. XV. paucae admodum, neque satis accurate a Viris doctis exploratae sunt, ut adeo, quaenam ex iis principes habendae sint, quaeque ex aliis descriptae sint, certo definiri vix possit. Priores quidem Mediolanenses ab una stirpe satae videntur usque ad Mediolanensem a. 1508. quae quidem ad Venetas alterius recensiois transfugit. Nam et ipsae Venetae non unam eandemque textus descriptionem habent. Primae illae 1477. 1478. 1479. tum Zarottiana 1492, et 1498. e Mediolanensi exemplo aliquo anteriori ductae sunt, lectione subinde ad veterem aliquem librum reficta; nam illas fere cum Mediol. 1477, quae ad manus fuit conspirare vidi: tum novam familiam ducunt, quae editae sunt cum Landini commentario, qui primum prodiit Flor. 1482. Unde pendunt Venetae 1483. 1484. 1486. Harum lectionem immutarunt passim edd. Venetae a. 1490, quae a Jo. Fr. Philomuso curata est, et 1492. apud Pincium, quas fere secutas deprehendi Venetas

1494. 1495. 1497. 1498. 1499. 1509 cet. De Neapolitana a 1474. et Patavina Raph. Regii a. 1481. quod nemo adhuc dispexerit, tanto aegrius ferendum, quo probabilior suspicio est, illam e codd. omnino fluxisse, hanc critica cum cura factam esse. Lipsienses edd. fere sunt ex recensione Jo. Honorii Crispi Cubitensis, dignae utique, quae adcuratius inspiciantur.

Inde a principio Sec. XVI. usque ad Lambinum primaria quasi tria editionum stemmata erant: *Aldinae*, *Juntinae* et *Ascensianae* editiones (plane ut in Virgilio); quae omnes cum et a superioribus et a se invicem manifesto discederent, tum suam quaeque familiam et quasi propaginem editionum secularum habuit; licet subinde ab una familia ad alteram transfugisse videantur editores. *Aldina prima* prodiit 1501. Eam secutae tres aliae, 1509, 1519, 1527. quae nihil in textu novasse videntur; sed quarum tamen emendatissima putatur 1519. Repetierunt Aldinum textum plures aliae, ut Basil. 1520. item fere, Venetae 1540. 1573. Parisinae quaedam ut H. Stephani I. 1513. cet. Contra Aldi junioris editiones, quibus *Muretus* praefuit, in multis a priscis Aldinis discedunt, novamque recensionem constituunt. Earum prima fuit 1551, saepius deinceps repetita; etiam cum scholiis I. M. Bruti 1561. 1570. cet. Expresserunt hanc juniorem Aldinam 3. Muretinam etiam Rouilliana 1559. Lugdunenses. 1566. 1610. cet. Paullus autem Manutius a. 1566. et 1568. Lambinianam repetiit.

Juntina prima, a Phil. Junta expressa est a. 1503. quam secutae ex ejus officina duae aliae, 1514 et 1519. Inter emendatissimas habendae Juntinae, nimiumque neglectae sunt ab editoribus; quamquam non defuerunt, qui eas sequerentur.

Ascensiana, h. Jodoci Badii Ascensii commentariis instructa, *prima* prodiit a. 1503; quam

secutae (1505. 1506.) 1511. 1516. 1519 et 1529. Si verum dicendum, respectu ad textum universum habito Ascensianae ab antiqua recensione, quam habet Veneta 1492 et ejus familia, non multum discedunt; in singulis lectionibus quaedam omnino aliter exhibent. Sed in his ipsis etiam editt. 1519. 1529 a prioribus saepius dissentiunt; nam lectiones ex Ascensianis 1505. 1511. 1516. laudatas reperias, quae non sint in illa 1519. Scilicet in hac subiunde Ascensio Matth. Bonfinis imposuit. Transcriptae autem ex Ascensianis complures Venetae, ut 1536. 1543. 1558. Lugdunenses, ut 1519. Parisinae, ut 1528. 1545. in primis ex Ascensiana ultima 1529 expressae sunt editt. Parisinae Roignii, Vascosani et Richardi. Vid. Cuning. Animadv. c. VIII.

Maxime memorabilis et inter classicas referenda est editio Lugdunensis a. 1511. et summae raritatis, et emendatae sanaeque lectionis nomine. Sed quis ei vir doctus praefuerit, non certo constat; quamquam probabile est, Simonem Carpentarium fuisse. Id apertum, diligentem accurataeque doctrinae virum fuisse. Fundamentum editionis est textus Aldinus, sed multa ex antiquis libris editor in eo correxit. Ducta haud dubie ex hac Argentinensis ex aedibus Matth. Schurerii, qua Horatii opera separatim prodierunt, annis 1514 — 1517; quod facile intelligatur ex inscriptione tomi IV. an. 1517. comparata cum inscript. Lugdunensis.

Ge. Fabricius, Chemnicensis, exemplo Jun-
tino, ut videtur, pro fundamento posito, codices
etiam mss. in subsidium vocavit, deditque Hora-
tium cum argumentis et castigationibus, Lipsiae
1570. quae editio post saepissime repetita est. In
primis autem unus omnium maxime promeritus
est Fabricius de antiquis Horatii Intpp. vel Scho-
lastis, non Acrone et Porphyrione solum, sed et,

quorum pauca tantum fragmenta exstant C. Aemilii, Julii Modesti et Terentii Scauri; in quibus restituendis ac emendandis operam per multos annos assiduam posuit; cujus fructus publici usus fecit editio *Henricopetrina* 1555. inter praestantissimas, sed et rarissimas numeranda.

Glareani prima editio 1525 fere ducta est ex Aldina 1519, sic tamen, ut ipse nonnulla, audaciori interdum conatu, correxerit. Repetita saepius.

Editiones *Sim. Colinaei* 1528. 1551. 1555. cet. presse sequuntur Aldina exempla; de fonte *Gryphianarum* 1550. 1553. cet. nihil adfirmare ausim; nisi quod Gryphianae 1559. 1566. 1567; ex Muretinis ductae videntur.

Robertum Stephanum I in editione prima 1559. iisque, quae secutae sunt, Juntinum exemplum operis imitandum dedisse, suspicor. Multo plus adjumenti Horatio attulit *Henricus Stephanus* II. dum in consilium adhibuit lectiones codd. Lombini, Cruquii, Fabricii, Mureti; deinde et paucula, quae aliunde habuit, sive codices, sive excerptas lectiones, consuluit; magnumque se et generosum, sed modestum quoque, in emendando criticum praestitit. Sunt editi. 1577. 1588. 1592. 1600. Denique *Ro. Stephanus* III. a. 1613. editionem minorem evulgavit, cum notis I. Rutgerii, in quibus multa utilia, in primis ad criticism. Textus expressus est fere ex edit. D. Heinssii, etiam cum plerisque illius emendationibus.

Basileensiam primariae sunt tres ex officina Valentini Curionis (quibus praefuit Michaël Bentinus), 1524. 1527. 1551. ex Juntino exemplo, ut arbitror, ductae, sed adhibito etiam vetusto codice Jo. Sighardi, ut Bentinus in praefatione testatur. Has ex impressis emendatissimas esse judicabat Fabric. ad Carm. I. 6. *Henricopetrina* prima, 1545, sequitur editi. Curionis. Secunda est

Fabriciana 1555, ex qua etiam textus repetitus est in tertia 1570 et quarta 1580; quarum utraque variorum Intpp. commentariis onerata atque obruta est: quod jam in primâ factum erat.

Antverpienses. ex officina Mart. Nutii, duae, 1557 et 64, cum Theod. Pulmanni notis, ex Aldino textu ductae, sed ob emendationes Pulmanni, et collatas ab eo codd. admodum utiles. *Plantiniana* non unius generis sunt. Prima fuit cura Raphelengii 1558. et Adino exemplo, recusa 1575. 1590 et 1608. Tum ex recensione Pulmanni, 1566. recusa deinceps 1577. 80. 82. 87. 1610. 77. Hinc ex ea prodierunt Heinsiana 1606. item Cruquianae 1575. 1578. 1586. 1678. Ex officina Plantiniana Raphelengii Lugd. Bat. prodire Cruquianae 1593. 1597. 1603. 1604. 1611 et 1620. seu ultima; et minores editiones, 1594. 1604. tum Heinsianae 1605. 1610. 1709.

Dionysii Lambini, magni illius Horatii sospitatoris, a quo novam aetatem editionum ordiri fas est, editio prima, ad fidem decem codd. MSS. emendata, prodiit a. 1561; altera et ultima, ab ipso quidem adcurata, a. 1567. In hac adornanda VII. aliis etiam codd. mss. usus est, et quaedam in textu novavit. Quum certatim utraque editio per Galliam, Germaniam et Italiam repetita est; in quibus princeps est illa a. 1605. ob adjecta Turnebi et Marcilii commentaria: tum recensio Lambini in multas Venetas, innumerasque alias editi. est illata.

Jacobus Cruquius ad undecim codd. MSS., in quibus omnium, qui noti sunt, praestantissimi quidam. Horatium recensuit et commentario illustravit. Prima editio prodiit 1578 apud Plantinum, postquam jam a. 1565 librum IV carminum, et 1573 Sermones separatim ediderat. Saepius ea recusa est; sed in editione 1597 primum accessit ineditus Scholiastes, vel, ut Cruquius dicit, Com-

mentator, hoc est, sylloge scholiorum, quae ille ex codicum Blandd. margine et interlineari spatio laboriosissimo studio eruit. Fuerunt (in his Barthius et T. Faber), qui huic commentatori exiguum admodum pretium statuerent; nam nihil in eo esse, quod non in Acrone et Porphyrione jam legatur. Quod licet negari non possit, confluisse quasi videri ex illis scholiasten Cruquianum, tamen is quaedam subinde addit, alia aliter, luculentius etiam interdum, exponit, atque haec sua ei dignitas relinquenda est. Deinde huic edit. Cruquianae etiam adnexus est Jani Doussae, patris, commentariolus, quem huc usque non ita, ut opus erat, inspexere Intpp. Horatii. Repetita autem est haec editio a. 1603. 1611. quae classica est, sed admodum rara, tum 1620 et 1678.

Greg. Bersmanni prima Lipsiae prodiit a. 1602. cum variis lectt. sex codicum; et saepius sub praelum est revocata.

Ex officina Plantiniana Raphelengii primum exiit a. 1605. Horatius ex recensione et cum notis *Dan. Heinsii*. Repetita est in eadem officina a. 1610 et 1709. Tum apud Elzevir. a. 1612, animadversionibus auctioribus et cum libro de Satyra longe praestantissimo; item 1628 et 1629 (quae classica est), et forma minore sine notis 1653, Denique, sine notis etiam, Amstel. 1676. 1696. et Edimb. 1704. Ex Heinsiana autem ductae Rutgersiana 1613 (ut vidimus), item haud dubie Schrevelianae, et quaedam aliae.

Laevinus Torrentius Horatium, subjecto textu vulgato, emendavit et recensuit ad fidem aliquot codicum. Prodiit prima editio a. 1608 ex officina Plantiniana; et est numeranda inter principes: repetita a. 1620. 1708.

Tanaquillus Faber Horatium recensuit et castigavit, sed e solo ingenio, a. 1671. Heinsium in primis acriter in notulis suis insectatus, sed eo

ipse saepe non continentior. Expressus ex ejus recensione est textus Dacerii.

Petrus Burmannus edidit Horatium primum a. 1699. cum Rutgersii lectt. Venusinis, doctis et ad crisin utilissimis; deinde 1713 emendatum ad fidem codd. MSS. et ad Bentleii editionem, a qua tamen, ubi ille audacior est, recedit. Utraque editio ad usum criticum praeclara.

Prodiit anno 1699 etiam Cantabrigiensis editio *Jac. Talbot*, cum a splendore, tum a diligentia recensione, et variarum lectt. elencho commendanda. Recusa est 1701, et repetita a *Jo. Pine*, qui aeneis tabulis incidit Horatium 1733.

Willielmi Baxleri prima editio exiit a. 1701. Nullis ille codd. MSS. usus est, sed, vulgata lectione pro fundamento posita, ex commentatorum animadverss. interdum et ex ingenio, textum constituit. Excerpta e Scholiastis dedit, et in his ipsis etiam quaedam emendavit. In editione altera 1725 quae accesserunt, tantum non omnia contra Bentlejum sunt. Repetiit hanc *Gesnerus* in Germania: ut mox dicetur.

Sed clarissimam hujus seculi haud dubie editionem dedit *R. Bentlejus*, qui Horatium tam ex codd. MSS. quos plurimos habuit, quam ex suspicione, amplius DCCC locis emendavit. Plurimum sane ei debet Horatius, estque hic, etiam ubi errat, ab ingenii doctrinaeque magnitudine semper admirabilis ac venerandus. Prodiit prima ejus editio a. 1711, notis ad calcem libri subjectis: emendatior, et cuius paginae substratis notis, repetita Amstel. a. 1713. 1728. item Lipsiae 1764. Londini 1765. Recusa etiam est, sed notis in compendium missis, Cantabr. 1713. cura *Th. Bentleji*. Nactus est Bentl. adversarios plurimos. Fuit eorum primus anonymus, cujus exstat *Aristarchus ampullans in curis Horatianis. auctore Philargyrio Cantabr.* Londin. 1712. 8. Se-

eultus est *Richardi Johnsoni Aristarchus Antiblejanus*, Nottingham. 1717. 8. Fuit in hoc viro major adversus Bentlejum acerbitas, quam doctrina.

Omnium doctissime in hoc castigando versatus est *Alexander Cuningamius*, qui a. 1711 (Hagae Com.) non solum edidit *Horatium, ex antiquis Codd. et certis observationibus* (quas in primis ex codice Blandinio antiquissimo Cruquii et Pierio Valeriano sibi informasset) *emendatum*, cum variis lectt. sed subiecit etiam huic editioni *Animadversiones in Bentleji notas et observationes*, doctissimas illas, et unde eximios fructus capere possit critices studiosus. In Londinensi ejusdem anni edit. accedunt *observationes criticae* textui subjectae. Amplius CCCC locis emendatiorem esse suam recensionem Bentlejana adfirmat Cuningamius, superbior justo, si verum dicendum, et in Bentlejum acerhior. Tantum est illius adversus hunc odium, ut, si lectionem Bentlejanam amplectatur, eam numquam Bentlejo debere videri velit, sed semper studiose alios quosvis fontes indaget. Quos ubi non reperit, quamvis ei placere adpareat Bentlejanam, aliam adoptare mavult; ita non potest invidiam vincere. Emendationes autem ejus fatendum est omnium doctissimas esse ac ingeniosissimas, saepe, si ad leges artis criticae excutiantur, pro unice veris lectionibus habendas. Saepius tamen non minor in iis, quam in Bentlejanis, audacia est, sed illa melior profecto aliorum indocta modestia.

Sub idem tempus a. 1720. adparuit etiam editio *Joannis du Hamel*, in universitate Parisina professoris, repetita 1730 et 1764. Is Horatii textum et ad codd. MSS. fidem et multis locis ex ingenio audacius correxit. Sed indocta est ejus arrogantia, impar talibus ausis; quo nomine subinde eum castigat Sanadonus.

Sanadonus in contextu Horatii constituendo cum Lambinum, Cruquium, Torrentium, aliosque, qui codd. MSS. usi sunt, consuluit, tum multas Bentleji emendationes sibi vindicavit; sed omnium maxime Cuningamium secutus est, etiam, ubi is ultra lineas processit. Attamen et multae emendationes ipsi propriae sunt. Repetiit ejus recensioem novissima Patavina 1774.

Horatii Carminum libros V. a. 1731 recensuit *Ge. Walde*, qui ea ad certissimas artis criticae regulas quam plurimis locis ex vetustis exemplaribus, editionibus et commentariis emendasse se profitetur, v. Journ. des Sav. 1731. Aoul, p. 561. Nobis ea non est visa.

Londini a. 1736 prodiit editio *Joannis Jones*, qui se MSS. quibusdam usum ait, emendavit quaedam (sed audacter etiam satis), subiecitque notas suas, tum var. lectiones et conjecturas viror. DD. denique indicem editionum Horatii, sed illum e Fabricio totum transcriptum. Doctrina critica longe inferior Jonesius est Cuningamio et Bentlejo. Sanadonum in multis, quae illi propria sunt, sequitur.

Baxteri editionem quum repeteret *J. M. Gesnerus*, a 1752; non solum in textu Baxteriano mutavit quaedam, sed etiam e Codd. et editt. antt. varietatem lectionum, at illam minus plenam et adcuratam, dedit. Recusa est Gesneriana haec editio nuper a. 1772.

Denique a. 1770 prodibat Parisiis Horatius ad fidem LXXVI codicum, curante Abbate *Jos. Valartio*. Quod non accipiendum de numero Codd. quos inspexerit; nam forte nullum omnino vidit; sed de iis, ad quos adhuc Horatius a viris doctis recensus est. Sic itaque hoc intelligendum, ut eum in textu constituendo principes editt., quamquam parum adcurate, contulisse putemus.

Qui Horatii editionem a. 1777 evulgavit, *Lud. Poinsinet de Sivry*, cum satis multas criticorum emendationes in contextum recepit, tum ipse, in primis in distinctionibus, quaedam novavit, quae vereor ut probari viris doctis possint. Maxime improbandus est ejus conatus, quo tam multas Horatii odas, n. I. 4: 7: 9: 27: 36. II. 11. III. 8: 14: IV. 6: 12. in binas divisit; duas autem, II. 2. III. 19. in ternas adeo.

Sivrio majori cum laude successit *Chr. Dav. Jani*, qui quidem fundamentum posuit vulgatam lectionem, a qua tamen discedendum sibi putavit, ubi immutandam lectionem suaderent artis criticae regulae. Quem in finem non Codicum solum, quos Lambinus, Cruquius ceterique Horatii editores contulissent, quosque ipse nactus esset, varietatem enotavit, sed et edd. veteres, quae ad manus ipsi erant, diligenter consuluit; indeque, quae Horatio aptae dignaeque essent lectiones, eruit, atque in contextu reposuit. Ipse conjecturis numquam fere indulisit, aliorumque raro admodum nec nisi gravissimis de causis ita rationem habuit, ut ipsi poetae textui ingereret.

Justae quoque recensiois instar habenda est editio, a *Gilb. Wakenfield*, acutissimo Critico; parata, interpunctione sollicitius facta, delectuque lectionum memorabilis; quamquam eum conjecturis cum aliorum tum suis, quarum quidem feracissimum habet ingenium, nimium pretium subinde statuuisse animadvertas.

(1470.) *)

Horatii editio princeps fere habetur, quae nullam editoris, loci, temporis expressam nota-

*) Edd. quae stellulis notatae sunt, habet Bibliotheca Academica Gottingensis.

tionem habet, ne titulum quidem s. indicem. *Maittaire* quidem (*Annal. typogr.* T. I. p. 292.) eam Mediolani ex *Antonii Zarotti*, Parmensis, (Vid. de eo *Affo Saggio su la tipogr. Parmense* p. III.) typographia a. 1470. produsse inde auguratur, quod Ant. Zarottus libros anno isto Mediolani excudere coeperit, et typi cum aliis, quos idem excudit, fere conveniant. Eidem Zarotto istam adsignant *Orlandi* (*Origine e progressi della stampa.* 1722.) p. 101. *Saxius* (*Hist. typogr. Mediol.*) p. 556. et *Debure* (*Bibliographie instructive, belles Lettres*) T. I. p. 511. 12. *Morellius* tamen, Vir rei intelligentissimus, in *Bibliotheca Maphaei Pinellii* T. II. p. 324. aegre ac difficulter in hanc sententiam concedit, quod a Zarotti typis cum quoad characterem, qui plane idem sit, quem Plutarchi Apophthegmata a Philolpho latine reddita, Florus et Lucanus. absque ulla nota impressi praeferant, tum quoad chartae genus liber iste haud leviter dissidere videatur. Conf. *G. W. Panzeri* *Annal. typogr.* T. II. p. 143. et 354. Primum ista editio ad partes vocata est a Gesnero, qui eam ita describit: Literae sunt ejus formae, quam Jensonius adhibuit, sed paullo minus cultae et incompositae, ut adpareat, neque matrices fuisse ita perfectas, ut fuere Jensonianae, neque ita adcuratam versuum dirigendorum rationem. Porro literae nullae initiales, saepe f longum in fine vocis positum etc. Volumen constat quinternionibus, i. e. quinque plagulis duplicatis, ut orientur denorum foliorum libelli. Folia ipsa non signata neque literis neque numeris, custodes nulli, nullum registrum, literae saepe transpositae, infantia denique artis et operarum ruditus undique adparet. Voces vel omissae, vel cum ipsius metri pernicie permutatae, fidem faciunt, non praefuisse editioni Grammaticum, sed simpliciter exemplum suum, i. e.

manu scriptum Codicem, secutos esse typographos. Unde illud consequitur, ut, quae bonae sunt lectiones, eas ab antiquo codice, non ab ingenio correctoris esse intelligamus. Ad finem adduntur hi versus:

*Hoc quicumque dedit Venusini carmen Horati
Et studio formis correctum effinxit in istis
Vivat et eterno sic nomine secula vincat
Omnia ceu nunquam numeris abolebitur autor.*

Post Gesnerum adhibuit eam *Car. Combe*, exempli ejus, quod in bibliotheca Regis Britanniarum adservatur (Pervenit eo e biblioth. Askew), copia ei facta.

Sermones Oratii, absque loci nota character gothico f. 1479.

Vid. *Maittaire* T. I. p. 296. *Orlandi* p. 346: *Debure Bibliogr.* T. I. p. 311. et *Panzer* T. IV. p. 3. De hoc libro nihil plane liquet, qui ab uno Orlando inspectus videtur:

(1471.)

Q. H. Fl. Opuscula, Romae ex officina Johannis Philippi de Lignamine.

Quamquam parum exploratum sit, num Opuscula ista anni nota insignita sint, necne; ad hunc tamen vel adeo praecedentem 1470. annum editionem istam referri oportere ex ipsiusmet Jo. Ph. de Lignamine Epistola, operi *Dominici Cavallae, Pungilingua (Tractato contra el peccato della lingua, ditto Pongie lingua)* inscripto, ac Romae 1472 a se edito, praefixa cognoscitur. Ibi enim dicit, se jam *secundum* annum Romae agere, et ab eo impressum esse *Quintilianum, Suetonium, Leonis P. M. sermones, Lactantium, Ambrosium de Officiis, Laurentii Elegantias, Horatii Opuscula* cet. Cf. omnino *Audiffredi* Catal. historico-criticum Romanarum

editionum seculi XV. p. 84. 85. et p. 112 sqq. ubi de *Jo. Phil. de Lignamine* fuisse disputat. Adde *Laire Spec.* p. 187.

Eodem anno Horatium Neapoli apud Jodocum Hoenstein 4. prodiisse, ejusdem exemplum in bibliotheca civica Argentinensi adservari dubia admodum fide tradit *Giustiniani Saggio* sulla tipogr. di Napoli p. 46: Est haud dubie a. 1474.

(1472.)

Ad hunc pel proximum annum *Debure Bibliogr. instruct.* T. I. p. 312. editionem referendam judicat, quae sine loci, anni, et typographi nomine in folio excusa est, hoc solo ductus argumento, quod exemplum ejus, quod in *Ducis de la Valliere* bibliotheca esset, cum editione Catulli, Tibulli, et Propertii principe a. 1472. fol. compactum fuisset, illudque integumentum ad ipsa ista tempora spectare videretur, tum quod Horatius iisdem fere typis exscriptus esset, quos Catullus et reliqui haberent. Quae utraque quam levis ratio sit, facile rei intelligens perspiciet. Nisi utique extremo illud exemplum destitutum est folio (quae res passim fraudem fecit VV. DD.), e verbis, Satyrarum fini subscriptis: *O. H. Fl. Satyrarum, non indiligenter correctarum et impressarum finis*, haud plane absurde colligat, ex eadem *A. Zarotti* officina istum librum prodisse, quum Zarottum et alibi (vid. vel a. 1474.) hac formula usum esse constet. In corrigendis autem libris, quos Zarottus evulgavit, *Petr. Justinum Philelphum* operam suam contulisse, satis constat. Vid. *Orlandi* p. 101. — Ejusdem editionis exemplum itidem *Catulli* cet. editioni principi adnexum in bibliotheca Corsiniana cum notis MSS. A. Politiani exstare testatur *Laire* (in *Spec. typogr. Romanae, Rom. 1778. 8.*) p. 186. qui quidem in *Catullo* cet. *Ulrici Han* chara-

eteres agnoscit. *Maitt.* autem (p. 767.) hujus Horatianae editionis characterem ad eum accedere ait, quo Catull. Tibull. Propert. et Statii Silvae Venet. 14-5. apud Jo. de Colonia et Jo. Manthen de Gheretzen excusae fuerint. Idem duas hujus Horatii editiones se vidisse perhibet adeo similes, ut. qui non attente contulerit, unam facile putaverit; et in altera epistolas, in altera Satyras librum claudere, atque illam hac longe correctiorem esse.

1474.

Q. H. Fl.: per *Antonium Zarottum Parmensem: Mediolani.* f. 1474.

In fine: *Anno a natali Christiano 1474. die XVI. Martii divo Galeazio Maria Sfortia Vicecomite, Insubrium, Ligurumque quinto duce feliciter regnante Antonius Zarothus Parmensis cuncta opera Quinti Horatii Flacci non indiligenter emendata. S. carminum libros III. Epodon. Carmen seculare. De Arte poetica librum I. Sermonum libros II. Epistolarum libros II. eleganter atque fideliter impressit. Quisquis haec coemerit, nunq. poenitebit. Ita accurate descripsit Laire (Ind. Librorum ab inventa typogr. ad a. 1500. Senon. 1791.) T. I. p. 540. Cf. *Maitt.* I. p. 536. *Orlandi* p. 101. *Pinelli* T. I. p. 525. *Debure Bibl. instr.* T. I. p. 514. *Bibl. Smith.* p. CCXXX. e. in priinis *Sax.* p. 561.*

Eodem anno idem Zarottus Acronis Scholia primum edidit cum hoc lemma: *Acronis commentatoris egregii in Quinti Horatii Flacci opera expositio*; et in fine: *Acronis viri quam doctissimi commentaria quam diligenter emendate in Q. Horatii Flacci opera, per Antonium Zarothum Parmensem Mediolani impressa Idibus Sextilibus* f. 1474.

Perperan: statuunt, qui textum Horatii his Aeronis scholiis a Zarotto adjectum ponunt, v. c. *De bure Bibl. instr.* p. 316. et plerique, qui deuchos edd. Her. concinnarunt. *Douglas, Neuhans, Jani, Bipontini.* Utrumque librum habet bibl. Guelpherbyt.

Q. H. Fl. per Antonium Zarottum, Mediolani 1474. 4:

Laudat eam *Douglas Catal. Edd. Horatii, et recenset Morellius* in libris Pinellianis n. 4568.

Q. H. Fl. Carmina, Neapoli 1474. 4.

In fine Odarum haec habet! *Completum est opus Oratii in odis per Arnaldum de Bruxella, Neapoli anno Domini 1474, die vero quindecima mensis novembris. Sequuntur Satyrae et Epistolae* (in quarum fine versus exstat: *Qui dedit expleri, laudetur mente fideli*) *cum Arte poetica.* Eximiae raritatis haec editio. Maittaire aliiisque bibliologis plane ignorata, solique Morellio visa. Vid. *Panzer Annal. typogr.* II. p. 155. Uberius eam describit *Giustiniani Saggio storico-critico sulla tipografia di Napoli* (1793.) p. 46.

Q. H. Fl. Opera, per Augustinum Carnerium: Ferrariae 1474. 8.

In fine:

Ferrariae impressit regnante sub Hercule Divo

Regia quo gaudet nunc Lionora v ro.

Carnerius puer Augustinus: cui dedit almam

Bernardus lucem Bibliopola bonus.

h. Augustinus Carnerius, Bernardi C. filius. Male plerique *Carnerium* praenomen et *Augustini* (*Agostini*) nomen gentile habent; in qu. errore etiam est *Orlandi* p. 157. qui patrem *Bernardo Agostini* vocat. Fraudem VV. DD. fecit metrinecessitas, quamquam ambiguitati isti facile ita oc-

curri poterat: *Ferrariae impressi* — — *Augustinus ego Carnerius: huic* etc. Sole clarius id patescit ex inscriptione, quae est in fronte carminis Lod. Marii Paruti Ferrariensis in auctoris laudem, quod ultimo folio libri: *Omniboni Leonceni de VIII. partibus orationis* Ferrariae 1474 (v. *Audiffredi* p. 194.) excusi legitur: *Paruti in Omniboni grammaticam carmen per Augustinum Cannerium Ferr. Bernardi Cannerii bibliopolae filium impressam*, ubi tamen Cannerius audit. Aliunde patrem Ferrariam immigrasse, admodum probabile est; e Belgio oriundum censebat *Baruffaldi* (*Tipograf. Ferrarese* p. 60.), quamquam parum firmo argumento innixus. Idem hanc ejus Horatii editionem Mediolanensi priorem habendam esse judicabat p. 62. Ceterum, quum *Maitt. T. I. p. 356.* versus illos ex exemplo editionis, quod manibus versavit, adferat, idemque *Sermones et de Arte Poetica* in eo non comparere adfirmet, mancā illam editionem, et e Codice, in quo isti libri deessent, ductam recte suspicaris. Cf. *Audiffredi Edd. Ital. p. 252.*

1475.

Adfertur hujus anni editio, Mediolani ab *A. Zarotto* curata, a *Saxio* in hist. literario-typogr. Mediolanensi, quae *Ph. Argelati* biblioth. SS. Mediolan. praemissa est, p. 565. e catal. librorum venalium, Venetiis 1735. edito; cujus adeo admodum levis est auctoritas. Anni 1475. illam habet *Panzer* II. 21. quam tamen nullibi memoratam videas.

1476.

Q. H. Fl. Opera, Mediolani fol. 1476.
In fine: *Hoc opus Horatii emendatissimum impressum est opera et impensis Philippi de*

Lavagnia Mediolanensis anno a natali Christiano 1476. die XVI. Februarii. Amen.

Maitt. p. 366. *Orlandi* p. 103. *Sax* p. 565. *Bibliothèque du Roi, Belles Lettres*, T. 1. 298. *Smith.* p. CCXXXI. *Debure Bibl. instr.* p. 315. et *Panzer* II. 22. Elegans et nitida editio, ducta e Zarottiano a. 1474. exemplo, *judice de los Rios* bibl. instruct. p. 67.

Q. H. Fl. Odarum libri IV. Epodon liber I. Carmen seculare et Ars Poetica, cum comment. Acronis et Porphyrionis curante Jo. Aloysio Tuscano, et cum ejusdem Epistola ad Franciscum Helium Parthenopeum s. loco (Romae) et a. (1476.)

De hac editione ita disserit *Audiffredi* p. 413: Jo. Aloysii Tuscani ea fuit cura, ut Horatii carminibus commentarii Acronis et Porphyrionis adjungerentur, quod antea nunquam, ipso testante, factum fuerat. Erunt, inquit in principio suae epistolae, qui inventum hoc nostrum lenocinii reum dicant, quod Odis et Epodis ac Poesi Acronem et Porphyrionem commisceri curaverim. Nec deerunt, qui arguant, hanc rerum mixturam operi religionem ac majestatem detrahere. Et infra: Eos tamen, qui recte sentient, et libero judicio censere voluerint, novum hoc commentum nostrum arbitror probaturos. Ceterum qui editionis curam gesserunt, ii fuere *Cneus Sabinus* et *Helius*, uti declarat ipse Tuscanus circa finem epistolae: Testis es tu, inquit, qui una cum Sabino nostro in corrigendis redigendisque his voluminibus impensam operam navasti. Ipse vere Helius in fine epistolae responsivae ad Tuscanum sic scribit: Sed hoc mihi molestum est, quod in his Horatii libris, qui te maxime hortante impressi sunt, non eam, quam vehementer optassem, emendationis diligentiam exhibere potui, at certe quantum in me fuit, et curam omnem et studi-

um adhibui: sed Acronis exemplaria, ut scis, defuere, unum habuimus. nec id satis emendatum; utcumque tamen sit, et libenter fecimus, et faciemus de integro." Duae hae epistolae occupant quatuor priora folia, seu exactius paginas VI. et lineas VI. Sequenti quinto continentur duae Horatii Vitae: prima fusior secundum Acronem; altera brevior secundum Porphyriionem. Post haec incipit poeta ipse, cujus singulis lucubrationibus subjiciuntur explanationes, Acronis primo, et deinde Porphyriionis. Tam poetae carmina, quam interpretum explanationes sunt uno eodemque Romano caractere, qui idem prorsus est ac is, quo Barthol. Guldinbeckius a. 1476 *Summam S. Thomae de articulis fidei* impressit. Graeca suis locis inserta sunt; non ubique tamen. Editio splendida est, sine signaturis, numeris, custodibus, ac registro: exstatque in bibl. Casanatensi, apud S. M. de Populo, et in bibl. S. M. ad Quercum O. P. P. PP. Viterbii. Hactenus Audiffr. Conf. Maïtt. p. 752. et p. 766. Debure bibl. Ducis Vallierii T. II. p. 91. qui tamen opera Horatii omnia isto libro contineri falso statuit. Adde Foss. Catal. bibl. Magliabec. I. p. 802. In Catalogue de la biblioth. du Roi, belles Lettres p. 298. memoratur vetus editio cum commentariis Acronis et Porphyriionis s. l. et a. et circa a. 1480. ponitur; sed haud dubie haec ipsa h. a. est, et exemplum istud forte destitutum erat V prioribus foliis, Tuscani et Helii Parthenopei epp. cum vita Horatii complectentibus.

1477.

* *Q. H. Fl. Opera, Mediolani* fol. 1477,

In fine: *Hoc opus Horatii impressum est opera et impensis Philippi Lavagniae, civis Mediolanensis anno a natali Christiano MCCCCLXXVII. tertio kl. Maji.*

Maitt. T. I. p. 376. *Orlandi* p. 105. *Sax.* p. 367. Scatet vitiiis typographicis haec editio, et subinde totos versus omittit, veluti I. 4. 18. seu poscat agna, sive malit haedo.

Q. H. Fl. Opera Tarvisii fol. 1477.

Maitt. I. p. 376. Valde suspecta est haec editio Panzero A. Typ. III. p. 35. Sed *Orlandi* p. 118. diserte memorat impressorem Hermannum Levilapidem (*Lichtenstein*) Coloniensem; qui quidem, vagus ceteroquin artifex, ut eum *Orl.* vocat, anno isto typographiam Tarvisii exercuit, nam ibidem eodem a. Terentius ab eo excusus fuit. Vid. *Maitt.* et *Orl.* II. II.

Q. H. Fl. Opera, per Philippum Condam Petri; die XV. Sept. ducante Joanne Mozenico. Venetiis fol. 1477.

Maitt. p. 376. Dubitat *Debure* *Bibl. instr.* I. p. 316. de anni nota, et hanc ed. anni sequentis esse iudicat, quod ista eundem diem (XV Sept.) subscriptum habeat; non reputans fraudes typographorum ad ipsa fere artis istius incunabula pertingere, et alteram Venetam a. 1478. forte non nisi ultimo folio ab hac differre. Quamquam non adeo mirum videri debet, edd. brevi intervallo recusas fuisse, quarum non adeo magnus exemplorum numerus imprimi soleret. Memoratur autem hujus 1477: anni editio in *Bibl. Harlei.* T. I. p. 179. Adde *Orlandi* p. 29.

1478.

* *Q. H. Fl. Opera* Venetiis fol. 1478.

In fine: *Horatii opere finis cum magna diligentia. Impressum per Philippuz condam. Petri in ueneciis ducante Joanne Mozenico inclito duce MccccLxxviii die XV septembris cum registro.*

Maitt. p. 387. *Orlandi* p. 29. *Debure* p. 515. *Pinelli* T. II. p. 325. *Smith* p. CCXXXI. et *Panzer* III. p. 141. Perquam nitida editio, quamquam haud raro mendis typographicis foedata.

1479.

* *Q. H. Fl. Opera Venetiis per Philippum Condam Petri* fol. 1479.

In fine eamdem cum praecedente subscriptionem habet, si anni et mensis (*die XVIII Septembris*) notationem excipias, idemque plane registrum. Unde *Maitt.* p. 398. has tres Philippi edd. Venetas sub trium annorum 1477. 1478. et 1479. notatione excusas, unam eamdemque esse suspicatur, mutatum tantum anni numerum praeferentem. *Maittairio* accedit *Ernesti* apud *Fabric.* T. I. p. 406. not. r. *Debure* *Bibl. instr.* p. 316. et alii. Sed certiora de postremis a. 1478 et 1479. nobis adferre licet, quum utraque nobis ad manus sit. Ac ducta quidem plane est posterior a. 1479. editio ex anni superioris exemplo, adeo quidem, ut paginis ejus respondeat, sed novae plane impressionis habendam esse et literarum characteres, paullo pinguiores, et scripturae compendia, partim facta, ubi in altera non essent, partim abjecta, ubi altera haberet, ostendunt. Tum sphalmata prioris editionis passim sublata in ea animadvertas, quamquam vel sic alteram praeferendam putem, accedente in hac novorum sphalmatum amplissimo cumulo. Omnino quam negliger haec curata sit, ab uno hoc crimine discere licet, quod in principio l. II. in primam oden inculcata est illa: *O matre pulcra filia pulcrior.* Magna etiam confusio post III. 9. *Donec gratus eram* cet. ubi inscriptionem c. X. *in quemlibet adulterum* sequitur particula carminis XVIII, l. II. *traditur dies die* cet. et sic passim.

Q. H. Fl. Opera Mediolani per Philippum de Lavagnia fol. 1479.

Memoratur haec editio in *Catal. bibl. Thottianae* T. VII. p. 87.

1480.

Q. H. Fl. Epistolarum libri II. Cadomi
1480. 4.

Primum folium habet: *incipiunt epistolae Horatii*; et extremum: *Impressum Cadomum (Cadomi) per magistrum Jacobum Durandas et Egidium Quijove anno Domini MccccLxxx. mense Junio die vero VI. ejusdem mensis.*

Maitt. p. 407. *Marchand hist.* p. 75. *Orlandi p.* 191. et alii.

1481.

Q. H. Fl. opera omnia cum comment. Acronis per Lodovic. de Strazarolis Tarvisanum recogniti praecedente Porphyryonis in Horatii opera comm. per Raphael. Regium castigato. Fol. 1. b. *Raph. Regii dedicator. ad Aloysium Maurocenum Patritium Venetum, quae data est Patavii Idibus Augusti MccccLxxx1.* In fine commentar. Porphyryon. fol. 50. b. *Pomponii Porphyryonis enarratoris diligentissimi in Horatium commentariorum finis.* Fol. 51. sequitur *Epistola Lodov. de Strazarolis ad Angelum Phascolum Episc. Feltriensem.* Fol. 52. *Acronis commentatoris Egregii in Quinti Horatii Flacci Venusini Opera expositio incipit.* Fol. 3. *Quinti Horatii Flacci Odarum ad Mecoenatem, liber primus.* In fine operis: *Τελος. Quinti Hoatii (sic) Flacci omnium operum cum Acronis Dissertissimi commentatoris expositione,* adi. *Registro.* *Maitt.* p. 419. Venetam hanc habet editionem *Pinelli II. 325. n.*

4570. Idem statuit *Gemeiner* (Nachrichten von den in der Regensburg. Bibliothek befindlichen Büchern) p. 222. sed Patavii nomen liquido expressum memorat *Bibl. Hulsiana*. Vid. *Lengnich. Beyträge* T. II. p. 102. *Gras typogr.* Denkmähler zu Neustift in Tirol aus dem XV. Jahrh. p. 235.

1482.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Christophori Landini Florentiae fol. 1482.

Praecedit Angeli Politiani Ode ad Horatium Flaccum. Hanc excipit Chr. Landini epistola nuncupatoria ad illustrissimum Guidonem Feltrium; magni Federici Ducis filium. Tabula. Praefatio cum titulo: Chr. Landini in Q. Horatii Flacci carmina interpretationes incipiunt feliciter. In fine: Chr. Landini Florentini in Q. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis divino auxilio felix. Impressum per Antonium Miscominum Florentiae Anno salutis MccccLxxxii. nonis Augusti. Errata. Cum foliorum numero in parte inferiori paginarum. *Maitt.* p. 455. *Orlandi* p. 132. *Pinelli* II. p. 326. *Debure* B. Instr. p. 317. *Audiiffredi* p. 290. *Mitarelli* Catal. Codd. *Bibl. Murianae* Append. p. 201. *Foss.* Cat. B. Magliabec. p. 803. *Panzer* I. p. 411. Princeps haec editio, in qua Landini interpretationes adjunctae sunt, certatim deinceps expressa.

Q. H. Fl. Opera, cum Chr. Landini interpretatione, Venetiis fol. 1482.

Landini editionem Florentinam Venetiis eo ipso anno repetitam utique mireris. Utramque autem hanc, ne in loco errorem factum suspicaris, laudat *Osmond Dictionn. typogr.* p. 538. et possidet Bibliotheca Principalis Furstenbergia Pragae adservata. Vid. *Hirsching Beschreib.* von Biblioth. Addit. ad T. III. p. 316.

Q. H. Fl. Epistolarum liber Lipsiae 1482. 4.
Exstat in bibl. Comit. Solinensis.

1485.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Chr. Landini. Venetiis. fol. 1485.

Praemittitur ad Horatium Fl. Ode Angeli Politiani cum praefatione Landini ad Guidonem Feltrinum. *Sequitur* tabula Vocabulorum, quae in Nostris commentariis suo Ordine Interpretata Invenies, cum erratis librarii et Registro chartarum. *Ad hujus calcem:* Chr. Landini florentini in Qu. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis. Divino auxilio foelix. die XVII. maji. MCCCCLXXXIII. fol. 7. opus incipit. *In fine:* Impressum Venetiis per Joannem de forlivio et socios.

Maitt. p. 445. Orlandi p. 57. Biblioth. du Roi, belles Lettres I. 298. Seemiller Bibl. Ingolst. Incun. II. 119. Panzer III. 190. Bibl. Bunav. I. 308.

Q. H. Fl. Opera cum Landini Florentini commentariis, Venetiis fol. 1485.

Praecedat vita Horatii per Chr. Landinum descripta. *In fine secundi libri Epistolarum:* Chr. Landini florentini in Q. Oratii Flacci carmina interpretationes Expliciunt foeliciter. Impressum Venetiis, per Magistrum Reynaldum de Novimaggio almanum. anno salutis MCCCCLXXXIII. die VI. Septembris. Deo gratias. Amen. Finis fol. 159. Chr. Landini Florentini in Q. Horatii Flacci libros omnes ad Illustrissimum Guidonem Feltrium magni Federici Ducis filium interpretationes Incipiunt foeliciter.

Maitt. p. 445. Pinelli II. p. 325. Fossi I. I. p. 803. Braun. Notit. libr. II. p. 103. Utraque haec Veneta repetita e Florentina a. 1482.

1484.

Q. H. Fl. Opera cum notis Variorum Venetiis apud Jo. Gryphium fol. 1484.

Memoratur haec editio in *Catal. biblioth. Hulsianae et Douglas. Gryphiorum (Greiff)* adeo nomen, Reutlinga oriundorum, ad ipsa artis typographicae incunabula adsurgit; nam eodem ipso tempore alium Gryphium, Michaellem cognomine, Joannis forte fratrem, Reutlingae artem typographicam exercuisse, satis constat. Vid. *Dennis Suppl. Maitt.* p. 221. qui Michaellem patrem Sebastiani (adeoque etiam Francisci) habet. Cf. *Lengnich. Beyträge T. II.* p. 103. Notae Variorum autem non aliae esse possunt, quam Acronis, Porphyriionis et Landini.

1485.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis et Porphyriionis. In fine: Impressum Mediolani, per Anthonium Zarothum, Parmensem, impensis Augustini Mariae Conagi MccccLxxxv fol.

Maitt. p. 463. *Orlandi* p. 102. *Sax.* p. 531. *Panzer II.* 52.

1486.

* *Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis et Porphyriionis. Mediolani* fol. 1486.

In fine: *In officina egregii librarii Antonii Zarotti Parmensis. impendio Alexandri Minutiani Appuli De Sancto Severo haec opera Mediolani impressa sunt. Anno a salu- tifero Virginis partu sexto et octogesimo supra millesimum et quadringentesimum. Quinto Idus Martias. Johannis Galeatii Mariae SF. Vic. Sex. Med. Ducis incltyti Regnum foelici gubernante auspicio Lodovico Maria*

SF. Vic. invictiss. ac sapientiss. Principe. cujus singulari prudentia ocio ac festa pace fere omnis fruitur italia. In epistola ad Magnificum Virum Bartholomaeum Chalcum, quam operi praefixit, magnifice jactat Alex. Minutianus, se Horatii libros studiosissime recognovisse; et ad maenam habuisse unicū exemplar, idque, temporum injuria exesum; tum lubentissime id oneris suscepisse, veritum, ne, si id penitus detrectasset, plurimum de majestate Oratiana tolleretur, ob temerarium et veluti sacrilegum cujusdam conatum, qui *recentissimas* in Flaccum interpretationes edidisset. Conagium hunc esse, quem Minutianus tangat, opinabatur Sax. p. 581. satis probabiliter. Scilicet, recentissimae interpretationes sunt Acronis et Porphyrionis a Conago adjectae. Landinum tamen sugillari credebat Gesn. praef. Hor. Ceterum textum fere edd. Venet. deprehendimus. Omnino Minutiani opera in Porphyrione, cujus antiquissimum Codicem nactus erat, expoliendo videtur collocata fuisse.

* *Q. H. Fl. Opera cum comment. Chr. Landini: in fine: Impressum venetiis per magistrum Bernardinum de tridino ex monteferato. Anno salutis. MccccLxxxvi. — Pridie idus Martias, quod adjiciunt nonnulli, in libro non legitur. Est autem repetita e Florentina Landini a. 1482.*

Aliam ejusdem anni Venetam editionem *per Mag. Bernardinum* laudat bibl. Horat. (Lips. 1775.), quum priorem *Bernh. de Tridino*, tanquam alius hominis, memorasset; inficeto errore.

1787.

Q. H. Fl. Opera, per Antonium Zarottum; Mediolani fol. 1487.

Nusquam alibi commemoratur haec editio, praeterquam Douglas. cujus fontem indagare non potui.

1488.

Q. H. Fl. Epodon liber. Liptzk 1488. 4.

Laudat hunc librum Fabric. *Bibl. Lat.* I. p. 408. et Douglas.

1489.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Domitii Palladi Sorani, Venetiis fol. 1489.

Denis Suppl. *Maitt.* p. 268. Sed recte dubitat de anno *Panzer* III. 277. qui ad a. 1498. editionem deprimendam esse statuit.

1490.

* *Q. H. Fl. Opera cum commentariis Acronis, Porphyryionis, et Landini. Praemittitur tabula postillarum, Johannis Francisci Philomusi epistola, ejusdem carmen ad Principem Johannem Sfortiam; in fine Horatii Flacci Lyrici poetae opera: a Georgio Arrivabene Mantuano: diligenter Venetiis impressa: Hic clauduntur. Anno salutis M. CCCC. XC. Pridie. Non. Februa. Laus Deo.*

Orland. p. 48. *Maitt.* p. 521. *Crevenna* III. p. 137. *Braun* *Notit.* II. p. 210. *Lengnick.* *Beytr.* II. p. 106. *Panzer* III. p. 287. Exstat in *bibl. Guelpherbyt.* Praefuit huic editioni *Jo. Franc. Philomusus Pisauensis*, qui de studio suo Horatio impenso in praef. ita disserit: Ego rem non ingrattam nec inutilem me facturum existimavi, si quae apud Horatium mendose legerentur, industria ac diligentia mea emendatiora redderentur; tresque commentarios, qui in enucleandis hujus poetae sensibus praecipue elaborarunt, imprimendos cu-

rarem; in quibus etiam corrigendis non minus mihi laboris incubuit. Haec ille. Novae adeo recensionis instar habenda haec editio. Commentariis Joannis (Georg.) Arrivabeni istam instructam autumabat Fabric. B. L. p. 407. qui ejus impressor tantum fuit. Ceterum Acronem et Porphyrionem in hac ed. primum adjectos fuisse, perperam opinabatur Bentl. in Praef. ed. suae.

Q. H. Fl. Opera: cum comment. Landini, per Jo. de Forlivio et socios (Venetiis) fol. 1490.

Q. H. Fl. Opera: impensis Bernardi Resinae Venetiis fol. 1490.

De utraque hac editione parum constat. Prior quidem repetita videtur ex illa 1483. Altera anni demum 1492. videtur; ad quem vide.

1491.

* *Q. H. Fl. Opera, cum comment. Landini: per Bernardinum de Tridino de Monteferrato, Venetiis fol. 1491.*

Maitt. p. 542. Repetita haec editio ex ejusdem impressoris ed. a. 1486.

1492.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Ant. Mancinelli. Acronis, Porphyrii, Christophori Landini, Venetiis fol. 1492.

Praecedit *Antonii Mancinelli ad Pomponium Laetum Epistola. In fine: LAUS DEO. Horatii Flacci poetae opera a Philippo pincio Mantuano diligenter Venetiis Impressa: anno salutis MCCCCXCII. Pridie Kal. Martii. Bernardino Resina litterarum doctorumque amantissimo pecuniam impendente.*

Orland. v. 48. Maitt. p. 555. Foss. p. 805. Bibl. Bunav. I. 503. Feracissima novae prolis haec editio, cujus textus subinde a Venetis recedit. Alia

eiusdem anni cum iisdem commentariis, ejusdemque Bern. Resinae impensis, *Id. Octobr.* eodemque loco excusa memoratur in *bibl. Horat.* p. 6: cujus auctor saepius in errorem induci se passus est, adeo ut, quum unius ejusdemque exempli editionem nunc breviori nunc longiori titulo commemoratam deprehenderet, diversas statim inde editiones prœcuderet. Ceterum ducit haec editio ordinem edd. cum IV. commentariis.

Q. H. Fl. Opera cum commentar. Mancinelli, Acronis, Porphyrii et Christophori Landini. Venetiis per Petrum Joannem de Quarengis fol. 1492.

Orland. p. 53. Maitt. p. 546. *Panzer* III. 525.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Acronis et Porphyrionis., per Anton. Zarottum Parmensem, Mediolani fol. 1492.

Habet *Biblioth. Horat.* p. 6. Notitiam ejus aliunde frustra petas.

Q. H. Fl. Opera, Lipsiae per Martinum Herbipolensem 1492. 4.

edente Jo. Cubitensi, qui Angeli Politiani oden ad Horatium et Jacobi Sentini, Ricimensis, de lyricis quibusdam carminibus libellum adjecit. In fine: *Impressum in inclyta civitate Lipsig per Baccalarium Martinum Herbipolensem anno salutis MCCCCXCII.*

Maitt. Index II. App. p. 526. *Annal. typogr. Lips.* p. 66. *Panzer* I. 477. Curatam de ea notitiam dedit, curatioremque promisit Cl. Seybold in *Progr. super Hor. L. III. carm. 3.* scripto p. 13. Digna utique est, quum prima in Germania omnia H. complectatur, quae critico acumine exploretur:

1493.

Q. H. Fl. Opera, cum commentario Christoph. Landini (incerto typographo) f. 1493.

Laudat hanc edit. *Maitt.* p. 560. sine teste. Unde *Panzer* III. 366. de ea addubitat, et annum forte 1485. per Joh. et Gregor. de Forlivio substituendum judicat. Recenset *Orland.* p. 62. in iis, quarum impressores haud innotuere. Magis dubia fides est sequentis:

Q. H. Fl. opera cum quatuor commentariis
(Aerone, Porphyriouè, Landino et Manciniello)
Venetiis fol. 1492.

Adfert eam *Maitt.* p. 567, o *Rutgers.* catal. p. 28. neque alibi eam memoratam videas. Unde *Panzer* III. 346. satis probabiliter statuit, esse eam vel a. 1492. vel 1494. cum iisdem commentariis.

1494.

* *Horatius cum quatuor Commentariis*
(Aeronis, Porphyriouis, Landini et Mancinelli).
Praemittitur *epistola Mancinelli Veliterni ad Pomponium Laetum.* In fine: *Horatii Flacci poetae opera: a Boneto Locatello Venetiis impressa: Anno salutis Mccccxcm. Pridie Idus martias, Octaviano Scholo literarum doctorumque amantissimo pecunias impendente.* Ducta haec ex edit. a. 1492. uti haud dubie et sequens:

Q. H. Fl. Opera: impensis Bernardini Resinae Venetiis fol. 1494.

quamquam idoneum ejus testem adhuc desidero.

Q. H. Fl. Ars poetica cum notis Fr. Petrarcae s. I. 1494. 4.

Possidebat Petrarcha Codicem II. quantivis pretii, quem in exprimenda A. P. sequutum admodum probabile est.

1495.

Q. H. Fl. Opera, cum quatuor commentariis. Venetiis per Bernardinum de Tridino
fol. 1495.

Laudat hanc editionem *Soubise* p. 328. et ex eo *Panzer* III. 373. Est haud dubie repetitio ed. a. 1492. e qua etiam fluxere duae, quae sequuntur:

Horatius cum quatuor commentariis. Acronis. Porphyrionis, Landini et Mancinelli Venetiis fol. 1495.

In fine: *Qu. Horatii Flacci opera: Venetiis impressa. Anno salutis M. CCCC. XCV. die XVI. februaryi.* In ultimo folio conspiciuntur litterae B. F. h. *Benedictus Fontana.* Adeantur de ista *Maitt.* p. 595. *Mittarelli* p. 102. et *Bibl. de la Valliere* P. II. Vol. IV. p. 27. *Pray* Catal. Bibl. Bud. p. 518.

* *Horatius, cum comment. Acronis. Porphyrionis. Land. Mancin. et figuris nuper additis. Venetiis* fol. 1495.

In fine: *Horatii Flacci poetae opera: Venetiis impressa per Dominum pincium Mantuanum anno a nativitate Domini MCCCCV (pro. MCCCCXCV) die quinto Februaryi.* Expressa plane ex ed. a. 1492. servati quoque in dedicatione et in fine commentarii.

1497.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commentariis, Acronis, Porphyrionis, Landini et Mancinelli Venetiis fol. 1497.

Rossi p. 67. et inde *Panzer* III. 424.

1498.

* *Horatii flacci Venusini. Poete lirici opera cum quibusdam annotationibus imaginibusque pulcherrimis aptisque ad Odarum concentus et sententias. In fine: Elaboratum impressumque est. hoc elegans. ornatum splendidum: comptumque Horatii flacci Ve-*

rusini. Lyrici Poete opus. cum utilissimis argumentis: ac imaginibus pulcherrimis: in celebri: libera: imperialique urbe Argentina. Opera et impensis sedulis quoque laboribus Proxidi viri Johannis Reinhardi cognomento Gürniger civis ejusdem urbis Argentinensis: quarto idus Marcij. absolutum vero Anno domini M. CCCC. XCVIII. Curavit hanc editionem Jacobus Locher, Poeta laureatus, idemque Professor Gymnas. Friburg., quam jure inter principes referas, quandoquidem non ex Italicis exemplaribus, sed e Codd. in Germania custoditis, iisque satis probis eam ductam esse adparet. Epigrammata Jac. Locheri sequitur ejusdem Epistola ad Carolum Marchionem Badensem, in qua in Germanorum laudes bellicas pariter ac togatas exspatiatur; hanc excipiunt Vita Horatii compendiosa, duo ejusdem carmina; (quamquam laureato poeta parum digna), tabula metrorum et directoria vocum et sententiarum. Epistolae Locherus subscripsit a. 1497; unde passim hunc impressionis annum memorari videas. Adferunt quoque Argent. a. 1499. quae nec ipsa a nostra diversa videri debet. Cf. Seemiller fasc. IV. p. 101. Hupfauer Druckstücke aus dem XV. Jahrh. p. 204.

Eodem hoc anno Venetiis quater Horatius recusus est, et quidem:

O. H. Fl. Opera, per Georg. Arrivabene
fol. 1498.

* *Horatius cum quatuor commentariis (Acronis, Porphyrionis, Mancin. et Landini); in fine: Horatii flacci poetae opera: Venetiis impressa: Anno salutis Mccccxcviii. die XIII. Julii.*

Denis suppl. 447. Satis obvia haec editio.
Tum:

Q. H. Fl. Opera, cum commentar. Acronis, Porphyrionis, Ant. Mancinelli, et Ch-phori Landini, Venetiis, per Simonem, Ticinensem cognomento Bibilaqua fol. 1498.

Denis suppl. p. 447. Denique:

* *Horatius cum commentariis Antonii Mancin. et insuper Acronis, Porphyrionis et Landini. In fine: Horatii Flacci poetae opera per Johannem aluysium de varisio Mediolanensem. Venetiis impressa. anno salutis MCCCC. LXXXVIII. die XVIII. julii. fol.*

Maitt. p. 662. Mittarelli tamen p. 292 habet: die XXIII. mensis Julii; quocum facit Orland. p. 58. et exemplum Biblioth. Acad. Gotting. (quod etiam in fronte simpliciter habet: Horatius cum quatuor commentariis) Ductae autem hae omnes praeter primo loco memoratam Arrivabeni editionem, quae forte ejusd. edit. a. 1490. repraesentat, ex ed. Veneta a. 1492.

Q. H. Fl. opera: cum comment. Christophori Landini, Argentorati fol. 1498.

Dubiae admodum fidei haec editio, melioribusque bibliologis prorsus ignorata.

Horatii Odae cum argumentis et tabula legum carminis, Parisiis 1498. 4.

Orland. p. 546. Maitt. p. 662.

Q. H. Fl. Libri IV. Carminum, Lipsiae per Jac. Thanner 1498. 4.

Praecedat *Jo. Honorii Crispi Cubitensis Ode et Nic. Perotti Commentatio de Odis Horatii. In fine: Impressum Lipcz per Jacobum Thanner Herbipolensem, anno Salutis Christianae M. CCCC. LXXXVIII. die septimo Julii. Cf. Freytag Adparat. II. p. 1550. et Denis Suppl. p. 447.*

Q. H. Fl. Carmen Epodou, per Jac. Thanner, Lipsiae 1498. 4.

Editionem curavit idem *Jo. Honor. Crispus Cubit.* Exstat in *Bibl. Moeno-Francofurt. et Comit. Solm. Cf. Maitt. p. 662. n. 6. Leich. Annal. Lips. p. 72.*

Q. H. Fl. Carmen seculare cum Joannis Sentini de quibusdam lyricis carminibus tractatulo, Lipsiae 1498. 4.

Fabric. B. L. Ern. I. p. 408.

* *Horacy flacci venusini. poete censory poetica ad pisones* (per Jac. Thanner. Lipsiae) 1498. 4.

Freytag. Adpar. litt. II. p. 1550. Meusel Magaz. III. 151. Eadem forte, quae Maitt. Ind. II. Adp. 526. Bibl. Bunav. I. p. 312. Huls. p. 521. et Leich. Annal. Lips. p. 104. memoratur. In fronte et in fine leguntur carmina lyrica Magistri Henrici Northemensis.

* *Q. H. Fl. Epistolarum liber. Liber Epistolarum Horatii ad Lectorem: Disticha 3.* Haec in fronte fol. I. a. In fine: *Liptzk impressum a Jacobo Tanner.* (1498.) 4.

Rarissimus hic libellus exstat quoque in *bibl. Panzeri* (Cf. ejusd. *Annal. I. p. 504.*) et *Harles. Vid. Bibl. Sarraziana P. II. p. 172.* Etiam in *Bibl. Guelpherbyt.* exstare audio.

Separatim hos Horatii libellos a Thannero excusos evulgatosque fuisse testatur subscriptio cuique subjecta. Quum autem mox, ut justum volumen explerent, conjungerentur, turbatum inde rarum in modum est a bibliographis, alios ex his complectentibus (ut *Maitt. p. 662. Art. Poet. Epod. et Carm. Sec.*) alios seorsim commemorantibus. Monendum hoc, ne diversae itera-

taeque istos impressionis habeas. Idem dicendum de sqq. Martini Herbip. edd.

Q. H. Fl. poetarum institutiones ad Pisones, et Epistolarum liber I. et II. per Martinum Herbipolensem, Lipsiae, die ult. mens. Januarii. fol. 1498.

Praemittitur *Jo. Honorii Crispi Cubitensis epistola ad Matthaeum Lupinum*. Repetitio ed. 1492. ab eodem curatae. Maitt. p. 662. not. 6. Leich. p. 72. Eisdem Horatii cum *Sermonibus* libellos idem forma 4. dedit, quamquam nec loci nec anni mentione facta, (vid. *Denis Suppl.* p. 583.) item *Carminum* Libri. IV. cum insigni Martini Herbip. qui exstant in Acad. Gotting. Bibliotheca. Adfertur etiam ejusdem

Q. H. Fl. Epistolarum liber primus, in cuius fine est: *finit foeliciter*, absque anni et loci nota, sed iisdem Martini Herbip. characteribus in 4. impressus, *Panzero* IV. 346. n. 320. quae pro priore parte alterius hujus ed. utique habenda videtur. Cf. *Fabric. B. lat. I.* p. 407. *Ern. Hupfauer* Druckst. p. 273.

Q. H. Fl. Carmen seculare. In fine: Impresum est hoc carmen seculare horatii Lipczk per Jacobum Thanner Herbip. a. d. M. CCCC. XCVIII. die III. Augusti. 1498. 4.

Exstat Beuerbergi. Vid. *Hupfauer* lib. laud. p. 205.

1499.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis, Porphyryonis, Landini et Mancinelli. Venetiis sumtu Jo. de Tridino die IV. Novembris fol. 1499.

Orland. p. 52. *Maitt.* p. 658.

Horatii Poemata, cum subtilissima Acronis interpretatione f. l. 1499. 4.

Maitt. p. 707. Eadem videtur cum sequ.:

Sermonum Horatii familiare commentum cum Acronis subtilissima interpretatione.
Tum: *Epistolarum Horatii familiare commentum cum Acronis subtilissima interpretatione.* In fine: *Impressum est hoc et sermonum opus per Nicolaum Wolf Lutriensem. anno M. CCCC. XCIX. ad idus Martias. fol. min. Vid. Denis Suppl. p. 466. Pro eadem habenda est, quae ab eodem Wolfio, eodemque anno in 4. excusa perhibetur.*

Q. H. Fl. Epistolae. Sermones et institutiones poeticae per Jac. Barynum s. I. et a. (Lips. 1499.)

Vid. Catal. Bibl. Schwarz. P. II. p. 58.

1500.

Q. H. Fl. de arte poetica Opusculum aureum, ab Ascensio familiariter expositum, et recentius regulis prosaicis auctum, Parrhisiis, V. Idibus Sept. 1500. 4.

Q. H. Fl. Satyrae et Epistolae cum commentario Acronis et Badii Ascensii, Parisiis 1500. 4.

Maitt. p. 741.

Q. H. Fl. Odae, impensis Petri van Os. Zwollis 1500. 4.

Q. H. Fl. Epistolae. Francof. 1500. 4.

Edd. hujus seculi, temporis notae destitutae.

* *Q. H. Fl. satyricorum omnium principis Sermones, exactissime jam pridem exarati.* In fine: *Hic finiunt libri Sermonum Horatii, impressi Coloniae in officina literaria ingenu-*

orum filiorum Quentell ad Majum. mendis etiam plusculis tersi. f. a.

Rarissimus hic libellus vel ad finem sec. XV vel ad initium sequentis omnino referendus videtur:

Horatii Sermonum s. Satyrarum libri, Epistolae et Odae. 4. f. l. et a.

Bibl. Huls. p. 522.

Horatii Epistolae familiari commentò a Jodoco Badio Ascensio auct. et recogn. cum Philippi Beroaldi ac Angeli Politiani adnotat. 4. f. l. et a.

Eadem Bibl. Huls. ibid. Est forte a. 1500.

1501.

Q. H. Fl. Opera, Impendio Alex. Minutiani, Mediolani fol. 1501,

Repetita ex ed. a. 1486.

Q. H. Fl. Poemata, in quibus multa correctae sunt, et institutiones suis locis positae commentariorum quodammodo vice funguntur: ex recognitione Aldi, cum metrorum generibus et emendationibus. In fine: *Venetiis apud Aldum et Andraeam Socerum, mense mayo. Id genus characteres decennium ne attingito. Libros hujuscemodi litterulis excusos neu impressito neu vendito.* 1501. 8.

De hac et ceteris edd. Aldinis vid. supra p. XLIV. Expressa est typis minoribus, *currentium* nomine insignitis. Ceterum editionem Brixiansem Horatii hoc anno evulgatam laudat Bibl. Horatiana, qua fide, non dixerim. Dubitat quoque Panzer VI. 358.

1502.

* *Horatius ita emendatus: ut ejus interpretes non multum desideres Lector candidissime.* In fine: *Mediolani apud Alexandrum Minutianum. M. DII. Pridie cal. Decembr.*

Vana haec emendationis lectionis professio; nam Venetam anni 1492 fere expressam deprehendimus.

Horatius recognitus per Philippum Beroaldum: impressus Bononiae per Benedictum Hectoris, Bibliopolam et Impressorem elegantissimum. Anno salutis MDII. Kal. Novemb. fol.

Memoratur haec editio soli auctori libri: *Dictionnaire Bibliographique historique et critique* T. II. p. 50. Nihil certi igitur de ea pronuntiare licet.

Q. II. Fl. Epistolarum liber. In fine: Epistole Horatii Flacci, poete clarissimi, a Jacobo Thanner Herbipolensi diligenter Lipizk impressae hic clauduntur. Anno salutis secundo supra quingentesimum et millesimum. 4.

Gesner Biblioth. p. 8. et inde Panzer VII. 142. Bibl. Princip. Furstenbergii, quae Pragae est. Vid. Hirsching. Addit. ad T. III. p. 516.

1503.

Horatii Ode. Carmen Epodon et seculare cum exactissima Antonii Mancinelli, et cum familiari Jodoci Badii Ascensii explanatione. Venundantur Parrhisiis in vico divi Jacobi a Dionysio Roce sub divo Martino et in monte Sancti Hilarii sub leunculis aureis. In fine: accuratione Ascensiana compressa ad XV Calendas Julias anni MDIII. Sequitur De arte poetica libellus. Ascensii opera ad idus septembr. anni MDIII. — Sermones et Epistole Quinti Flacci Horatii cum — explanatione Jodoci Badii — parrhisiis in regione divi Jacobi cet. In fine: accuratione ipsius Ascensii ad quintum Calendas Septemb. anni hujus MDIII. fol.

Maitt. II. p. 164. *Thott.* Catal. VII. p. 88.
Est haec prima Ascensiana, e Veneta a. 1492 potissimum ducta.

Ode Horatii fideliter emendate cum breviusculis argumentis et tabula perfacili, qua lex carminis cujuslibet Odes clarissima redditur, cum insigni typographi JEAN PETIT. In fine post Johannis Parri epistolam et Tabulam universas horatii odas metiri facillime docentem: Ode Horatiane fideliter emendate sumptibus Johannis parvi parisiensis bibliopole, felici fine consummate sunt Kal. Februariis Anno a natali salutifero Millesimo quingentesimo tertio. Sequitur Johannis Chappuis bituricensis epistola ad lectorem. 4.

Rarissimae hujus editionis a nemine adhuc excitatae, exemplum possidet Panzer. Vid. *Annal.* ejus T. VII. p. 505. Expressa est haud dubie ex editione Paris. anni 1493. Quum puerorum usibus ea destinata fuisset, mirandum non est, tam raro hodie eam inveniri. Idem dicendum de sequ.:

Q. H. Fl. Opera: cum notis A. Mancinelli et familiari Jod. Badii Ascensii explanatione. In fine: Ad V. Calend. Sept. MDIII. in nobilissimo Parrhisiorum gymnasio: JEHAN PETIT 1503. 4.

Maitt. Ind. p. 504. Eadem haud dubie, quae in *Bibl. Harl.* I. p. 180. memoratur.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Tib. Claud. Donati. Argentorati fol. 1503.

Laudat *Bibl. Horatiana* p. 11. et inde *Panz.* VI. 30.

Horatii opera. In fine: Impressum hoc opus Florentiae, impensa Philippi Bibliopolae, Anno salutis millesimo quingentesimo

tertio, quinto nonas Octobris, Petro Soterino Vexillifero foelicissimo. 3.

Bandini Juntarum typographiae annal. II. p. 5. *Maitt.* Ind. p. 561. Est haec prima Horatii Juntina. Praecedat Benedicti Philologi nuncupatoria, docto juveni Philippo Nerlio inscripta.

Terentianus de literis, syllabis et metris Horatii. Venetiis per Joannem de Cereto de Tridino, alias Tacuinum 1505. 4.

Debure Catal. des Livr. du Duc de la Valliere P. I. T. II. p. 95.

1504.

Q. H. Fl. Sermones, per Greg. Laticephalum Lips. 1504. 4.

1505.

Q. H. Fl. Opera, ascensianis asteriscis illustrata: in aedibus Ascensianis ad tertium Idus Januar. Paris. 1505. 8.

Altera haec Ascensiana. *Maitt.* II. p. 174. *Panzer.* VII. p. 512. Sequitur tertia Ascensiana:

1506.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Ascensii. Parisiis 1506. 4.

1507.

Horatii Epistolarum liber. Liptzk 1507. 4.

Bauer Supplem. III. p. 117. *Panz.* VII. 161.

Uterque auctorem adfert *Pray* Catal. p. 517. habet *Bibl. Guelpherbyt.*

1508.

* *Horatii Fl. Opera, cum quatuor commentariis Porphyrrionis, Acronis, Landini, Mancinelli.* cum signo Jo. de Lignano. *Impress. Mediolani per magistrum Leonardum Pachet*

anno domini M. CCCC. VIII. die XXIII. August.
fol.

Maitt. Ind. I. p. 504. *Thott.* VII. p. 88. *Bibl.*
Bunav. I. 509.

Episiole HORATII. Impressum Liptzk
per Baccalaureum Wolfgangum Monacensem
1508. 4.

Nomen impressoris est *Wolfgang Strochel*.
Vid. Bibl. Hor. p. 12. De ipsa editione adi *Ges-*
ner *Bibl.* p. 30. *Leich.* p. 87. *Bauer* *Suppl.* T. III.
p. 117. et *Panzer* VII. p. 162.

Q. Horatii Flacci Sermones. Francophor-
diae 1508. 4.

Horatii Institutiones ad Pisones. seu ars
poetica, una cum duobus carminibus ejusdem
ae fragilitate vite humane ad Torquatulum et
ad Posthumum. Lipsiae 1508. 8.

Reperitur haec editio in *Catal. Pray* I. p.
517. Cf. *Panz.* *Ann.* VII. p. 163.

1509.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commenta-
riis, et figuris nuper additis: impress. Vene-
tiis per Philippum pincium Mantuanum anno
MDIX. die XVI. Maii. fol.

Expressa ex ed. c. 1492.

* *Q. Horatii Flacci poemata, in quibus*
nulla correctae sunt, et institutiones suis lo-
cis positae, commentariorum quodammodo vi-
ce funguntur. — Undeviginti metrorum ge-
nera, et quaeenam sint, et e quibus constant
pedibus, et ante volumen simul habentur, et
intus in volumine suis locis. — Adnotationes
manulae in toto opere, in quibus vel aliquid
mutandum ostenditur, vel cur mutatum sit,

ratio redditur. In fine: *Venetis apud Aldum Romanum mense Martio. M. D. IX. 3.*

Multo emendatiorem quidem hanc secundam editionem melioremque priore ante VII. annos curata in *epistola ad Jafredum Carolum Ict.* jactat Aldus: si tamen loca, ab ipso inter corrigendam notata et isii epistolae subjuncta consideres, parvi utique momenti habenda sunt, quae novae huic editioni accessere. Sic v. c. Epod. XVII. 52. *exilis non exilis* pronuntiandum monetur.

1510.

Q. Horatii Flacci Epistolarum liber. Lipsiae per Baccalarium Wolfgangum Monacensem 1510. 4.

Leich. p. 39. Repetita ex ed. a. 1508.

1511.

Q. H. Fl. Opera cum Mancinelli et Jod. Badii Ascensii commentariis. Venundantur Parrhisii in vico divi Jacobi ab Joanne Farrowo Dionysio Roce et ipso Ascensio. In fine Od. et Epod.: Habes itaque lector Q. H. Fl. Odas, Epodon et seculare carmen cum duplici commentario diligenter accuratione Ascensiana rursus impressa ad nonas Septemb. MDXI. Ad calcem Artis poeticae: haec rursus in aedibus Ascensianis ubi cum ceteris operibus horatianis venundantur in via divi Jacobi et in aedibus Joannis Parvi ac Dionysii Roce: finita ad Kalen. Octob. MDXI. Sub finem: Impressa est rursus haec Horatiana poesis accuratione ipsius Ascensii in nobilissimo parrhisiorum gymnasio; ad Quintum Idus Octob. anni hujus MDXI. fol.

Ascensianae secundae nomine haec venit editio. ad priorem fere expressa. Exstat in Bibl. Gymn. Pápont. Bibl. Bunav. I. 509.

O. H. Fl. poemata, in quibus multa nuperrime (Ald. sec. a. 1509.) correctae sunt, et institutiones suis locis positae commentariorum quodammodo vice funguntur. Undeviginti metrorum genera, et quatenam sint, et e quibus constant pedibus, et ante volumen simul habentur. et intus in volumine suis locis. Annotationes nonnullae in toto opere, in quibus vel aliquid mutandum ostenditur, vel, cur mutatum sit, ratio redditur. Die XXVI. Februar. s. l. (Lugduni) 1511. 8.

Bibl. Huls. (III. 410.) et O. S. Bened. ad Emmer. Ratisb. (Catal. P. IV. p. 301.). Curata putatur haec rarissima editio per Simonem Carpentarium, Lugduni, propter literarum *currentium* cum Planti et Quinctiliani Carpentarianis, Lugduni factis, editionibus, et quod insigne idem in capite praeferat, teste Fabric. Bibl. lat. I. p. 408. Textum quidem habet Aldinum, sed subinde e Codd. correctum. Sic I. 25. extr. editum est: *dedicet Euro pro: Hebro*. Dolendum adeo, hanc nondum critico acumine excussam esse.

Circa hunc annum prodire: *Matth. Bonfinis*, Asculani, in Horat. 115. Adnotationes. Impress. R. (Romae) in regione Parionis per M. Stephanum Guillereti de Lothar. et Herculem de Nannis de Bononia socios. 4. Vid. Bibl. Firmiana T. V. p. 227.

1512.

Horatius cum quattuor Commentarius (sic) videlicet *Porfirio, Acrono, Oratio, Landino, Mancinello*. In fine: *Impressum Mediolani per Magistrum Ludovicum de Bebul-*

co Anno Domini MDXII. die XXVI. Augusti fol.

Expressa plane ex ed. a. 1508. *Maitt.* II. p. 258. *Goetz.* Memorab. bibl. Dresd. I. p. 518.

Q. H. Fl. Epistolarum libri II. Lipsiae per Melchiorum Lotter 1512. 4.

Leich. p. 92. *Thott. Catal.* VII. p. 201.

Q. H. Fl. Epistolae. Impressum Lipsiae per Jacobum Tkanner 1512. 4.

Recusa edit. a. 1499.

1515.

Q. H. Fl. Opera: apud Henr. Stephanum, Parisiis 1515. 12.

Male Rob. Steph. praefert *Hulf. Bibl.* p. 459. T. III.

Q. H. Fl. — Lips. 1515. 4.

Hirsching Addit. ad *Descript. bibl. T. III.* p. 516. in *Princip. Furstenberg. Bibl. Pragae* extare ait non tamen addit, quos *Horatii* libros complectatur. Audio nunc, eam *Guelpherbyti* adservari, et *epistolarum Libros II.* continere.

1514.

Q. H. Fl. Opera: cum quatuor commentariis, per Augustinum de Zannis de Portesio die XV mensis Octobris fol. 1514.

Maitt. II. 259.

Q. H. Fl. Liber Epistolarum. Ejusdem de Arte Poetica. Multa praeterea hic sunt correctae, vel mutatae ad exemplar Aldi. Lector eme, lege, et judicabis. Fol. 2. *Hieronymus Gebwiler Matthiae Schurerio S. D.* In fine: *Ex aedibus Schurerii, mense Februario Anno M. D. XIII.* 4.

Argentorati excusam fuisse ipsum Schurerii nomen abunde adstruit. Vid. *Panz.* VI. 66. qui ipse exemplum ejus possidet. Ductam censent ex ed. Lugdunensi 1511.

Q. H. Fl. Poemata nuper quam accuratissime castigata, et in quibus multa sunt addita ad eorum declarationem spectantia. Ejusdem omnia metrorum genera, quae sint, quibusque constant pedibus, ante, et intus suis in locis adposita. Permutata quaedam in toto corpore, et ratio etiam reddita, cur singula permutentur. In fine: Impressum Florentiae impensa Philippi Juntae. Anno Salutis M. D. XIII. Mense Februario. 8.

Est haec Juntina secunda, ad aldinum exemplar subinde reformata. Cf. *Bandini* libro I. P. II. p. 56. *Crevenna* III. p. 138. sq. et 205.

Horatii Epistolarum libri II. cura Wesleri: per Melchior. Lotter Lyptzk 1514. 4.
Bibl. Altenburg. v. Wilisch. p. 109.

1515.

Q. H. Fl. Epodon liber, ejusdem de Arte poetica, item Epistolarum libri duo. In fronte denique Horatii vita per Petram Crinitum Florent. Argentorati ex aedibus Schurerii. Mense Januario MDXV. 4.

Bibl. Huls. p. 522.

Q. H. Fl. Venusini Sermonum libri duo, non minori sapientia quam eloquentia instructissimi. In fine: Hieronymus Vietor Impri-mebat. Viennae Anno partus uirginei Mille-simo supra quingentesimum quindecimo Men-se Julio
1515. 4o

Exstat in Bibl. Vindob. Vid. *Denis Wiens* Buchdruckergeschichte p. 127.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo ad Archetypum Aldi Manutii quam accuratissime impressi. Iudicium in Epistolis de Horatio Rudolphi Agricolae Rheti ad lectorem. In fine: Viennae Austriae per Hieronymum Vietorem Calcographum, anno partus virginiei 1515. Mense Martio 1515. 4.

Praeter alios vv. in fronte hi leguntur iambi argute contexti:

*Flaccus, Vietor, Cospus. Ingenio, manu
Scientia. Ingens, dedaleus perspicax.
Haec author, impressor, professor. Naviter,
Graphice, diserte. Fecit, excudit, docet.
Sutin haec menti diximus lector tibi?*

Cospum adeo Epp. Horatii praelegisse inde cognoscitur. Vide ac hoc libro eundem Virum, multis nominibus venerabilem p. 157.

1516.

Q. H. Fl. Opera, cum commentariis. In fine: Impressa est tertium haec Horatiana poesis adcuratione ipsius Ascensii ad quartum Kalen. Julias, Parrhisiis fol. 1516.

Est haec tertia Ascensiana, quam eodem anno Venetiis recusam perhibent, parum explorata fide. Odarum quidem, Epodon et C. S. explanatio est Ant. Mancin. et Bad. Ascens. in ceteros libros solius Ascens. familiarissima exstat expositio. *Maitt.* II. 289.

Horatii opera cum notis Petri Pagani Venetiis fol. 1516.

Hujus ed. notitiam dat *Bill. Horat.* p. 15. ut et sequentis:

Q. H. Fl. Ars poetica, sermones duo et Epistolae: per Johannem Britannicum. Venetiis fol. 1516.

Horatius: impressum Florentiae per heredes Philippi Juntae 1516. 8.

Est haec tertia Junta, parum cognita. Memoratur in *Catal. Thott.* VII. p. 259.

Q. H. Fl. Odarum sive carminum Libri IV. Argentorati apud Matthiam Schurerium mense Februario.

Maitt. Ind. p. 503. *Fabric. Bibl. Lat.* I. 408. Idem liber recusis anno sequenti, cujus exemplum adfert *Weislinger* in *Catal. Biblioth. O. S. Joh. Argentinae* p. 112. Uterque autem expressus ex ed. Lugd. a. 1511.

Horatii morales epistolae. Coloniae 1516. 4.

Exemplum possidet *Bibl. Guelpherb.* Etiam alibi memoratum vidi.

1517.

Q. H. Fl. Sermonum libri duo. Adnotationes nonnullae in calce adjectae, in quibus aliquid mutandum ostenditur, vel cur mutatum sit ratio redditur. Argentorati ex Aedibus Matthiae Schurerii. Mense Januario 1517. 4.

Repetita haud dubie ex Lugdunensi ed. anni 1511. cum ipso titulo.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Lipsiae per Jacobum Thanner 1517. 4.

Recusa ex ed. a. 1512.

1518.

Q. H. Fl. de Arte poetica liber. Coloniae in aedibus Quentelianis 1518. 4.

Q. H. Fl. morales epistolae. Daventriae ex officina literatoria Alberti Pasfraet 1518. 4.

Utramque laudat *Bibl. Bunav.* T. I. Vol. I. p. 312. et inde *Bibl. Horat.* p. 16.

Q. H. Fl. poemata cum annotationibus Matthaei Bonfinis. Lugduni sumptibus Bartholomei trot mense Augusto 1508. 8.

Bibl. Schwarz. jun. teste Panz. VII. 321. Ceterum male hinc duae editi. factae in *Biblioth. Hor.* et *Jani* recensu.

1519.

* *Opera Q. Horatii Flacci poetae amoenissimi cum quatuor commentariis, Acronis, Porphyronis, Anto. Mancinelli Jodoci Badii Ascensii accurate repositis. Cunque adnotationibus Matthaei Bonfinis: et Aldi Manutii Romani a Philologo (Benedicto) recognitis: suisque locis insertis et ad finem ex integro restitutis. Venundantur Parrhisiis in via Jacobaea ab ipso Ascensio. In fine Epp.: Impressa est quartum haec Horatiana poesis adcuracione ipsius Ascensii in nobilissimo Parrhisorum gymnasio ad Quartum Calen. Octob. Anni hujus M. D. XIX.*

Quarta haec Ascens. ex ejusdem prioribus maxime Venet. a. 1495. fideliter expressa, et tantum *Bonfinis* et *Aldi* notulis locupletata est. Forte haec eadem est, quam *Cat. Bibl. Harl.* I. p. 179. cum notis Variorum *Florentiae* editam dicit.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commentariis, Parisiis apud, Jo. Parvum fol. 1519.

Suspectae fidei haec editio, soli auctori *Bibl. Horat.* p. 16. memorata. Vid. ad a. 1528.

Q. H. Fl. Opera cum quinque commentariis, Lugduni fol. 1519.

Quintum nimirum locum occupat Ascensii ex-

positio. Sed nec hanc ullibi memoratam reperi, nisi in Bibl. Horat. p. 1.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia. Centimetrum Marii Servii. Adnotationes Aldi Manutii Romani in Horatium. Ratio mensuum, quibus Odae ejusdem poetae tenentur, eodem Aldo authore. Nicolai Perotti libellus ejusdem Argumenti. Venetiis in aedibus Aldi et Andreae soceri, mense novembri M.D. XIX. 8.*

Sequitur plerumque haec editio Aldinas anteriores, quamquam novam recensionem fecisse videri vult Franc. Asulanus, qui in epist. ad Jo. Pinum ita de suo labore, ei impenso: Poemata ad exactiorem castigationem revocavimus; praeter alios enim, quos plurimos adhibuimus. Andreae etiam Naugerii judicio non parum multis in locis adjuti, ita mendis omnibus sublatis integra reddidimus, ut vere profiteri possimus, non minus nostro labore tanto auctori pristinam dignitatem esse restitutam, quam studiosissimo cuique lectori satisfactum in iis, quae vel obscura vel ambigua ab omnibus in medio relinquebantur. Haec ille. Emendatior utique est, ceteris Aldinis, et manifesta vitia (ut I. 11. 2. *Leuconoë* pro *Leucothee*) passim sublata videas.

Q. H. Fl. Poemata — Florentiae per heredes Philippi Juntae. Anno Domini M.D. XIX. Leone X. Ponti. Maxi. 1519. 8.

Maitt. Ind. I. p. 501. Bandini l. c. II. p. 149. Pinelli II. 326. Est haec Junta quarta. Praecedit *Benedicti Philologi Florent.* epistola ad Phil. Nerlium.

Ejusdem anni edit. *Parisiensem fol. a Nyon et Guillyn* curatam laudant Bipontini nescio qua auctoritate.

1520.

Horatius cum commentariis: per Guil. de Fontaneto de Monteferrato. Venetiis die VII. April. fol. 1520.

Maitt. II. 600. Expressa haud dubie e Veneta aliqua.

Horatius: Centimetrum Marii Serrii. Adnotationes Aldi Manutii in Horatium. Metro-rum genera in Horatio. Nic. Perotti de metris Odarum Horatii. Basileae in aedibus Andree Cratandri Mense Decembri 1520. 8.

Exstat in Bibl. Norimb. teste *Panz.* VI. 222. Presse sequitur Aldina exempla.

1521.

Q. H. Fl. Odarum liber Primus et Secundus cum adnotationibus Pauli Franci. Francof. ad Oderam 1521. 8.

Q. H. Fl. Liber de arte poetica ad Pisones. Ex vetusto exemplari: Summa recognitus cura et diligentia per Valentinum Ecchium Philyripolitanum (Lipsiensem). Ex officina literatoria Domini Johannis Haller, civis et consulis Cracoviensis. Anno a Christo nato M. D. XXI. XIII. Kal. Novemb. 1521. 4.

Rarissimus hic libellus commemoratur in Bibl. Janociana I. p. 68.

Q. H. Fl. Opera: per Paganinum de Pagan. Venetiis 1521. 12.

Laudant h. edit. *Bipontini*, nescio qua fide.

1522.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Ex antiquissimo exemplari: studiosissime recogniti per Valentinum Ecchium Philyropol. Arte vero et impensis Domini Joh. Haller, civis et

Consulis Cracoviensis impressi. Anno salutis
M. D. XXII. *Pridie Nonas Augusti* 1522. 4.

Bibl. Janociana I. p. 69.

P. Franci Problemata Horatiana per Sa-
tiram. Typis Hartmanni. Francosf. ad Viad.
1522. 4.

Bipontini p. XXXIV. et Bibl. Hor. p. 17.

Q. H. Fl. de divina poetarum arte, non
minus elegans quam omni eruditione refer-
tum opus ad Pisones cunctis adprime neces-
sarium. Ejusdem carmen seculare perquam
jucundum. Sequitur Adriani Wolfhardi Trans-
sylvani praefatio ad lectorem. In fine: Vien-
nae Austriae per Joannem Singrenium. An-
no domini 1522. 4.

Bibl. Vindob. Vid. Denis Wiens Buchdr-
ckergeschich. p. 250.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, curatis-
sime impressi. Viennae in aedibus Jo. Sin.
Anno M. D. XXII. In fine: Viennae Panno-
niae per Joannem Singrenium Anno Domini
1522. 4.

Bibl. Vindob. Denis lib. laud. p. 234. Phil.
Gundelium operi praefuisse opinatur,

1523.

Horatii Epistolae, editore Joanne Caesa-
rio in gratiam illustrium discipulorum An-
tonii et Salentini Comitum Isenburgicorum.
Coloniae typis Joannis Soteris 1523. 8.

Laudat Hartzhem. Bibl. Colon. p. 165.

Q. H. Fl. Poemata omnia, studio ac di-
ligentia Henrici Glareani recognita, ejusdem
Adnotationibus illustrata: quibus et permul-
ta authoris loca hactenus depravata, et com-
mentariorum infiniti errores, vel injuria tem-

poris, vel librariorum indiligentia, aut scolorum impostura admissi aut etiam commentatorum oscitantia non animadversi exacto restituuntur iudicio. Adjecta sunt praeterea ubique argumenta et Carminum rationes. Ad haec, alia nonnulla ipsi auctori non parum lucis adferentia. Friburgi Brisgoiae 1523. 8.

Descriptum exhibui plenum libri titulum, quo certius tibi de arrogantia hominis constaret. Expressa fere est Aldina 1519. et, ubi eam deserit, temere hoc factum deprehendas. Sexies haec editio dein repetita est a. 1533. 1535. 1536. 1539. 1540. 1549.

1524. 7.

Horatius, Juvenalis, et Persius. Basileae in aedibus Valentini Curionis. X. Calend. Augustas 1524. 8.

Maitt. Ind. I. p. 502. *Bibl. Altenburg.* p. 109. De edd. *Basill.* vide supra p. XLVI. Recusa haec est a. 1527. et 1531.

1525.

Q. H. Fl. Sermonum libri II. cum adnotatt. nonnullis in calce adjunctis. Antverp. 1525. 4.
Bibl. Huls. p. 522.

1526.

Horatii Odae emendatae, cum breviusculis argumentis. Paris. 1526. 4.
Bibl. Huls. p. 522.

1527.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia. Centimetrum Marii Servii. Adnotationes Aldi Manutii Romani in Horatium. Ratio mensuum, quibus Odae ejusdem Poetae tenentur eodem Aldo au-*

*thore. Nicolai Peroti libellus ejusdem argu-
menti. — Venetiis in aedibus Aldi et Andreae
soceri mense septembri* 1527. 8.

Aldina quarta ad tertiam plane expressa, ne-
que ulla nova dote instructa. Ipse Asulanus in
praef. ait, se hoc egisse, ut non negligentius quam
antea eundem authorem emitteret.

* *Q. H. Fl. Venusini poetae amoenissimi
— opera cum commentariis Acronis gramma-
tici haudquaquam vulgaris nuper quam ad-
curatissime castigati aeditique (sic) ac amplis-
simo indice illustrati. Basileae apud Valen-
tinum Curionem Calendis Aprilibus Anni*
1527. 8.

Secunda haec Basileensis, in qua studia edi-
toris ad Acronem potissimum limatius exhiben-
dum conversa esse videntur; nam textus conspi-
rat cum priore

*Q. H. Fl. Epodon liber unus. Ad Aldini
exemplaris fidem recognitus. Seculari car-
mine adjuncto. Cracoviae per Matthiam
Scharffenberg, anno a virgineo partu Mil.
Quingent. XXVII. Decim. die Novembris*
1527. 4.

Bibl. Janociana I. p. 48.

1528.

*Q. H. Fl. duo Epistolarum Libri, cura
Christophori Landini. Antwerpiae per Jo-
hannem Grapheum mense Julio* 1528. 8.

*Q. H. Fl. de arte poetica. Antwerpiae
apud Johannem Grapheum mense Julio*
1528. 8.

Uterque liber, rarus admodum, quamquam
nullius usus critici, erat χειμῆλιον Schwarz. jun.
teste Panz. VI. p. 15.

* *Opera Q. Horatii Flacci poetæ amoenissimi cum quatuor commentariis Aeronis, Porphirionis, Anto. Mancinelli, Jodoci Badii Ascensii accurate repositis, cumque adnotationibus Matthæi Bonfinis: et Aldi Manutii Romani a Philologo recognitis: suisque locis insertis et ad finem ex integro restitutis. Praemisso amplissimo in universam opus indice. Venundantur Parrisiis apud Joannem Parrum, Ambrosium Gyrault et Petrum Gaudoul. In fine Epp.: Parrisiis PETRUS Gromorsus excudebat Anno a Christo nato*

fol. 1528.

Ducta plane ac descripta ad ed. Paris. Ascensianam a. 1519. Praefixa est epist. nuncupatoria *Ascensii ad Franc. de Rouhan* cum a. 1519 subscriptione; unde novam *Jo. Parvi* ejusdem anni 1519 nonnulli editionem procuderunt; prave arbitror.

Horatii Opera, cum Adnotatiunculis in margine adjectis et Nic. Perotti de metris Odarum Horatii libello. Apud Simonem Colinaeum in alma Parisiorum Academia, sub sole aureo, vici divi Joannis Bellovacensis, mense Octobri

1528. 8.

Maitt. T. II. p. 708. Bibl. Huls. III. 441. Prima haec Colinaeana, haud dubie ex Aldina aliqua expressa.

1529.

Horatii Opera cum quatuor commentariis: — — sub prelo Ascensiano, Parisiis ad V. Calendas Sept.

fol. 1529.

Ultima Ascensiana.

Dubiae admodum fidei est Antverpiana hujus anni editio in rationes illata ab auctore Biblioth. Horat. p. 12. quamquam etiam habet Dougl.

1550.

Q. H. Fl. Opera, per Sebastianum Gryphium. Lugduni 1550. 8.

Prima haec Gryphiana, multoties dein repetita.

1551.

Q. H. Flacci, A. Persii, I. Juvenalis, amoenissimorum exactissimorumque inter Satyricos poetarum opera: Basileae, apud Valent. Curionem, Idibus Martiis (in praef.) 1551. 8.

Vid. a. 1524 unde textus repetitus videtur, adjectis cuique carmini prolixioribus argumentis. Exemplum hujus ed. penes me est. Cf. Goetz. Memorabb. I. p. 526.

Jo. Wurmeli Modi undeviginti Odarum Horatianarum ad juventutem exercendam, per Fr. Rhodum. Marburgi 1551. 8.

Ex Aldino exemplo ducti.

Q. H. Fl. Opera: cum Nic. Perotti de metris Horatianis libello. Paris. apud Sim. Colinaeum 1551. 12.

Recus. ex ed. a. 1528. *Maitt.* II. 759.

Q. H. Fl. Ars Poetica, cum comment. A. Jani Parrhasii, Consent. studio Bernardini Martyrani. Neapoli 1551. 4.

Saepius inde recusa.

1552.

Melodiae in Odas Horatii Et quaedam alia carminum genera. Earundem argumenta, genus ac ratio. Una cum insignioribus et Odis et Sententiis. TENOR. Emptori Bibliopola. Forsitan hos rides, Emptor, me vendere cantus cet. Francofordiae Chr. Ege.

In fine: *Apud Christianum Egenolphum, Mense Januario, An. M. DXXXII. Sequitur Discantus, Bassus, Altus.* 8.

Κεφάλιον *Panzeri*. Vid. Ann. VII. 52.

1553.

Q. H. Fl. Poemata omnia studio et diligentia Henr. Glareani, Friburgi Brisgoiae, Kalendis Martiis 1553. 8.

Vid. a. 1525. *Maitt.* II. 791. Castigationem priore recognitamque praedicat Glar. in ep. dedicat. p. 7.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni, per Sebast. Gryphium 1553. 8.

Maitt. II. 790. Altera haec Gryphiana. Vid. a. 1550.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, cum Scholiis Wolph. Anemoeccii (Windheim). Ex officina Henr. Steyner, August. Vindelic. 1553. 8.

Laudat *Bibl. Horat.* p. 20.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum Trium doctissimorum Commentariis. A. Jani Parrhasii, Acronis, Porphyronis. Adjecta sunt ad calcem doctissimae Henr. Glareani adnotationes. Parisiis, ex officina Rob. Stephani 1553. 4.

Bibl. Harlei. I. p. 180. *Bibl. du Roi, belles Lettres* II. 301.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum comment. A. Jani Parrhasii Parisiis 1553. 8.

Vid. a. 1551.

Q. H. Fl. Odarum sive Carminum Libri quatuor, et Epodon liber, cum Adnotatiunculis quam antea auctioribus in margine adjectis: accessit Nic. Perotti libellus de Me-

*tris Odarum Horatianarum. Parisiis, apud
Simoneum Colinaeum* 1555. 8.

Maitt. II. 790. Bibl. du Roi, belles Lettres
II. p. 501. Tertia Colinaeana. Vid. a. 1528.

*Q. H. Fl. Ars poetica: apud Prigentium
Calvarinum in clauso Brunello sub insigni ge-
minarum cypparum. Parisiis* fol. 1555.

Maitt. II. 790.

1554.

*Q. H. Fl. Epistolae, Satyrae et Ars poetica.
Antwerpiae* 1554. 8.

*Bibl. Horat. p. 21. Curata haud dubie per
Jo. Grapheum. Vid. a. 1528.*

1555.

*Q. H. Fl. Opera, cum Adnotationibus Hen-
rici Glareani, Friburgi, apud Joannem Fa-
brum Emmeum Juliacensem* 1555. 8.

*Bibl. Hor. p. 21. quae et sequ. a. 1556. edi-
tionem ab eodem impressam laudat.*

*Q. H. Fl. Opera per Sebast. Gryphium,
Lugduni* 1555. 8.

Gryphiana tertia. Bibl. Hor. I. I.

*Horatii Opera: cum adnotationibus Eras-
mi, Rhodigini, Politiani, Sabellici, Joh.
Baptist. Pii et Jacobi Bononiensis: collectis
a Ge. Pictorio. Antwerpiae* 1555. 8.

Constipatae sunt in hanc editionem istorum
Virorum in Horatium Obs., quae ab iis per Mis-
cellaneorum, Adnotationum, antiquarum Lectio-
num libellos proditae fuerant. Cf. a. 1544. et pas-
sim. Habet Bibl. Guelpherbyt.

1556.

*Q. H. Fl. Opera cum quinque Commenta-
riis et Adnotationibus Aldi Manutii et Mat-
thaei Bonfinis, Venetiis* fol. 1556.

Repetitio Ascensianae quintae, cum Landini comment.

Q. H. Fl. Opera: per Sebast. Gryphium Lugduni 1536. 8.

Maitt. II. p. 849. Quarta ista Gryphiana. Eodem anno quarta Glareani, Frib. ejusdem Fabri cura prodiit. Vid. a. 1535.

Q. H. Fl. Opera, per Philippum Romanum Lugduni 1536. 8.

Dougl. p. 4. forte eadem cum anteriore.

* *Q. H. Fl. Ars poetica. cum A. Jani Parrhasii, Acronis, et Porphyryonis commentariis, Lugduni apud Phil. Romanum.* 1536. 8.

Dougl. p. 1. *Bibl. Huls.* III. 443. Expressa haud dubie e Parisina Stephani anni 1533.

Jodoci Badii Ascensii Commentarii in Epistolas Q. H. Fl., cum Variorum notis. Parisiis 1536. 8.

Idem l. l. et *Bibl. Horat.* p. 21.

1537.

Q. H. Fl. Opera: cum Adnotationibus Erasmi, Politiani, Sabellici etc. Coloniae apud Johannem Gymnicum 1537. 8.

Repetitio edit. a. 1535.

Q. H. Fl. Opera: apud Franciscum Gryphium, Parisiis 1537. 8.

Maitt. Ind. I. p. 502.

1538.

Q. H. Fl. Poemata omnia: ad castigatissimi cujusque exemplaris fidem quam accuratissime restituta. Scholiisque doctissimis illustrata. Lugduni apud Sebast. Gryphium: 1538. 8.

Gryphiana quinta. *Dougl.* p. 4. *Bibl. Huls.*
III. 440.

1539.

* *Q. H. Fl. Odarum sive carminum libri*
IV. *Epodon liber unus* cet. *Nicol. Perotti libel-*
lus — *Parisiis apud Sim. Colinaeum* 1539. 8.
Colinaeana quarta. Maitt. III. 307.

Q. H. Fl. Opera: ex officina Rob. Step-
hani, Parisiis 1539. 8.

Eodem anno prodire:

H. Glareani Adnotationes in Q. H. Fl. Fri-
burgi Brig. 8.

Jodoci Willichii Comment. in Art. Poet.
Horatii. Argent. 8. et

Paul Hofheimeri Harmoniae poeticae, sive
Horatii aliorumque poetarum Odae, musicis me-
tris expressae. Norimb. 8.

1540.

Q. H. Fl. Poemata omnia cum quinque
Commentantibus, Anto. Mancinello, Acrone,
Porphyrione, Joh. Britannico, nec non Jod.
Radio Ascensio, Viris eruditissimis. Centi-
metrum Marii Servii. Adnotationes Aldi Ma-
nutii Romani. Ratio mensuum, quibus Odae
eodem Aldo authore tenentur. Nic. Perotti
Tibellus de Metris Odarum. Adnotationes Mat-
thaei Bonfinis. Asculani suis locis insertae
et ad finem ex integro restitutae. Index co-
piosissimus omnium vocabulorum, quae in to-
to opere animadversione digna visa sunt. Ve-
netiis, per Venturinum Rossinellum, mense
Martio fol. 1540.

Ex Ascensianis haud dubie ducta. Per eum-
dem *Ventur. Rossinell.* Horatius hoc anno octava
forma excusus memoratur *Dougl.* p. 4.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia, studio ac diligentia H. Glareani recognita — — Friburgi Brisgoiae* 1540. 8.

Sexta Glareani editio (Vid. a. 1525.) cum epist. dedicatoria a. 1533. unde adeo plane expressa est.

Q. H. Fl. Opera, cum adnotatiunculis — — apud Sim. Colinaeum, Parisiis 1540. 12.

Maitt. III. 318. Colinaeana quinta. Osmont. p. 358.

Q. H. Fl. Opera, — — apud Sebast. Gryphium, Lugduni 1540. 8.

Vid. a. 1530. Sexta Gryph.

Q. H. Fl. Poemata omnia, doctissimis Scholiis illustrata, per Anton. Dumaeum Antwerp. 1540. 8.

Dougl. p. 4.

Q. H. Fl. liber de Arte poetica. Ex officina Wich. Vascosani Parisiis 1540. 4.

Q. H. Fl. Epistolae, Satyrae et Ars poetica, cum Adnotationibus. Antwerp. 1540. 8.

1541.

Q. H. Fl. poemata omnia, cum Nic. Perotti libello de Horat. Od. metris. Venetiis ex officina Erasmiana 1541. 12.

Maitt. III. 330.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum explicatione Pomponii Gaurici. Romae 1541. 4.

Bibl. Horat. p. 24.

Q. H. Fl. Ars poetica, per S. Chappelet. Parisiis 1541. 4.

Dougl. p. 4.

Q. H. Fl. Epistolae, ex offic. Roberti Stephani Parisiis 1541. 8.

Bibl. Horat. p. 24. et *Huls.* III. 445.

*Q. H. Fl. Poemata omnia, doctissimis Scholiis illustrata, Antwerp. apud Jo. Hille-
num* 1541. 8.

Ducta haud dubie ex ed. *Antw.* a. 1540.

*Commentarius in Primam et Secundam Horatii Satyram. Auctore Julio Aurelio Hau-
rechio, Lessingniensi: accessit ejusdem Pa-
raphrasis in easdem per Anton. Goynum,
Antwerp.* 1541. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

1542.

*Q. H. Fl. Opera, cum commentariis Acro-
nis, Porphyriionis, Mancinelli et Badii. Pa-
risiis apud Joannem Roigny* fol. 1542.

Repetitio Ascensianae a. 1529.

*Q. H. Fl. Poemata omnia, cum Scholiis
doctissimis, Lugduni apud Seb. Gryphium*
1542. 8.

Gryphiana VIIma. Vid. a. 1550.

1543.

*Q. H. Fl: opera cum quatuor commenta-
riis Acronis, Porphyriionis, Anton. Mancin-
nelli, Jodoci Badii repositis. Cumque adno-
tationibus Matthaei Bonfinis, et Aldi Manu-
tii, a Philologo (Benedicto) recognitis suisque
locis insertis, et ad finem ex integro resti-
tutis. Praemissoque et aucto Indice. Adje-
ctae in calce libri eundem in Authorem Henr.
Glareani Adnotationes cet. Parisiis in aedi-
bus Oudini Petit* fol. 1543.

Fideliter expressa ex Ascensiana postrema a.
1529. *Maitt.* III. 555.

Q. H. Fl. Poemata, Scholiis brevibus, iisque brevissimis illustrata, apud Joan. Roig-ny. Excudebat Jo. Ludov. Tiletanus Parisiis
1543. 4.

Maitt. III. 354. Ex anteriore superioris anni forte expressa.

* *Horatius. Nic. Perotti libellus non in-frugifer de metris Odar. Horat. Parisiis apud Sim. Colinaeum*
1543. 12.

Maitt. III. 354. Colinaeana sexta eaque ultima.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum commentario Viti Amerbachii. Argentorati
1543. 8.

Saepius dein recusa. Vid. a. 1547.

1544.

Q. H. Fl. omnia poemata cum ratione carminum et argumentis ubique insertis. Interpretibus Acrone, Porphyrione, A. Jano Parrhasio, Anton. Mancinello, nec non Jod. Badio Ascensio. Scholiisque D. Erasmi Roter. Angeli Politiani, M. Antonii Sabellici, Ludovici Cael. Rhodigini, Bapt. Pii, Petr. Criniti, Aldi Manutii, Matth. Bonfinis et Jacobi Bononiensis nuper adjunctis. His nos praeterea Adnotationes doctissimorum, Ant. Thylessii Consent. Fr. Robertelli Ulin. atque Henr. Glareani apprime utiles addidimus, Nic. Perotti libellus. — Auctoris vita ex P. Crinito: quae omnia longe politius ac diligentius, quam hactenus, excusa in lucem produnt. Venetiis apud Hieron. Scotum fol. 1544.

Quidquid fere intpp. Horat. exstabat, e seculi istius more in hanc edit. collatum est. In textu refingendo non amplius laborabatur; satis habuit editor, anteriorem aliquam, haud dubie Venetam, prelo iterum subjicere. Thylessii notae paullo ante prodierant, cum lemmate: *A. Thyl.*

in Odas Q. H. Fl. auspicia ad juventutem Romanam s. l. et a. 4.

* *Q. H. Fl. Poemata. Ratio mensuum, quibus Odae ejusdem poetae tenentur. Centimetrum Marii Servii. Varias lectiones ex vetustiss. codicibus. Parisiis ex officina Roberti Stephani, VII. Id. Maii* 1544. 8.

Maitt. III. 572. *Pinelli* II. 526. Varias lectiones non ex anterioribus edd. sed vere e Codd. et quidem, ut videtur, Italicis haustas esse adparet.

Q. H. Flacci opera, per Petrum Crinitum, Antverpiae 1544. 8.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera, doctissimorum virorum diligentia recognita Friburg. 1544. 8.

Horatii Epistola de Arte Poetica, cum Jasonis de Nores Cyprii ex quotidianis Tryphonis Gabriellii sermonibus interpretatione. Parisiis apud Matth. David 1544. 8.

— Cf. a. 1555. Recusa a. 1554.

1545.

Q. H. Fl. Venusini opera — — omnium commentaria — jam denuo castigata addidimus, nempe Acronis et Porphyrionis, item adnotationes — H. Glareani, Erasmi Rot., Matth. Bonfinis, Aldi Manutii, L. Coelii, A. Politiani, M. Ant. Cocci Sabellici, Jo. Bapt. Pii, Jacobi a Cruce Bonon., Servii Grammatici, Petri Criniti. In fine: Basileae per Henrichum Petrum Mense Martio. Anno M. D. XLV. fol. 1545.

Prima haec Henricopetrina. Textus refert plane anteriores edd. Basileensis Curionis. Eodem hoc anno Horatium cum iisdem commentariis ab

eodem H. P. in 4 excusum adfert Dougl. p. 5. et inde Bibl. Hor. p. 28. Sed haud dubie error est in forma libri.

* *Q. H. Fl. poemata omnia, ad castigatissimi cujusque exemplaris fidem quam diligentissime restituta. Parisiis apud Audoenum Parvum, sub intersignio Lilii, via ad D. Jacobum* 1545. 12.

Nitida atque satis correcta editio, vix ulli memorata. Expressa est ex Coloniaeana a. 1545. Bibl. Huls. III. 439.

Q. H. Fl. poemata: ex officina Michaelis Vascosani Parisiis 1545. 4.

Maitt. III. 385. *Pinelli* II. 526. *Biblioth. du Roi*, belles Lettres. T. II. 298.

Q. H. Fl. Poemata: ex officina Franc. Gryphii, Parisiis 1545. 12.

Maitt. III. 385. *Dougl.* p. 5. *Vid.* a. 1537.

Q. H. Fl. Poemata: Lugduni apud Sebast. Gryphium 1545. 12.

Bibl. Hor. p. 28. Spectat forte ad annum sequ.

Q. H. Fl. Opera cum notis H. Glareani et Variorum, Basileae 1545. 4.

Dubiae fidei ed. Habet *Bibl. Hor.* p. 28. Neque magis constat de sequ.:

Q. H. Fl. Opera: cum commentariis Acronis et Porphyronis, Basileae 1545. 8.
in eadem *Bibl.* laudata.

Q. H. Fl. Opera, apud Rob. Stephanum, Parisiis 1545. 12.

Denique hoc anno prodire:

* *Jodoci Willichii Resel. Commentaria in Q. H. Fl. Artem Poeticam Argent.* 1545. 8.
Bibl. Huls. III. 443.

1546.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni, per Sebast. Gryphium 1546. 12.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera Lyrica, per Herm. Figulum, Francof. apud Chr. Egenolphum 1546. 8.

Idem l. 1.

Q. H. Fl. Poemata scholiis brevibus — illustrata apud Jo. Roigny. Parisiis 1546. 4.

Maitt. Ind. p. 502. Cf. a. 1543.

Q. H. Fl. cum scholiis, Antwerp. 1546. 8.

Bibl. Hor. p. 28. Repetita forte ex ed. a. 1541.

Q. H. Fl. Ars poetica cum Ecphrasi Fr. Philippi Pedimontii. Venetiis apud Aldi filios

1546. 4.

1547.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia: Lugduni apud Sebast. Gryphium* 1547. 8.

Gryphiana decima, a nemine adducta.

Q. H. Fl. Poemata — Antwerpiae ex officina Jo. Loci 1547. 8.

Bibl. Huls. III. p. 440. et Hor. p. 29. quae aliam ejusdem a. Antwerpianam laudat forma 12. qua fide, non liquet.

* *Viti Ammerbachii Comment. in Artem Poeticam Horatii. Argentorati* 1547. 8.

Cf. a. 1543. Adjunctus est Willich. comment. in A. P.

1548.

Q. H. Fl. Carminum libri quatuor. per Thom. Richardum, Parisiis 1548. 4.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera: Venetiis apud Vincent. Valgris. 1548. 8.

Idem l. 1. Bibl. Huls. III. 440.

Franc. Robortelli comment. in aliquot locos Horatii Florent. 1548. fol.

1549.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Variorum. Venetiis apud heredes Petri Ravani fol. 1549.
Dougl. l. 1.

Q. H. Fl. Opera: adnotatt. Glareani illustr. Frib. Brisgoiae, Excud. Steph. Gravius
 1549. 8.

Q. H. Fl. per Seb. Gryphium Lugd.
 1549. 12.

Q. H. Fl. Poemata, cum Scholiis et argumentis ab Henr. Stephano illustrata. Lutetiae ex officina Rob. Stephan. 1549. 8.

Maitt. III. p. 581. *Bibl. Huls.* III. 440.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Per. M. Vascosanum Parisiis 1549. 4.
Maitt. l. 1.

Q. H. Fl. Opera cum Adnotatt. Erasmi, Sabellici, Pii, Aldi cet. cet. Coloniae 1549. 8.
 Conf. a. 1535. 1544. et passim.

Q. H. Fl. Ars Poetica. Apud Guil. Morellium Tillianum Parisiis, id. Maii. 1549. 4.

1550.

Q. H. Fl. Ars poetica, per Vincent. Madium, Brixianum, Venetiis fol. 1550.

Fabric. Bibl. lat. l. 415. *A. M. Quirini de Brixiana Literatura* p. 88. seq.

Q. H. Fl. Ars poetica: Jac. Grifoli interpretatione illustrata: rhetoricos libros ad Herennium nihil omnino ad Ciceronem pertinere per eundem declaratur, Florentiae 1550. 4.

Fabric. l. 1. *Dougl.* p. 5. *Bibl. du Roi belles Lettres.* T. II. p. 302.

Q. H. Fl. Epp. libri II. Paris. per Th. Richard. 1550. 4.

Catal. Bibl. Bodlei. p. 597.

1551.

Q. H. Fl. Opera, per Ar. Ion. Vincentium Lugduni 1551. 12.

- Dougl.* p. 6. *Bibl. Huls.* III. 459.
Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud Sebastian.
Gryphium 1551. 12.
Idem l. 1. *Bibl. Huls.* l. 1.
Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud Beringos
1551. 12.
Bibl. Hor. p. 50. *Bibl. Huls.* III. 459.
Q. H. Fl. Sermonum seu Satyrarum Libri
duo, et de Arte Poetica. Lutetiae ex officina
Mich. Vascosani 1551. 4.
Dougl. l. 1. *Bibl. du Roi, belles Lettres* II. 501.
Q. H. Fl. Sermonum libri duo per Thom.
Richardum Parisiis 1551. 4.
Idem p. 1.
Q. H. Fl. Opera, cum scholiis M. Antonii
Mareti, Venetiis apud Aldum jun. 1551. 5.
1552.
Q. I. Fl. Opera, per Joh. Loejum, Ant-
werpiae 1552. 8.
Recusa ed. a. 1547.
Q. H. Fl. Opera, Antwerpiae per Joh.
Gymnicum Antwerp. 1552. 8.
Vid. a. 1557.
Q. H. Fl. Opera, cum M. Antonii Mureti
commentariis, Venetiis apud. Ald. jun.
1552. 8.
Murelina altera.
P. H. Fl. Ars poetica: per Thom. Richard,
Parisiis 1552. 4.
Dougl. p. 1.
Q. H. Fl. Liber de Arte Poetica. Jac. Gri-
folii interpretatione explicatus. Nunc pri-
imum post Florentinam editionem Lutetiae im-
pressus per Matth. David 1552. 8.
Vid. a. 1550. Bibl. du Roi, belles Lettres II.
502.

1553.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis — —
per Hier. Scotum, Venetiis fol. 1553.

*Dougl. p. 6. Vid. a. 1544. unde etiam fluxit
sequens editio:*

*Q. H. Fl. omnia poemata, cum iisdem in-
terpretibus Venetiis apud Petrum de Nicolinis
de Sabio* fol. 1553.

*Q. H. Fl. Opera, cum interpretationibus
Christ. Landini, Venetiis* fol. 1553.

Laudat Bibl. Hor. p. 51.

*Q. H. Fl. Carminum libri quatuor. Ex of-
ficina Mich. Vascosani Lutetiae* 1553. 4.

Repetitio ed. a. 1545.

*Q. H. Fl. Carminum libri quatuor, Epo-
don et Carmen seculare, per Thom. Richard.
Parisiis* 1553. 4.

Dougl. p. 1. Cf. a. 1548. et 1552.

*Q. H. Fl. Ars poetica, cum comment. L.
Jani Parrhasii, Venetiis* 1553. 8.

Vid. a. 1551. 1553.

*Achillis Statii, Lusitani, in Q. H. Fl. Po-
etriam commentarii; cum textu. Antwerp.
apud Martinum Nutium* 1553. 4.

*Dougl. p. 6. Bibl. du Roi, belles Lettres II.
303.*

* *In Epistolam Q. H. Fl. de Arte poetica
Jasonis de Noris, Ciprii, ex quotidianis Try-
phonis Gabrielii sermonibus interpretatio; —
— Venetiis apud Aldi filios* 1553. 8.

*Fabric. B. L. I. 416. Bibl. du Roi, belles
Lettres 303. Vid. a. 1544.*

* *Joh. Amaritonis Nonet. Commentarius
in Epistolas Q. H. Fl. Liber primus. Parisiis
excud. Guil. Julianus* 1553. 8.

*Fabric. B. L. l. l. Dougl. p. 6. Bibl. du Roi,
belles Lettres II. 302. Male ad sequentem an-
num referunt.*

Q. H. Fl. Ars poetica cum comment. Jasonis de Nores: Venetiis, per Arrivabenum
1553. 8.

Dougl. p. 6. Eadem est cum Aldina h. anni editione, praefixo tantum novo hoc titulo; nam utraque ad manus est.

1554.

Q. H. Fl. Opera. Lugduni apud Sebast. Gryphium
1554. 8.

Dougl. p. 7.

Franc. Luisini Utin. in Librum Q. H. Fl. de Arte Poetica commentarius. Venet. apud Aldi filios
1554. 4.

Bibl. Jos. Renati Imperialis p. 248. *Dougl.* p. l. qui insuper *I. de Nores* recusam hoc anno Horatii A. P. laudat.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, per Thom. Richardum Parisiis
1554. 4.

Absoluta his Epp. Horatianorum opp. editio a Th. Richardo curata. Vid. a. 1548. 1551. 1552. 1553.

Q. H. Fl. Opera: cura Joh. Dousae, Venetiis
1554. 4.

* *Jos. de Nores* in H. A. Poeticam. Paris. Matth. David. 1554. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 503. Cf. a. 1544. et 1553.

1555.

Q. H. Fl. Opera. Grammaticorum antiquiss. Helenii Acronis, et Porphirionis Commentariis illustrata, admixtis interdum C. Aemilii, Julii Modesti, et Terentii Scauri Adnotatiunculis: edita auctius et emendatius quam unquam antea per Georgium Fabricium Chemnicensem. Ex Diomedis etiam Observationibus indicata in Odis carminum genera sunt, et menda in iisdem sublata. Huc quoque accedunt Joan.

Hartungi in omnia Horatii Opera breves observationes, quibus docet polissimum, ubi hic noster Graecos imitatus sit. In fine prioris Voluminis: Basileae apud Henrichum Petri, mense septembri anno M. D. LV. Alter Tomus comprehendit commentarios Landini in omnia H. opp. Fr. Luisini, J. Grifolii et I. de Nores in Artem poeticam; tum adnotatt. Erasmi. Aldi M. L. Coelii, A. Politiani, Sabellici, B. Pii, Jac. a Cruce, P. Criniti et Henr. Loriti Glareani; cum eadem in fine subscriptione fol. 1555.

Altera Henrico-Petrina (v. ann. 1544.), a Fabric. egregie curata. Hartungus hoc saltem laudis habet, quod primus Horatium cum Graecis comparare instituerit; quamquam in vulgariibus admodum opera ejus continetur. In Bibl. Dresd. exstat exemplum h. edit. ab Ge. Fabricio infinitis locis correctum et emendatum. Vid. Goetz. Memorabb. I. p. 527.

Eodem hoc anno Basileae per eundem Ge. Fabricium editio Horatii cum comment. Aconis in 4. curata memoratur in *Bibl. Hor.* p. 54.

* *Horatius. M. Antonii Mureti in eundem Adnotationes. Aldi Manutii de metris Horatianis. Ejusdem adnotationes in Horatium Venetiis, apud Paullum Manutium, Aldi f.*
1555. 8.

Usus est Muretus Codice vetusto, a Bernardino Lauredano e Flandria sibi misso. Tum Vitam Hor. ex antiquissimo volumine, quod Gandavi adservatur, ab eodem missam adjecit. Ceterum textus sequitur priorem a. 1551.

Q. H. Fl. Opera, cum Scholiis diversorum, Coloniae 1555. 8.

Bibl. Hor. p. 54.

Q. H. Fl. liber de Arte poetica: per Gualtherum Fabricium, Colon. Agr. 1555. 8.

Eodem l. l.

Franc. Robortelli paraphrasis in librum Horatii, qui vulgo de Arte Poetica ad Pisones inscribitur cet. Basileae per Jo. Hervag. Jun. fol. 1555.

Dougl. p. 7. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 305.

1556.

Q. H. Fl. Poemata, scholiis brevibus iisque doctissimis illustrata, apud Thomam Richard. Parisiis 1556. 4.

Maitt. III. 685.

Q. H. Fl. Opera, cum metrica carminum ratione, et argumentis ubique illustrata, tum etiam Acronis cet. Adnotatt. Colon. Agr.

1556. 8.

Q. H. Fl. Opera per Mart. Nutium. Antw.

1556. 12.

Dougl. p. 7.

Jo. Pauli Caesarii Comment. in XXXII. Q. H. Fl. Odas, Romae 1556. 8.

Recusus a. 1566.

1557.

Q. H. Fl. Opera, cum Adnotationibus Theodori Pulmanni, Craneb. Antwerp. excud. Martinus Nutius 1557. 8.

Sequitur Aldinum textum. Pulmanum pluribus Codd. iisque satis probis instructum hunc laborem profligasse, constat. Vid. supra p. V. et XLVI. Saepius recusa haec editio.

Q. H. Fl. Poemata, cum comment. M. Ant. Mureti — Venet. apud Ald. Jun. 1557. 8.

Q. H. Fl. Opera, cum scholiis, Antw.

1557. 8.

Bibl. Hals. III. 440. et Hor. p. 55. quae eadem Horatium cum commentario Adr. Turnebi ejusd. a. Paris. editum adfert. Scilicet ex Adversariis ejus depromptum putat commentarium.

Q. H. Fl. Sermonum libri duo. Parisiis
apud Thom. Richardum 1557. 4.

Dougl. 7. Vid. a. 1551.

Q. H. Fl. Boulierii. Lugd. apud Jo. Frelon
1557. 12.

Bibl. Croftsiana p. 93.

1558.

Q. H. Fl., cum Scholiis brevibus: apud
Th. Richardum, Parisiis 1558. 8.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Parisiis 1558. 8.

Q. H. Fl., cum Scholiis, Lugd. 1558. 8.

Bibl. Huls. III. 440.

Q. H. Fl. Opera, cura Joh. Boulierii
Lugduni apud Anton. Vincent. 1558. 8.

Laudat has *Bibl. Horat.* p. 35. quas omnes
ex anterioribus recusas fuisse, vix dubitandum.

Q. H. Fl. Opera, per Raphaeleng. Antwerp.
ex officina Plantin. 1558. 12.

Aldina exempla refert textus, saepius dein re-
cusus.

1559.

Q. H. Fl. Poemata omnia — — Venetiis
apud Joa. Mariam Bonellum fol. 1559.

Repetita Veneta a. 1544. cum omnibus com-
mentariis, qui in ista deprehenduntur.

Q. H. Fl. Poemata omnia doctissimis Scho-
liis illustrata. Antw. ex offic. Jo. Loei

1559. 3.

Dougl. p. 8. Vid. a. 1547. 1552.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni per Jo. Frel-
lonium 1559. 12.

Dougl. l. l.

Denique eodem hoc anno *Muretina* a diver-
sis typographis, variisque locis repetita est, idque
Lugduni per Guil. Rovill. et *Venetiis apud*
Aldum. Quae *Lugduni* apud hered. Sebast. Gry-
phii hoc anno curata est editio, anteriores suas

sequitur. non Muretinam, ut vulgo putatur. Exstat in Bibl. Gotting.

1560.

Q. H. Fl. Epistolae, Sermones et Ars Poetica, Antwerpiae ex offic. Jo. Loëii 1560. 8.

Dougl. p. 8.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Basileae 1560. 8.
Bibl. Hor. p. 57.

1561.

Q. H. Fl., ex fide atque auctoritate decem librorum Mss. opera Dionysii Lambini, Monstroll emendatus: ab eodemque Commentariis copiosissimis illustratus, nunc primum in lucem editus per Joh. Tornaesium, Lugduni

1561. 4.

Nova Horatii recensio, ad libros Mss. a Lambino facta, certatimque postea repetita.

Q. H. Fl. libri Odarum et Epodon cum scholiis Mich. Bruti. Venetiis apud Ald. jun.

1561. 8.

Recusa a. 1570.

Q. H. Fl., cum scholiis M. Anton. Mureti et Ald. Manut. de metris Horatianis, Venetiis

1561. 8.

Vid. a. 1555.

Jo. Bapt. Pignae poetica Horatiana. Venet. apud Vinc. Valgrisium 1561. f. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 305.

1562.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Politiani, Sabbellici, Manutii et aliorum. Venetiis apud Jo. Mar. Bonellum

fol. 1562.

Vid. supra a. 1544. 1559.

Q. H. Fl. Ars poetica: Parisiis ex offic. Gabr. Buon.

1562. 4.

Dougl. p. 8.

Q. H. Fl. Epodon liber, per Th. Richard. Parisiis 1562. 4.

Idem p. 9. Cf. a. 1553.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo per Thom. Richard, Parisiis 1562. 4.

Idem l. l. Vid. a. 1554.

Q. H. Fl. Ars poetica: cum Scholiis brevibus sed eruditis, Parisiis 1562. 4.

Bibl. Horat. p. 58. Forte ab eodem Th. Richardo curata.

Q. H. Fl. Liber de Arte Poetica, Jac. Grifolii interpretatione explicatus, Venetiis apud Jo. Varisium et Socios 1562. 8.

Dougl. p. 8. Vid. a. 1552.

Q. H. Fl., cum notis Acronis et Aliorum, per Ge. Fabricium, Coloniae 1562. 8.

Philiberti Laudenoti, Hedui, Commentarius in L. I. Epistolarum Q. H. Fl. Paris. ex offic. Gabr. Buon. 1562. 4.

1563.

Q. H. Fl. Carminum Libri IV. Epod. et Carmen seculare per Thom. Richard, Parisiis 1563. 4.

Dougl. p. 9. Vid. supra a. 1553. Idem A. P. hoc anno recudit. teste eodem Dougl.

Q. H. Fl. Opera per Joann. Gryphium, Venetiis 1563. 8.

Dougl. l. l.

Q. H. Fl. Opera, cum Adnotationibus doctissimorum Virorum. Lipsiae ex officina Ernest. Voegelini, Const. 1563. 8.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Leidae 1563. 8.

Bibl. Huls. III. 443.

Q. H. Fl. de Arte Poetica liber ad Pisones. Jenae excud. Donat. Ritzenhayn. 1563. 4.

1564.

Q. H. Fl. Opera, cum Adnotatt. Mureti, Venetiis apud Ald. jun. 1564. 8.

Vid. a. 1551.

* *Q. H. Fl. Ars poetica, et in eam Paraphrasis et Commentariolus Joh. Sambuci. Antwerp. ex offic. Plantin.* 1564. 8.

Dougl. p. 9. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302. Repetit. a. 1569.

Q. H. Fl., cum Scholiis Mureti et animadversionibus Bruti et Aldi Manutii de metris Horatianis, Venetiis 1564. 8.

Dubito an diversa sit ab altera h. a. modo memorata.

Q. H. Fl. Opera cum adnotationibus XIV. Virorum doctorum. Coloniae excudebat Petrus Horst 1564. 8.

Vid. supra a. 1556. 1562.

Q. H. Fl. cum Commentario Theod. Fulmanni, Antwerp. 1564. 8.

Ducta ex ed. a. 1557.

1565.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud haeredes Sebast. Gryphii 1565. 8.

Bibl. Huls. III. 439.

Q. H. Fl. ex fide decem Mss. opera Dion. Lambini Monstrol. Venetiis 1565. 4.

Prima Lambinianae ed. repetitio. Vid. a. 1561.

Q. H. Fl. Carminum liber quartus. ex antiquissimis Mss. Codicibus, cum Commentariis falso adhuc Porphyrii et Acroni adscriptis: Opera Jac. Cruquii, Messenii, editus; Ejusdem in eundem Adnotationes. Briggs Fland. apud Hubert. Goltzium 1565. 8.

Vid. ad a. 1578. quo demum plena Horat. Opp. editio a Cruquio curata est.

1566.

Q. H. Fl. Ars poetica cum explicationibus Ach. Statii Antwerp. 1566. 4.

Recusa ex ed. a. 1555. Eodem hoc anno Horatius Lambini recusus est Venetiis apud Paullum Manutium, Aldi fil. 4. (Catal. de la Bibl. du Roi, belles Lettres II. p. 299.) et Parisiis 8. si fides Bibl. Hor. p. 41. habenda.

Q. H. Fl. Opera ex castigatione Theod. Pulmanni ad Mureti, Lambini, aliorumque editionem atque veteres aliquot libros collatus, et Scholiis e scriptis doctissimorum Virorum collectis illustratus. Antw. ex offic. Plantini 1566. 12.

Prima hæc Plantiniana ex rec. Pulmanni. Vid. a. 1557. et 1564.

Q. H. Fl. Opera: Antwerp. per Viduam Loei 1566. 8.

Dougl. p. 10. Vid. a. 1547. 1552. 1559.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Parisiis per Gabr. Buonium 1566. 8.

Dougl. p. 10.

1567.

Q. H. Fl., sex abhinc annis — opera Dionys. Lambini emendatus — nunc ab eodem recognitus et cum aliquot aliis exemplaribus antiquis comparatus, multis locis purgatus, iisdemque Commentariis, plus tertia parte amplificatis, illustratus. Parisiis apud Jo. Macaeum fol. 1567.

Editio Lambini secunda aliquoties deinde repetita.

Q. H. Fl. Opera, cum Indice Th. Treteri, Antwerp. apud Plantin. 1567. 8.

Adornatus est hic index ad pag. ed. Antw. apud Gryph. a. 1545.

Q. H. Fl., cum Adnot. Mureti et Aldi Manutii de Metris Horat. Lugduni per (heredes) Seb. Gryph. 1567. 8.

Ducta atque expressa haec Gryph. e Muretina.

Q. H. Fl. poemata, a mendis iterum summa diligentia repurgata, ac doctissimis Franc. Irenici in Artem Poeticam et libros Epistolarum Adnotationibus in gratiam studiosae juventutis illustrata. Adjecta sunt insuper ubique carminum argumenta et rationes prosodicae. Francof. ad M. apud Georg. Cor. Sig. Feyerabendt 1567. 8.

Weislinger Catal. Bibl. Ord. S. Hierosolymit. (Argentor. p. 113. Exemplum, quod ad manus est, habet solas Adnotatt. Irenici absque textu poetae.

* *Q. H. Fl. liber Epodon cura Jac. Cruquii. Antwerpiae* 1567. 8.

Ant. Hermanni Gogavini Elenchus Omissionum in Horatium poetam. Sablon. 1567. 8.
Bibl. Huls. III. 443.

Petri Pagani Argumenta in Horatium, Francof. 1567. 8.

1568.

Q. H. Fl. Opera cum metrica carminum ratione, Colon. Agr. 1568. 8.

Vid. supra a. 1556. 1562. et 1564.

Q. H. Fl. Opera, cum metrica carm. ratione cet. Lips. 1568. 8.

Recusa ed. a. 1563.

Q. H. Fl. Opera, Basileae per heredes Nic. Bryling 1568. 8.

Sequitur haud dubie anteriorem aliquam ed. Bas. forte a. 1560.

Eodem hoc anno Lambiniana Horatii editio ter recusa est, et quidem Lutetiae apud P. Manut. fol. (teste *Dougl.* p. 10.) Venet. apud eundem 4. et Francof. apud. Wechel. 4.

Leodegarii a Quercu Praefatio in Lib. II. Satyrarum Horatii, habita Pal. Octobr. 1565. Paris. apud Dionys. a Prato. 1568. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 502.

Matth. Collinii Harmoniae univocae in Odis Horat. Argent. 1568. 8. Cf. a. 1552. et 1559.

1569.

Q. H. Fl. de Arte Poetica liber, cum brevibus Scholiis. Paris. apud Gabr. Buon. 1569. 4.

Recusus a. 1562. *Bibl. du Roi. belles Lettres* II. 502.

Jo. Sambucus in Artem Poeticam Q. H. Fl. Antw. 1569. 8.

Vid. supra a. 1564.

Q. H. Fl. Opera, cum commentariis Acronis, Erasmi, Sabellici et aliorum. Francof. apud Heredes Egenolf. 1569. 8.

Vid. a. 1554. 1544. 1549.

Denique Lambini ed. recusa h. a. Francof. 4.

1570.

Q. H. Fl. Opera, Grammaticorum XL — commentariis in unum corpus collectis illustrata. Basileae apud Henricopetri fol. 1570.

Henricopetrina III. Vid. a. 1544. 1555.

Q. H. Fl., cum scholiis A. Mureti et Animadversionibus Bruti. Venet. apud Ald. 1570. 8.

Ducta ex ed. a. 1564.

Q. H. Fl. Odae et Epodon liber, cum animadov. I. M. Bruti. Venet. Ald. 1570. 8.

Vid. supra a. 1566.

Q. H. Fl. opera, cum argumentis et Castigationibus Georgii Fabricii. Lipsiae typis Voegelianis 1570. 8.

Eodem anno recusa Lambini editio Antwerp. ex offic. Guil. Silvii, 8.

1571.

Q. H. Fl. poemata, cum argumentis et castigationibus Ge. Fabricii, cum indice Adagiorum. Lipsiae per Jo. Steinmannum typis Voegelianis 1571. 8.

Ex ejusd. a. superioris editione repetita. *Bibl. du Roi. belles Lettres II. 299.*

Q. H. Fl. Opera, ab Obscoenitate repurgata. Dilling. 1571. 8.

Q. H. Fl. Poemata, secundum optimas quasque editiones accuratissime castigata: editio haec argumentis singulorum poematum certis, tum Adnotationibus copiosis instructa est a Guil. Xylandro. Heidelbergae, apud Jo. Maier 1571. 8.

Muretinum exemplum potissimum sequutus videtur Xyl. tum in Adnotatt. antiquiores Intpp. maxime Turnebi Adversaria sublegit.

Lambini ed: eodem a. recudit Antwerp. Guil. Silvius, idem, qui superiore anno dederat, 8.

1573.

* *Q. H. Fl. Satyrarum seu potius Eclogarum libri duo ex antiquiss. Mss. purgati et clarius explicati, opera Jacobi Cruquii, Messenii. Ejusdem in eos Commentarii. Antwerp. ex offic. Plantin.* 1573. 8.

Vid. a. 1578.

Q. H. Fl. Poemata, cum Acrone, Porph: Parrhasio cet. Venetiis (apud I. M. Bonellum) fol. 1573.

Vid. a. 1544.

Q. H. Fl. Poemata, notis, Scholiis et argumentis illustrata. Venetiis apud Dom. de Farris 1573. 8.

Laudant Bipontini. Idem adferunt Lugdunensem h. a. in 12.

1574.

Q. H. Fl. poemata omnia doctissimis scholiis illustrata: excudit Guil. Norton. Londini
1574. 6.

Ames typogr. Antiqu. II. 878.

Q. H. Fl., cum Aldi Manutii et M. Ant. Mureti Adnotatt. — — Lugduni apud Art. Gryphium
1574. 12.

E proxima Lugd. a. 1567.

1575.

Q. H. Fl. Epistolae, et in eas praelectiones methodicae Claudii Minois, (Mignault) quibus artis logicae analysis et moralis doctrinae ratio illustratur. Parisiis, apud Dion a Prato.
1575. 4.

Dougl. p. 1.

Q. H. Fl. Odae quinque selectae ex Epodon libro. Parisiis
1575. 4.

Repetitae hoc anno edd., *Lambini* Florent. 8. (*Dougl. l. 1.*) *Ge. Fabricii* Lips. typis Voegel. 8. Antwerp. Plantiniana cum indice Treteri (*cf. l. 1. 1567.*) 8. et *Xylandrea* Heidelb: 8: e qua *Ars poet.* sequ. anno ibidem recusa est:

1576.

Q. H. Fl. cum interpretat. et Scholiis Variorum, Venetiis apud I. M. Bonell. fol. 1576.

Vide ann. 1559. 1562. 1575. et 1576.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum commentario I. Sturmii, Argent.
1576. 8.

Aldi Manutii, Pauli f. Aldi n. in Her. Artem poet. commentarius. Venet. apud Ald.
1576. 4.

Antwerpiensem h. a. 8. e *Bibl. Furstenb.* adfert *Hirschling l. 1. p. 316.*

1577.

* *Q. H. Fl. poemata, novis scholiis et Argumentis ab Henr. Stephano illustrata.*

Ejusdem Henr. Stephani Dialecticæ de hac sua editione Horatii et variis in eum observationibus. S. l. (Parisiis) et a. (1577.) 8.

Est prima Stephaniana, bonarum rerum refertissima. Vide supra p. 72.

Q. H. Fl., emendatus, Antwerp. ex offic. Chr. Plantini 1577. 8.

Secorsim. recusæ sunt

* *Theod. Pulmanni Adnotatt. in Q. H. Fl., Aldi Manatii Scholia et de metris Horatianis. M. Anton. Mureti scholia. Jo. Hartungi Adnotationes.* ibid. eod.

Nitida et elegans editio, ducta ex ed. a. 1566. In bibl. Leidensi exemplum exstat, H. Casauboni notulis instructum. Vid. Catal. Bibl. Lugd. p. 266.

* *Hadr. Turnebi Comment. in L. I. Carm. Horatii. Ejusdem Turnebi comm. in locos obscuriores Horatii. ex ejus Adversariorum libris excerptus. M. Ant. Mureti et Aldi Man. in eundem adnotationes.* Parisiis. excud. *Martinus juvenis* 1577. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 502.

Eodem anno Lambiniana ed. recusa Francof. ad M. ex offic. Andr. Wecheli fol.

1578.

Q. H. Fl. ex antiquissimis undecim Lib. M. S. et schedis aliquot emendatus, et plurimis locis cum commentariis antiquis expurgatus et editus, opera Jacobi Cruquii. Messenii. Ejusdem in eundem enarrationes, observationes et variae lectiones cum aliis quibusdam et indice locupletissimo. Antwerpiae, ex offic. *Chr. Plantini* 1578. 4.

Prima Cruquiana, saepius deinceps recusa, cui libro IV. Odarum et Epodon, tum Satyris vulgæis preluserat. XI. Codd. Cruquius se comparas-

se memorat, de quibus v. sup. et de ejus Commentatore antiquo p. XLVII.

Q. H. Fl. Poemata omnia doctissimis Scholiis et novis aliquot adnotationibus illustrata. Londini apud Guil. Norton et Jo. Harison.
1578. 8.

Ames typogr. Antiqu. II. p. 879. Cf. a. 1574.

Q. H. Fl. Poemata, illustrata argumentis et castigationibus. Lipsiae
1578. 8.
Repetit. ed. a. 1575.

1579.

* *Q. H. Fl., — — opera Jac. Cruquii, Antwerp. ex offic. Ch. Plantini*
1573. 4.
Vid. a. praeced.

Q. H. Fl., cum Scholiis et Argumentis Venetiis
1579. 8.

Bibl. Huls. III. 440.

Q. H. Fl., Lambini, cum Adr. Turnebi comment. Lutetiae, apud Jo. Macaeum
fol. 1579.

Vid. a. 1564.

Hugol. Martelli Comm. in Odam II. Libri IV. Carm. Horatii. Florent. apud Iuntas
1579. 4.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302, Bibl. Firmiana V. 227.

1580.

Repetitae hoc anno edd.

* *Henricopetrina* quarta vice Basileae per Sebast. Henric - Petri, fol. cum epist. nuncupat. Nicolai Höniger.

Lambiniana, Lutetiae, fol.

Pulmanni Antwerp. 12. et in hanc *Jani Dousae* Commentariolos, seorsim excusus. Antwerp. ex offic. Plantin. 1580. 12.

Cum notis Variorum, Paris. fol.

Phil. Eugentinus in lyricæ Horatii. Basil.
1580. 8.

Jo. Tho. Freigii Comment. in lyrica Horatii Basil. 1580. 8.

Uterque liber etiam in Henricopetr. evulgatus est.

Jul. Arel. Haurechii Comment. in I. et II. Satyram Basileae 1580. 8.

Recus. ex ed. a. 1541. Insetus quoque ed. Henricopetr. h. a.

Franc. Luisini Paraphrasis in Horatium. Basileae 1580. 8.

1581.

Q. H. Fl. Pulmanni: adjecta sunt praeterea carminum genera, *Ge. Fabricii* argg. in singula carmina — — Basileae ex offic. Brylingeriana 1581. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 299.

Lamb. Lud. Pithopoei Paraphrasis in *Q. H. Fl. Sat. I. et III. libri prioris.* Heidelb. 1581. 8.

1582.

Q. H. Fl. Opera omnia: ex emendatione et cum commentariis *Petri Gualth. Chabotii*, Parisiis, per *Aegidium Beys* 1582. 8.

Smith. p. CCXXXI. form. quadruplicatae h. librum laudat. E vasto Chabotii commentario parum praesidii ad meliorem poetae intelligentiam petas. Dialecticum, grammaticum, rhetoricum artificium vocat, ad quod poetam exigit. Eadem editio recusa hoc ipso anno Basil. 8. et ejusdem Expositio analytica, Parisiis apud Martin. Juvenem 8. quam habet Bibl. nostra Acad.

Q. H. Fl. cum Scholiis Ant. Mureti et animadv. *Bruti et Aldi Manutii de metris Hor. Venetiis* apud *Ald. jun.* 1582. 8.

Vid. supra 1570.

Q. H. Fl., cum *Aldi Manutii et Ant. Mureti Adnotationibus.* Lugduni 1582. 8.

Expressa ex ed. a. 1574.

Jani Dousae ad superiorem (a. 1580.) commentariolum Succidanea. Antwerp. ex offic. Plantin. 1582. 8.

Q. H. Fl. Opera cum notis Theod. Pulmanni et Jani Dousae patris. Antwerp. Plantin. 1582. 8.

Vid. a. 1580.

1583.

Q. H. Fl. Carmina, cum scholiis et argumentis. Parisiis 1583. 4.

Q. H. Fl. Ars poetica, ad P. Rami Dialecticam et Rhetoricam resoluta, studio Andr. Kragii. Basileae per Sebast. Henricpetri 1583. 4.

Bibl. Bunav. I. p. 312. Quam alieni sint tales conatus a poetices indole, vix est ut moneamus.

1584.

Q. H. Fl. omnia poemata. Venetiis apud Joh. Gryphium fol. 1584.
Dougl. p. 12.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, et in eas praelectiones methodicae — — per Claud. Minnoem, Divionensem, Parisiis apud Durall. 1584. 4.

Libellus jam a. 1575. impressus. In Epist. nuncup. subscriptus est a. 1578. ut adeo ter divulgatus sit. In Bibl. du Roi, belles Lettres memoratur typogr. *Aegid. Beys.*

Q. H. Fl. Sermones et Epistolae, cum Jod. Badii Ascensii explanatione, ab eodem diligentius recognita, et in Epistt. praesentibus et aucta et reposita. Parisiis, per Jo. Granion 1584. 4.

Q. H. Fl. Epistolarum liber I. cum scholiis, comment. et argumentis. Parisiis 1584. 4.

Q. H. Fl. Epodon liber cum carmine saeculari, ad optimorum exemplariam fidem emendatus. Lutetiae apud Fed. Morellum
1584. 4.

Jo. Hofmanni Proteus Horatianus. Bas.
1584. 8.

Bernardini Parthenii, Spilimb. in Q. H. Fl. Carmina atque Epodos commentarii, quibus poetae artificium, et via ad imitationem atque ad poetice scribendum aperitur. Venetiis apud Nicolin. 1584. 4.

Adjectus est textus Horatii a Parthenio, qui sequenti volumine omnia H. opera absolvit.

Q. H. Fl. Sermonum Lib. IV. seu Satyrarum libri duo. Epistolarum libri duo. Cum argumentis ad Lectoris majorem facilitatem, Venet. apud Nicolin.
1584. 4.

Catal. Bibl. Harlei. I. 181. Goetz. memorabb. III. p. 294. Et Pars II. ed. Parthenii. Cf. Bibl. Smith. p. CCXXXI,

1585.

Q. H. Fl. Poemata, c. argumentis et castigationibus Ge. Fabricii. Lipsiae per Jo. Steinmann
1585. 8.

Vide sup. a. 1571. et 1573.

Q. H. Fl. Opera: cum comment. Franc. Irenici. Dilling.
1585. 4.

Repetita ed. a. 1587. Eisdem hoc anno recusus est Horatius ab obscenitate purgatus. Vid. a. 1571.

Q. H. Fl. Opera. Lond. apud Newton
1585. 8.

Dougl. p. 13. Ames II. p. 1156. Cf. a. 1574.
1578.

Q. H. Fl. Epistolarum libri II. cum praef. Guil. Nylandri Parisiis
1585. 4.

* *Frid. Ceruti* in *Q. H. Fl. Carmina, Epodon, Satyras, atque Epistolas paraphrasis. Veronae apud Hieronymum Discipulum et fratres. 1585. 4.*

Exemplum, quod ad manus est, finitur carmine seculari, et textum adjectum habet. Ejusdem Paraphr. in *Epp. et A. P. ibid. excusa est a. 1588.*

1586.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Jac. Cruquii. Antw. ex offic. Plantin. 1586. 12.

Bibl. Hor. p. 55. Videtur solus textus Cruqurecusus esse; nam commentarium ipsa libri forma excludit.

Q. H. Fl. Opera: cum Animadvv. Hadr. Turnebi, Mureti et Manutii. Parisiis 1586. 8.

* *Q. H. Fl. Epistolarum liber I. ex antiquissimis lib. M. S. et schedis aliquot emendatus et plurimis locis cum commentariis antiquis expurgatus et editus. Argumentis quoque et scholiis doctissimorum hominum illustratus. Parisiis ex typogr. Dionys. a Prato. 1586. 4.*

Titulus transcriptus ex ed. Cruqu. cujus etiam lectiones exhibet. Ceterum argg. et brevia scholia in margg. exscripta habet, neque hulum amplius. Perperam Venetiis excusum librum statuunt.

Q. H. Fl. Opera, cum comm. Parrhasii, Aeronis et Porph. notisque Glareani, Lugduni 1586. 8.

Laudant Bipontini p. LI.

Ge. Aemilius in *Horatium Bas. 1586. 8.*

Nic. Frischlini paraphrasis in *H. Epp. l. I. II. Francof. apud Jo. Spies. 1586. 8. recusa anno sequ. ibid. apud eundem.*

Ode de laudibus vitae rusticae (*Epod. II.*) explicata ab. *A. Manuccio* Bonon. 1586. 4. Ob

raritatem Miscellan. Ital. Erud. T. III. inseruit hunc. libellum Rob. Gaudentius.

1587.

Repetitae hoc anno edd.

* cum comment. *G. Chabotii*. Basil. ex offic. Leonh. Ostenii fol.

cum comment. *Lambini*. Lutetiae, apud B. Macaeum, fol.

cum comment. *I. Cruquii*, Antwerp. Plantin. 4.

cum adnotatt. *Pulmanni*. Antw. Plantin. 8.

cum *Aldi Manut.* scholiis et *Jo. Hartungi* Adnotationibus. Antwerp. 12.

cum *Aldi Manut.* scholl. et *Mureti* Adnotatt. Bergomi typis Comini Venturi. 12.

Q. H. Fl. Methodus de Arte poetica, per Nic. Colonium exposita Bergomi, typis Comini Venturi 1587. 4.

Conf. a. 1591. Bibl. Huls. III. 439. laudat ed. Hor. h. a. Bergomi in 24.

Fr. Irenicus in Artem poetiam et Epistolas. Francof. 1587. 8. Vid. a. 1567.

Th. Corraeae Explanatio in A. P. Venetiis apud Franc. de Franciscis: 1587. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

Q. H. Fl. latine cum versione Etrusca auct. *Jo. Fabrini* et Obs. *Phil. Venuti* Italice scriptis. Venet. 1587. 4.

* *Q. H. Fl. Sèrmonum sive Satyrarum liber primus, Satyra prima. Parisiis apud Dion. a Prato* 1587. 4.

Substitit conatus in Sat. I.

1588.

* *Q. H. Fl. Poemata novis scholiis et Argumentis ab Henr. Stephano illustrata. Ejusdem Diatribe de hac sua editione Horatii, et variis in eum Observationibus.* s.l. (Parisiis)

1588. 8.

Editio haec secunda praeter Scholiorum locupletationem aliquot insuper diatribas et quasdam in veri Porphyrii commentarios emendationes nec non quasdam ad eos accessiones habet.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Lambini, Lutetiae fol. 1588.

Q. H. Fl. Opera, cum castigationibus Ge. Fabricii Lipsiae 1588. 8.

Recus. ed. a. 1585.

Q. H. Fl. Opera expurgata, Colon. Agripp. 1588. 8.

Q. H. Fl. de Arte poetica liber, cum Paraphrasi Ceruti in hunc librum. Veronae apud Hier. Discipulum 1588. 4.

Laudatur in Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

1589.

Q. H. Fl. Opera: Lugduni per Anton. Tardiff. 1589. 12.

Dougl. p. 15. Coloniensem h. a. e bibl. Furstenbergia adfert Hirsching p. 316.

P. G. Chabot. in H. Poemata expositio analytica. Basileae per Leonh. Ostenium 1589. 8.

1190.

Q. H. Fl. Opera, cum notis Politiani, Sabellici, Manutii et aliorum. Venetiis apud Laur. Bertellum fol. 1590.

Vid. supr. a. 1576.

Q. H. Fl. Poemata, accuratissime castigata — — a Guil. Xylandro. Neostad. per Matth. Harnisch. 1590. 8.

Repetit. ed. a. 1575.

1591.

Praelectiones Petri Gualt. Chabotii in Horatium — — Basileae ex offic. Leon. Osten. fol. 1591.

Est ed. a. 1587. mutato tantum titulo.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, Andegavi per Petrum Elis 1591. 4.

Dougl. p. 15.

Q. H. Fl. Ars poetica cum Adnotatt. Francisci Sanchez Salm. 1591. 8.

Ant. Riccobini defensor, seu pro ejus opinione de Horatii Epistola ad Pisones in Nic. Colonium, Ferrar. per Bened. Mammarellum 1591. 4.

Conciliatio A. Riccoboni cum Nic. Colonio. Patav. apud. Laur. Pasquatium 1591. 4.

Epistola Nic. Colonii ad A. Riccobonum. Patav. 1591. 4.

Conf. a. 1587. et 1611.

* *Angeli Pagnonii in Q. H. Fl. Satyras atque Epistolas praefatio; et in primam Satyram commentarius. Bononiae apud Jo. Rossium* 1591. 4.

Q. H. Fl. Opera: argumentis ubique ac doctissimorum Virorum Adnotationibus adjunctis. Coloniae 1591. 8.

Vid. Catal. Bibl. O. Bened. ad S. Emmer. Ratisb. P. IV. p. 301.

1592.

Q. H. Fl. cum Aldi Manutii et M. Anton. Mureti Adnotationibus. apud Ant. Gryphium. Lugd. excud. Jac. Stoer 1592. 8.

1593.

Q. H. Fl. Opera cum commentario Jac. Cruquii. Lugd. Bat. ex offic. Plant. 1593. 4.
Cruquiana quarta ex anteriori ducta.

Q. H. Fl. Poemata, illustr. argg. et castigatt. Ge. Fabricii Lips. 1593. 8.

Vid. a. 1588.

Q. H. Fl. expurgatus. Lugd. 1593. 12.
Forte ad Cruqu. expressus.

Q. H. Fl. opera omnia cum Ceruti paraphrasi — additus libellus incerti Auctoris de

re poetica. Veronae per Hier. Discipulum
1593. 4.

Repetit. a. 1535.

1594.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Lugd. B. apud
Fr. Raphelengium 1594. 8.

* *P. G. Chabotii* Comment. triplex in *Q. H.*
Fl. Opera. Basil. per Leonh. Osten fol. 1594.
Vid. a. 1583. et 1591.

Ant. Thylesii in Horatii odas auspicia recu-
sa hoc anno 4. s. l.

Coloniensem h. a. Tomis II. fol. laudat *Hir-*
sching p. 516. sed haud dubie volebat Basil. Cha-
boti.

1595.

Analysis logica omnium Epistolarum Horatii,
Artis poeticae et selectarum aliquot Odarum; au-
thore *Joh. Piscatore.* Spiraе Nemetum per Ber-
nard. Albinum 1595. 8.

Dougl. p. 14. *Bibl. Huls.* III. 445. Recusa a.
1598.

Lamb. Lud. Pithopoei Paraphrasis in Artem
Poeticam Horatii. Heidelb. 1595. 8. Cf. a. 1581.

1596.

Recusa h. a. Horatii editio Lambiniana apud
Hered. A. Wechel. Francof. 4.

Repetita quoque Nic. *Frischlini* paraphrasis
in H. Epistolarum L. I. II. Francof. 8. Cf. a. 1586.

1597.

Q. H. Fl. Opera, cum uberioribus commen-
tariis P. G. Chabotii, Basileae fol. 1597.

Q. H. Fl. Opera cum comment. vet. et Jac.
Cruquii. Accesserunt Jani Dousae in eundem
Commentariolus, una cum succidanea appen-
dice ad superiorem Comment. Item Auctarium
Commentatoris veteris a Cruquio ed. ti. Lugd.
B. ex offic. Plantin. 1597. 4.

Repetitus quoque h. a. est Horatius *Lambini* Lugd. 4. et cum paraphrasi *Ceruti*: editio postrema et auctior. Veronae apud P. Diserolum 4.

1598.

Q. H. Fl., ex fide veterum Codicum. Vitenb. typis M. Joh. Cratonis 1598. 8.

Vanissima haud dubie tituli professio, quem forte editor a Lambini editione mutatus est.

Q. H. Fl., cura Ge. Fabricii, Lipsiae 1598. 8.

1599.

Eilhard. Lubini in *Q. H. Fl. poemata* Paraphrasis scholiastica nova, qua retentis poetae verbis et pedestri sermoni insertis auctor gravissimus et difficillimus pleni commentarii vice breviter et dilucide explicatur. Rostochii 1599. 4.

Q. H. Fl. Opera omnia. Francof. ad Od. 1599. 8.

Annabergensem h. a. 8: laudat *Hirsching* p. 316. Est haud dubie editio Bersmanni, Annaabergensis.

Phil. Venutii Observationes in Horatium Venet. 1599. 8.

Vid. sup. a. 1587:

1600.

Q. H. Fl. Opera, cum castigationibus Ge. Fabricii, Francof. apud hered. Wechel.

1600. 4:

* *Q. H. Fl. Poemata, scholiis et argumentis Henr. Stephani illustrata. — Editio tertia. s. l. (Parisiis) excud. Paul. Steph.* 1600. 8.

Editio haec III. ne hilum quidem differt a secunda. Eodem hoc anno Stephaniana altera Genevae 8. recusa est, absque diatribis ut videtur.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia: additi sunt Indices duo; unus docti cujusdam viri per*

Henr. Stephanum recognitus, alter Th. Treteri, Francof. apud Andr. Wechel, per Cl. Marinium et I. Aubrium 1606. 8.

Q. H. Fl. Ars poetica cura Sigism. Julii Mynsingi de Frondeck. Laving. 1600. 4.

Q. H. Fl. Ars poetica, per Nic. Colonium, Ambergae 1601. 12.

Vid. supra a. 1587. et 1591.

Q. H. Fl. poemata omnia, argumentis et Scholiis Viror. doctiss. illustrata cum indicatione diversarum lectionum partim e sex Codicibus veteribus Manuscriptis partim ex optatae libris aliquot impressis studio et opera Greg. Bersmanni, Annaeb. Impress. sumtibus Grosii et Voegelini Lipsiae 1602. 8.

Prima Bersmanniana, saepius dein recusa.

Q. H. Fl. Epistolae, cum comment. Frischlini, II. Voll. Francof. 1602. 8.

Cf. a. 1587.

Paraphrasis in Lib. I. Satyrarum Q. H. Fl. per Sigism. Jul. Mynsing. a Frondeck. August. Vindel. 1602. 4.

Cf. a. 1600.

Q. H. Fl. Opera cum commentario Jac. Cruquii. Lugd. Batav. 1603. 4.

Cruquiana sexta.

Q. H. Fl. obscenitate Romae expurgatus Colon. Agr. 1603. 8.

Cf. a. 1585.

Excusus etiam Horatius h. a. in Corpore Poet. Lat. Aurel. Allobr. apud Sam. Crispinium, Vol. I.

Q. H. Fl. Opera, cum novis Argumentis. ex offic. Plantin. 1604. 12.

Q. H. Fl. Poemata, illustrata argumentis et castigationibus Ge. Fabricii, Lipsis typis Voegel. 1604. 8.

Recusa ed. a. 1575.

Q. H. Fl. Opera per Dion. Lambinum. — Accesserunt postremae huic editioni Adriani Turnebi in eundem Commentarii — et in fine Theod. Marcilii ad Q. H. Fl. quotidianae et emendatae lectiones. Paris. apud Barthol. Macaeum fol. 1604.

A. 1605 hanc editionem laudat Bibl. du Roi, belles Lettres II. 299. Th. Marcilii lectiones separatim quoque h. a. excusae ab eodem Macaeo memerantur. Eodem hoc anno Lambiniana Horatii editio additis Henr. Stephani Diatribis recusa est Aurel. Allobr. a. Petr. de la Roviere, 8.

Q. H. Fl. Poemata, cum Juvenali: Londin. 1604. 12.

In Q. H. Fl. de Arte Poetica librum Hercules Manzonius: qui aperte demonstrat, expressum ab Aristotelis poetica Horatii poetices ordinem. Bergomi, typis Comini Venturae 1604. 4.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 502.

Q. H. Fl. Odae in locos communes digestae, studio Jo. Langii. Hannov. typis Wecheliani 1604. 4.

Repetit. statim Lugd. eodem hoc anno.

Q. H. Fl. Lambini, additis H. Stephani diatribis. Genev. apud Petr. de la Roviere 1605. 4.

Fortè innovatus tantum titulus ed. anterioris anni.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Dan. Heinsii. Ex offic. Plantin. apud Raphaleng. 1605. 8.

Q. H. Fl. Opera cum castigationibus Ge. Fabricii. Lips. typis Voegelianis 1605. 8.
Recus. a. 1604.

Q. H. Fl. ab obscoenitate purgatus. Paris. apud Sonnum 1609. 12.

Q. H. Fl. Odae in locos communes digestae: studio Joh. Langii Lugd. 1605. 12.

Vid. a. praecedentem.

1606.

Q. H. Fl. Opera expurgata. Parisiis 1606. 8.

Q. H. Fl. Opera, cum notis Joh. Bond. Londini 1606. 8.

Saepius repetita. Singulas commemorare, vix operae pretium est. — Editionem h. a. Francof. ad O. curatam laudat *Hirsching* p. 516.

1607.

Q. H. Fl. Opera ab obscoenitate expurgata. Antwerp. 1607. 8.

Q. H. Fl. Emblemata, imaginibus aere incisus notisque illustrata: studio Othoris Vaenii. Antwerp. per Hyeron. Verdysson.

1607. 4.

Recusa a. 1612.

Q. H. carmen seculare et hymnus in Apollinem et Dianam latine, et a Fed. Morello graece eodem carminis genere expressa. Parisiis excud. Fed. Morell. 1607. 4.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. p. 502.

1608.

* *Q. H. Fl., cum erudito Laerini Torrentii commentario nunc primum in lucem edito. Item Petri Nannii Alcmariani in Artem poeticam. Antverpiae ex officina Plantin. apud Jo. Moretum* 1608. 4.

De Torrentio praecclare de Horatio merito vide supra p. XLVIII. et de ejus Codd. p. VI.

Q. H. Fl. ex fide veterum Codicum. Witeb. apud. Laurent. Seuberlich. 1608. 8.

Recusa ed. a. 1508.

Q. H. Fl. Opera. Antwerp. ex offic. Plantin. 1608. 12.

1609.

Q. H. Fl. Opera cum Notis D. Heinsii. Ex offic. Plantin. Rapheleng. 1609. 8.

Repetita ed. a. 1604.

Nic. Frischlini Paraphrasis in Hor. Epist. libros duos. Francof. apud Nic. Hofmann. 1609. 8.
Cf. a. 1586.

1610.

Q. H. Fl. Opera cum notis D. Heinsii. Accedit Horatii ad Pisones epistola et Aristotelis de Poetica libellus ordine suo nunc demum ab eodem Heinsio restitutus. Ex offic. Rapheleng. 1610. 8.

Q. H. Fl., cum Mureti et Manutii Adnotationibus Lugd. apud hered. Rouillii. 1610. 8.
Typographum adscripsi e *Pinelli* II. 328.

Q. H. Fl. ex edit. Theod. Pulmanni. Antwerp. 1610. 16.

Editionem h. a. Cameraci vulgatam 8. habet bibl. Furstenbergia. Vid. *Hirsching* p. 316.

1611.

* *Q. H. Fl.: cum commentariis et enarrationibus Commentatoris veteris et Jacobi Cruquii. Accedunt Jani Dousae in eundem commentariolus, una cum succidanea appendice ad superiorem commentariolum. Item Auctarium Commentatoris veteris a Cruquio editi. Ex offic. Plantin. Rapheleng.* 1611. 4.

Cruquiana septima, eaque praestantissima.

Q. H. Fl. cum notis Ge. Bersmanni. Basileae 1611. 8.

Expressa ed. Lips. a. 1602.

Habetur quoque h. a. editio in *Corp. Poet. Lat.* ed. H. Aurel. Allobr. apud Sam. Crispin. 4. Vol. I. inde a p. 748.

Nic. Colonii Responsio adversus absurdam sententiam Ant. Riccoboni de Horatii libello ad Pisones de Poetica. Bergomi 1611. 4.

Vide supra a. 1591.

1612.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Dion. Lambini. Francof. apud hered. Wechel 1612. 4.

Q. H. Fl., accuratissime emendatus et explicatus, cum Paraphrasi Eith. Lubini. Francof. 1612. 4.

Q. H. Fl. Opera, cum Notis D. Heinsii. Ex offic. Raphael. 1612. 8.

Eadem hoc anno prodire cum Animadversionibus et Notis Dan. Heinsii longe auctioribus, addito libro de Satyra, Lugd. Bat. apud Ludov. Elzevir. 12.

Paulli Franci Commentarii in I. et III. Ode L. I. Horatii s. l. 4.

1615:

Q. H. Fl., cum notis Jani Rutgersii. Lutetiae, ex typogr. Rob. Stephani 1615. 12.

Textus est ex Heinsii ed. expressus, cum ejusdem emendationibus.

De laudibus vitae rusticae commentarius in secundam Horatii oden e libro epodon: auctore *Blasio Bernardo*. Florentiae per Jo. Donatum 1615- 4:

Bibl. du Roi, belles Lettres I. 302.

1615.

Q. H. Fl. Opera omnia, a Pet. Gualt. Chabotio triplici artificio explicata, et demum a I. Jac. Grassero illustrata. Basileae apud Ludov. Regis fol. 1615.

Bibl. du Roi, belles Lettres I. p. 300.

1616.

Q. H. Fl. Opera, per Valent. Cremcovium 1616. 8.

Dougl. p. 17:

Q. H. Fl. Poemata, argumentis et scholiis virorum doctissimorum illustrata, cum in-

dicatione diversarum lectionum: studio et opera Georg. Bersmanni. Secunda editio locupletior, ab eodem recognita. Lipsiae typis Grossianis 1616. 3.

Vide supra a. 1602. 1611.

Q. H. Fl., Amstelod. apud Henr. Laurentium 1616. 3.

Haud dubie ex Heinsiana ed. ductus.

1617.

Q. H. Fl., ab omni obscenitate purgatus, ad usum Gymnasiorum Societatis Jesu: Aldi Manutii de Metris Horatianis et Odae aliquot (scil. I. 21. et 24. II. 6. et Carmen seculare) a Fed. Morellio eodem genere vers. lyric. graece redditae. Paris. apud Jo. Libert.

1617. 12.

1619.

Q. H. Fl. Opera omnia, denuo emendate. Amstelod. apud Guil. Jenson. 1619. 24.
Ex Heinsiana religiose expressa.

Q. H. Fl. Opera s. l. ex typogr. Jac. Stoer. 1619. 12.

Dougl. p. 17.

Q. H. Fl., — Genevae 1619. 16.
Bibl. Huls. III. 443.

Q. H. Fl. de Arte poetica ad Pisones Epistola, ex rec. Dan. Heinsii seorsim edita. Adita et Dissertatiuncula ejusdem super Plauto et Terentio, Comicis. Hiteb. typis Gormann. 1619. 4.

1620.

Q. H. Fl. Opera, a Jac. Cruquio ex Mss. Codicibus emendata cum Comment. Veterum et suis. Ex offic. Plantin. Rapheleng. 1620. 4.

Cruquiana VII. Eodem anno repetita Laev. Torrentii editio Antv. 4.

1621.

Q. H. Fl. Ars poetica per Jan. Parrhasium. Lugd. 1621. 8.

Paulli Franci Comment. Horatiani Praemium in I. et II. Lib. I. Odas. Adnotamenta exhibens. Francof. 1621. 4. Cl. a. 1612.

1625.

Q. H. Fl. Opera, denuo emendata. Amstelod. excud. Guil. Caesius 1625. 12.

Expressa ed. a. 1619.

1624.

Q. H. Fl. Opera: ex typographia regia Parisiis f. 1624.

Q. H. Fl., cum Adnotatiunculis Basileae 1624. 8.

Bibl. Huls. III. 444.

1625.

Q. H. Fl. Opera. Antverp. ex offic. Plantin.

1625. 12.

Q. H. Fl. Opera. Amstelod. per Jod. Hond.

1625. 12.

* *Jo. Weitz Comment. de laudibus vitae rusticae in secundam Horatii odam e Libro Epodon. Francof. 1625. 8.*

1626.

Q. H. Fl. Odae selectae. Lugd. Bat. per Bonavent. et Abrah. Elzev. 1626. 8.

1627.

Q. H. Fl., cum Scholiis Acronis, Basileae 1627. 8.

* *Q. H. Fl. Opera omnia, cum novis Argumentis. Sedani ex typogr. I. Jannoni*

1627. 32.

Editio formis literarum minutissimis expressa.

1628.

Q. H. Fl. Opera omnia, cura Dan. Heinsii. Amst. apud Elzevir. 1628. 16.

Ducta ex ed. a. 1612. Vide et sequ. a.

1629.

Q. H. Fl. Opera, cum Observationibus Aldi. Ulysch. 1629. 8.

Q. H. Fl. Opera omnia. Accedunt nunc D. Heinsii de Satyra Horatiana libri II. cum ejusdem in omnia poetae opera animadversionibus longe auctioribus. II. Voll. Lugd. Bat, ex offic. Elzev. 1629. 12.

Q. H. Fl. Lyrica sive Odae, cum Argumentis Odarum et Ideis Horatianis Jo. Bapt. Masculi. Duaci 1635. 12.

Q. H. Fl. Opera — expurgata cum comment. Jod. Maresii, Duaci 1636. 8.

Recusa statim 1638. tum 1647. 1648. 1653. 1664. 1686.

Q. H. Fl. Ars poetica: Paris. per Seb. Chappelet, 1641. 4.

Q. H. Fl. Opera, Paris. per Jo. Libert. 1641. 12.

Q. H. Fl. Opera omnia, Parisiis, e typogr. regia, fol. 1642.

Vid. supra a. 1624.

F. Ph. Pedemontii Ecphrasis in H. Artem poeticam. Venetiis 1646. 4.

Q. H. Fl., cum commentariis selectissimis Variorum et Scholiis integris Jo. Bond: accurante Corn. Schrevelio. Lugd. Bat. apud Fr. Hack. 1653. 8.

Repetita haec ed. saepius, veluti 1658. 1663. 1668. 1670. 1688.

Q. H. Fl. Opera, per Dan. Heinsium. Lugd. B. apud. Elzevir. 1655. 8.

Vid. a. 1612. 1629.

Q. H. Fl. Opera, Ansterd. per I. Janson 1655. 12.

Vid. a. 1619.

Q. H. Fl. Opera, cum not. Jac. Meursii,
Antv. 1656. 12.

Q. H. Fl. Opera, cum notis Phil. Munckeri.
Lugd. B. 1658. 8.

Laudat Bibl. Hor. p. 80. nescio qua fide.

Chr. Funccii Aurora aestiva nova facie surgens et consecrata illustramento Carminis secularis Horatiani. Freib. 1659. 8. Spectat haud dubie ad Carm. Sec. v. 10. 11.

Bibl. Altenb. p. 110.

Q. H. Fl. Ars poetica in methodum redacta per Franc. de Cascales. Valent. 1659. 8.

Q. H. Fl. Opera, per Gid. Lithgow. Edinb. 1662. 12.

Q. H. Fl. Opera, cum Notis Th. Muncker.
Lugd. B. 1663. 8.

Q. H. Fl. Odae, Epistolae et Ars poetica.
Amst. 1663. 8.

Ge. Chr. Cadesreuter Diss. super Epist. Hor. XVI. l. I. Gizae 1664. 4.

Q. H. Fl. Poemata, cum comment. Jo. Minnelli; praemisso Aldi Manutii de metris Horatianis tractatu. Roterod. 1668. 12.

Saepius dein recusa a. 1673. 1676. 1677.

Q. H. Fl. — Schrevelii. *Lugd. B. et Roterod.* ex offic. Hack. 1670. 8.

Memoratu digna haec editio hactenus, quod primum Venusianas Rutgersii lectiones additas habet, quamquam truncatas atque interpolatas; de quo graviter conqueritur Burm. praef. ad ed. Hor. a. 1699.

Q. H. Fl. Opera, recensuit Tan. Faber, et Notulas et Monita ad Odas addidit, cum specimine novae interpretationis Salmur.

Q. H. Fl. Opera, ex offic. Plantin. Raphel. 1673. 8.

Q. H. Fl., cum notis marginalibus Jo. Mi

*nellii, et comment. Fr. Rappolti, nec non sup-
plem. Joa. Feileri, 2 voll. Lips. 1675. 8.*

Repetita ed. a. 1776. Eodem anno Rappolti
commentarius separatim prodit Lips. 8.

*Q. H. Fl. Opera, e rec. Dan. Heinsii. Amst.
Elzer. 1676. 8.*

Vid. a. 1655.

*Q. H. Fl. cum comment. Th. Pulmanni,
Antr. 1677. 16.*

Vid. a. 1610.

*Q. H. Fl. Epistolarum liber II. Parisiis,
1678. 4.*

Cf. a. 1680. 1685. 1688. 1690.

*Q. H. Fl. Epistolarum liber I. Paris.
1680. 4.*

Cf. a. 1678.

*Les Oeuvres d'Horace, traduits en Fran-
çois, avec de notes et des remarques criti-
ques, par Andr. Dacier. X Volumes. Paris.*

1681. 12.

Contextum repetiit ex ed. Tan. Fabri 1671.
Saepius postea recusa.

Q. H. Fl. Opera omnia. Venetii. 1682. 12

*Q. H. Fl., cum interpretatione et notis
Petri Rodellii, e S. I. ad Ser. Galliarum Del-
phinum. Tolosae, per Golomerium 1685. 8.*

Repetita haec ed. a. 1686. 1690. 1695. 1696.
et 1711.

*Q. H. Fl. selectorum Carminum lib. IV.
Paris. 1685. 4.*

V. a. 1678. 1680.

Q. H. Fl. Opera omnia. Paris. 1687. 12.

Q. H. Fl. Carminum Lib. III. Paris. 1688. 4.

Vid. a. 1678. 1680. Eodem a. 1688. prodire
Satyricum L. I. et Ars poetica.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1688. 12.

Ducta ex 1682.

Daciana II. Paris. X. Voll. 1689. 12.

Q. H. Fl. Satyrarum Lib. II. Paris. 1690. 4.

Vid. a. 1688. Repetita quoque hoc anno P. Rodellii editio Lond. 8. et e rec. Dan. Heinsii, Amst. 16.

Q. H. Fl. Opera, cum novis argumentis. Lugd. Bat. 1690. 12.

Typis exscripta ed. Sedan, a. 1652.

Q. H. Fl. Opera, interpretatione et notis illustrata a Ludov. Desprez: in Usum Delphini. Paris, per Fr. Leonhard. 1691. 4.

Parum novae lucis adfulsit Horatio Despresii commentario, ex superioribus consarcinato. Crisin autem omnino neglexit. Repetit. 1694. 1695 et saepius.

Daceriana III. Paris. X Voll. 1691. 12.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1692. 12.

Vid. a. 1682. et 1688.

Q. H. Fl., cum notis Jo. Rutgersii. Ultrai. 1694. 12.

Repetit. ed. 1615. Recusae quoque hoc et sequ. a. Rodellii (Leodii 1695. 8. Paris. 1696. 8.) et Despresii (Lond. 1695. 8. et Amstelod. 1695. 8.) edd.

Q. H. Fl., ex rec. Heinsii, Antwerp. 1696. 16.

Q. H. Fl. Opera, cum Notis Eduard. a Zurck. Harlem ex typ. Nic. Braau. 1696. 8.

Repetit. Lond. 1702.

Q. H. Fl. carmina expurgata, perpetua interpretatione illustravit Jos. de Jouveney. II. Voll. Paris. 1696. 12.

Repetit. 1702. et 1709.

Q. H. Fl. Opera. Venetiis 1698. 12.

Vid. a. 1682. 1688.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni 1698. 24.

Q. H. Fl. Opera ad optimorum exemplarium fidem recensita; Accesserunt variae Lectiones, quae in Libris Mss. et Eruditorum commentariis notatu digniores occurrunt.

Opera et studio Jac. Talbot. Cantabrigiae, typis academicis 1699. 4.

Adcurata poetae recensio, ad Codd. et edd. vett. facta. Recusa est editio a. 1701. 8.

Q. H. Fl., accedunt I. Rutgersii Lectiones Venusinae. cur. Petro Burmanno. Traj. Bat. 1699. 12.

Praeter *Rutgersii* Lectt. Venusinas, Burmannus excerpta quaedam ex ejusdem Notis, Lutet. 1613. evulgatis, subjecit. Textus est Heinsianus ed. 1629. Repetita quoque hoc anno ed. *Lud. Desprez.*

Q. H. Fl. Opera. Venetiis 1700. 12.

Q. H. Fl. Poemata. Florent. typ. reg. Celsit. 1700. 12.

Q. H. Fl. Eclogae, una cum scholiis perpetuis, tam veteribus quam novis: praecipue vero antiquorum Grammaticorum, Helenii Acronis, Pomponiique Porphyriionis: quorum quae exstant reliquiae foedis interpolationibus purgatae, nunc primum fere integrae reponuntur. Adjecit etiam, ubi visum est, et sua, Textumque ipsum plurimis locis, vel corruptum, vel turbatum, restituit Willielmus Baxter. Londini 1701. 8.

Aversis plane Charisin Baxterum Horatio explicando adsiluisse vel eos animadvertisse arbitror, qui vel leviter ejus Notas degustarint, dilogiis s. allegoriis ac putida quadam doctrina, in rimandis maxime etymologiis spectata, refertas. Neque adcuratior ejus opera fuit in Scholl. purgandis, eorumque delectu faciendo. In crisi quoque parum *ὄγμῆς* deprehendas, quam utique sine librorum adjumento institutam fuisse adparet.

Q. H. Fl. Opera — curante I. Talbot. Cantabr. 1701. 12.

Vid. a. 1699. Repet. 1707.

Q. H. Fl. Opera, ex Iibris Mss. juxta edit. Rutgers. (1699.) et Cantabrig. (Talboti)
Lond. 1702. 12.

Q. H. Fl., cum comment. Laev. Torrentii
Antverp. 1708. 4.

Vide supra a. 1603. 1620.

Q. H. Fl., cum notis D. Heinsii Lugd. B.
1709. 8.

Eodem anno Baxteriana repetita.

Q. H. Fl. Opera: latine cum vers. gall. Tarteroni notisque criticis Petri Coste. II Voll. Amsterd. 1710. 12.

Q. H. Fl. ex recensione et cum Notis Rich. Bentleji. Cantabrig. 1711. 4.

Accessit ad adornandam hanc Horatii editionem Bentlejus tam Codd. praestantioribus, quam ingenio, quo pollebat *κρισιωτάτω*, reconditionisque eruditionis copia instructissimus, atque hanc spartam ita ornavit, ut vere Horatii sospitator dici haberique mereatur. Quamquam eum subinde ultra terminum, quem exquisitior sensus poeticus praefigeret, vagatum deprehendas.

Q. H. Fl. fide Mss. emendatus, Ultraj. 1711. 8.

Repetitae quoque h. a. edd. *Rodellii* (Lond. 8.), *Juventii* (Rothom. 8.) et *Desprez* (Lond. 8.).

Q. H. Fl. — — Bentleji. Amstelod. apud Welstenios 1713. 4.

Adjectus est Index *Treteri*. studio *Is. Verburgii*.

Q. H. Fl... ad Rich. Bentr. ed expressus, cum notis Thom. Bentleji. Cantabr. 1713. 12.

Q. H. Fl. Opera, cura Jac. Watson. Edinb. 1713. 12.

Q. H. Fl. Opera, ad fidem Codd. Mss. emendata per P. Burmannum Trajecti 1713. 8.

Q. H. Fl. cum vers. Tarteroni, novo studio emendata, Paris, 1713. 12.

Vid. a. 1710.

Excusus quoque b. a. est in Corp. Poet. Lat.
cur. *Mich. Maittaire.*

Jurentiana Rothomagi 1714. 8.

*Q. H. Fl., cum vers. Anglica, etiam no-
tarum Bentleji.* Londini II. Voll. 1714. 12.

*Q. H. Fl. Opera, cura Mich. Maittaire,
cum variantibus lectionibus Codd. Londini,
apud Tonson et Watis* 1715. 12.

*Q. H. Fl. Opera, lat. et gall. cum notis
Pellegrini.* Paris. apud Pet. Witte 1715. 8.

J. Sturmii Comment. in A. P. ed. ab I. H.
Achero. Rudolstadii 1715. 8.

Bentleiana III. Amstelod. 1717. 4.

Heinsiana. Amstelod. apud Ians. et Waesh.
1718. 12.

Q. H. Fl., cum vers. Angl. per Th. Creech.
Londini. 1718. 12.

*Q. H. Fl., ex rec. Heinsii et Fabri ac va-
riis Lectt. Rich. Bentleji,* Amsterd. apud Wet-
sten. 1719. 16.

*Q. H. Fl. Opera expurgata: interpreta-
tione ad verbum, variis lectionibus ac notis
illustravit Jo. du Hamel.* Parisiis apud fra-
tres Barbou. II. Voll. 1720. 8.

Recusa ed. a. 1750. et 1764. Arrogantiam au-
daciamque magis mireris in hoc homine, quam
doctrinam.

*Q. H. Fl. Poemata, ex antiquis Codd. et
certis Observationibus emendavit, variasque
scriptorum et impressorum Lectiones adjecit
Alex. Cuningamius.* Hagae Com. apud Th. Jon-
son 1721. 8.

¶ *Alex. Cuningamii Animadversiones in
Rich. Bentleji notas et emendationes ad Q.
H. Fl. ib. eod.*

Eodem a. uterque hic liber recusus est Lon-

dini apud Vaillant et Prevost, ubi obss. crit. subjectae textui leguntur.

Q. H. Fl. Opera. Index variantium Lectionum insignioris notae, quae passim in Mss. occurrunt. Dublini per Grieson 1721. 12.

Baxteriana. Londini, per I. Batley 1725. 8.

Novae notae, quae huic ed. accessere, stricturae sunt in Bentlejum, de quibus tamen dici potest: *πολλά μάρτην κεράεσσιν ἐς ἕρρα θυμαίνουσαι.*

Dacariana IV. Amstelod. Wetsten. X Voll. 1727. 12.

Q. H. Fl., ex recensione et cum notis atque Emendationibus Rich. Bentleji. Ed. III. cum Indice locupletissimo. Amstelod. Wetsten. 1728. 4.

Les Poesies d'Horace disposées suivant l'ordre chronolog. et traduites en Francois avec des remarques critiques par le P. Sanadon. II Voll. Paris 1728. 4.

Princeps fere Sanadonus, qui artificium poetae et virtutes poeticas cum sensu elegantiae exposuit. Quamquam est, ubi ultra lineas processit.

Q. H. Fl. carmina expurgata: cum notis M. Brochard Paris. 1728. 8.

Duhameliana II. Paris. II. Voll. 1730. 8.

Q. H. Fl. cum emend. et interpret. nova. Glasgae, apud R. et A. Foulis 1730. 8.

Q. H. Fl. Carminum Libri V. recensuit et ex vetustis exemplaribus, editionibus et commentariis emendavit Ge. Wade. Lond. per Guil. Bowyer 1731. 8.

Nulli interpretum visa haec editio, omninoque inter rariores habenda. Neque nili eam inspicere facultas erat.

Q. H. Fl. Opera, Edinb. apud R. Freebarn. 1731. 12.

Q. H. Fl. Opera omnia, aeneis tabulis incidit Jo. Pine II. Voll. Londini 1733. 3.

Expressa ed. Talboti a. 1701. Felicior Pini opera versata est in Horatio aere exprimendo, quam figuris ornando atque illustrando, in quibus delectum et artis peritiam desideres. Vid. Sax. Onom. Anal. P. I. p. 564.

Q. H. Fl., ex castigat. et cum obs. Bentleji. Cuningamii et Sanadoni. Hamburgi apud A. van der Hoeek 1733. 12.

Q. H. Fl. Opera, e typogr. regia. Paris. 1733. 16.

Literis minutissimis eleganter impressa editio. *Daceriana*, aucta notis et variis lectt. Bentleji, Cuningamii et Sanadoni, Amstelod. apud A. van den Hoeek. 4 Voll. 1733. 4.

Eadem ibidem hoc anno X Voll. excusa 12.

Q. H. Fl. Dacerii et Sanad. notis congestis. Amst. Wetsten. (VIII. Voll.) 1755. 8.

Q. H. Fl., (per Jo. Jones) Lond. apud I. Brotherton et I. Nourse 1736. 8.

De hac editione superius actum. Notas Sequuntur Doctorum conjecturae et variae lectiones:

Inventiana, editio nova, juxta exempl. Romae Rothom. 1756. 8.

Q. H. Fl. poemata, ex castigat. et obs. Bentl. Cuning. et Sanadoni emendata. Londini, Nourse. 1740. 12.

Recusa ed. a. 1733.

Q. H. Fl. Opera, lat. et anglice, cum notis Dacerii, Sanadoni aliorumque. Lond. apud Jos. Davidson. III. Voll. 1741. 8.

Q. H. Fl. cum notis Variorum. Anglice certit Phil. Francis. Londini 1743. 8.

Q. H. Fl. Opera, ex rec. D. Heinsii et T. Fabri ac varr. lectt. Benleji et Sanadoni. Amst. Wetsten. 1743. 8.

Q. H. Fl. Opera, typis I. Brindley Lond. 1744. 8.

- Q. H. Fl. Opera, Glasguae* 1744. 8.
Editio immaculata in fronte audit, h. nullis mendis typographicis deturpata.
- Q. H. Fl. carmina, nitiori suo restituta, accurante Steph. Andr. Philippe. Lutet. Coustelier* 1746. 12.
 Nitida et correcta editio.
- Q. H. Fl. Opera. Lond. apud Guil. Sandby.*
 II. Voll. 1749. 8.
 Splendida editio, XXXV. monum. antiquis. aere incisus exornata.
- Q. H. Fl. poemata, latine cum vers. gall. et notulis Car. Batteux.* II. Voll. Paris. 1750. 12.
- Q. H. Fl. cum vers. Angl. poetica notisque criticis selectis et optimis quibusque Latinis et Gallicis commentariis, per Phil. Francis.* ed. IV Lond. IV. Voll. 1750. 12.
- Q. H. Fl. Opera: Glasguae per R. et A. Foulis* (ed. III.) 1750. 8.
- Q. H. Fl. Eclogae — — Baxteri; ad cujus secundam editionem recudi curavit, et varietate lectionis suisque observationibus auxit Jo. Matth. Gesner. Lipsiae, Fritsch.* 1752. 8.
- Pars sexta Operum Horatii, ipsi et Sidonio Appollinari Laudes Phoebi et Dianae dicta, ex antiquissima recensione Sidonii nunc primum edita. argumentis et nova paraphrasi collustrata, auctore I. P. Anchersen.* Hafniae 1752. 8.
 De hoc Anchersenii commento superius actum est.
- Q. H. Fl., latine et gallice.* V. Voll. Paris. 1752. 12.
- Batteusiana.* II. Voll. Paris. 1753. 8.
- Q. H. Fl. ex ed. S. A. Philippe* Paris. 1754. 8.
- Juventiana,* Paris. II. Voll. 1754. 12.

Sanadoniana II. ed. nova correctior, ordine revocato et quibusdam additis. Paris. VIII Voll. 1756. 8.

Q. H. Fl. Epistolae ad Pisones et Augustum, with an english commentary and Notes. To which are added two dissertations. Ed. III. By R. Hurd. Cambr. II Voll. 1757. 8.

Hurdianum commentarium germanice verit Eschenburg. Lips. 1772. 8.

Q. H. Fl. ad lectiones probatiores diligenter emendatus, et interpunctione nova saepius illustratus. Ed. IV. Glasguae excud. R. et A. Foulis. 1760. 8.

Q. H. Fl., latine et Anglice, interpr. Ph. Francis. Lond. 1750. 8.

Vid. a. 1745.

Q. H. Fl. Opera omnia, prius ad exemplar Bentleyi excusa. nunc insertis duobus Codd. novissime repertis aucta, addita quoque de harum odarum inventione epistola principis Palavicini. T. I. II. s. I. (Pragae) et a. (1760) 8.

Curata haec editio a Celsiss. Princ. de Furstenberg.

Q. H. Fl. Opera, curante I. P. Millero. Berolini 1751. 8.

Q. H. Fl. Poemata, latine et gall. ex vers. Batteusii recusa. F. Voll. Iena et Lips. 1762. 12.

Q. H. Fl. Opera, typis Jo. Baskerville. Birmingham. 1762. 12.

Nitida et satis correctae editio, recusa. a. 1770.

Q. H. Fl. Carmina et Ars poetica cum Notis Henr. Braun. Aug. Vind. 1765. 8.

Q. H. Fl. Carmina, nitiori suo restituta. Paris. apud Barbou. 1765.

idem Barbou a. sequ. *Duhamelianam* recusa curavit H. Vell.

Chr. Ad. Klotzii Vindiciae Q. H. Fl. ; accedit commentarius in carmina poetae. Bremae 1764. 8.

Q. H. Fl. cum vers. Anglica et notis C. Smart. Londini (IV. Voll.) 1767. 8.

Q. H. Fl. Opera, ad fidem LXXVI. Codd. Accedunt I. Synopsis chronologica rerum Romanarum, vivente Horatio. II. Tractatulus de metris Horatianis. III. Variarum LXXVI Codd. Lectiones. IV. Phrasium subdifficilium enucleatio. V. Lexicon mythologicum, historicum. VI. Dictionarium Latino-Gallicum vocum Horatianarum, quae lectorem morari possint. Curante Jos. Valart. Parisiis, M. Lambert. 1770. 8.

Q. H. Fl. Birmingh. typ. Baskerville 1770. 4.

Q. H. Fl. carminu, collatione scriptorum graecorum illustrata ab Henric. Wagnero. Halae. 1770. 7.

Ejusd. Additamenta, ib. 1771. 8.

Chr. Ad. Klotzii Lectiones Venusinae Lips. 1770. 8.

Baxtero-Gesneriana II. Lips. 1772. 8.

Q. H. Fl. a Franc. Dorighello, Patavino, illustratus T. I — III. Patavii typis seminarii 1774. 8.

Q. H. Fl. Carmina et Epodon liber latine cum vers. germ. et notis Jac. Frid. Schmidl. T. I — III. Gothae, Ettinger 1776. 8.

Q. H. Fl. Carmina cum Adnotat. gallicis Lud. Poinsinet de Story. T. I, II. Paris. e typogr. Didot. 1777. 8.

Q. H. Fl. Opera, recensuit, varietate lectionis et perpetua adnotatione illustravit. Chr. Dav. Jani. T. I. Lips. 1778. T. II. ibid. 1782.

Horazens Briefe: übersezt mit historischen

Einleitungen und andern nöthigen Erläuterungen von C. M. Wieland. Dessau 1782. 8.

Repetit. Lips. 1787. et 1790.

Q. H. Fl. Opera, ad optimas edd. collata. Praemittitur notitia literaria. Studiis societatis Bipontinae. Biponti 1783. 8.

Recusa 1792.

Q. H. Fl. Opera. Avenione 1785. 24.

Editio nitida.

Horazens Satyren übersezt und mit Einleitungen und erläuternden Anmerkungen versehen von C. M. Wieland. Lips. 1786. 8.

Recusa ed. a. 1794.

Q. H. Fl. Carmina curavit Jer. Jac. Oberlin. Argentor. typis et sumtu Rollandi et Jacobi 1788. 4.

Splendidissima editio. In fine adjectae sunt varr. Lectt. e codd. IV. Argentoratensibus excerptae.

Baxtero - Gesnerianam eodem anno obs. suis locupletatam curavit *I. C. Zeunius*, Lipsiae apud *Fritsch*. 8.

Q. H. Fl. Opera. Parmae, in aedibus Palatinis typis Bodonianis 1791. fol. maj.

Editio cui Bodoni omnes typographiae suae adfuit Veneres, praefuit *Joh. Nic. de Azara*, vocatis in partem laboris *Ennio Quirino Visconti* Romano, *Carolo Fea* Nicensi et *Stephano Arteaga* Matritensi, VV. eruditissimis ac de politioris antiquitatis monumentis meritissimis. Textus subinde refectus est ad probatissimas quasque Codd. lectiones, et accuratissima interpunctione sublevatus, ut adeo novam poetae recensionem praestet haec editio.

Ausgewählte Oden und Lieder vom Horaz, herausgegeben von Joh. Heinr. Just Koepen Braunschw. 1791.

Erklärende Anmerkungen dazu Th. I. von

Ebendenselben. Th. II. von Carl Aug. Boettiger Braunschw. 1795.

Q. H. Fl. Carminum Libri V. übersetzt, und mit einigen Anmerkungen begleitet von Jo. Fr. Roos. Leipzig 1791. 8.

P. F. A. Nitsch Vorlesungen über die klassischen Dichter der Römer - T. I. II. (Horatii Carmina et liber Epodon) Leipz. 1792.

Q. H. Fl. quae supersunt, recensuit et notulis instruxit Gilb. Wakefield. Voll. II. Londini 1794.

Editio nitidissima, curatissimeque facta.

Q. H. Fl. Opera, ad exemplar Bentleyi recudenda curavit, adjectis argumentis, notis criticis et Indicibus, Jo. Chr. Fr. Wetzel Lignitii 1799. 8.

Q. HORATII FLACCI

V I T A

AUCTORE

C. S U E T O N I O T R A N Q U I L L O .

1 Q. Horatius Flaccus, Venusinus, patre, ut ipse quidem tradit, libertino et exactionum coactore, cui vero creditum est, salsamentario,

Suetonium Tranquillum constat libellum scripsisse de poëtis, quo eorum vitas complecteretur. v. Isid. Orig. VIII. 7. Ex eo servarunt viri docti vitas Lucani, Terentii cet. Jam in codicibus antiquis reperta est vita Horatii, quae disserto tribueretur Suetonio. Eam primus P. Nannius e cod. Buslidiano Miscellaneorum suorum libri III. c. 1. inseruerat. Deinde e cod. Bland. antiquiss. a Bernardino Lauredano acceptam Muretus editioni suae a. 1555. praefixerat, sibi que primus edere perperam visus erat. Post et Cruqu. ex eodem cod. edidit. Mendosissima initio erat, sed viri docti post e vetustis MSS. et conjectura pleraque emendarunt, imprimis Rutgersius, Gronovius, Casaubonus, Vossius. Sed essetne ea vita omnino Suetonii, necne, dubitatum est. Qui istud defendunt, urgent fere similitudinem dictionis cum stylo Suetonii. Quae licet negari nequeat: tamen admodum infirmum e tali similitudine argumentum est. Illud autem gravius, quod Porphyrius ad Epist. II. 1. pr. scribit: *Adparet, hunc librum hortatu Caesaris scriptum esse. Cujus rei etiam Suetonius auctor est. Nam apud eum epistola invenitur Augusti, increpantis Horacium, quod non ad se quoque plurimu scribat.* Hoc inquam, plus momenti habet; quamquam et, si durior sis, dicere possis, non

quum illi quidam exprohasset in altercatione: *quotiens ego vidi patrem tuum brachio se emungentem?*) bello Philippensi, excitus a M. 2 Bruto imperatore, tribunus militum meruit; victisque partibus, venia impetrata, scriptum

ideo necesse esse, ut haec, quam hodie habemus, Horatii vita a Suetonio sit, nam posse nihilo scilicet Grammaticum serioreni ejus auctorem esse, et modo illud de Augusto et Suetonio sumis-
sisse. Sed vel sic facile inducimur ad rectissimum de hac vita judicium: esse eam omnino a Suetonio, sed grammaticos et librarios monachos, qui illam transcriberent, vel omisisse, in suo quocumque exemplo, quaedam, vel alia de suis interpolasse; quod ultimum de infami illo loco de speculato cubiculo certissimum est. Ceterum Porphyriionem etiam vitam Horatii scripsisse, ipse testatur ad Serm. I. 6. 41.

1. *libertino*, vid. Serm. I. 6, 45, *quidem* deest in quibusdam editis; elegantius adest in MSS. Pro *exactionum*, quod vulgo legitur, praeclare emend. Gesn. *exauctionum* h. finitarum s. peractarum auctionum i. venditionum publicarum; in quibus et *praeco-nes* essent, h. qui starent ad hastam, oblataque pretia enuntia-
rent, et *coactores*, h. qui ab his, quibus attributae fuissent in auctione singulae res, pretium exigendum s. colligendam pecuniam in se reciperent, pacta centesima parte; ut adparet e Cic. Rabir. Post. 11. Tale munus obierat Horatii pater, et inde reculam sibi compararat. Cf. Serm. I. 6. 91. — Pro *ut vero* quidam libri ap. Rutg. *ut vere*, unde Casaub. legebat *ferre. Salsamentarius*, qui salsamenta facit, vel vendit., ἀλλαντοπώλης. Dacer vertit *un charcutier*. — *immungentem* pro *emungentem* in Libris Rutgersii et sic Baxt. *mungentem* Casaub. Laudatur Auct. ad Heren. IV. 54. *Ut si salsamentarii filio dicas: quiesce tu, cujus pater cubito se emungere solebat*. Vereor autem, ne haec *ut vero creditum — emungentem*, a librario sint. (Recte; id quod vel hiulca oratio arguit. Forte duo panni adsuti sunt, primus de salsamentario, cui alius notum illud scomma ex Auct. ad Heren. adtexuit. Itaque uncis inclusi.)

2. *exercitus* liber Puteani ap. Rutgers. mendose. *Scriptum quaestorium* intelligo munus scribae, a quaestore in decuriam lecti; qui *scriptum facere* dicitur. Cf. Liv. IX. 46. XL. 29 (Adde Masson. in vita Nostri p. 74 sq. qui commode laudat Gell. VI. 9 Ad rem Noster Serm. II. 6, 36.)

3 quaestorium comparavit; ac primo Maecenati, mox Augusto in gratiam insinuat. non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Maecenas quantopere eum dilexerit, satis demonstratur isto epigrammate:

*Ni te visceribus meis. Horati,
Plus jam diligo, tu tuum sodalem
Ninnio videas strigosorem.*

4 Sed multo magis, extremis judiciis, tali ad Augustum elogio: *Horatii Flacci, ut mei, esto memor.*

3. testatur pro demonstratur, liber Puteani, et sic Baxt. monstratur Valart. Sivr. In altero et tertio epigrammatis Maecenatiani versu magna varietas est. V. 2. alii ap. Rutg. habent *Titium*, cod. Put. *tutum*. V. 3. apud Cruquium et Rutg. est *Hinno me videas*. Muræus edidit *Ninnio* v. Nannius *Mimo me* v. Baxterus emend. *Minno* h. ove glabra. Gronovius conij, *Titii sodalis Ginno*, ut ludatur in Titium quemdam, strigoso ginno h. mulo vehi solitum. Dacer. *Ninno me*. Vossius, Lindenbrog. et Pithoëus *Ninnio videas*; dicitque Vossius, fuisse eo tempore Romae poetam Ninnium Crassum, qui ita esset macilentus et siccus, ut in quotidianos jocos abisset. Metrum non obest; nam etiam apud Catullum hendecasyllabi multi a trochaeo incipiunt; et decet Maecenatem talis negligentia. Modo illud de Ninnio Crasso certius esset. *Ninnio* haud dubie recte legitur, quod comparanti varietates allatas facile patebit; tum et gratior existit structura ejecto *me*. *Ninnium* possis explicare parvum mulum, alias hinnum s. ginnum, item ninnum dictum. Sed mihi elegantior videtur jocus, si suspiceris, esse nomen hominis vulgaris, nobis nunc ignoti, tunc a macritudine notissimi. Nam et Ninniam Campanam gentem fuisse adparet e Liv. XXII. 8. et ingeniosus, tunc lusus est; in epitheto *strigosus*, quod proprie de jumentis dicitur. Volo, ut, qui nunc, instar tui, bene curatus et pinguis sum (is enim fuisse videtur). strigosior fiam Ninnio.

4. *extremis Esquiliis* ap. Cruquium legitur, et sic vulgo, nullo sensu; sed adparet, irrepsisse ex fine hujus vitae. Rectius cod. reg. ap. Rutg. *extremis judiciis*, h. testamento; quod vel

Augustus epistolarum quoque ei officium 5
 obtulit, ut hoc ad Maecenatem scripto si-
 gnificat: *Ante ipse sufficebam scribendis
 epistolis amicorum; nunc occupatissimus
 et infirmus, Horatium nostrum te cupio
 adducere. Veniet igitur ab ista parasiti-
 ca mensa ad hanc regiam, et nos in epi-
 stolis scribendis adjuvabit.*

Ac ne recusanti quidem aut succensuit 6
 quidquam, aut amicitiam suam ingerere de- 7
 sinit. Exstant epistolae, e quibus argumenti
 gratia pauca subjeci. *Sume tibi aliquid ju-
 ris apud me, tamquam si convictor mihi
 fueris: quoniam id usus mihi tecum esse
 volui, si per valetudinem tuam fieri pot-
 uisset.* Et rursus: *Tui qualem habeam me- 8
 momoriam, poteris ex Septimo quoque no-
 stro audire; nam incidit, ut illo coram fie-*

judicium dicere, vel supremum extremum i. sollemne ICTis an-
 tiquis. — *ad Augustam* liber Putean. ut de Livia dicatur. Ma-
 le. — *eclogio* vult Gesn. Sed bene habet *elogium* testamentis
 proprium vocabulum (v. Gesn. thes. v. *Elogium* n. 8.); h. l.
 brevem commendationem significat.

5. *a te cupio, abducere* Bentl. nescio unde. — *parasitica
 mensa*. h. qua ut parasitus fruitur, np. apud te, cui nulla offi-
 cia praestat. — *regiam mensam* ferre non potest Rutgers. quia
 ap. Romanos regis nomen invidiam habuerit. Sed nihil vetabat
 ad amicum sic scribere, in primis per jocum.

6. *suggerere* ap. Cruqu. et vulgo; sed *ingerere*. cod. reg.
 Rutg. et muret. *destitit* Gesn. Sivv.

7. *fieri possit* vel *posset*, vulgo legitur, sed sensus requirit
potuisset, uti mox pro *habeo* legi jubet latinitas *habeam*.

8. Illa transcundi formula *Et rursus* aperte a monacho est,
 ex noto καὶ πάλιν in sacris literis. Equidem omnia illa: *Exstant
 epistolae* — ἀνθυπερφρονούμεν, emblemata e margine esse puto, at
 ex antiquo tamen alio scriptore sumtis ipsis epistolarum fragmen-
 tis; quae profecto non ab inepto grammatico, sed genuina esse,
 facile est sentire.

ret a me tui mentio: Neque enim, si tu superbus amicitiam nostram sprevisi, ideo nos quoque ἀνθυπερφρονοῦμεν.

- 9 Praeterea saepe eum, inter alios jocos, *putissimum penem et homuncionem lepidissimum* adpellavit, unaque et altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem ejus usque adeo probavit, mansuraque perpetuo opinatus est, ut non modo seculare carmen componendum injunxerit, sed et Vindelicam victoriam Tiberii Drusique privignorum suorum; eumque coëgerit, propter hoc, tribus carminum libris ex longo intervallo quartum addere: post Sermones vero lectos quosdam nullam sui mentionem habitam ita sit questus: *Irasci me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris, ne apud posteros infame tibi sit, quod videaris familiaris no-*

8. *Septimius* est ille, ad quem est carm. II. 6. et de quo loquitur Epist. I. 3. et 9. — ἀνθυπερφρονοῦμεν, vicissim superbi sumus: sic Cruqu. Muret. Rutg. Minus bene alii post Nannium ἀνθυπερφρονοῦμεν.

9. *putissimum*, antique pro *purissimum*, quod ipsum alii exhibent. *Penem* vulgo, et per jocum familiarem, simpliciter pro homine, vel, quod statim sequitur, homuncione, Romae dictum fuisse puto, ut *cunus* simpl. pro femina dicebatur; ut *putissimus p.* sit homo integerrimus et carissimus, nil amplius. *adpellavit* sic legendum; vulgo *adpellat*. — *una atque altera* male Dacer. explicat *duabus*, et in eo se torquet.

10. Post *perpetuo* in Blandin. cod. lacuna erat, quam explent fere *credidit*: sed Rutg. e cod. reg. *opinatus est*. — *Vindelicam v.* Est carm. IV. 4 et 14.

12. *Iratum* quidem editi, item mox pro *Eclogam* male *eclogium*. Est epistola libri II. prima. Eclogas enim antiqui omnis generis poemata breviora dicebant, non solum, ut vulgo, idyllia

bis esse? Expressitque eclogam, cujus initium est,

*Quum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem.
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.*

Habitu corporis brevis fuit atque obesus, 14
qualis et a semet ipso in satyris describitur,
et ab Augusto hac epistola: *Pertulit ad me
Dionysius libellum tuum, quem ego, ne 15
adusem brevitatem quantuluscumque est,
boni consulo. Vereri autem mihi videris, 16
ne majores libelli tui sint, quam ipse es.
Sed si tibi statura deest, corpusculum non*

14. in satyris, np. Serm. II. 3. 308. Huc etiam pertinet Epist. I. 4. extr. E margine suspicor esse hoc *in satyris*, nam recentiore satyrarum adpellationem esse videbimus.

15. *Dionysius* haud dubie servus vel libertus Augusti. *Pro ne adusem brevitatem* liber Put. habebat *adusablem*; regius, *ut adusablem*, unde Bentl. *ut te adusem*. Male omnia. Regius codex videtur cum lacuna habuisse *ne adus . . . atem*.

16. Codex regius cum lacuna exhibebat: *Sed si tibi statura deest,, unde est*. Et sic Bentl. Unde Casaub. conj. *venter abunde est*. Facile adparet, perisse *corpusculum* et literam primam ex *non*. — *in sextariolo* (quae est mensura antiqua et aridorum et liquidorum; sexta congii pars) *scribere* vel prudenter negligunt Intpp. vel putant, juberi Horatium in sextariolum, tanquam in museum irrepere; quo joco nihil posset frigidius excogitari. Rectissime unus Gesnerus rem expediit. Constat, veteres volumina sua super bacillo, vel longiori vel breviori, convolvisse. Jam sextariolus admodum brevis seu humilis fuerit oportet, vel axim superante diametro. Itaque humanissimo joco Augustus brevitatem libri Horatii, cujus lectione non satiatus esset, adusat. Si vis, libros tuos te ipso non majores esse, cogites, tibi licet non longum, at crassum corpus esse; et sic licet bacillo brevissimo, per me vel sextariolo, intel-

deest. Itaque licebit in sextariolo scribas, quum circuitus voluminis tui sit ὄγκωδέστατος, sicut est ventriculi tui.

- 17 Vixit plurimum in secessu ruris sui Sabini
 aut Tiburtini, domusque ejus ostenditur cir-
 18 ca Tiburni luculum. Venerunt in manus meas
 et elegi sub ejus titulo, et epistola prosa ora-
 19 tione, quasi commendantis se Maecenati. Sed
 utraque falsa puto. Nam elegi vulgares, epi-
 stola obscura; quo vitio minime tenebatur.

vasscripta tua, *quum*, h. dummodo, quod longitudinai deest, ut in te, circuitu compensetur, — ὄγκωδέστατος, quam crassissimus. Mire corrupta est haec vox, in editis quoque, e. g. οἰκολήστατος, ἐγκωάντατος cet. Sed non dissimulandum, h. l. in vita Horatii ap. Nannium, Cruquium, Muretum, et vulgo, sequi locum inhonestissimum, qui turpem maculam tanto viro adperserit: *Ad res venereas intemperantior traditur; nam speculato cubiculo scorta dicitur habuisse (sic) disposita, ut, quocumque respexisset, ibi ei imago coitus referretur.* In quibus etiamsi forte a latinitate ferri possint *speculatum cubiculum et disponere scorta*; at narratio ipsa ita absurda et ἀούστατος, ita aperte e Senecae (natur. quaest. I. 16.) de Hostio quodam, dissolutae nequitiae homine, narratione, permutato nomine ducta, ut nullum esse dubium possit, quin ab inepto grammatico ille pannus interpolatus sit. Doctissime inpr. Jll. Lessing. Opp. T. III. p. 11 — 30. eum resecurit. Tacite Dacer. et Baxterus omiserunt.

17. Ex illis: *Sabini aut Tiburtini* male quidam (Valart. etiam) duo praedia Horatii effinxerunt: quod vel ex *carm. II. 18. 14.* refellitur. Recte vidit Rutgers. praedium Horatii ita in confiniis agri Sabini et Tiburtini situm putandum, ut dubium esset, utro pertineret. Talis erat et Catulli fundus, c. XLII. quem hinc male quidam eundem fuisse cum Horatiano putarunt. Sed ille haud dubie proprius Tiburi fuit. — De *Tiburni luculo* vid *carm. I. 7. 13.*

19. Falsas quoque et miselli versificatoris fetum habendas esse duas Odas. nuper in Cod. Ms. Horatii bibl. Palatinae in Va-

Natus est VI Idus Decembres, L. Cotta et L. 20
Torquato Coss. Decessit V Idai. Decemb. C.
Marcio Censorino et C. Asinio Gallo Coss. post
nonum et quinquagesimum annum, herede
Augusto palam nuncupato, quum urgente vi
valitudinis non sufficeret ad obsignandas te-
stamenti tabulas. Humatus et conditus est ex-
tremis Esquiliis juxta Maccenatis tumulum.

ticana repertas et in calce l. I. Carminum adsutas, dudum osten-
derunt VV. DD. Primus earum mentionem injecit Villois. Ani-
madvv. ad Long. p. 310.

20. Pro VI Id. Dec. liber Put. habebat III. — In *post no-
num* erravit vel Suetonius vel librarius, nam consules dicti defi-
niunt numerum annorum LVII. — *palam*, viva voce. Cf. Ju-
stin. Instit. L. II. T. X. §. 13.

VITA HORATII IN EODEM COD. ALITER DESCRIPTA *a*).

Q. Horatius Flaccus, libertino patre natus in Apulia, cum parente in Sabinos commigravit *b*). Quem quum pater puerum Romam misisset in ludum literarium, parcissimis eruditus impensis, angustias patris vicit ingenio; coluitque adolescens Brutum, sub quo tribunus militum, civili bello, militavit, captusque a Caesare, post multum tempus, beneficio Maecenatis non solum servatus, sed etiam in amicitiam receptus est. Quapropter Maecenati et Augusto in omnibus scriptis suis venerabiliter adsurgit. Scripsit autem Carminum libros IV, Epodon I, Carmen seculare, Sermonum libros II, Epistolarum II, de Arte poetica I *c*). Commentati sunt in illum Porphyrio, Modestus, Helenius Acron; omnium autem optime Acron *d*).

VITA HORATII IN TRIBUS CODD. BLANDD. ALITER DESCRIPTA.

Q. Horatius Flaccus, praecone patre natus, libertinae conditionis, Venusinus fuit, quae civitas Apuliae est. Non tamen aut opibus vilis, aut studio: nam literis liberaliter eruditus pro ingenii dexteritate in tantum jam a puero eminebat, ut ultra meritum natalium talibus disciplinis faceret se aptum videri. Hic, post studia Romana,

a) Eadem, paucis mutatis, e cod. antiquo I. Sichardi, legitur, in edit. Basil. 1527.

b) *migravit* Basil.

c) *de A. p.* deest in Basil.

d) *omnium optime* C. *Aemilius*, Basil.

philosophiae causa Athenas profectus, inter Epicureos primum locum tenuit. Familiaritatem etiam M. Bruti adeptus est, ejus, qui cum Augusto dimicavit; nam et tribunus militum ejus fuit; post victoriam vero civilis belli, interventu Maecenatis, Horatio Caesar indulgit. Fuit autem idem Horatius statura brevis, lippus, obeso corpore, iracundus, obscenis moribus, ita ut cubiculo speculato uteretur, quo se congreduantem videret. Natus VI Id. Decemb. Cotta et Torquato Coss. Septuagesimo *) septimo aetatis anno perit, h. r. e. Augusto, sepultus in Esquiliiis, juxta tumulum Maecenatis. In opere suo Alcaicum imitatus est et Sapphonem, in satyra Lucilium.

Q. HORATHII FLACCI VITA PER ANNOS DIGESTA.

v. c. Varr. 689.

L. Aurelius Cotta. L. Manlius Torquatus Coss.
a. C. 65. *Horatii* 1.

His. Coss. natum esse Horatium, non solum Suetonius auctor est, sed ipse etiam Flaccus, carm. III. 21. 1. V. 15. 7. Decembrem mensem ipse etiam natalibus suis adsignat Epist. I. 20. extr. illiusque diem VI Id. memorat Suetonius.

Generis sui obscuritatem nunquam dissimulat, semper ultro fassus, se nec ingenuo, nec clario natum patre, sed libertino, vita tamen et pectore puro: Serm. I. 6. 45. *Libertinus* autem eo tempore idem erat ac *libertus*; quum superioribus seculis libertini dicerentur filii libertorum s. manumissorum. Vide vel Sueton. Claud.

*) Leg. *quingagesimo*.

24. Hinc Horatius ex suae aetatis more *ingenuus* erat, parens ejus non item. v. Serm. I. 6. 8 et 20. Cf. Massoni vit. Hor. p. 4 sqq. et Wieland. ad Serm. I. 6. 8. Oportet tamen Flaccum, patre jam libertate donato, natum esse; alias enim non fuisset ingenuus.

Patrem, cujus nomen ignoratur, postquam, ut dicemus, Romam concesserat, *coactorem* fuisse, constat et ex ejus vita, et e Serm. I. 6. 85. Id ad vectigalia fere referunt, quae coegerit pro publicanis. Sed vid. not. ad vit. Horat. §. 1. Salsamentarium fuisse, ut in vita Hor. dicitur, Torrentius non vult credere, quia ipse id non commemoravit. Sed hoc certe infirmum. Joannis du Hamel commentum de Horatii patre Flavio Flacco, nobili gente Pontica orto, ita, ut meretur, castigat Sanadonus.

Patria erat *Venusia*, vel, ut alii, *Venusium*, Damiorum colonia (Plin. III. 11. Strab. VI. p. 195.). anno U. c. CCCCLXII deducta (Vellei. I. 14.), oppidum non ignobile, ἐὺτρέχιστος dictum Polybio, III. 90. in confinio Appulorum et Lucanorum ita situm, ut anceps esset, utro potius pertineret. v. Serm. I. 2. 54. Cf. Heins. Advv. p. 490. Proximus erat Vultur mons, at in Peucelia, altera Apuliae parte; v. Carm. III. 4. 9. sqq. In ea regione agellum parvum habuisse patrem Horatii, constat ex Serm. I. 6. 71. Quum Apuliam attingeret Calabria, Martiali noster Calaber etiam dictus, VIII. 18.

v. c. 696.

L. Calpurnius Piso. A. Gabinius.

a. C. 58. Horatii $\frac{7}{8}$.

Pater Horatii, ingenui et generosi vir animi, quum in filio elegans ingenium animadverteret,

omnem curam in illius educatione posuit, et quidquid ex facultatibus exiguis posset, benigne in eam impendit. Agello enim suo, quem Venusii habebat, relicto (nam vendidisse eum, temere poni arbitror, multoque probabilius videtur, Horatium demum, Bruti partes secutum proscriptiōne post proelium Philippense amisisse. Ipse hoc innuit Epp. II. 2. 49. *Unde* (ex aestu civilis belli) *simul primum me dimisere Philippi* decisio humilem penam, incipemque paterni et laris et fundi. Recte ibi Schol. *Significat se proscriptum fuisse*) puerum Romam deduxit, ibique exactoris munere emto, filium non solum liberalibus honestisque artibus iis, quibus nobilium liberi instituebantur, imbuendum curavit, spretis iis, quae ad solum quaestum spectarent; habitumque et comitatum ei dedit, qui nec nobilem puerum dedeceret: sed etiam morum filii ipse adsiduus custos et rector, virtutumque ei omnium et magister et exemplum fuit; eumque non divitem et magnum, sed bonum et honestum aliquando virum esse voluit. Vid. Serm. I. 6. 66 — 92. grati in talem patrem filii immortale monumentum.

Fuit primus Horatii praceptor Orbilius Pupillus, eo tempore Romae grammaticam professus, qui, ex instituto ejus aetatis scholarum, enarrabat pueris carmina Livii Andronici et Homerii: Epist. I. 2. 70. II. 2. 41. Cf. Quinctil. I. 8. Graecarum imprimis literarum amantissimus, earum exquisitam cognitionem noster sibi a puero comparabat; Serm. I. 10. 51. A. P. 269.

v. c. 705.

C. Claudius Marcellus. L. Cornelius Lentulus.

a. C. 49. Horatii $\frac{1}{7}$.

Togam virilem sumsisse h. a. Horatium probabile est. v. Massov. p. 25.

v. c. 709.

C. Julius Caesar IV. sine collega.

a. C. 45. Horatii $\frac{20}{21}$.

Ciceronis filius, Horatio aequalis, alique juvenes nobiles, Bibulus, Acidimus, Varus, Messala, vere incunte Athenas, studiorum causa, proficiscuntur. Cic. Epist. ad Att. XII. 23. 26. XIII. 24. XV. 15. 15. Probabile fit, Horatium eodem tempore Athenas petisse, ut philosophiae operam daret. Nam ante bellum civile, post Caesaris caedem ortum, eo se venisse ait Epist. II. 2. 45.

v. c. 710.

C. Julius Caesar V. M. Antonius.

a. C. 44. Horatii $\frac{21}{22}$.

Idibus Martiis Caesar in curia Romana occiditur. Sequuntur ejus mortem varia prodigia, et historicis et poëtis celebrata. Itaque carmen l. 2. ad hunc a. refert interpretum multitudo. Sed quis sibi persuadeat, Horatium, eo tempore partes Bruti amplexum, in Octavianum fecisse carmen iam splendidum? quod praeterea tantum tanque exercitatum poëtam prodatur, qualis profecto tunc nondum Flaccus fuit? Tum omnino, ut alia taceam, obstet adpellatio *Principis* v. 50.

Brutus et Cassius, Italia cedentes, Athenas veniunt. Ibi Brutus clam bellum parat, juvenesque Romanos, Athenis studiorum causa versantes, sibi conjungit, in his Ciceronis filium (Plut. Brut. 57. Dio XLVII. 21. Vellei. II. 62.), et Horatium, ipso teste Epist. II. 2. 47. Carm. II. 7. pr.

v. c. 711.

C. Vibius Pansa. A. Hirtius.

C. Iul. Caesar Octavianus. Q. Pedius suffecti.

a. C. 43. Horatii $\frac{22}{23}$.

Incunte anno M. Brutus cum copiis in Macedoniam abiit, et in ejus cohorte est Horatius. Ad

hoc tempus referenda videtur rixa inter Rupilium Regem, qui et ipse in Bruti comitatu erat, et Persium coram Bruto agitata, quam Horatius describit Serm. I. 7. quamquam non ideo ecloga ista ad b. a. referenda videtur. M. Lepidus, M. Antonius, C. Caesar Octavianus Triumviros reip. constituendae in V annos se renuntiant, et provincias inter se distribuunt.

Horatius in exercitu Bruti *tribunus militum* fit; Serm. I. 6. 45.

Ovidius nascitur. Non multo ante Propertius. Tibullus jam a. 705. Alii tamen aliter.

v. c. 712.

A. Aemilius Lepidus II. L. Munatius Plancus.

a. C. 42. Horatii $\frac{23}{24}$.

Cf. Carm. III. 14. fin. Triumviri Caesari divinos honores decernunt, et ab eo tempore Octavianus *Divi* filius adpellatur. Dio XLVII. 18. 19. L. Aelius Lamia praetor creatur.

Anno fere exeunte bis pugnatur apud Philippos, in ea Macedoniae parte, quae olim ad Thraciam pertinuerat. Brutus et Cassius victi ad mortem compelluntur. Horatius post alterum proelium fuga salutem petit. v. Carm. II. 7. Non aliud bellum cruentius caede clarissimorum hominum fuit. Vellei. II. 71. Sed eodem tempore classis Octavianiani, duce Domitio Calvino, in mari Ionio, a Statio Murco et Cn. Domitio Ahenobarbo profligatur.

Claudius Tiberius Nero nascitur, III Kal. Decembres.

I. Sand.

N

v. c. 713.

*L. Antonius. P. Servilius Isauricus.**a. C. 41. Horatii $\frac{2}{5}$.*

Redeundi impunitate victis oblata. dum multi, in his Pompejus Grosphus, Horatii amicus (v. Carm. II. 7.), in Brutianis partibus manent, atque a Statio Murco vel Cn. Ahenobarbo recepti, ad Sex. Pompejum in Siciliam profugiunt (Dio XLVII extr. Vellei. II. 72. et 76.); Horatius hujus anni initio in Italiam redit. Magnam in hoc reditu tempestatem passus creditur ad Palinurum promontorium, et huc jam Scholiastes traxit Carm. III. 4. 28. Quod tamen non opus est, eum in isto reditu potius, quam alio tempore, ibi periclitatum esse. Ad navim, qua redisset. Tanaquillus Faber et Dacerius carm. I. 14. traxere; parum acute. Vid. Argum. illius carminis et a. 722.

Offendebat Horatius redux patrem se absente mortuum, neque relictum sibi habebat Larem, nec fundum paternum, quo triumvirali proscriptione exciderat; quae illi eo tristior sors fuerit oportet, quum commoda et splendida adeo fuisset vita superior. Itaque paupertas ac obscuritas, in generoso animo ingenii artiumque nutrices, eum primum impulerunt, ut versus faceret (Epist. II. 11. 49. sqq.); non, quo inde panem quaereret, sed quo elucesceret ac sibi compararet patronos. Neque video, quomodo hoc illi opprobrio sit, quem constet, omni memoria in aliis etiam generibus sensu paupertatis magnos viros evasisse, magnaue ingenia, dum adversis rebus obnitantur, hoc ipso nisu in altum extolli. Fuerat in Horatio magnum ingenium poëticum, subactum Graecorum familiaritate; hoc suscitari primum tali impulsu oportebat. Quamquam eum, dum Athenis commoraretur, vel antea adeo, versuum

scribendorum periculum jam fecisse e Serm. I. 10. 31. haud absurde colligas. Post autem, quum in otio honeste beateque viveret, solius vel animi et gloriae, vel publici usus gratia carmina fecit. Vitae sustentandae causa scriptum illum (s. quasi scribatum) quaestorium, quem Suetonius dicit, sibi comparasse videtur; ut esset in decuria scribarum, qui quaestori adparerent. (Vid. Wieland. ad Serm. II. 6. 36.) Sed sequenti tempore illud munus neglexisse eum, facile intelligitur. Cf. autem Serm. II. 6. 36. Illud vero hinc adparet, nulli superiorum annorum adsignandum esse ullum carmen Horatii. Huic autem anno Massonus eleganti suspicione tribuit Serm. I. 7. quae omnino ecloga juvenile prodit ingenium, neque inepte pro primo fetu Horatiani ingenii haberi possit, quem quidem dignum lectu ipse habuerit.

Neque in Virgilii et Varii amicitiam ante hunc a. venire potuit; neque forte hoc ipso venit. Item male huc refert carmen I. 2. Rodellius; quum arbitrari vix possimus, Horatium tunc jam tantum poetam fuisse, quantum hoc carmen arguit.

v. c. 714.

Cn. Domitius Calvinus. C. Asinius Pollio.

Suffecti sub anni finem

L. Cornelius Balbus. P. Canidius.

a. C. 40. Horatii $\frac{25}{26}$.

Bellum Perusinum. In eo Asinius Pollio Cos. a partibus Antonianis est. Octavianus L. Antonium Perusiamque urbem deditione accipit. Pax Brundisina inter Octavianum et Antonium, opera L. Cocceji, communis amici, adhibitis etiam Maecenata a Caesaris, Pollione ab Antonii parte. Dio XLVII. 28. Refertur solet ab Intpp. ad hanc pacem Brundisina Serm. I. 5. Sed recte id rejicit Mas

sonus p. 82. sqq. imprimis quod v. 27. dicuntur Maecenas et Cocceius saepius jam conciliasse Octavianum et Antonium, idque a. 714 haud dubie primum factum est; tum et Fonteji Capitonis in hac pace nulla est apud historicos mentio.

v. c. 715.

L. Marcius Censorinus. C. Calvisius Sabinus.

a. C. 59. Horatii $\frac{26}{7}$.

Antonius Pollionem cum exercitus parte adversus Parthinos, populum Illyricum, circa Epidamnium incolentem, et Bruti causae eximie faventem, mittit; qui rem egregie gessit, et sq. anno triumphum de Parthis egit. V. Dio XLVIII. 41. Appian. V. p. 1155.

Pace cum Sex. Pompejo ad Misenum composita omnibus proscriptis impunitas redeundi data est. Dio XLVIII. 56. Vellei. II. 67. In iis est Pompejus Grosphus, Horatii amicus, quem venientem excipit carmine II. 7. cujus v. Argum.

Ad d. VIII. Kal. Nov. Pollio ex Parthis triumphat. Gruter. thes. inser. p. 297. Hic est *Dalmaticus triumphus*, Carm. II. 1. 16. ubi v. not. Sed oportet tamen hoc carmen aliquanto post hunc a. scriptum esse, ob Pollionis doctum otium in eo commemoratum.

Hoc anno Horatium Maecenati a Virgilio et Vario commendatum esse, Sanadonus ex Serm. I. 6. 55. ponit. Et recte. v. ad a. DCCXVI. et cf. III. Heyn. Vit. Virg. ad hunc a.

v. c. 716.

App. Claudius Pulcher. C. Norbanus Flaccus.

a. C. 58. Horatii $\frac{27}{8}$.

Pax cum Sex. Pompejo facta dirimitur, et recrudescit cum eo bellum, *Siculum s. piraticum*

dictum. v. Plin. XVI. 4. Vellei. II. 73. Igitur huic anno adsignandum Epod. carm. IV. nec differendum ad sequentem; nam eo quum Caesar ipse quoque XX. servorum millia manumiserit et ad remum dederit (Sueton. Aug. 16.), non poterat tunc poëta sine invidia *serrilem manum* tangere.

Hoc demum anno Horatium in Maecenatis amicitiam et familiaritatem adscriptum esse, nono mense post, quam ei commendatus esset (v. Serm. I. 6. 52. sqq.), adparebit ex iis, quae ad a. V. DCCXXIII dicuntur. A Maecenate oblinet praedium in Sabinis, et per eundem in Octavianii amicitiam insinuatur.

v. c. 717.

W. Vipsanius Agrippa. L. Caninius Gallus.

a. c. 57. Horatii $\frac{2}{3}$.

Ab Agrippa, ut recens aedificatis classibus tutus recessus esset, lacu Averno et Lucrino cum mari commisso, portus Julius factus est. v. Dio XLVIII. 50 et 51. Hujus operis mentio in A. P. 65.

Antonius Athenis Tarentum classe venit. Octavia adducit Octavianum, ut cum conveniat. Nova inter eos amicitiae pactio. Dio XLVIII extr. Eodem Maecenas properat cum Horatio, Virgilio, Vario, Plotio. Id est iter Brundisium, descriptum Serm. I. 5.

v. c. 718.

L. Gellius Poplicola. M. Coccejus Nerva. 2

a. C. 36. Horatii $\frac{2}{3}$.

Victo Sex. Pompejo, Octavianus Romam re-
versus magnis honoribus adficitur. Oppidatim inter Deos tutelares consecratur. Appian V. p. 1178. Phraates, Parthorum rex, in suos cives saevire occipit.

v. c. 719.

L. Cornificius. Sex. Pompejus fil.

a. C. 35. Horatii $\frac{3}{3}\frac{0}{1}$.

Sextus Pompejus Mileti trucidatur. Phraatem regno pellunt cives sui, et Teridati illud conferunt.

v. c. 722.

Cn. Domitius Ahenobarbus. C. Sosius.

a. C. 52. Horatii $\frac{3}{3}\frac{3}{4}$.

Ad bellum atrocissimum spectant inimicitiae Caesaris et Antonii. Magni utrimque adparatus. Huc spectare videtur Carm. I. 14. Epod. VII. et XVI. Plancus ad Caesarem ab Antonio transfugit, ad quem est c. I. 7.

v. c. 723.

C. Caesar Octavianus III. M. Valer. Messala.

a. C. 51. Horatii $\frac{3}{3}\frac{4}{5}$.

Maecenati ad Actiacum bellum cum Augusto ituro comes esse vult Horatius. Hinc carmen V. 1. enatum, sub initium anni. Sed non adnuit Maecenas. Praecessit etiam pugnam Actiacam Carm. V. 9. Facta est ea pugna ad d. IV. Non. Sept. M. Antonius in Aegyptum fugit. Post illam exarata Serm. II. ecl. 6, nam dimiserat Octavianus veteranos in Italiam, nec dum illis quidquam dederat (v. 55.); v. Dio. LI. p. 444. At statim sequenti anno illis rebellantibus pecunias et agros dedit; Dio LI. p. 445. Igitur ex ejusdem satyrae v. 40 sqq. principium amicitiae inter Maecenatem et Horatium in a. 416 figitur.

v. c. 724.

Caesar Octavianus IV. M. Licinius Crassus.

a. C. 50. Horatii $\frac{3}{3}\frac{5}{6}$.

Caesar, post breve in Italiam iter, Aegyptum in provinciam redigit. M. Antonius et Cleopatra se ipsi interficiunt. Horatius scribit carm. I. 57.

Phraates in regnum Parthorum restituitur, et pellitur Teridates, qui in Syriam fugit. Dio LI. 18.

v. c. 725.

Caesar Octavianus I. Sex. Apulejus.

a. C. 29. Horatii $\frac{36}{7}$.

Janus clauditur; Dio LI. 20. Caesar de VIII. VII. VI. Id. Sext. triumphos agit; Dio LI. 21. Post de imperio deponendo consultat cum Agrippa et Maecenate; Dio LII. pr.

T. Faber et Dacer. ad h. a. referunt Carm. I. 2. quo prodigia Caesaris mortem sequuta, et bella civilia, tanquam vaticinio includantur, a. 710 edito. Sed puerilis fuisset in h. c. talis progressus, ut bene vidit Sanadon. Et obest inundatio Tiberis, quae post Caesaris necem nulla memoratur. Virgilius talem diluviem non tacuisset.

v. c. 726.

Caesar Octavianus VI. M. Agrippa II.

a. C. 28. Horatii $\frac{37}{8}$.

Quum hoc a. Caesar Apollinis in Palatio templum et bibliothecam dedicaret, scripsit Horatius c. I. 51. Caesar ad templa reficienda et urbem ornandam animum adpellit; Dio LIII init. Vellei. II. 39. Hoc tempore componit Horat. C. III. 6. Ad idem tempus referendus Sermo 10. L. 1. iudice Sanad.

v. c. 727.

Caesar Octavianus VII. M. Agrippa III.

a. C. 27. Horatii $\frac{38}{7}$.

Caesar princeps dicitur; Dio LIII. 11. et Augustus adpellatur; Dio LIII. 16. postquam iterum de imperio deponendo consultavit. Nocte seq. Tiberis exundatio loca plana Romae sic replet,

ut navigari possit. Hinc Sanadon. huic a. adsignat Carm. I. 2. Sed cum cetera hic memorata prodigia nulla illo a. exstiterunt, tum haec exundatio Tiberis non pro irae Deorum omine accepta est ab hariolis, sed sic, ut Augustum ad magnam potentiam evasurum dicerent. Dio LIII. 17.

Augustus cum exercitu in Britanniam ire parat, alium exercitum ad Orientem contra Arabas mittere. Facit Horatius C. I. 35. cujus v. Argum. item I. 29. ad Iccium.

Cantabri seditionem movent. Dacer. itaque huc refert C. II. 6. At vid. illius Argum.

v. c. 728.

Caesar Augustus VIII. T. Statilius Taurus II.

a. C. 26. Horatii $\frac{39}{40}$.

Sex. Apulejus ex Hispania triumphat. Sed Cantabri et Astures mox renovant bellum.

v. c. 729.

Caesar Augustus IX. M. Junius Silanus.

a. C. 25. Horatii $\frac{40}{41}$.

Expeditio Augusti in Cantabros. Initium belli contra Arabiam et Aethiopiam faciunt Aelius Gallus et Petronius. Marcellus Iuliam ducit. Horatius scribit C. II. 4.

v. c. 730.

Caesar Augustus X. C. Norbanus Flaccus.

a. C. 24. Horatii $\frac{41}{42}$.

Phraates iterum pellit Teridatem, qui in Hispaniam ad Caesarem Augustum fugit. v. Argum. C. I. 26. Augustus Cantabris victis Romam post triennium redit, quum ob morbum diutius absuisset; et Janum iterum claudit; Dio LIII. p. 515. Canit Horatius C. III. 14. item I. 36.

Quinctilius, communis Horatii et Virgilii amicus, moritur. Hieron. Chron. Euseb. ad Ol. 139. 1. Consolatur Horatius Virgilium carmine l. 24.

v. c. 731.

Caesar Augustus XI. A. Terentius Varro Muraena.

suff. Cn. Calpurnius Piso.

a. C. 23. Horatii $\frac{42}{43}$.

Phraates legatos mittit Romam, repetitum Teridatem et filium suum. Quae res dum in senatu agitur, facit Horatius C. l. 26. cujus v. Argum. Augustus Phraati filium reddit, hac lege, ut captivos et signa Romana restituat. Teridati permittit, Romae manere. Dio LIII. 53.

Augustus gravi morbo decumbit; sed convalescit. Brevi post Marcellus juvenis moritur. Inter haec duo facta scriptum est C. l. 12,

v. c. 732.

M. Cl. Marcellus Aeserninus. L. Aruntius.

a. C. 22. Horatii $\frac{43}{44}$.

Non solum in fine anni superioris, sed hoc ineunte etiam, magnae Tiberis inundationes memorantur. Fulmine ictae in Pantheo statuae. Dio LIII extr. LIV pr. Haec prodigia occasionem dedisse videntur Carmini l. 2. licet manifestum sit, commemorari non illa sola, sed plura simul alia, quae praecessissent. Augustum rerum positum quum commendare vellet poeta, tamquam eum, qui rempublicam; bellis civilibus jactatam, restitutus esset; bella autem civilia declarari solebant per *ἀγος*, quod expiatione indigeret, denique prodigia a longo inde tempore civitatem *ἐναγῆ* et expiatione egentem indicassent: Augustum eum esse auguratur, qui *καταρμῶς*, expiationibus

publicis, rempublicam piaculo eximeret. In quibus redeundum est ad notiones veterum de calamitatum publicarum causa ab ira Deorum repetita, ex concepto piaculo, et de necessitate expiationum. Plura, quae carmen ad h. a. referre suadeant, in Obs. monuimus.

Conjurant in Augustum Licinius Varro Muraena et Fannius Caepio. Augustus in Siciliam abit (Dio LIV. 6.); unde in Parthos profecturus putatur. Paulo ante hanc profectionem scripta videtur Epist. I. 9.

v. c. 733.

M. Lollius. Q. Aemilius Lepidus.

a. C. 21. Horatii $\frac{44}{45}$.

Scripta hoc anno Epist. I. 20. Augustus in Graeciam, hinc in Samum navigat, ibique hyemat, Medio anno scriptum C. III. 29. ad Maecenatem, absente Augusto Urbi praefectum. Item referas huc c. II. 13. quod anno ante III. 8. scriptum esse, constat ex hujus v. 9.

v. c. 734.

M. Apulejus. P. Silius Nerva.

a. C. 20. Horatii $\frac{45}{46}$.

Asiam, Bithyniam, Syriam Augustus invisit. Phraates signa Augusto et captivos remittit; Dio LIV. 8. Ea res magnificis verbis a poëtis ornari solet. Loquuntur de Parthis prosligatis, subactis, domitis, de everso eorum imperio, de Oriente debellato, de Phraate Augusti ad pedes procumbente, ab eoque jus regnandi accipiente cet. Tum et Daci ac Sarmatae, aliique Istri adcolae, continuo excurrentes in fines Romanos per Lentulum coërcentur; Flor. IV. 12. Denique hoc etiam anno, occiso Artaxia, datur ab Augusto Armeniis Tigranes, et a Tiberio Nerone in regnum dedu-

aitur; Dio LIV. 9. Id ipsum etiam a poëtis sic augetur, tamquam subacta sit Armenia. Referuntur ad haec tempora C. II. 11. III. 8. Epist. I. 3. et 8. item 12. Neque diu post hunc a. scriptum esse potest c. II. 17. cujus v. Argum.

v. c. 755.

C. Sentius Saturninus. Q. Lucretius Vespillo.

a. C. 19. Horatii $\frac{46}{47}$.

Virgilius in Graeciam proficiscitur; v. vit. Virg. Est ad eum C. I. 3. Moritur Brundisii.

Augustus ab Oriente redit Romam a. d. IV. Id. Oct. Videntur huc adsignanda c. I. 19. III. 5.

v. c. 737.

C. Furnius. C. Iunius Silanus.

a. C. 17. Horatii $\frac{48}{49}$.

Augustus ludos seculares instituit; Dio XIV. p. 533. Plin. VII. 48. Censorin. c. 17. Horatius ejus jussu conscribit carmen seculare. Ad idem tempus spectat C. IV. 6.

v. c. 738.

L. Domitius Ahenobarbus. L. Cornel. Scipio.

a. C. 16. Horatii $\frac{49}{50}$.

Pertinent ad h. a. C. IV. 1. et sic circa idem tempus scriptum oportet C. IV. 10.

v. c. 739.

M. Drusus Libo. L. Calpurnius Piso.

a. C. 14. Horatii $\frac{50}{51}$.

Rhaeti et Vindelici per Tiberium et Drusum subiguntur. Primum solus Drusus missus erat, et Rhaetos apud Alpes Tridentinas proelio vicerat; Dio LIV. p. 536. Eo spectat C. IV. 4. Deinde quum Rhaeti nihilo minus Galliam urgerent,

Tiberius quoque adversus eos missus; Dio ibid. Proinde Drusus et Tiberius simul multis locis in Rhaetium irruerunt, et aliquot proeliis copias hostium deleverunt. Haec gesta celebrantur carmine IV. 14. serius scripto, ut videbimus. — Augustus per totum annum in Gallia absens est.

v. c. 740.

a. C. 14. Horatii $\frac{51}{52}$.

Augustus adhuc dum Roma abest, in Hispania, Gallia, Germania, rebus constituendis intentus. Scriptum tunc videtur C. IV. 5. np. post legem de adulteriis et de maritandis ordinibus a. 756 latam, item post subactos Parthos, Cantabros et Germanos. Ad idem tempus spectat C. II. 4.

v. c. 741.

Tib. Claudius Nero. P. Quinctilius Varus.

a. C. 15. Horatii $\frac{52}{53}$.

Augustus Romam revertitur. Si Suetonio credimus, Augustum Tiberii Drusique, privignorum suorum, victoriam Vindelicam canere jussisse Horatium, ejusque rei causa quartum librum carminum addere: huic sane anno is jussus Augusti erit adsignandus, quo post triennii in Gallia absentiam, Urbem repetiit. Certe C. IV. 14. non prius, quam post eum reditum, scriptum esse probabile est.

v. c. 742.

M. Valerius Messala. P. Sulpitius Quirinus.

a. C. 12. Horatii $\frac{53}{54}$.

Agrippa moritur, ad quem unum est c. I. 6. incertae aetatis.

v. c. 744.

Julus Antonius. Q. Fabius Maximus Afric.

a. C. 10. Horatii $\frac{55}{56}$.

Dacis, Getis et Germanis a Druso ac Tiberio victis, Janus tertium clauditur. Carmen IV. 15.

et Epist. II. 1. Horatii opera novissima, hoc anno scripta videntur

v. c. 746.

C. Marcius Censorinus. C. Asinius Gallus.

a. C. 9 Horatii 57.

Horatium hoc anno V. Ital. Dec. mortuum esse, et quidem subito, ut ne signare quidem testamentum posset, docet Sueton. in ejus vita; errore tamen in annorum Horatii numero admissio, dum LIX pro LVII ponit. Hieronym. Chron. Euseb. ad Olymp. 192. 5. *Horatius quinquagesimo septimo aetatis suae anno Romae moritur.*

Eodem anno inclinante moritur Maecenas, teste Dione LV. p. 552. et quidem ante Horatium; quod cur ex ejus vita, a Suetonio conscripta, intelligere pertinaciter noluerint Turnebus, Torrentius, Dousa, A. Schottus (Obs. II. 60.) et Sanadonius, equidem non capio.

VILLA HORATII ab ipso elegantissime pingitur Epist. I. 6. 5. sqq. Sita erat in Sabinis, non procul Tibure versus Aquilonem. Vicina erat Varia (Epist. I. 14. 5.), item Mandela (Ep. I. 18. 105.); proximum fanum Vacunae (Ep. I. 10 extr.). Ager dicebatur Bandusia, fonte Bandusio (C. III. 15.) insignis, unde ortus rivus Digentia (Epist. I. 18. 104.), fundum Horatii suaviter irrigabat. Silvis et nemoribus amoenissima erat regio, imprimis versus antiquum templum Vacunae (v. Plin. III. 12.), et amplius versus Anienem fl. et Tibur sequebatur lucus Tiburni. Nec deerant saxa, rupes, dumeta (Ep. I. 14. 19.); ut maxime poetica regio dici posset. In convalle inter Laetilem montem et Usticam, saxosum collem, a

quo ipsa etiam vallis Ustica dicta, non procul fonte Bandusio (v. Serm. II. 6. 2.), villam ipsam positam fuisse probabile est. Eleganter erat aedificata de albo lapide Tiburtino. Habebat in ea Horatius villicum cum octo servis, et vivebant in agello quinque familiae (Ep. I. 14. 5.) unde satis lautum fundum fuisse intelligatur. Scripserunt plura de villa Horatii Cluver. ant. Ital. II. 9 sqq. et magno, forte nimio studio, *M. L. Capmartin de Chaupy* in *Découverte de la maison de campagne d'Horace*, *Tomes III. Rome 1767.* 8. Elegantior multo est *Dominici de Sanctis Dissertazione sopra la villa di Orazio Flacco. In Roma 1761.* 4. Denique *Hackertus*, nobilissimus delineandi artifex, dexterrime nonnulla agri istius Bandusii loca repraesentavit, et ingeniose Horatii descriptiones iis adcommo-

TESTIMONIA ANTIQUA

DE

H O R A T I O.

OVIDIUS Trist. IV. 10. 49.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.

PETRONIUS C. 118.

Ceterum neque generosior spiritus vanitatem
amat, neque concipere aut edere partum mens
potest, nisi ingenti flumine literarum inundata.
Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam,
vilitate, et sumendae voces a plebe submotae, ut
fiat

Odi profanum volgus et arceo.

Praeterea curandum est, ne sententiae emineant
extra corpus orationis expressae; sed intecto ve-
stibus colore niteant. Homerus testis, et Lyrici,
Romanusque Virgilius, et Horatii curiosa felicitas.

JUVENAL. Sat. VII. 53 sqq.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumre potest contingere moesta

Paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, cum dicit Horatius *Evoe!*

PERSIUS I. 116.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit et admissus circum praecordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.

SALEI. BASSUS ad Pis. 227.

(Wernsd. Poet. min. IV. 276.)

Maecenas alta Thoantis
Eruit, et populis ostendit nomina Grajis.
Carmina Romanis etiam resonantia chordis
Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horati.

QUINCTILIANUS Inst. Or. I. 8.

Utiles Tragoedi: alunt et Lyrici; si tamen
in his non auctores modo, sed etiam partes ope-
ris elegeris. Nam et Graeci licenter multa, et
Horatium in quibusdam nolim interpretari.

IDEM L. X. c. 11.

Multo est tersior (Lucilio) ac purus magis
Horatius, et ad notandos hominum mores prae-
cipuus. *Et paullo post:* Iambus non sane a Ro-
manis celebratus est, ut proprium opus; a qui-
busdam interpositus: cujus acerbitas in Catullo,
Bibaculo, Horatio; quamquam illi epodos inter-
venire non reperiatur. At Lyricarum idem Hora-
tius fere solus legi dignus. Nam et insurgit ali-
quando et plenus est jucunditatis et gratiae et va-
riis figuris et verbis felicissime audax.

AUCTOR de Causis corr. Eloqu. c. 20.

Exigitur enim jam ab oratore etiam poeticus decor, non Attii aut Pacuvii veterno inquinatus, sed ex Horatii et Virgilii et Lucani sacrario prolatus. Horum igitur auribus et judiciis obtemperans nostrorum oratorum aetas, pulchrior et ornatior exstitit.

AUSONIUS Eid. IV. 56.

Te praeunte, nepos, modulata poëmata Flacci
Altisonumque iterum fas est didicisse Maronem.

SIDONIUS APOLLIN. Epp. VIII. 11.

 stylus aut Maronianus
Aut quo tu Latium beas, Horati,
Alcaeo potior Lyristes ipso.

IDEM ibidem (p. 226. Sirmond.)

In Lyricis Flaccum sequutus nunc ferebatur
in Iambico citus, nunc in Choriambico gravis,
nunc in Alcaico flexuosus, nunc in Sapphico inflatus.

IDEM in Praef. Panegyri. Iul. Val. Majorano
dicti.

Et tibi, Flacce, acies Bruti Cassique sequuto
Carminis est auctor, qui fuit et veniae.

IDEM L. IX. Epp. 15. ad Tonantium.

Sed tu per Calabri tramitis aggerem
Vis ut nostra dehinc cursitet orbita
Qua Flaccus lyricos Pindaricum ad melos
Frenis flexit equos plectripotentibus.
Dum metro quatitur chorda Glyconio,
I. Sand. O

Nec non Alcaico vel Pherecratio
Juncto Lesbiaco, sive Anapaestico.

IDEM Carm. IX. V. 225 sqq.

Non quod per Satyras, Epistolarum
Sermonumque sales, novumque Epodon
Libros carminis ac Poeticam Artem
Phoebi laudibus et vagae Dianae
Conscriptis voluit sonare Flaccus.

IDEM Carm. XXIII. 450 sqq.

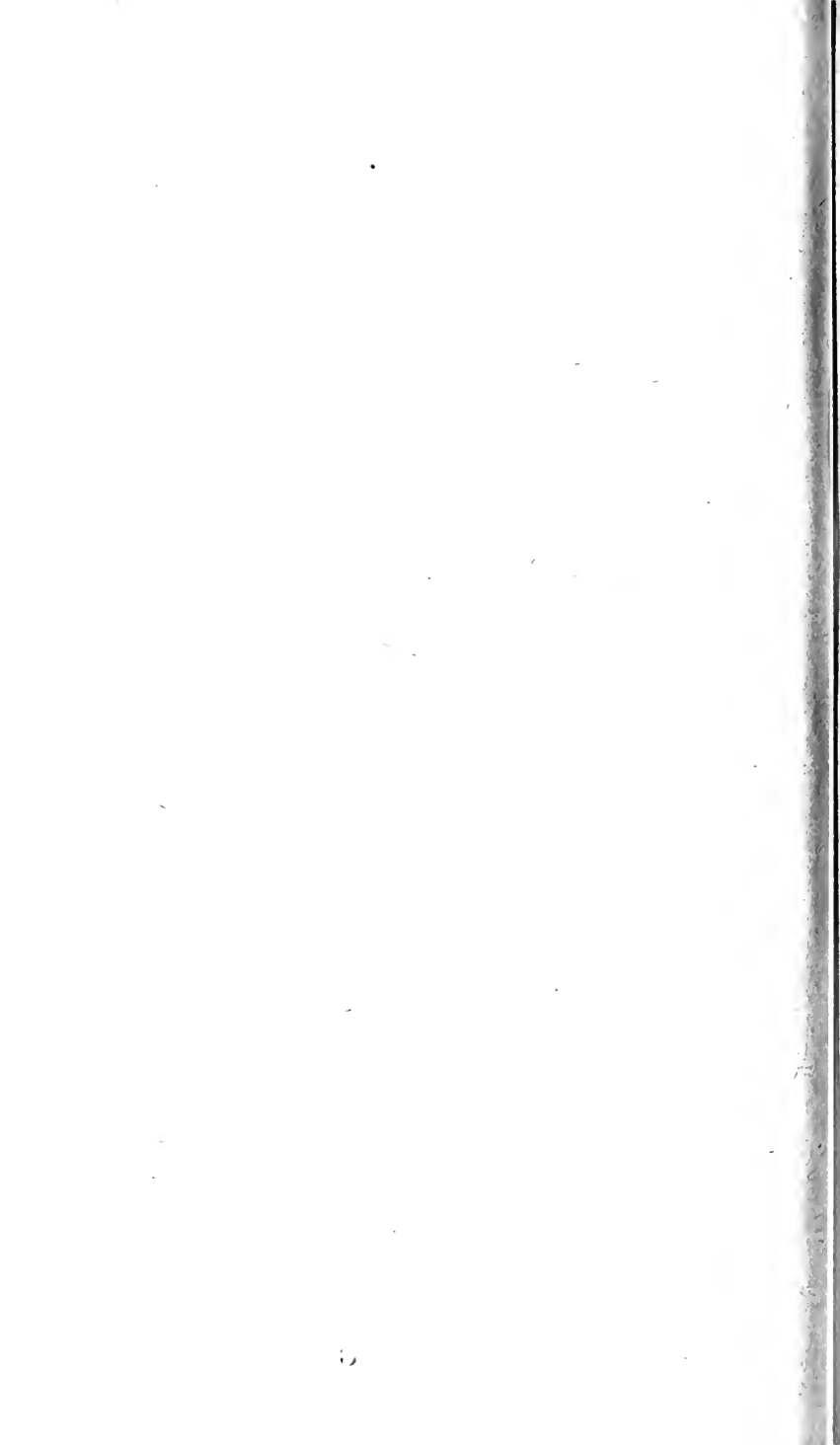
At si dicat Epos metrumque rhythmis
Flectat commaticis tonante plectro,
Mordacem faciat silere Flaccum.
Quamvis post Satyras Lyramque tendat
Ille ad Pindaricum volare cygnum.

Q. HORATII FLACCI

C A R M I N V M

LIBER PRIMVS.

I.

AD MAECENATEM.

Maecenas atavis edite regibus,
 O et praesidium et dulce decus meum,
 Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
 Conlegisse juvat, metaque fervidis
 Evitata rotis palmaque nobilis 5
 Terrarum dominos evehit ad Deos.
 Hunc, si mobilium turba Quiritium
 Certat tergeminis tollere honoribus:
 Illum, si proprio condidit horreo,
 Quidquid de Libycis verritur areis. 10
 Gaudentem patrios findere sarculo
 Agros, Attalicis conditionibus
 Numquam demoveas, ut trabe Cypria
 Myrtoum pavidus nauta secet mare,
 Luctantem Icaris fluctibus Africum 15
 Mercator metuens, otium et oppidi
 Laudat rura sui: mox reficit rates
 Quassas, indocilis pauperiem pati.
 Est qui nec veteris pocula Massici,
 Nec partem solido demere de die 20
 Spernit, nunc viridi membra sub arbute
 Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae,
 Multos castra juvant, et lituo tuba

Permixtus sonitus, bellaque matribus
Delestata. Manet sub Jove frigido 25
Venator, tenerae conjugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum ederae praemia frontium
Dis miscent superis: me gelidum nemus 50
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo: si neque tibus
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesbourn refugit tendere barbiton.
Quod si me lyricis vatibus inseris, 35
Sublimi feriam sidera vertice.

II.

AD AUGUSTUM CAESAREM.

Iam satis terris nivi atque dirae
Grandinis misit Pater et rubente
Dextera sacras jaculatus arces
Terruit urbem,
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhae, nova monstra questae,
Omne quum Proteus pecus egit altos
Visere montes,
Piscium et summa genus haesit ulmo,
Nota quae sedes fuerat columbis, 10
Et superjecto pavidae natarunt
Aequore damae.

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis
Templaque Vestae, 15

Iliae dum se nimium querenti
Jactat ultorem, vagus et sinistra
Labitur ripa, Jove non probante, u-
xorius amnis. 20

Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persae melius perirent;
Audiet pugnas vitio parentum
Rara juvenus.

Quem vocet Divom populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctae minus audientem
Carmina Vestam? 25

Cui dabit partes scelus expiandi
Jupiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo; 30

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circumvolat et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicias, auctor, 35

Heu! nimis longo satiate ludo,
Quem jurat clamor galeaeque leves,
Acer et Marsi peditis cruentum
Voltus in hostem; 40

Sive mutata juvenem figura
Ales in terris imitaris, almae

Filius Majae, patiens vocari
Caesaris ultor: 45

Serus in caelum redeas, diuque
Laetus intersis populo Quirini,
Neve te nostris vitiis iniquum
Ociior aura

Tollat; hic magnos potius triumphos, 50
Hic ames dici Pater atque Princeps,
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar,

III.

AD VIRGILIUM.

Sic te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenae, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis praeter Iapyga,
Nevis, quae tibi creditum 5
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et serves animae dimidium meae,
Illi robur et aes triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci 10
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit praecipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,

Quo non arbiter Hadriae	15
Major, tollere seu ponere volt freta.	
Quem Mortis timuit gradum,	
Qui siccis oculis monstra natantia,	
Qui vidit mare turgidum et	
Infames scopulos alta Ceraunia?	20
Nequidquam Deus abscidit	
Prudens Oceano dissociabili	
Terras, si tamen impiae	
Non tangenda rates transsiliunt vada.	
Audax omnia perpeti	25
Genus humana ruit per vetitum nefas,	
Audax Iapeti genus	
Ignem fraude mala gentibus intulit:	
Post ignem aethera domo	
Subductum Macies et nova Febrium	30
Terris incubuit cohors:	
Semotique prius tarda necessitas	
Leti corripuit gradum.	
Expertus vacuum Daedalus aëra	
Pennis non homini datis,	35
Perrupit Acheronta Herculeus labor.	
Nil mortalibus arduum est:	
Caelum ipsum petimus stultitia: neque	
Per nostrum patimur scelus	
Iracunda Jovem ponere fulmina.	40

IV.

A D L. S E X T I U M.

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,
 Trahuntque siccas machinae carinas.
 Ac neque jam stabulis gaudet pecus, aut arator
 igni;

Nec prata canis albicant pruinis.
 Jam Cytherea choros ducit Venus, imminente 5
 Luna:

Junctaeque Nymphis Gratiae decentes
 Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cy-
 clopum

Volcanus ardens urit officinas.
 Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire
 myrto, 10

Aut flore, terrae quem ferunt solutae.
 Nunc et in umbrosis Fanno decet immolare lucis,
 Seu poscat agna, sive malit haedo.

Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum taber-
 nas,

Regumque tures. O beate Sexti, 15
 Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare lon-
 gam.

Jam te premet nox, fabulaeque Manes,
 Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
 Nec regna vini sortiere talis,
 Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juven-
 tus 20

Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

V.

A D P Y R R H A M.

Quis multa gracilis te puer in rosa
 Perfusus liquidis urguet odoribus

Grato, Pyrrha, sub antro?

Cui flavam religas comam

Simplex munditiis? Heu, quoties fidem 5
Mutatosque Deos flebit, et aspera
Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,

Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui semper vacuum, semper amabilem 10
Sperat, nescius aurae
Fallacis. Miseri, quibus

Intentata nites! Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti 15
Vestimenta maris Deo.

VI.

A D A G R I P P A M.

Scriberis Vario fortis et hostium
Victor, Maconii carminis aliti,
Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit.

Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulixei,
Nec saevam Pelopis domum

Conamur, tenues grandia: dum pudor
Imbellisque lyrae Musa potens vetat 10
Laudes egregii Caesaris et tuas
Culpa deterere ingeni.

Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troio
Nigrum Merionem? aut ope Palladis 15
Tydiden superis parem?

Nos convivia, nos praelia virginum
Sectis in juvenes unguibus acrium
Cantamus, vacui, sive quid urimur,
Non praeter solitum leves. 20

VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheson, bimarisque Corinthi
Moenia vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe.

Sunt quibus unum opus est, intactae Palladis arces 5
Carmine perpetuo celebrare,

Indeque decerptam fronti praeponere olivam.

Plurimus in Junonis honorem

Aptum dicit equis Argos ditiesque Mycenae.

Me nec tam patiens Lacedaemon 10

Nec tam Larissae percussit campus opimae,

Quam domus Albunae resonantis,

Et praeceptis Anio, ac Tiburni lucus, et uda

Mobilibus pomaria rivis.

Albus ut obscuro deterget nubila caelo 15

Saepe Notus, neque parturit imbres

Perpetuos: sic tu sapiens finire memento

Tristitiam vitaeque labores

Molli, Plance, mero: seu te fulgentia signis
 Castra tenent, seu densa tenebit 20
 Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
 Quum fugeret, tamen uda Lyæo
 Tempora populea fertur vinxisse corona,
 Sic tristes adfatus amicos:
 Quo nos cumque feret melior Fortuna parente, 25
 Ibimus, o socii comitesque.
 Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro;
 Certus enim promisit Apollo,
 Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
 O fortes, pejoraque passi 30
 Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
 Cras ingens iterabimus aequor.

VIII.

A D L Y D I A M.

L Lydia dic, per omnes
 Te deos oro, Sybarin cur properas amando
 Perdere? cur apricum
 Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
 Cur neque militaris 5
 Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
 Temperat ora frenis?
 Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
 Sanguine viperino
 Cautius vitat? neque jam livida gestat armis 10
 Brachia, saepe disco,
 Saepe trans finem jaculo nobilis expedito?
 Quid latet, ut marinae
 Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Trojae
 Funera, ne virilis 15
 Cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

IX.

A D T H A L I A R C H U M.

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
Silvae laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.

Dissolve frigus, ligna super foco 5
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.

Permitte Divis cetera: qui simul 10
Stravere ventos aequore fervido
Deproeliantes, nec cupressi
Nec veteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quaerere: et 15
Quem Fors dierum cumque dabit: lucro
Adpone: nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas;

Donec virenti canities abest 20
Morosa. Nunc et Campus et areae,
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora:

Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

X.

A D M E R C U R I U M.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decorae
More palaestrae:

Te canam, magni Jovis et Deorum 5
Nuntium, curvaeque lyrae parentem;
Callidum, quidquid placuit, jocosum
Condere furto.

Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci 10
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignes et iniqua Trojae 15
Castra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, superis Deorum 20
Gratus et imis.

XI.

A D L E U C O N O E N.

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem
tibi
Finem Dî dederint, Leuconoë, nec Babylois

Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quidquam simile aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores. 20

Proeliis audax, neque te silebo
Liber, et saevis inimica Virgo
Belluis; nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

Dicam et Alciden, puerosque Ledae, 25
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,

Defluit saxis agitated humor;
Concidunt venti, fugiuntque nubes; 30
Et minax, nam sic voluere, ponto
Unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis 35
Nobile letum.

Regulum, et Scauros, animaeque magnae
Prodigum Paullum, superante Poeno,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque. 40

Hunc, et incomitis Curium capillis,
Utilem bello tulit, et Camillum,
Saeva paupertas et aventus apto
Cum lare fundus.

Crescit, occulto velut arbor aevo,
Fama Marcelli: micat inter omnes 45

Iulium sidus, velut inter ignes
Luna minores.

Gentis humanae pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data; tu secundo 50
Caesare regnēs.

Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit iusto domitos triumpho,
Sive subjectos Orientis orae 55
Seras et Indos,

Te minor latum reget aequus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

XIII.

A D L Y D I A M.

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia, vae, meum
Fervens difficili bile tumet jecur.

Tunc nec mens mihi, nec color 5
Certa sede manet: humor et in genas
Furtim labitur, arguens,
Quam lentis penitus macceret ignibus.

Uror, seu tibi candidos
 Turparunt humeros immodicæ mero 10
 Rixæ, sive puer furens
 Impressit memorem dente labris notam;

Non, si me satis audias;
 Speres perpetuum, dulciâ barbare
 Laedentem oscula, quæ Venus 15
 Quinta parte sui nectaris imbuit.

Felices ter et amplius,
 Quos irrupta tenet copula, nec malis
 Divulsus querimoniis
 Suprema citius solvet amor die. 20

XIV.

A D R E M P U B L I C A M.

O navis, referent in mare te novi
 Fluctus? O quid agis? fortiter occupa
 Portum. Nonne vides, ut
 Nudum remigio latus,

Et malus celeri saucius Africo 5
 Antennæque gemant? ac sine funibus
 Vix durare carinae
 Possint imperiosius

Aequor? Non tibi sunt integra lintea,
 Non Di, quos iterum pressa voces malo: 10
 Quamvis Pontica pinus,
 Silvæ filia nobilis,

lactes et genus et nomen inutile.
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.

15

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium, curaque non levis,
Interfusa nitentes
Vites aequora Cycladas.

20

XV.

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROIAE.

Pastor quum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera

Nereus fata: Mala ducis avi domum;
Quam multo repetet Graecia milite
Conjurata tuas rumpere nuptias
Et regnum Priami vetus.

5

Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanae
Genti! iam galeam Pallas et aegida
Currusque et rabiem parat.

10

Nequidquam. Veneris praesidio ferox,
Pectus caesariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides:
Nequidquam thalamo graves

15

Hastas, et calami spicula Gnosii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Ajacem: tamen, heu, serus adulteros
Crines pulvere collines. 20

Non Laërtiaden, exitium tuae
Genti, non Pylum Nestora respicis?
Urguent impavidi te Salaminus
Teucer, te Sthenelus sciens

Pugnae, sive opus est imperitare equis, 25
Pon auriga piger. Merionen quoque
Nosces. Ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre:

Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor 30
Sublimi fugies mollis anhelitu;
Non hoc pollicitus tuae.

Iracunda diem proferet Ilio
Matronisque Phrygum classis Achillei:
Post certas hiemes uret Achæius 35
Ignis Pergameas domos.

XVI.

P A L I N O D I A.

O matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunque volcs modum
Pones iambis; sive flamma
Sive mari libet Hadriano.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber acque, non acuta
Si geminant Corybantes aera, 5

Tristes ut irae: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec saevus ignis, nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu, 10

Fertur Prometheus adlere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho adposuisse nostro 15

Irae Thyesten exitio gravi
Stravere, et aliis urbibus ultimae
Stetere causae, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris 20

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, et in celeres iambos

Misit furem: nunc ego mitibus
Mutare quaero tristia; dum mihi
Fias recantis amica
Opprobriis, animumque reddas. 25

XVII.

A D T Y N D A R I D E M.

Velox amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaco Faunus, et igneam
Defendit aestatem capellis
Usque meis, pluviosque ventos.

Impune tutum per nemus arbutos 5
Quaerunt latentes, et thyma deviae
Olentis uxores mariti:
Nec virides metuunt colubras,

Nec Martiales haeduleae lupos:
Utcunq̄e dulci, Tyndari, fistula 10
Valles et Usticae cubantis
Laevia personuere saxa.

Dī me tuentur: Dīs pietas mea
Et Musā cordi est. Hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno 15
Ruris honorum opulenta cornu.

Hic in reducta valle Caniculae
Vitabis aestus; et fide Teia
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen. 20

Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra: nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Proelia: nec metues protervum

Suspecta Cyrum, ne male dispari
 Incontinentes injiciat manus, 25
 Et scindat haerentem coronam
 Crinibus, immeritamque vestem.

XVIII.

A D V A R U M.

N ullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
 Circa mite solum Tiburis et moenia Catili.
 Siccis omnia nam dura Deus proposuit: neque
 Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
 Quis post vina gravem militiam aut pauperiem
 crepat? 5
 Quis non te potius, Bacche pater, teque decens
 Venus?
 At ne quis modici transsiliat munera Liberi,
 Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
 Debellata; monet Sithoniis non levis Evius,
 Quom fas atque nefas exiguo sine libidinum 10
 Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
 Invitum quatiam: nec variis obsita frondibus
 Sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecynthio
 Cornu tympana, quae subsequitur caecus Amor
 sui,
 Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem, 15
 Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

XIX.

D E G L Y C E R A.

Mater saeva Cupidinum,
Thebanaeque jubet me Semeles puer,
Et lasciva Licentia
Finitis animum reddere amoribus.

Urit me Glyceræ nitor 5
Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
Et voltus nimium lubricus adspici.

In me tota ruens Venus 10
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quæ nihil adtinent.

Hic vivum mihi cespitem, hic 15
Verbenas, pueri, ponite, turaque,
Bimi cum patera meri:
Mactata veniet lenior hostia.

XX.

A D M A E C E N A T E M.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
Quum tibi plausus,

Care Maecenas, eques, ut paterni
Fluminis ripae, simul et jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago. 5

Caecubam et praelo domitam Caleno
Tu libes uvam: mea nec Falernae
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles. 10

XXI.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Dianam tenerae dicite virgines:
Intonsum, pueri, dicite Cynthium
Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.

Vos laetam fluviiis et nemorum coma,
Quaecumque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi: 5

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra. 10

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo, principe Caesare in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece. 15

XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Integer vitae scelerisque purus
 Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
 Nec venenatis gravida sagittis,
 Fusce, pharetra:

Sive per Syrtes iter aestuosas,
 Sive facturus per inhospitalem
 Caucasum, vel quae loca fabulosus
 Lambit Hydaspes.

Namque me silva lupus in Sabina,
 Dum meam canto Lalagen, et ultra
 Terminum curis vagor expeditis,
 Fugit inermem.

Quale portentum neque militaris
 Daunias latis alit aesculetis,
 Nec Jubae tellus generat, leonum
 Arida nutrix.

Pone me, pigris ubi nulla campis
 Arbor aestiva recreatur aura;
 Quod latus mundi nebulae malusque
 Jupiter urget:

Pone sub curru nimium propinqui
 Solis, in terra domibus negata:
 Dulce ridentem Lalagen amabo,
 Dulce loquentem.

XXIII.

A D C H L O E N.

Vitas hinnuleo me similis, Chloë,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et silvae metu.

Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit.

5

Atqui non ego te, tigris ut aspera,
Gaetulusve leo, frangere persequor:
Tandem desine matrem
Tempeſtiva ſequi viro.

10

XXIV.

A D V I R G I L I U M.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Praeſcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
Vocem cum cithara dedit.

Ergo Quinctilium perpetuus ſopor
Urget? cui Pudor, et Juſtitiae ſoror,
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?

5

Multis ille bonis flebilis occidit:
Nulli flebilior, quam tibi, Virgili. 10
Tu frustra pius, heu, non ita creditum
Pocis Quinctilium Decs.

Quod si Threïcia blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem,
Non vanae redeat sanguis imagini, 15
Quam virga semel horrida,

Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! Sed levius sit patientia,
Quidquid corrigere est nefas. 20

XXV.

A D L Y D I A M.

Parcius junctas quatiant fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt: amatque
Janua limen,

Quae prius multum facilis movebat 5
Cardines. Audis minus et minus jam:
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis!

Invicem moechos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu: 10
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento

Quum tibi flagrans amor, et libido,
Quae solet matres furiare equorum,
Saeviet circa jecur ulcerosum;
Non sine questu,

15

Laeta quod pubes hedera virenti
Gaudeat pulla magis atque myrto:
Aridas frondes Hiemis sodali
Dedicet Euro.

20

XXVI.

DE AELIO LAMIA:

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis: quis sub Arcto
Rex gelidae metuatur orae,

Quid Teridatein terreat, unice
Securus. O, quae fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiae coronam,

5

Pimplei dulcis: nil sine te mei
Possunt honores: hunc fidibus novis;
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Teque tuasque decet sorores.

10

XXVII.

A D S O D A L E S.

Natis in usum laetitiae scyphis
 Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
 Morem, verecundumque Bacchum
 Sanguineis prohibete rixis.

Vino et lucernis Medus acinaces 5
 Immane quantum discrepat! impium
 Lenite clamorem, sodales,
 Et cubito remanete presso.

Vultis severi me quoque sumere 10
 Partem Falerni? dicat Opuntiae
 Frater Megillae; quo beatus
 Vulnere, qua pereat sagitta.

Cessat voluntas? non alia bibam
 Mercede. Quae te cunq̄ue domat Venus, 15
 Non erubescendis adurit
 Ignibus, ingenuoque semper

Amore peccas. Quidquid habes, age,
 Depone tutis auribus — Ah miser,
 Quanta laborabas Charybdi!
 Digne puer meliōre flamma! 20

Quae saga, quis te solvere Thessalis
 Magus venenis, quis poterit Deus?
 Vix illigatum te triformi
 Pegasus expediet Chimaera.

XXVIII.

A R C H Y T A S.

Te maris et terrae numeroque caréntis arenae
 Mensorem cohibent, Archyta,
 Pulveris exigui prope litus parva Matinum
 Munera: nec quidquam tibi prodest.
 Aërias tentasse domos, animoque rotundum 5
 Percurrisse polum, morituro.
 Occidit et Pelopis genitor, conviva Deorum,
 Tithonusque remotus in auras,
 Et Jovis arcanis Minos admissus: habentque
 Tartara Panthoiden, iterum Orco 10
 Demissum; quamvis clypeo Trojana refixo
 Tempora testatus, nihil ultra
 Nervos atque cutem Morti concesserat atrae;
 Judice te non sordidus auctor
 Naturae verique. Sed omnes una manet nox, 15
 Et calcanda semel via leti.
 Dant alios Furiae torvo spectacula Marti:
 Exitio est avidum mare nautis:
 Mixta senum ac juvenum densentur funera: nullum
 Saeva caput Proserpina fugit. 20
 Me quoque devexi rapidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
 At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
 Ossibus et capiti inhumato
 Particulam dare: sic, quodcunque minabitur
 Euris 25
 Fluctibus Hesperiiis, Venusinae
 Plectantur silvae, te sospite, multaue merces,
 Unde potest, tibi defluat aequo
 Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
 Negligis immeritis nocituram 30
 Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
 Debita jura vicesque superbae

Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas, non est mora longa, licebit
Injecto ter pulvere curras.

XXIX.

A D I C C I U M.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabaeae
Regibus, horribilique Medo

Nectis catenas? Quae tibi virginum
Sponso necato barbara serviet? 5
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuatur unctis,

Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? Quis neget arduis 10
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti;

Quum tu coëmtos undique nobiles
Libros Panaeti, Socraticam et domum,
Mutare loriceis Iberis, 15
Pollicitus meliora, tendis?

XXX.

A D V E N E R E M.

O Venus, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Ture de multo Glyceræ decoram
Transfer in aedem.

Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphae,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

5

XXXI.

A D A P O L L I N E M.

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniae segetes feracis;

Non aestuosae grata Calabriae
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quae Libis quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.

5

Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives et aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,

10

Dis carus ipsis; quippe ter et quater
Anno revisens æquor Atlanticum
Impune. Me pascant olivæ, 15
Me cichorea, levesque maivæ.

Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones, et, precor integra
Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem. 20

XXXII.

A D L Y R A M.

Poscimur: — si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat, et plures, — age, dic Latinum,
Barbite, carmen,

Lesbio primum modulate civi; 5
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jaclatam religarat udo
Litore navim,

Liberum et Musas, Veneremque, et illi
Semper haerentem Puerum canebat, 10
Et Lycum, nigris oculis nigroque
Crine decorum,

O decus Phoebi, et dapibus supremi
Grata testudo Iovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve 15
Rite vocanti.

XXXIII.

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Iumitis Glyceræ, neu miserabiles
Decantes eleges, cur tibi junior
Laesa præniteat fide.

Insignem tenui fronte Lycorida 5
Cyrî torret amor, Cyrus in asperam
Declinat Pholoën; sed prius Appulis
Jungentur capreae lupis.

Quam turpi Pholoë peccet adultero. 10
Sic visum Veneri: cui placet impares
Formas atque animos sub iuga aënea
Saevo mittere cum joco.

Ipsam me melior quam peteret Venus,
Grata delinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Hadriae 15
Curvantis Calabros sinus.

XXXIV.

Parcus Deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiae
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus

Cogor relictos. Namque Diespiter 5
Igni corusco nubila dividens

Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum:

Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx et invisi horrida Taenari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis

Mutare et insignem attenuat Deus,
Obscura promens. Hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

XXXV.

A D F O R T U N A M,

O Diva, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:

Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te dominam aequoris,
Quicumque Bithyna laccessit
Carpathium pelagus carina,

Te Dacus asper, te profugi Scythae,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni,

- Injurioso ne pede prouas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes ad arma
Concitet, imperiumque frangat. 35
- Te semper anteit saeva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Gestans aëna, nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum. 40
- Te Spes et alborara Fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat,
Ut cunque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
- At vulgus infidum et meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum faece siccatis amici
Perre jugum pariter dolosi. 45
- Serves iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro. 50
- Eheu cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum juvenus 55
- Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude diffingas retusum in
Massagetis Arabasque ferrum. 60

XXXVI.

AD PLOTIUM NUMIDAM.

Et ture et fidibus juvat
Placare et vituli sanguine debito
Custodes Numidæ Deos,
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima

Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen, dividit oscula,
Quam dulci Lamiae; memor
Actæ non alio rege puertiae,

Mutataeque simul togæ.
Cressa ne careat pulchra dies nota:
Neu promptæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium sit requies pedum;

Neu multi Damalis meri
Bassum Threïcia vincat amystide:
Neu desint epulis rosæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium,

Omnes in Damalin putres
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

XXXVII.

A D S O D A L E S.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, Sodales.

Antehac nefas depromere Caecubum 5
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Fumus et Imperio parabat.

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens 10
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem

Vix una sospes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores 15
Caesar, ab Italia volantem

Remis adurgens: accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Haemoniae: daret ut catenis 20

Fatale monstrum; quae generosius
Perire quaerens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras;

Ausa et jacentem visere regiam 25
Vultu sereno, fortis et asperas

Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum;

Deliberata morte ferocior:
Saevis Liburnis scilicet invidens 30
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

XXXVIII.

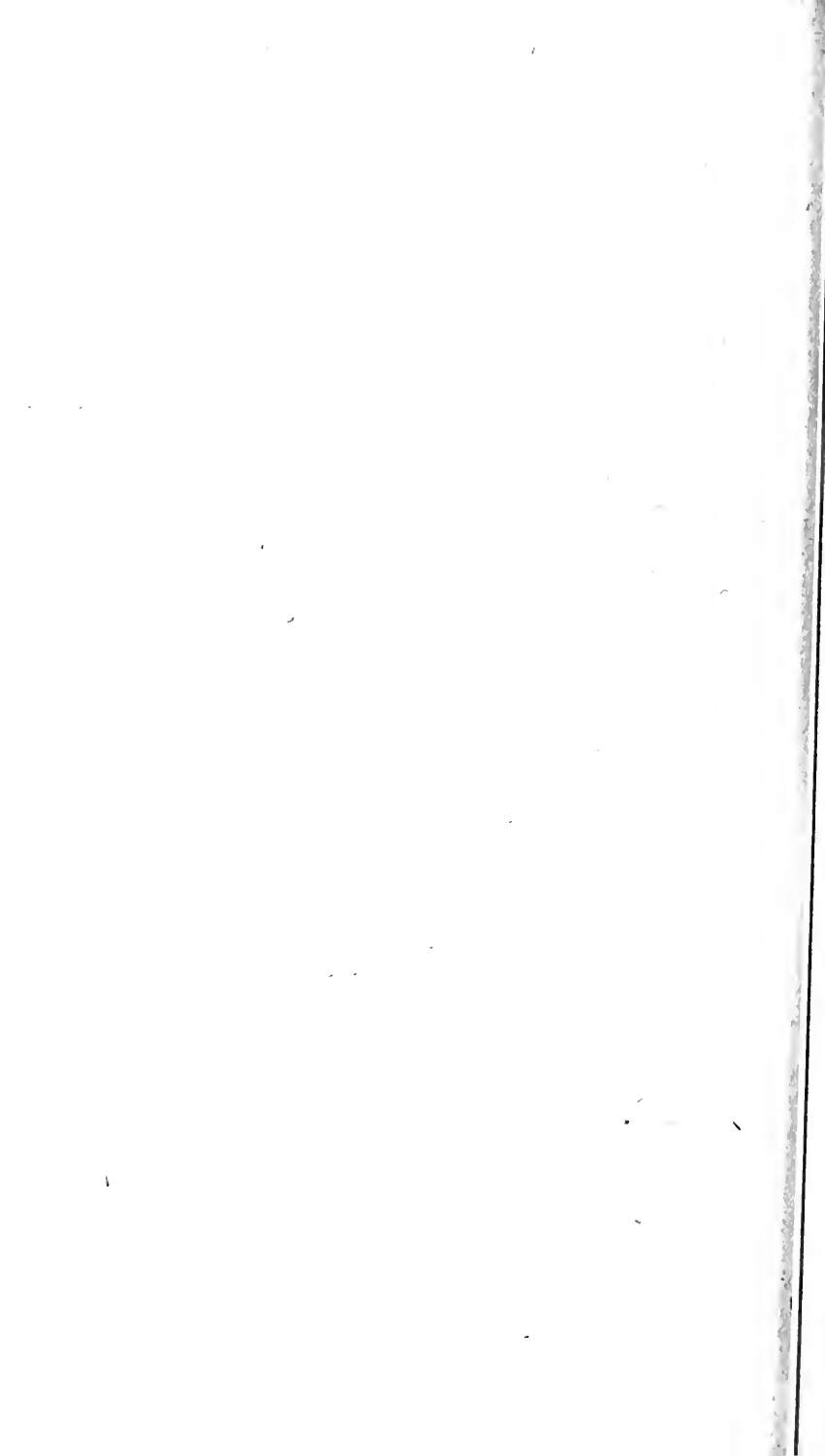
A D P U E R U M.

Persicos odi, puer, adparatus;
Displicent nexae philyra coronae;
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.

Simplici myrto nihil adlabores 5
Sedulus curo; neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arta
Vite bibentem.

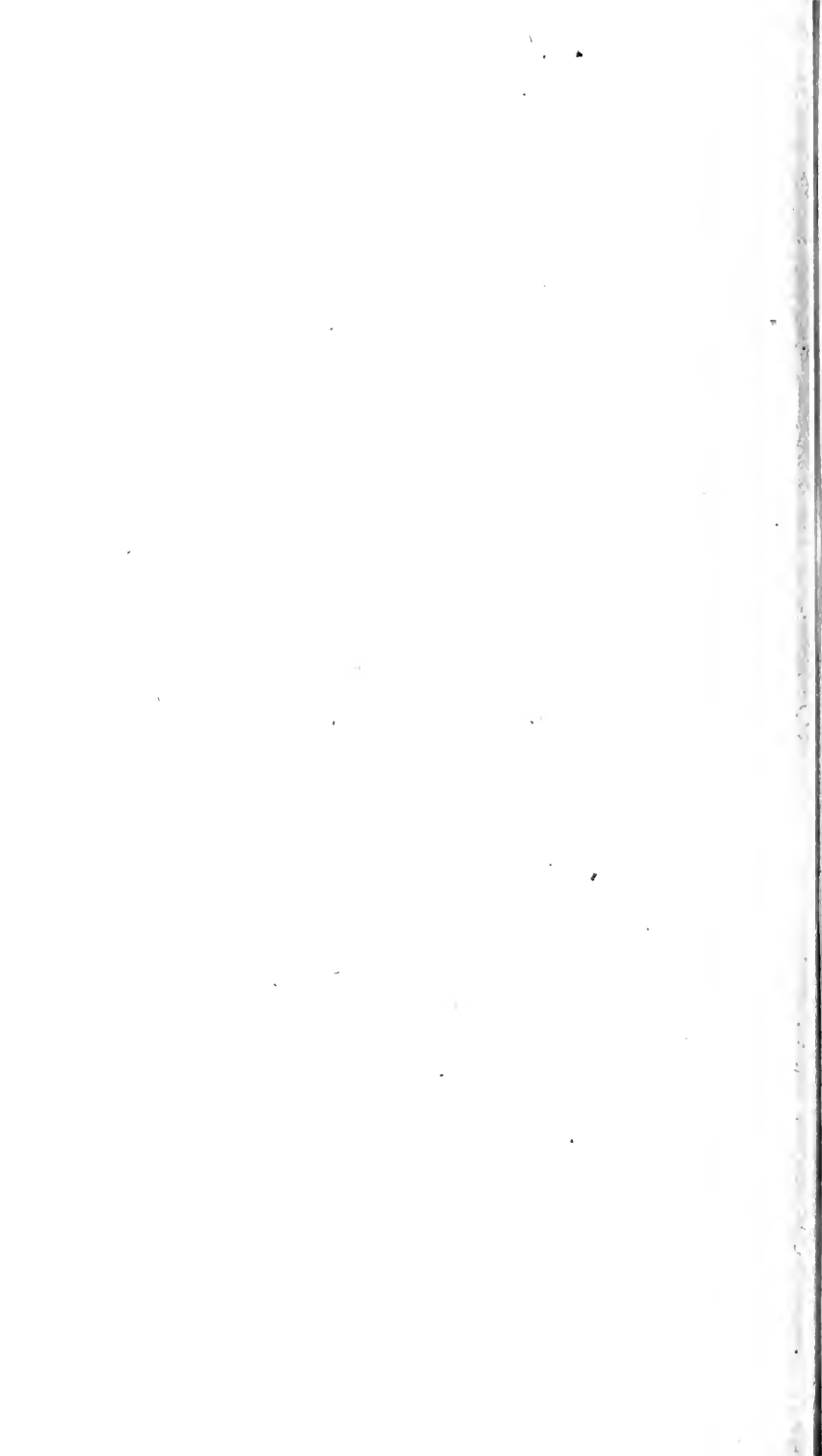

Argumenta Carminum

et

A d n o t a t i o n e s.

Q. HORATII FLACCI
C A E M I N U M

LIBER PRIMUS.

C A R M E N I.

ARGUMENTUM.

Carmina sua, forte duos vel tres priores libros Maecenati traditurus poeta, hoc praefationis loc praemisso, suum poeseos studium praedict, seque in eo sibi maxime placere ait, si Maecenatis iudicio probetur. Primariam harum carminis sententiam, per se simplicissimam quomodo tractaverit, quibusque virtutibus exornaverit, jam expende. Habet quisque, ai, quod sequatur, in quo beatum se existime, studium. Alium gloria, et honorum amplitudo; divitiae alium tenent. Hic sorte sua contentus vitam degit; ille habendi cupiditate flagrat maxima; dum alius, rerum omnium securus, genio suo indulget. Militia hos, illos venatio delectat. Ego vero poesin sector, solique huic vaco: quae si tibi probatur, summam inde poetae lyrici

gloriam, tantum enim iudicio tuo tribuo, me adsequatum arbitrabor. Atque sic satis ornatai dedisse videri poterat; sed imaginibus istis colores adpersit eos, quibus toti carmini, tanquam picturae, vitam et spiritum daret. Delineaturus enim diversa hominum studia poeta, iis fere exemplis dejungitur, quae et rem optime illustrent, et in quibus vis, studiique pertinacia maxime eluceat. Sic pro his, qui gloriae omnia tribuunt, ponit, et e Graecis quidem, victores in ludis Olympiis, e Romanis vero, homines amplissimis honoribus in comitiis ornatos; illos non divitiis simpliciter, sed totius Africae proventu in horreis ipsorum congesto beatos designat. Et sic porro. Hinc intelligitur, quam veri speciem Baxteri commentum habeat quo poetam leve suum carminis genus excusare, seque cum ceteris mortalibus insanire hoc carmine fuleri contendit. Quam enim carminibus suis Horatius in Maecenatis et Augusti adeo se insinuaverit gratiam, sane non opus habebat, ut rationes circumspiceret, quibus carmina sua excusaret, easque adeo ab insania aliorum, quibuscum et ipse insaniret repeteret. Age jam cum Baxtero argumentum carminis constituamus hoc: omnes fere homines insanunt, ille hoc, alio modo alius; ergo insano poesi, quae si tibi placuerit, ecce mortaliū, quotquot sunt, felicissimur. Hoc nimirum modo Maecenati probari poterat poetae elegantia atque urbanitas. E quae tandem est insania in rusticano? quae in milite? quae in venatore? Ne illud diem, totam carminis oeconomiam, orationisque dignitatem in ejus initio atque exitu isti commento omnino refragari. Paulo prolixiores fuimus

in refellenda Baxteri opinione, quod ejusdem patrocinium Auctorem Silv. Crit. II. 220. suscepisse, eique speciosis argumentis vim aliquam addidisse videmus. Is et orationis colorem, sententiarumque, qua cujusque studii vanitatem atque insaniam tangeret, eloquutionem hoc suadere; contra vero, si mores atque studia hominum persequi voluisset poeta, eum satis leviter ac perfunctorie rem adgressum esse, omninoque vim atque spiritum carminis sic enervari contendit. Ac orationis quidem indoles vix eo ducit, si eam ex usu poetarum loquendi recte explices (v. inpr. v. 29 sqq.) alia vero ornatus tantum causa adjecta existimes. Ad alterum quod attinet, laudi potius Horatio ducendum puto hoc, quod nonnullas tantum, at vivide delineatas, picturas de studiis hominum dederit, ne enumerandis pluribus fastidium crearet lectoribus, a quo vel sic miro imaginum delectu, orationisque varietate ac copia sibi cavere studuit.

E Graecis, quos hic sequeretur, ante oculos habuisse videtur Pindarum ¹⁾. Similes sententiae occurrunt in Solonis el. VI. 42 sqq. ²⁾, Conferri quoque velim Eurip. Fr. e Rhadamanthi fabula deperdita apud Stob. Flor. LXIV. E Latinis eundem hunc de diversis hominum studiis locum egregie tractavit Virgil. Ge. II. 502. sqq. et diverso paullum modo Propert. III. 7.

1) *In Fragmm. a Schneidero V. C. collectis p. 81.*

²⁾ Ἀελλοπόδων μὲν τινὰς εὐφραΐ-
νουσιν ἵππων τιμαὶ καὶ στέφανοι.

Τοὺς δ' ἐν πολυχρύσοις θαλάμοις βιοτᾶ.

Τέρπεται δέ καί τις ἐπ' οἴδμ' ἄλιον
Ναὶ δοῶ σῶς διαστείχων.

Brevius idem extulerat Pyth. I. 95.

καὶ γὰρ ἑτέροις ἑτέρων ἔρωσ
Ἐκνιξέ γε φρένας.

et Archilochus (in Anal. Br. T. I. p. 45.)

Ἄλλ' ἄλλος ἄλλω καρδίην ἰαίνεται.

2) *in Anal. Br. T. I. p. 67.*

Σπεύδει δ' ἄλλοθεν ἄλλος. ὁ μὲν κατὰ ποντον ἀλάται

- Ἐν νηυσὶν, χεῖζων οἴκαδε κέρδος ἄγειν
Ἰχθυόεντ', ἀνέμοισι φορευόμενος ἀργαλέοισι,
Φειδωλὴν ψυχῆς οὐδεμίην δέμενος.
Ἄλλος, γῆν τέμνων πολυδένδρεον, εἰς ἑνἑαυτὸν
Λατρεύει· τοῖσιν καμπύλ' ἄροτρα μέλει.
Ἄλλος Ἀθηναίης τε καὶ Ἡφαίστου πολυτέχνεω
Ἐργατικῆς χειρῶν ξυλλέγεται βίντον.
Ἄλλος Ὀλυμπιάδων Μουσῶν πάρα δῶρα διδάχθη
Ἰμερτῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. *atavis regibus edite*, docta brevitate, pro, oriunde, descendens a majoribus, qui olim reges facere. Maecenatis a gente Cilnia Aretinorum, quae Lucumones seu duces Etruriae, Romanis reges adpellatos, ex se haberet, genus deductum passim celebrant poetae. Infra III. 29. 1. eundem vocat *Tyrrhenam regum progeniem*. Propert. III. 7. 1. *Maecenas, eques, Etrusco de sanguine regum*. Sil. Ital. X. 41 *sceptris olim celebratum nomen Etruscis*, et Martialis, hunc ipsum locum respiciens XII. 4, 2. *Maecenas atavis regibus ortus eques. Eque-*

stri sed splendido genere natum vocat Vellei. II. 87. adde Albinov. II. 13. in Barm. Anthol. lat. T. I. p. 254. Gentem Cilniam in Etruscis laudat Liv. X. 5. 3. cf. Demster. Etrur. reg. II. 55. et quos adducit Barm. ad Propert. I. I. et IV. 1. 29. *atavos reges* dixit poeta, ut *populum regem* Virgil. Aen. I. 21.

v. 2. *praesidium* et *decus* praeclare de Maecenate, tanquam *potente amico*, uti eundem indigitat II. 18. 12. et II. 17. 4. *o mearum grande decus columenque rerum*. Talis enim viri amicitia Horatio erat praesidio, siquidem uni huic omnia vitae commoda, opes, dignitatem, famam, cet. accepta referebat. Latius igitur patet, quam ut plurimi Intpp. volunt, qui vel gratiam Augusti per Maecenatem ei comparatam, vel quod Augustus ei, Bruti partes sequuto, Maecenatis opera condonasset. Eodem sensu adhibuit Javenal. VII. 22. *si qua aliunde* (alio carminis argumento) *putas rerum spectanda tuarum praesidia*, h. unde tuis rebus prospicias, vitam sustententes. Dictum est adeo ut II. 1. 13. *insigne maestis praesidium reis*, pro eo qui praesidet, studet alicujus rebus. Sic *rerum tutela mearum* Epist. I. 1. 103. ἔργα κέλῃς Od. Ψ. 121. et passim. *Decus*, quatenus Horatio laudi atque honori erat, a tanto viro amari; unde *dulce*, cui suavissimum esse debebat, videri et dici eum, quem talis vir magni faciat. Pariter de Maecenate Virgil. Ge. II. 40. *O decus, o famae merito pars maxima nostrae*. Propensum Maecenatis erga se animum passim praedicat poeta. v. II. 18. 10. III. 16. 38. V. 1. 31. et Ep. I. 7. 15. Ceterum in animo h. l. habuisse videtur Saleius Bassus (in Wernsdorf. V. C. Poett. min. T. IV. P. I. p. 278) ad Pisonem v. 231. de Maecenate: *O Decus, et toto merito venerabilis aevo, Pierii tutela chori, quo praeside tuti non unquam vates inopi timere senectae*. cf. Martial. VII. 56.

v. 3—6. In pedestri scriptore expectares generalem hanc praemissam sententiam: suo quemque duci studio, summamque inde voluptatem capere. Sed, haec, ut poetam decebat, statim per exempla declaratur; et ex his ea fere adponuntur, quae maxime colorem poeticum admitterent, neque solum, quae apud omnes gentes in singulis hominibus observare licet, sed et ea, quae unius alteriusque populi quasi domestica studia habentur. Quo ipso satis cavet, ne exemplorum ubertate facile fastidium crearet; cni et eloquutionis varietate ac copia obviam ire studuit.

Vide enim, quot modis sententiam, in studio aliquo, quo tenearis, sibi placere, beatum se existimare, variaverit. v. 3. *sunt, quos juvat.* v. 6. *evellit ad Deos.* v. 11. *gaudentem.* v. 17. *laudat.* v. 21. *est qui non spernit.* v. 23. *multos juvant.* v. 25. *venator manet.* v. 30. *me diis miscent.* v. 36. *feriam sidera vertice.* *Sunt, quos, quosdam juvat,* noto graecismo, Propert. III. 7. 17. *Est, quibus Eleae concurrit palma quadrigae,* quod est ἀττικώτερον. *curriculo . . conlegisse* docte et graphice de citato quadrigarum decursu. *Curriculum* est vel ipse decursus, vel, quod malim, locus, ubi quadrigae decurrunt, seu, ut Charisius p. 59. (ed. Putsch,) explicat, *spatium ad currendum aptum,* stadium. Quo minus de curru accipiat, vetat omnino lyrica ratio. Alii de cursu intelligi volunt, ne his idem poeta dicat. Atqui, hoc si voluisset, rem hand dubie paullo disertius exposuisset; et, quae ornatui dedit, ταυτολόγως dicta accipi nequeunt. Alii denique duo membra constituunt, hoc modo: felices se putant ii, qui in stadio decurrerint; at felicissimos ii, qui victoriam adepti fuerint. Omnino sententiae summa erat haec: Hi victoria in ludis Olympicis, et quidem quadrigis, parta, beatissimi sibi videntur, illi cet. Jam, ut huic vitam quasi ac spiritum daret, rem ipsam per momenta ante oculos posuit. Memorat adeo quadrigarum decursum, excitatum pulverem, metam evitatam, palmam denique partam. Proprie igitur *collegisse* (non, ut quidam volunt, *δοξίτως,* pro *colligere*) excitasse, coëgissee, movisse, *pulverem Olympicum,* quod doctius est, quam si dixisset, *curriculo Olympico.* Sic I. 6. 14. *pulvere Troio.* Val. Fl. I. 13. *Soly mo pulvere.* *Colligere* p. propriae accipi possit, pro, corpore suo excipere pulverem, eo conspergi; ut II. 5. 502. *αἰεὶ δ' ἠνιοχον κοινῆς βαδάμιγγες ἔβαλλον.* Eadem idea est I. 6. 15. II. 1. 22. Sed magis lyricum videtur, si omnino de mota, excitata pulveris nube explicemus, ut aperte est Serm. I. 4. 31. *uti pulvis collectus turbine.* v. 4—6 *metuque . . , ad Deos,* et quos meta *evitata,* i. eo, quod metam evitaverint, curru proxime circa eam acto, neque tamen alliso. Hoc enim certissimam spondebat victoriam, et aurigae summam artem simul ostendebat. Theocr. XXIV. 117. Ἴππους δ' ἐξελάσασθαι ὑφ' ἄρμασι παὶ περὶ ἰύσσαν ἀσφαλῆος κάμπουτα τροχῶ σφύριγγα φυλάξαι, cf. I. φ. 344. 5. *fervidi rotis,* celerissimis, epith. e natura rei petito.

Ovid. A. A. III. 396. *metaque ferventi circumcunda rota*, adde Sil. It. I. 224. *axis ferventior*. Stat. Theb. VI. 523. *axis igneus*. Jam Virgil. Ge. III. 107. *volat et fervidus axis*. — *Palma nobilis*, quae ornatum *nobilem*, gloriosam reddit; sed doctius ipsa palma *nobilis* dicitur. Ita *insignis Camena* I. 12. 39. Quum palma Romanis magis frequentaretur, pro oleagina corona, quae Olympionicis erat propria, posuit hanc, tanquam poeta. *Palmam Olympiacam* habes etiam in Virgilio Ge. III. 49. cujus, et Nostri auctoritatem secutus est Propert. III. 7. 17. *palmam Eleae quadrigae* dicens. adde IV. 2. 17. Male igitur faciunt, qui ideo palmares aut omnino Romanorum ludos intelligi debere statuunt, quos nunquam in tanto apud eos honore fuisse, satis notum est. — v. 6. Victoria eos *evehit ad Deos*, facit, ut sibi videantur ad Deos evecti esse, Diis aequati esse, h. summum felicitatis fastigium attigisse. Pindar. Isthm. II. 42. de victoria in his ipsis laudis parta: *Ἴν' ἀθανάτοις Ἀθησιδαμου παῖδες Ἴεν τιμαῖς ἐμίγδεν*. Simplicior idem in fragm. superius adlato: *ἀελλοπόδων μὲν τινὰς εὐφραίνουσιν ἴππων τιμαὶ καὶ στέφανοι*. Apposite infra IV. 2. 17. *Elea domum reducit palma caelestes*. Notione de Deorum vita (v. ad III. 3. 11. et IV. 8. 30.) ex aetate heroica adsumta, proclive sane erat, ut eos, qui insigni aliqua felicitate fruerentur, Deorum vitam adeptos esse dicerent. Stat. Silv. I. 2. 212. *ire polo, nitidisque errare per axes visus*. *Terrarum dominos*, epitheto Diis, imprimis Jovi (qui saepius Homero *ἄναξ ἀνδρῶν τε θεῶν τε* audit. Infra I. 12. 15. de eodem: *qui mare ac terras variisque mundum temperat horis*; adde Ovid. ex P. I. 9. 36.) proprio. Qui de ludis Romanorum Circensibus hic cogitant, *terrarum dominos* de Romanis accipiunt, quos et Virgilius Aen. I. 282. *rerum dominos* dixisset. Quo sensu sane Martialis VIII. 2. 6. Domitianum *terrarum dominum deumque rerum*, et Romam *terrarum, gentiumque deam* XII. 8. 1. et Auctor Epitaph. in Anthol. Burn T. I. p. 237. Titum et Vespasianum *terrarum dominos* adpellavit. Quae tamen ratio nullius momenti videtur, quum hic, uti jam monui, de ludis Olympicis agatur. Ceterum de victorum praemiis locus classicus est apud Vitruv. praef. I. IX.

v. 7. 8. *Hunc, et mox illum sc. juvat* ex antec. Structuram hanc verborum ob interjecta *metaque . . . ad Deos* paullo duriorem esse etsi non negem, neque tamen ideo in carmine, eo-

que lyrico reprehendam. Si vero *ad deos evehit* ex antec. suppleas, non erit in altero membro v. 9. 10. quod ad deos evehat. *Turba Quiritium* simpliciter populus Romanus, in suffragia missus, in comitiis. *Mobilium*, qui in suffragiis adeoque honoribus dandis non certa aliqua ratione ducuntur, levium, inconstantium. Hinc *arbitrium popularis aurae* III. 2. 20. et Ep. I. 19. 34. *ventosae plebis suffragia*. Seneca de Vita Beata s. 1. *Itaque id evenit, quod in comitiis, in quibus eos factos praetores iidem mirantur, cum se mobilis favor circumegit*. Seneca Herc. fur. 169 sqq. adposito loco: *illum populi favor attonitum, fluctuque magis mobile vulgus aura tumidum tollit inani*. et Thyest. 351, *nunquam stabilis favor vulgi*. *Certa tollere* certatim, magno cum partium studio *tollit* extollit, *evehit honoribus* tertio casu, graecorum exemplo, pro, ad honores s. magistratus *tergeminos*, h. summos, amplissimos. Nihil amplius. Apte laudat Turneb. Advers. XXII. 13. Martialis III. 46. 8. *sophos tergeminum* h. grande, quod ipse vocat I. 4. 10. Plerique fere cogitant de tribus summis Romanorum magistratibus, consulatu, praetura, aedilitate. Sed hoc esset poetae verba ad pedestris orationis ἀκριβειῶν exigere. Neque magis Horatio dignum, quod ait Gesn. in Th. L. L. *tergeminos* eos dici honores, quos tres partes populi, Senatus, Equites, Plebes tribuant. Omnino mireris, in talibus haerere interpretes, qui certum aliquem numerum pro incerto ac magno a poetis poni solvere sciant. Vide vel I. 3. 9. et I. 13. 16. 17. Cur e. g. Graeci poetae τριπλάων et Latini *decumanos fluctus* constanter adhibuerint, nemo facile certam aliquam hujus rei rationem reddi sibi postulet; sufficit tenere, maximos hoc numero fluctus innui. Ceterum Gesnerus v. *honoribus* in sexto casu accipere malebat, ut aliquis ipsis honoribus tollatur. Quod etsi usus loquendi ferat, et *tollere* simpliciter dicatur pro, ornare, efferre aliquem, (v. Ruhnk. ad Vellei. II. 65.) minus tamen bene *certat* respondere videtur: et altera ratio omnino doctior est.

v. 9. 10. Illum opes unice tenent, earumque possessione felicissimum se profitetur. Pro opibus, quae generalis erat notio, specialem, quam sua ipsi aetas suggerebat, posta posuit, possessiones latifundiorum, et pro his, tanquam specialius, et gravius, omnem Africae proventum. Tanto enim potentiores ad latas agrorum possessiones coemendas ferebantur studio, ut te-

tas provincias interdum unus teneret. In quam rem acriter invehitur Seneca ep. 89. fere ad finem: *Quousque fines possessionum propagabitis? ager uni domino, qui populum cepit, angustus est. Quousque arationes vestras porrigetis, ne provinciarum quidem satione contenti circumscribere praediorum modum? — hoc quoque parum est, nisi latifundiis vestris maria cinxistis; nisi trans Hadrianum, et Ionium, Aegaeumque aester villicus regnet, et ep. 117. Adspice quot locis vertitur terra, quot millia colorum arent, fodiant: unum putas videri ventrem, cui et in Sicilia et in Africa scribitur?* adde eundem de Vita Beata c. 17. Alii de publicanis Aratoribus, qui populi Romani agros conduxerant, et decumas persolvebant, h. l. intelligant; minus recte, arbitror. *Si condidit, conditum servat, possidet horreo proprio h. suo, nempe tanquam privatus, quidquid veritur, congeritur, convehitur de areis Libycis, agris Africae; si omnes Africae fructus horreo conditos habet, quod est pro simplici: si omnem Africae oram possidet. Pro colligi de agris, doctius erat, verri de areis, quod frumenta in solidata agri parte, quae area est, extrita et purgata converrebantur, et sic de ea colligebantur. Africam nominat, tanquam frugum fertilissimam; res nota. vide III. 16. 31. Expressit hos vv. Seneca Thyest. 356. Non quidquid Libycis terit fervens area messibus, et Pentadius in Anthol. Burm. T. I. p. 549. Et quidquid Libyco secatur arvo, non una positum tenere cella,*

v. 11—14. Suavior jam succedit pictura rusticani, rebus suis a patre sibi relictis satagentis, et in praediolo suo tranquille degentis, quique nullo ne vel maximo ostenso lucro a vitae suae genere abstrahi se patiat. Haec ad exornandam imaginem felicitatisque sensum declarandum praeclare adjecta, *Gaudet adeo findere, laetus, contentusque est in eo, quod colit agros agellum patrum, a patre acceptum, novis accessionibus non dilatatum. Sic V. 2. 3. beatus ille, qui - - paterna rura bobus exercet suis. Sarritionem posuit pro agricultura in genere, vel de bono solo capiendum, quod majori cultura non indigeat. — 13. nunquam eum demoveas, docta brevitate pro, deducas eum a studio suo beatoque otio, et permoveas, ut cet. Conditio saepe est pactio, qua pollicemur aliquid, et spondemus alteri, si quid fecerit, ut Cic. ad Q. Fr. I. 1. nullius pe-*

cuniae conditione ab integritate deduci. Itaque, *conditionibus Attalicis*, promissis opibus Attalicis, h. maximis pro conditione oblatis divitiis, quales ab Attalo, Pergami rege, populo Romano heredi scripto erant relictæ. v. II. 18. 5. maximarum opum e mercatura quaerendam certissima spe ostensa, *ut mercaturam amplectatur.* Sed pro mercatura posuit navigationem, quod Romani mercatores itinera marina ipsi faciebant, unde mox, *nauta* pro mercatore, cf. Tibull. I. 1. 50, ibique Heynium. *Pavidus* dicitur, apte, ut de homine, navigationis proresu insueto. Pro navigare, *secare mare*, τέμνειν ἄλα, quod navi magis proprium. Pro nave ponitur, *trabs*, ad angendum periculi sensum, ut *ratis*, I. 3. 11. et pro quacunque *Cypria*, ob Cyprum mercaturæ deditam. v. III. 29. 60. tum pro quovis mari procelloso *Myrtoum*, inter Cretam, Peloponnesum et Eubocam, a Myrtilo, seu potius a parva insula Myrto sic dictum.

v. 15—18. Tranquillæ coloni vitæ praeclare poeta subtexuit mercatoris lucro inhiantis, praeque ejus nimio studio novis se usque periculis objicientis imaginem. Mercator, qui inminente tempestate vitæ suæ tantis periculis obnoxiae otiosam longe proetulerat, eamque in suburbano suo sequendam tum voverat; mox ubi, nave quantumvis lacera atque disjecta, incolumis evasit, ecce ad pristinum vitæ quaestuosæ genus redit. Diversam a Nostri loco imaginem exhibuit Stat. Theb. VII. 720. *Vixerat ille diu pauper scrutator aquarum. Decepit tellus; moriens hiemesque Notosque laudat, et experti meliora pericula ponti. Metuens metu cohorrescens, sibi timens, ubi videt Africum ventum luctantem certantem, congregientem fluctibus,* nota structura, pro, cum fluctibus *Icariis*, maris Icarii. Africum ventum posuit; cum dilectu; is enim, ab occasu flans, creber erat *procellis*, Virgil. Aen. 1. 85. Proelia ventorum, cum inter se, tum cum fluctibus tanquam super maris imperio inita in tempestate depingenda poetis satis solennia, v. ad I. 3. 12. Icarii maris meminit, tanquam periculosioris, in animo forte habens Il. II. 144. κινῶδη δ' ἀγροῆ, ὅς κύματα μακρὰ δαλίσοις πόντου Ἰκαρίοιο, τὰ μὲν τ' εἴρεός τε Νύτος τε ἄροφ. Est illud inter Samum et Icariam, insulas, ab hac sic dictum. *Otium* opponitur vitæ negotiis vel forensibus vel quaestuosis districtæ; est adeo vita tranquilla, ab omni periculi metu vacua. Amplificatur hæc tranquillitatis notio per *rura oppidi sui oppido suo*

patrio adjacentia, secessum in suburbano suo. Haec *laudat*, mari procelloso, omninoque isti periculi pleno vitae generi longe praefert. Qua notione occurrit Serm. I. 1. 3. Stat. Theb. VII. 722. Observa, quam paucis lineis tempestatem gravissimam depinxerit poeta. Quum enim rates quassas statim memoret, mare ventis turbatum, navem percussam atque disjectam, ipsum mercatorem mortis periculo vix elapsam sub ventorum cum fluctibus lucta comprehendit. *Mox*, ubi naufragium incolumis evasit, non, ut quidam, ubi aliquamdiu rari vixit, sed statim, talis otii, quod votis prius expetierat, impatiens *reficit*, reparat *rates quassas*, navem fractam ac laceram, adeoque nave resecta reparat navigationem, mare iterum ingreditur. Praeclare, de pertinaci mercaturae studio. *Quati* fortiori significatione habes et infra IV. 6. 7. et IV. 8. 32. *indocilis p. pati*, graece, pro, dum pauperiei ferendae adsuescere nequit. *Pauperies* est vita sine quaestu ac lucro, quae luxui indulgere non potest; damnata ideo brevi atque a mercatore opum augendarum cupido mercaturae earundem sibi copiam facienti posthabita. Multum adeo differt ab egestate. *πρωχού* enim, ut Aristophanis (Plut. 551.) verbis declarem, βίος, ζῆν ἔστι μηδὲν ἔχοντα, τοῦ δὲ πένητος, ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα, περιγίγνεσθαι δ' αὐτῷ μηδὲν, μὴ μέντοι μηδ' ἐκλείπειν. Ceterum cum mercatore hoc convenit Menedemus apud Terentium Heaut. I. 1. 59. *In Asiam hinc abii propter pauperiem — lucri faciendi causa.* Epist. I. 1. 45. *curris mercator ad Indos per mare pauperiem fugiens.* ἔλθε, πολὺν διὰ πόντον ἀνύσους — καλὴν κενίην φεύγων, ut Hesiodus extulit ἔργ. v. 635.

v. 19—22. Imago hominis, vitae suavitatem ac voluptatem sectantis; declarata per vinum et convivia in amoena regione. cf. II. 13. 6. sqq. 11. 13. sqq. Alius de die commissatur, bonam diei partem comissionibus impendit. Haec in duo membra disjuncta poeta. *nec spernit*, valde delectatur, amat *veteris* ideoque praestantioris *Massici* vini, in montibus Massicis Campaniae nati *pocula*, h. vinum Massicum. Sic *pocula Falerni ardentis* II. 11. 19. Vinum Massicum erat e nobilioribus. Plin. XIV. 6. *Nec spernit demere* adimere rebus gerendis, et hilaritati adeo dare *partem de die solido*, qui *solidus* h. totis rebus agendis impendi debuerat. Adposite Seneca ep. 83. *hodiernus dies solidus est, nemo ex illo mihi quiaquam eripuit.* Convi-

via enim Romanorum sub noctem demum incipiebant. v. IV. 5. 3). 40. Sed erant et, qui coenarent maturius, convivarentur de die, quae Romanis vocabantur *convivia tempestiva*. Catull. 57 5. *Vos convivia lauta sumtuose de die facitis*. Se ipsum Horatius *bibulum liquidi* media de luce *Falerni* olim fuisse testatur Ep. I. 14. 34. cf. Plaut. Asin. IV. 2. 16. Eodem sensu *frangere diem mero* II. 7. 6. pro quo comice admodum *lacerare diem* Plaut. Stich. III. 2. 45. Pariter Graeci εφ' ἡμέρας πίνειν, de quo v. Toup. Em. ad Suid. P. III. p. 221. Superius eadem in re Alexis Comicus apud Athen. II. c. 8. p. 17. Θαλασσις οὐναρίσις τῆς ἡμέρας τὸ λοιπὸν ὑποβρέχει μέρος. Male vero Gesnerus-cum Baxtero h. l. explicant: ne parte quidem demta, vel excepta totum ac solidum diem impendit voluptati atque otio. Sic verò negatio abesse deberet, et esse: *et qui spernit demere*, non eximit computationi *partem de die* f. — 21. sub umbra arbuti aut ad fontem recubans. Haec ornatus causa addita. *stratus membra* graece, pro, membris stratis, jacens, f. *reclinatus in gramine*, ut eadem in re II. 3. 6. — *aquae lenae caput sacrae*, epithetorum traiectione, poetis satis frequentata, pro *aquae lenis*, leniter fluentis *caput fontem sacrum*. Fontes sacri, propter Deos ac Nymphas, iis inesse creditas. Ceterum duae hae ideae *nunc-nunc*, egregie depingunt hominem in otio luxuriantem, ut V. 2. 23. *Libet jacere modo sub antiqua ilice, modo in tenaci gramine*.

v. 23. 24. Alios militia juvat. Declarat eam per speciales ideas, castra, turbarum strepitum, et pugnas. *lituo . . . sonitus*. pro vulgari: litui tubaeque sonitus, s. tuba una cum lituo audita, fere et Juvenalis XIV. 200. *Si piget, et trepidum solvunt tibi cornua ventrem cum lituis audita*. *Lituis* erat equitum, et incurvus sono acuto; *tuba* vero peditum et directa, sono gravi, uti bene vet. Schol. cf. II. 1. 18. *bella*, pugnae, ut saepius. *detestata matribus*, passive, quae detestantur matres, quod orbantur filiis et maritis. Hinc earum solennis mentio, ubi poetae infaustos belli exitus, s. omnino belli mala recersent. Virgil. XI, 215. *Hic matres, miseraeque nurus, hic cara suorum pectora maerentum, puerique parentibus orbi dirum exsecrantur bellum*. Noster V. 16. 8. *parentibusque abominatus Hannibal*. adde et IV. 4 63. Stat. Theb. III. 377.

v. 25 — 28. Alium tenet venandi studium. Ardorem studii et pertinaciam declaravit per adjecta, quae eam produunt, fri-

goris tolerantiam, et pernoctationem. *manet* pernoctat *sub Jove* sub dio, ἐπὶ Διὸς, sub caelo *frigido*. Sic *Jupiter uvidus* Virgil. Ge. I. 418. *madidus* Martial. VII. 36. 1. — *tenerae*. . . *immemor*, auget studii pertinaciam. — 27. Venationis ideam generalem jam in specialem convertit. *Seu visa est*, investigata fest *catulis*, canibus; *fidelibus*, perpetuo canum inprimis venaticorum nutum ac vocem venatoris sequentium epitheto. *Cervu* univ-erse de cervo, sed amant poetae, ubi de animalibus loquuntur, feminina, graeca elegantia. Ita Callimachus *δορκαλίδα* posuit, loco plane simili, ideoque huc transferendo, ep. 33. ὠργευ-τής, Ἐπικυδῆς, ἐν οὖρεσι πάντα λαγῶν διφᾶ, καὶ πάσης ἰχθία δορκαλίδος, στίβῳ καὶ, νιφετῷ κεχρῆμενος. ubi πάντα λαγῶν et πάσης δορκαλίδος neminem Intpp. in mendae suspicionem vocasse, omnino mireris. Forte, πῶκα λαγῶν ex Homer. II. χ. 310. et λασῆς δορκαλίδος, *hirsutae*, solenni ferarum epitheto. v. Burm. ad Prop. I. 1. 12. — 28. Aliud venationis genus, quod pernoctationem requirit. *aper Marsus*, Mariscus, cum dilectu, propter saltuosam Marsorum regionem, ut Virgil. Ge. III. 255. *sus Sabellicus. rupit*, perripit, ruptisque plagis evasit. Ne dubita. Seneca Hippol. 76. *retia vinetas tenuere feras; nulli laqueum rupere pedes*. Ovid. A. A. I. 392. *non bene de laxis cassibus exit aper. Plagae teretes*, retia torto fune facta, *torta* Tibull. IV. 3. 12. *teretes plagas* dixit et Seneca Hippol. 45. *nodosas* Ovid. Fast. VI. 110.

v. 29—34. Ego vero carminibus delector, poesin unice amplector, summamque inde voluptatem percipio. Hoc, ut primariam carminis argumentum, inprimis illuminari oportebat, summamque in eo eloquendo enthusiasmi et phantasiae vim cerni. Imagines inde petitaе, quod poetae, phantasiae vi abrepti- seu, ut Ciceronis II. de Orat. verbis utar, *adflatu quasi furoris* perciti in deorum concilia admitti, cum iis versari, *caelique commercio* (Ovid. A. A. III. 549.) se frui jactant. Hinc Deos se videre, (II. 19. 2. Ovid. Fast. VI. 7. *Fas mihi praecipue, cultus vidisse deorum, vel quia sum vates, vel quia sacra cano*) audire, (III. 4. 7.) tanquam praesentes adpellare, (II. 19. 7. III. 25. 1.) praeclaro phantasmate fingant. Eadem ratio in vatibus, qui divino furore correpti, dum futura eloquuntur, *deos, sca deorum concilia irrumpere* dicuntur. Stat. Th. b. III. 350. A. hill. I. 508. Diversa adeo prorsus est imago ab altera, quam supra v. o. dedit, etsi plurimos fere Intpp. pro eadem ha-

bere videas. Nam illa ab h. l. aliena est, et aversatur seqq. Jam de verbis videamus. *Ederae*, edera, Baccho sacra, et sic poetis propria. Bacchum enim in diis poetarum tutelaribus haberi, satis obvium. De corona poetarum hederacea v. Virgil. Ecl. VII. 25. VIII. 13. Ovid. Fast. V. 79. Trist. I. 7. 2. et ibi Intpp. *praemia frontium doctarum*, quibus *docti*, h. poetae coronantur. Olymp. Nemesianus (in Wernsdorf. Poett. min. I. p. 283.) de Laud. Herc. 8. *laurosque gerens et florea sertis tempora* — *doctorum munera vatum*, ubi *florea s. tempora* sunt *floridis sertis redimita*, quamquam aliter ibi Wernsd. Poetae absolute hic *docti* dicti, antiqua notione, quatenus philosophia, h. notiones et philosophemata de rebus physicis, de diis, eorumque natura cet. sermone adhuc rudi, naturalique adeo eloquentionis poeticae vi instructo, mox ad cantum formato, certisque adeo numeris adstricto tradebantur. Hinc *ἄιδοι* dicti *σοφοί*, Callim. ep. 50. 4. *σοφιστρῶν*, Pind. Isthm. II. 36. et *διδασκαλίῳ* de iisdem, v. ad II. 19. 2. et *σοφία* de poesi, Callim. ep. 8. 4. et 49. 4. quo fere sensu *Hesiodum doctum* adpellat Cic. Cat. m. 15. Adhaesit hoc sequiori tempore poetis epitheton ob variam doctrinam, antiquitatis, mythologiae, quae ab iis requirebatur: etiam propter sermonis exquisitiorem cultum ac metri artem; et Romanis imprimis propter literarum graecarum interiorem notitiam. Sic *doctus Catullus* Tibull. III. 6. 41. ubi v. Heyn. *miscent me Diis superis* docte pro, ego eo ipso, quod corona ederacea vinctus sum, h. tanquam poeta, misceor Diis, admoveor iis, iis intersum, eorumque consortio fruor, nempe divino numine adflatus. Eadem virtute graecis est *μιχθῆναι θεοῖς*, tanquam Pind. Isthm. 2. 42. Hesiod. Theog. 891. *οὐδέ ποτ' εἰς βουλὴν ἐπιμίσηται*. cf. infra IV. 5. 35.

v. 30—32. Alia subiungitur imago, qua enthusiasmi poetici, quo se abripi gloriatur, vim vividissime declarat. Commemorat recessus agrestes, et amoenitates rusticas, quae ingenium poeticeum excitant, et inflammant, quaeque ad concipiendas phantasias maximam vim habent. Etenim, ut ait Auctor de caus. corr. Eloq. 13. *poetae jucunditas urbis deserenda, ceteraque officia, utque ipsi dicunt, in nemora et lucos, i. e. in solitudines recedendum est*, hunc ipsum locum, et Epist. II. 2. 77. *Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes, rite cliens Bacchi, somno gaudentis et umbra*, respiciens. — *nie secernunt populo nemas* cet. concise dictum pro, ego secernor, remotus sum a

populo s. vulgo, sensus poetici experte, (cf. II. 16. 39—40. III. 1. 1. Valer. Flacc. I. 10. *Eripe me populis et habenti nubila terrae.*) dum nemus incolo, solitudinem amo. Nemoris et antrorum solernis hac in re mentio. cf. II. 19. 1. III. 4. 7. et 25. 2. Hinc Propertius II. 10. 4. Hesiodo et III. 1. 2. Callimacho et Philetæ suum cuique nemus attribuit. Secessus agrestes amplius, augustissima rerum specie, adumbrat per numina agrestia, Nymphas et Satyros, ut Virgil. Ge. II. 493. *fortunatus et ille, deos qui novit agrestes, Panaque, Silvanumque senem, Nymphasque sorores. Nympharum chori cum Satyris*, exquisitius est quam, Nympharum et Satyrorum *chori*, saltationes; quas poetae commemorant ad declarandas vitae rusticae suavitates. Homer. H. eis Πᾶνα v. 19, τότε Νύμφαι ἑρεσιτιάδες λιγύμολποι φοιτῶσαι πυκνὰ ποσσὶν ἐπὶ κρήνῃ μελανύδρῳ μέλπονται, κορυφὴν δὲ περιστένει οὐρεὸς ἠχά. Δαίμων (Pan) δ' εἰθάρκκι ενθα χορῶν τότε ἐς μέσον ἔρπων πυκνὰ ποσσὶν διέπει, loco admodum splendido. cf. et v. 5. Hinc σύγχωρος Νύμφῶν audit Orph. II. X. 9. et ἡγήτωρ Νυμφῶν *choreus ducens*, in epigr. ἄδεια. 261. 1. (Anal. Br. T. III. p. 204.) adde Platonis XIV. 5. (Anal. Br. T. I. p. 171.) σύριγγι μελίσσεται εὐκλεῶδα Πᾶν, — αἱ δὲ περίῃ θυλεροῖσι χορὸν ποσσὶν ἐστήσαντο Ἵδριάδες νύμφαι, νύμφαι Ἀμαδρυάδες. *Leves* ad motum pertinet, adeoque ornat. *Satyros leves* pariter vocat Sil. III. 394. nisi forte saltationem Satyrorum concitatiorem innuere voluerit, de qua Athen. I. XIV. c. 7. p. 630. εἰσὶ δὲ τινες, οἱ καὶ φασὶ τὴν σίκκινιν ποιητικῶς ἄνομάσθαι ἀπὸ τῆς κινήσεως, ἣν καὶ οἱ Σάτυροι ὀρχοῦνται, πεχυτάτην οὔσαν. Sed hoc forte subtilius.

v. 33. 34. Si modo Musae favent. *Si Euterpe non cohibet*, retinet; denegat, adeoque concedit *tibias*. Poetis enim, qui insigni cum laude poesin tractant, Apollo et Musae artem carminis, et lyram suam tradidisse dicuntur, satis obvio sensu. IV. 6. 39. *Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem carminis nomenque dedit poetae.* Propert. I. 2. 27. *Quum tibi praecipue Phoebus sua carmina donet, Aoniamve libens Calliopea lyram.* Spectat huc Solonis c. VI. v. 51. (Anal. Br. T. I. p. 67.) ἄλλος Ὀλυμπιάδων Μουσῶν πάρα δῶρα διδάχθη ἱμερτῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος. et ep. Cleopatrae, poetriae, quod e Gorio Inscr. Florent. T. II. p. 43. adfert Barm. ad Anthol. Lat. T. II. p. 112. μορφῶς ἧ ποιητικῶν ἔχειν θωρήσατο Κύπρις, ἔργα δ' Ἀθηναία γερνὰ σαοφοσίαις. Μοῦσα δὲ καὶ σοφίαν, καὶ κακίαν τᾶν φιλέμαστον σύμφωνον εἰατοῖς ματαμένα μελεσιν. *Tibias, ut mox barbiton*

declarant poesin lyricam. *Polyhymnia non refugit*, non abnuitt *tendere*, tendit, temperat fides barbati Lesbii Λεσβίου, Lesbii, quo olim Alcaeus, civis Lesbius usus est. Innuitt aut omnino famam et gloriam, quam Alcaeus carminibus suis est consequutus, aut quod ipse se ad Alcaei exemplar composuit. Hoc malim propter I. 32. 5. *Aeolium carmen* pro lyrico dixit IV. 3. 12. Ceterum similis nostro locus est IV. 3. 17. *o testudinis aureae dulcem quae strepitum, Pieri, temperas.*

v. 35. 36. Splendidus exitus. Qued si tuo, Maecenas, iudicio inter praestantiores poetas lyricos habebor; tam sane, quid ad magnitudinem felicitatis meae ac gloriae accedere possit, nescio; summam gloriam, summamque felicitatem consequutum me arbitror. *Si me inseris*, adenses, *lyricis Graecorum vatibus*, poetarum choro, poetis adnumerat, ut IV. 3. 13. *Romae principis urbium dignatur soboles inter amabiles vatum ponere me choros — feriam sideca*, attingam caelam, *sublimi vertice*, ad ornatum pertinet. Vulgari ratione dicitur, *efferrī animo*, metaphora de habitu corporis erecto, tanquam arrogantiae signo, desumpta. Hinc *tollere verticem* est arrogantium, III. 16. 19. v. ad I. 18. 15. et, notione amplificata, *caelo caput ferre*, quod est simpliciter, alte ferre. Sic Virgil. Aen. X. 548. *caelo animum ferre*, quod convenit dictioni Aeschyleae apud Plutarch. de Exil. p. 602. Α. Θυμὸς — οὐρανῶ κέρων ἄνω. Sic Atreus μεγαλοφρονῶν apud Senec. Thyest. 885. *Aequalis astris gradior, et cunctos super altum superbo vertice attingens polum.* Gloriaturo adeo poeta, *sumitque superbiam*, (ut III. 30. éxtr. de se loquitur) honorificentissimo Maecenatis de suis carminibus iudicio subnixam. Alia ratione dicimur *gloria, fama levati*, attolli, tangere caelum. Propert. III. 1. 9, *quo me Fama levat terris sublimis*. Quo sensu Eurip. Bacch. 970. κλέος οὐρανῶ στήριζον dixit. Virgil. Catal. XII. 1. *Adspice, quem valido subnixum Gloria regno altius et caeli sedibus extulerat.* Ovid. Fast. 1. 209. *At postquam Fortuna loci caput extulit hujus, et tetigit summos vertice Roma deos.* et Fpp. ex P. II. 5. 57. *Huic tu cum placeas, et vertice sidera tangas, scripta tamen profugi vatis habenda putas.* Salsci. Bassus ad Pis. 218. (in Wernsd. Poett. min. T. IV. P. 1.) *Ipse per Ausonias Aeneia carmina gentes qui sonat, ingenti qui nomine pulsat Olympum.* Tertia denique, huic admodum adfinis, reliqua est ratio, qua gloriam poetae, perennemque nominis sui famam volatui comparant, noto phantasma-

te. v. ad II. 20. init. Quo sensu capio fragmentum Eurip. apud Clem. Alex. p. 543. ed. Paris. (in fragm. Euripideis Beckii V. C. p. 491. n. 154.) χρύσει δὴ μοι πτέρυγες περὶ νῶτα καὶ τὰ Σειρήνων (elegantè, fere ut Horatius in cycnum transformatur II. 20. ἔρόεντα πῆδιλα ἀμύζεται· βᾶσομαι τ' ἐς αἰθέρα πολὺν ἀεθεῖς, Ζηνὶ προσμιξῶν. *Esset adeo: quodsi tibi mea carmina adprobavero; immortalis ero, mihi videbor, certissimum immortalitatis pignus habebō. Atque hæc forte unica, certe lyrico poeta dignissima hujus loci videtur interpretatio. Ceterum e nostra interpretatione, quam diversis prorsus notitionibus poeta illa, *evehi ad deos, diis misceri*, et *sidera vertice ferire* adhibuerit, et quam injurii in eum sint, qui tantam poeticorum phantasmatum ei impingant egestatem, ut eandem imaginem in eodem carmine ter ab eo positam arbitrentur, abande patet.*

ARGUMENTUM C. II.

Carmen excelsissimum, atque in elaboratissimis Horatii, sive artificium ejus, sive ornatum, eloquutionisque virtutes spectes, facile reponendum. Declaraturus enim poeta, atque commendaturus Augustum Romanis tanquam eum, qui solus res perditas labefactati bellis civilibus imperii esset reparaturus, pacemque ei et salutem restitutus; qui solus imminentes reipublicæ calamitates avertere, majestatemque Romani nominis, Parthorum victoriis imminutam vindicare posset; splendidissima eum atque sanctissima Expiatoris populi Romani, Deorum iram placantis, et mala inde in civitatem redundatura arcentis imagine repræsentat. Quum enim omnium fere populorum, parum subtiliter adhuc de Diis, rebusque physicis philo-

sophantium, eundem hunc sensum deprehendere liceat, ut quasvis magnas calamitates a Diis, scelus aliquod, ab ipsis vel a maioribus patratum vindicantibus, poenae loco infligi, easdemque sibi insolita aliqua objecta rerum specie, veluti defectu solis, portendi existiment; consentaneum sane est, ut iidem rationes, diversas quidem pro diverso cujusque vitae ac morum cultu, circumspiciant, quibus se ab isto crimine purgent, sicque Deorum placata ira mala imminetia a se avertant, ac propulsent. Jam, ut haec Romano sensui subjiciamus, statim post Caesaris necem, qua, tanquam piaculo commisso, populus Romanus iram in se Deorum provocaverat, prodigia adparuerant, quae eam portenderent, istisque mox insequuta bella civilia, quibus Dii caedem Caesaris ulciscerentur, fidem faciebant praesagiis. Quum vero his ipsis bellis civilibus, etsi a Diis poenae loco immisis, novum scelus, novum ἄγος populus Romanus commisisset; necesse utique erat, ut etiam Dii novas iras conciperent, novasque adeo a Romanis poenas exposcerent. Novam hanc Deorum iram nova jam prodiderant prodigia, novaeque bellorum civilium calamitates impendebant reipublicae, pessum daturae eam, nisi certis caerimoniis sacrisque piacularibus civitas isto piaculo eximeretur, ac purgaretur, sicque Deorum ira cum ipsa ultione averteretur. Expiatio ista, antiquissimis quidem et heroicis temporibus, (ut mythica transeam, in quibus Deorum munus erat) a sanctissimis hominibus, qui tum vates fere habebantur, solebat peragi; uti constat de Eumolpo, Epimenide, Orphea: apud Romanos vero libri Sibyllini inspiciebantur;

e quibus sacrificiorum, quibus nomina placarentur, procedebat auctoritas.

Proximas igitur poetam a bellis civilibus, quae ipsa maximi instar sceleris habebantur, irarum causas repetiisse manifestum est; quanquam nec remotiorem illam, unde bella civilia ortum traxerant, nimirum Caesaris necem, penitus exclusit. Vide vv. 17. 27 — 30. et 43. 44. Hinc, quam vana omnium fere Interpretum sit disceptatio, aliis quidem Caesaris caedem, aliis contra bella civilia sola, sub scelere isto, quo obstricta fuerit civitas, a poeta comprehensa contententibus, facile intelligitur.

Jam de anno, cui probabiliter hoc carmen adsignandum sit, ut paucis dispiciamus, haud alienum videtur. Gravem eum fuisse tempestatibus, et magna Tiberis exundatione insignem, ex initio carminis facile quidem poni potest; quae tamen quum saepius acciderint, et semper in prodigiis habita fuerint; ad quaenam hocce carmen respiciat, dictu est paullo difficilius. Sanadonus quidem (ut aliorum opiniones de prodigiis, Caesaris caedem a. DCCX. insequentis hic cogitantium taceam) scriptum putat hoc carmen a. DCCXXVII. Cui quidem opinioni patrocinari videtur hoc, quod eodem anno Caesar Princeps (Dio LIII. 11.) a Senatu adpellatus fuerit, et nocte insequenti Tiberis plana Romae loca inundaverit: enimvero, quum haec inundatio pro fausto omine accepta fuerit (Dio LIII. 17.): alia contra in hoc carmine memorentur, quae nec in hunc annum cadant, nec a Dione, vel alio quopiam ad h. a. adnotata sint, praestat cum Massono hujus carminis natalem facere annum DCCXXXII. Hoc

enim ineunte (Dio LIV. init.) ἤτε πάλις πελαγίσαντος αὖθις τοῦ ποταμοῦ ἐπλεύσθη, καὶ κεραυνῶς ἄλλα τε πολλὰ ἐβλήθη, καὶ οἱ ἀνδριάντες οἱ ἐν τῷ Πανδεῖῳ, cet. quae omnia initio carminis optime respondere videntur. Deinde quod idem Massonus observat, tum Augustum ad bellum adversus Parthos suscipiendum poeta exhortatur, manifesto significat, Augustum de ista expeditione cogitasse. Quod idem Augusti consilium huic anno adsignat Dio LIV. 6.

His praemissis jam ad ipsam argumenti tractationem accedamus, quam ita fere instituit Horatius: Horrenda prodigia, quae ipsa perniciem reipublicae allatura videbantur (vv. 1 — 20.), gravem Deorum, quam quidem bellorum civilium sceleribus in nosmet convertimus, iram portendunt. Novas adeo intestinorum bellorum calamitates, quibus ista scelera Dii vindicaturi sint, nobis imminere (vv. 21. — 24.) quum nova ista prodigia facile fidem faciant; rationes ineundae sunt, quibus labantem civitatem sustentemus. Procuranda adeo ista prodigia, populusque sacris piacularibus ab isto scelere purgandus. At quum nemo fere fit, qui ab isto scelere purus, sacra ista recte faciat, Jovem oremus, ut Deum aliquem, qui nos expiet, ad nos descendere jubeat vv. 25 — 30. Atque utinam Dii πατρῶσι, gentis nostrae miserti, ad nos venire ne dedignentur! utinam tu Apollo, venias. seu tu, sive tu, o Venus, sive tu, o Mars, auctor generis, sive tu — jam inter nos versaris. o Mercuri, latensque sub Augusti specie, Expiatoris nomen haud aspernaris! vv. 31 — 44. Sic te o Caesar, ut diu inter nos maneat. ad rempublicam erigendam, et ab hostium incursionibus vindicandum, enixe precamur.

Adnotationes.

v. 1 — 20. Magna vis statim in exordio. Poeta tantorum prodigiorum metu percussus, et, ut fert humana natura, graviora praeteritis extimescens mala, deorum iram, urbi quippe, populoque Romano, si ulterius progrediatur, funestissimam, et cui satiandae respublica satis jam poenarum dederit, deprecatur. Vulgaris sententiarum ordo atque eloquutio erat: gravi calamitate Dii irati adflixere rempublicam, iramque ipsorum necdum satiatam ostendunt prodigia, quae, nisi rite procurentur, Deorumque ira expictur, fatalia atque exitiosa reipublicae futura sint, necesse est. In hoc quoque poetam agnosce, quod ipsas statim calamitates atque prodigia enarrat, et quod iram Deorum soli Jovi adscribit. *Sotis* adeo poenarum exactum est a nobis, tam gravia jam perpassi sumus mala, ut novis plane succumberemus. Sic V. 17. 19. *Dedi satis superque poenarum tibi.* Virgil. Ge. I. 501. *satis jam pridem sanguine nostro Laomedontae luimus perjurja Trojae.* cf. Claudian. de bello Gild. 36. dum *Pater*, *κατ' ἄνδρῶν τε θεῶν τε*, Jupiter *misit terris* graecae, pro, in terras, defudit in terram *nivem* solito copiosiore, qua adeo Tiberis intumesceret, atque exundaret. Id quod erat in prodigiis. Tacit. Annal. I. 76. — *Dirae* res dicuntur, quae sunt mali omnis, ut Virgil. Ge. I. 488. *diri cometae.* Ovid. Met. V. 550. *dirum mortalibus omen.* adeo aversandae, horrendae, ut hic de *grandine*. — 2. Splendida imago Jovis Fulguratoris, qui reducta dextra fulmen molitur, qualis fere in monumentis est obvius. *rubenti*, fulmine, quod tenet, irradiata; ornatè. Sic aquila, *fulminis vector* eodem illuminatus *ardens* dicitur Stat. Theb. IX. 858. Ita accipi possit Virgil. Aen. VII. 141. *Hic Pater omnipotens ter caelo clarus ab alto intonuit.* v. ad I. 4. 8. — Quum fulmina, *βέλη*, *κῆλα Διὸς*, uti Latinis *tela Jovis*, dicantur, proclive sane erat, de iisdem dici *jaculari*, *vibrare*, *moliri*, *torquere*, ut saepius. Hic vero concise dictum pro, jaculando attingere, ferire fulmine, ut Ovid. Ibis v. 49. et propius ad h. locum Amor. III. 3. 35. *Jupiter igne suo lucos jaculatur et arces.* — *Arces* τὰ ἄκρα loca edita, colles; unde *arces*, *sacrae* pro templis in locis editis, inprimis vero h. l. pro Capitolio, Jovis, aliorumque Deorum templis ornato. Quum fulmen per se notionem irati numinis a praescorum hominum opinione injungat, (hinc *iracunda* I. 3. extr. ubi v. not.) quanto gravior Deorum irae sit necesse est, ubi odio

gentis, in qua praecipua ipsorum religio fuerat, quasi derelicturam eam, templa ipsi sua fulmine prosternunt. Hinc ea res in maximis prodigiis habita.

v. 5. 6. Cum vi repetitum *terrui*, h. e. timorem, metum injecit, *ne cet. Gentes possis* accipere de populis Romae vicinis, municipiis, ut Juvenal. VIII. 239. de Cicerone praesidia in municipiis collocante: *ponit ubique praesidia attonitis et in omni gente laborat*. Augustior tamen, et poeta dignior existit imago, si universi orbis terrarum populos inundationis Deucalionae metu percultos intelligas, Romano sensum suum cum caeteris communicante. — *ne rediret s. P.* E natura animi humani petitum et hoc, ut gravi aliquo instante periculo similes praeteriti temporis casus atque calamitates in memoriam revocet, easque metuat. — *seculum Pyrrhae*, tempora illa, illud diluvium, quod sub Deucalione et Pyrrha fuit; docte. Res ipsa vel ex Ovidio satis nota. *Pyrrham* posuit, tanquam poeta; adeoque in hoc non argutandum. Nostrum locum ante oculos habuit Claudian. de Bello Gild. 43. re tamen in majus aucta: *Remorumque sonos et Pyrrhae secula sensi*. — *grave*, exitiosum terrarum orbi, ipsa inundatione. — *questae* exquisitius, propter adjunctam calamitatis notionem, pro vulgari, quae vidit, *nova monstra*, rerum omnium perturbatum ordinem, rem nec visam antea, nec fando auditam, diluvium. *Monstrum* poetis de re inusitata, quae animum percellit, dici, satis notum. Sic primam navem Catullus Epith. Pel. v. 15. vocat *monstrum*.

v. 7 — 12. Diluvium istud, quod montes altissimos, totumque adeo terrarum orbem e poetae mente occupaverat, picturis quibusdam, adsumta prisca idea mythica, amplius exornat poeta. Proteus, qui Neptuni armentis praererat, eadem agere et pascere dicebatur. v. Homer. Od. Δ. 385 sqq. Virgil. Ge. IV. 395. et Claudian. laud. Seren. 128. Jam. pro vulgari, mare summos montes occupabat, exquisitius erat, belluae marinae super montes ferebantur, in montibus, aquae submersis recubabant, et pro hoc doctior erat ratio. *Proteus omne pecus* Neptuni, phocas (*Nerci sinum pecus* eodem sensu dixerat Liv. Andronicus; v. Scriver. Collect. fragm. trag. p. 1.) *egit visere*, graece, pro, ut viserent, et hoc gravius pro simplici, egit in altos montes. Nam *visere* innuit stuporem animalium peregrina, sibi ignota loca pererrantium. Sic III. 4. 33. *Visam Britannos hospitibus feros*, et Ovid. Met. IV. 294. *Ignotis errare locis, ignota vi-*

edere flumina gaudebat. Ceteram major gratia ac veritas huic phantasmati accedit, quod belluae marinae, mari commoto, e fundo excitae in superficie ejus adparere soleant. v. ad I. 3. 18.

— *Piscium genus* antiquo sermone, ut Lucretii *genus aligerum, squamigerum*, I. 163. *genus aequoreum*, Virgil. Ge. III. 243. *φῦλα κόντου* in fragm. Eurip. apud Valken. Diatr. p. 146. *ἀλιεροφο φῦλα*, Oppian. Hal. I. 96. *haesit* impeditum, *summa ulmo* summis arborum cacuminibus; *Pisces* non satis libero natatu gaudebant, arborum ramis impediti. *sedes*, nobiliori vocabulo, de nidis avium. *nota*, consueta, propria. Sic *nosse* dicimar *loca*, quae inhabitamus, v. Drakenb. ad Sil. XVII. 22. Burm. ad Prop. I. 6. 1. Sic *noti vultus* in Virgil. Aen. I. 684. sunt proprii, sui, uti optime Heyn. *Columbas* poeta posuit, pro palumbis, genus pro specie. v. Obs. — *Damas* nominat, quod eae altissimas rupes inhabitent, quibus adeo *aequor* undae *superjectae*, effusae erant in eas, quas aqua cooperuerat. — *natarunt*, abreptae sunt undis, nihil amplius. Hinc *pavidae*, cum delecta; etsi et alias hoc epitheton de iis frequentetur, ipsarumque naturam exprimat. Montes igitur altissimos diluvium istud occupasse, uberius his vv. exposuit poeta, et quidem speciali piscium, silvis, adeoque summis montium jugis innatantium, et damarum, undis abreptarum, imagine. In his sane, per se consideratis, nihil video, quod Horatium dedeceat. Plurimi tamen intpp. Porphyrii fere, (forte et Senecae Nat. Qu. III. 27. Ovidii luxuriam in isto (Met. I. 304.) *Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones.* vituperantis) qui leviter in re tam atroci et piscium et palumborum mentionem injectam pronuntiaverat, auctoritatem sequuti, hanc diluvii descriptionem pro atrocitate rei poeta parum dignam judicant. Aliter paullo habet, si quaeras, an ista per partes diducta rerum delineatio huic loco, huic carmini consentanea sit. Sic vero poetam statim in v. 6. substituisse mallet; etsi ad excusandum eum valere puto hoc, quod hac ipsa descriptione timorem, Tiberis inundatione gentibus injectum, amplificare voluerit. Omnino in talibus locis quae exquisitiorem aliquem ornatum vel doctrinam admitterent, veteres (ut recentiores taceam) non satis sibi interdum temperasse, rei, quam describerent, imaginum copia, uberiusque expositione, quibus tamen ibi locus non esset, virtutem aliquam, ac vim conciliare voluisse, plures jam mo-

nnere. Ita de Timavi descriptione judicat Heynius ad Virgil. Aen. I. 244. Exc. VII. p. 142. Quae ingenii luxuria Ovidio fere est propria. Vide v. c. quomodo idem argumentum tractaverit Met. I. 296. Ineptissime vero in eodem versatus est Nonnus Dionys. VI. 229. inprimis 259. sqq.

v. 13 — 20. Eandem et nos metuebamus inundationem, Tiberi alveum suum egresso, Romanque versus exundante. Quod naturalibus ex causis facile accidit, ut Tiberis, nivium solutarum, imbriumque copia adauctus, vel ventis ab ostio, quo in mare Tyrrhenum meatum habebat, reverberatus atque repulsus, sinistra ripa, quae Romam spectabat, quaeque depressior erat altera, exundaret, atque ibi stagnaret; praecclare hoc poeta irae Tiberini ejusdem fluvii Dei tribuit. Sic apud Ovid. Met. XI. 208. Neptunus, Laomedontis perjuriam ulturus: *omnes inclinavit aquas ad avarae litora Trojae*. Jam in adornanda indignationis iraeque Tiberini causa praecclaro artificio poeta eam ab Itha, de nece Caesaris, et, quae eam insequuta sunt, bellis civilibus apud Tiberinum graviter conquesta eique ultionem mandante repetit; quo ipso poeta adsecutus est hoc, ut et Caesaris originem divinam tangeret, ipsosque Deos ob illius necem atque civilia bella populo Romano infensos, tantumque scelus ulturos significaret. Id quod maximam ad absterrendos Romanorum a novis bellis intestinis animos vim habere, Augustoque summam rerum auctoritatem conciliare debuit. *Vidimus*, graviter dictum, adjunctam enim stuporis ac metus habet notionem. v. v. 8. — *fluvium Tiberim*, Deo adcommodatur epitheton, a colore fluvii ex arena flavo in eum translatum, v. I. 9. 8. II. 3. 18. Virgil. Aen. VII. 31. Ovid. Met. XIV. 448. Hinc *Tiberin turbidam* vocat Sidon. ep. 5. — *undis fluvii violenter retortis litore Etrusco*, a litore Etrusci s. Tyrrheni maris, in quod influebat Tiberis, adeoque in ejus ostio compressis, retroque, versus caput, violenter actis. Rem optime illustrat locus Senecae Nat. Quaest. III. 26. ubi in causis, cur flumina subito excrescant, et eam ponit, *si crebrioribus ventis ostium caeditur, et reverberatus fluctu amnis restitit; qui crescere videtur, quia non effunditur*. adde Plin. Ep. VIII. 17. 2. Quod igitur natura facile acciderat, graviter hoc Deo tribuit poeta. Alii litus Etruscum de dextra Tiberis ripa, quae Etruriam spectabat, accipiunt. — At, quum et altior fuerit, neque *violentia*

opus erat, neque *retorquebantur* quidem tunc proprie undae. Aliter habet in Statii loco Silv. II. 6. 65. *seu Tibridis impetus altis in dextrum torsisset aquas.* tunc enim aquarum violento impetu opus erat, si in dextram ripam, altio rem eam, torquerentur. Multo languidius alii *violenter* cum sqq. *ire dej.* conjungunt. — *Ire dejectum*, ruinam molientem, parantem, irruentem in *monumenta Regis*, opus a Numa rege exstructum, quod a poeta ulterius designatur per *templa*, aedem *Vestae*. *Monumenta* de aedificiis publicis dici, satis notum est; v. Ruhnck ad Vellei. I. 11. p. 43. Penetraverat adeo, atque stagnabat Tiberis in ea maxime fori Romani parte, in qua Vestae aedes esset. Hanc vero fluvium inprimis petere poeta fugit, quod ea ignem, aeternitatis imperii Romanorum pignus certissimum, servaret, qua submersa ipsa imperii firmitas subrueretur, atque labaret. Aliter Ouwens Noct. Hag. p. 352. qui Tiberinum Vestam quod Iliam sacerdotem suam non conservasset, ulcisci voluisse a poeta innui putabat; quod tamen a consilio poetae satis alienum videtur. Erat vero Vestae templum a Numa rege exstructum atque consecratum. Hinc Ovid. Fast. V. 259. memor forte hujus loci vocat illud *regis opus placidi*. Quod si per monumenta regis cum Intpp. ipsam Numae domum regiam intelligere malis, non intercedam, modo utrumque unius ejusdemque loci habeas; quod Ovidii Fast. VI. 257. sqq. Trist. III. 1. 30. et Serv. ad Virgil. Aen. VII. 153. docte adseruit Ouwens l. l. p. 353. Habitabat nimirum Numa *propter aedem Vestae*, ut Solinus loquitur c. II., h. in atrio ejus, *in Regia*, quae adhuc ita adpellatur. Hinc intelligitur, quare et Horatius Numae regiam simpliciter *monumenta regis* dixerit.

v. 17 — 20. Dederat hoc *querenti*, querelis, precibus *Iliac*, conjugis suae. *Jactat*, profitetur, praestat se; sed illud cum delectu propter sequ. *nimum* et *uxorius*; forte et respectu aquarum late effusarum, *ultorem nimium*, uxoris precibus nimis indulgendo, sicque nimis evagando. Alii jungunt *nimum querenti*, quod esset de femina, vindictae insatiabili, quum satis jam pridem Caesaris necem Roma luisse videretur. Potest et jungi: *nimum jactat*; sed praestat prior verborum structura, eadem quidem sententia, sed forma magis poetica: utque sic jungantur verba (non vero, *nim. quer.*) suadent inprimis sequq. *Jove non probante* et *uxorius* amnis. — *et vagus labitur*, eva-

gatur, exundat *sinistra*, quae Romam attingebat, *ripa*. *Labi* alias de placido aquarum cursu, nunc de vehementiori, et citatiori. Tibull. I. 8. 48. de aetate: *non tardo labitur illa pede*. ubi vide Heyn. Vim quoque verbo addit adi. *vagus*. — *Ultra, quam fas erat*, quam fatis concessum erat, pro hoc graviter dixit, ipso *Jove* tantam ultionem *improbante*. Quum Jupiter fatorum ordinem servare, custodire dicatur, fata vero, quae Romam aeternam esse decrevisset, Tiberis inundatione, quae ipsi reipublicae exitium minaretur, perverti atque immutari viderentur; praeclare poeta Jovem indignantem, Tiberisque ausum paullo immanius improbantem inducit. Terreri enim Romam, non perdi volebat, uti jam bene Schol. — *uxorius*, qui Iliae precibus nimia exundatione indulgebat. Virg. Aen. IV. 266. *pulchramque uxorius urbem exstruis*. Simul declarat poeta *Tiberim*, tanquam Iliae maritum. Antiquum igitur mythum, ut consilio suo adcommodaret, innovavit hactenus, ut Iliam s. Rheam Tiberi elocaret, quum alii Anienis uxorem statuunt. Ovid. Amor. III. 6. 45. v. Serv. ad Virgil. Aen. I. 273. Quam tamen varietatem eo magis isti mytho inferre licuit, quod Anio Tiberi influat. Cum nostro facit Claudian. in Prob. et Olyb. cons. v. 225.

v. 21 — 24. Interpretatur portenta, et ex iis auguratur nova bella civilia, plane ut Virgil. Ge. I. 489. sqq. Quum homines sensu adhuc rudi atque inculto graviolem quamcunque calamitatem a deorum ira repetere soleant; consentaneum sane erat, ut etiam bella, maxime civilia iis gentibus, quae vel ipsorum cultum neglexissent, vel alio quocumque graviore scelere obstrictae essent, ab iisdem immitti crederent. Atque hujus rei causas poetae fere memorant, etsi interdum paullo longius petitas. Sic V. 7. 18. *scelus fraternae necis* h. patricidium Romuli in causis insequenti belli civilis ponit. Jam cum ipsis bellis civilibus, quae poenae loco a Diis infliguntur, novo se aliquis populus scelere obliget. (v. ad v. 29.) quae novam adeo Deorum iram excitent, novasque poenas exposcant; poeta ab utroque hoc, et Caesaris nece, bellisque, quae mox exarserant, civilibus, novas inde belli intestini calamitates tanquam fonte derivat, easque ut verax augur ex istis portentis praemonet, atque vaticinatur. Declarat eas per posteritatem Romanam civilibus majorum suorum turbis attritam atque exiguam factam, remque adeo pu-

alicam civibus exhaustam. *Juventus*, serior posteritas Romanorum *rara*, attenuata, exigua facta, sic *raros Quirites* dixit Mamil, V. 123. *vitio parentum* graviter, pro, civilibus majoram bellis, *audiet cives acuisse ferrum* — *pugnis*, variata oratione pro vulgari, et pugnam s. manum conseruisse. *Cives* proprie, nam si dixisset, *nos*, vel *Romanos acuisse* f. dubium fuisset, utrum de bello externo an civili poeta loqueretur. Non igitur ad ellipsin paullo duriores h. l. confugere est necesse, quasi dictum sit pro, *cives* contra *cives acuisse* ferrum. — 22. Satius fuisset, multo magis expediisset, si his armis hostes Romani nominis debellati fuissent. Pro his cum delectu posuit *Persas*, h. Parthos, (nam illi ab his victi cum iisdem coaluerant) qui crebris incursionibus Romanos vexarant, quin et clade sub Crasso afflixerant. Hinc *graves* Romanis, infesti, molesti ipsorum incursionibus in ditionem Romanam. Sic βάρως Πέρσων Alexander audit Theocr. XVII. 19. Ceterum eandem sententiam, paullo aliter exornatam, habes infra I. 35. 38. V. 7. 7. adde Lucan. I. 8 sqq. *Quis furor o cives?* — — *quumque superba foret Babylon spolianda tropaeis Ausoniis, umbraque erraret Crassus inulta, bella geri placuit nullos habitura triumphos.*

v. 25 — 40. Ut igitur tanta, quae reipublicae interitum minentur, mala avertantur; prodigia ista procuranda, populusque isto scelere novis sacris faciundis, καθάρσις, exsolvendus est. Sed quum nemo facile, qui, omnis labis atque contagionis expertus, ista rite curare queat, reperitur; Deo opus est, qui ea faciat. Enimvero, quisnam Deorum hasce sibi partes injungi patietur? quem exorabimus? quum omnes, vel ipsi Dii tutelares, nos quippe ἐναντίοι, aversari videantur. Commemoratis deinceps Diis Romanorum tutelaribus in Mercurio subsistit, quem sub Augusti persona inter ipsos Romanos commorari, solumque reipublicae erigendae firmandaeque parem praedicat. — *Quemnam* Deorum *populus Romanus vocet*, precibus expetat *rebus* (casu tertio) *imperii*, sc. auxilio, qui *res imperii ruentis*, h. imperium, rempublicam labefactatam, ruinaeque proximam sustentet? *Res imperii*, accipiunt fere post Cruquium de partibus, quibus imperium constituitur, majestate populi, libertate, et dignitate: sed est simpliciter dictum pro imperio ipso, republica. *Rem Romanam* eodem sensu vel prosaici scriptores usurpant. *Res Asiae* Virgil. Aen. III. 1. *res Italiae* Epist. II. 1. 2. *res caeli tenere* de

Jove Ovid. Fast. V. 125. conf. I. 12. 14. *res imp. ruentis est* exquisitius pro, *res i. ruentes*, quod gravius dictum pro, concussae, labefactatae. Nimirum stare respública dicitur, quae statu incolumi ac felici gaudet; (v. ad I. 35. 14.) *concuti* contra, *ruere*, intestinis motibus vel bellis externis adtrita. Ita fere *res labantes* adhibuit Tacit. Hist. II. 86. *res nota*. — *qua prece*, docte, antiqua voce. Quam preces certis quibusdam formulis conciperentur, certisque modis canerentur, eadem mox *carmina* dictae. Respicit vero morem Romanorum, nova religione, novisque ritibus in graviore reip. periculo Deos colentium. Hinc et Vestam novis precum formulis tentandam atque exorandam ait. — *fatigent*, obtendant, lacescant (II. 18. 11.) eam precibus, hic vero ab effectu, permoveant precibus, ut nobis succurat. *Virgines*, Vestales. Sic *tacita virgo* simpliciter de Vestali III. 30. 9. *sanctae*, communi sacerdotum epitheto, h. l. vero cum delectu, quae, nullo quippe scelere pollutae, Vestam facilius exorent. Hinc iis praecipue in magno reip. discrimine cura sacrorum demandata. Atqui vel harum *carmina*, preces illas solenni formula conceptas *minus* omnino non *audiebat*. Dii *audire* dicuntur preces, quas ratas habent, quibus eventus respondet; irritae contra sunt, quae ad eos non perveniunt, in auras disperguntur; *res nota*. *Vestam* ad partes vocat, tanquam maximum Romanorum numen tutelare, uti Virgil. Ge. I. 498. in loco nostri simillimo: *Dii patrii Indigetes, et Romule Vestaque mater*, quae Tescum Tiberim et Romana palatia servas *hunc saltem everso juvenem succurrere seculo ne prohibete*.

v. 29. Magnam haec de Deorum auxilio dubitatio vim habet, et egregie animi humani in magno discrimine de salute desperantis naturam declarat. Pro vulgari igitur: Quum Vesta nostras preces respuat, equis Deorum nostrum scelus expiabit? quis ad sacra ista procuranda exorari se patietur? praeclare poeta, *cui dabit partes*, hoc munus injunget, demandabit *Jupiter expiandi istud scelus? Scelus τὸ ἄγος* bellorum civilium, paullo ante v. 23. et 47. *vitium* dictum. *Scelus* quoque Lucan. I. 2. et *nefas* eidem v. 6. quod utrumque idem hac de re conjunctum adhibuit v. 37. *Jam nihil, o Superi, querimur, scelera ipsa nefasque hac mercede placent*. A Jove vero, tanquam summo Deorum hominumque rege, Dii quoque, quae exsequantur, mandata accipiunt. In enumeratione ipsa Deorum delectum adhibuit poeta, tut-

larium fere implorans auxilium, quibus adeo Roma imprimis curae cordique esse deberet, adjectis rationibus, quae eorum operam sperare jubeant. Idem sententiarum progressus in Choro Aeschyli, per partes cum nostro loco comparando, ubi eadem generatior Deorum cum dubitatione praecedit invocatio, Sept. adv. Th. v. 91 σιγ. τίς ἄρα ῥύσεται; τίς ἄρ' ἐπακρέσει θεῶν ἢ θεῶν; π' ἔτιρα δῆτ' ἐγὼ ποτιπέσω βρότη δαιμόνων;

v. 30. Vigor accedit vv. oratione ad ipsos Deos directa. Primum Apollo invocatur, vel quod ei ante sacra fierint, quam Libri Sibyllini, quibus praecesset, inspicerentur, vel quod Deus erat fatidicus, vates. Jam vero vates cum antiquissimis temporibus voluntatis Deorum haberentur interpretes, iidemque ostenta atque prodigia, quibus Dii voluntatem suam manifestarent, sacris instimendis procurarent, hominesque scelere contactos, quippe sanctissimi habiti, lustrarent: hoc idem, ut alia, ad Deos transtulere, Apollinemque fata a Jovo edoctum, μάντιν, Διὸς προφήταν inducere. Virgil. Aen. III, 251. *Quae Phoebus Apollo praedixit*, res nota. Quam rationem ut hic amplectendam statuam, suadet imprimis adi. *augur* v. 32. *Tandem* cum vi, ad desiderium exprimendum. *venias*, nos expiaturus. — 31. Praeclara idea Dei venientis, ita, ut non cernatur oculis; quod in Deorum ἐπιφανείᾳ fere solene. v. Heyn. Exc. XIII, ad Virg. Aen. II. p. 152. *nube amictus*, involutus, circumdatus, ut Virg. Aen. I. 412. *humeros*, νεφέλη εἰλυμένος ὤμους Homer. II. ε. 186. *candentes*, candidos, e quibus, quum ex antiquo vestimentorum genere nudi esse solerent, praecipua pulchritudo elucebat; in Diis pertinet ad augustam eorum speciem. De Apolline Valer. Flacc. II. 492. *neque enim tam lata videbam pectora — nec tales humeros pharetramque gerebat Apollo*. *Candentes* tamen hic explicare malim, refulgentes nubes, nimbo lucido, ut supra v. 2. *rubente dextera*. Sic Valerius Flacc. I. 346. Iasonem, vellus aureum portantem, dicit *humeros ardentem velle raptō*. Praeclara vero imago Apollinis propitii! Nimbo enim lucido Dii adparent, si propitii; atra contra, si irati. Homer II. ε. 47. de irato Apolline: ὁ δ' ἦε νυκτὶ εἰοικώς.

v. 33. 34. Jam Venerem, *Aeneadam* quippe *Genetricem* (Lucret. I. 1.) gentisque Iuliae matrem creditam, ut genti suae succurrat, implorat. Causam hanc, quae Venerem facile ad tutandum populum Romanum permoveret, Romanis et satis co-

gnitam, et, ne eandem, in Marte mox allegandam, his adferret, poeta consulto omisisse videtur. Aeschyl. l. l. v. 139. *Καὶ Κύπρις, ἄτε γένους προμάτωρ, ἄλευσον, σέθεν ἐξ αἵματος γεγονότα μιν· λιταῖς σε θεοκλύτοις ἀπύουσαι πελαγόμεθα.* — *Sive tu maris venire.* Observa omnino orationis variatae copiam, *venias precamur, sive tu maris, sive respicis, patiens vocari* cetera. *Erycina Venus*, ab Eryce Siciliae monte, in quo ejus templum erat, ab Aenea, ex vulgari antiquitatis fama, quam et Virgil. Aen. V. 759. seqq. sequutus est, conditum, sic dicta; per vulgato poetarum more, Deos a locis, ipsorum religioni dicatis, indigitantium. De Venere Erycina v. Theocr. XV. 101. Pausan. VIII. 24. p. 646, qui pariter *Ερυκίην* simpliciter laudat, et quae erudite disputat Heynius ad Virgil. l. l. Exc. II. p. 649. et in Antiqu. Aufss. T. I. p. 136. — *ridens* solenni ac perpetuo epitheto. Nam in muneribus inter Deos distribuendis obtingere huic Deae *μειδίματα* sec. Hesiod. Theog. 205. Hinc *φιλομμειδῆς, μειδιόωσα, γελᾶοισα* caetera. passim poetis audit. Hom. H. in Ven. 2. ἢ τε βροτοῖσι μελιχὰ δῶρα δίδωσιν, ἐφ' ἡμερᾶν δὲ προσάπα αἰεὶ μειδίξει. Nolim igitur h. l. pro, benigna, propitia, quatenus omnino risus Deorum in signis favoris poni soleat, dictum accipere. *Jocus*, tanquam Deus in Veneris comitatu; novo sed praeclaro, reique apto phantasmate; quod, an alibi reperiat, nescio. Nam qui *Ἰμερον* (ex Hesiod. Theog. 201.) hoc exprimi putant, admodum indocte, ne quid gravius dicam, hic versantur. Sic vero Noster Ep. I. 6. 65. *sine amore jocisque nil est jucundum*, Mimnermea vertens, τίς δὲ βίος; τί δὲ τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης; Sic *furtivi joci* Ovid. A. A. III. 640. pro quo male, puto, *viros* ibi Heins. reposuit. *Cupido* filius Veneris, perpetuus ejusdem comes res nota. *circumvolat*, pro vulgari, comitatur, sed illud innuit *Jocum* et *Cupidinem* alatos; quod de Amore quidem satis constat. Sed et *Joco* praeclaro figmento alas poeta tribuere poterat. Non igitur opus est, ut generalem *τοῦ circumvolat* notionem inde adsumas, quae esset, comitatur sequitur.

v. 35. 36. *Sive tu tandem, o Mars, gentem tuam, cujus parens es et auctor, propitio vultu adspicis, ejusque curam suscipis.* Observa orationis variatae vim ac gravitatem. Tu, qui *auctor* es generis nostri, diu *neglecti a te*, quod non tuitus es, cujus curam non gessisti, avertendo bella civilia, tandem *respicere* illud, ei subveni. *Respiciunt* Dii, cujus curam gerunt, cui pro-

pitii sunt, satis obvio sensu. ἐπιβλέπειν eodem sensu. adhibuit Calimach. fr. Bentl. CXXVI. εἰσορῶν Eurid. Herc. f. 778. *genus et nepotes*, copia poetica dictum, cum alterum sufficeret. Ceterum eandem sententiam eadem vi extulit Aeschyl. l. l. v. 104. τί ῥέξεις; πωδῶσεις καλαίχθρον, Ἄρης, τὰν τεῶν γᾶν; et 133. σὺ τ', Ἄρης, Κασμῶν ἐπᾶνυμον πόλιν φύλαξον, κήδεσσι τ' ἐναργῶς.

v. 37 — 40. Additos a poeta hos vv. puta, et ad *auctorem* illum, quem et Romulum, tanquam Deum indigentem, dicere potnisset, bellique civilis diurnitatem declarandam; et quod ingenii impetum in loco, qui exquisitiorem aliquem ornatam admitteret, facile luxuriantis aegre comprimeret. Suavitas insuper accedit huic loco ex oppositione vv. 33. 34 — 37. qui tandem satiatus es longis, continuis bellis civilibus. Notae sunt poetarum de Marte, bellorum insatiabili, ideae. Sic Homerus hunc Deum ἀκόρητον μέδου, Hesiod. sc. Herc. 59. ἄτον πολέμοιο, et 346. ἀκόρητον αὐτῆς vocat. De eodem Stat. Theb. VII. 11. *arma tubasque insatiatus habet*, ubi forte leg. *avet*. Eadem notione idem poeta Caesarem *fessum bellis* vocat Silv. I. 1. 23. ubi Marcellandum *fisum bellis* male reposuisse, suo loco docebimus. Per *ludum* Graecorum ἄγαλμα, ἄθυρμα, παίγμα, quod, quidquid alicui Deo proprium sit ut Baccho vites, Palladi olea, denotet, hic exprimi putabat Heins. Lectt. Theocr. c. 21. p. 368. Quod etsi per se verum sit; vividior tamen atque erectior erit imago, de ludis Romanorum gladiatoriiis desumta, qua adeo Mars caesorum hominum adspectu laetari dicatur. Plane ut I. 28. 17. *Dant alios Furiae torvo spectacula Marti*. 38 — 40. Praeclare amplificatur imago hujus Dei, per speciales ideas. Omnino in genere tenendum, Deos a poetis ita describi, quasi iis muneribus ac studiis, quae sibi propria sunt, admodum delectentur, eaque unice sectentur. Jam pro vulgari, qui bello delectatur, speciales imagines, quae secum fert bellum, posuit. Memoratur adeo *clamor* sc. pugnantium, ἀλαλητὸς, αὐτῆ, cet. Homer. II. in Min. 2. ἧ σὺν Ἄρηϊ μέλει πολεμῆια ἔργα, περιθόμεναι τε πόλῆες, αὐτῆ τε πτόλεμοι τε. Nostrum ob oculos habuit Sil. IX. 555. de Matre: *quanquam lituique tubaeque, vulneraque et sanguis, et clamor, et arma juvarent*. et Val. Fl. III. 83. de eodem, praelium ingresso: *ubi ingentes animae, clamorque tubaeque sanguineae juvere Deum*. — *galeae leves*, πῆληξ φαεινὴ (Homer. II. v. 805.) εὐρύς παμφανόωσσι (II. ζ. 473.) πικναίθη (II. ξ. 372.) ad ornatum

igitur pertinet, fulgentes. Nisi poeta exquisiorem rationem sequutus sit, galeasque, armorum conflictu attritas adeoque leves factas innuere voluerit. Talium vero adpectu Mars delectabatur, Mire huic imagini favet suavissimum Antipatri Sid. c. 19. (Anal. Br. II. p. 14.) ideo huc transferendum: Τίς θέτο μαρμαίροντα βοάγρια; τίς δ' ἀφούρετα δούρατα, καὶ ταύτας ἀβράγείας κόρυθας; ἀγρεμάτας ἄιτη μιάστορι κόσμον ἄκοσμον; οὐκ ἀπ' ἐμῶν ῥίψει ταῦτά τις ὅπλα δόμων; ἀπτολέμων τὰδ' εἴοικεν ἐν οἴνοσπλῆξι τεράμνοισι πλαθεῖν, οὐ θρηγῶν ἐντός Ἐνυαλίου· σκῦλά μοι ἀμφιδροπτα, καὶ ὀλλυμένων ἄθελύθρος ἀνδρῶν adde Meleagr. c. CXV. (Anal. Br. I. p. 33.) et Leonidae XLVII. (Anal. Br. I. p. 232.) Ita quoque h. l. accepit Stat. Th. II. 710. Ceterum iisdem specialibus ideis Palladis studia insignivit Callimachus H. Lav. P. 44. eam ἵππων καὶ σαζέων ἀδομέναν πατάγω dicens. et Aristoph. Equ. 549. de Neptuno: ὃ χαλκοκρότων ἵππων κτύπος καὶ χρεμετισμός ἀνδάνει. 39. 40. *Marsi* (v. Obs.) Italiae populus, Romanorum socii, eorumque clarissimi ac fortissimi milites, omnes *pedites*. v. II. 20. 18. III. 5. 9. Virg. Ge. II. 167. *acer*, iratus, *ferox vultus in hostem*, equitem, ex oppositione Marsi *peditis, eruentum* np. ex acceptis a Marso vulneribus. Graphice prorsus exornavit poeta, quod vulgare erat, Mars delectatur pugna, congressu militis cum hoste.

v. 41 — 44. Vel si tu, Mercuri, jam ad nos descendisti, inter nos versaris, sub Augusti persona. Praeclarum phantasma, quo Augustum Romanis tanquam eum, qui rempublicam solus restituere, motus civiles componere, imperiique majestatem reparare queat, repraesentat. Praeclarum et hoc, quod ex Diis Mercurii partes Augusto tribuit. Erat enim Deus ἀλεξίτακος, ἀκακηστος, et quod est adpositissimum, κρισφόρος, *expiator*, qualis etiam in Gemmis conspicitur cf. Pausan. II. 3. et IX 22. Forte et Mercurii juvenilem habitum ac pulchritudinem respexit, Augustum v. *Juvenis* indigitando. — *ales*, Mercuri, docte. Graecis item πτηνός, εὐπτερος, πτεροπῶς propter πείδιλα πτηνὰ dictus. — *filiius Majae*, graece, pro vocativo, ut saepius. *almae*, πορνύας, solenni Dearum epitheto. *mutata figura*, εἶδος ἀμείψας, deposita divina specie, sumtaque humana, *in terris imitatis*, docta brevitate, pro in terris versaris, *imitatus*, adsimulans speciem *Juvenis* Augusti, solenni adpellatione. Virgil. Ge. I. 500. *Hunc saltem everso juvenem succurrere seculo ne proh.* cf. Wernsdorf. ad

Calpurn. I. 44. (in Poett. min. II. p. 212.) — *patiens vocari Caesaris ultor*, graece, pro *te vocari Caesaris ultorem* ἰλὸς, ὑπομένων καλεῖσθαι τιμωρὸς K. *patiens*, non recusans, haud dedignatus, in te recipiens, sed illud augustiori specie, tanquam de Deo. *vocari*, dici, adeoque esse *Caesaris ultor*, adoptati Caesaris filii, ejusdemque adeo vindicis personam suscipere. Pro quo gravius erat: ulcisci Caesarem.

v. 45 — 48. Sequuntur preces ad Augustum, tanquam Deum factae. Oratio in his ita et temperata est, ut utrique et Mercurio et Augusto conveniat. Quum ab Augusto optima quaeque, praesentissimamque reipublicae opem ab eo adlatum iri certo sperare liceat; haec etsi summam votorum suorum efficientia, quaeque unusquisque ex orationis serie facile expectasset, egregie poeta, quippe certissima plane omittit, et tantum, ut felicitas ista temporum, reipublicae ab eo reddenda, longa ac perpetua sit, precatur. Sententia horum vv. fere eadem, sub varias tantum imaginum species revocata. Commoratur nimirum in ista ut vivide ostenderet, quam gratum acceptumque Romanis Augusti esset imperium, et quantum spei in eo reipublicae ordinandae, et a discordiis civilibus, externisque hostibus tutandae collocaretur. Ceterum colores ex hoc loco petiere Lucan. I. 45. sqq. et Stat. Theb. I. 22 — 31. Cum nostro certasse videtur Virgil. Ge. I. saepius laudato. *Serus sero in caelum redeas*, abeas, caelum petas, sed alterum praeclare tanquam de Deo. cf. Lucan. I. 46. Ovid. Trist. V. 2. 51. *Sic habites terras, sic te desideret aether, sic ad pacta tibi sidera tardus eas!* eadem sententiae ejusdem exprimendae περιεργίη. — *diuque intersis*, commoreris in populo Quirini, Romuli, hoc nomine inter Deos relati. res nota. *Laetus*, χαίρων, propitius, tanquam numen propitium. Etiam hoc, tanquam de Deo. Sic *volens* III. 30. 16. ubi v. not. Stat. Silv. I. 1. 105. ita h. l. exprimens: *Certus ames terras, et, quae tibi templa dicamus, ipse colas, nec te caeli juvet aula: tuosque laetus huic dono videas dare tura nepotes.* de Domitiano. — *Neve de iniquum*, iratum offensum, *nostris vitiis*. v. ad. v. 29. *aura tollat*. in caelum evehat, nobisque eripiat, *ocior*, ocius, citius discessu parato, propter vitia, quae numina aversantur. Mercurium alatum, ventisque adeo in caelum sublatum etiam hic respici, vix est, ut moneam. Ceterum praeclare Horatius illas aurcae aetatis notiones, in qua Dii inter

homines innocentes versabantur, quos deinde, sceleribus imbutos; aversati reliquerant, hic in rem suam convertit. v. Catull. Epith: Pel. et Thet. extr.

v. 49. 50. Maneas inter nos, ut plures de hostibus triumphos agere possis, utque diutius amore populi Romani fruaris. Duo haec poeta, gloriam virtute bellica partam, et amorem populi; quae de Augusto tanquam forti atque bono principe praedicat, maxima momenta facit, quae eundem, ut in terris amplius moretur, permoveant. Jam pro generali: rempublicam diutius capessere, ejus saluti diutius prospicere, ne dedignare ne aspernare (fere ut Stat. Theb. I. 30. *maneas hominum contentus habentis undarum terraeque potens, et sidera dones* seu potius *dammes*.) doctior erat specialis notio, arcendis, debellandisque hostibus rempublicam amplius tutari ne graveris, et pro hoc exquisitissima ratione de Augusto victoriae quippe certissimae; ne fatigeris; ne satieris nimis victoriis, rebus per longum tempus tam praecclare gestis, multisque jam triumphis (tres memorat Sueton. Aug. XXII.) actis. Plane ut Virg. Ge. I. 504. *Jam pridem nobis caeli te regia, Caesar, invidet, atque hominum queritur curare triumphos.* Sic Statius Silv. I. 1. 23. coloribus ex h. l. ductis de Iul. Caesare: *qui fessus bellis* (non amans amplius triumphos, iisque caelum praeferebat) *primus iter nostris ostendit in aethera divis.* — Hic in terra, in populo Romano *ames potius, praeferras, potiores habeas triumphos. Magnos, ornat, ut superbos* I. 35. 3. — *Pater populi, ob maxima ejus in rempublicam merita, cf. III. 24. 27.* Sicque recte *Patris Patriae* nomen Augusto a poeta dari poterat, etsi anno demum V. C. DCCLII: publice ita adpellatus fuerit; nisi potius Augusti tanquam Dei cognomen habeas; quo certe sensu Valer. Fl. I. 11. Vespasianum *Santum Patrem* vocat. Bene ibi Burm. est quasi praesentis Dei titulus. Priorem equidem rationem sequor. *Princeps* civitatis, Romano sensu. *Principes* enim *civitatis* dicebantur, qui gratia, auctoritate valerent apud populum, eumque sibi maximis beneficiis devinxissent. Res satis nota. Augustus igitur, adsumto hoc nomine (anno V. C. DCCXXVI. Dio LIII. 17.) et invidiam civium a se amovebat, tantoque acceptior iis erat. Tacit. AnnaI. I. 1. de Augusto: *Acceptit cuncta discordiis fessa civilibus sub nomine Principis.*

v. 51. 52. Augustum circa hoc tempus expeditionem adver-

us Parthos molitum esse, patet e Dione LIII. 33. p. 519. Praeclare igitur ad eam suscipiendam nomine populi Romani exhortatur poeta, qua ipsa scelus bellorum civilium expiaretur. v. ad I. 35. 38. *neu sinas* graviter, tanquam Deus. *Medos, Persas, i. Parthos*, v. ad v. 22. *inultos impunitos equitare*, incursionibus agrum Romanum infestare, sed illud cum delectu, quoniam equitatu praestabant. cf. II. 9. 24. — *te duce* tuis auspiciis, bellum iis tuo ductu inferendo. Sed forte simplicius: te imperium tenente, solenni Impp. adpellatione. v. IV. 5. 1. et 37. cf. Barman. ad Prop. II. 13. 20. Markl. ad Stat. Silv. IV. 1. 46.

ARGUMENTVM C. III.

*D*ubitari vix potest, quin hoc carmen a U. C. DCCXXXV. quo Virgilius Athenas profisceretur, (v. Heyn. vit. Virg. p. CCVII,) ab Horatio scriptum sit. Discedentem eum dum votis pro felici in Atticam adpulsu prosequitur, animus ejus periculorum, quibus eum obiectum sentit, cogitatione defixus in ipsum discidii hujus auctorem, dolore ac desiderio abreptus, convertitur. Ita enim fert animi humani natura, ut, quotiescunque gravi aliquo damno adfligitur, vel instantis periculi metu consternatur, ultimas hujus mali causas exquirere, easque, etsi remotissimas, tanquam praesentis infortunii primarias ac fere unicas abominari soleat. Itaque exprobrat poeta istius hominis, qui primus mare tentasset, projectissimam audaciam, qua viam hominibus natura praecclusam patefecerit, suaque sorte majora conando erga Deos ipsos impius fuerit. Eadem igitur fere in hos

carmine est audaciae atque impietatis notio: dum enim, quae invidit nobis natura, quae adeo nos adsequi noluit, imo vetuit, adpetimus, impietatis notam simul subimus. Hinc ulterius progressus alia temeritatis impiae exempla, e mythica aetate petita, cumulat, qua maxima mala. poenae loco a Diis inflictata, in homines redundaverint. Dum igitur Horatius, ira atque indignatione accensus, audaciam hominum tanquam plurimorum malorum, quibus humanum genus nunc prematur, fontem, periculorumque, quibus nunc amicum suum expositum videt, causam detestatur; hoc ipso doloris sui desideriique adfectum, qui carminis hujus sensus est primarius, vividissime declarat. Hinc intelligitur, quam apte omnia inter se cohæreant. — Carmen ipsum sententiarum gravitate vere Pindarica, eloquutionisque vi atque doctrina maxime est conspicuum: græcos autem poetas Horatium ob oculos habuisse tum ipse orationis color prodit, tum manifestum fit e Servio apud Fabricium, qui v. 9. sqq. ex Alcaeo, et v. 29 sqq. de morbis e Sappho sumta testatur. Initium vero deberi videtur Callimacho. cujus fragm. in Bentl. exlat n. CXIV. p. 485. ed. Ern.

Ἄ ναῦς ἂ τὸ μόνον φέρωνος ἔμιν τὸ γλυκὺ τᾶς ζωῆς
Ἄρπαξας, ποτὶ τε Ζανὸς ἰανεύμαι λιμενοσκόπων.
cf. similis argum. Theocr. 2, 52 sqq. Meleagri c. VII. et XXX. E nostro fluxit Propempticon Statii Silv. III. 2.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 8. Utinam fausta sit Virgillii in Atticam navigatio! Sententiam hanc in discessu amici, per mare iter facientis, satis

obviam, egregie poeta nobilitavit sic, ut ipsam navem adloquatur, eamque Virgilio depositi loco dato sibi obstringat, quem adeo incolumem in oram Atticam perferat, ibique reddat, atque hae tantum sub lege ei faustam navigationem adprecetur. Structura orationis paullo abstrusior, ita expedienda; *O navis, Virgilium, precor, incolumem reddas f. Atticis: sic te regat diva potens* C. cet. uti fere apud Tibull. I. 4. 1. *Sic* solenne in obtestationibus, ubi alteri, quo lubentius praestet id, quod nos petimus, quae ipsi grata et accepta sunt, vicissim exoptamus: ut I. 28. 25. Tibull. II. 5. 121. *Adnue, sic tibi sint intonsi Phoebae capilli*; qui locus fluxit ex Apollon. II. 708. Ἰλίοις· αἰεὶ τοι, ἀναξ, ἄτρητοι; ἔθειραι, αἰέν ἀδηλητοι. *Diva potens* Cyprī, Κύπρου κρατοῦσα, graeca orationis forma (ut I. 5. extr. *potens maris Deus* et C. Saec. 1. *silvarum potens Diana*.) pro, quae regit Cyprum Venus: solenni notione, qua Diis ἐρχασίαι tutela atque imperium ejusdem regionis adscribitur, iidemque inde, tanquam augustiori adpellatione declarantur. v. I. 2. 33. III. 26. 9. res nota. Invocatur hic tanquam Dea maris domina, quippe *aequore nata*, ut causam adit Ovid. Heroid. XIX. 160. nisi potius hujus rei ratio atque origo a Cyprīis repetenda videtur, qui navigationem paraturi Venerem, Deam ipsorum tutelarem invocarent, ab eaque faustum iter exposcerent; (fere uti in adpulsu ad Ephesum Dianae Ephesiae grates aguntur apud Plaut. Mil. glor. II. 5. 1. quanquam et haec dea λιμενοσκέπος, Calim. H. in Dian. 259.) ut inde adeo inter eas gentes, quas ii, mercaturam facientes, adirent, Ἐπλωίας nomen Venus sortiretur, eique in litoribus, portubus, atque insulis sacella erigerentur. Spectant huc ex Anal. Brunkii Solonis c. XXXVIII. (T. I. p. 75.) Anytes c. V. (ib. p. 198.) Mnasalcae c. VIII. (ib. p. 191.) et Gaetulici c. I. (T. II. p. 166.) (et in Ἀδισπότ. c. CCLXV. (T. III. p. 205.) Ποντίαι et Λιμενιάς Hermionensibus colebatur juxta Pausan. II. 34. p. 193. Cnidiiis Ἐπλωία Id. I. 1. p. 4.

v. 2. *fratres Helenae Dioscuri*, Castor et Pollux, quorum peculiare munus erat, hominibus naufragio periclitantibus succurrere. v. ad III. 29. 64. et IV. 8. 21. Cujus figmenti ratio in eo quaerenda videtur, quod in magna tempestate adpareant quasi stellae velo insidentes, quod phaenomenon nautis indicio est, frangi tempestatem, ventosque desinere. Seneca Nat. Quaest. I. 1. plura v. ad I. 12. 25. Quas stellulas quum Dioscurorum praesen-

tiam atque auxilium manifestare antiqua sibi persuasum haberet religio; sane proclive erat, ut eandem hanc vim, quam globuli isti ignei praestare viderentur, sideribus, Castoris et Pollucis nomine insignitis, adtribueret, v. Eurip. Orest. 1636. Hel. 1515. et 1680. Propert. I. 17. 18. ibi Intpp. adde Plin. II. 37. et Hygin. Astron. II. 22. Hinc praeclare poeta per adposita, *lucida sidera* declarat modum, quo Dioscuri navigationem adjuvabant. *Lucida* vel ornat simpliciter, uti apud Senec. Herc. Fur. 14. *Hinc clara Gemini signa, Tyndaridae micant:* vel quatenus oculis visa nautis prosperae navigationis spem faciunt. v. Propert. I. l. Statius III. Silv. 2. 8. *proferte benigna sidera, et antennae medio considite cornu Oebalii fratres.* qui tamen male utrumque figmentum commiscuit; nec recte satis eum defendas Euripidis loco, (Hel. 1515.) ubi iidem, ut aëre relicto navibus periclitaturis subveniant, votis expetuntur; nam ibi paullo alia res est. Ceterum ex Diis ἀρωγοῦσσι Horatius Venerem et Tyndaridas posuit, tanquam poeta; nisi forte hanc peculiarem rationem secutus sit, quod Veneri insula, in ostiis Tiberis sita, consecrata esset, et quod Dioscuri in Ostiae portu templo colerentur. Remdocte exposuit Wernsdorf. in Poett. min. T. III. p. 432. et T. V. P. I. p. 106. ad illa Rutilii Itin. v. 155. *Pande precor gemino placatum Castore pontum, Temperet aequoream dux Cytherea viam.*

v. 3. 4. *Ventorum pater*, cujus imperio venti subjecti sunt, Aeolus, ut πατήρ ἀνδρῶν de Jove. *obstrictis aliis*, dum reliquos obstrictos tenet, ceterorum flatus comprimit. Orationis ornatus ab antiquissimo illo mytho desumptus videtur, quo Aeolus ventos utre constrictos tenere dicebatur. v. Homer. Odys. K. init. Mythi quidem istius seriores poetae non amplius meminere, quippe qui probe nosset, simplicitatem ejus priscae isti aetati tantum probari potuisse; verborum tamen ornatumsaepius inde repetiere. Sic Callimachus H. in Dian. 230. de eadem Dea: ὄρε οἱ κερεῖδης ἀήτας, pro simplici, *quando ventos silere jusseras.* Nam ad Virgilianam rationem, dignitati quidem rei multo magis consentaneam, qua Aeolus ventos antris inclusos tenere fingitur, verba Horatii cum quibusdam Intpp. vix recte satis adcommodes; etsi Statius Silv. III. II. in reliquis fere cum Nostro faciens, v. 45. *Et pater, Arolio frangit qui carcere ventos — arctius obiecto Borean, Eurumque Notumque monte premat, soli Zephyro sit copia caeli, eam amplexus sit. — Jappa Ἀργίστες,*

ventus occidentalis (Gell. II. 22. qui tamen locus nondum satis expeditus videtur) ab Iapygibus, extremam Apuliae oram, seu Calabriam (Senec. Nat. Quaest. V. 17. extr.) incolentibus, sic dicitur, Graeciam ex Italia petentibus secundus.

v. 5 — 8. Navis, quae Virgilium vehis, salvum eum atque incolumem in Atticam perfer. Primariam hunc carminis sententiam egregie adornavit Horatius, verbis a pignore desumptis: quod *credimus* alteri, dum ei *servandum* tradimus; contra is illud *debere* dicitur, quem *incolumem* et absque detrimento *reddere* oportet. Eandem allegoriam sectatus est Staius l. l. amicum suum v. 6. *grande ac rarum depositum* et v. 81. *pignus* navi commissum fidei suae Virgilium *debebat* ejus amico, Horatio qui adeo optimo jure ab ea postulare poterat, ut eum *incolumem redderet*, salvum perferret *finibus Atticis*, in Atticam. *Debere* ut ὀφείλλειν Callim. fragm. Bentl. CXXVI. (in Apollonii Schol. IV. 1322.) Δέσποιναι Λιβύης, Ἑρμιῶδες, αἱ Νασαμόνων αὐλῖα, καὶ δολιχὰς θῖνας ἐπιβλέπετε, μητέρα μοι ζῶησαν ὀφέλλετε h. *matrem mihi vivam debetis, eam vivam a vobis repono. fines Attici*, Attica, ut *fines Aetiae* de ora Colchica Catull. Epithal. Pel. init. et sic passim. *Dimidium animae suae* vocat Virgilium, graeca suavitate. Meleag. c. VII. (Anal. Br. I. p. 5.) Οὐρίος ἐμπνεύσας ναύταις Νότος, ὃ δυσέρωτες, ἡμισί μιν ψυχᾶς ἀρπάσεν Ἄνδράγαθον. Callimach. ep. XLIII. ἡμισί μιν ψυχῆς ἔτι τὸ πνεον, ἡμισυ δ' οὐκ οἶδ' εἶτ' Ἔρος, εἶτ' Ἄϊδος ἤρασε· κλῆν ἀφανές· ἢ ῥά τιν' εἰς παιδῶν πάλιν ᾤχετο. et proprius ad h. l. in ejusdem fragm. CXIV. p. 485. ex emendatione Bentl. ἄ ναῦς, ἃ τὸ μόνον φέγγος ἐμῖν τὸ γλυκὺ τῆς ζωῆς ἀρπάξας, ποτὶ τε Ζανὸς ἰκνεῦμαι λιμενοσκοπῶ, nisi potius ibi cum eodem reponas, ἀμίτομον — ἀρπάξασα ποτὶ Ζ. nam Cod. habet ἄτομον, vitio e scripturae compendio nato. conf. II. 17. 5. Stat. l. l. v. 7. et V. 1. 177. Ovid. ex Pont. I. 6. 17. ibique Heins.

v. 9. sqq. Dum Horatius Virgilium sibi ereptum, tantisque periculis dolet objici, indignatio ejus in ipsum auctorem hujus discidii convertitur, ejusque inventum tanquam facinus impium contraque naturae leges susceptum exagitat atque detestatur. Naturae enim animi humani censentaneum est, ut, quotiescunque infortunio aliquo vel periculi metu prematur, atque perturbetur, ad ejus ultimas statim causas recurrat, easque tanquam unicum omnium, etsi casu potius inde enata sunt, malorum fontem ha-

beat, atque exsecretur. Sic Penelope (Ovid. Heroid. l. 5.) Paridem, ante, quam Helenam rapuisset, undis obrutum, Medea (Eurip. Med. init.) Iasonem Colchis, Ariadne Theseum (Catull. LXIV. 171.) Cretae nunquam adpulsos optant, cum gravissima ipsis inde mala acciderint. Sic Propertius III. 7. in. in Paeti naufragio pecuniam tanquam navium inventarum, malorumque inde emergentium causam incusat. — 9. Hominem durum, ac sensus expertem, quique nulla re facile commovetur, designant poetae sic, ut ejus animo tribuant id, quod in rerum natura durissimum est ferrum, saxa, robur. Jam hoc poetae exornant vel sic ut ipsum cor e ferro conflatum, vel e saxo compactum dicant, veluti Aeschyl. Prometh. 242. σιδηρόφρων κἄκ πέτρας εἰργασμένος. Pindar. fragm. apud Athen. XIII. c. VIII. p. 601. κείνος ἐξ ἀδάμαντος ἢ ἐ σιδάρου κεχάλκευται μέλαινον κάρδιον. et Apollon. Rhod. II. 231. κεαρ ἀδάμαντος ἐληλαμενον. Hinc simpliciter apud Homerum dicitur θυμὸς σιδήρειος II. χ. 357. ἦτορ σιδήρειον II. ω. 205. et Hesiodum θυμὸς ἀδάμαντος Ἔργ. 147. et Θεογ. 239. χαλκοκάρδιος Theocr. XIII. 5. νόον σιδήρου ἔχων Mosch. IV. 44. quo et pertinet Theocriti XXII. 112. θυμὸς ἄβρηκτος, Orph. Arg. 950. θυμὸς ὀκαμῶης. E Latinis, qui idem hoc genus loquendi adoptarunt, occurrit Ovid. Amor III. 6. 59. *Ille habet et silices, et vivum in pectore ferrum*, et Trist. I. 7. 41. adde Stat. Theb. III. 280. Claudian. de Bello Get. 303. Alter modus est, ut pectus ferro, aut aere munitum atque circumdatum poetis dicatur, adeo ut nihil, quo turbetur, ad illud penetrare possit. Conf. ad III. 28. 4. adde Tibull. I. 1. 63. *non tua sunt duro praecordia ferro vineta nec in tenero stat tibi corde silex*. Est igitur, ut rein paucis complectar, animus ferrens is, qui nullis neque minis, neque precibus, aliisque illecebris, tanquam amoris (ut in Pindari fragm.) neque periculis a propositi pertinacia quidquam remittit: designat adeo virum fortem, immisericordem, asperum, audacem ut h. l. Exornavit hanc notionem poeta, duas res, quae duritiam, animumque intrepidum indicant, cumulando, *robur*, *illicem* et *aes*, idque, re amplificata, *triplex*. Recte quidem *robur et aes* jungi possit, ut *et* explicativum sit, accipiaturque pro, *robur aeris*, h. aes firmissimum, ut *robora ferri* Lucret. II. 1449. et inde Virgil. Aen. VII. 609. priorem tamen rationem Pindari, Aeschyli, aliorumque exemplis innixam hic sequi malim. Quod vero *aes* vocat *triplex*, hujus quidem imago a thorace. pectus

ambiente, ducta videri potest, qua adeo materia pro opere inde facto posita sit, et thorax intelligatur triplex, cui tres laminae ferreae inductae sint: qualem fere describit clypeum Statius Theb. VII. 311. *clypei septemplíce tauro laeva*, ter insuto *servantem ingentia ferro pectoru*, et qua eadem de causa Homer. II. 8. 133. *Θόρηκα* dixit. *διπλόν*. Simplicior tamen ratio fuerit haec, ut pectus aere triplici h. denso obductum, adeoque *duritie armatum*, ut Valer. Max. VI. 3. init. ait, et adversus omnem periculi metum munitum intelligamus. — 10. qui primus per mare viam tentavit, primam navigationem instituit. *Navem vel se, vitam suam committere, credere mari vel ventis*, solenni more dicitur de navigatione. Hic vero cum delectu, respectu primi nautae, maris ac ventorum arbitrio magis obnoxii, cum nondum, qua arte ventorum vim temperaret, cursumque adeo certum teneret, usu didicisset. Magna quoque vis est in oppositis *truci irato*, tempestuoso (Catull. IV. 9. *trucem Ponticum sinum*) *pelago et fragilem ratem*. *Gracile lignum* dixit Statius III. 2. 80. *ὀλίγον ξύλον* Arat. Phaen. 300. *ὀλίγον δὲ διζ' ξύλον 'Αἰδ' ἐρύκει*, quem locum apte in rem suam vertit Alciphr. I. Ep. 3, ubi Berglerus laudat Dio. Chrys. Orat. LXIV. *οὔτε τριδάκτυλον αὐτοῦς σώζει ξύλον πεύκινον*, quod mire convenit cum Juvenalis S. XIII. 17. *I nunc et ventis animam committe dolato confisus ligno, digitis a morte remotus quatuor aut septem, si sit latissima taeda*. Ceterum e nostri loco profecit Seneca Med. 301. *Audax nimium, qui freta primus rate tam fragili perfida rupit — animam levibus credidit auris, dubioque secans aequora cursu potuit tenui fidere ligno*. Juvat quoque hic in gratiam juvenum erectionis indolis adponere epigr. XXIV. Antiphili (Anal. Brunck. II. p. 175.) *τόλμα, νέων ἀρχηγῆ (σὺ γὰρ δρόμον ἠῦραο πόντου καὶ ψυχὰς ἀνδρῶν κέρδεσιν ἠρέθισας,) οἷον ἐτεκτῆνω δόλιον ξύλον, οἷον ἐνήκας ἀνθρώποις θανάτου κέρδος ἐλεγχόμενον; ἦν ὄντως μερόπων χρύσειον γένος, εἴγ' ἀπὸ χέρσου τηλέθον, ὡς 'Αἰδης, πέντος ἀπέβλεπετο*.

v. 12. *sqq.* Pericula navigationi objecta egregie poeta per specialiores notiones, pugnam ventorum, Hyadas, Notum, monstrorum marinorum occursum et scopulos declarat. *nec timuit*, susque deque habens, minimi curans *Africum*, cum delectu, nam is in mari mediterraneo maximos motus concitat, *praccipitem* adeo, *ὑψιπετῆ*, (*πρωὸς ὑψιπετῶν ἀνέμων* apud Pind. Pyth. III.

188.) ex alto irruentem, frequentata poetis imagine; qua venti de caelo ruere (hinc Boreas αἰθρηγενέτης Homero Od. ε. 296. et ἄνεμοι αἰθρηγενεῖς Apollon. Rh. IV. 765. Virgil. Ge. I. 443. *urget ab alto Notus*, et II. 310. *tempestas a vertice incumbit*. ubi v. Heyn. adde Hesiod. *Ἔργ.* 546. et Odys. ξ. 475.) vel e summis montibus (occurrit nunc Val. Flacc. I. 575. Alciphron Ep. I. 1. ἐτέρευον ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων οἱ βορέεις) oriri dicuntur. *Decertantem*, certantem cum *Aquilonibus*, sed illud cum vi, nam contentionem pugnae non nisi fugato altero, obtentoque hinc maris imperio finitae innuit. Sic *ventos deproeliantes* dixit, I. 9. 11. *rixam debellatam* I. 18. 9. Hinc expedi Stat. Theb. I. 2. *regna decertata*. Solennis vero imago tempestatis a ventorum ex adverso flantium, deque maris imperio certantium concursu petita. Ovid. Trist. I. 2. 25. *Inter utrumque fremunt immani turbine venti, nescit, cui domino pareat, unda maris*. Jam Homer. II. π. 766. et inde Virgil. Aen. X. 357. Etiam Pind. Pyth. IV. 373 βραχυδούκων ἀνέμων στήχας de acie ventorum inter se concurrentium acceperim. adde Virg. Aen. II. 417. — 14. *Hyades*, vel *Suculae*, stellae in fronte Tauri, ortu et occasu suo tempestatem ac pluviam excitare creditae. v. Ovid. Fast. V. 163. Plin. II. 29. Hinc *tristes*, caelum triste facientes, *contristantes* (ut Virgil. Ge. III. 279. *nigerrimus Auster — pluvio contristat frigore caelum*.), ventos ac pluviam ferentes, *pluviae* inde dictae Virgil. Aen. I. 744. — *rabiem*, iram, vehementiam *Noti*, Austri, *quo non major* qui maximus est *Hadriae* τοῦ Ἀδριου, Hadriatici magis, *arbiter*, qui maximum jus, imperium in illud habet, pervulgato loquendi usu, quo venti regionem, quam perflant, incolere (*Aquilones*, *Scythiae incolae*, noster dixit III. 10. 3.) possidere (Propert. I. 18. 2. v. ibi Burmann.) adeoque ei dominari (de eodem III. 3. 5. *dux inquieti turbidus Hadriae* adde Sil. IX. 495. *Regnantem Aetolis Vulturum in proelia campis effrenat*.) poetis dicuntur. 16. Jam arbitrium seu tyrannidem Austri uberius declarat poeta. Proprie erat: *seu tollere vult, seu ponere*. Sed prius *seu* omissum more Horatiano v. I. 6. in fine. *tollere freta*, fluctus excitare in mari. Stat. Achill. I. 44. *attollere magnum aequor*, et sic saepius. — *ponere*, sublatum componere, sedare, flatu remisso, ac placidiori facto. Lucan. V. 705. *lassatum fluctibus aequor ut videre duces, purumque insurgere caelo* Fracturum pelagus *Boream* juxta Homer. Od. ε. 385. ἄρως δ' ἐπὶ κραί-

τὴν Πορέην, πρὸ δὲ κύματ' ἔαξεν. Sophocl. Ai. 681. Δεινὰν τ' ἀήμα
 πνευμάτων ἐροίμισε στένοντα πάντων. Virgil. Aen. III. 69. *ubi prima
 fides pelago, placataque venti dant maria.*

v. 17. sqq. Is ne praesentissimum mortis periculum timuit, qui etc. Variata hac oratione (nam pedestris scriptor eam ita continuasset: *nec timuit Africum — nec monstra* cet.) et per interrogationem expressa sententiae major vis accedit. *Mortis gradum* explicant vere *mortis genus*, at qua ratione ita dicatur, non expediunt: nec, si quaeras, quot mortis genera in mari inveniantur, magis in prompta erit responsio; nisi ea cum quibusdam ita adnumerare velis, a belluis marinis devorari (*monstra natantia*), naufragio perire (*qui vidit mare turgidum*) et scopulis adfligi (*alta Ceraunia*). Sed ineptum hoc; at multo ineptius Schol. qui tres gradus mortis commemorat, fatum, casum, genituram. Res ita videtur expedienda. Mors est δαίμων, vel omnino persona, quae ad nos accedit, (Tibull. I. 10. 34. et Propert. II. 20. 60. *qua sit Mors aditura via*) αἶσα ἐπιχράει, ἐπισκήπτει (ut saepius apud Homer.) nostram domum intrat, I. 4. 14. nos persequitur, III. 2. 14. Jam eam acceleramus, adeundis periculis, unde illa nobis certa imminet, ipsique adeo novas vias quibus ad nos accedat, paramus. *bellis arcessere Mortem* Tibull. I. 10. 33. *leti vias* eodem sensu apud eundem I. 3. 50. quem locum admovi Ach. Tatius IV. p. 160. τσαῦτα τῶν θανάτων εἰσὶν ὁδοί. et ipsa Mors *gradum corripere* dicitur v. 33. Sensus adeo esset: ille plane non expavit Mortem ad se accedentem. Sed restat alia ratio, et ipsa poetis satis frequens, qua nos mortis viam ingredi dicimur. Sic θανάτου πέλας βχίνειν Eurip. Orest. 1044. ποδῶν ῥίπῃ θανάτῳ πέλασαι Idem Iphig. T. 885. inprimis periculis nos objicientes. Propert. III. 5. 2. *Per te immaturum mortis adinus iter* sc. navigatione reperta. Eandem docte Phaedrus III. 6. 9. *professae mortis audacem viam* vocat. Atque hanc rationem secutus videtur Horatius, *gradum Mortis* docte ponens pro, gradum ad Mortem; utque adeo sensus sit: Sane ille non timuit gradum, audacter gradum tetendit, viam ingressus est, unde certissima ipsi Mors impenderet, adeoque periculosissimam. Haec ipsa pericula vivide oculis subjicit poeta in sqq. — 18. *siccis oculis*, sine lacrimis, ἄδακρυς, ἄτεγρος, ut *sicco lumine* Lucan. IX. 1044. cf. Obs. adeoque impavidus et ferox vidit, videre potuit, adspicere sustinuit, v. ad I. 2. 13. *monstra natantia* belluas marinas in

maris superficie adparentes, δεινὰ φύλακ πόντου Eurip. fr. apud Valken. Diatr. p. 147. ἀνκιδέα δειματα πόντου, Oppian. Hal. V. 24. et πελώρια θαύματα πόντου apud eundem I. 306. Similis nostro locus est in Catonis dir. 55. *Nigro multa mari dicunt portenta natare, monstra repentinis terrentia saepe figuris, cum subito emersere furenti corpora ponto.* Propert. III. 21. 27 *Itala portentis nec furit unda novis.* Horatium secutus Valer. Flacc. V. 483, *cui non jusso tot adire voluptas monstra maris? Oceani monstra pariter* Juvenal. XIV. 283. *Neptunia monstra* Claudian. de laud. Ser. 129 *naufraga monstra* de Scylla, canibus succincta Ovid. Fast. IV. 500. Jam belluaram istarum adspectus cum per se est terribilis, v. III. 27. 26. tum augetur iste terror quod, ubi superficiem maris petunt, imminentem tempestatem eae significant. Quod et scriptoribus itinerariis observatum memini. Mare vero mediteraneum, quod Virgilio nunc trajiciendum erat, iis quam maxime frequentari, e recentioribus testatur quoque Chandlerus in descriptione itineris in Asiam minorem p. 3. — *mare turgidum*, sc. fluctibus, θάλασσαν οιδάνουσαν, tempestuosum, v. Obs. — 20. *Ceraunia* vel *Acrocerania*, τὰ Κερώνια ὄρη, montes in Hadriaticum et Ionium mare siti (Strabo VII. 488. Pausan. V. 22.); qui adeo Graeciam ab Italia petentibus in conspectum veniebant. Cum delectu igitur hic positi, respectu Virgilii, Athenas petentis. *Infames scopulos*, δρωπόμους, propter naufragiorum ad eos factorum frequentiam. Sic Seneca Ep. XIV. *Charybdis regionem* vocat *vorticibus infamem*, Stat. Theb. III. 121. *scopulos*, quos Sphinx insederat, *infames*, et Theb. I. 333. *petras Scirone infames*, quas eadem Seneca Hippol. 1023. *seelere nobiles* vocat.

v. 21. 599. Non solum audax is erat, sed etiam impius, naturae leges pervertendo. Consideranda haec ex priscorum hominum simplicitate, qua ea fere, quae, paullo difficiliora adgressu, humanas vires paene excedere viderentur, quibusque se supra sortem suam efferre conarentur, invitae Diis suscepta crederent, atque adeo istiusmodi conatus in vetitis haberent. Hinc et impedimenta a Diis sapienti quodam consilio objici credita, quo minus ingenii humani sollertia ad ea penetrare posset, quae maximo insuper ipsis damno futura praevidissent. Sic aurum, quod omnium malorum semina contineret, *terra celabatur*; et *sic melius erat situm* (III. 3. 94.) ad quod tamen *per hominum*

deorumque iras, ut ait Seneca Nat. Quaest. V. extr. *itum est*. Eadem de causa maria hominibus praeclosa putabantur, quum naves luero tantum faciendo, luxui parando nutriendoque, bellisque ad externas regiones transferendis miserisque adeo hominum augendis unice paratas viderent. Hinc graviter Seneca l. l. *Non eadem est his et illis causa solvendi: sed justa nulli. Diversis enim irritamentis ad tentandum iter impellimur. Utique alicui vitio navigatur*. Atque hanc rationem secutus videtur h. l. poeta; nam, quae in contrariam partem recte disputari possunt, naturam nimirum ipso mari interfuso commercia hominum sublevasse, *ventosque dedisse* (Seneca l. l.) *ad ulteriora noscenda, utque commoda cujusque regionis ferint communia*; haec, inquam, ab ejus consilio perquam aliena erant. Frustra igitur *Deus* vis illa divina, quae elementorum ordinem diserneret, et suum cuique locum adsignaret (Sic effere solent veteres, in cosmogoniis describendis, aliis aliam huic vocabulo notionem subjicientibus. Ovid. Met. I. 21. *Hanc Deus, et melior litem natura diremit*, et v. 32. *Sic ubi dispositam*, quisquis fuit ille Deorum congeriem secuit.) — *abscidit terras* a terris, diremit, sejunct terras, interposito *Oceano*, mari. Ouwensius V. Cl. Noct. Hag. I. 14. *jungebat, abscidit t. Oceano*, h. *ab Oceano*, laudatis hanc in rem Ovid. Met. I. 22. *Nam caelo terras, et terris abscidit undas* et v. 25. *Dissociata locis concordia pace ligavit*. Sed in priore loco diversa prorsus ratio est; nam ibi de elementis, quae adhuc confusa erant, non disponendis sed tantum a se disjungendis agitur; in altero vero omnino contraria ejus opinioni inest sententia, nimirum, Deum lite ista seu confusione sublata, pacem inter ea composuisse, h. alterum alteri adjunxisse etsi locis sejuncta. *Abscissum aequor aimentibus* h. hominibus e nostri loco posuit Stat. Silv. III. 2. 61. *mundum disseptum* Seneca Med. 335. — *Oc. dissociabili*, docte pro, qui terras dissociaret, disjungeret, separaret, activo sensu, v. Gesner h. l. et Ouwens. l. l. Copia vero poetica adjectum puta hoc epitheton. v. Obs. — *Prudens*, prudenti consilio, qui providisset, quanta inde in genus humanum mala redundatura fuissent. Eodem sensu Seneca l. l. *mundum* vocat *bene* h. bono ac prudenti consilio *disseptum*. — 23. vel sic tamen fines a Deo constitutos migrant homines, terrasque mari sejunctas navium commercio conjungunt. Hinc *rates impiae* graviter, quae Dei consilium pervertunt, et *vada*,

maria *non tangenda* quae iste tangi, h. navibus iniri, transiri vetuit. *Transsiliunt*, cum vi dictum, pro trajiciunt, transeunt mare. Inest enim notio summae temeritatis atquae audaciae, quae vel ipse naturae illudat legibus. Ita *insultare fluctibus* Ovid. Met. I. 134. et ipsum nostri verbum adhibuit Juvenal. XIV. 279 Adposite Sil. It. IV. 71. de Annibale, Alpes cum exercitu transgresso: *qui sacros*, quos adeo transgredi nefas erat, *montes rupesque profundas transsiluit.* cf. I. 18. 7.

v. 25. 26. Ea vero humani ingenii est indoles, ut non nisi vetita cum summo vitae periculo adpetat. *Audax perpeti* graeca structura, pro, ad omnia *perpetienda* h. suscipienda, quatenus ei, qui rem periculosam adgreditur, gravissima quaeque perfrenda sunt. Eodem significato Graecis adhibetur τλήναι, veluti Eurip. Iphig. Taur. 862. τλήναι νόλμαν, *audax facinus adgredi.* et Alc. 627. τλήναι ἔργον et Orest. 376. τλήναι κακὰ de perpetrato facinore. Idem usus τοῦ παθῆν. v. Schol. Aristoph. nub. 234. ibique Kust. et Spanh. adde Klotz. ad Thyrt. p. 87. — *ruit per nefas*, nefanda adgreditur, scelesta perpetrat, sed illud gravius, propter adjunctam temeritatis notionem. Serm. I. 4. 30. de avaro: *per mala praeceps fertur.* Claudian. in Eutrop. II. 52. *ruit in vetitum damni secura libido.* Senec. Octav. 787. *agmina — efferata per nefas ingens ruunt.* Dictum vero *ruere per nefas.* Graecorum exemplo, ut βῆναι διὰ μόχθων, Eurip. Heracl. 625. *vetitum* per leges naturae; nam ideo est nefas. ad sententiam Seneca Nat. Quaest. IV. Praef. *Quis non in hoc magnitudinem ingenii sui concitavit, detestatus consensum humani generis, tendentis ad vitia?* adjecto Menandreo: *non singulos peccare, nec paucos, sed jam scelus esse contextum.*

v. 27. sqq. Praemissam sententiam generalem munit jam Horatius exemplis eaque a mythis repetit, tanquam poeta. Primum ponit Promethei, ignem de caelo furantis, eumque hominibus communicantis. De ipsa fabula adi summum Heynium ad Apollod. I. 7. 1. p. 89. et Cel. Schütz. ad Aeschyl. Prom. Exc. I. — *genus Iapeti, γένος Ἰαπέτου*, filius Iapeti, Prometheus, *audax, πάντολμος, λεωργός, κακοῦργός* Aeschyli de eodem. *ignem intulit gentibus*, hominibus tradidit, *mortalibus dividit*, Attii fr. de eodem. *πυρὸς σέλας θνητοῖσι κλέψας ἄπαθεν* Aeschyl. Prom. v. 8. *Inferre*, ut Epist. II. 1. 157. *Graecia — artes intulit agresti Latio*: pro quo solennius *inducere* ut Virgil. Ecl. V. 30. *thiasos*

inducere Bachi, h. θιάσους s. τελετάς εἰσάγειν Eurip. Bacch. 260. *fraude mala, κατὰ τέχνην*, fraudulenter, furto surreptum. Docte hoc poeta Promethei in furando igne vafritiem tangit. Male alii explicant: magno damno. Deberet saltem esse: damno hominibus exitioso. Sed hoc vv. seqq. demum subjicitur.

v. 29 — 32. Cum ignis usus multas artes produceret (Aeschyl. Prom. 252. πῦρ ἐγὼ σφιν ἅπαντα, ἀφ' οὗ γε πολλάς ἐκμαθήσονται τέχνας.) quae hominibus maximo et usui et damno essent; poeta pro consilio suo inventi hujus abusum tantum commemorat, quo ignis ad artes, quae luxui inserviunt, adhibitus est, inprimis eas quae in metallis elaborant, et coquinariam (Senec. Ep. 8CV. *Innumerabiles esse morbos miraris? coquos numera*); unde ortae perniciosae cupiditates, miseriae, morbi, corporis mollities (Lucret. V. 1014. *Tam genus humanum primum mollescere coepit, ignis enim curavit, ut alesia corpora frigus non ita jam possent caeli sub tegmine ferre*,) bella, adeoque mors maturior. Quae adeo hominibus inde obtingebant calamitates, eas poeta, tanquam poenas, quae audax Promethei facinus ulciscerentur, hominibus inmissas praeclaro phantasmate fingit. Pedestris oratio ita procedebat: Prometheus eo audaciae processit, ut ignem caelo subduceret, (nam in hoc audacia cernitur, non in inferendo illo gentibus) hominibusque traderet; quo facto macies cet. Sed docte posteriori commati Promethei furtum inseruit disertiusque exposuit poeta. *Post ignem subductum*, furto, clam subreptum *domo aetherea*, e caelo. Jam sequi debebat: morbis varii generis humanum genus adfectum est. Sed istis poeta personam induit, illosque hostili animo terram occupare fingit, egregia pictura. Pro morbis vero quod generalius erat, posuit specialiora, *Maciem*, tabem, omnibus fere morbis communem, et *Febrivum cohortem*; quam etsi recte de multitudine (fere ut στρατὸς Pindaro saepius adhibetur) earumque adeo variis speciebus intelligere licet; malim tamen hic morbos tanquam exercitum, qui terram occupat, hominesque adgreditur, cogitare, phantasmate poeta digniori prae altero, quod artis medicae scriptorem febrivum genera dispescentem magis decet. Ducit eo praeter v. *incubuit*, Juvenalis X. 218. imitatio: *circumsilit* agmine facto *morborum omne genus*. Eadem Graecis jam imago frequentata est Hesiod. *Εργ.* 102. Νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρῃ ἠδ' ἐπὶ νυκτὶ αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι et Aeschyl. Suppl.

692. Νούσων δ' ἔσμὸς ἀπ' ἀστῶν ἵζοι κρᾶτους ἀτερπήης. In Orci vestibulo eos collocat Virgil. Aen. VI. 275. — *terris incubuit, ἐνέσκηψε, ἐνέπεσε* terras insēdit, oppressit eas, cum delectu, ad designandum impetum facit in corpus, adgreditur illud. (*advenientes morbos* etiam Cicero de Div. II. 29. Agath. c. LXXXI. (Anal. Br. III. 63.) v. 5. αἱ δὲ νόσοι πολλαὶ, καὶ ποικίλαι, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἐρχόμεναι θνητῶν) premit, incumbit in corpus Aeschyl. Agam. 1010. νόσος γὰρ γείτων ὁμότοιχος ἐρσίδει. Orph. Argon. 722. τοῦ μὲν δὴ κατὰ σῶμα λυγρὴ ἤρσεισκατο νοῦσος, Hinc illud *conflictari* dicitur morbo. De vitiis, animi morbis, Seneca ep. VII. *adeo nemo nostrum — ferre impetum vitiorum tam magno comitatu venientium potest.* Alia ad hancce hujus v. vim praeclare facientia habet Valken. ad Hippol. Eurip. v. 438.

v. 32. 33. Et homines, qui longissima antea gaudebant vita nunc maturius moriuntur. Communis fere est omnium antiquitatis populorum de hominum vetustiorum longaevitate opinio, cujus ratio in vitae genere, victus simplicitate aliisque causis quaerenda videtur. *Necessitas Leti*, μοῖρα, πῶτος θανάτου, fatum, necessitas, quae leto nos subjecit, 'Αἴδου μέλαινα νυκτερὸς τ' ἀνάγκη, Eurip. Hippol. 1388. Hinc ἀνάγκην simpliciter dixit Antip. (Anal. Br. II. p. 22.) c. LIX. v. 5. Observa delectum epithetorum. *Letum prius* quam ignis adminiculo artes inventae, novaeque malorum instrumenta parata essent, *semitum* erat, remotum, longo intervallo aberat, adeoque e longinquo adventabat. Eadem imago in Antiphili c. supra l. τηλέθεν, ὡς 'Αἴδης, πάντος ἀπεβλέπετο. Auget notionem longioris vitae epith. *tarda*, tarso gressu ad homines accedens. Nunc vero *corripuit gradum* gressum acceleravit, citatiore gradu advenit. Lucan. Phars. II. 100. *quantoque gradu Mors saeva cucurrit. Rapere gressum, viam, iter. campum*, item *corripere se* de festino gressu satis obviae apud poetas loquendi formae.

v. 34. 35. Daedali fabulam enarratam v. apud Virgil. Aen. VI. 14. Ovid. A. A. II. 21. et Met. VIII. 183. Sil. XII. 89. — *expertus aëra*, in aërem evolavit, sed alterum doctius, quia primus hoc periculum fecit. — *Vacuum*, vastum desertum, ἔρημον αἰθέρα, perpetuo aëris epitheto; unde *inane* pro aëre post Lucretium plures habent. — *pennis*, alis, *non homini datis*, alienis, graviter; nam in hoc ipso temeritatis est ratio. Sil. l. l. 92. *actherias aliena tollere in auras ausus se penna.*

v. 36. Quin ipsa infera loca Hercules, Cerberum extracturus adiit. *labor Herculeus*, Herculis robur, vis *perripuit Acheronta* docte pro, Hercules vi sua, fortissimo conatu viam sibi fecit, penetravit *Acheronta*, loca infera. *Pertumpere* graviter de aditu, qui vi adhibita paratur. Virg. Aen. II. 494. *Fit via vi, rumpunt aditus*. Ceterum male, puto, hic comparant Graecorum βίη Ἡρακλεείη. Cum hoc vero et antec. v. conveniunt illa Theodoridae (Analect. Br. II. p. 44.) c. XIII. Τόλμα και εἰς Ἄϊδαν και εἰς Οὐρανὸν ἄνδρα κομίζεις.

v. 37. sqq. Summa indignatio poetae adparet in exitu carminis. *Nil tam arduum est*, supra humanam conditionem positum, quo non homines adspirent, quo non eniti cupiant, divinam sortem concupiscimus, uti e sqq. paret. Graviter adeo *mortalibus*, h. pusillis istis. — 38. *Ipsum* adeo *caelum petimus*, viam ad caelum molimur *stultitia*, stulti, temeraria nostra audacia; sed illud exquisitius, dum majora cupimus, quam per conditionem mortalem adsequi licet. Sic *demens Salmoneus*, Jovis aem^{us} Ius Virgil. Aen. VI. 59°. Cum efferimur ultra sortem humanam, hoc antiquus sermo ita effert: Deorum conditionem quaerimus, ad Deos viam adfectamus, Deorum vitam expetimus. Sic de felicitate Deorum hominibus negata Pind. Pyth. 10. 42. ὁ χάλκεος οὐρανὸς οὐπω ἄμβρατος αἰτέοις. adde Isthm. VII. 60. ibique Heyn. Proprius ad nostrum Rhianus (Anal. Br. I. p. 479. et in Ei. Gnostic. p. 131.) v. 10. ἐπιλήθεται οὐνεκα γαῖαν ποσσὶν ἐπιστείβει — ἀλλ' ὑπερ-οπλή και ἀμαρτωλῆσι νόοιο ἴσα Διὶ βρομέει — ἢε τιν' ἀτραπιτὸν τεκμαίρεται Οὐλυμπόνδε, ὅς κε μετ' ἀθανάτοισι ἐναρίθμιος εἰλαπινάζη. — 39. Atque sic continuo provocamus iram Jovis, qui nostram ὄβριμν puniat. Ad sententiam poetae adposite Valer. Flacc. I. 198. ubi Iason *illicitas tentaturus vias* maris Neptuni iram sic deprecatur: *Sed non sponte feror: nec nunc mihi jungere montes mens tumet, aut summo deposcere fulmen Olympo. — nec patimur per nostrum scelus*, propter impietatem nostram, ut Jupiter aliquando *ponat* deponat *fulmina*. *Irata* dicuntur, quatenus ipse iratus, dum ea jaculatur. Pindari Nem. 5. 90. ζάκοτον ἐγγος laudarunt jam alii. *Irata*m aegida similiter dixit Claudian. de R. Prof. III. 60 *Iratum Jovis ignem* Juvenal. XIII. 226. *Iram Jovis* plures poetae latini fulmen dixere, secuti forte Aeschyl. Prometh. 433. idem εἶν Διὸς similiter vocantem.

ARGUMENTUM. IV.

Carmen hoc ex eorum est genere, quae descriptione expedita lectorem facile capiunt, cumque suavitate imaginum, ac sententiarum, quae sponte se obtulisse videntur, veritate morantur atque deliniant. Est illud ad L. Sextium, qui in Bruti partibus fuerat, illius quaestor, et perpetuus comes, mox etiam, quum, Romam reversus, in Augusti amicitiam receptus esset, constans illius cultor atque laudator; quam amicitiae observantiam ac fidem ita ei honori duxit Augustus, ut, quum a. U. 751. consulatu se abdicasset, eum in locum suum sufficeret. v. Appian. Civ. IV. p. 619. Dio LIII. p. 518. Hinc in titulo carminis multi Codd. vocant Consulem et Consularem; sed utrum in illo Sextii consulatu, sive postea hoc carmen scriptum sit, incertum est. Neque magis exploratum habetur de cognomine, quod ei complures tribuunt, Qui rini. Id constat, fuisse hominem nobilem ac divitem. Horatio inde a Brutianis temporibus conjunctissimum. Falsum esse praenomen Publii, a nonnullis ei datum, docet Fulv. Ursin. Famil. Rom. p. 244. v. Fabric. ad Dion. l. l. Jam ad ipsum carmen veniamus. — Ab ortu veris, cujus descriptio ad italicæ regionis naturam atque ingenium praeclare attemperata est, progressus, ejusque suavitate atque laetitia, qua totam naturam perfudit, perfusus ipse atque exhilaratus poeta eosdem animi sensus in amicum suum transfundere conatur, eumque ad fruendas, quas vernum tempus secum ferat, delicias atque jucundita-

tes, sedulo hortatur. Hinc naturali sententiarum ordine ad commune de vitae voluptatibus sectandis praeceptum deducitur, rationibus ab ipsius vitae brevitate, omnibusque proposita moriendi conditione et quod post mortem nihil, quod gratum ac jucundum sit, amplius sperare liceat, desumptis. In argumento tam simplici a tractatione atque eloquutione poetae inprimis laus quaerenda erat, eamque summam, unanimi Intpp. consensu suam hoc carmine fecit Horatius. Adeo polita atque elaborata sunt omnia, sive descriptionem veris regioni, qua vivebat, ad commodatam, sive gravem ac vere lyricam sententiarum spectes eloquutionem. Metrum quoque carminis argumento egregie convenit. Quo nomine inprimis mirari soleo v. 7 et 8. — Graecas notiones in eo plures deprehendas; unde graecum Horatio ante oculos fuisse exemplum non inepte conjicias. Ducunt eo, praeter exitum carminis, inprimis v. 7 et 8. qui forte a Siculo aliquo poeta, qui Aetnae aestuantis imaginem in veris descriptione memorasset, mutuati videntur. Fac vero haberi haec in exploratissimis; tanto majori laudi ducendum Horatio puto ipsum hoc, quod graecas ideas, romanis intextis, tam miro artificio suas fecerit. Quam vana vero, atque a poeta lyrico aliena Sanadoni et Dacerii sit opinio, Horatium ad fastos romanos, qui initium veris d. V. Id. Febr. postridie Faunalia, et mox (a. d. XII. Cal. Mart.) Feralia haberent, studium suum in pangendo hoc carmine direxisse existimantium, facile intelligitur. Ceterum idem argumentum tractavit Horatius L. IV, 7. adde I, 7 et 9. II, 11. et 14.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. *Solvi*, laxari proprie dicitur gelu, glacies; item humus, per hiemen frigore adstricta, ut mox v. 10. *terrae solutae*, ubi v. not. Docte hic ipsa *hiems solvitur*, quae resolvitur, remittit se. Tibull. III, 5. 4. *quum se purpureo vere remittit hiems* ubi apte laudant Lucan. I. 17. *bruma rigens, ac nescia vere remitti*. adde Stat. Theb. IV, 1. *horrentem zephyris laxaverat annum Phoebus; horrentem annum* h. hiemem. — *Aeris*, e natura frigoris, ut *acutum gelu*, I, 9. 3. Jam sequi debebat: *vere*, pro quo exquisitius est *vice grata*, successione *grati veris*, et *Favonii*, Zephyri, qui omnino in terris australibus gratior est. *Veris comes* vocatur IV, 12. 1. Plin. H. N. II. 47. *Ver aperit navigantibus maria, cujus in principio Favonii hibernum molliunt caelum*.

v. 2. Vulgare erat: naves machinarum ope in mare trahuntur, deducuntur. Sed tribuit hanc deductionem poeta ipsis, quarum ope fiebat, machinis, quae est exquisitior ac doctior ratio. *Trahunt* adeo, promovent, devolvunt *machinae*, h. l. *φαλαγγες* cylindri subjecti; nam machina proprie de instrumento dicitur, quo aliquid loco suo movetur. *carinas* naves *siccas*, quae per hiemem in sicco steterant, in litus subductae, et trabibus contractis s. pulvino impositae. Graecis *ἐρύειν*, et *ἔλκειν*, *καθέλκειν*, uti Latinis *subducere* et *trahere* verba solennia hac de re. Attius apud Non v. *anima* p. 112. a. *classes trahere in mare, et vela ventorum animae immittere*, laudante Lambin. Utrumque fiebat vectibus, seu cylindris, navi ita suppositis, ut, si in mare deducenda esset, tenuior crassiorem exciperet, contra, si in litus subducenda, crassior tenuiorem sequeretur. Loca classica hac de re apud Apollon. Rh. I, 371. et Orph. Argon. 237. cf. Polluc. Onom. VII. 190. Gronov. ad Plant. Cas. III. 2. 27. et Morum ad Caes. B. C. II, 10. Ceterum solennis fere, in descriptione veris, maris, per hiemem procellosi, nunc pacati, navigationisque adeo instauratae apud poetas mentio. vid Anacr. XXXVII, 3. Meleag. in Ver. v. 9 et 21. Antipat. Sid. c. XXXVII. (Anal. Brunk. T. II. p. 16.) et, qui proprius ad hunc locum spectat, Silentiarius c. XVII. (Anal. Br. III, 89.) cujus initium ideo huc transferam: Ἦδη μὲν ζεφύροισι μεμυκότεα κόλπον ἀνοίγει εἶαρος

εὐλείμων θελξινόοιο χάρις ἄρτι δὲ δουρατέεσσι ἐπαλειόμενος ζευκί-
δροις ὄλκας ἀπ' ἡϊόνων ἐς βυθὸν ἐλκεμένη. adde IV. 12. init.

v. 3. 599. Snavis rei imago: pecus jam pascua repetit, agriculturam arator. Prosaicum erat: neque jam aut stab. gaud. pec. aut a. i. nec. pr. Prius *aut* omissum, more Horatiano. v. 1, 3. 16. I. 6. 19. *Pecus non gaudet stab.*, fastidit jam stabula, quibus per longam hiemem inclusum fuerat, gestit ea relinquere. *aut arator*, agricola, *igni*, foco, ad quem hiemalis tempus egerat.

v. 4. *Prata albicant* albert, tecta sunt *pruinis*. *Canis*, πολιός, ornat, ut Ovid Her. V, 16. Claudian. de R. P. III. 232. *cum rore serenus albet ager*. Hinc ipsa hiems Musaco v. 293. χεῖμα παχυνῆεν dicta.

v. 5. Cum antea hominum studia, vere redeunte excitata atque instaurata, memorasset, jam ipsam veris amoenitatem, ejusque delicias suavissima imagine per Veneris choreas, cum Gratiis ac Nymphis ad lunam agitatae, declarat. Nimirum cum antiquiores homines, mores vitaeque instituta ad Deorum vitam transferrent, (v. Heyn. ad Virg. Aen. I. 499. Exc. XX.) ratio in promptu est, cur et choreas in Deorum coetum induxerint. Jam cum in saltatione corporis concinnitas membrorumque decor imprimis spectetur; ea fere numina, quibus perpetua juvenia aut insignis attributa esset pulchritudo, choris admoverunt. Potiora fere comprehendit splendidissimus Homeri locus H. in Apoll. v. 194. 599. αὐτὰρ εὐπλόκαμοι Χάριτες καὶ εὐφρονες Ὀρμαι, Ἀρμοῖῃ δ' Ἥβῃ τε Διὸς θυγάτηρ τ' Ἀφροδίτῃ ὄρχουσι ἀλλήλων ἐπὶ καρπῶ χεῖρας ἔχουσαι. et fragm. Callimachi (in Bentley. CXVI.) Ἔνεοτ' Ἀπόλλων τῶ χορῶ, τῆς λυρῆς ἀκούω καὶ τῶν Ἐρώτων ἰσοθέμην, ἔστι ἔχ' Ἀφροδίτα. Occurrunt adeo Apollo, Bacchus, Diana Venns, Amores, imprimis Gratiae (Pind. Ol. 10. οὔτε γὰρ θεοὶ σεμνῶν Χαρίτων ἄτερ κοίρανεόντι χοροῦς) et Nymphae saltantes. v. Hom. H. in Pan. 19. Hesiod Scut. H. 201. 599. Theocr. XIII, 43. Apollon. Rh. I. 1222. Coluth. R. H. v, 5. Propert. I, 20. 46. Deos vero in solitudine errare, noctuque terras obire, (μυκάρων τοι νύκτες ἔασιν juxta Hesiod. Ἔργ. 730. adde ejusdem Theog. v. 10. Stat. Silv. I, 1. 95. *sub nocte silenti, cum superis terrena placent*, unde nox ipsa poetis sacra) imprimis vero Venerem sub veris adventum terram invisere, (Lucret. V, 736. *It Ver, et Venus, et Veneris*) praenuntius ante pinnatus graditur Zephyrus

vestigia propter) et cuncta vi sua procreatrici implere (Pervig. Ven. v. 63 — 67. e rec. Cel. Wernsdorf. in Poett. min. T. III, p. 477.) cum veterum sibi persuasum haberet religio; docte hanc opinionem in rem suam vertit Horatius, suavissimoque hoc phantasmate egregie exornavit, ac nobilitavit. Easdem Deas simili in argumento, Nostrum forte secutus, conjunxit Auctor Pervig. Ven. v. 50. 53 sqq. Nec inferiore suavitate in declaranda veris hilaritate Bacchi choreas induxisse censendus est Meleag. c. II. (ed. Cl. Manso.) Καὶ ταῦται πλώουσι, Διώνυσος δὲ χορεύει. Jam Anac. V. 9. ῥόδα καὶς ὁ τῆς Κυθήρης στέφεται καλοῖς ἰούλοις Χαρίτεσσι συγχορεύων. — *Venus Cytherea* Ἀφροδίτη Κυθήρεια v. Obs. *choros ducit*, ἡγείται, ἐξάρχει χοροῦς, tanquam χορηγός, ut de Diana Hom. H. in eandem v. 17. 18. et inde Virg. Aen. I. 499. *exercet Diana choros.* — *imminente Luna*, desuper lucente, adeoque nocte serena. Eadem imago chori nocturni apud Apollon. Rh. I, 1231. πρὸς γὰρ οἱ διχίμηνις ἀπ' αἰθέρος ἀυγάζουσα βαλλε σεληναίη.

v. 6. Vulgari modo oratio ita procederet: Venus choreas agit, saltat cum Gratiis ac Nymphis; sed extulit eam per duo membra, novoque alterum ornatu instruxit — *Gratiae decentes* cum delectu. Nam *decor* proprie dicitur de incessu, ad elegantiam composito (nota illa Tibulli: *illam, quidquid agit, quoquo vestigia movit, componit furtim subsequiturque decor.*) concinnoque membrorum motu, in saltatione inprimis conspicuo. IV, 3. 17. et II, 12. 17. *quam nec ferre pedem dedecuit choris*, quibuscum contende Euripidea Electr. 859. Θεὸς εἰς χορὸν ἴχνος, πῆδημα κουφίζουσα σὺν ἀγλαΐζ. Ceterum de consortio Veneris cum Gratiis primae lineae jam adparent in Homer. Od. σ'. 193. — *junctae N.* manibus invicem nexis, ἀλλήλων ἐπι καρπῶν χεῖρας. ἔχουσαι, ut Homer. H. in Ap. l. l. — *quatiunt*, pulsant, feriunt *terram, pede alterno*, alternatim, e rhythmici lege, nunc molliter nunc gravius impresso. Callim. H. in Del. 306. αἰ δὲ ποδι πλῆσσοισι χορήτιδες ἀσφαλὲς οὐδας. cf. IV, 1. 27. Sil. It. III, 347. *Nunc pedis alterno percussa verbere terra ad numerum resonans gaudentem plaudere caetras.*

v. 7. Vulcanum operi intentum inter signa veris a poeta memorari, mirationem sane facere possit, nisi cogites, imaginem hanc poetae esse secundariam, ejusque adeo originem ab altera repetendam. Veneris enim choros cogitanti poetae facile succur-

tebat Vulcani, Veneris mariti, in officina laborantis, idea. Cujusmodi idearum nexus in Horatio saepius deprehendas. Sic I, 12. init. Haemo memorato, poeta statim in Orphei Thracii laudes digreditur. Accedit et alia ratio, magnam veritatis prae se ferens speciem, Horatium nempe in adornando toto hoc loco respexisse aliquem poetam Siculum, qui Veneris choreas sub radicibus Aetnae collocasset. Praeterea, cum Venus Siculis inter Deos ἑρχοπιούς culta fuerit, et regio circa Aetnam in amoenissimis et olim habita fuerit, et nunc habeatur; haec sane digna fuit, cui poetae Veneris choreas adsignarent. Forte de iisdem Veneris choreis intelligendus est versus veteris poetae apud Mar. Victorinum A. Gr. L. II. p. 2542. Putsch. *Vocat Aetnae super altum caput acres choreas.* De Aetna certe Vulcani officina, quia hic cogitari debeat, vix dubitandum videtur. Cujus ejectata noctu flamma cum insignis ad adspectum sit (etiam Plin. III. 8. 14. *mons Aetna nocturnis miris incendiis.* adde Hamiltoni Camp. Phlegr. tab. XXXVIII. eandem Vesuvii nocturnam faciem repraesentantem) praeclare poeta hac imagine ad exornandum hunc locum usus est, ut tanto major sit alterius suavitas ex opposito. Haec si cogites, non adeo mirum videbitur, Vulcani operam post Veneris choreas hic commemorari, imo, si quid iudico, in artificiosissimis hunc locum reponi debere arbitror. Jam expende verborum ornatum. *Vulcanus ardens* potest esse, qui operi insudat, qui nimio studio inflammatus, opus exercet, qualem fere deprehendit Thetis Homericæ II. σ'. 372. ἰδρῶνται, ἐλίσσόμενον περὶ φύσας, σπείδονται. Hoc tamen nimis vulgare esset. Possit etiam epitheton ab ignis natura ad Deum, cuius est symbolum, translatum videri; a qua personae cum adtributo confusione vel optimi scriptores, utriusque linguae, possent notari. Sic recte in Hesiod. Theog. 106. Uranum ἀστερόεντα, in Homer. II. ξ'. 245. Ὀκεανὸν ῥέεθρα et in Senec. Hippol. 309. *Dianam claram* reprehendas. Eadem notione infra III. 4. 58. *Vulcanum avidum* accipiebat Gesnerus. Ipsum v. *urit* huic opinioni hic suffragari videtur. Enimvero, si hoc admittendum censeas, de tota huius loci venustate, igne post Venerem et Cyclosum officinas memorato, omnino actum est. Contra vero, si, quae tertia est ratio, *Vulcanum ardentem*, flammis relucentem, ab igne rabentem accipias, vis ac vigor suis huic loco redit. Quo sensu Statius Silv. III. 1. 33. *Mulciber* dicitur *flammeus*, et Silv. I. 5. 8. *Sicula*

incude rubens. Supra I. 2. 2. *Jovis dextra rubens*, sc. fulmine. Virg. Aen. VII. 140. *nubes lucis radiis et auro ardens.* Stat. Theb. III. 507. aquila dicitur *ardens vector fulminis.* et Val. Fl. I. 346. *Iason ardens humeros raptō vellere.* Eodem sensu Euripid. Hippol. 1279. γὰρ dicitur αἰθρομένα, solis radiis collustrata, uti recte Valken. statuit, et Phoeniss. 258. ἀσπίδων νέφος φλέγει, unde *clypeos ardentes* Virgil. Aen. II. 734. — *urit officinas*, facit, ut totae flammis colluceant. Proprie officina lucet igni; jam ea, quae igne collustrantur, poetis uri dicuntur. Plane ita Ovid. Fast. IV. 473. *Antraque Cyclopum positis exusta caminis.* Stat. Silv. I. 5. 33. *neu vilis flamma caminos* sc. Vulcani *ureret.* Item sic dicitur Virg. Aen. III. 279. *incendere aras.* Ovid. Met. III. 691. *accendere aras*, plane ut Aeschyl. Agam. 91. βωμοὶ δάροισι φλέγονται. Maxime vero huc facit fragm. Sophocl. ἐπιζοτόμοις servatum a Schol. Apollon. Rh. II. 1213. (Valken. Diatr. Eurip. p. 167. et apud Brunk. fragm. Sophocl. p. 648.) Ἥλιε δέσποτα καὶ πῦρ ἱερὸν, τῆς εἰνοδίας Ἐκάτης ἔγγος, τῆ δὲ Ὀλύμπου πολλὴ φέρεται καὶ γῆς, καλοῦσ' *urens*, collustrans igne, ἱερὰς τριόδους. Suaviter hinc Martialis VII. 27. 6. de igne majori: *flagret et exciso festa culina jugo.* Utrumque adeo, *ardens* et *urit* satis graphice atque docte; licet obscuritatem quandam ambiguam his ipsis hnic loco inferri, negari omnino nequeat. — *officinas Cyclopum Ἡφαίστειο καμίνους*, Callimach. in fragm. Bentl. n. 129. *graves*, epitheto, a duris ferri subigendi laboribus ad officinam translato.

v. 9. *sqq.* Jam ad verni temporis laetitiam, quae per naturam diffusa est, ac suavitatem hortatur poeta, rationibus ab ipsius vitae brevitate, mortisque adeo necessitate, quae et omnes maneat, quaeque iis omnibus, quae in hac vita nobis jucunda fuerint, certissimum finem imponat, deductis. *Nunc decet* per anni tempus, ipso vere admonente. Suaviter id mox repetitum. *Aut myrto aut flore*, more Horatiano, pro simplici myrto ac flore. v. ad I. 1. 21. — *nitidum caput*, comam, unguentis delibutam, λιπαρὴν ἴθειραν, Callimach. ep. L. 4. seu potius Simonid. LXXVI. (Anal. Br. I. 141.) — *impedire* exquisite pro vincere, coronare. Stat. Silv. IV. 3. 67. *Crinem mollibus impeditus* ulvis, *myrto*, Veneris sacra, et comotationibus inprimis adhibita. v. I. 38. 5. II. 7. 25. adde Eurip. Alc. 762. Electr. 778. *aut flore*, floribus, quos *ferunt terrae solutae*, terra, verni solis calore emollita ac resoluta, adeoque novis, recentibus, *terra solvitur* ut Virgil. Ge. I.

44. *Zephyro putris se globa resolvit. terra patens* Ovid. Fast. IV. 87. *Ver aperit tunc omnia, densaque cedit frigoris asperitas, foetaque terra patet.* Ceterum ad exprimendam veris hilarius agendi omninoque profusioris lætitiæ notionem præclaro colore desumpsit poeta a comissionibus, in quibus convivæ floribus redimitti discumberent. cf. II. 11. 14 — 17. IV. 1. 31. adde Anacr. IV. 14. 15. V. 15. VI. 1. XV. 5.

r. 11. 12. Eadem fere, sed paullo augustiori specie, ad ver, omninoque vitam hilarius transigendam, genioque epulis ac comotationibus indulgendum, a sacris quippe, Fauno faciendis, desumpta exhortatio. Quam nisi primariam horum vv. notionem consiliuas, sententiarum nexum cum sequentibus vix invenias. Incidebant Romanorum Faunalia in Id. Febr. (Ovid. Fast. II. 193.) eaque profusiori, uti omnino Deorum agrestium sacra, hilaritate celebrabantur. De ejusmodi sacris Tibulli quoque locus intelligendus, I. 10. 51. *Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipse uxorem plaustris progeniemque domum,* momente jam ill. Heynio. — *Nunc decet Fauno immolare agnam s. agna* profusior scriptor dixisset; sed disjunguntur hæc copia poetica seu *poscat a. sive malit h.* — *in lucis,* ubi sacra Diis agrestibus, imprimis nemoralibus, fiebant, v. Tibull. I. 1. — *umbrosis* quibus cum vere frondes redierunt. — *seu poscat,* nempe sacrificia Diis omnino (non tantum ea, quæ ex voto fiebant,) tanquam iis debita offerebantur: in his maxime primitiæ rerum, quarum curam ac custodiam (uti e. g. Faunus gregis) Dii haberent. Apte ad sensum et orationis colorem Antipat. ep. XXVIII. (Anal. Br. II. 13.) εὐχολος Ἐρμείας, ὃ ποιμένες, ἐν τῇ γάλακτι χεῖρων, καὶ δροῖν σπενδόμενος μέλιτι. ἀλλ' οὐχ Ἡρακλῆος· εἴνα δὲ κτίλον ἢ παχὺν ἄρνα αἰτῆς, καὶ παντὸς ἐν θύοις ἐκλέγεται. — *agna* sc. sacrum sibi fieri, sibi immolari. v. Obsa.

r. 13. 14. Sententiam de morte, quæ ad Jovines pertineat, tritam illam ac vulgarem, præclaro ac vere lyrico ornatu instruxit poeta. *Pallida,* communi rebus inferis epitheto, *Mors* tanquam *Δαιμόνιον pulsat pede,* graviter pro adit, intrat, pedem infert, adjuncta ferocitiæ notionem. Vulgo intelligunt mortem, fores pulsantem, foribus pede insultantem, indigna Horatio idea; et *pulsare* recte de accessu dicitur. Stat. Achill. I. 10. *neque enim Aoniū nemus advena pulso,* h. accedo, intro; quod patet ex imitatione Auctoris (quem Olympium Nemesianum acute vidit

Wernsdorf, in Poett. min. T. I. p. 275 sqq.) Laud. Herc. v. 6. *namque tuam non nunc novus advena turbam ingredior*. Neque quisquam controversiam movisset h. l., si pro doctiori, Mors pulsat *tabernas*, vulgaris M. p. *limina tabernarum* posuisset Horatius. Simili notione Senectus θνατῶν δώματα καὶ πόλεις ἐλθεῖν dicitur Euripid. Herc. fur. 651. cf. Tibull. III. 5. 16. — *aequo pede* — *regumque turres*, pro vulgari: intrat *aeque* tabernas pauperum *ac* regnum turres, nullo habito discrimine. Sic II. 18. 32. *aequa tellus pauperi recluditur, regumque pueris*, h. *aeque* pauperi *ac* reg. pueris. *Tabernae* h. l. tuguria, casae humiles pauperum, quibus opponuntur *turres*, aedificia altiora ac magnificentiora (v. Verheyk. ad Antonin. Lib. c. XIV.) *regum*, divitum ac nobilium, ut saepe. Est adeo: Omnes tam divites, quam pauperes, morti sunt obnoxii. Eandem sententiam, eadem distributione expositam, vide II. 3. extr. 14. 11. et 18. 32.

v. 14. 15. Fruere adeo, o Sexti, vitae deliciis, iisque bonis, quae fortuna tibi iargita est (en totum hoc unico *beate* inclusam!) neque crastino fide. Vitae enim brevitatem spes tuas in angustum contrahere jubet. Prius comma tanquam poeta omisit. *Summa brevis*, brevitatem vitae, paucorum dierum numerus. *Angustae vitae brevissimam portionem* eodem modo, vocat Juv. IX. 127. et Senec. ep. XLIX. Infra IV. 7. 17. *quis scit, an adjiciant hodiernae crastinae summae tempora Di superi?* — *vetat inchoare*, instituere, concipere, alere *spem longam*, in longinquum porrectam, i. e. *spem vitae longae*, rerumque adhuc moliendarum atque perficiendarum. — *Inchoare* egregie hic depingit humanae naturae indolem ac levitatem, quae novas quotidie spes vitae sumit, multaque, quae aliquando ad exitum perducit, sibi proponit. Praeclare in hanc rem Seneca, Nostri locum forte in animo habens, Ep. XIII. extr. *Inter cetera mala, hoc quoque stultitia habet proprium semper incipit vivere. Considera, quid vox ista significet; et intelliges, quam foeda sit hominum levitas, quotidie nova vitae fundamenta ponentium, novas spes etiam in exitu inchoantium*. Idem ep. XXIII. in fin. refert hoc Epicuri dogma: *Molestum est, semper vitam inchoare, aut, si hoc modo magis sensus potest exprimi: male vivunt, qui semper vivere incipiunt*. Denique ep. CI. init. *quam stultum est aetatem disponere? ne crastino quidem dominamur. O quanta dementia est, spes longas inchoantium!* — *Spem longam*

eodem sensu et graeci poetae adhibuerunt. Plato c. XXII. (Anal. Br. I. 173.) σοί δὲ — δαίμονες εὐρείας ἐλπίδας ἐξέχου. Macedonius ep. XXXIX. 4. (Anal. Br. III. 122.) βροτὸς δ' εὖ σίδη καὶ αὐτὸς θνητὸς ἴων· δολιχαῖς δ' ἐλπίσι παιζόμενος. Sic Ἄιδας μακρὰς ἀφαιρούμενος ἐλπίδας occurrit in fragm. apud Diod. XVI. 92. Ad sententiam totius loci cf. I. 11. 7.

v. 16. *Jam te*, vel in aetatis adhuc vigore constitutum, nisi potius: ista dierum summula praeterlapsa. — *nox* infera, nam caligo propria rebus inferis; *premet* exquisito de nocte, s. caligine, quae *incubat* (Virgil. Aen. I. 89.) *urget* (Noster. l. 22. 10.) adeoque *premit*. Val. Flacc. I. 617. *piceoque premit nox omnia ponto*. Nostrum forte respexit Ovid. Heroid. X. 112. *Crudeles somni, quid me tenuistis inertem*, at semel (f. *aut simul*) *aeterna nocte premeda fui*: *Premet* adeo, circumdabit te nox, h. versaberis in *regione*, ut Seneca ep. 82. ait, *perpetua nocte oppressa*. Virgil. Aen. VI. 828. *Concordes animae nunc, et dum nocte premuntur*. Nam illam imaginem, qua oculi nocte s. in aeternam noctem claudi dicuntur, huc pertinere non puto. Quod si hanc generaliore *τοῦ premere*, qua sit *circumdare, cingere, ambire*, notionem hic constituas, recte etiam seq. adcomodari poterit; neque adeo opus erit zeugmatis figura, qua alias, quae *manibus* et *domui Plutoniae* magis convenient; verbo isti notiones substituas. — *Et manes* te prement, umbrae te circumdabant, eris inter umbras, ipse umbra. Manes dicuntur *fabulae*, tot fabulis famosi, de quibus, omninoque de rebus inferis tam miras narrationes, *μύθους*, praeorum hominum confinxit opinio, et poetarum imprimis exornavere ingenia, τὰ μυθώδη, ut Lucianus in Nocyom. §. 14. de rebus inferis ait. Idem in Dial. Mort. XX. *γένει πάντα καὶ λήρος πολὺς* (fere ut Pers. V. 152. *cinis et manes et fabulae fies*.) Euripid. Hippol. 197. eadem de re: *μύθοις δ' ἄλλως φερόμεθα*. Adposite quoque Callimach. ep. XIV. 3. *ὦ Χαρῖδα, τί τὰ ἴεραθ; πολλὸ σκότος· αἱ δ' ἄνοδοι τί; ψεῦδος· ὁ δὲ Πλούτων; μύθος ἀπωλόμεθα*. Senec. l. 82. *multa de illa credimus, multorum ingenii certatur et ad augendam ejus inamiam*. *Descriptus est carcer infernus* etc. adde Martial. X. 5. 17. Senec. Troad. 405 sqq. Antholog. lat. Burm. T. II. p. 472. ep. 219. v. 10. et Lucilii Jun. Actnam v. 75 sqq. ibique Wernsd. (Poett. min. T. IV. T. I. p. 103.) Sic *tragicæ Erinnyes* Propert. II. 16. 29. non sunt, quas Tragicæ finxerant, sed

quae ab iis saepius ad partes vocatae, et in scenam productae sunt. Sic Juvenali XII. 23. *tempestas* (dicitur *poetica*, qualem fere poeta describunt, re nimirum in majus aucta.

v. 17. *Et domus Plutonia*, regnum Plutonis, δῶμα 'Αΐδαο, ut saepe de locis inferis poetae. v. Santenium V. Cl. ad Propert. IV. 11. 8. — *exilis*, in qua umbrae exiles, tenues (Virgil. Ge. IV. 472. *Umbræ ibant tenues*, et Aen. VI. 293. *tenues sine corpore vitas*.) et leves (*levem umbrarum turbam habes* I. 10. 18. Ovid. Met. X. 14. *leves populos simulacraque functa sepulcris* Valer. Flacc. I. 783. *neque enim ante leves niger avehit umbras portitor*.) versantur, νεύσον ἀμενηνὰ κάρηνα Homer. Od. κ'. 251. Lucian. Dial. Mort. XX. 2. *νεκρὸς ἀμυροί* Sappho c. XI. infra laudando. Bentl. *domum exilem* interpretatur inopem, egenam, ubi nihil reperies, quo bene sit, laudato in hanc rem Horat. ep. I. 6. 45. *Exilis domus est, ubi non et multa supersunt*. — *quo simul mearis*, quo ubi descenderis, perveneris, noto phantasmate. Alcaeus c. XIX. 8. (Anal. Br. I. 491.) εἴτε σιδηρείην οἶμον ἔβης 'Αΐδαο. Leonid. Tarent. c. LXIII. 11. *iter tenebricosum*. v. ibi Doering. V. Cl. et Burman. ad Prop. II. 20. 74.

v. 18. Omnibus iis, quae hic vitam beatam atque jucundam efficiunt, carebis. Ex his commemorat computationes atque amores. Eandem sententiam comice sic expressit Philetærus (in Grot. Excerpt. p. 875.) οὐ γὰρ θανάων γε δήποτ' ἔρχεσθαι φάγοις, οὐδ' ἐν νεκροῖσι πάπτειται γαμήλιος. Non *sortiere*, sorte tibi obvénient nimirum *talis*, talorum jactu, *regna* s. magisterium, arbitrium, *vini* computationes, h. e. non moderaberis ibi tanquam rex s. magister bibendi convivia celebrabis. Respicit poeta solennem Romanorum morem, in conviviis sibi regem, qui bibendi leges ediceret, talorum jactu eligentium. Plaut. Stich. V. 4. 20. *strategum te facio huic convivio*. v. Lips. ad ei. Pers. V. 1. 18. cf. II. 7. 25. Nonnulli, Luisinum (Parerg. III. 38.) secuti, jungunt *vini talis talou*, tam honi, tam generosi, quasi inter pocula res agatur. Enimvero, quod Bentl. jam monuit, *regnum vini* recte quidem dicitur, non item *regnum vini talis*, et acumen omnino languet.

v. 19. Neque ejus, quem nunc amas, tibi tum copia erit, amore Lycidæ amplius frui non licebit. — *non mirabere*, *amabis*. habebis ibi *Lycidæ tenerum*, ἀπαλὸν, pulchrum, delicias

nunc tuas. Nomen hoc quin ab Horatio fictum sit, et ipsa res clamat, et ipsum hoc, tanquam amasii nomen occurrit in Bione IV. 10. ἦν δ' αὖτ' ἐς τὸν Ἐρωτα καὶ ἐς Λυκίδαυ τι μελίσσῳ. *Mirari* ut θαυμάζειν, eleganter de amore, ex admirabilis formae adspectu orto. Sic V. 3. 10. *praeter omnes candidum Medea mirata est ducent.* et IV. 9. 15. Potest et simpliciter hic esse: non ibi Lycidae pulchritudinem miraberis πάντα γὰρ ἴσα καὶ ὁμοχρα, καὶ οὐδὲν οὔτε καλλόν, οὔτε κάλλιον, quod Lucian. in Catapl. §. 22. de umbris refert. Idem suaviter in Dial. Mort. I. §. 3. παρ' ἡμῖν (apud Inferos) οὔτε ἡ ξανθὴ κόμη, οὔτε τὰ χρυσαλά, ἢ μέλανα ὄμματα, ἢ ἐρύθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου ἔτι ἐστίν. Prior tamen ratio reliquis magis consentanea videtur. — *quo calet juv.* qui nunc, puer, juvenum animos amore incendit, et mox, adultior factus, puellas non leviter comovebit. Ad declarandam eximiam Lycidae pulchritudinem addita haec puto a poeta. *Calere* et *tepere* de amore, ut ἐνθάλλεσθαι ἔρωτι, καίεσθαι ἐν ἔρωτος et sim. in vulgus notum; quanquam *tepere* alias de amore frigescente, ut Ovid. Amor. II. 2. 53. v. Wernsd. Poett. min. T. II. p. 177. Ceterum ad sententiam horum vv. comparasse juvabit Asclepiadae c. XXI. (Anal. Br. I. p. 215.) Φεῖδῃ καρθενίης· καὶ τί πλείον; οὐ γὰρ ἐς Ἄιδην ἐλθοῦσ' εὐρήσεις τὸν φιλέοντα, κόρη· ἐν ζωοῖσι τὰ τερπνὰ τὰ Κύπριδος· ἐν δ' Ἀχέροϊτι οὐτέα καὶ σποδιὰ, παρθένε, κεισόμεθα. Strato c. XCVI. (Anal. Br. T. II. p. 381.) Κεὶ πίνε νῦν, καὶ ἔρα, Δαμόκρατες, οὐ γὰρ ἐς αἰεὶ παισὶ συνεσόμεθα. καὶ στεφάνοις κεφαλὰς πυκασόμεθα, καὶ μυρίσωμεν αὐτοὺς, πρὶν τύμβοις ταῦτα φέρειν ἐτέρους. Idem sententiarum nexus in elegia, qui in Theognideis v. 951. (Gnom. Br. p. 39.) habetur: εὐδεις ἀνθρώπων, ὃν ἐπεὶ ποτε γαῖα καλύψει, εἰς τ' ἔριβος καταβῆ, δῶμά τε Περσεφόνης, τέρπεται, οὔτε λήρης, οὔτ' αὐλητῆρος ἀκούων, οὔτε Διωνύσου δᾶρ' ἐσαιράμενος. Ταῦτ' ἐσοῶν κελθὼ εὖ πεισομαι, ἔφρα τ' ἐλαφρὰ γούνατα καὶ κεφαλὴν ἀτρομεων προφέρω. Laudant et Sapphus c. XI. (Anal. Br. I. 57.) ita numeris suis restituendam:

Κατθανοῖσα δὲ κείσεαι ποτε, καὶ μνημοσύνα σέθεν
 Ἔσσετ' οὐδέποκ' αὖ ἕσπερον· οὐ γὰρ πεδέχσεις ῥόδων
 Τῶν ἐκ Πιερίας. ἀλλ' ἀφανῆς κῆν Ἄϊδα δομοῖς
 Φοιτάσεις οὐδέ σε
 Βλέψει καὶ ποτ' ἀμαυρῶν νεκρῶν ἐκπεποταχμεναν.

ARGUMENTUM. V.

Pyrrha, sive verum id nomen, sive fictum sit, fuit haud dubie libertina aliqua, aut peregrina, quales complures Romae erant, multae nobili genere ortae. et liberaliter educatae, elegantia etiam atque ingenio, saepe et scientia artium, inprimis poëseos et musices, excellentes: cujus rei plura in Horatio exempla sunt. Igitur et delicias in amore tales Romae facere solebant, et amatores habere plurimos, nobilissimos subinde viros; quum ingenuas tentare, aut in amorem pellicere, palam certe, nefas et periculosum esset. Quum igitur Pyrrham, cujus amore ipse aliquamdiu irretitus fuerat, decenter comtam, eleganterque cultam Horatius videret, novo eam amatori, quem hisce amoris illecebris inescare cuperet, hoc dare, ex illius animi levitate facile suspicatur. Memor igitur perfidiae, quam ipse olim expertus fuisset, eandem isti juveni, qui de fide puellae minime dubitaret, sortem praedicit. Persequitur hoc suavissima allegoria, a mari, soluta navis anchora, placidissimo, mox, eadem altius provecta, turbidissimo, desumpta. Se eodem naufragio deprehensum; ex eo tamen satis salvum evasisse.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 4. Exordium minus acerbum quam I. 8. Quaerit tantum Horatius, quemnam juvenum Pyrrha nunc in sui amorem pellexerit: etsi in his jam tacita perfidiae ejus, atque inconstantiae inest objurgatio. Puer, juvenis, qui adeo primum amare coepit,

puellarum perfidiam nondum expertus, seque adeo tuo amore felicissimum putans, *gracilis*, ῥαδινός, ἀκάλος, gracili, tenui corpore, adeoque delicatus, mollis, pulcher. Notum Terentii Eunuch. II. 3. 22. Sic *Ganymedem gracilem* vocat Martial. XI. 44. 1. *urget* premit te, arctiore amplexu te constringit, adeoque perdit te amat. De Maratho Tibull. I. 8. 36. *Dum timent, et teneros conserit usque sinus.* Potest et esse, instat tibi, sectatur te, amorem tuum unice expetit; quo simul fastidium et superbiam Pyrrhae, qua pueram magis incenderet, poeta innueret. Propert. IV. 3. 12. *quum rudis urgenti brachia victa dedi.* Prius tamen malim propter adjecta, *in rosa*, et *sub antro*. *Te reclinem*, cubantem *in rosa*, in rosis, quibus humus constrata est. *In odoribus jacere* simili modo dixit Seneca Ep. LXXXII. et *in rosa jacere* idem Ep. XXXVI. Possis et jungere: *puer in rosa*, h. rosis redimitus, quae doctior esset ratio, Graecis non infrequens. Eurip. Herc. fur. 677. εἰ ζῶην μετ' εὐμουσίας, αἰεὶ δ' ἐν στεφάνοισιν εἶην, unde fluxere illa Propertii III. 3. 41. *Me iuvat — Musarumque choris implicuisse manus.* — *Et caput in verna semper habere rosa.* *in rosa* i. e. rosa coronatum, ut bene Markl. in ed. Burm. laudato Aristoph. Ἰππ. 1367. ἐν μύρῳ unguento delibutus. Sic ἴπποι ἐν πτεροῖς, h. πτεροῖτο! Pind. Ol. I. 140. et Virgil. Aen. V. 37. *Aestes in jaculis.* Esset adeo *multa in rosa puer*, ῥόδοιπυκασθεῖς, veluti Anacr. dicitur, et Eurip. Alc. 799. et 835. στεφάνοις πυκασθεῖς. Etiam Cic. Tusc. V. 26. *esse in viola aut in rosa* et de Fin. II. 20. *potare in rosa.* Atque haec ratio bene conveniret cum sqq. *perf. liq. od.* quae duae res in Horatio semper fere junguntur, ut I. 3. 9. II. 11. 15. adde Tibull. I. 7. 51. De cubili tamen rosis consito accepit quoque Dorvill. ad Char. p. 97. excitato Philostrati loco Ep. XXVIII. καὶ σου δέομαι οὐ στεφανῶσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ κοιμηθῆναι ἐπὶ ῥόδων. — *Perfusus*, tinctus, delibutus, comam habens delibutam (cf. V. 13. 9) *odoribus*, unguentis εὐόδοις. Sic *odorati capilli* II. 11. 15. III. 29. 14. V. 17. 23. *liquidis* ad ornatum pertinet, sed quo generale v. *odores* definiatur, ac declaretur. Erat hoc omnino delicatiorum, et qui genio suo indulgerent. Hic vero inter artes referendum videtur, quibus Pyrrhae juvenis placere cuperet. — *sub antro*, egregie ad exornandam totam imaginem adpositum. In amoenitate speluncarum propter refrigeria compositionibus et amoribus aptarum celebranda multi sunt Romani

poetae. Poetam tamen non dedecet, si de umbra arborum simpliciter accipias, nisi loquendi ratio repugnare videatur, cf. I. 1. 21. Minime vero audiendi sunt, qui antrum de fornice accipiunt, quod vel epith. *grato* respuit, et ab toto loco alienum est. — 4. *Cui*, in cujus gratiam, ut ei placeas, *comam religas*, crines tuos decenter componis. Comae fingendae et apte concinnandae studium inter artes, quibus puellae placere volebant, saepius memoratur. Tibull. I. 9. 67. *Tuum putas illam pro te disponere crines, aut tenues denso pectere dente comas?* et, qui magis ad verba et sensum h. l. spectat, Silentiari. c. XXII. (Anal. Br. III. p. 78.) εἰπέ, τίνι πλέξεις ἔτι βόστρυχον. ἢ τίνι χεῖρας παιδρονείεις, οὐδ' ἄν ἀμφιτεμῶν ἀκίδα; quae posteriora conspirant fere cum Tibullianis I. 8. 12. Pro generali vero, *qui comis crines*, specialiore gratioreque poeta posuit comendi modum, quo crines in modum colligabantur; quo ipso elegantiam et gustum, quem vocant, puella prodebat. Tibull. I. 8. 15. *Ipsa placet, quumvis — nec nitidum tarda comserit arte caput.* — 5. *simplex munditiis*, non operose, variove cultu onerata, sed ita comata atque ornata, ut sine ullo studio factum videatur. *Munditiae* s. *mundus* proprie de ornatu muliebri, qualis est gemmarum, armillarum cet. His ornabant sese maxime meretrices, quibus juvenum oculos ferirent. Plaut. Poen. I. 1. 64. *oculos meos volo delectare munditiis meretriciis.* Pyrrha adeo ornata erat simpliciter, non magnifice, uptote formae suae confidens.

v. 5 sqq. Oratio in his vv. admodum concinna ac docta. Perfidiam Pyrrhae ipse expertus Horatius juvenem istum de eadem mox conquesturum perpetua fere allegoria comparat nautae, qui, tranquillo mari solvit, mox, in altum provectus ejusdem maris facie, tempestatis ingruentis vi, penitus immutata, periclitatur, atque naufragium facit. — *Heu quoties flebit*, conqueretur, cum dolore sentiet, malo suo experietur *fidem* olim a puella sibi datam, nunc *mutatam* (iterandum enim hoc) violatam, ruptam, perfidiam. Plaut. Mil. Glor. IV. 1. 36. *Sed ne isthanc amittam, et haec mutet fidem vide modo.* Elegans est usus τὸν flere pro conqueri, cum adjuncta poenitentiae notione, Horatio perquam familiaris. v. I. 25. 11. V. 5. 74. Epist. II. 1. 9. adde Tibull. I. 9. 79. III. 5. 40. et Propert. I. 7. 18. — *Fid. et deos mutatos*, violato jurejurando per deos dato. Simili forma II. 8. 10. dicitur *fallere cineres maris sidera, et deos*

et V. 15. 3. *deos laedere*. Catull. 64. 134. *numen divum negligere*. Dicendum adeo esset, poetam disjunxisse, quae pedestris oratio hac junctura extulisset: *fidem per Deos* (nimirum iure-jurando interposito) *datam mutare*, violare: uti fere Stat. Achill. I. 405. *fidem et superos* h. fidem per Deos datam (ἰστίην θεῶν Eurip. Med. 414.) *calcare*. Et hoc est illud, quod primo loco se offert. Alia ratione *Dii* dicantur *mutati*, h. e. propitii infensi facti: etiam hoc satis adcommodate h. l. Nam in secundo amore Dii amantibus dicuntur propitii, contra vero, amoris foedere dissoluto, vel non mutuo, iisdem irati, infensi. Propert. I. 1. 7. *Et mihi jam toto furor hic non deficit anno, quum tamen adversos cogor habere Deos*, ubi Burmannum quoque hunc Horatii locum ita explicare video; in quo tamen offendit hoc, quod alio modo *fides*, alio *Dii mutari* dicantur. Tertia denique ratio est, ut allegoria tempestatis, qua se subito deprehensum amator sentit, incipiat statim a v. 5. utque *fides* de mari tranquillo dicatur, quod juvenis semper hoc statu permansurum crediderat, cui adeo nimis confiderat. Sic *fides pelagi* Virgil. Aen. III. 69. *fides aurae* Ovid. Fast. II. 454. *fides caeli* Claudian. de B. Gild. 499. *fides sereni* Stat. Silv. III. 1. et *Dii* adeo, qui cursui ipsius primo faverant, nunc *mutati*, irati, tempestate immissa. Vereor tamen, ne aliis haec ratio paullo longius petita videatur. *aequora aspera*, mare asperum, commotum, sumto verbo ab iratis. Nisi forte praestat jungere *aeq. aspera* facta *ventis*, excitationis vento fluctibus inaequalia facta, adeoque commota. Sic *inaequales procellae* II. 9. 3. *Nigris*, propter nubes, quibus caelum obducunt. Sic *Eurus niger* Valer. Flacc. II. 335. contra *Notus albus* I. 7. 15. ubi v. not. — *emirabitur*, nove dictum pro simplici, mirabitur, experietur, aucta tamen verbi vi, *cum stupore adspiciet*, quia aequor fidissimum, perpetuoque tranquillum certo sibi persuaserat. — *Insolens*, active, qui inconstantem Pyrrhae animum nondum expertus fuerat, qui eam in amore fidam crederat.

v. 9. 599. Qui nunc amoris tui deliciis perfruitur. *Aurea*, tanquam ea, quae optimis moribus sit praedita, quae adeo amatoris votis faveat, et in amore habeatur fidelissima, quae tamen non sit. Hinc praeclare adjectum *credulus*, qui, se illam semper, ut ita dicam, auream habiturum tam facile sibi persuadet. Propert. II. 19. 61. *Tu quoque, qui pleno fastus adsumis amore, Cre-*

dule, nulla diu femina pondus habet, h. levis est, et inconstans in amore. Ceterum *aureos mores* similiter poeta dixit IV. 2. 23. *aureum anum* Tibull. I. 6. 58. ubi v. Heyn. Pariter Antiphanes de meretrice, quae non haberet animum meretricium, eam habere ait ἡθός τι χρυσόων πρὸς ἀρετὴν κεκτημένην, ὅπως ἐταίραν apud Athen. XIII. 4. p. 572. et inde apud Grot. Excerpt. p. 631. Eundem Antiphanis locum nostro admovit Heins. Lectt. Theocrit. c. XVIII. p. 357. qui praeterea commode monet, fuisse hanc inter illas voces, quibus amatores meretriculis solerent ὑποκορίζεσθαι, laudato in hanc rem Aristoph. Acharn. 1199. φιλησάτων με μαλθακῶς, ὃ χρυσοῖω. — 10. *vacuam* sibi, ab aliorum amore qui te sui solummodo amori vacaturam putat. Ovid. Heroid. XX. 149. *Elige de vacuis, quam non sibi vindicet alter. — semper amabilem*, quae semper ab isto te amari patiaris, vel, quae digna sis (propter castitatem) quae semper ab eo ameris. Nota illa Ovidii: *ut ameris, amabilis esto*, h. iis praedita moribus, quae amorem tibi concilient. Ceterum allegoriam in his non servatam clamat Homius Elem. crit. II. 20. Enimvero non ipsa Pyrrha h. l. cum mari proprie comparatur, sed ejus, qui illam amat, status; unde non opus erat, verba, ad ipsam puellam spectantia, tam exacte ubique respondere. Ne illud moneam, ipsi allegoriae ad partes singulas adcommodatae, nimisque protractae multum suavitatis detrahi. — 11. *Nescius*, nondum usu cognitum habens, quam *fallax*, mutabilis sit *aura*, quam facile ventus, qui nunc ei secundus est, mutetur, et ex adverso spiret h. e. quam parum constans sis in amore. Simillimo modo Propert. II. 19. 67. dixit *mendaces flatus in amore ludere*. Imago ipsa ab aura desumta ad amoris felicitatem declarandam admodum frequentata est Graecis pariter ac Latinis poetis, (v. Heyn ad Tibull. II. 1. 80.) huic vero loco perquam adcommodata, cum et ipsa allegoriae superiorum vv. praeclare inserviat.

v. 12. Magnum pathos habet exclamatio, qua eorum vicem dolet, qui in Pyrrhae amorem inciderint. Eadem δεινότητι quam paullo aliter sententia tractata sit, Plato (Anal. Br. I. p. 170.) C. VI. 3. ἃ δειλοί, νεώτατος ὑπαντιόσσαντες ἐκείνης πρωτοβόλου. quos vv. mire corruptit Weston. in Hermes. p. 46. adde Tibull. II. 1. 70. *Ah miseri, quos hic graviter Deus urget. — quibus intentata nites*, pro vulgari, intentata es, qui pulchritudine tua allecti nondum usu cognoverunt, quam mutabili sis animo. Oh-

serva eximium verborum delectum. *Nitere* de pulchritudine dici, vulgare est. Sed et mare tranquillum nitere dicitur: quocum venustam faciem comparavit etiam Alciphr. III. Ep. I. καὶ μειδίξ τῆς θαλάσσης χαριέστερον. et magis adposite Meleag. C. LX. ed Cl. Manso ἡ φιλερωὶς χαροκός Ἀσκληπιῶς οἷα γαλήνης ὄμμασι συμπεῖθει πάντας ἐρωτοπλοεῖν. Ipsa vero *placidī pellacia ponti*, ut hic pulchritudo Pyrrhae, est *subdola* s. fallax, ut Lucretii II. 559. verbis utar. Pariter *tentari*, ut Graecis περιῆσθαι, verecunda elocutione dicitur puella, v. Ruhnk. Cel. ad Tim. p. 210. item mare, quod primum navibus pervium fit. Virg. Ecl. V. 32. Val. Flacc. I. 197.

v. 13. sqq. Nexus sententiarum est: Miseri illi, qui te non norunt, suavitate tamen atque pulchritudine tua illecti amorem tuum unice expetunt: ego quidem, qualis tu sis, expertus sum tuosque laqueos, rebus utcumque salvus, effugi. Pro vulgari igitur „ego te novi“ quanto gravius poeta: Diis gratiam habeo, qui me e tantis periculis, ac malis, in quae me tuus amor coniecerat, servaverint. Jam, quum malis conflictamur, naufragium facere; iisdem liberati, e naufragio evadere, enatare dicimur, imagine vel pedestri orationi frequentata. Quo sensu Graecis ἐνεῦσαι; ἀνανήξασθαι pariter dici observarunt Valken. ad Eurip. Hippol. v. 822. et Ruhnk. ad Tim. p. 79. Docte hanc ob allegoriam hic valde adpositam imaginem exornavit poeta, ritum tangendo, quo e naufragio servati vota, Diis in ipso naufragii periculo facta, persolverent, tabulamque, quae hujus rei memoriam servaret, cum vestibus, quibuscum enatassent, templo Dei σωτηριος tanquam ἀνάθημα adfigerent (v. Virg. Aen. XII. 766 sqq. Juvenal. XII. 17. et ibi Schol.) aut, si nudi evasissent, comam de tonsam Diis consecrarent. Lucian. in Merc. Cond. init. T. I. p. 652. ed. Reiz. ibique Bos. Verba ipsa sic procedunt: *Sacer* quippe templi, et quidem Neptuni *paries indicat*, testatur per *tabulam votivam*, ex voto adpensam (erat enim solennis dedicationis formula EX VOTO) h. e. tabula Neptuni templo affixa testatur, cet. fere ut Tibull. I. 3. 28. eloquitur: *Picta docet templis multa tabella tuis*. Horatianam orationis inversionem secutus est Juvenal. l. 1. *Et quam votiva testantur fana tabella*. Jam exspectares orationem ita continuatam: me incolumem e naufragio enatasse. Sed pro hoc docte ipsius tabulae, qua servatum se testaretur, argumentum posuit, nimirum se *vestimenta*

haec uvida, madida suspendisse, consecrasset Deo maris potenti *μειδέοντι θαλάσσης*, Neptuno. v. ad I. 3. 1.

ARGUMENTUM. VI.

M. Vipsanius Agrippa, magnus ille et praecipuus Augusti amicus, terra marique rebus gestis vicoriisque clarus, ipsius Augusti victoriam, inprimis Actiacae et insequutae potentiae magnam sibi partem vindicans, is igitur haud dubie Horatio exprobraverat, quod nulla dum sui in ipsius carminibus esset mentio. Igitur se excusat Agrippae, sui que ingenii venam sufficere negat tam sublimi argumento, quod epico carmine celebrari debenti seque tantum lyricae poesi in jocis et lusus occupatae vacare. Quo ipso, quasi aliud agens, splendidissimum Agrippae ipsique Augusto carmen dicit: nam dum grandem sibi spiritum esse negat, eum vel maxime prodit; et Agrippam exquisitissime laudat, dum ejus laudibus canendis se imparem profitetur. Ejusdem prorsus formae est II. 12. IV. 15. Eloquentio totusque habitus hujus carminis usque ad v. 16. magnificus est, imaginum dignitas, orationisque conversio admirabilis. Exitus autem et Horatii ingenio, et inprimis hujus carminis descriptioni ac sententiae egregie respondet, illique tanto majorem ex oppositione picturarum venustatem conciliat. Jam L. Varius ille, ad quem Horatius delegat Agrippae canendi munus, poeta erat epicus

et tragicus nobilissimus, quem in epico genere primum praedicat Horatius hoc carmine et Serm. I. 10. 44. et Virgilio tanquam alterum poetarum principem adsociat A. P. 55. v. et Virgil. Ecl. IX. 35. ubi non dubitandum, quin e Scholiastis legendum sit Vario. E tragico genere nobile ejus opus exstabat, Thyestes, quam tragoediam cuilibet Graecorum comparari posse ait Quinctil. X. 1. ubi v. Intpp. cf. et Martial. VIII. 18. 8. Laudatur etiam panegyricus in Augustum, item carmen de morte, cujus fragmenta nonnulla servavit Macrob. VI. 1. et 2. quae ejus divinum ingenium produnt. Denique Varius, ut Virgilii, ita Horatii amicissimus fuit (v. Serm. I. 5. 40. I. 9. 25.) et hunc Maecenati commendaverat. v. Serm. I. 6. 55. cf. de illo Rutgers. lectt. Venus. c. 3. p. 252. et Ill. Heyn. ad vit. Virg. §. 53. T. I. p. 130. Ceterum in hoc carmine male Sanadonus singula illa priscorum heroum nomina allegorice interpretatur de certis Horatianae aetatis personis: Achillem esse Pollionem; duplicem Ulyssem, Agrippam et Messalam; Pelopis domum, Antonium et Cleopatram; Martem, Statilium Taurum; Merionen, Marcum Titium; Diomedem, Maecenatem. Quo ipso satis manifesto declarat, se parum totius carminis vim ac majestatem adsequutum esse.

Adnotationes.

v. 1. 2. *Scriberis*, pro scribaris licet (ut *laudabunt*, I. 7. 1. *bibes*, I. 20. 10.) *Vario*, a Vario, h. Varius sit oportet, a quo *scribaris*; carmine epico celebreris, ut *fortis*, virtute bellica conspicuus, et *victor hostium*. Vide, quam praeclare et urbane ornetur sic sententia vulgaris: ego canendis rebus a te gestis me

imparem sentio; Varius solus est, qui eas epice tractare possit. Quo ipso Agrippae res gestas mire extollit, simulque Vario epici carminis principatum defert. — 2. *Carmen Maeonium*, Homericum, nam Homerum Maeonium a Smyrna patria, Maeoniae urbe haberi pervulgatum est. Jam Varius poeta epicus, *ales carminis Maeonii* dicitur, qui evolat, effertur Homeri instar, qui Homeri volatum aequat, adeoque dignitatem ac majestatem Homericum carminis refert. Nam et *cycnus*, et pro cycno *ales* solennia sunt de poetis, ut IV, 2. 25. II. 20. 16. Tum proprium erat ales Maeonium cantum edens; pro quo haud dubie esse poterat, ales cantus Maeonii. Jam pro cantu notionem, quae ei hoc loco subjecta est, poeta perspicuitatis gratia posuit, *carmen*. Ovid. ex P. III. 3. 31. *Nec me Maeonio consurgere carmine, nec me dicere magnorum passus es acta ducum*. Aliorum alucinatio- nes vide in Obs.

v. 3. 4. Vulgare erat; Scribentur ab eo tuae res gestae. pro hoc exquisitior erat ratio, scriberis ab eo, quascunque res gesseris. Nam est proprie: *scriberis* quod attinet (*κατά*) rem omnem, quam (*quancunque rem*) Romanus te duce gesserit. Declaratur ita plenum, ac perpetuum carmen epicum. — *navibus aut equis* docte pro, mari et terra. In Propertio II. 20. 63. *seu pedibus* — *seu classe* similiter opponuntur.

v. 5. *sqq.* Nos his tractandis aequae impares sumus, ac ulli epico aut sublimi argumento. Pro hoc generali cum insigni delectu memorantur talia nonnulla. In prosa erat: nos haec non magis dicere possumus, quam Pelidae stomachum cet. Ita *neque* — *neque* est III. 5. 27 *sqq.* item Cic. de Orat. II. 74. 100. — *dicere* solenne de carmine epico. Propert. I. 7. 1. *Dum tibi Cadmeae dicuntur, Pontice, Thebae*. ubi vide Barm. — 5. *stomachum Σοφόν*, iram, *Pelidae*, Achillis, Pelei filii, ob ereptam sibi ab Agamemnone Briseidem, res nota. — *gravem* exitiosam, perniciosam (v. ad I. 2. 5.) Graecis, magna clade a Trojanis, dum ille a pugna abstineret, adfectis. — *cedere precibus nescii*, qui non cedit precibus, inexorabilis, ferocis, perveracis. v. A. P. 120. *sqq.* Praestat haec ratio prae altera, qua simpliciter sit, fortis, audax, perpetuo Achillis epitheto. Prisca vero sermonis suavitate ea *nescire* dicimur, quae nunquam perpetravimus, aut nunquam passi sumus. Sic ὄπνος Sophocli Philoct. 823. ὀδυνας καὶ ἀλγέων ἀδαίς, *doloris expers*, et φωνή Pind, Ol. 5. 113. ψευ-

δέων αγνωστος, *lingua verax* vocatur. Ovid. ex Ponto II. 9. 45. *Marte ferox, et vinci nescius armis.* Seneca Nat. Quaest. V. XI. *Estesiae delicati vocantur, quod, ut ait Gullio, mane nesciunt surgere.* — Docte vero exprimitur argumentum Iiadis: μήνις Πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος οὐλομένη.

v. 6. 7. *Cursus per mare*, navigationem, errores Ulyssis, argumentam Odysseae. — *duplicis*, versuti, callidi, exquisitioris vocis vi. Uti enim *simplex ἀπλοῦς*, dicitur is, qui, quae animo agitatur, eloquitur, homo certus, veritatis amans; ita *duplex, varius, διπλοῦς, πολλαπλοῦς, ποικίλος* erit is, qui fraudulenter agit, *quod aliud ore, aliud pectore promittit* habet, ut Sallustii verbis rem eloquar, homo callidus, fallax. *δίπτουχον γλώσσαν* pariter Ulyssi tribuit Eurip. Troad. 287. *ὅς πάντα τάκεις' ἐνθάδ' ἀντίπαλ', αὐθις ἐκείσε, δικτύχῃ γλώσσῃ, ἀφίλα τὰ πρότερα φίλα τιθέμενος πάντων.* qui locus mire τὸ διπλοῦν animi illustrat. Idem in Rhes. 395. *φιλῶ λέγειν τάληδὲς αἰεὶ, κοῦ διπλοῦς πέφυκ' ἀνήρ.* Spectat etiam hac epigr. apud Zenob. Cent. III. 23. (quod est Palladae v. Anal. Br. III. p. 332.) *μισῶ τὸν ἄνδρα, τὸν διπλοῦν πεφυκέντα, χρηστὸν λόγοισι, καλέμιον δὲ τοῖς τρέποισι.* ubi tamen pessime Zenob. rem expedit. *γλώσσαν διχόμυθον* similiter dixit Solon. XXX. 4. (in Anal. Br. I. p. 75.) et *duplices linguas* Plant. Truc. IV. 3. 7. Horatius forte in animo habuit *ἄνδρα πολύτροπον*, Odysseae init. h. *varium*, uti eum vocat Stat. Achill. II. 172. ubi male quidam *vastrum Ulysses* reponunt. Sic *variū* h. fraudulenti *modi* Pbaedr. IV. 6. 14. quod eadem insecitia damnatum, ibi a quibusdam. vide omnino Ruhnken. ad Tim. p. 87. Burm. ad Vellei. II. 105. Oudend. ad Sil. XV. 157. et Ouwens. N. H. I. c. XIV. Fuit, qui *duplicem* explicaret *δίξωρ*, his Orcum ingressam, v. Rutgers. Lectt. Ven. p. 252. Pejus etiam Sanad. exponit *duo Ulysses*, Agrippam et Messalam. Sed in talibus refutandis commorari piget.

v. 8. *Domum Pelopis*, familiam a Pelope oriundam, *saevam* saevis ac cruentis facinoribus insignem, domesticis caedibus infamem. Referenda adeo huc caedes Oenomai, a genero Pelope patrata, Thyestae liberi ab Atreo fratre occisi, et patri epulandum dati: Agamemnon ab uxore Clytaemnestra, eademque cum Aegistho ab Oreste, filio, occisa: Orestes ipse Furiis agitato. cf. Prol. Orestae Euripidei. Quae omnia satis largam et Tragicis et epicis poetis carminis praebuere materiam. Hic quidem propter antecedentia et vv. 13 — 16. quae epici carminis argu-

menta exhibent, etiam hoc de Pelopis familia epico tractatum intelligere malim, etsi valde adblandiatur eorum opinio, qui Horatium ad Varii tragoediam, Thyesten, adlusisse autumant. Paulo clarius hoc argumentum Tragicis frequentatum indicat Stat. Silv. V. 3. 69. *Qui Furias (Orestae immissas) regumque domos (familiae Pelopis) aversaque caelo sidera terrifico super intonuerre cothurno.* ubi domos in *dolos* a Markl. vel obh. Nostri locum mutatum nolim.

v. 9. *sqq.* *Conamur*, cum delectu, de gravi argumento: ut *tentare Achillem* de Achilleide sua Stat. Silv. IV. 4. 49. Nos *tenuis*, tam tenui ac parvo ingenio, qui adeo argumento levi, tenui solummodo vacare possumus, *grandia* illa, gravia illa epici generis argumenta enarrare vix conamur; suave antitheton. Pariter Ovid. Amor. II. 18. 4. *Et tener ausuros grandia frangit Amor.* Sententiam magis declarant *sqq.* — *Pudor* qui e sensu tenuis ingenii, rerumque tractandarum magnitudinis oritur. — *Musa potens lyrae* docte atque ornate, pro vulgari, quae tractat *lyram imbellem*, lusibus tantum ac levioribus argumentis, non item bellicis atque adeo epicis adcommodatam. *vetat*, prohibet me, v. I. 1. 34. *Laudes Caesaris*, res ab eo praeclare gestas, τὰ κλέα, res nota. *Egregii*, eximii, unici, cum vi dictum, ut III. 25. 4. *deterere*, imminuere, obscurare, non ea, quam res postulant, dignitate describere: exquisite adeo pro, attingere, enarrare. Imitatus est h. l. Anson. Mos. 390. *victus amore tui praeconia detero.* *Obterere laudem imperatorum* pariter Cic. Verr. V. 1. — *culpa*, tenuitate ingenii.

v. 13 — 16. Splendidi versus, quibus amplificatur superior sententia. Ardaum sane opus Augusti atque Agrippae res fortiter gestas digne describendas sibi sumere; hoc idem esset, ac si Martem, ac heroes istos fortissimos, Merionen et Tydeum carmine celebrare velles. Tacite igitur poeta cum heroicis Homericæ Iliadis argumentis Augusti atque Agrippae res, ipsumque adeo Varium, qui solus eas digne scribere possit cum Homero componit. Ad grave ac sublime epos designandum poeta iterum colores desumpsit ex Homeri Iliade. Nominat inde Martem, a Trojanis stantem; ex heroibus vero, Merionen, et Diomedem, tanquam poeta; quum et alios, aequae fortes, et plures adferre potuisset. — *tectum*, indutum, armatum *tunica adamantina*, ferrea, juxta Homericam. Ἀχαιοὶ χαλκοχιτῶνες. Ἄρης χαλκοθώραξ,

et simi. *Mavors adamante coruscat*, Claudian. in Cons. Prob. et Olyb. 99. Prisco enim Graecorum usu *adamas* de ferro durissimo adhibebatur. — *Merionen*, nobilem illum aurigam, atque ἑταῖρον, s. ὑπάουκ Idomenei, ἀράλκτρον Ἀργῆ dictum Hom. Il. β. 651. v. 295. — *nigrum*, cum vi pro, tectum, adpersum *pulvere Troio*, tumultu bellantium in campis Trojae excitato: graphice prorsus de viro bellicoso, qui in media pugna versatur. cf. Il. 1. 21. Pariter Valer. Fl. I. 13. Nostrum secutus, Vespasianum dixit *nigrantem pulvere Solymo*. H. l. subest simul aurigae curru pulverem excitantis, imago. — *Tydidem*, Diomedem, Tydei f. heroum fortissimum, *parem* adeo *Superis*, qui stetit adversus eos, cum iis congressus est. Respexit haud dubie poeta Homer. Il. ε. 335. ubi Diomedes Venerem vulnerasse et ib. 855. cum ipso Marte congressus dicitur. Nam in hac imprimis pugna *opem Palladis* expertus fuerat. v. l. l. v. 856. Minus igitur commode Intpp. laudant Homerica, θεοεικελον, ἰσοθρον et sim.

v. 17. 599. Ego non nisi levibus argumentis, et lusibus lyricis aptus sum. Ex his commemorat *coñōivtā*, et *proelia virginum*, cum delectu; quae adeo opponantur heroicis, quae in Iliade occurrunt, proeliis. *Nos*, quod mox cum vi repetitur, initio versus, ad oppositionem praecedentium, poni, solenne. Propert. I. 7. 1. *Dum tibi Cadmeae dicuntur, Pontice, Thebae* — *Nos, ut consuemus, nostros agitamus amores*. v. Burm. ad eund. II. 12. 23. — *proelia virginum* ac juvenum, rixes amantium. Tibull. I. 3. 63. *Hic juvenum series teneris immixta puellis ludit, et adsidue proelia miscet amor*. — *acrium*, iram suam prodentium, pugnantium, involantium *in juvenes unguibus*, quibus pro armis utuntur, solenni idea; qua urbanitatem Romanam non offensam fuisse adparet ex h. l. cf. Ovid. Amor. I. 7. 64. A. A. II. 451. Propert. III. 6. 5. ibique Burm. Claudian. Fescen. IV. 6. et Epithal. Pall. 135. Emollitur acris ista puellaram ira a poeta, ungues ipsis tribuendo *sectos*, qui adeo in facie non sedent, unde nihil noxae verendum est. v. Obs9. — 19. 20. *Sive vacui* ab amore sumus, liberi ab amore. *Vacuum pectus* eadem notione Propert. I. 10. 30 uti κενεὴν κρᾶδιην Agath. II. 2. in Anal. Br. III. p. 33. *sive quid urimur*, amamus aliquid, amore puellae calemus. Idem color orationis in Stratonis ep. XXII. (Anal. Br. II. p. 394.) Καὐμά μ' ἔχει μέγα δὴ τι. — *non praeter solitum*, ex more, pro more consueto *leves*, ad levitatem ac hilaritatem

propensi; pro consueta nostra levitate, jocis tantum ac lusibus adcommodata, levioribus his canendis solummodo vacantes. *Leviorem lyram* hoc sensu dixit Ovid. Met. X. 149. quae opponitur *plectro graviori* v. 148. h. carminibus gravioris argumenti. Hunc sensum unice efflagitat tota sententiarum series. Male nonnulli: proni in amorem ex more consueto. Neque melius alii: pro sucta nostra amoris inconstantia, ut mox uramur aliquid, mox vacui simus. Sed idem sensus h. l. qui in Propert. I. 7. 1. *Dum tibi Cadmeae dicuntur — Thebae; Nos, ut consuemus, nostros agitamus amores*, h. dum tu Thebaida condis; ego, more solito, amores meos cano.

~~~~~

ARGUMENTUM. VII.

~~~~~

L. *Munatius Plancus*, vir potens ac nobilis, probabilis orator, Ciceronis olim amicus, quocum junctus fuit literarum mutuarum usu (quales exstant libro X. Epist. ad Div.) initio turbarum civilium Julio Caesari addictus fuit, post Octaviani partes amplexus, et Antonium persequutus aliquamdiu, huic ad Mutinam fugato cum Asinio Pollione sese conjunxit. Pace facta a. 712. Cos. fuit cum M. Lepido. Insequutis novis civilibus bellis Antonio adhaesit, a quo a. 722. ad Octavianum transfugit. v. Dio L. III. p. 420. Vellei. II. 85. pr. Atque hujus gratia floruisse quidem visus est, magnisque honoribus functus, dum et censor, et, quod Torrentius è nummo docet, Urbi praefectus fuit: sed quum esset vir summae inconstantiae dubiaeque fidei, nunquam ex animo favere sibi aut satis fidere Octavianum intellexit; licet om-

nem daret operam, illi ut graciosus fieret, atque etiam, ut Augustus adpellaretur, postero tempore perficeret. v. Sueton. Aug. VII. Vellei. II. 91. pr. Censorin. 21. Igitur quum multos difficiles casus per tumultus civiles, quanquam sua fere culpa, expertus, contraxisset jam inde, ut sit, magnam animi aegritudinem, atque nunc et contemni se vidisset a viris bonis et gravibus (v. Vellei. II. 85. extr.) et semper suspectum esse Augusto suum ingenium, sibi que metuendum, ne quando subito excideret illius gratia; tandem, maerore victus, voluntarium exsilium meditari coepit. Jam quum iis temporibus multi, qui patriam carere mallent, quam in timore vivere, civitates Graeciae, quae et literarum, imprimis philosophiae, cultu florerent, et miti insuper caeli temperie gauderent, in his vero maxime Rhodum aut Mitylenen (v. Cic. ad Div. IV. 7. et VII. 3.) peterent; hoc idem Plancum secum constituisse, ex ipso carminis initio ejusque exitu satis probabiliter statuere licet. Horatius igitur, etsi ejus mutandae urbis, atque in privato se continendi haud improbaret consilium, a Graecia tamen animum ejus abducere conatus, ut in Tiburtinam potius regionem Italiae amoenissimam, secedat, eum exhortatur. Praeclara hoc arte adornavit poeta, summaque urbanitate consilium hoc suum Planco probare adgressus est. Laudes quidem suas esse ait Graeciae civitatibus, easque multorum carminibus satis esse celebratas: se tamen Tiburtini agri dulcedine miro modo adfici, ac maximopere teneri. In quo nobilissimas Graeciae civitates percenset, neque tamen eas contemnere velle putandus est praelato Tibure. Dum igitur Tiburtinae

regionis amoenitates uberius extollit, tecte simul atque venuste admodum Planco, ut in hanc secedat, ibique, genio indulgendo, animum curis exoneret, innuere voluisse videri debet: quod idem paullo disertius declarat v. 20. Manita vero sic ad consolandum erigendumque amicum via, eundem, ne se perpetuo maerore maceret atque conficiat, sedulo dehortatur. Ipsam enim naturam non in perpetuo quasi luctu esse, nubilaeque tempestati succedere serenam atque tranquillam. Animum adeo aegritudine esse levandum, et quidem, quod praesentissimum sit remedium, vino; omninoque meliora esse speranda. Docte atque graviter hoc Teucris, tam fortiter adversos casus ferentis exemplo commonstrat; quem hanc ipsam animi fortitudinem sociis suis praecipientem inducit.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 9. Civitatum et regionum amoenissimarum Graeciae enumeratio; de qua v. Argum. Imitatus Nostrum Martial. IV. 55. X. 68. *Laudabunt* nota forma graeca (e. g. Pind. Ol. IX. 160. Alia vide apud Graevium Lectt. Hes. c. V.) pro laudent licet, celebrent per me, extollant: ut I. 6. 1. Observa copiam poetae in varianda sententia: *laudabunt alii; sunt, quibus, unum opus est celebrare; plurimus dicit; me non tam percussit.* — *Rhodon claram*, illustrem et *nobilem* (ut vocat Catull. IV. 8. *claram* Martial. XIV. 68. 2.) cum pulchritudine aedium, mercatura, luxu, tum vero artibus et philosophia. Nisi forte praestat explicare, Solis radiis illustratam, quatenus haec insula, Soli sacra, nunquam ejus radiis et luce prorsus carere dicitur. Atque sic hunc locum accepit Lucan. VIII. 248. *claramque reliquit sole Rhodon.* adde eundem V. 50. Plin. II. 62. ut adeo illos respexerit, qui fabulas Rhodiorum domesticas, de Rhodi origine, Solis cultu, cet. pertractaverint. Conf. loc. class. Pindar. Ol.

VI. — *Mitylenen*, Lesbi urbem, et natura et descriptione aedificiorum et pulchritudine inprimis nobilem juxta Cic. Orat. contra Rull. c. 14. *pulchram* ideo vocat Ep. I. 11. 7. *μεγάλην καὶ καλὴν* Longus Past. init.

v. 2. *Epheson*, nobilissimam Asiae urbem. *Ἰων βασιλείαν Ἰώνων, τὴν δορὶ καὶ μούσαις αἰσωτάταν* vocat Antipat. Sid. c. XXXVI. (Anal. Br. II. p. 16.). — *moenia Corinthi* pro, Corinthum, ut saepius. *Πέλοπος λιπαρὸς νάσου θεοδμάτους πύλας* vocat Bacchylides apud Steph. fragm. Lyr. p. 572. *bimaris*, quae inter duo maria, Aegaeum et Ionium, sita est. *Bimares Sisyphi terras* Corinthum vocat Senec. Oed. 282. adde Ovid. Fast. IV. 501. Trist. I. 11. 5. Est e gr. *διθάλαστος, ἀμφιθάλαστος*. Corinthi opulentiam celebravit jam Homer. II. ἀφνειὸν et Pind. Ol. 3. 4. ολβίαν vocans; ut seniores taceam. — 3. *Thebae*, Boeotiae urbis multorum carminum argumenta praebuit; in his inprimis fabulae de Bacchi origine ac religione decantatae. Hinc *insignes*, celebratae *Baccho*. — *Delphi* Phocidis civitas, Apollinis templo atque oraculo celebris. — *Thessala Tempe*, amoenissimas Thessaliae convalles, inter Ossa et Olympum montes. v. Aelian. V. H. III. 1.

v. 5. 7. Alii Athenas solas laudant. *Sunt quibus*, aliis unum unicum opus est, in hoc solo laborant, hoc solum agunt, ut *arcēs Palladis*, Palladi sacras, ἀκρόπολιν, Athenas celebrent. — *intactae*, virginis, perpetuo Minervae epitheto. Pallas ἀρχαία, πολιὰς, quae retinet summis in urbibus arces. juxta Catull. LXIV. 8. satis nota. — *carmine perpetuo*, ἕπει κυκλικῶ, quod omnes Atheniensium res gestas inde ab urbis primordiis continua serie detextas comprehendat. Eodem sensu *perpetuum carmen* dixit Ovid. Met. I. 3. et Martial. VI. 64. 10. *Silium* vocat *perpetuum* ob belli Punici secundi historiam carmine contextam. — 7. *Indeque . . . olivam*, et inde nominis sibi famam parare. Adjecta haec ad exornandam prioris v. sententiam puta. Nimirum poetarum, qui aliquo carmine inclaruerunt, coronam sibi facultate sua poetica peperisse dicuntur; et ipsa corona praemii loco ipsis data dicitur. Hinc *ederas* I. 1. 29. ipse vocat *praemia doctarum frontium*, et *lauro* meritis quaesita *comam suam cingi* a Melpomene postulat III. 30. 16. Is adeo, qui carminis aliquod argumentum sibi tractandum sumit, coronam inde sibi parat, h. famam et gloriam. Hinc et ei, cujus laudes carmine celebrat, quem

adeo posteritati commendat, coronam poeta necerere dicitur. v. ad I. 26. 8. Jam haec corona pro vario carminis argumento potest esse varia; myrtea quae erotico poetae; ederacea, quae Bacchi laudes canenti; laurea, quae epica tractanti praemio cedit; etsi in his, ut omnino sibi consent poetae, non facile exspectes. Docte vero poeta Athenarum laudes celebranti coronam oleaginam tribuit, quod Minervae sacra erat oliva, et quod in arce Athenarum servabatur sacra ista olea, quam ipsa Minerva in ejus cum Neptuno super urbis recens conditae adpellatione ac tutela certamine protulerat (v. Herod. V. 82. Sophocl. Oed. Colon. 686 sqq. ibique Schol.) e qua et ex aliis sacris oleis victores in certaminibus poeticis (τετραλογίαις) quae in Panathenaeis, ludis Minervae, fierent, coronam accipiebant. v. Meurs. Panathen. c. XI. (T. VII. Thes. Gronov.) Sic exornationem praeclaram h. l. facile agnoscas. Jam de verbis breviter dispiciamus — *inde* ex hoc carminis argumento, quo Athenas celebraverit, *olivam*, coronam oleaginam *decerptam praeponere*, pro, decerpere, sibi parare et *fronti* suae *praeponere*, capiti suo imponere. *Praeponere* dixit poeta, propter adi. *fronti*, h. capiti. eodem ornatu *praemia frontium* I. 1. 19. Jam vide, quomodo versus Lucretii, quos ante oculos habuit, imitatione nobilitavit, I. 926. et IV. 3. *juvatque novos decerpere flores, insignemque meo capiti petere inde coronam, unde prius nulli velarunt tempora Musae.* Multa vero exstiterent carmina, quae origines ac fabulas Atticas antiquiores comprehenderent: qualia sine dubio fuere Ἀρθίδος et Θησίδος nomine insignita.²⁶

v. 8. 9. *Plurimus*, plurimi, multi *dicunt*, cantant, celebrant (v. ad I. 6. 1. et 5.) *Argos aptum equis* sc. nutriendis propter pascua sua, ex Homericis epithetis, Ἄργος ἰππώβοτον, ἰπποτρόφον, Theocr. XXIV. 129. ἰππώλατον et Pindaro Isthm. ζ. 17. ἰππίων. *Apta* enim regio poetis dicitur, quae bonum alicujus rei, proventum atque alimenta praebet. *Solum pecori aptum* Virgil. Ge. II. 234. — *Mycenas dites*, epitheton Homericum, πολίχρυσος Μυκήνη II. η. 180. certe Agamemnonis temporibus. — *in Junonis honorem*, in Argivarum fabularum expositione magnae sane Junonis partes esse debere propter cultum hujus deae isti regioni proprium ac domesticum. Possunt et hymni in Junonis honorem facti intelligi, qui adeo, epice tractati, fabulas Argivorum domesticas exponerent, in quibus ipsa regio, quippe sedes ea-

tum, cum urbibus memorari debuit. De Junone Argis praecipue culta nota omnia. vide vel Virgil. Aen. I. 24.

v. 10. 11. Jam exspectasses oppositionem: mihi Tibur prae his omnibus placet. At neque nunc quidem revocare animum ab urbibus graecis potest; sed Lacaedemonem adhuc et Larissam in ipsam transitionem infert. Forte hoc loco ipse Horatius sensit, quam parum suavis longa ista urbium graecarum esset enumeratio, et hac artificiosa orationis junctura ac variatione legentium fastidio occurrere voluisse videtur. — *patiens* refer ad severam Spartanorum disciplinam; nam summa eorum virtus in patientia ponebatur juxta Nep. VII. 11. 4. — *campus Larissae*, ager circa Larissam Thessaliae urbem, ut *rura oppidi* l. 1. 16. *opimae* proprie ad campum spectat: est vero Homericum ephitheton, ἐπιβωλος, ἐπιβώλας, Il. β. 841. — *percussit*, animum meum tetigit, commovit, delectatione cepit. Jam Lucret. I. 922. *acri percussit thyrso laudis spes magna meum cor.* cf. Virgil. Ge. II. 476. Aen. IX. 197.

v. 12 — 14. Prae his omnibus Graeciae civitatibus Tibur Planco commendaturus poeta ejusdem descriptioni paullo longius immoratur eamque per partes ductam suavissima pictura absolvit. Pro fonte, unde Albula oritur, docte est *domus*, antrum Nymphae ejusdem fluvii, Albunee. Fons enim cujusque fluvii, dei vel Nymphae ejusdem fluvii sedes est, ut pervulgatum. Sic Propert. I. 20. 34. *Pegen* vocat *domum humidam, Nymphis Thyniasin gratam*; adde Martial. IV. 57. 8. Heinsius *domum Albunee* silvam Albunee cognominem interpretatur, laudato Pind. Ol. β. 16. ubi Acragas urbs ejusdem cum fluvio nominis ὄρημα ποταμοῦ dicatur; quae tamen ratio parum procedit. — *resonantis* proprie ad *domum* s. fontem pertinet; paullo insolentius ad ipsam Nympham relatum: uti fere Propert. II. 23. 49. *nymphas tota urbe crepitantes* dixit. Virgil. Aen. VII. 83. de Albunee: *memorum quae maxima sacro fonte sonat.* v. Obs. ad III. 13. 15. — 13. *Anio* fluvius, per Tiburtinorum fines decurrens et in Tiberim defluens, ut ait Vib. Sequ. c. 7. v. Dionys. Halic. V. p. 305. et Demster. Etr. reg. II. c. 15. et Cluver. Ital. ant. II. p. 711. — *praeceps*, nam prope Tibur de scopulis cadit. Ovid. Amor. III. 6. 45. *qui per cava saxa volutus Tiburis Argei pomifer urva rigas.* Propert. III. 4. 4. *Candida qua geminas ostendunt culmina turres, et cadit in patulos lympha Aniena lacus.* adde

Stat. Silv. I. 3. 21. et I. 5. 15. — *Tiburni lucus*, Tiburno, tanquam heroi vel Deo indigeti consecratus. Tiburnus, enim s. Tibuis, Tiburtus, cum Catillo et Cora, fratribus, Tiburis conditor habitus. v. Plin. XVI. 44. et Heyn. Excurs. VIII. ad Aen. VII. p. 151. Lucum memorat et Virgil. Aen. VII. 82. *lucosque sub alta* — *Albunea*: qui adeo fonti Albuneae subjacebat. — 14. *Pomaria* Tiburtinae regionis olim in maximo pretio fuisse, e pluribus poetarum locis cognoscitur. v. Broukh. et Burm. ad Prop. IV. 7. 81. Drakenb. ad Sil. IV. 225. et Bentl. ad h. l. — *uda*, irrigata. cf. III. 29. 6. IV. 2. 30. — *mobilibus*, ornat, ut *lympba fugax* II. 3. 12. *aqua trepitans* Ep. I. 10. 21.

v. 15. *sqq.* In hanc amoenissimam regionem secede, ibique genio indulgendo curarum, quibus te nunc maceras, obliviscere. Perpetuo enim ne te maerore conficias, ipsa rerum natura ac vicissitudo te hortatur. Vides enim serenam tempestatem succedere nubilae. Praeclara vero ac prorsus lyrica sententiarum inflexio! v. ad v. 20. — *ut saepe*, ὡς τε πολλά, solenni more in comparatione. — *Notus albus*, λευκόνωτος, ἀργέστης, Apollon. Rh. IV. 1628. ab effectu. Sic *Favonius serenus* Plaut. Merc. 2. 35. *qui facit tranquillitatem*, ut ipse v. 36. explicat. *Venti sereni* Ovid. Fast. I. 681. *clarus Aquilo* Virg. Ge. I. 460. *purus Boreas* Lucan. V. 704. *clarus Eurus* Rutil. Itin. I. 541. ubi v. Intpp. et Lamb. h. l. — *deterget*, fugat, pellit *nubila*. *Nubila solis radiis detersa* similiter Claudian. de VI. Cons. Honor. 539. — *caelo obscuro*, obscurato, nubibus obducto. Ornat h. l. — 16. *parturit*, exquisite, pro, parat, adducit *imbres*. — 17. *Perpetuos* docte pro adv. perpetuo. — *Sic tu* continuo maerori ne indulgeas, aliquando *fini*, coërce, tempera, pelle *tristitiam*. — *Sapiens*, quod sapientis est, sapienter, ut I. 11. 6. *sapias*. — *vitae labores*, aerumnas, curas animi. — 19. *mero molli*, nempe vetustate, vel omnino dulci, μαλακῶ. *Molle Calenum* Juven. I. 69.

v. 19. Vulgare erat: ubicunque sis. Pro hoc erat: seu in militia verseris, sive in otio rustico vivas. Militiae, quod generalius erat, substituit castra, et vitae rusticae regionem Tiburtinam, quae exquisitissima est inflexio ad consilium poetae primum; dum amico, in castris nunc versanti, non diserte, sed tecte suadet Tibur secedere. Quo et valet temporum ratio: sive te castra *tenent*, sive Tibur *tenebit*. Nam *tenebit* admodum mollior Horatii exprimit consilium; quo eodem Tiburtinum argum

tantis laudibus vv. 12 — 14. extulerat. — *fulgentia signis*, militariibus, aquilis aureis aliis. graphice hoc. — *tenent*, si ibi versaris, es. — *densa nemorum umbra* circa *Tibur tuum*, quod ideo amas, lubenter ibi moraris. Forte etiam in ea regione villam Plancus habebat.

v. 21. *sqq.* Sententiam, vino curas esse abigendas, ac meliora speranda, praeclare poeta animavit, summamque ei vim ac gravitatem conciliavit, dum nobilem priscae antiquitatis heroem eam praecipientem inducit. De conditione, Aiaci et Teucro, Telamonis filiis, ne alter sine altero in patriam rediret, a patre proposita, de Teucricque exsilio, ejusque ad Cyprum, in qua urbem patriae cognominem conderet, pervulgata omnia. v. Pind. Nem. 8. 76. *sqq.* Sophocl. Ai. 1036. Eurip. Hel. 91. Virg. Aen. I. 623. et Vellei. Pat. I. 1. init. Transsumta haec narratio forte e poetae graeci dramate, idque e scena, ubi Teucer in itinere, adpulsa ad litus nave, cum sociis Herculi, exsulum Deo tutelari, sacrum faceret, et inter epulas, illosque exhilaraturus, ea, quae sequuntur, diceret. Exstabat etiam Pacuvii tragoedia, *Teucer* (Cic. de Or. II. 46.) et ipsa haud dubie e graeco exemplo expressa. — *quum*, licet, longe infelicior te, *fugeret* a patre in exsiliium pulsus, mare exsul pererraret; *tamen* tantum abfuit, ut hocce infortunium animum ejus frangeret, ut potius, vino exhilaratus, socios suos pristinorum malorum, quae fortiter tulissent, recordatione erigeret, et ad nova subeunda vino invitatos excitaret. Teucrum corona caput vinxisse, vinoque se largius invitasse, docte admodum atque concise poeta elocutus est. — *uda Iyaeo tempora* proprie, et ex usu poetarum loquendi solenni: nam vino hausto tument, incalescunt ac madent sudore tempora. Tibull. I. 2. 3. *Ne quisquam multo perfusum tempora Baccho excitet.* — *vinxisse*, cinxisse. — *populea corona* solennis in sacris Herculis. v. Virgil. Aen. VIII. 286. Docte adeo poeta Herculi a Teucro sacrificium paratum innuit v. ad v. 21. — 24. *tristes*, de futuro sollicitos etiam ob exsiliium. Male Cruq. — *amicos*, φίλους ἑταίρους. mox *socios* exsillii sui ac viae *comites* dictos. — *adfatus* ad consolationem trahitur a nonnullis, ut V. 13. 18. quod argutius videtur.

v. 25 *sqq.* *Quocunq̄ue* terrarum, in quacumque terram, nos *Fortuna*, fatam *feret*, ducet, quacumque nobis habitandam adsignabit, *ibimus*, eamus, eam petamus. Ad sententiam Virgil. Aen.

V. 709. *quo fata trahunt, retrahuntque sequamur; quidquid crit, superanda omnis fortuna ferendo est.* — *melior parente, indulgentior benignior* Telamone, patre: cum vi adjectum, ad erigendos sociorum animos. Nititur vero ista spes melioris fortunae oraculo Apollinis, Teucro dato, v. 28. — 27. *Nil, κατ' οὐδὲν, non desperandum.* — *Teucro duce et a. T.* dum Teucer vos ducat, Teucris (cum vi repetitum) auspiciis novam sedem quaeratis, cum vi dictum pro, me duce, meo ductu, meo auspicio. v. Obs.

v. 28. *Apollo certus*, qui vera, exitum habentia oracula edit, ἀληθής, ut saepius de vatibus. v. Intpp. ad Lucan. IX. 512. adde Sidon. Apoll. VII. 27. — *promisit*, vaticinatus est. Etiam hoc verbum de vaticiniis proprium. v. Ovid. Fast. I. 517. Stat. Theb. II. 169. III. 475. et Achill. II. 342.

v. 29. Mira enuntiatio sententiae vulgaris: novam a me Salamina conditum iri. Sed egregie servavit τὸ ἕθους poeta in reddendo ambiguis verbis oraculo. — *Salamina* istam veterem *ambiguam futuram*, dubiam, dubii nominis fore, *novam tellure*, propter novam Salamina in alia regione a me condendam; Salaminiis nomen dubium et ambiguum fore, alia ejusdem nominis a me condita; dubitatum iri, utra Salamis recentiore a me eodem nomine adpellata, intelligenda sit, h. ut jam monui, aliam a me conditum iri: nihil amplius. *Constituit* vero *Salamina cognominem patriae suae* in Cypro insula; ut Vellei. ait I. 1.

v. 30. Fere ut Virgil. Aen. I. 199. *O passi graviora, dabit deus his quoque finem*, ex Homeri imitatione Od. μ. 208. et Orph. Arg. 1146. τλήτε φίλοι τὸν μέγθρον' ἔπει νύ τοι οὔτι χέρειον ἔλωμαι ἀνστήσεσθαι. — O qui tam fortiter praesentia mala toleratis, mo his *pejora*, graviora tanquam *virum* jam perpassi estis, unde sperare licet vos et leviora, quae nobis forte superanda sint, aequo animo laturos. — 31. *mecum* praeclare adjectum, propter me, patria expulsus; nisi simpliciter ad consolandos sociorum animos valet, quod eosdem labores et ipse fortiter tulerit. — 32. *iterabimus aequor*, docte, pro, cursum in mari repetemus, iterum navigabimus (cf. ad I. 34. 4.); vino animosi facti novos labores fortiter subeamus atque toleremus. Ergo ad litus adpulerant, sacra Herculi facturi. — *ingens*, ornat.

ARGUMENTVM. VIII.

Lydia, cujus passim meminit Horatius, Sybarin ita amore corruperat, ut omissis omnibus, quae ingenuum adolescentem Romanum decerent, studiis atque exercitationibus, totum se mollitiei traderet, atque apud se, tanquam Achilles in Lycomedis gynecaeo, delitesceret. Poeta igitur, ut Sybarin ab hoc amore avocet, mores ejus generosamque indolem nunc deflexam atque in pejus mutatam picturis quibusdam vivide delineatam ei ob oculos ponit, ita tamen, ut hujus rei culpam in Lydiam, quae eum, illecebrarum suarum laqueis constrictam teneat, totam transferat eamque tanquam fundi calamitatem ideo objurget. Argumenti hujus levitas praeclaris ornatus lyrici compensatur virtutibus, eique pertractatione docta ac vivida haud vulgaris accedit gratia. Sub Sybaris nomine nobilem aliquem Romanum, forte equestris ordinis, lalere, propter campestris exercitationes vv. 4. sqq. memoratas, recte colligas.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sq. Animatur totum carmen oratione ad Lydiam directam, qua ei exprobrat, quod Sybarin amore sui irretitum teneat sicque ignavum ac mollem reddat. Satis urbane adeo Sybari amorem erga Lydiam, tanquam mollitiei ejus atque ignaviae causam objicit. De Sybari v. Argum. Magnam statim in exordio vim habet, quod Lydiam per Deos obtestatur, quasi magno se scelere obstringat, quod tam ingenuum adolescentem amoris sui illecebris perdat. — 2. *properas perdere*, σπεύδεις ἀπολλύναι, perditum is, corrumpis, *amando*; dum eum amore irretitum te-

nes; culpam igitur a Sybari devolvit in Lydian, meretriciis artibus suis eum vel invito detinentem. Ad verba ac sensum Plaut. Epid. II. 2. 36. *Eam tuus gnatus — deperit: ubi fidemque remque, seque teque properat perdere.*

v. 3. sq. Exitiosi amoris istius vim atque effecta egregie per partes declarat poeta, Sybaris animum, et mores prorsus immutatos ac pejores inde factos esse; deditum eum olim fuisse campestribus ac militaribus, quae generosum adolescentem decerent, studiis, vacasse in exercitationi, palaestrae et sic porro: nunc contra omnem eum laborem subterfugere, atque molitia diffluentem in Lydiae sinu dellescere. Spectat huc Terentianum, Eun. II. *Dii boni, quid hoc morbi est? adeon' homines immutarier ex amore, ut non cognoscas, eandem esse?* et, qui magis adpositus est, suavissimus Plauti locus Mostell. I. 2. 62. *amor advenit in cor meum; is usque in pectus permanavit, permadefecit cor meum. Nunc simul res, fides, fama, virtus, decusque deseruerunt. Ego sum in usu factus nimio nequior.* et mox v. 71. *Cor dolet, quum scio, ut nunc sum, atque ut fui; quo neque industrius de juventute erat arte gymnastica, disco, hastis, pila, cursu, armis, equo.* En totum fere carminis argumentum, a poeta tantum, exornatum atque amplificatam. — *cur oderit*, odit, gravius pro, vitat, eo non venit. Odit proprie labores in campo, pro hoc, ipsum campum; nisi vim odiique causas in epith. *aprico*, quod is soli nimis expositus esset, cujus adeo aestus Sybari nunc intolerabilis viderentur, malis ponere. Forte tamen utrumque recte statuas. — *Campum* intellige Martium, in quo exercitationes, quas mox subjungit poeta, a Romanis instituebantur. — *patiens . . . solis*, patiendo, tolerando ibi pulverem ac solem pro vulgari, exercendo ibi corpus: sed alterum cum delectu, quod molestiae notionem infert, propter quam nunc istas exercitationes omittit. Simplicior omnino totius sententiae enuntiatio erat: Cur nunc defugit exercitationes in Campo Martio, quasi Solis aestum atque pulverem ferre nequeat. Sic Juvenali VII. 33. *robusta ac viribus integra actas dicitur patiens pelagi, et cassidis atque ligonis.* Pariter Claudian. in Eutrop. II. 410. *avidus splendere lavacris, nec soles imbresve nati*, de molli homine.

v. 5 sqq. Jam exercitationum genera quaedam subjicit poeta. Primo loco ponit equitationem, quam et III. 24. 55. inter studia, quae ingenuum adolescentem decent, collocat. — *milita-*

ris, militari more, tanquam miles. — 6. *inter aequales*, qui adeo iisdem studiis militaribus vacare deberet. Ad opprobrium igitur Sybari faciendum haec adjecta puta. — *Gallica . . . frenis*, haec exornant priorem sententiam speciali notione, quae equitandi artem ostendit, in ferocioribus equis domandis spectatam, quam ideo tanquam rem nimis molestam Sybaris nunc intermittit. *Gallica ora*, audacius pro, os equi Gallici. Ex equis vero Gallicum hic ponit, quod si essent ferociores adeoque difficilius *temperandi*, compescendi, regendi. Opus adeo iis domandis erat *frenis lupatis*, freno, cui lupi, *λύκοι*, ferrei aculei inserti essent. Ovid. Amor. I. 2. 15. *Asper equus duris contunditur ora lupatis*. adde Virg. Ge. III. 208. Ceterum Horatium hic equestre nobilium juvenum Romanorum certamen, ludum Trojae dictum respicere, contendunt nonnulli. Sane sic *τὸ militaris* satis proprie dictum esset. Nam in hoc ludo juvenes in turmas divisi et galea atque hastilibus ornati (Virgil. Aen. V. 545 sqq.) ludebant, s. pugnam equestrem adumbrabant. Sed ludus Trojae erat sollemnis, et raro actus.

v- 8 sqq. *timet tangere*, tactum refugit, tanquam nimis periculosum, pro, non tangit; quod verbum ipsum egregie mollem Sybaris animum depingit. Positum adeo pro vulgari, non intrat Tiberim, non natat in Tiberi. *Flavus* is dicitur, perpetuo epitheto. v. I. 2. 13. De re v. III. 7. 27. ubi pariter equestria studia cum natatione conjunxit. Quae eadem conjuncta habes in Tibull. I. 4. 12. *hic placet, angustiis quod equum compescit habenis, hic plucidam niveo pectore pellit aquam*. adde Stat. Silv. IV. 5. 40. Pariter de molli homine Lucan. VIII. 574. *Non frangit nundo violenti vorticis undam*. — 8. Cur non palaestrae, s. luctae studiis vacat? Oleo, cui interdum cera immiscebatur, (unde ceroma dicitur) inungebantur luctaturi, quo artus magis lubrici redderentur; tum sequebatur happe. v. Gronov. Diatr. Stat. c. XX. V. et rei agonisticae scriptores. Ad Sybaris igitur animum ab his studiis quam maxime alienum declarandum *cautius eum vitare* ait, sibi magis cavere, corpore suo, si oleo inungatur, aequae timere ac si *sanguine viperino*, veneno inficeretur. Sanguinem viperinum cum dilectu posuit; nam is in efficacissimis venenis habebatur. cf. V. 3. 6. — 10. *neque jam arma (campestria hae: vocat A. P. 370.) ὄπλα, discum et jaculam tractet*. Graviter pro hoc, *non gestat*, habet, ejus brachia non sunt *livida* facta, ar-

morum pondere ac usu. *Campestribus* igitur *armis abstinet* Sybaris, ne mollia ac candida brachia livorem contrahant. *Discus* erat orbis magni ponderis, ex aere, ferro, aut lapide, tantaeque magnitudinis, ut non solum manum impleret, sed et mediam ulnam attingeret (Stat. Theb. VI. 672.) unde brachia livida facta esse facile intelligitur. Is vel sursum manu emittebatur (Stat. Achill. II. 439. *Oebalios in nubila condere discos*) vel ad limitem aliquem constitutum projiciebatur. Ludi hujus descriptionem habes in Homer. Od. 9. 186 sqq. et inde Stat. Theb. VI. 646. sqq. *Jaculum* et ipsum pondere suo ac ferrata cuspide lividas in brachiis notas efficere poterat. — *nobilis*, quum olim excelluerit in disci et jaculi jactu, quae *saepe* vel *trans finem*, limitem constitutum, ultra scopum *expedisset*, projecisset, emisisset.

v. 13. sqq. *Quid latet*, desidet apud te, *ut* latuisse dicunt filium marinae Thetidis ἄλιος ποταῖος Θέτιδος, Achillem. Rem in Achilleide persecutus est Statius; adde Bionis Id. 5. Occultaverat cum mater in Scyro apud Lycomedem sub veste muliebri, ne ad bellum Trojanum, in quo eum moriturum in fati erat, ire cogeretur. Apte satis hic cum Achille Sybaris comparatur; nam et ille in Scyro, Deidamiae amore captus, totum se mollitiei dederat. — *sub funera*, ante cladem, exitium *lacrymosum*, lacrymabile, funestum. e gr. δακρυόεις: dictum adeo exquisitius pro, instante bello Trojano, Graecis ad Trojam expugnandam coëuntibus. — 15. sq. Forma prosaica erat: ut Achillem cultu muliebri occultatam ferunt, ne proriperetur in b. *Ne* eum *cultus*, habitus *virilis proriperet* h. cogeret (eo. proditum, agnitum) proficisci *in caedem*, ad pugnam, sed illud gravius de Achille fortissimo heroe, ac *cedere nescio*. — idque (nam *et* explicativum est) adversus *Lycias catervas*. Lycii, qui Trojanorum socii erant, docte hic ponuntur pro universis Trojanis. Iidem cum Trojanis comparati etiam Homero II. 8. 197. et Pind. Nem. 7. 101 sqq. de Achille: ὄφρα θαλασσίαις ἀνέμων, ῥιπαῖσι πεμφθεῖσι ὑπὸ Τροίαν δορικτυκὸν ἀλαλὰν Λυκίων τε προσμένον καὶ Φρυγῶν, qui locus omnino huc facere videtur.

ARGUMENTUM. IX.

Probabile est, Thaliarchum, amicum Horatii ad quem hoc carmen est, fuisse Graecam juvenem, divitem et nobilem, qui Romae viveret, haberetque villam in Faliscis, haud procul monte Soracte: et in hac ipsa villa Horatium hanc oden fecisse. Nam licet forte mons ille cerni a Roma etiam potuerit, tamen longius inde distabat, quam ut ibi versantis poetae ingenio primam quasi impulsionem ejus adspectus imprimeret. Deinde manifesto idea versuum primorum quatuor rure potius quam in urbe concepta est. Igitur ab hiemis regioni isti, in quam e villa Thaliarchi prospectus erat, attemperata descriptione exorsus poeta Thaliarchum ad conviviorum, quae hiemali tempore aptissima sint, (Virgil. Ge. I. 301. de agricolis: mutuaque inter se laeti convivia curant. Invitat genialis hiems curasque resolvit) hilaritatem exhortatur. Hinc ad generale de vita suaviter ac sine curis transigenda praeceptum delatus, eundem monet, ne anxia futuri sollicitudine praesentis temporis fructum intercipi, sicque juvenilem aetatem, lusibus eam jocisque aptissimam, temere sibi elabi patiatur, quum eam mox senectus morosa omnisque hilaritatis expers sequatur. Eximiam argumenti hujus ac vere lyricam tractationem, sententiarum dignitatem atque gravitatem, tum Anacreonteam in exitu carminis remissionem observent Venerum poeticarum studiosi. Initium carminis manifesto respondet Alcaei

fragmento apud Athen X. 8. quod sic legendum videtur:

Ἵτοι μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' ὀρανῶ μέγας
 Χειμῶν, πεπάγασιν δ' ὑδάτων ῥοαί·

Κάββαλλε τὸν χειμῶν', ἐπὶ μὲν τιθεῖς
 Πῦρ, ἐν δὲ κίρνας οἶνον ἀφειδέως
 Μελιχρὸν, αὐτὰρ ἀμφὶ κόρσα
 Μαλθακὸν ἀμφιτίθει γνάφαλλον.

unde facile suspiceris, Horatium ex Alcaei ode, cujus haec particula est, totam suam, romanis tamen lineamentis injectis, expressisse. Similis coloris est L. V. c. XIII.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. *Vides ut, nota ac satis frequentata poetis forma, qua orationi vigor conciliatur, legentisque animus erectior fit. — stet candidum* docte pro vulgari, candidum, tectum sit *nive*. *Stare* nimirum et *attolli* ea dicuntur, quae erectiora sunt, solenni poetarum loquendi more. Ovid, *Fast.* V. 169. *Nondum stabat Atlas.* et sic saepius. Atque haec quidem interpretandi ratio satis commoda videtur; aliam tamen h. l. ineundam suadet imitatio Senecae *Thyest.* 117. *Cithaeronis juga* stant parte nulla *cana deposita nive*, h. Cithaeron subsedit, minor factus est, solutis prae umbrae horrore nivibus. Igitur *mons nive stare* h. l. dicitur, qui ea attollitur, erigitur, excelsiorem speciem prae se fert. Sic contra *Othrys* *Stat.* *Ach.* I. 42f. caesis arboribus *minor*, et *Targeta ardua sidere* dicuntur. Male alii: *stat*, plenum est nive, et *Sanad.* constat quasi nive. Meliorem paullo rationem Gesnerus iniiit, *Seracten* nive stantem, nive horrentem, rigentem exponens. Cui favere videri possit *Virgil. Ge.* III. 369. *stant circum-*

fusa pruinis corpora magna boum. sed ibi de re animata usurpatur. — *nive candidum* ut *Thrace nive candida* III. 25. 10. — 2. *neq. jam sustineant*, prope ferre amplius nequeant, aegre ferant *onus nivis silvae laborantes*, γέμονοσι, nivis ramos deggravantis ponderi aegre obnitentes, nive oppletae. Exquisito enim loquendi usu poetis ea *laborare* dicuntur, quae grave aliquod onus sustinent, illud vix tolerant. Ovid. Met. II. 296. *Atlas en ipse laborat, vixque suis humeris candentem sustinet orbem*, et, qui Ovidii locum imitatus est, Stat. Th. VIII. 315 *astriferumque domos Atlantae supernas ferre laborantem*. De trabe aedes sustinente, quae ideo *luctans* dicitur, Pindar. Pyth. Δ. 477. ἡ οὖν ἐρθρῆς κίονεςσι δεσποσύνεισιν ἐρειδομέτῃα μόχθον ἄλλοις ἀρφέπει δύστανον ἐν τείχεσι. Similiter *attollerare* adhibuit Apulei. Met. II. p. 90. ed. Ruhnck. *Atria longe pulcherrima — attollerabant statuas palmaris deae*. Eadem vi Stat. Achill. I. 525. *exsiliunt crines, rigidisque laborat vittu comis*, h. aegre coërcet comas. Idem usus τοῦ *gemere* apud poetas, tanquam Virg. Ge. IV. 173. — *constiterint gelu*, cursu ipsorum impedito, glacie adstricta, concreta. Ovid. Trist. V. 10. 1. *Ut sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister*. Alcaeus. πεπύγασιν δ' ὑδάτων βοῶν ornatior Noster. — *gelu acutum* ut *acris hiems* I. 4. 1. χιῶν ὄξεια Pind. Pyth. I. 39. *Flumina* vero h. l. non de Tiberi. sed de fluviis minoribus in Faliscis intelligenda.

v. 5. *sqg. Dissolve* sc. calore, igne accenso, cum delectu pro vulgari: mitiga, pelle frigus. Nam frigore res dicuntur adstringi, eademque calore resolvi. v. ad I. 4. 1. Quanto gravius Alcaeus, κάββαλλε τὸν χειμῶνα. — *ligna . . . reponens*, congestis et accensis super foco lignis. Alcaeus. ἐπὶ μὲν τιθεὶς πῦρ, quod concisus et doctus. cf. III. 17. 14. — 6. *benignius*, benigne, liberaliter, ἀφειδῆς Alc. — *deprone . . . diota*, hauri vinum Sabinum poculis majoribus, adeoque te largius vino invita, vitae delictis fruere. Nam *promi* dicitur et cadus, qui horreo conditus s. repositus est et vinum cado. v. III. 21. 8. 28. 2. V. 2. 47. Alcaeus: ἐγκίρνας οἶνον μελιχρόν, *diota* vas vinarium, utrinque ansatum, δίωρον, quo vinum e cadis haustum in minora pocula diffundebatur, καδίσκος δίωρος apud Athen. XI. p. 473. χισσύβιον ἀμφῶες Theocr. I. 28. *Sabina* non, quae in Sabinis facta est, sed quae vinum Sabinum continet, solenni epithetorum translocatione. Sic *Laestrygonia amphora* III. 16. 33. — *quadrimum* adeo-

que jam satis vetustum, etsi post septem demum annos ἐπιτήδειος πίνεσθαι judicatum Athen. I. p. 27.

v. 9. sqq. Indulge igitur genio, et ceterarum rerum omnium curam a te alienam puta. Dii de his viderint, qui omnia regunt numine suo. *Permitti* ea *Diis* dicuntur, quae vel in potestate nostra sita non sunt, quorum adeo eventus incertus est, vel quae omnino futura sunt, Pind. Ol. 17. 149. Διὶ τοῦτ' Ἐυαλίω τ' ἐκδόσομεν πρόσσειν. Ad sensum et verba poetae Theogn. 1013. νῦν μὲν πίνοντες τερπώμεθα καλὰ λέγοντες· ἄσσα δ' ἔπειτ' ἔσται, ταῦτα θεοῖσι μέλει. Eurip. fragm Cress. n. VIII. ed Lips. τὰ δ' ἄλλα (cetera) χάριτοι. κύλικος ἐρπούσης κύκλω. Id Alc. 791. εὐφραϊνε σεαυτὸν, πῆς· — τὰ δ' ἄλλ' ἔασον ταῦτα. Amphip. in Grot. Exc. p. 519. ἔστις δὲ θνητὸς γενόμενος μὴ τῷ βίῳ ζητεῖ τι τερπνόν προσφέρειν, τὰ δ' ἄλλ' εα, μάταιός ἐστιν. Pallad. c. 29. (Anal. Br. II. 413.) εὐφραϊνε σεαυτὸν, λήθην τοῦ θανάτου τὸν Βρόμιον κατέχων — τὰλλα δὲ πάντα Τύχῃ πράγματα δὸς διέπειν. — *Cetera*, τὰ ἄλλα, quae ad nos non pertinere arbitramur, sollicitae de futuris cogitationes, quae praesentem laetitiam turbare possint, omninoque res odiosae ac molestae, ut V. 13. 7. — *qui simul . . . orni* Vulgare erat: *permittite* ista *Diis*, qui provident omnibus rebus, omnium rerum vices temperant, (cf. I. 12. 16.) qui tempestati quietem, tristibus adeo laetiora succedere jubent. Docte igitur comparationi involvit sententiam poeta, fere ut II. 10. 15. *informes hiemes reducit Jupiter, idem summovet.* — *simul ac stravere*, prostraverint, sedaverint, composuerint. Aliter dicitur *aequor sterni*, quod tranquillam fit, ut Hom. Od. 7. 158. cf. Barth. ad Stat. Silv. III. 1. 3. — *deproeliantes*, acerrime inter se concurrentes. Solenne hoc de tempestate. v. ad I. 3. 12. *aequore ferrido*, quod fluctibus, ventorum vi commotis, effervescit, ζέει. Virgil. Ge. I. 327. — *nec cupressi . . . orni*, omnia statim tranquilla redduntur, quieta sunt. Pro eo: arbores immotae stant, et ex his *cupressos* et *ornos* ponit, tanquam poeta. *Veteres*, annosae, procerae. *Antiqua silvarum brachia* Stat. Th. I. 361.

v. 13 37. Noli anxie ac sollicite de crastino die cogitare, ipsumque diem, quem tibi fatam fruendum dedit, laetus transige. *fuge*, noli, ut II. 4. 22. *quaerere*, ne quaeras, ne sollicitus sis de futuro. *Quaerere*, ut I. 7. 1. II. 11. 2. Ad sensum Philetaeus apud Grot. Excerpt. p. 875. τί δὲ γὰρ ἔντα θνητὸν, ἰκετεύω, ποιῆν, πλὴν ἡδέως ζῆν τὸν βίον κατ' ἡμέραν — eis αἴριον δὲ

μηδὲ φροντίζειν, τί ἂν ἔσται. — 14. *quemcumque diem*, singulos dies, quos *tibi dabit*, frui concedet *Fors*, fatam, αἴσα, μοῖρα. Antiquis *Fors* dea est, ad casus incertos pertinens, et, cum hoc bonos adfert, *Fors fortuna* h. fortunas dicta. Terent. Phorm. V. 6. init. Cic. Legg. II. 11. extr. Ovid. Fast. VI. 773. sqq. *Igitur* h. l. praeclarum et doctum est verbum, sententiaeque aptissimum. — *lucro adpone*, in lucro pone vel habe, h. ita fructu, quasi tibi praeter expectationem vitae tuae termino adjectus sit. Plaut. Merc. III. 2. 10. de sene: *id jam lucro est, quo t' vivis*. Seneca de Benef. V. 17. *Satius est, gratum adversus perceptas voluptates, non aliorum annos computare, sed suos benigne aestimare et in lucro ponere*. Sotades in Grot. Flor. Stob. p. 399. quanquam paullo aliter: *ἡμέρας μίᾱς ἀλωπία, μὲγα ἔστι κέρδος*.

v. 15 sq. *Iis* adeo, quae aetati tuae juvenili consentanea sunt, fructu, jucunde vive, dum per aetatem licet. Hoc speciali notione expressit per *amores* et *choreas*. *nec sperne*, indulge, vacca amoribus, sectare eos, ut l. 1. 21. *dulces* ornat. Sic γλυκεῖα Κύπρις Theocr. I. 95. γλυκεῖα Ἀφροδίτη Pind. Ol. 6. 57. ἔρωσ γλυκὺς et sic saepius. — *Puer*, dum puer es, dum per aetatem decet. — *nec . . . neque tu*. Vim aliquam illud *tu* acquirit ipsa collocatione. Solet enim, ubi sententia particulis ἢ—ἢ vel similibus includitur, repeti pronomen in altero membro. Senec. Herc. f. 1248. *Sive me altorem vocas, seu tu parentem*. Res passim notata VV. DD. v. Clark. ad Hom. II. γ. 409. Robins. ad Hesiod. Ἔργ. 246. et Ernesti ad Callim. Dian. 150.

v. 17. Dum aetas integra est, dum corpus vegetum atque lusuibus aptum est. *Virenti* florenti, juveni, pro vulgari *tibi* et hoc pro: a te, in aetatis flore constituto *abest*. Sic *virens* Chia IV. 13. 6. Ovid. Fast. V. 274. *juvenilibus annis luxuriant animi, corporaque ipsa virent*. Sic ἄνθος ἥβης et sim. v. ad. V. 13. *G. canities senectus morosa*, morosos tristes faciens, hilaritatis experta. Nota illa Albiana: *Iam subrespet iners aetas nec amare decebit, dicere nec cano blanditias capite*. Antiphanes (Anal. Br. II. p. 204.) c. II. τ' οὖν χρόνος ἄριος ἡμῖν, πάντα χυδὴν ἔστω, ψαλμῖς, ἔρωσ, προσώσεις χερμῶν τοῦντεῦθεν, γήρωσ βάρωσ. Rufin. c. X. (Anal. Br. II. 392.) Ζαῖς ἀνθρώποισ ὀλίγωσ χρόνωσ· ἄρτι Λύκιοσ, ἄρτι χοροῦ στέφανοι τε φιλικυθέεσ, ἄρτι γυναῖκεσ· σήμερον ἔσθλα πᾶθω, τὸ γὰρ αὔριον οὐδενὶ δῆλον.

v. 18. sqq. *Nunc*, dum per aetatem licet, dum canities *abest*.

(eo enim referendum, non ad hiemem) amoris lusibus vacandum. *Repetantur*, a te, *repetas*, frequentes, secteris: quo sensu omnibus subjectis congruit, ut nullah. l. sit zeugmatis figura. *Campus Martius*, in eoque ambulationes. *Campus* simpliciter dicitur etiam I. 3. 4. Ovid. A. A. III. 385. et passim. — *Areae*, loca pura, porticus, ubi ambulabatur, et convenire solebant amantes. v. Barm. ad Prop. II. 18. 55 — ibique repetantur *lenes susurri*, confabulationes cum amica, leni, submisso sono prolatae, ὄαρισμοί, ψιθυρίσματα, παρθένοι ὄαροι Hesiod. Th. 205. ἀλλήμα μείλιχον Silentiarius c. XXI. (Anal. Br. III. 77.) quod Propert. I. 11. 13. *blandos susurros* vocat. — *sub noctem*, crepusculi tempore v. Lamb. Hinc *ιυχίους ὄαρους* vocat Incertus c. 253. (Anal. Br. III. p. 202.) — *composita*, συνθεσίση, pacta, condita *hora*. — 21. *Nunc et sectari te decet risum latentis puellae et pignus dereptum*, h. lusus et jocos cum puellis, in quibus risus prodit puellam et pignus ei deripitur: hac enim hilari imagine lusus illos declarat. Informanda animo puella lasciva, juvenem persequentem fugiens, et abscondens se, sed se ipsa prodens; fere ut Virg. Ecl. III. 65. de puella: *fugit ad salices, et se cupit ante videri*. — *risus κίχλισμ'ς*, v. Theocr. XI. 78. *ab angulo intimo*, occultissimo sc. veniens, exauditus *puellae ibi latentis*, quasi reperiri nolit, quod tamen vel maxime cupit. Hinc risus *proditor*, locum prodens amatori, ubi puella delitescit, et *gratus* ei, deprehensa per hunc puella. — *Pignus dereptum*, detractum *lacertis*, adeoque armilla, *aut digito*, annulus, sic absolute vocatus, quod in fidem mutui amoris puellae dari solebat. Juvenal. VI. 27. *digito pignus fortasse dedisti*. — *male pertinaci*, minus, quam deberet, repugnante, si anulum retinere vellet; noto loquendi usu. Omnino referenda haec ad meros amantium lusus, et parum scite agere videntur, qui hic lusus pignorum, et latebrarum, quales sunt hodie, exprimi somniant. Ceterum totum hunc locum sublegit Auctor Elegg. quae sub Corn. Galli nomine circumferunt I. 67. *Et nunc subridens latebras fugitiva petebat, non tamen, effugiens, tale (f. tota) latere volens. Sed magis ex aliqua cupiebat parte videri; luetior hoc multo, quod male tecta foret.*

ARGUMENTUM. X.

Totum hoc ex Alcaeo expressum esse carmen docet Porphyryonis scholion: Hymnus in Mercurium ab Alcaeo lyrico poeta: in quo adumbrando quum poeta nihil omnino, quod ad aetatem suam trahi posset, immiscuerit, religioso alicui usui eum destinatum fuisse, frustra quosdam statuere arbitror. Porphyryonis testimonio accedit Pausaniae auctoritas, qui et hymnum illum Alcaei et ex eo locum de bobus Apollini a Mercurio surreptis diserte laudat VII. 20. Tenemus igitur hic vetustiorum hymnorum lyricarum exemplum, e quo, cum aliis ejusdem generis comparato, eorum naturam atque indolem optime constituere licet. Nimirum quum hymni ab argumento, ejusque tractatione sint vel theologici, e sola antiqua theologia simpliciter ducti, quales Orphici; vel epici, epico more tractatis mythis, ut sunt Homerici et Callimachei; vel physici et philosophici, ut Clearchus et Procli; lyrici summam fere horum omnium delibare, quaeque unicuique propria sunt, haec omnia sua facere atque complecti videntur, tractationis brevitatem solummodo sibi propriam vindicantes. Cujus rei rationem ipsa lyrica poëseos indoles facile suppeditat. Concilioris enim spiritus poeta, rerum atque animo inde obsectorum phantasmatum ubertate tumens, dum virtutes alicujus dei, quem celebrandum sibi sumit, munera facta, notiones physicas cet. uno quasi obtutu complexus eloqui conatur, fieri non potest, quin ejus oratio eodem feratur impetu, sen-

susque suos saepe verbo tantum expediat, moraeque impatiens ad alia, nullo ferre idearum nexu, transiliat, quasi hoc solum agat, ut deum. ut cum Virgilio loquar, e turbato pectore excutiat. Luculentissimum hujusrei exemplum est c. 20. l. II. cf. et I. 21. — Exorsus igitur poeta a Mercurii natalibus celebrat eum tanquam deum λόγιον, ἐναγώνιον, ἄγγελον ἀθανάτων, αἰμυλόμητιν, (quod duobus exemplis exornat) denique ψυχοπομπόν. Quae quidem Mercurii munera, atque attributa docto ornatu instruxit poeta, ut nobilissima inde ode exiret. Frustra igitur sunt, qui nexum sententiarum in hoc carmine anxie rimantur summamque omnium, quae de Mercurio praedicantur, ad merita ejus de humano genere redire existimant, adeo quidem, ut Jovis nuntium poeta hic celebraverit, quod Deos eorumque consilia homines per eum cognoscant: lyrae inventorem, quod sic eorum delectationi prospexerit; qui in bobus dolose abstractis prudentiae exemplum hominibus dare voluisse, et in Priamo per castra Achivorum ducto periculorum propulsatorem, ejus denique animarum ad infera loca deducendarum officium in beneficii, quo de humano genere etiam post mortem bene mereatur, loco ponunt. Neque magis eos audiendos arbitror, qui, quod locus de dolis furtisque Mercurii paullo uberius (haud dubie Alcaei exemplo, uti e Pausan. l. l. liquet) tractatus sit, poetam ipsum rem aliquam tricis plenam, fortasse furtum aliquod amoris meditatam fuisse, atque hac de causa Mercurium prae caeteris sibi celebrandum sumsisse opinantur.

A d n o t a t i o n e s .

v. 1 sqq. *Mercuri . . . te canam.* Solennis haec deorum in hymnorum, imprimis Homericorum atque Orphicorum, exordio allocutio. — *nepos Atlantis* a Maia, Pleiadum una, Atlantis filia ortum ducens. Frequentatum hoc antiquissimis poetis, imprimis in hymnis, ut Deos a genere ipsorum designent, quo augustiorem iis speciem addant. Quintil. Inst. Or. III. 7. 8. *Addunt etiam diis honorem parentes, ut si quis sit filius Jovis.* De Mercurii genere res nota. vide vel Virg. Aen. VIII. 138 sqq. — *facunde λέγει.* Mercurius enim antiquis orationis et eloquentiae auctor habitus. Hinc λέγου προφήτης dictas Orph. H. 27, 4. Facundia vero ei in specie tribuitur respectu ministerii ejus, quo Deorum mandata tanquam orator, s. *interpres* (Virg. Aen. IV. 356.) exsequitur. — 2. *feros cultus, ἀγρίους τρόπους,* horridam vitae rationem, incultam vitam, incultos homines. *Cultus* enim generali notione designat omnino habitum quendam, vitae rationem, mores. Virgil. Aen. V. 730. *gens dura atque aspera cultu.* Sil. It. XV. 171. conjungit *morem, cultum* et *habitum*, fere ut Ovid. Trist. III. 8. 37. *moresque hominum cultusque feros,* ubi de exilii sui loco loquitur. *feros habitus hominum* similiter dixit Id. Fast. IV. 107. — *hominum recentum,* primorum, antiquiorum. Respicitur illud tempus, ubi homines relictis antris, victuque aspero ad cultiorem vitam progressi societates constituerunt. — 3. *formasti,* finxisti, excoluisti, ad meliorem vitam perduxisti *voce,* sermone illis tributo. Sic Mercurius Pandorae Hesiod. Έργ. 79. *ἐν δ' ἄρα φωνήν θῆκε θεῶν κίρυξ.* Ovid. Fast. V. 667. de eodem: *Laete lyrae pulsu, nitida quoque laete palaestra, quo didicit culte lingua parente loqui.* Praeclare vero sermoni invento politioris vitae origo tribuitur, siquidem inde societas hominum enata, leges factae, artes inventae, omninoque ea constituta, quae homines ad meliorem vivendi rationem perducerent. Cf. Serm. I. 3. 99 sqq. Spectat huc imprimis Cic. de Orat. I. 8. de eloquentia: *quae vis alia potuit aut dispersos homines unum in locum congregare, aut a fera agrestique vita ad hunc humanum cultum civilemque deducere?* — *catus,* cate, prudenter, sapienti consilio, qui intelligeres, agrestes hominum cultus ita optime emendari posse. Possis et jungere: *catus voce et more palaestrae,* cum praestares, insignis esses eloquentia et palaestra, qui-

bus adeo id effectum daret. Suadet certe haec rationem imitatio Ausonii epigr. 93. *Phygeus catus arte palaestrae*. — 4. *more inducto palaestrae*, h. palaestra, certaminibus agonisticis. *Mos* est lex, praescripta quaedam ratio, ad quam certamina fiunt. *Jura palaestrae* vocat Propert. III. 12. 1. Lucan. IV. 614. *Olympicae servato more palaestrae*. Jam Pind. Ol. 5. 117. *τεθμῶ ἀείθλων*. Hinc oleum, quo palaestritae inungebantur, *legitimum* vocat Petron. c. 21. uti docte expedit Gronov. Diatr. Stat. p. 149. — *decorae*, quae corpori decentiorem habitum εὐεξίαν (quam ideo Mercurio tribuit Lucian. T. I. p. 242. ed Reiz. uti Virg. Aen. IV. 559. *membra decora juventae*, quae et ex ejus statuis elucet) motum concioniorem (Senec. Herc. f. 1124. *Non Argiva membra palaestra flectere docti, sortes caestu, sortesque manu*; quas *viros* Cic. de LL. I. 6. vocat *agrestes*, et *horridas, sine nitore et palaestra*.) quin ipsa exercitatione majus robur, viriumque usum expeditiorem, omninoque homines rebus agendis magis idoneos efficit. Recte igitur inter instituta refertur, quibus homines a Mercurio exculti sunt. Dicitur inde *ἀγάνιος, ἐναγάνιος*, veluti Orph. H. 27. 2. Simonidi apud Athen. XI. 12. p. 490. Pind. Pyth. 2. 18. et Lucan. IX. 661. *auctor liquidae palaestrae*: ejusque et Herculis statuae ideo in gymnasiis positae.

v. 5—8. Alia enumerantur Mercurii attributa, nullo fere idoneo nexu ex antiquissimorum hymnorum ratione. *Mignii I. et D. nuntium*, ἄγγελον ἀθανάτων ἐπιούσιον, δικάτορα, ut saepius. Memorat hoc poeta tanquam praecipuum Mercurii munus, nullo respectu utilitatis, quam quidam ex hoc inter caelum et terras commercio in humanum genus reduntantem comminiscuntur. Neque magis cum antiquitatis sensu congruit, quod Mercurium non solum institutioni hominum sed et lyra inventa eorundem oblectationi prospexisse iidem mox asserunt. — 6. *lyrae parentem*, inventorem, qui construxit lyram e testudine, cui nervos ovium intenderet. Locus class. apud Hom. H. Merc. 40 sqq. Lucian. D. D. VII. et Apollod. III. 10. 2. — *curvae*, convexae, ob cavum resonum, τὸ κῆτος soni augendi gratia. Hinc φόρμιγξ χελύκλονος Ἐρμῆωνος dicta Orph. Arg. 381. v. Gsn.

v. 7 sq. Ordo sententiarum sic procedit: *te canam* — *Deorum nuntium, lyrae parentem et callidum c. Callidum condere* graeco structura, pro *callidum*, ingeniosum, sollertem, ἀμυλόμητιν, ad *condendum*, occultandum *furto*, h. ad furandum, σοφός

κλεπτειν. *quidquid placuit*, auget notionem astutiae Mercurii. Omnino haec de furis Mercurii notio esumma antiquitate rependa videtur, ubi doli ac fraudes non tam in vetitis haberentur; quam potius ab ingenii sollertia commendationem haberent; quam cum maximam Mercurio attribuerent, sane proclive erat, ut hanc eadem simplicitate eloquerentur ac declarent per furta ac fraudes, quibus Mercurius aliis illuderet. Hinc *furtum* dicitur *jocosum*, joci causa perpetratum, παιδιᾶ. qua voce ejusdem Dei furta indigitat Lucian. Catapl. T. I. p. 624. ed Reiz. μὴ ἐπὶ πάντων, ὡς Ἐρμῆς, χρῶ τῆ κλεπτικῆ, ἄλλῃ σοὶ αἱ ἐν οὐρανῷ παιδίαί. Sic παιῶζειν et κακὰ παίγνια Theocr. XV. 49. ubi v. Vaiken. p. 359.

v. 9 — 12. Adfert jam poeta duo fraudulentum ejus ingenii exempla, alterum de bobus Apollini surreptis, alterum de pharetra eidem clam detracta. Utrumque hoc quod diverso tempore a plurimis editum narratur, Horatius, quo magis vafritiem Mercurii extolleret, miro artificio ita conjunxit, ut Mercurium inter ipsas Apollinis minas, quibus ad reddendas boves compelleretur, eidem, pharetra subducta, nova fraude illudentem induceret. Sed fabulam hanc ab Alcaeo ita jam adornatam tradit Porphyrio: et ipsa paullo abstrusior verborum structura, et concisa dictio abunde docet, Nostrum in exprimendo Alcaei loco forte nimis laborasse. Verba ita expedienda: *Apollo, dum te puerum*, παιδᾶ ἔντα, qui vix trium dierum esses (Homer. H. in M. 19.) *minaci voce terret*, gravissimas, quibus te terreret, poenas minaretur; quas a te sumpturus esset, *nisi reddidisses boves, olim*, paullo ante *per dolum*, fartim *amotas*, abactas, eo ipso momento *risit viduus* (ὄν, h. se viduum) *pharetra*, docta brevitate ac graeca forma pro, videns se viduum, privatum pharetra, risum continere non potuit. Ultima fere conveniant cum tabulae Neapolitanae descriptione apud Philostrat. Ic. I. 26. quam ideo huc transferam: ὁ Ἑρμῆς ἴσταται κατόπιν τοῦ Ἀπόλλωνος· καὶ κούφως ἐπισηδήσας τοῖς μεταφρένοις ἀψοφητὶ λέγει τὰ τέσσα καὶ σὺλῶν μὲν διέλαθεν· οὐ μὲν ἠγνόησεν σεσυληκῶς. Ἐνταυθα ἡ σοφία τοῦ ζωγράφου διαχεῖ γὰρ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ποιεῖ γαίροντα. Μεμέτρηται δὲ ὁ γέλας, ὅσος ἐφιζάνειν τῷ προσώπῳ θυμὸν ἐκνικώσης, ἡδονῆς. Pertinet huc haud dubie parva Mercurii figura cum pharetra, de qua v. Hist. d. I' Acad. des Inscriptions. T. XII. p. 258. — *Amovere*, ut *avertere* verba propria de furto pecudam. Nisi forte poeta Homericam rationem (H. l. 69 sqq.) in animo habuit, qua nempe Mercurius ἀντί ποιήσας ὄπα

λάς τὰς πρὸθεν ὄπισθεν, τὰς δ' ὄπισθεν πρὸθεν, *cauda adeo boves retro traheret, versisque viarum indicibus raperet: ne qua forent pedibus vestigia rectis*, ut de simili Caci fraude Virg. Aen. VIII. 210. Quo et adjecta *per dolum* (δολίην τέχνην eadem de re Homer. l. l. 76.) pertinere videntur. Ovidius quoque Met. II. 686. a Mercurio *arte sua abactas boves* ait. *Olim* junge τῷ *anotas*, nisi forte praestat: *nisi olim reddidisses*, h. eo ipso momento, statim, illico: exquisitiore adverbii usu, qui certe de adv. *dudum* satis constat. — *Risit viduus*, graece, ut Virgil. Aen. II. 377. *sensit medios delapsus in hostes. Viduus pharetra*, spoliatus, carens ph. ut ὄρφανός Gr. e. g. Pind. Isthm. Δ. 14. ὄρφανός ὕβριος.

v. 13 — 16. Mythicis jam historicum ut ita dicam, solertiae Mercurii exemplum poeta subtexit. Mercurius deducit Priamum ad Hectoris ab Achille occisi corpus redimendum, per castra Graecorum, nulli visum neque agnitum, eundemque incolum inde reducit. Fundus narrationis apud Homer. II. ω. 336. *Priamus dives πολύκτητος, πολίχρυσος*, ut saepius: hic tamen non simpliciter, sed quatenus magnam vim auri, quo corpus filii sui redempturus erat, curru asportabat Homer. l. l. 228. — *sefellit, ἔλαθε*; latuit *Atridas* Agamemnonem et Menelaum *superbos, μεγαλήτορες, μεγαθύμους*, fortes, perpetuo epitheto. — *Thessalos ignes*, ornate pro vigiliis copiarum Achillis Thessali, Myrmidonum-ducis. Has in specie memorat poeta, quod eae Priamo, Achillem petenti, transeundae erant, et quod iter noctu fiebat. — *iniqua Trojae*, infesta Trojanis, *castra*, Graecum exercitum. Post speciales notiones generalem ponit, tanquam poeta.

v. 17 — 20. Sequitur jam Mercurius ψυχπρωγός, πομπικός, qui animas ad Inferos deducit. — *reponis sedibus*, ponis, collocas, deducis ad *laetas*, beatas sedes, Elysium, piorum sedem. *Locos laetos sedesque beatas fortunatorum nemorum* de iisdem Virg. Aen. VI. 638. — 18. *virga aurea, ῥάβδος χρυσεία*. Ideo inde orta, quod Mercurius comparatur κήρυξι veterum heroum, qui σκήπτρον gerebant; quod *aureum* habet Mercurius, ut Dens. Hinc χρυσόῳρσις dictus. Utitur hic Mercurius tanquam pedo, nam reliqui colores suaviter a pastore ducti. *Coerces. agi, compellis* (ut I. 24. 18. *quam virga semel horrida nigro compulerit Mercurius gregi*) deducis *turbam levem*, exiles animas *εἶδωλα*, (v. ad I. 4. 17.) ad loca infera. Specialiori notioni iterum generalem subiecit poeta, quod a pedestri ratione abhorret. — 19. *Su-*

deris Deorum i. Diis, graecismo vulgari; *et imis*, inferis Diis Ovid. Fast. V. 665. de eodem: *Pacis et armorum superis imisque deorum arbiter*. Claudian. R. P. I. 89. *commune profundis et superis numen*. Hinc Ἐπιτὴς κοινὸς dictus, veluti Argentario Anal. Br. II. 269. c. XIII. — *gratus*, utrisque inseruiendo.

ARGUMENTUM. XI.

Quum homines terrena quaedam cum siderum motu congruere, veluti Oceani aestum cum lunae curriculo, tempestates cum stellarum quarundam ortu vel obitu cet. animadvertissent; proclive sane erat, ut causas horum phaenomenorum ab iisdem repeterent, et unicuique stellae peculiarem aliquam vim, qua in res physicas ageret. diversamque pro diverso cujusque effectu potestatem tribuerent. Dilatato mox hujus scientiae ambitu, res etiam humanae eorundem imperio subjici coeptae sunt, adeo quidem, ut totum humanum genus quasi habena quadam de caelo vincitum gubernari antiqua sibi persuasum haberet superstitio. Ne tamen vano huic scientiae augmento omnis prorsus, cui inniteretur, ratio deesset, utque nova haec inde exorta disciplina certis quibusdam, ad quas res humanae exigerentur, constaret regulis; coepta fieri observatio est (Gell. XIV. 1.), ut animadverteret, quo habitu, quaque forma, quaque positura stellarum aliquis nasceretur; tum deinceps ab ineunte vita fortuna ejus, et mores et ingenium, et circumstantia

rerum negotiorumque et ad postremum finis etiam vitæ exspectaretur, eaque omnia ut usu venerant, literis (quæ ephemerides mathematicæ dictæ) mandarentur, ac postea longis temporibus, quum ipsæ illæ eodem in loco, eodemque habitu forent, eadem ceteris quoque eventura existimarentur, qui eodem illo tempore nati fuissent. Composita ex ista observatione disciplina dicebatur inde genesis, genitura, ejusque inspectio, horoscopus. Conf. ad II. 17. Jam quum omnia, quæ non nisi magno virium impendio, magnaque ingenii solertia adsequi licet, (v. ad I. 5. 21.) quæque nos supra sortem nostram extollere, Diisque exæquare videntur, humano generi a Diis negata, omnesque adeo conatus, quibus aditus ad ea patefit, impios haberet antiquitas; in promptu est intelligere, cur etiam hanc artem, qua eventura, quorum scientia maximum inter Deos atque homines discrimen constitueret, quæque homines Jovi, ut Pacuvius ait, æquipararet, ab hominibus exquiri posse putabantur, impiam atque velitam habuerint. Horatius igitur, ut deterreret Leuconoën (nam et feminas Romæ vana hac futuri explorandi curiositate laborasse abunde constat), ne genethliacis istis artibus uteretur, impium esse ait, in ea inquirere velle, quæ prudenti quodam consilio Dii nobis occultaverint: contra multo satius esse, iis, quæ fato nobis impendeant, tolerandis parem fortemque adeo animum offerre, atque in iis adquiescere. Quumque, quam brevis vita humana sit, etiam absque Babylonis istis numeris perspici possit, multo sapientius esse, præsentis temporis, quod certissimum sit, usura, quantam largiatur maximam, frui, quam in crastinum, quod

admodum, incertum sit eam differe. Eminent hoc carmen cum eloquutionis ornatu, colorumque vigore, tum sententiarum in tanta brevitate excellentia. E v. 5. colligere possis Leuconoën villam habuisse in ora maris Tyrreni, ibique et ipsam, et Horatium quoque nunc forte fuisse: quamquam non opus sit hac suspicione, si mare Tyrrhenum solius ornatus causa, (uti Statio Theb. VI. 20. Tyrrhena hys) positum existimes.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. *sqq. ne quaesieris*, noli quaerere, inquire re, sollicita esse. Propert. II. 20. 60. *At vos incertam, mortales, funeris horam* et qua sit mors adeunda via. *Quaeritis et caelo Phoenicum inventa sereno, quae sit stella homini commoda, quaeque mala*. v. ad I. 9. 13. — *scire nefas*, impium enim est, ea scire conari, sciscitari quaerere. Stat. Theb. III. 562. *quid crastina volveret aetas, scire nefas homini*. Mar. Victor. ad Salm. v. 45. (in Wernsdorf. Poet. min. T. III. p. 108.) *Quaeque deo tantum sunt nota, recondita cunctis, scire volunt, heu grande nefas, et scire videntur*. — quem mihi suaviter declarat Leuconoës adversus Horatium benevolentiam. — 2. *quem finem vitae*, qualem vitae exitum, quod genus mortis, ut in Propert. l. l. *qua sit mors adeunda via*. Nisi forte praestat, quot vitae annos *dii dederint*, constituerint, decreverint, nobis vivendum tribuerint, propter v. 4. *scu plures cet*. *Dare* verbum proprium de fato. Tibull. IV. 5. 4. ubi v. Heyn. — 3. *numeri* sunt computationes ex ephemeridibus s. tabulis astrologicis, in quibus conjunctiones planetarum, positiones siderum ad quemvis diem descriptae erant. In his exputationibus quum tota horoscopi ratio esset posita, docte hanc artem poeta per numeros indigitat. Quo eodem modo *numeros Thrasylli* dixit Juvenal VI. 576. et *numeros astra moventes* Lucan. I. 641. ubi plura congescit Ondend. — *Babylonios* vocat, quia astrologia ex illis terris Romanam adverta erat. Hinc ii, qui hanc artem profiterentur, Chaldaei simpliciter dicti: tanquam Juvenal. VI. 553. — *tentaris*, ten-

to, experire, futura inde explorare conare. Proprium verbum hac de re.

v. 3. *seqq.* *Ut melius, ós, ἔσον βέλτιον*, quanto melius, quanto satius est, *pati*, aequo animo ferre, aequi bonique consulere, in hoc adquiescere, *quidquid erit*, quodeunque tandem acciderit, quaecumque tato nobis impendeant, quam sollicitudo futuri praesentem quoque laetitiam turbet, vitaeque fructum intercipiat. Forte tamen strictiori sensu accipiendam propter sequentia, et explicandum, *quidquid annorum erit*, quantulancumque vitae portionem sors nobis fruendam dederit. — 4. *Seu plures annos Jupiter s. fatum tibi tribuit*, assignaverit, quos vivas, sive hanc ultimum esse jusserit, seu longum, seu breve vitae tibi datum sit spatium. Docto hoc atque ab ipso, quo scriptum est hoc carmen anni tempore, petito ornatu, poeta extulit. Pro annis enim sunt *hyemes*, et pro ea *quae nunc est*, procellarum hibernarum imago egregie elaborata. — *mare Thyrrhenum*, maris Tyrrheni fluctus, qui *debilitantur* per hyemem, ad saxa alliduntur, franguntur, et inde fracto impetu relabuntur. Quo sensu *fluctifragum litus* dixit Lucret. I. 305. Sed ornatus hic *hyems* est subiectum agens, et ipsa fluctus debilitat. — *punicibus* docte pro, saxis cavis, exesis. v. Virg. Ge. I. 44. et 374. item. Lucret. I. 326. *vesco sale saxa peres* — *oppositis*, qui objecti sunt fluctibus, *προβλήσει οροπέλοις*, (Homer. Il. β. 396.) qui praetendantur mari ad eos frangendo: adposito epitheto. *Villam ad Austri flatus oppositam* pariter Catull. LXII. 2. *Rupes expositas*, quae in mare procurrant, dixit Stat. Ach. I. 449.

v. 6 *seqq.* Quin tu potius laeto atque securo animo frui hocce, quod tibi datum est, vitae tempore, cujus spatium et per se satis circumscriptum sit, et hoc ipsum cito elaboratur. Vide quam graviter et exquisite poeta vulgarem hanc sententiam expresserit. Est adeo corrigentis *τὸ sapias*, h. meliorem vitae rationem, quaeso, inea, vita rectius utaris, fere ut I. 7. 17. *sic tu sapiens finire memento tristitiam* &c. Itaque feminam, ut in corde praecox vitae tempus transierit, hortaturus, jubet eam *vinum liquare* h. percolare, sicque libendo aptam reddere. Quam enim vini delaceandi artem parum cognitam haberent veteres, oportebat eos vinum apposum aut fumo mataratum (v. ad III. 8. 11.) et sic turbidum ac spissum per succum, et tenui lino confectum, tenuique vimine variis contextam (Colum. IX. 15, 12.) colare s. trans-

mittere, ut purgaretur a faccibus, et liquidius fieret. II dicebatur, ὀλιζέιν, σκελιζέιν, ἔξαρτιάζέιν. v. Heringa Obs. c. XX. p. 163. Antiquissimum hunc morem confirmat etiam inscriptio Sigea, qua dedicantur κερήρ, ἐπιστάρων, et ἡθμός. Jam etsi hoc muliebri esset negotium; poeta tamen non tam hoc agere videtur, ut Leucoonoën ab astrologicis rationibus ad operas femineas traducere velit, quam potius, ut futuri sollicitudinem missam faciat, eamque vinum bibendo, animo efficiat. Eadem loquendi ratio in Martial. VIII. 45. 3. in amici redita: *Defluat, et lento splendescat turbida: lino amphora centeno consule facta minor.* Neque vero morari quemquam debet, quod feminae hoc poeta praecipiat. Vide vel I. 17. 21. et III. 12. 1. 2. — *spatio brevi*, quam brevis sit vitae spatium, in hac vitae brevitate, *reseces* rescidas, ne longe nimis porrigas, ne alas, imo contrahas, *spem longam*, longioris aetatis; longe porrectae. Praeclare sibi opponantur *spatium breve* et *spes longa*. Eadem sententia eodem ornatu est I. 4. 15. *Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam. Resecamus spem vitae*, quam, ultra ejus terminum porrectam, in fines suos cogimus, contrahimus, ita ut spem vitae ne ulterius producamus, quam per ejus brevitate licet. Virgilii locus Aen. X. 107. *quam quisque secat spem a nostro alienus videtur.* — *dum loquimur*, qui adeo, dum haec ita loquimur, *fugerit* sit, ut effugiat *aetas*, aliquantulum aetatis. Hinc *imida* ea dicitur, quae tam cito elabendo sui fructum nobis invidere videtur. Similis color in Juvenal. IX. 126. et Pers V. 152. *Vive memor leti, fugit hora, hoc, quod loquor inde est.* adde Incerti Idyll. in Rosam v. 35 — 38. in Anthol. Lat. Burm. T. I. p. 705. de brevissimo temporis spatio adhibuit Petron. c. 99. *ubi ex aratro domifecta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina dilabitur.* — *carpe diem* hodie. καίρῳ λάβε, (e. g. Aeschyl. Sept. adv. Th. 65.) praesenti, quod vivendum tibi datum est, tempore utere, fructum ejus ne intercipi atque elabi tibi patiare. Ad verba et sensum III. 8. 27. *dona praesentis cape laetus horae.* Nec ablatit Terentianum Adelph. II. 4. 23. *hilarem hunc sumamus diem.* Male comparant Epicureorum καπιζέιν. cf. ad III. 29. 42. — *quam minimum credula*, parum fiduciae collocans in *postero*, crastino, quam admodum incertum sit, an crastino vivas.

ARGUMENTUM. XII.

Carmen hoc, quod est e genere gravi atque magnifico, tantam in adornando atque pertractando argumento artem ostendit, tantaque augustissimarum imaginum dignitate, orationisque ornatu, atque eloquutionis vi conspicuum est, ut ipsam lyricae poeseos majestatem repraesentare, omninoque splendidissimis Horatii operibus adnumerandum videatur. Sed in ejus descriptione admodum haerere videas Intpp., quod non mirum, quum singularis omnino illius ingressus sit. Putant fere, Horatium enumerare Deorum, heroum, et magnorum Romae virorum multitudinem, quos nolit canere, et tamen breviter canat, tum ad Augustum venire, quem proprie voluerit canere. Sed quum sic jejunam admodum rationem sequutus esset poeta, tum ne sequutus est quidem; nam omnes, quos memorat, canere se velle nimirum ait. Quumque et hymnorum et odarum genus fuisse constet apud veteres, quod plurium laudes complecteretur; Horatius, Augustum celebraturus, eam rationem sed novo artificio imitatur ita, ut Deos, heroes magnosque Romae viros enumeret, et brevi elogio decoret, istique splendidae seriei ad extremum adnectat et adsociet Augustum, neque solum sic illis parem, sed uno Jove inferiorem ponat. Quo quam splendidum atque excelsum Augusti elogium contineatur, quis non videat? Igitur ita informemus animo progressum carminis. Poeta entusiasmo excelso, et impetu, magni alicujus argumenti canendi, correptus, plenus sublimium sensuum

ipse ambigit, quod illud argumentum sit. Quare exemplo et imitatione Pindari e Musa sciscitatur, quis ille sit vir, aut heros, aut Deus, quem se canere velit. A Jove igitur, Musarum principio, Deorum maximo, exorsus ad ejus liberos transit. Memorantur adeo Pallas a Jove secunda, Βάχχης ἐνυάλις, Diana Ἰοχέαιρα, ejusque frater Apollo ἐκχβόλος; tum ex heroibus Hercules, victor monstrorum domitor, σωτήρ, et Dioscuri, σωτήρες iidem etiam et tempestatum pacatores. Deinde ad viros progressus, ut ad primarium carminis argumentum transitum sibi pararet in summis suae gentis viris commemorat Romulum, urbis conditorem et Numam efferati militia populi per quietem formatorem, religionum, morum, legumque institutorem. His subjungit Tarquinium Priscum, fasces, trabeas, curules, omnia denique decora et insignia, quibus imperii dignitas eminebat (Flor. I. 5.) ab Etruscis a se subactis, ad Romanos transferentem, et Catonem Uticensem. Tum sequuntur priscae aetatis venerabiles viri nonnulli, Regulus, Scavri, Paullus, Fabricius, Curius, Camillus, fortitudine bellica, patriae caritate, generoso spiritu, gravitate et constantia clarissimi, disciplinae antiquae continentiaeque ac morum severitatis servantissimi; Camillus etiam Romae conservator ac restitutor, ac velut alter conditor. Facta dehinc magnifica transitione ad Marcellum juvenem, Augusto et populo R. carissimum, gentemque Juliam, inde ad ipsum Augustum a Jove secundum, divinumque cum eo imperium habentem, enthusiasmi impetus defertur. Scriptam autem est h. c. a. U. DCCXXXI. vivente adhuc Marcello,

*bellumque Augusto contra Parthos parante,
Comparetur cum eo Pind. Ol. β. et Nostri. III. 25.*

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sq. Prima exordii atque totius fere carminis stamina ducta a Pind. Ol. β. pr. Ἀιχμηφόρμιγγες ὕμνοι, τίνα θεόν, τίν' ἦρωα, τίνα δ' ἀνδρα κελαδέσσομεν; in quo adumbrando et amplificando poeta doctrinam atque artem, qua a Diis exorsas ad Augusti laudes progreditur, haud vulgarem ostendit. Multo tamen simplicior Pindarii exordii ratio videtur; nam laudes θεοῦ, h. Jovis (v. 4.) et herois, Herculis (v. 5.) haud alienae erant a carmine, quo Theronis victoria in ludis Olympicis celebraretur. — *Viri*, qui virtute ac meritis reliquos homines antecellunt, *heroes* ἡμίθεοι ex his Alciden et Dioscuros memorat; ex istis vero Romulum, Numam Pompilium cet. Nam Romulum *viris* adconscribi a poeta, v. 33. Rom. *post hos* cet. clare patet. — *Lyra vel tibia*, carmine, quod ad lyram vel t. canatur, lyrico inde adpellato. Utrumque conjungit etiam Pindarus Isthm. ε. 33. κλείονται δ' ἐν τε φορμιγγεσσιν, ἐν ἀλλῶν τε παμφάνοις ἑμοκλαῖς, et Ol. γ. 13. 14. φῆμι γγα ποικιλῶμερον καὶ βοῶν αὐλῶν, ἐπέων τε θείων, et Cl. 1. 113. τίν' δ' ἀδυεπῆς τε λύρα γλυκὺς τ' αὐλὴ ἀναπλάσσει χάριν. cf. III. 4. 1 sqq. — *acri ὄζει*, acuto et gravisono, qualis est buccinae nostrae aut tubae. Hinc Pind. I. 1. βοῶν αὐλῶν et Auct. Ep. 174. (Br. Anal. III. 184.) αὐλοῦς dixit βαρυφθόγγου. — 2. *sumis* eligis *celebrare*, graece, pro, celebrandum, canendam. *Sumere* sapius de eligenda carminis materia, ut Ep. I. 3. 7. A. P. 38. Quod Musae canendi partes delegat, hoc cum per se plus dignitatis habet, tum adcommodatius est propter seqq.

v. 3 — 6. *Cujus nomen*, laudes *recinet*, cum delectu proferat, reddat *imago* sc. vocis, Echo. Est adeo docta superioris sententiae amplificatio. Echo paullo audacius *imago* simpliciter dicitur, ut I. 20. 7. Sed haud debite antiquus et doctus is vocabuli usus erit; nam sic habet et Cic. Tusc. III. 2. Plenius Virg. Ge. IV 50. *vocisque offensa resultat imago*. Similiter παντοίων ἐπιμάτων λέλλον ἐκείνη Echo vocat Archias XIV. 3. (Anal. Br. II. 9. 95.) Horatium secuti sunt Stat. Silv. I. 3. 18. *fallax respon-*

sat imago. et Valer. Flacc. III. 597. *responsant silvae et vaga certit imago.* — *jocosa* e natura rei, quatenus Echo fulit et ludit nos. Lucret. IV. 574. *frustratur imagine verbi. fallax* Stat. I. l. — 5. 6. Ad exorandam Echus imaginem montes poeta memorat, a quibus lyrae ac vocis sonus reflectatur. Quomque Musae canendi partes injungat, ex montibus eum delectu ponit Heliconem et Pindum, Musis sacros; Haemum veto, quod is olim nobilissimorum poetarum Linii, Musaei, maxime vero Orphei cantibus insonuisset; qua ipsa de causa adjectos puta vv. 7 — 12. *Helicon* Boeotiae mons, Phocidi adiacens, Musarum sedes. Jugi ejus nemorosa docte declarat poeta per *oras umbrosas.* *Helicon virentem* Ep. II. 1. 218. *ἠΐδον ἀνάλκτος* adeo audit Pindan. IX. 28 res satis nota. v. Passerat. ad Prop. III. 1. init *Pindus* Thessaliae mons, et ipse Apollini et Musis sacer. *Haemus*, Thraeciae m. *gelidus* dictus ob silvas, ut sup. 1. 30. inf. 21. 6. Virg. Ge. II. 488. *o qui me gelidis in vallibus Haemi sistat et ingenti ramorum protegat umbra.*

v. 7. sq. In Haemo monte, Orphei cantu celebratissimo. Vide quam docte atque ornate pedestre hoc poeta extulit! — *vocalem Orphea*, *φειλέντα* cantantem, vel lyram pulsantem. Sic *vocales chordae* Tib. II. 5. 3. Seneca Azam. 326. *resonetque manu pulsa citata vocale chelys.* Hinc omnino de poesi; ut *vocales untae* Stat. Silv. I. 2. 6. Juven. VII. 19. *nectit quicumque canoris eloquium vocale modis.* Silvae s. arbores secutae sunt lyrae sonum, adpropinquarunt ei *temere*, nullo ordine, confuse, uti promiscue antea steterant. Nihil amplius.

v. 9. sq. *Arte materna*, quae matri ejus, Calliope, propria est, vel, quam mater eum docerat. *τίχην μωσικήν.* *Cirrhias artes* vocat Claudian. Praef. v. 23. ad R. P. l. II. Seneca, h. l. forte ob oculos habens, Herc. Fur. 573. *Quae sylvas et aves saxaque traxerat urs, quae praebueraat fluminibus moras.* — *rapidos lapsus*, concitatum cursum *fluminum*, rapidissimos fluvios *morantem*, inhibentem, sistentem. *Labi* jam per se citatum cursum innuit. v. II. 14. 2. cf. Heyn. ad Tibull. I. 8. 43. Omnino haec per suppressum fluviorum cursum ventoremque silentium declarata summa per rerum naturam tranquillitas prisca atque augusta imagine vim poeseos ac musices egregie repraesentat. Co ferri omnino velim Orph. Argon. 259 sqq. et 431 sqq. Apollon. Rh. I. 23. sqq. Antip. Sid. c. LXVII. (Anal. Br. II. p. 24.) Virgil. Ge.

IV. 454 seq. Ovid. Met X. init. Senec. Herc. f. 572. sqq. Claudian. Praef. ad l. II. de R. Prof. — *blandum* . . . *quercus*, qui- que tam blandus esset in tractandis fidibus, qui tam blande, tam suaviter lyra caneret, ut quercus hisce cantus blandimentis permulsae atque illectae cum sequerentur. *Θιλογομενας δρυας* eadem in re dixit Orph. l. l. Ceterum graecam structuram *blandum* — *ducere*, pro, blanditiis suis, blande ducentem, facile animadvertas. Eandem Markl. ingerere conabatur Stat. V. Silv. 5, 84. *blandique* — *excepisse genas*. Sed de hoc suo loco. — *auritas*, audacter et lyrico, pro, auscultantes, cantus suavitate deliratas. Imitatus est h. l. Sidon. e. II. 71. *qui cantu flexit scopulos, digitisque canoris compulit auritas ad plectrum currere silvas; quum starent Hebrae latentes, cursuque ligato fluminis attolenti carmen magis unda, sitiret.* et XXIII. 190. *aurita chelym capiente silva.* Id. XVI. 4. de Amphione: *Ogygiamque chelym quae saxa sequacia flectens cantibus, auritos erexit carmine muros.*

v. 13 sqq. *Quid prius . . . laudibus?* quem prius celebrem, quam Jovem? Ab hoc initium carminis facere decet; hujus laudes primum dicendae sunt. Respexit Horatius haud dubie antiquiorum poetarum, quique eorum carmina recitarent, solennem morem, quo carminibus prooemio aliquo, in Deorum, maxime Jovis, laudibus occupato, pracluderent. Notus satis est locus Pind. Nem. II. pr. *Ὄθιν περι και Ὀμηριδαι βακτηων ἐπειων τὰ πόλλ' αὐτοῖσιν ἀρχονται Διὸς ἐκ πρῶσιμον.* Hinc Jovis laudes *solitas* vocat, quae primo loco a poetis memorari solent. — *Parcens* sc. hominum ac Deorum, Jupiter, absolute sic dictus, ut *Pater* Virg. Ge. I. 353. et sic saepissime. — 14. Summus rerum arbiter, qui universum numine suo regit. — *res hom. ac Deor.* τὰ τῶν ἀνθρώπων και θεῶν, qui homines ac Deos regit, iis imperat, juxta Homericum: *δραξί ἀδρῶν τε θεῶν τε.* Similiter Virg. Aen. I. 229. *o qui res hominumque Deumque aeternis regis imperiis et fulmine terras,* de eodem. — 15. Universum declarat poeta *per mare, terras, et mundum* h. caelum, solem et lunam, quorum cursum ita *temperat.* moderatur, regit, *variis horis*, ut inde anni partes, vicissitudinesque temporum procedant: qua fere ratione Sol et Luna *annum caelo ducere* dicitur Virg. Ge. I. 6. Hinc *Διὸς μεγάλων ἐταυτοῦς* vocat Homer. II. β. 134. et ipsae Horae filiae Jovis et Themidis audiunt, veluti Orph. II. in eadem, v. 6. Spe-

maest igitur notione poeta curam, qua Jupiter universum continet, expressit per anni tempora, certo quodam ordine ab eodem divisa atque distincta; nam haec ipsa evincunt *certa ratione gerit rem atque ordine certo* juxta Lucret. V. 1453. cujus adeo Jupiter auctor est.

v. 17. *sqq. Unde*, quare, sc. quum in Deos hominesque imperium exerceat, universumque terrarum orbem regat, *nihil generatur*, οὐ μείζον τι γίγνεται nihil existit, est, quod *majus*, praestantius, potentius sit *ipso* Jove: οὗ καὶ φέριστατός ἐστι θεῶν κράτεστε μέγιστος Hesiod. Theog. 49. Est adeo Ζεὺς ὑψίστος, πάντων μέγιστος (Aeschyl. Choëph. 202.) πανκράτατος (Callim. H. in Jov. 91.) et Latinis *Invictus*, *Exsuperantissimus*, *Maximus* et sim. *Nil majus*; nemo major, ut Ovid. Met. II. 60. *vasti quoque rector Olympi* — non agat hos currus, et quid Jove majus habemus? et F. st. V. 125. *Ille ubi res caeli tenuit, solioque paterno sedit et invicto nil Jove majus erat.* Alii h. l. sic accipiunt: *Unde*, ex quo Jove *nihil*, nulla proles *generatur*, gigni potest, quae major sit *ipso*: putantque respici fabulam, qua Jupiter Thetidis conjugium ideo respuerit, quod in fatiis esse sciret, eum, quem Thetis editura esset filium, patre praestantiorum futurum. Sed haec longius petita videntur, et sententia, quae inde procedit, et parum congrua est h. l., et laudem satis jejunam, ipsoque Jove indignam continet. — — 18. *Nec quidquam* ei simile, nemo aequalis ei, *viget*, floret dignitate atque potentia, nemo par ei est; — *aut secundum*, quod statim eum sequatur, quod ejus potentiam prope attingat: imo omnes reliqui Dii Jove longe inferiores sunt. Imitatus est h. l. Martial de Roma, XII. 8. *Terrarum dea gentiumque, Roma, cui par est nihil, et nihil secundum.* — 19. 20. Proxima tamen quamvis longo intervallo, ei est Pallas. Adposite Virgil. Aen. V. 320. *Proximus huic, longo sed proximus intervallo.* Quintil. Inst. Orat. X. 153. *Quamvis ei* (Antimacho) *secundas fore Grammaticorum consensus deferat; et adfectibus, et jucunditate, et dispositione et omnino arte deficitur, ut plane manifesto adpareat, quanto sit aliud, proximum esse, aliud secundum*, h. Antimachum secundum quidem esse, longissimo tamen intervallo priori proximum. Contra *Virgilius* eidem l. l. §. 86. *secundus* dicitur, *propior tamen primo quam tertio.* — *Honores occupavit*, τιμὰς ἔχει, ἔμμερε τιμῆς, sortita est munera, quibus proxime ad Jovem accedit, quae ei proximum a Jove locum vin-

dīcant. Nimirum potestas aliqua, singulare aliquod munus, imperium, quo Jupiter unumquemque Deum ornavit, quod adeo ei propriam est, poetis dicitur τιμῆ, γέρας et sim. *Honorem* eodem sensu adhibuit Statius Silv. III. 2. 14. *dīae Nereides, — quīs honor et regnī cessit fortuna secundi.* Sortita est adeo Pallas honores munerā, non quidem tam amplā, quam Jovis: ceterorum tamen Deorum τιμῆς insigniora. Ad sensum C. Hm. Lav. Pall. 131. *ὡς Ζεὺς τόγχε θυγατέρων δῶκεν Ἀθανκίᾳ, πατρῷα πάντα μέεσθαι.* In monum. antiquis eadem cum Jove ideo sociata conspicitur, c. 7. Mus. Capitol. T. IV. t. 8. Hinc et proximum a Jove locum in Deorum concilio occupat. v. Spanhem ad Callim. H. Apoll. 29. edde Homer. II. 6. 131. Quo respectu poeta Palladem proximos honores occupasse videtur dixisse, fere ut *Homerus priores sedes tenere* dicitur IV. 9. 5.

v. 21. *sqq.* Vulgaris continuandae orationis ordo ferebat: canam etiam Bacchum, Dianam, Apollinem; sed docte hunc variavit poeta, orationique, ad Deos ipsos, e priscorum hymnorum forma, eam convertendo, novum vigorem adjecit. *Proeliis audax*, audacter pugnavis, ferox, bellicose. Orph. H. 44. 3. *ὅς ξίφεσιν χαίρει, ἰδ' ἀμυχοί.* ad Bacchum — *bellorum potentem* juxta Marob. Stat. I. 19. Praecipuae ei partes datae in Gigantomachiis. A. II. 19. 21. Celebratur quoque ejus expeditio adversus Indos suscepta. Hinc armatus in monum. antiquis conspicitur v. Wia. Relman. Monum. ined. p. 67. et allegor. p. 41. — 22. *Virgo*, Κόρη, Παρθένος absolute dicta Diana; nam in muneribus a Jove ipsi tributis erat et *παρθενίη* juxta Callim. H. in eandem v. 6. — *inimica belluis*, ornate, quae persequitur belluas, *belluarum agitatrix*, ut dicitur Arnob. IV. p. 241. ex emend. Markl. ad Stat. p. 99. dea venatrix, *θηροκτόνος, ἐλαφιβόλος, ἔσσκοπος, ισχύειρα*, quae sunt Homericæ Dianae epitheta. — 23. *metuende sagitta*, qui sagittam jactis, (ut *metuende thyrso* II. 19. 8.) sed alterum cum vi, propter adi. *certa*, quae scopum attingit, quae nunquam aberrat, quae *praedae certa* est., ut Senec. Herc. Oct. 1655. Idem de Dinea Hippol. 57. *cujus certis petitur telis fera*, quocum *εὐκέρως* τοῦ Sophocli. Philoct. 105. comparavit Vallien ad Eurip. Hippol. v. 1416. Sic *certi venatus* Claudian. in Probi Cons. 187. et in Nupt. Honor 2. *Parthis sagittas tendere certior.*

v. 25 *sqq.* Jam ad heroum laudes descendit poeta. Memorat ex his *Alciden*, Herculem, Alcaei nepotem, et *pueros, παῖδας*, filios

Iodae et Jovis Dioscuros, Castorem et Pollucem. Eosdem conjunct III. 3. 9. *Hunc*, alterum, Castorem, *nobilem superare*, ἐνδοξοὶ μάχην (v. Toup. Curae noviss. in Suid. p. 151.) graeca structura pro nobilem ex eo, quod *superavit*, superior fuit *equis*, equo, equestri certamine victor fuit. — *illum*, alterum, Pollucem, quod victor discessit *pugnīs*, pugnorum, caestuum certamine, πυγμαχίῃ in qua Amycum necavit. v. Apollod. I. 9. 20. Eadem de utroque comprehendit notissimus Homeri locus II. 7. 237. Καστορὸς δ' ἰπποδάμοι, καὶ πῆξ ἀγαθὸν Πολυδῆύκεα. Sed et uterque cum equo occurrit in Monumentis antiquis; item apud poetas, ut Pind. Pyth. a. 127. λευκοπάλους eos vocans: adde Eurip. Hel. 1680. Lucian. T. I. p. 282. ed Reitz. et Ovid. Metam. VIII. 372. — Sequitur eorum vis benefica, quae iis inter Deos relatis muneris loco a Jove obtigit, ut hominibus in mari periclitantibus succurrant: τιμὰς σωτήρας βροτῶν ἐν ἁλὸς ῥοδίοις vocat Eurip. Electr. 991. v. ad. IV. 8. 31. Ratio hujus figmenti in eo quaerenda videtur, quod duae flammulae in malo navis adparentes nautis indicio sunt, tempestatem mox sedatum iri. His vero Dioscurorum praesentiam et auxilium manifestari persuasum sibi habebat antiquitas. *Simul* ac eorum *stellu*, sidus ut Virg. Ge. I. 222. nam de duabus stellis intelligendum. — *alba*, lucida, clara, ut de iisdem I. 3. 2. et IV. 8. 31. Sic λευκὸν Ἄους πρόσωπον Eurip. Electr. 730. *albus Lucifer* Ovid. Met. XV. 149. Potest et esse, caelum puram reddens adposito h. l. et exquisito vocis usu. Sic *albus Notus* I. 7. 15. — *refulsit*, adparuit in conspectum venit.

v. 29 sqq. Statim tempestas sedatur, et mare tranquillum fit. Insigniter hoc et graphice exornatum. Ante oculos fuit Theocrit. κβ'. 19 sqq. ἀλλ' ἔμπης ὑμῶς τε καὶ ἐκ βυθοῦ ἔλκετε νῆας αὐτοῖσιν ναύταισιν διομένοισι θανέσθαι· αἴψα δ' ἀπολήγοντ' ἀνεμοί, λιπαρὰ δὲ γαλήνη ἀμείλαγες, νεφέλαι τε διέδραμον ἄλλυδις κλάξι. *Defluit*, demanat, relabitur de *saxis humor*, νεφές, unda fluitans *agitatus*, scopulis superjectus, ut in Virg. Aen. XI. 625. *proutus* — *scopulosque superjacit undam spumeus*. Mare adeo subsilit, sternitur, στροφίνονται, quae poetis solennia sunt hac in re. — 30. *concidunt*, subito cadunt, flare desinunt, ut Virg. Ecl. IX. 57: *Et nunc omne tibi stratum silet aequor et omnes, adspice, ventosi ceciderunt murmuris aerae*: contra surgit ventus, φορῆς — *fugiant nubes* cf. Theocr. l. l. et Virgil. Aen. V. 820. sq — 31. *minat*, quae exitium nautis minatur, seu simpliciter alta, ere-

eta, solenni poetarum usu. — *ponto* casu tertio, in pontum re-
cumbit, mare adeo explanatur, fluctibus non amplius movetur.
Magnificum est illud, *nam sic voluere*, solo eorum nutu haec om-
nia fiunt.

v. 33 *sqq.* Sequuntur *viri*, qui Romam magnam reddiderunt;
quorum multitudine ita obruitur poeta, ut quem maxime laudet,
nesciat, et sic praetereundo omnes extollat. Imitatus est locum
Auson. Prof. VIII. init. sed admodum jejune. — *quietum Pom-
pili regnum*, Numam Pompilium, qui partum armis imperium pa-
cis artibus, legibus ac religionum cura corroboravit. Liv. I. 21.
*maximum ejus operum fuit tutela per omne regni tempus pa-
cis.* — 35. *Tarquinii Prisci fasces*, regni insignia, quae ille ab
Etruscis petiit. — *superbos*, splendidos (ut I. 35. 3.); pertinebant
enim ad magnificentum regis adparatum. Tarqu. adeo Priscum *pa-
ce et bello promptissimum* (Flor. I. 5.) laudat maxime a regiae
dignitatis ac potestatis augendae studio. Tarquinio Superbo,
quem nonnulli intelligi volunt, in hoc carmine omnino locus non
erat. Virgilio quidem Aen. VI, 818. uterque T. memoratur; sed
is animarum, Noster vero summorum virorum, quibus Augustum
subjicere poterat, recensum agit. Multo magis a consilio carmi-
nis abhorrere arbitror, Tarq. Superbi tyrannidem a poeta ideo
memorari, quod ista mutandi imperii regii in liberam civitatem
causa exstitisset, utque adeo poeta imperii Romani conversionem
sub eo factam solummodo innuere voluisset. — 35. *Catonis* Uti-
censis, ultimi libertatis defensoris *letum*, quod sibi ipse paravit,
ne in manum Caesaris veniret, sicque ei tyranni vultus adspicien-
dus esset. v. Cic. Off. I. 31. hinc *nobile*, quod, quam in republi-
ca ei amplius vivere non liceret, mori decrevisset. Atque hunc
inter magnos viros memorare poetam nihil vetuit, quum et Augu-
stus libertatis propugnatores magni faceret, seque amicum pristi-
ni reipublicae status profiteretur. Conf. Virg. VIII. 670. et
ibi Heyn.

v. 37 *sqq.* De *Regulo* vide inf. III. 5. — *Scaurorum* gens
multos dedit Romanae reipublicae magnos ac nobiles viros, in
quibus eminent M. Aemilius Scaurus, vir gravissimus, et prin-
ceps Senatus; ejusque filius M. Scaurus, aedilitatis magnificen-
tia clorus; uterque consilio, gravitate, constantia clarissimus. vid.
Cic. Pontei. 7. Muren. 8. — 38. *Paullus* Aemilius Cos. in fune-
sta, vitio collegae Terentii Varronis, Cannensi clade quum fortissime

pugnasset, nolens tantae ignominiae, cujus unus insons erat, superstes esse, se peripendum hostibus dedit. v. Liv. XXII. 49. Flor. II. 6. 16. Hinc *prodigus*, contemtor ac profusor *animae*, pro vulgari, vitae, — *magnae*, quatenus generosum sic animum suum prodebat. Imitati sunt hunc splendidum verbi *prodigus* usum Ovid. Am. III. 9. 64. Sil. I. 225. Stat. Theb. III. 603. VIII. 406. et Claudian. in Ruf. II. 183. Ruidiculae quidam in animamagna et *Paullo* oxymoron videbant. — *Poenno*, Hannibale. — 39. *gratus*, grata pietate illorum memoriam recales, *insigni Camena*, carmine *referam*, quo ipsi insignes reddantur, ipsorum virtus posteris innotescat. Sic malim, quam simpliciter, eximio, sublimi. Conf. I. 1. 5. Sequuntur sancta exempla antiquae integritatis, frugalitatis, continentiae, ac laborum patientiae. C. *Fabricius* Luscinus, quum contra Sannites et Pyrrhum bellum consul gereret, munera hostium sprexit, et difficilius ab honestate quam sol a cursu suo averti potuit. v. Cic. Off. III. 22. Val. Max. IV. 3. Hinc *parvo potens* Virgilio dictus Aen. VI. 845. cf. Claudian. de IV. Cons. Honor. 413. sqq.

v. 41 sqq. Jam ea, quae sequuntur, praecclare frugalitatem et continentiam, quibus res Romana in tantum fastigium excrevit, exprimunt. *Hunc Fabricium*. *Additionem* hanc dicendi rationem vocat Quinctil. IX. 3. 18. — De M. Curio Dentato v. Valer. Max. IV. 3. Quum ejus aetate Romani coepissent tonderi atque comi: Plin. VII. 59. ipse retinuit morem veterem, crinesque *incomptos*, intonsos atque impexos aluit. Hinc ipse perfectissimum antiquae morum severitatis exemplum Romanis habebatur. v. vel Juven. II. 3. Adlusit ad hunc locum Martial. I. 25. et IX. 28. Observa exquisitiorem continuandae orationis normam. Fedestre fuerat: referam Fabricium, Curium, et Camillum, quos paupertas utiles bello tulit. *Paupertas*, sensu Romano, non egestas, et omnium rerum inopia, sed fortunarum mediocritas ea, unde dure et parce vivendum sit. Illa et corpus duratur, et animus roboratur (v. II. 2. pr.) et sic magni ac fortes viri finguntur. Lucan. I. 166. *paupertas secunda virorum*. Contra cf. Juven. VI. 293. — *saeva*, δεινή, χάλειή, ἀργαλέη, quae ad quaevis dura, ac perpersu gravia nos impellit, μόχθοιο διδάσκαλος Theocr. XXI. 2. — *avitus fundus*, agellus a majoribus acceptus, nullis accessionibus dilatatus. cf. I. 1. 11. et V. 2. 3. adde Burm. Anthol. Lat. I. p. 497. — *apto cum Lare*, cum tecto, quod *aptum* erat, con-

veniebat fundi exiguitati adeoque modico, exiguo. Aliter Justi Spec. Obs. crit. c. 9. Jam haec paupertas atque continentia istos viros *tulit*, protulit, atque finxit *utiles* bello, *χρησίμους, χρηστούς ἐς πόλεμον*, bello idoneos, laboribus quippe a pueris ad-
suetos, iisque induratos.

v. 45 *sqq.* Excellentissimi versus: quibus Marcellum juvenem Octaviae, Augusti sororis, filium, Juliae, ejusdem Augusti filiae, conjugem adoptatum ab Augusto (quod Sanad. contra Massonum docet e Flut. vit. Anton. p. 952.) et haud dubium illius successorem (v. Dio LIII. 30.) splendidae illi summorum virorum seriei subito et ex ingenti quasi saltu facto, adsociat: quo maxime et feriri et oblectari Augustum populumque R. oportebat. Nam erant in illo Marcello, licet vix annum XVII. attigisset, splendidissimae virtutes, summaque de eo et Augusti, et omnium Romanorum, quorum delicias eum fuisse constat, exspectatio, ut ejus mortem a. 731. insecutam universus populus communi lactu prosequeretur. Cf. Virgil. Aen. VI. 861. *seqq.* et Vellei. II. 93. Tantas de eo conceptas spes summa et ingenii et iudicii venustate poeta expressit. — *fama*, laudes ejus ac virtutes *crescunt*, continuo augentur. Exquisite pro his *fama* poterat poni, quatenus per eas Marcellus in ore omnium erat, ab omnibus collaudabatur. — *oculto aevō*, tempore, non animadversis incrementi temporibus, et momentis, i. sensim et occulte; sic ut, quoties adspiciamus arborem, nova germina ac folia, novos ramos emicuisse videamus. Quota haec praecelara comparatio e Pind. Nem. 7. 68. ἀύξειται ὁ ἀρετᾶ, χλωραῖς ἑτέροις ὡς ὅτε δένδρον αἰσσει, σοφοῦς ἀνδρῶν ἀεθροῖς ἐν δικαίῳ τῆ πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα. cf. et II. 30. 7. Virg. Ecl. X. 7). ad sensum comparationis Sil. VI. 63. de Regulo: *qui, longum semper fama gliscente per aevum, infidis servasse fidem memorabere Poenis.* et Avien. Descr. O. 258. *Musis interminata vita permanet, et memori laus semper puliulat aevō.* — 46 *sqq.* Jam a Marcello transitus erat facilis ad familiam Juliam, unde ille per matrem ortus erat, inque eam postea etiam insitus. Vulgaris sententia erat: omnino gens Julia ad summum nunc gloriae fulzorem pervenit. Id splendide ornavit, dum pro gente Julia est *sidus Julium*; quemadmodum *sidera* gentis dicuntur singuli, qui eam illustrent, viri: v. Ovid Trist. II. 167. Pont. III. 3. 2. — *inter omnes sc. ceteras stellas*, h. familias Romanas emicat gens Julia. Assumendum hoc e *sq. ignes*, h. stellas, quas luna obscurat.

Cf. V. 15. pr. et Sapph. apud H. Steph fragm. Iyr. T. II. p. 35. ἀστέρες μὲν ἄμφι καλὴν Σελάναν εἰς ἀποκρύπτουσι φεινὸν εἶδος, ἐκείτην πλεῖστοια μάλιστα λάμπη De aliis difficultioris hujus strophæ interpretationibus, de quibus dicere hic non valet, v. Saad. ad h. I. Masson. vit. Hor. p. 226. et Ouwens. Noct. Hag. p. 350.

v. 49. sqq. Vulgaris sententia erat: atque ex hac gente Judia est, eamque fulgentissimam fecit Augustus, terrarum dominus, quem tueatur Jupiter, quaesumus. Sed nihil sublimius et augustius esse potest illa Jovis subita et splendida invocatione; quæ pro transitu est pleno jam erumpente animi affectu ad primariam carminis argumentum, partemque illius haud dubie magnificentissimam. Sensus: o qui generis humani pater, ejusdem conservator clavis, maxime vero regum tutelam geris: fac itaque, o Jupiter, ut Caesar regnet secundus a te. *Orte Saturno* e gr. Κρονίων Κρονιδῆς. — *cûra*, tutela *Caesaris*. — *magni*, ut dicitur *egregius* I. 6. 11. III. 25. 4. *altus* III. 4. 37. cf. Barræ. ad Prop. p. 258. — *data*, injuncta est tibi a *fatis*. Splendida rei imago! ad quam devenit poeta, quod omnino reges in Jovis tutela esse dicantur, διοτρεφεῖς inde Homero dicti v. Callim. H. in Jov. 79. et ad III. 1. 5. — *Fatis*, per fata; nisi forte jungere præstat: *fatis* Caesaris tibi cura data est, graeca structura. — 51. *tu regnes C.* s. docta inversione pro, *fac ut Caesaris imperium secundum a tuos sit*, ut te solo minor (v. 57.) terrarum orbi imperet.

v. 53. sqq. Graviter preces in vaticinationem transcunt. Quemadmodum tu in caelo, ita is in terra regnabit. Sed exquisitius inverfatur hoc. Sententia ipsa solennis et usitata poetis ejus ætatis, ut III. 5. pr. Virg. Ge. IV. 560. sqq. Ovid. Met. XV. 85: Fast. II. 130. Manil. I. 197. Jam v. 52—57. exprimitur illud: Caesar orbem terrarum reget, subactis ejus reliquiis. Hoc posterius splendide extulit, dum, quod ipsum etiam solenne erat, Augusto Parthorum atque Indorum, extremorum terræ populorum debellationem pollicetur; quod et per se magnificentum est, et ex eo, quod tum suspicio erat, Augustum bellum in Parthos quibus Indi finitimi, suscepturum, v. Dio LIII. 33. — *Latia*, devote et graviter, pro Romano imperio. — *imminentes*, illius fines continuo læcessentes, v. I. 2. extr. — *Seres et Indi*, extremi Asiae populi, hinc *subiecti*, subjacentes, habitantes sub *ora*, plaga *orientis* sc. solis. — *domitos*, subactos, devictos *egerit* ante se *triumpho*, pro vulgari, ubi de iis triumphaverit. — *justo*, quo

vindicentur injuriae Romano imperio ab ipsis illatae. Nolim hic respici ad triumphum cujus omnes conditiones impletae sint, magnum, quod nimis pedestre. — 57. *te minor*, secundus a te, at se ipso superiorem agnoscens te: ut III. 6. 5. *Diis te minorem quod geris, imperas*. — *Aequus* tanquam de Deo, propitius, almus: nam tanquam Deus Augustus totius orbis tutelam accuram e poetae mente, gerere putandus est; adeoque benigna dominatione *reget* terrarum orbem. — *latum*, qua late patet adeoque totum terrarum orbem.

v. 58 — 60. Tu autem in caelo regnabis. Augusta specie hoc extulit poeta: tu tonabis in caelo, et pro hoc gravius, tu tonitru caelum concuties: plane ut III. 5. pr. Tonitru enim ac fulmen pro symbolo imperii Jovis habitum. Jam pro *tonitru* est *currus Jovis*, v. I. 16. 12. et ad I. 34. 8. — *gravis*, Deo Jove gravatus, cui Jupiter insidet. Ita accipiendum ex Hom. II. ε. 838 seqq. hinc apte *quaties*, concuties, tremefacies *Olympum*: latius haec exornata v. I. 34. 9. — 59 *sq.* tu fulmina *mittes*, jaculaberis. nihil amplius. Nam reliqua ad ornatum pertinent. — *inimica lucis*, damnosa, exitiosa lucis, petere solent lucos, Diis consecratos, quod *parum casti* h. polluti essent adulterio. Ob hoc enim luci fulmine tangi putabantur. Ad legem Juliam multo serius ab Augusto latam haec referri nequeunt.

ARGUMENTUM. XIII.

Quum Lydia, quae saepius a poeta inducitur; Telephum, pulchrum juvenem, quem amatorem haberet, Horatio, ut eum ureret, semper commemoraret ejusque pulchritudinem extolleret; poeta non, ut alias solet irrisione aut probris eam lacessit, sed vero atque acerrimo zelotypiae sensu perturbatus, eumque dolenter professus Lydiam sibi ita reconciliare studet;

ut Telephī mores tanquam parum commodos, ejusque in amore delicias parum elegantes delineet atque perstringat, fidemque ejus et constantiam in amore suspectam faciat: suum contra amorem, si secum in gratiam redire velit, non nisi morte depositum iri, seque in eo continuato mortalium felicissimum putare spondeat atque profiteatur. — Eminent hoc carmen cum mira adfectum, vividissimis coloribus delineatorum varietate, tum orationis doctrina atque cultu exquisitissimo. Graecum poetae exemplar ob oculos fuisse cum universus carminis habitus, tum v. 16. satis luculenter ostendit. Ceterum Sanadonus hanc oden, castitati haud dubie timens, praetermisit.

Adnotationes.

v. 1 sq. *Quum tu*, a qua solum me amari credidi, *Telephē* pulchritudinem laudes. Pro hoc generali pulchre ostenduntur partes aliquae, cervix et brachia; nam et nuda ea gerebant veteres, et ex his decor formae, ac vigor juvenilis inprimis elucescebat. — 2. *cervicem roseam*, ἀρχένα ῥοδύεντα, floridi coloris, splendidam pulchram. Virg. Aen. I. 402. *rosea cervice refulsit*, de Venere. *roseum verticem* dixit Catull. LXIV. 310. et Noster. IV. 10. 4. *nunc et qui color est puniceae flore prior rosae*. cf. Schrad. ad Mus. Animadv. p. 177. — *cerea brachia* quo sensu dixerit poeta, dubitari potest. De colore fere accipiunt, Intpr., qui in oculos cadit, ut cerea brachia sint *candida* (uti jam Serv. ad Virg. Ecl. II. 53. *brachia cærea candida* sicuti cera) quod et rosea cervix ad adspectum pertineat, et, si alio sensu accipiatur, Horatius sibi non constet. Quae tamen ratio nullius plane momenti videtur, etsi de re dubitari nequeat. Nam candidam ceram veteribus cognitam atque in usu fuisse omnino negari nequit. Sic Theocr. VIII. 19. describit σῆπτγγα λευκὸν κάρων ἔχουσαν. Ovid. A. A. III. 199. *scitis et inducta candorem quaerere cera*, si lectio

sana. conf. Plin. XXI. 14. Maxime tamen iisdem flavus color memoratur, sive in comparationibus, inde desumptis, unice fere intelligitur. v. Virgil. *Fel. II. 53.* Calpurn. *II. 91.* et sic passim. Possis etiam de colore cereae splendido interpretari, ut brachia intelligantur laevia, rotunda, polita, in quibus nullum os prominereat. Quo sensu pingues turdi clunes *cereae* dictas puto Ausonio Epist. I. 3. 2. Exquisitior tamen ratio videtur si *brachiâ cerea* interpreteris flexilia, mollia, ῥαδιὰ, ἀπαλά, a natura cereae Plin. Ep. VII. 9. *ut laus est cereae, mollis cedensque sequatur.* A. P. 163. *Cereus in vitium flecti.* Atque haec in delicationibus apud veteres memorantur, atque in pretio habentur. Spectat huc epigr. Antipatri c. XXXII. (Anal. Br. II. 117.) ὕδατινος φορέουσα βραχίονας ἢ μόνη ὄστρου οὐ λάχεν· ἦν γὰρ ἔλλα τοῖν τελέροισι γάλα, laudatam jam in hanc rem Dorv. ad Charit. II. 2. p. 163. — *Te. Iephi* nomen suaviter et cum vi repetitum: Nam id semper crepabat Lydia, ut Horatium uteret. Adposite Terent. Eun. I. 3. 5 v. *ubi nominabit Phaedriam, tu Pamphilam continuo: si quando i la cacet, Pnaediam intromittamus comissatum, tu, Pamphilam cantatum provocemus.*

2. 3. 4. *Meum . . . tumet jecur*, docte atque ornate, pro vulgari, indignor, ira exardeo, summaque aegritudine adficior: ut mox v. 9. *utor.* Quum enim Empedocles sanguinem, maxime περιχάδιον mentis sedem statueret; (εἴ δὲ νόημα μάλιστα κικλήσκειται ὑνδράτισιν, αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περιχάδιόν ἐστι νόημα, apud Stob. Excerpt. Grot. de rer. nat. p. 167.) in hepate autem vel jecore, quod est viscus maximum abdominis in dextro hypochondrio, totius sanguificationis principium prisca homines ponerent, in promptu est intelligere, cur praecordis, cordi, jecori, quae poetis iere sunt ὑνδόνυμα, omnino cogitandi vim, prudentiam, omnesque adeo adfectus, atque cupiditates attribuerint. Hinc animo quocumque demum adfectu commoto cor sanguine aestuare, impleri, exundare, tum fervere, ardere, uri, torreret et sim. dicitur. In ira jecur bile dicitur oppleri, (γέμειν ἀγρίας γόλης Eycophr. 1115. ἔξεσε σπίνιον αἷμα, γόλη δ' ὑπερέβλυσεν αἰνή Quint. Cal. V. 223.) aestuare, (V. 11. 22) fervere et sim. Ita jam dixit Homer. II. δ'. 513. γόλον πέσσειν et inde Sil. It. II. 327. *immitus iras coquere.* Tum et ipsum cor tumere dicitur, quatenus illud per iram et indignationem angusti ac comprimere sentimus. Homer. II. 1. 642. οἰδαίεται κραδίη χόλη, Aeschyl. Chœph.

181. Apoll. Rh. l. 1260. et sic saepius. v. Benti. ad A. P. 197. In Nostro observa copiam poetae. *Fervens tumet*, ἔπειρ' ζέον οὐδάνεσαι, quum alterum suffecisset. Attius apud Scrv. Collect. Trag. p. 89. *fervit pectus iracundia*. Utrumque pariter cumulavit Plaut. Cas. II. 5. 17. *Tota in fermento est, ita turgescit mihi*. — *difficili ἀγγαλέω χόλω* II. σ. 119. αὐτῷ χόλῳ Quint. Cal. l. l. h. morosa, iracunda, quae morosum, iracundum me facit.

v. 5. sqq. Locus hic haud dubie est ex elaboratissimis poetae atque pulcherrimis. Praeclare enim atque excellenter prorsus ad animi, ira, indignatione, quod alium sibi praeferrere videt, amoris simul pristini igniculis, acrius ideo urentibus, turbat atque incensit, statum declarandum attemperata atque ex natura ducta omnia. Ante oculos autem poetae fuit in his nobile Sapphus carmen illud apud Longin. X. 2. φαίνεται μοι τῆνος ἴσος θεοσίσις cet. — *Mens non certa sede, eodem loco manet*, agitatur, commovetur. Solenne hoc de quacunque graviore animi commotione. Nota Tibulli: *namque agor ut per plana citus sola verberare turbo*. Sic et cor πάλλεσθαι, δονεῖσθαι, ἐκπρόξην Plaut. graecis dicitur Aulul. IV. 3. 3. *Continuo cor meum coepit artem facere ludicram, atque in pectus emicare*. res nota. — *Color continuo variatur, vultu nunc rubente, nunc palente*. Furorem Medae e zelotypiae sensu iisdem lineis dedit Seneca Med. 858. *Flagrant genae rubentes, pallor fugat ruborem; nullum vagante forma servat diu colorem*. Idem Herc. Oet. 250: de Deianira: *nec unus habitus durat, aut uno furit contenta vultu; nunc inardescunt genae, pallor ruborem pellit, et formae dolor errat per omnes*. Jam Apollon. Rh. III. 236. ὑπὸ κραδίῳ εἰλυμένος ἀθερο λάθρη οὖλος ἔρωσ' ἀπαλάς δὲ μετετριπκῆτο παρειάς ἐς χλόον ἄλλοτ' ἔρευθος ἀκηδείησι νόοις. De timore eadem praedicat Seneca ep. 22. *non animus nobis, non color constat: lacrimae nihil profuturae cadunt*. — 6. Aestuantis animi habitum amplius poeta declarat per *humorem, lacrimas, in genus furtim, ipso non advertente, labentes, recursantis amoris indices*. Infra IV. 1. 33. *Sed cur heu, Ligurine, cur manat rara meas lacrima per genus?* Adposite Meleag. LIII. 2. (Br. Anal. I. 16.) ὄμμα τε σίγη πόθοις το γλυκὺ δάκρυ φερεῖ. Quamquam et de sudore per corpus manante, qui et ipse amoris index est, non mihi accipias; ut in illo Sapphus: καδδ' ἰδρῶς ψυχρῶς χέεται, et, qui inde profecit, Theocriti II 107. de Simaetha Daphnidis amore percussa ἐκ δὲ μετώπου ἰδρῶς μευ κοχύεσκει. Alciphr. II. ep. 2. p. 220. καρτε

ἀπέψυγμαί, καὶ ἰδρῶ καὶ τὰ ἄκρα καὶ ἡ καρδία μου ἀνέστραπται, ubi corr. καὶ κατ' ἄκρα ἢ κ. μ. α. Valer. Aedituus apud Gell. XIX. 9. *Dicere quum conor curam tibi, Pamphila, cordis: quid mi abs te quaeram verba labris abeunt. Per pectus miserum manat subito mihi sudor.* et sic saepius. Priorem tamen rationem praetulerim propter adi. *furtim*, quod igniculos amoris, quem poeta, rivali sibi inducto, extinctum putarat, subsilientes, lacrimis, ipso quasi invito, causamque ignorante manantibus, proditos egregie depingit. Clarius haec indicant seqq. — 7 *arguens*, qui argumento est, manifestat praecclare, quasi hoc ipso dum indicio vincatur, se adhuc amore teneri. cf. V. 11. 9. 10. — 8 *penitus*, κρυφῶς, intime, *macerer*, conficiat, consumat. cf. V. 14. 16. — *ignibus* aut omnino amore, aut, quod aptius videtur, aegritudine ex amore suppresso, quae animum *lente*, paulatim, edit atque absumit. Senec. Hippol. 279. de Phaedra: *Labitur totas furor in medullas igne furtivo populante venas. Non habet lantum data plaga frontem, sed vorat tectas penitus medullas.* adde v. 376. Nimirum solennes de amore parum prosperi successus locutiones sunt, *peredi amoris tabe* (Virg. Aen. VI. 442. et IV. 66.) *lento igne torrer* (Ovid. A. A. III. 573. *Ignibus hic lentis torretur, ut humida taeda.* Tibull. I. 4. 81. *Eheu quam lento Marathus me torret amore*) ut Graecorum δάπτεισθαι (v. Stanl. ad Aeschyl. p. 733.) ἐκτρέσθαι (ut Theocr. VII. 51. et XXIII. 33.) τήλεισθαι (ut in nobilissimo Pindari fr. apud Athen. p. 602. et alibi) et sim.

v. 9 sqq. *Uror*, indignor, excrucior. ut Terent. Eun. III. 1. 47. *si quando illa mentionem Phaedriae facit, aut si laudat, te ut male urat*, quem locum excitavit jam Heynius ad illa Tibulli IV 13. 19. *Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures.* — *turparunt*, foedarunt, lividos fecerunt (sic *janua rixis saucia* Propert. I. 16. 5.) *tibi humeros*, humeros tuos paullo invenustius adprehendendo, ac vexando. In quo doctius *rixae* id facere dicuntur, quod facit rixans Telephus. — *immodicae factae mero* hausto. inter computationem, seu, quod doctius est, ortae a mero immodice hausto. Livoris signa in hac re saepius memorata, veluti Tibull. I. 6. 14. I. 8. 37. Ovid. Am. I. 7. 41. *Aptius impressis erat os vivere labellis, et collo blandi dentis habere notum.* v. Burm. ad Propert. III. 6. 21. De pulsatione ioter amantes exasperatos tacta quo minus capias, vetat omnino sententiarum nexus. Mul-

to minus *mero* cum quibusdam trahendum ad *turparunt*, quasi Telephus inter altercationes mutuas vinum in Lydiae humeros effudisset, sicque polluisset. Egregie vero ad animum Lydiae recuperandum a poeta adornata omnia; hinc rusticitas Telepho in amando *objecta*, uti saltem videbatur Horatio; nam ipsa forte de hoc minime conquerebatur; tum pulchritudinis puellae laus (*candidos humeros et mox dulcia oscula, quae Venus cet.*) temere quasi adtexta. — 11 *puer furens*, amore nimio incensus. — *impressit notam labris*, infixit, fecit notam, maculam *memorem* memoriam osculi diutius servantem. Sic *memores fastus* IV. 14. 4. *memores notae* Claudian. Id. VI. 6. Hoc loco ornat simpliciter. Est adeo: os impresso dente lividum fecit, *χείλος ἀμυξέ* Theocr. 27. 18.

v. 13. 199. Vulgare erat: Audi me et ne spera Telephum constanter ac perpetuo te amaturum: nam quo vehementior nunc ejus amor est, eo citius remittet, atque exstinguetur. Praeclare hoc, quod rivalis fidem elevando constantiorem in amore se futurum tacite innuit; puellaeque animum sic ab eo abalienando eundem sibi conciliare studet. — *satis audias*, si me omnino audire velis, si me eum judicas, cujus conjecturae aliquid tribuas; blande admodum. — 14. *non speres*, οὐκ ἐλπίζεις ἄν, non sperabis, ne in animum tibi inducas, illum *perpetuum* in amore fore, te perpetuo ab illo amatum iri, qui tam *barbare*, more parum delicato *laedat* morsu, impresso dente, *oscula*, suaviter pro, os tuum, labella tua. Stat. Theb. III. 294. de Marte Venerem amplexo: *clypeoque receptam laedit in amplexu*: cave ibi Barthium audias. Apulei. ἀνεχόμε. 6. 7. *Olli purpurea delibantes oscula clemente morsu rosea labella vellicent. Oscula dulcia* declarat poeta amplius per, *quae Venus . . . imbuit*: quibus oscula ipso melle dulciora a poeta innui, satis obviam quidem hoc: sed de elocutionis ratione recte quaeras. Nimirum oris suavitatem inprimis ex osculis perceptam communis fere totius antiquitatis usus melli comparabat. Sic, qui statim succurrit, Silentiarii locus II. 5. (Br. Anal. III. p. 71.) τὰ φιλήματα μελίσσας καὶ Δημοῦς ἔγνωσ καὶ δροσερῶν ἠδὲ μέλι στομάτων. Similiter στόματα μελισσῶν dixit Leont. I. 1. (ib. p. 103.) Jam quam nectar ipso melle dulcius statuerent, melque tantum partem aliquam nectaris (ἔννατον μέρος τῆς ἀμβροσίας mel vocat Ibycus ap. d. Athen. II. 2. extr. Schol. Pind. Pyth. 3. 116. τὸ μέλι τῆς ἀθανασίας δέκατον

μέρος ἀήθησαν εἶναι, quo haud dubie veteris alicujus poetae figmentum respexit) efficere existimarent; sane satis proclive erat, ut, quo magis suavitatem oris extollerent, illud nectare imbutum, nectar stillare et similia dicerent. Meleg. c. XXI. 4. Ζεὺ πάτερ ἄρχ φίλημα τὸ νεκτάρειον Γανυμήδους πίνεις — — καὶ γὰρ ἐγὼ τὸν καλὸν ἐν ἡϊθέοισι φιλήσας Ἀντίοχον ψυχῆς ἠδὲ πᾶσι μέλι. Pariter de Ganymede Lucian. T. I. p. 214. καὶ φίλημα σὸν ἡδίου τοῦ νεκταρος. In ἀδισπότ. ep. LV. (Br. Anal. III. 161.) κούρη τις μὲ φίλησεν — νεκταρ ἔην τὸ φίλημα, τὸ γὰρ στόμα νεκταρος ἔπει. Aleiphr. I. 38. ὡς δὲ ἰδύ τι καὶ ἀκήρατον ἀπὸ τῶν φιλημάτων νεκταρ ἔστραξεν. Adde M. Argentarium II. 3. (Anal. Br. II. 266.) *Quintam vero nectaris partem* poeta omnino pro multo posuit, quo *Venus* Lydiae labia *imbu*t, dulcissima illa voluptate perfudit. Prisca autem notione hoc Veneri injunxit, cujus omnino dona essent venustas, formae gratia atque illecebrae; quo sensu δῶρα Ἀφροδίτης dixit Homer. II. γ. 54. cf. Stat. Silv. I. 2. 110 seq. *Sine hac enim neque fit laetum neque amabile quidquam*, juxta Lucret. I. 24. Simili ornatu Stat. Silv. I. 3. 10, in descriptione villae Tiburtinae: *Ipsa manu tenera tectum scripsisse Voluptas — Tunc Venus Idaliis unxit fastigia succis*. Piget Intpp. de Iulia super h. l. aliis de quinto Aristotelis elemento, aliis de quinta essentia Paracelsi: aliis denique de quinque gradibus amoris cogitantibus, pluribus referre atque exagitare.

v. 17. sqq. Praeclare atque ex animi natura poeta, amore infelici excruciatu, felicitatem secum reputat, quae sibi obtigisset, si Lydiam in amore constantem expertus fuisset. Generali hoc includit sententiae, felicissimos eos praedicans, quorum amor non nisi morte finiatur. *Felices ter et amplius, τρις μάκρ' ὅς τοιοῖσι, φιλη, δεσμοῖσιν ἐλίχθη, τρις μάκρ' ἀλλ' ἡμεῖς ἀνδιχα καίόμεθα*. Silentiar. VII. extr. (Br. Anal. III. p. 73.) quanquam paullo diverso sensu. — *irrupta copula*, irruptum amoris vinculum, amor non mutatus. *Copula, vinculum, jugum, δεσμοί*, solennia de amore mutuo. — *tenet*, conjungit, conjunctos tenet. — 19 sq. Continuat allegoria, quae est in *copula*. Verba ita expedienda: et quos *non citius suprema die*, non prius, quam quum morientur, *solv*et, dissolvet, sejunget *amor*, haud *divulsus* (atroque enim referenda negatio) ante id tempus *querimoniis*, jurgiis, dissidiis, h. quorum amor ad mortem usque durat. Docte ipse amor *divelli* dicitur (quemadmodum amicitia, foedus) cum

amantes divelluntur, et *solvere* hos vinculis suis, et quasi disjungere, cum ipse morte solvitur. — *malis*, amoris incestis, quae amorem extinguunt; ornat.

ARGUMENTUM XIV.

Monet atque obtestatur hoc carmine Romanos Horatius, ne denuo, in bella civilia irruant: id quod perpetua allegoria persequitur. Scilicet rempublicam jam tot tantisque calamitatibus labefactatam et convulsam navi, procellis laceratae, omnibus praesidiis orbatae, ac nihilominus mare iterum ingredi paranti comparat, eamque, ut portum attingere studeat, enixe, rogat. Mala illa varia et innumerabilia, quibus civitas laborabat, quibusque omnes ejus partes adflictae erant, et pericula, quibus eam nova bella civilia objectura essent, gravissima ornatissimaque copia extulit, enumerandis singulis quassatae navis partibus; in quibus tamen exigendis non ita haerere debet interpretes, ut singulas ad rem significatam adplicare ac pertrahere sibi sumat. Usus autem est Horatius hac allegoria cum prudentia, in tam ancipiti rerum statu rem suspicandam magis Romanis ostendens, quam plane ac disertis verbis exprimens; inductus maxime exemplo Alcaei, cujus et multa carmina, quod aperte in tyrannos invehi non posset, allegorica fuisse constat, et fragmentum exstat apud Heraclidem Pont. de alleg. Homer. p. 15. ed. Schov.

* * * *

Τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται,
 Τὸ δ' ἔνθεν ἄμιες δ' ἂν τὸ μέσσον
 Ναὶ φορήμεθα σὺν μελαίνα,
 Χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ καλᾶν
 Πὰρ μὲν γὰρ ἀντλος ἰστοπέδαν ἔχει·
 Λαῖφος δὲ πᾶν ἀδῆλον ἦδη,
 Καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτό.
 Χαλαῶσι δ' ἀγκύραι

Fecit carmen, cujus haec pars est, Alcaeus occasione tumultuum Mitylenaeorum temporibus Myrsili tyranni; atque Horatium ex illo suum totum expressisse dubitare vix licet. Unde simul, totum hoc carmen ἀλληγορικῶς accipi debere, recte statui posse arbitrator. Sed accedit etiam Quinctiliani auctoritas, qui non suspicatur, esse in hoc c. allegoriam, sed illud ut illustre ac notum ejus exemplum ponit. Ita vero ille Instit. Or. VIII. 6. 44. At allegoria, quam inversionem interpretamur, aliud verbis, aliud sensu ostendit; ac etiam interdum contrarium. Prins, ut, O navis referent in mare te novi fluctus cet. totusque etiam ille Horatii locus, quo navim pro republica, fluctuum tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit. Verum hoc tam acris judicii viro, qui Romae viveret, qui tam prope aetatem Horatii attingeret, et sic, quomodo hoc carmen acceptum esset a Romanis, optime nosset, illo scilicet meliora se videre primus putavit Muretus, ejusque sententiam e cornavit inprimis T. Fa-

ber (*Epist. I. 54. et ad Horat. p. 300.*) quem sequuti sunt *Dacierius, Bentleyus, alii.* Putant nimirum, si pro allegoria habeatur carmen, hanc nimis anxiam et subtilem esse, dum ad minutias, ad vela, antennas, latera. malum cet. descendat. Tum indigne ferunt, comparari sic rempublicam R. navi Ponticae; mallent *Idaëae*, ob Romam Troja oriundam. Denique vv. 17. 18. intelligere se non posse clamant, si allegorice carmen interpretari oporteat. Itaque proprie accipiunt totum carmen, illudque scriptum esse putant ad navim, qua poeta a. U. DCCXIII. cum amicis post cladem Philippensem in Italiam venerit, et qua amici, quibus non tam benigna sors, quam Horatio, in Italia adfulserit, mare iterum ingredi paraverint, *Aegaeum Asi-* amque petaturi. Illis igitur abeuntibus hoc ad navim, tempestate ad *Palinurum* promontorium laceratam, carmen scripsisse Horatum; ut supra tertium, abeunte Athenas *Virgilio.* Sed quum navis lacera admodum humile profecto carminis lyrici argumentum esse videtur, indignum certe tanta copia, gravitate, ornatu, qualem nostrum c. habet: tum, si vel verissimum esset illud narrationis somnium, quid tandem consilii Horatio in ea canenda propositum fuerit, non adparet. Voluitne amicis dissuadere abitum? an suadere, ut ante reficerent navim? Tum cur ad mare *Aegaeum* redire voluit amicos, quum in vicina *Sicilia* esset *Sex. Pompejus*? Et, si in *Siciliam* eos transmittere cupit, cur a *Cycladibus* eos cavere jubet? Denique dum poeta hoc agit, ut singularum partium commemoratione rem oculis quasi subjiciat, dum ornatu exquisitissimo doctrinaque haud vulgari allegoricae carminis formae, quae per se le-

gentium animos non admodum tenere potest, gratiam atque vigorem conciliare studet. nunc sic minutias putido studio captasse dicendus est? Plura vide apud Masson. vit. Hor. p. 58. et Sanad. h. l. — Ceterum ipsa reipublicae cum navi, ejusdem quocunque modo periclitantis cum hac fluctibus oppressa naufragiumque factura salis frequens est comparatio. De republica a potentioribus occupata praeclari v. exstant in Theognideis 679. sqq. σύνεια νῦν φερόμεσθα, καὶ ἴστια λευκὰ βυλόντες Μιχλίου ἐκ πάντου νύκτα διὰ θοοφερῆν ἀντλεῖν δ' οὐκ ἐθέλουσιν, ὑπερβάλλει δὲ θιλύσσα ἀμροτέρων τοίχων ἢ μάλυ τις χυλεπῶς σόζεται· οἱ δ' εὐδουσι κυβερνήτην μὲν ἔπαυσαν ἐσθλὴν γ' ὅς φυλακὴν εἶχεν ἐπισταμένως. χρήματα δ' ἀρπάζουσι βίη, κόσμος δ' ἀπόλωλε δασμός· δ' οὐκ ἔτ' ἴσος γίγνεται ἐς τὸ μέσον φορτηγοὶ δ' ἀρχουσι, καὶ οἱ δ' ἀγαθῶν καθύπερθε· δειμνίω, μὴ πως ναῦν κατὰ κύμα πῆρ. Cic. ad Div. XII. 25. quam ob rem, mi Quinte, conscende nobiscum, et quidem ad puppim: una navis est jam honorum omnium. et loc. notiss. ad Div. IX. 15. sedebamus in puppi cet. cf. II. 7. 15. Quemadmodum autem maxime dubia ac formidolosu tempora fuisse oportet, quum scribebat carmen Horatius; ita forte optime referus ad a. DCCXXII quo inimicitiae inter Octavianum et M. Antonium. magnis utrinque adparatibus ad atrocissimum bellum spectarent. cf. Vir. Ge. I. 509 sqq. Porphyryion et plurimi recentiores ad M. Brutum, bellum post prius Philippense praelium reparantem, multi et cum Acrone ad Sex. Pompejum, Magni F. in Sicilia res novas molientem, referunt. Ingeniose vero Sanadonus cogitabat de a. DCCXXVI. quo tempore de principatu deponendo deliberabat Augustus: quare Horo-

*tium, ne id eum sineret respublica, et sic no-
vis malis ac bellis locum daret, hortari vo-
luisse. Eadem jam ante Sanadonum senten-
tia fuit Torrentii, quod dabium esse non pot-
est ei, qui notam ejus recte legerit et expen-
derit: item Massoni vit. Hor. p. 66. Sane Mae-
cenas in oratione, qua suadet Augusto, ut
imperium retineat (Dio LII. 16.) eadem rei-
publicae cum navi comparatione utitur. Sed
forte ab ipso Dione ista exornatio est, omni-
noque atrociores pro rerum a. DCCCXXVI. sta-
tu nostri carminis imagines videntur; neque
ulla tunc allegoriae necessitas erat. Omnium
vero, si Dis placet, ingeniosissime Jo. du Ha-
mel putat. Horatium patrem hac allegoria al-
loqui filium, ut Bruti partes deserat. Cele-
rum comparetur cum eo V. 7.*

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. 2. Praeclare poeta, periculi metu percussus, subita ex-
clamatione orditur: *o navis*, ergo altum repêtes, in altum pro-
vehes, ut iterum tempestatem experiaris? At gravius poeta: *flu-
ctus novi* h. fluctus iterum, denuo *te referent*, abripiant in
altum *mare*: quoniam navis, remis velisque priore naufragio de-
stituta, aegre cursum ad litus dirigere poterat, quo minus in al-
tum referretur. Eodem ornatu ac vi II. 7. 15. *re rursus in bel-
lum resorbens unda fretis tulit aestuosus*. Est igitur , ergo abri-
pi te patieris, nec summis, quae tibi, naufragio adtritae, super-
sunt, admittere viribus, ne iterum fluctibus in altum abripiaris,
sicque funditus pereas. — 2. *quid agis?* quae ista est temeritas,
amentia, mari se iterum credere velle, unde tanta calamitas ac-
ciderit. Imo *fortiter*, summa virium contentione hoc age, ut
portum occupes, attingas, adeoque in tranquillo ac tuto loco sis.
Monet adeo poeta rempublicam, ne bellis civilibus, a quibus
nondum satis convaluisset, iterum sese immergat. Male alii de
portu jam capto et constanter obtinendo accipiunt. Nam respub-
lica nondum satis confirmata erat; navis adeo nondum securam

stationem tenebat. Ut taceam e verbis hanc sententiam parum commode elici.

v. 3 — 10. Rempublicam bellis civilibus plane exhaustam, praesidiisque suis orbatam servata allegoria declarat poeta per navem tempestate graviter adflictam. Hoc, Alcaei exemplum secutus, exquisito ornatu ac copia specialibus ideis expressit, remos excussos, malum et antennas fracta atque labefactata, funes amissos; vela denique lacerata memorando. Nugas igitur agunt, qui has singulas navigii partes ad allegoricam rationem revocant, et quae eae sint in republica, putido atque inani studio extricare conantur. — 4. *latus navis nudum*, nudatum, orbatum sit *remigio*, remos amiserit vel fluctibus (ut Valer. Fl. I. 618. *excussis procella manibus remi*) vel ad scopulos allisa. Proprie ita dicebantur remi *detergi*, *καρπούροισιν*. v. Heyn. ad Virgil. Aen. I. 104. Post *latus* adsumendum e v. 6. *gemat*, unde per zeugma eliciendum sit, vel proprie accipiendum de fluctuum, qui *latus* feriunt, fragore. Valer. Flacc. I. 619. *Puppis in obliquum resonos latere accipit ictus*. — 5. *saucius*, laesus, fractus, ut *trabs securi saucia* Ovid. Met. X. 372. *janua rixis saucia* h. *pulsata*, ut ipse expedit Propert: I. 16. 5. adde Claudian. de VI. Conf. Honor. v. 13⁸. sqq. *scissis velorum debilis alis, orba gubernaculis, antennis saucia fractis, ludibrium pelagi vento jactatur et unda*, qui totus locus e nostro fluxisse videtur. Procellas innuit poeta per *Africum* (v. ad I. 1. 15.) *celerem*, ὄρεον, rapidum, praecipitem. — 6. *gemere* praeclare de strepitu rerum, quae vi aliqua incumbente graviter adfliguntur (sic Charonis *cymba gemit sub Aeneae pondere* Virg. Aen. VI. 413.) futuris suis aut compagibus ab ea emotae ac solutae. — *ac ut carinae*, carina tua *sine funibus*, fune amisso, *aequor*, adsilientes fluctus *vix durare*, aegre sustinere possit. Variatam a poeta orationem facile deprehendas; nam vulgare erat, neque funes habes, quibus te sustentens. Quod qui non animadverterent, et carinas ac funes de una navi dici posse negarent, habuere hos vv. pro sententia generali: naves, quae instar tui sine funibus sunt, mare durare nequeunt. Magis in diversa abit Bentleyus, qui in ipso portu tantam tempestatem coortam a poeta describi ait, ut malus navis antennaeque gemant, et *ceterae* naves, quae in eodem portu sunt, stationem tenere non possint, *sine funibus*, nisi ancoris jactis. Sed generalis ista sententia, hic importune intrusa,

admodum ingrata foret elegantiae sensui, et Bentleji ratio seu potius commentum satis contortum est, et plus una parte laborat. Navis enim ex Horatii sententia nondum in portu est; (male enim hoc ponitur ex v. 2) sed fac ibi sit, quis non expectasset, poetam de hac, non de ceteris, quas in portu stare comminiscuntur, dictarum fuisse, quod sine ancora durare nequeat? Ne illud dicam, carioris et funes aliarum navium inter unius navis partes enumeratas admodum dare interjecta videri. Accedit, quod, si allegoricam hujus carminis rationem spectes, non adsequi licet, cur tandem aliarum navium mentionem poeta injecerit. Alii denique navem in altum jam provectam intelligant, ventisque ac fluctibus penitus disjectam atque divulsam, adeo, ut funibus opus sit, quibus constringatur, ne prorsus dissolvatur, atque adeo sola funium ope mare duret. Expediant igitur illa verba, *sine funibus*, nisi funibus constringatur. De re quidem dubitare non licet. v. Propert. III. 5. 37. et ibi Passerat. Atqui ex Horatii mente, totaque carminis oeconomia navis nec altum tenet, neque jam portum attingit; sed huic proxima conflictatur cum fluctibus, eam retrorsum agere conantibus. Hortatur adeo eam poeta, ut iis omni opera obnitatur, portumque attingere studeat, ne, in altum relata, certissimum naufragium faciat, funibus quippe s. ancora, qua se utcumque sustentare posset, destituta. Mirandum sane, Iotpp. in tanta luce verum perspicere non potuisse. Neque vero offendere debebat, quod carinae et funes de una nave dicerentur, quum numeri confusio poetis admodum familiaris sit. Virgilius quoque Aen. IV. 580. habet *retinacula* unius navis. Proprie vero *carinae*, nam ex ea navi parte *funes* demittebantur. Erant ii proprie vincula, sive retinacula, quibus naves antiqua aetate ad litus alligabantur, *ῥεῖσμα*. v. Serm. I, 5. 18. Virgil. Aen. IV. 575. cf. Burm. ad Prop. III. 5. 23. Sed postero tempore ancora etiam inducta, qua vel in alto mari naves tenerentur. Hom II. α. 436. Virg. Aen. I. 169. Igitur h. l. ancoram declarant *funes*, *retinacula* ejus. — 7. *durare* *καρτερεῖν*, perferre, quin, fluctibus jactata navi, dissiliant, carina penitus solvatur. Cum delectu hoc verbum posuit, propter epith. *imperiosius*; nam tyrannidem aegre sustinemus. — *aequor imperiosius*, imperiosum, quod in navem crudele imperium exercet, eam hinc inde jactando; adeoque violentum, impetuosum.

v. 9. sq. *Lintea*, λίνεα, vela tibi non integra sunt, tempestate partim lacerata, partim amissa. — 10. Deos quoque tutelares tempestas deiecit. Pers. VI. 30. *jacet ipse in litore et una ingentes de puppe dei*. Habebat nimirum quaeque navis deum aliquem tutelarem, cujus simulacrum cum ara in puppi solebat statui, absolute inde *navis tutela* dictum; res notissima. Est igitur: *non Dii tibi amplius sunt, quos voces*, invoces, quorum auxilium implores, qui tibi periclitanti subveniant, *iterum pressa malo*, novis malis oppressa, ubi iterum cum tempestate coluctandum tibi sit. Bellum civile est scelus, ἄγος, quo tota civitas obstricta est. Aversantur illud Dii, adeoque urbem, scelere isto contaminatam, relinquunt, donec expietur. v. ad. I. 2. 21. Praeclare igitur, servata allegoria Deos, qui urbem intestinis malis, calamitatibus bello civili iterum *pressam*, oppressam (nam ad hoc *pressa malo* magis spectare videntur, quam ad tempestatem) erigere atque servare possent, aversos esse ob prius scelus, poeta innuit.

v. 11 — 13. Oratio horum v. ita prisca ac generosa est, ut ad verbum e graeco exemplo expressi videantur. *Quamvis*, quantumvis, utcumque *tu jactes*, glorieris, efferaris; pro tenui, *tu*, ornate atque cum delectu, *Pontica pinus*, quippe e *pinu Pontica* fabricata, et tanquam *filia*, quae originem ducis e *nobili silva*. Deberet proprie esse, Ponticae silvae filia nobilis; sed docte hoc disjunxit, ne *pinus* nude posita esset. *Ornatus* hic poeticus imposuit omnino Iatpp., ut, quae vera esset verborum structura, minus accurate perspicerent. Duo fere faciunt orationis commata: *quamvis sis Pontica pinus*, et silvae f. nobilis; *et jactes* etc. suppleto *sis* in priore commate. Alii eandem hanc rationem secuti, in posteriore *tamen* suppleant, hocce modo: *quamvis sis* cet. *tamen jactes*, quo quid sibi velint, non adsequor. Omnino hic locus docete potest, quantum ligata oratio cum ornatiore dictione tum structura orationis, verborumque collocatione a soluta recedat. Si enim prima h. loci stamina retexas, facile videas, nihil amplius poetam voluisse, quam: etsi e satis firma materia compacta sis. Pro hoc eam dicit e pinea Ponti, quae navibus fabricandis aptissima esset, materia constructam; tum, re sub sensus revocata, atque ut ita dicam, animata, navem genus suum deducere ait a silva Pontica tanquam stirpe, adeoque eam esse Ponticae silvae filiam. Quum in hoc se-

mel incidisset poeta, ut navem silvae filiam diceret, proclive satis erat, ut eodem sensus atque animum tribueret, eamque genus suam *factare* diceret. Jam observa copiam poetæ in ipsa elocutione. Sententia enim absoluta erat, si dixisset: Quamvis pions sis Pontica, aut paulo ornatius, etsi sis Ponticae silvae filia, etsi jactes genus ponticum, aut denique, genus atque nomen tibi inutile est: sed haec omnia cumulate adfudit huic loco, miroque artificio contextuit. *Pontus*, s. Ponti regio cum praestantissima navibus exstruendis abundabat materia, tum eximia ibi erant navalia. cf. Catull. IV. 9. sqq. *silvae filia*, quae in ea progata est, prisco sermone. Martialis imitationem XIV. 90. *non sum Maurae filia silvae*, de acerba mensa notantur jam alii. *Nobilis* cum vi adjectum, nam jactabat *genus* nobile, antiquissimam et nobilissimam silvae Ponticae stirpem se agebat. Sic phaselus Catullianus IV. 15. *se ultima ex origine stetisse dicit in cacumine Cytori*. v. ibi Doctiss. Doering. — *nomen*, gloriam, famam celeritate ac periculosa loca trajectiendi dexterritate olim partam. Idem de se gloriatur phaselus Catull. l. l. v. 2. 3. et 6 — 9. — *inutile*, quod tibi nunc parum prodest. Docte hoc epith. τῷ nomen adjanxit, quod ad totam fere sententiam spectat. Nimirum vulgare erat: inutiliter, nequidquam jactas genus et nomen tuum, non incolumem ista tua nunc te praestat generis jactantia. Si haec ad rempublicam transferas, erit: Non angusta tua atque ab ipsis Diis, Marte et Venere, deducta origo, quam jactas, neque vetusta gloria tot rebus praeclare gestis parta prohibebit, quominus novo bello civili prorsus intereas.

v. 14. Variavit orationem poeta, quae ita continuanda erat: quamvis jactes et genus et nomen et picturas in puppi: vel, neque ornamenta tua in puppi, quibus admodum fidis, te ab interitu servabant. Instantem tempestatem docte poeta innuit per *nautam timidum*, qui tum *nil fidit*, nullam spem salutis reponit in *pictis puppibus*, picturis, quibus navis sua decorata est. More enim antiquo naves, imprimis puppes, encausto sive coloribus ustis speciose pictae atque ornatae erant extrinsecus, puppes etiam intus, v. Virg. Aen. V. 663. Ovid. Fast. IV. 276. *picta coloribus ustis puppis*. Aperte ad rem Seneca ep. LXXVI. *Navis bona dicitur, non quae pretiosis coloribus picta est . . . nec cujus tutela ebore caelata . . . sed stabilis et firma*. Innuit vero poeta reipublicae opes ac splendorem, aedificiis, templis, ac luxurioso vitae genere proditum.

v. 15. 16. Quum igitur, remis excussis, malo fracto, autem nis labefactis, ancora perdita, velisque diruptis s. amissis, nihil prorsus in te amplius habeas praesidii, quo te adversus tempestatem tuearis, *cave*, tibi prospice, adoque altum ne pete, mari te iterum ne committe, *nisi debes*, debere vis, debere mavis, h. tam emotae es mentis (hoc enim involvit *rò nisi*, quod eleganter sic argumentationibus subjicitur, ubi alterius sententiam, nostrae contrariam, eo consilio adducimus, ut absurditatem istius breviter perstringamus. v. vel Gesner. Th. LL. h. v) tam vecors es, ut propositi (sc. altum petendi) tenax ventorum ludibrium esse s. ventis ludibrio esse velis; seu, ut aliis verbis idem eloquar, *cave*, ne iterum mare ingrediaris; summae enim temeritatis foret, se ventis, quibus amplius resistere nequeas, ludibrio s. diripiendam dare. Altera ratio est, si verba ita jungas, *cave, nisi* h. ne *ventis ludibrium debeas*, φυλάττου, *εἰ μὴ*, pro ὅπως μὴ satis frequentato Graecis more, quibus *εἰ*, *εἴαν* pro ἵνα, ὅπως ponitur. Tertia denique, nisi omnino in fatis est, fatale tibi est, naufragio perire. Ex his omnibus teneo equidem priorem explicandi rationem, facilem eam, atque h. l. satis commodam; e reliquis enim altera quidem paullo reconditior est, altera sententiam infert cum tota carminis oeconomia parum consentaneam, simulque ambiguitatem (nam *debere ludibrium* et *debere aliquid fato*, diversa prorsus sunt loquendi genera) quae facile vitari poterat. Sed forte iis, qui hoc amplecterentur, non satis expedita erat ratio, qua ludibrium ventis debere simpliciter dici possit pro, ludibrio iis esse, nulla fati notione adjecta. Nimirum is, qui vel facit, vel dicit aliquid, unde necessario aliquid vel malum vel commodum in se redandet, is id debere, ὀφλεῖν, dicitur. Sic *poenas marito adulter debet* (Juvenal. X. 12.) commisso adulterio; *risum debet* (γέλωτα ὀφλισκάνει, ut passim Graeci) alteri, cui ridendi materiam antea dederat: βλάβην h. e. δίκην βλάβης ὀφείλει Eurip. Anerom. 360) ei, quem prius laeserat: ζημίαν ὀφλισκάνει (Id. Medea 580.) ὁ ζημίας ἄξια, s. ἀξιόποινα δράσας. Lambinus laudat hunc Platonis locum Agol. Socr. T. I. p. 90 ed. Bip. qui optime hanc loquendi rationem illustrat: πῦρ δὲ ἐγὼ μὲν ἀπειμι ἀφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλων (mortis poenam debens, dictis meis factisque, e judicum sententia, promeritam) ὄττι δὲ (adversatores) ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἀφλήκότες μοι θηρίαν καὶ ἀδιείαν, propter nefarias machinationes digni, qui puniantur. *Navis* igitur

tur, ut haec ad nostrum locum transferam, *ventis ludibrium debet*, quae ita comparata est, ut ventorum ludibria eam pati oporteat, quae adeo remis, velis cet. destituta, ventis ludibrio est, ab iis huc illuc jactata.

v. 17. 18. *Quae mihi nuper eras taedium, nunc es desiderium et cura*, pro vulgaribus, taedio, desiderio, curae. *Taedium*, aegritudo cum satietate. — *sollicitum*, ornate, quae sollicitum faciebat. Taedebat eum navis, quam naufragio perituram putabat, misera navis conditio ei erat taedio, molesta, sollicitum eum faciebat; nunc vero, eam, utcumque adfectam, naufragium evasisse videns, iterum ejus desiderio tenebatur, eam iterum amare ocoepit. *Desiderium, cura*, de re amata, cui bene cupimus, cujus commodis studemus. Sic Catull. II. 5. Lesbiam *desiderium nitens* vocat. adde Cic. ad Div. XIV. 2. — *cura non levis*, maxima, gravissima, de qua maxime sollicitus esset, quam admodum amaret. Fatendum, hos vv. ad reipublicae declarandam conditionem, et quo poeta erga eam adfectus sit animo, magis pertinere, quam ad navem, et allegoriam haecenus a poeta non accurate satis esse servatam. Taedebat eum vivere in republica, ubi omnia omnium miseriarum essent plenissima (uti Cic. ad Att. II. 24. eadem de cf. V. 16. 21. sqq.) nunc, quam sub Caesare Octaviano iterum florere inciperet, renovabatur ejus desiderium, iterum curae cordique ei erat, timebat de ea, ne novis intestinibus motibus iterum labefactata penitus prosterneretur.

v. 19, 20. *Vites, vita aequora*, quae *fusa* sunt, pro quae sunt *inter C.* mare, quod ambit *Cycladas* insulas, mare Aegaeum: cum dilectu hoc pro quovis mari ponit, quod et per se procellosum, et propter vada et scopulos est periculosissimum. Valer. Flacc. II. 622. *Pariumque infame fragosis — vadis*. Antip. Sid. c. CVIII. (Anal. Br. II. p. 37.) *πᾶσα θάλασσα, θάλασσα: τί Κυκλάδας, ἢ στενὸν Ἑλλης κύμα καὶ ὄξειας ἦλεα μεμφόμεθα;* — *nitentes*, ut *fulgentes* III. 28. 14. propter marmor candidum. Sic *Paros nivea* Virgil. Aen. III. 126. et Stat. Theb. V. 182. *Et Paros et nemorosa Thasos, crebrasque relucent Cyclades*. Ceterum vix dubium esse potest, quin color hic ductus sit ex illo, quod expressit poeta, carmine Alcaei, cui, ut Lesbio, vicinas essent Cyclades.

ARGUMENTUM. XV.

Nullus excelsior enthusiasmus est, aut sublimitati atque adeo audaciae lyricae adcommodatior, quam vatis futura praedicens, qui universo carmini augustiorem speciem et omnino diviniorem spiritum dat. Unde hoc artificio permulti graeci ac latini poetae usi sunt, ut, si vaticiniis in ipsorum carminibus locus daretur, hanc partem inprimis exornarent, ingeniique vim ostenderent. Sed fuere etiam, qui vaticinia totius carminis argumentum facerent: velut est ex eo genere Lycophronis Cassandra. Ejusdem generis fuit Alexandri Aetoli carmen Apollo inscriptum, quantum ex ipsa hac epigraphe, et e particula, quam Parthen. ἐρωτ. παρ. c. XIV. servavit, colligere licet. Maxime vero huc spectare debuit Bacchylidis carmen in excidium Trojae, ad quod se totum composuisse Horatium in pangendo hoc carmine satis diserte Porphyryon testatur, qui hac ode, inquit, Bacchylidem imitatur; nam ut ille Cassandram facit vaticinari futura belli Trojani, ita hic Proteum. Porphyryonis testimonio accedit Lutatii auctoritas. Ita enim ille ad Stat. Theb. VII. 330. Ithone, (corr. Itone, Ἰτῶν) civitas Boeotiae est. Hinc Bacchylides Minervam Ithoniam dixit, et Alcomenem (scr. Alalcomenen) ipsam significat, quem imitatus est Horatius in illa ode, in qua Proteus Trojae futurum narrat excidium. Quibus vero rationibus inductus C. Barthius (ad Stat. Ach. I. 33.) carmen hoc elaboratissimis

versibus proditum bonam partem Alcaeο cui piam deberi suspicatus sit, equidem ignoro; nisi omnino Alcaeum pro Bacchylide memoriae lapsu posuerit. Ad idem hoc carmen respexisse videtur Quinctil. III. 7. 19. Praeclare vero vaticinium eo temporis momento a Deo marino edi fingitur, quum Paris Helenam per mare abduceret. — Ceterum fuere, qui forte superioris carminis spiritu pleni, in hoc etiam allegoriam sibi reperisse viderentur, illudque reserrent ad M. Antonium et Cleopatram; in quibus sunt Locher. Landinus, Baxterus, atque inprimis Sanadonus. Et jam olim sic accepisse multos oportet: v. Variet. Inscript. Sed quum difficile fuerit, similitudinem Paridis cum Antonio, Helenae cum Cleopatra satis ostendere; tum nullum prorsus talis allegoriae indicium est. Ceterum comparetur imitatio nostri carminis, Stat. Ach. I. 20. sqq.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sq. *Pastor*, Paris, cui, si vulgarem rationem sequi poeta voluisset, adjiciendum erat epith. *Idaeus*; sed docte hoc cum *navibus* conjunxit, et sic alteri aliud epitheton dari poterat, quod magis ad rem spectaret. Solennis vero haec Paridis appellatio, ubi rem aliquam, quae primam ejus aetatem, quam pastovitiam egit, attingit, poetae in medium proferunt: veluti in iudicio de Deabus habito, Eurip. Androm. 250. Hec. 646. Senec. Agam. 731. et in raptu Helenae, Eurip. Iphig. A. 180. Virgil. Aen. VII. 363. Stat. Achill. I. 20. et sic saepius. In Homero igitur ei locus non erat. — *raperet*, tanquam praedam secum abduceret, nota loquendi ratione, ut ἄρειν καὶ φέρειν Graecorum. Ad rem Eurip. Troad. 865. de Paride: ὅς ἐξ ἐμῶν δόμων δάμαρτα ξενειάρης ἐλήϊσαστο, quem locum forte respexit Virgil. Aen. X. 92. *Meduce Dardanius Spartam expugnavit adulter?* Propius Stat. Achill. I. 20. *pastor Dardanus incautas blande populatus Amyclas* et

II. 348. *Hospitis Atridae — spoliat thalamos, Helenaque superbis navigat, et captos ad Pergama devehit Argos, et inde Sidon.* Apoll. IX. 119. *Nec Phryx pastor erit tibi legendus — quum jussu Veneris — hospitales raptor depopulatus est Amyclas.* Helena igitur, etsi Paridem sponte secuta, Menelai tamen respectu, cujus uxor esset, tanquam praeda abducta, et ipsa Lacedaemon a Paride depopulata recte dici poterat. Alii longinquae navigationis notionem τῆ trahere injunctam volunt. Sed Ovidiani loci Met. VII. 67. de Medea, Iasonem sponte secuta: *per freta longa trahor*, eadem, quae hujus loci, ratio, — *navibus Idaeis*, nave Idaea, cujus materies in Ida monte excisa esset, et ad hanc navem extruendam, adhibita. — *perfidus*, laesa fide s. jurejurando per Jovem ξένιον dato. Stat. Ach. I. 403. eadem de re: *Jura, fidem, superos una calcata rapina. Hospitii temerata sacra* similiter in Helenae Ep. Ovid. Her. XVII. — *hospitam* proprie ad Menelaum spectat, qui Paridem hospitio excepisset. Observent tirones exquisitam epithetorum collocationem, *perfidus. hospitam*, quae duo uno verbo comprehendit Eurip. Troad. 866. Paridem ξενάτην adpellans, ἀπατήλιον ἄνδρα dixit Coluth. R. H. 370.

v. 3 sq. Pedestris ratio ac simplicior narrationis ordo ferebat: Nereus ventis silere jussis, haec vaticinatus est. — *Obruīt otio ventos*, in profundum eos otium coniecit, sopiit eos κατασύνισεν (uti Homer. II. ε. 524. εὐδῶσι μέγος βορέας) h. flatus ventorum repressit, quiescere, silere jussit. *Otium*, *pax*, *quies* de intermisso motu, solennia poetis vocabula; et *obruere* adjunctam notionem habet profundae tranquillitatis, altissimi silentii, ventis nec opinantibus impositi. — *celerēs*, ornat: nisi ad augendam Nerei, ventos in medio cursu opprimentis, potestatem pertinet. Sed hoc subtilius forte. Ceterum Dacer. negat, Nereum esse ventorum dominum. At est maris Deus, qui adeo ventos, mare turbantes, recte compescere possit. Quae potestas ideo vel Nereidibus tributa ab Hesiod. Theog. 253. Κυμοδόκη θ' ἢ πύματ' ἐν χειροειδέι ὠνόντῳ, παντιάς τε θαλάσσιον Ἀνέμων — — ῥεῖα πρηῖνει. — *ingrato*, molesto, non Paridi. ut vulgo accipiunt, sed sibi ipsis, restricta, qua gaudent, blandi libertate. v. Virgil. Aen. I. 55. Praeclare vero poeta hic antiquo illo utitur phantasmate, quo in Deorum ἐπιφανεία, vel insigni aliquo vate canente (de Orpheo supra I. 12. 10. adde Claudian. Praef. in L. II. R. Pr. 17. *Ἰῆ*

auditus erat, venti frenantur et undae) ipsa natura auhentiam quasi facit, ventos ac fluctus comprimendo. Aristophanis locum Thesmoph. 43. 44. ἔχεται δὲ πνοιᾶς νήνεμος αἰθήρ, κύμα δὲ πόντου μὴ κελαδεῖται adduxit jam Spanhem. ad ista Callimachi (H. Apoll. 18.) εὐφημαὶ καὶ πόντος, ὅτε κλείουσιν αἰοῖδοι ἢ κίθαριν, ἢ τέρζα, Λυκοῖρος ἔντα Φοῖβου. Alia loca adlata vide a Valken. ad Theocr. II. 38. et Wernsd. ad Calp. II. 17. (in Poett. min. II. 92.) — 4. *ut caneret*, vaticinaretur Paridi *fera*, audacius pro, saeva, i. horrenda, *fata*, excidium Trojae. Ceterum Nereo vaticinandi partes a poeta datae sunt, quatenus inter deos maris antiquissimos habitus est, quibus omnino vaticinandi peritia a poetis attributa est, veluti Proteo Homer. Od. δ. 384. 394. Virgil. Ge. IV. 387. Glaucō, Apollon. Rh. I. 1310. de Nereo jam Hesiod. Theog. 233. et Eurip. Hel. 15. Nimirum quum antiquitas vatem adpellaret eum, qui *quae sint, quae fuerint, et quae ventura trahantur* (Virgil. Ge. l. l. coll. Homer. II. α. 70. Orph. H. XXIV. 4. 5. et Eurip. Hel. 13. 14.) animo complecteretur, eaque notio in senilem prudentiam, de praesentibus recte monentem (hinc εὐβουλος Nereus Pind. Pyth. 3. 163. et Proteus πολύβουλος Orph. l. l.), praeterita cum praesentibus componentem, et inde futura conjectantem unice cadat; ratio in promptu est, cur Diis marinis qui e quorundam placitis, aquam rerum omnium originem statuentium, antiquissimi habebantur, haec divinandi facultas attributa fuerit. Cum dilectu vero Nereo hoc vaticinium injunxit poeta, sedem quippe suam in mari Aegaeo, quod transeundum erat Paridi, inprimis habenti. v. Apollon. Rh. IV. 772.

v. 5. 599. *Mala avi*, infausto omine, infortunio tuo, δούροισι ut Eurip. Hipp. 759. vel, ut Pind. Nem. 3. 44. αἰσιῶν οἱ κατ' ἐρνεύχων. Contra apud Catull. LXI. 20. *bona cum bona nubit alite virgo*. cf. III. 3. 61. et V. 10. 1. adde Lamb. — *ducis domum*. vehis tecum in patriam feminam, *quam* tota Graecia repetet, vindicabit, reddi sibi postulabit, *multo milite*, magno exercitu, multis copiis adductis. — 7. *Conjurata rumpere*, graece pro, quae conjuravit, se rupturam, dissoluturam *tuas* cum Helena *nuptias*. Rem futuram tanquam gestam narrat, ut vates. Respicit vero poeta iusjurandum, quo se Graeciae principes, in Aulide jam congregati, nonnisi Troja eversa, receptaque Helena se redituros mutuo devinxerant. cf. Stat. Ach. I. 455. Sed et Tyndareo Helenae proci jam fidem, interposito jurejurando, dederant,

se ei, quem Helena maritum sibi elegisset, opitulaturos, εἴ τις ἐκ δούμων λαβὴν ὄχοιτο, τὸν τ' ἔχοντ' ἀπάσασθαι λέχους, κάπιστα τεύειν, καὶ κατασκάπτειν πόλιν, juxta Eurip. Iph. Anl. 60. sqq. — 8. et ipsam *regnum Priami*, Ilium *vetus* adeoque nobile, Πριάμου πόλιν γεισιὰν Aeschyl. Ag. 719. Pariter *Trojam antiquam* Virg. Aen. I. 375. et *veterem* dixit Ovid. Fast. III. 423. — *Rumpere nuptias* s. connubii vincula usitato more dicitur; at alterum, *rumpere regnum* est paullo exquisitius, et plane Homericum, Il. ω. 100. ὄφρ' εἶσι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύοιμεν. Plenior adeo oratio esset, urbis moenia, seu vincula (uti plane muros Trojae vocat Catull. LXIV. 368. *Urbis Dardaniae Neptunia solvere vincla*) rumpere, dissolvere, adeoque urbem destruere, evertere. Sic et πόλιν ἄρρηκτον idem Homer. Il. φ. 447. dixit. Supersedere igitur possumus zeugmatis figura, qua generalis verbi notio posteriori commati adcommogetur.

v. 9 sqq. Insurgit cum vaticinantis spiritu et ipsa oratio, ad enthusiasmi naturam praeclare attemperata. Quum enim vates, futurarum rerum cogitatione defixi, easdem, abrepti phantasiae vi atque impetu, tanquam in praesens tempus adductas, oculisque suis subjectas per singula momenta persequantur, iisque ipsi interesse videantur; poetae, qui vaticinia eloquuntur, et ex ipsius vatis persona ea repraesentant, fieri non potest, quin eodem spiritu, eodemque imaginum vigore eadem enuntient, ac lectorum quasi oculis subiciant, cf. Pind. Ol. η. 55. 56. Virgil. Aen. VI. 86. VIII. 537. Lucan. I. 679. Sil. I. 126. III. 701. Petron. de Mut. R. 111 sqq. Stat. Theb. III. 210. et Achill. I. 34. — 9. Ad *grave Martis opus*, s. labores bellicos declarandos memoratur *sudor*, quo perfusi sunt *viri*, milites et *equi* currujuncti: quae imago petita videtur ex Homer. Il. β. 388. sqq. Ἰδρῶσει μὲν τευ τελαμών ἀμφὶ στήθεσσιν ἀσπίδος ἀμφιβρότης, περὶ δ' ἔρχεῖ χεῖρα καμῆται· ἰδρῶσει δὲ τευ ἵππος ἐύζοον ἄρμα τιταίων. Quem locum ob oculos habuit Valer. Flacc. V. 288. *manet ingens aegida sudor, et nostros jam sudor equos*. Nosiri vero locum sublegit Stat. Theb. III. 210. *quantus equis quantusque viris in pulvere crasso sudor, io quantum crudele rubebitis omnes!* — 10. Ingenti clade affligetur res Trojana, graviter pro hoc ac cum indignatione poeta, cladem istam ad Paridem, tanquam ultimam belli causam referens, *quanta funera mores*, quantorum funerum, quantae caedis auctor es *genti Dardanae*, Dardaniae, a Dardano rege sic dictae, Trojanis tuis.

— 11. Ad augendum belli terrorem praeclare poeta adiunxit phantasma e summa antiquitate petitum, qua saepe in *letifero belli certamine Mavors, aut rapidi Tritonis hera — armatas hominum est praesens hortata catervas* juxta Catull. LXIV. 395. quo artificio inprimis Homerus usus est, quo majorem rei gestae dignitatem inferret, sicque fortius legentium animos feriret. Ex eodem notae sunt Palladis partes, ubi saepe ipsa etiam adversus Trojanos pugnat. Homericum ἦθος servavit poeta etiam in hoc, quod Minervam non armatam, sed arma sibi aptantem exhibeat, singulaque ejus arma, quae sibi induat, ob oculos ponat. Homeri loca, quae huc faciunt, Il. ε. 722. sqq. et β. 446. sqq. adtulere jam alii. Adde Hesiod. Scut. 197. sqq. — *Parat*, aptat, imponit capiti *galeam*, — *Aegis* non de thorace, sed clypeo h. l. intelligenda, cui maxima vis ad terrorem hostibus incutiendum inesse credebatur. Hinc Virgil. Aen. VIII. 435. *aegida* vocat, *horrifera*, *turbatae Palladis arma*. cf. Lucan. VII. 149. Senec. Herc. fur. 901. et Agam. 530. Valer. Flacc. VI. 174. et v. ad III. 4. 57. Est adeo, *parat*, vibrat, intentat *aegida* in Trojanos, quae eos in fugam conjiciat; quod idem Jovis aegidi tribuitur apud Homer. Il. ρ. 596. — 12. *currus parat* est pro, jam consensura est currum, quod patet ex imitatione Siliii III. 701. *coepta aspera cerno, Gradivumque patrem currus jam scandere*. Petita autem haec de curru pugnandi ratio ex aetate heroica, ut ex Homero satis motum. — *rabiem parat*, ira se exacuit ad bellandam. Virgil. Aen. XII. 107. *maternis saevus in armis Aeneas acuit Martem et se suscitatur ira*. Ovid. Met. XIII. 544. de Hecuba: *seque armat et instruit ira*. Senec. Med. 51. *Accingere ira, teque in exitium para furore toto*. *Rabidam Pallada* dixit nostri forte loci memor, Valer. Fl. V. 627. Omnino poetae ad declarandam pugnandi cupiditatem maximam ab ira colores desumunt; neque huc iram Palladis Paridis iudicio offensae traxerim.

v. 13. sqq. Οὐκ ἄν τι χρῆσιμῃ κίθαρῳ, τὰ τε δᾶρ' Ἀφροδίτης, ἦ τε κόμη, τὸ τε εἶδος, ὅτ' ἐν κοινήσιν μεγάλης. Homer. Il. γ. 54. 55. Vide quomodo haec poeta exornarit. Pro vulgari, nequidquam pulchritudinem tuam jactabis s. pulchritudo te tua tutum non praestabit, ornatus erat, parte tantum pulchritudinis memorata, coma tua pulchra superbies, et pro hoc, *caesariem* tuam *pectes*, ornabis. eleganter compones. Suavis imago hominis im-

bellis, ac in medio belli tumultu desidentis et de coma fingendâ solliciti. — *ferox*, fretus, *πίσυνος*, satis praesidii in Venere, tibi fore existimans; fere ut Virg. Aen. XII. 52. *Longe illi deâ mater erit, quae nube fugacem feminea tegat.* — 15. *carmina divides*, numeris suis dimetieris, docte pro, canes. Cantus enim certis quibusdam rhythmis legibus, pedumque mensuris dividitur, ac dispescitur. Male huc trahunt *μελίσσειν ὕμνους σύριγγι* e Theocrito Ep. 2. Baxterus cum Lambino explicat: tactis hinc inde fidibus modulos leges, Paullo subtilius. Gesnerus vero de cantu per vices instituto, s. amoebaeo cum Voss. ad Catull. p. 239. accipiebat, quem nuper secutus est Wernsdorf. ad illa Calpurn. VI. 31. (Poett. min. T. II. p. 153.) *quam tibi certanti partem committere vocis*, h. partiri tecum canendi vices, quae tamen ratio paullo longius petita videtur. Neque magis arripet aliorum commentum, qui Paridem in seminarum circulo sedentem, modo huic, modo illi dulcem cantilenam, quam cuius maxime placere sciat, ludentem h. v. repraesentari, dictumque adeo *dividere carmina feminis* volunt, ut I. 36. 5. *oscula amicis dividere*, in quo tamen paullo diversa ratio. Simplicissimum forte fuerit, *di idere carmina*, eadem ratione dictum accipere quae *ἐνδάρτισθαι* Graecorum, veluti Eurip. Herc. fur. 218. *λόγους ὀνειδιστῆρας ἐνδατούμενος*, *dividens, ingerens probra.* cf. Brunk. ad Sophocl. Trach. v. 791. Atque hac generali notione accepisse videtur Auctor Epigr. IX. (in Anthol. Lat. T. I. p. 4.) *Cygneas genitor gestans pro fulmine pennas dulcia diffundit carmina virginibus.* — *grata feminis*, adeoque *ἄσματα* amatoria, hinc et ipsa *lyra*, quae ea refert, *imbellis* dicitur, rebus bellicis canendis non apta.

v. 15. *sqq.* Utcunque praëlium vites, bello te subducas, mortem tamen non effugies, aliquando succumbes. — *Nequidquam vitabis*, declinabis, fuga te eripies *thalamo*, in thalamo te abscondens: praeclare hoc ad mollitiem Paridis declarandam adjectum. Homer. Il. ζ. 80. *λαὸν ἐρυκίκετε πρὸ πυλάων — πρὶν αὔρ' ἐν χερσὶ γυρζικῶν φεύγοντας πρῶσειν.* Respexit vero poeta Homericam de Paride narrationem Il. γ. 380. *sqq.* Pugnam exornavit per ideas speciales. *hastas graves*, *ἔγχος βριθύ, στιβαρόν*, quippe *ἐνδεκῆπλοχῦ* Il. ζ. 316 vel omnino exitiosas, mortiferas: et *spicula calami*, sagittas. — *Gnosii*, Cretici, tanquam e genere praestantiori: ut *Cydonium arcum* dixit IV. 9. 17. — 18. *strepitum*, stri-

ctorem ac conflictum telorum, δοῦπον ἀκόντων Homer. Il. λ. 364. nisi omnino de strepitu pugnantium intelligere malis, ut φλοῖστος Il. ε. 322. ἔμαδος, κυδοιμὸς et alia apud Homerum. — *celerem sequi*, celerem in persequendo, fortem; ex antiqua pugnandi ratione. Ὀϊλῆος ταχὺς ἄϊς pariter Homero audit Il. β. 527. — 19. Observa poeticam orationis structuram: *nequidquam — vitabis: tamen — collines*, etsi diu vitaveris, effugeris mortem, *tamen ferus*, sero, aliquando *crines adulteros*, eleganter comtos, unguentis delibatos, hominis quippe mulierosi *collines*, contaminabis, foedabis *pulvere* ac cruore, h. occumbes; nota ex Homero loquendi ratione. Il. γ. 55. ὅτ' ἐν κοινήσι μιγείης· et π. 795. μιάνθησαν δὲ ἔθειραι αἵματι καὶ ποίησι. Pind. Nem. I. 102. βελέων ὑπὸ ῥιπαῖσι — φαιδίμων γαίᾳ πεφύροσθεαι κόμων. Cum dilectu hic ad partes vocata a poeta propter v. 14. Similiter Virgil. Aen. XII. 99. *Semiviri Phrygis — foedare in pulvere crines vibratos calido ferro myrrhaeque madentes.*

v. 21. sqq. Nam cum fortibus viris tibi depugnandum erit, viros videbis, qui te longe fortiores sint. Sed pro hoc continuat poeta picturam hominis imbellis, certamen devitantis, et fuga unice salutem quaerentis; et altera ex parte duces aliquos Graecorum in persequendo eo occupatos exhibet. Oratio in his vv. admodum vivida, atque ornata e variata hac loquendi forma, *non respicis? urgent te, nosces, furit te reperire. — non respicis?* summum Paridis timorem arguit, in fuga re respicientis quidem hostes sibi instantes. — *Laertiuden*, Ulysses, Laertis f. — *exitium tuae genti*, docte et graece pro gentis. Vulgare esset: qui erit exitio tuae genti. Eadem ratio in Hesiodi loco, qui nunc succurrit, Theog. 326. φῦλ' ἑλοῦν — Κεδμείοισιν ἔλεθρον. Exitium vero Trojanis Ulysses parabat surrepto Palladio, equique lignei aedificandi consilio dato. — *Nestora Pylium*, Pyli, antiqua Peloponnesi civitatis in Tryphalia, Elidis parte, regem, consiliis magis, quam armis, Graecos juvantem, et sic interitum Trojanis parantem. Hinc decem viros, qui Nestori similes erant, Agamemnon sibi dari cupit, quibuscum Trojam facile expugnaturus sit. Il. β. 372. — 23. *urgent te*, instant tibi *Teucer* Telamonis, regis Salaminis, filius; et *Sthenelus* Capanei f. *sciens pugnae*, graece et antiquo sermone, de forti, bellicoso. Est Homericum εἰδὸς μάχης, vel ut Hesiod. Scut. 351. κόνου καὶ οἰχῆος ἰδρῆς et inde Sil. IV. 532. *gnaros belli veteresque laborum.* — 25. Plenior oratio

esset: sciens pugnae, sive pedes cum hoste congrediatur, sive de curru pugnet, in utroque pugnandi genere versatus, μάχης εὖ εἰδότες πάσης Homer. Il. ε. 11. Prius comma omisit poeta, ex altero facile eliciendum. — *sive opus est*, si res ita fert, *imperitare equis*, ut currum regat, adversus hostes dirigat. Equis et curru imperat, dum eos regit, curram, quo velit, flectit auriga: contra currus obsequium praestat, audit habenas regentis, ἀρμυκροισιχάλινον, solenni loquendi ratione. — *non piger*, non ignavus, strenuus auriga, qui adeo in mediam hostium aciem curram immittat. Erat vero Sthenelus Diomedis auriga, quod ex Homero satis notum. — *Merionem* v. ad I. 6. 15. — *nosces*, malo tuo experieris, senties, qui vir sit. Cum vi dictum, ut Homer. Il. σ. 269. εἶ νό τις αὐτὸν γνωσεται. Eadem simplici gravitate Pindar. Nem. II. 21. ἐν Τροίᾳ μὲν Ἐκτωρ Αἴαντος ἀκούσεν, h. Hector ad Trojam expertus est, quanta Ajacis virtus esset. *Cognita bellis nomina* Valer. Fl. I. 789. — *furit te reperire*, furenti animo te requirit, ardet tecum congredi, μεμαῶς κίχσειν Homeri. — *Tyldes*, Diomedes. *atrox*, saevus, ἀγριος, ut de eodem Homer. Il. ζ. 97. tum omnino bellicosus, fortis. — *melior patre* Tydeo, πατρὸς ἀμείνων, κρείσσων, h. fortior. res nota.

v. 29. sqq. *Quem tu* vel e longinquo conspicatum ea virium, quas in pedibus habes, contentione fugies, ac si jam tuo tergo immineret. Sic egregie respondet v. 27. quo et tendit tota, qua h. l. exornavit, comparatio. Paridem enim cum cervo comparat, qui statim in pedes se conjicit, ubi lupum, non ad se accedentem sed tantum e longinquo, in extrema vallis parte, ipsi ne visus quidem, conspicit. — 30. *graminis*, pastus *immemor*, prae timore, solique fugae intentus: suaviter hoc adjectum. — 31. *fugies cum anhelitu sublimi*, e sublimi ducto, spiritu ex alto tracto, ac pectore elato, graviter anhelans, μέγ' ἀσθμαίνων, nihil amplius. — *mollis* hoc ipso, quod tam cito aufugis, Diomede vel procul conspecto, adeoque ἀναλαϊς, μαλθακός, timidus: cum dilectu hic positum. Nam et ferae, natura timidae, solenni more poetis, inprinis Statio, *molles* audiunt. — 32. *hoc*, ut fugeres, timidum te gereres, pollicitus tuae, Helenae, uxori tuae, cui insignem tuam virtutem bellicam, ipsa Menelai praestantiorum, jactasses. *Tua* ut Tibull. I. 9. 65. et passim. Ad sententiam Homer. Il. γ. 430. ἧ μὲν δὲ πρὶν γ' εὐχέ' ἐρηφίλου Μενελάου. σε τε βίη καὶ χερσὶ, καὶ ἔγχρῃ φέρτερος εἶναι, et Ovid. Her. XV. 355.

v. 33. 579. Moram quidem excidio patriæ tuæ faciet Achil-
lis ob ereptam sibi ab Agamemnone Briseidem ira, qua aliquan-
tisper a pugna abstinebit; tamen aliquando igni comburetur, at-
que vastabitur. Pro ira Achillis est iracundus Achilles, tum pro
hoc *iracunda classis* h. exercitus, qui classe Trojam adpulerat,
et ad naves castra habebat; nam et is, cessante Achille, a bel-
lo abstinebat. — *proferet*, differet aliquamdiu *diem* istam fatalem,
excidium, μέγιστον ἡμαρ, αἰσιμόν ἡμαρ Il. 9. 72. Virgil. Aen. II.
324. et X. 467. Stat. Th. III. 666. — *matronis Phrygum* diem,
quæ iis servitutem parat, δουλείον ἡμαρ, Il. 9. 463. Eurip. Hec.
52. — 35. Post certas, fato constitutas *hiemes*, annos uret, com-
buret, vastabit *ignis Ach.* Graecorum *Pergameas domos*, Perga-
mam, adeoque Ilium.

ARGUMENTUM. XVI.

Puellæ, quam iambis prosciderat, excusat
se hoc carmine Horatius, istamque excusatio-
nem ab ira, qua abreptus hanc ei injuriam
intulerit, unice repetit. Argumento huic,
quod per se nos non magnopere tenere potest,
maximam virtutem conciliat cum ipsa descrip-
tio carminis, et conversio, tum eloquutionis
poeticæ doctrina atque ornatus. Facti se
nunc poenitere, ipsique puellæ iambos istos
quos irutus olim scripsisset, abolendos trade-
re statim in fronte carminis declarat. Tum
omnem de ira locum poetice pertractat. Ira
nimirum nihil esse vehementius, præpedire
eam atque conturbare penitus sanæ mentis
statum, adeo, ut furorem, quem Cybele Gal-
lis, Apollo sacerdotibus, Liber Maenadibus et
Corybantes putsis tympanis immittant, lon-

ge superet; nullo adeo eam terrore, neque objectis ensibus, neque mari procelloso, ne vel Jovis fulmine cohiberi, atque ab ulsiscendi studio posse reprimi. Nec mirum, quum animus humanus natura ad iram tam propensus sit (vide, quam gravis excusatio, et arguta huic sententiae insit conversio!) ut vel invitus ea corripiaris, ejusque explendae quovis modo vel cum maximo tuo malo cupiditate incendaris maxima. Hinc enim repetendum Thyestae exitium, tot hominum caedes, tantarumque urbium ruinae. Eadem adeo irae insania me, ipsa aetate juvenili ad eam proniorem, ad istos iambos scribendos impulit, quos nunc, ut amica mihi iterum fias, omni modo deletos cupio. De puella, in quam olim Horatius contumeliosum carmen composuerit, et cujus animum hac palinodia recuperare voluerit, quum ejus nomen consulto omiserit, certi quid statuere vix tuto licet; neque sane multum refert. Doctam eam fuisse, facile tractatio loci de ira nobis persuadet. Acron et Porphyrius eam Tyndaridem adpellant, haud dubie ex antiqua fama, quam non possis sic simpliciter spernere, etiam ob inscriptiones veteres hujus et sequentis carminis. Commentator Cruquii Gratidiam illam Neapolitanam, quae sub Canidia nomine V. 5. et 17. laceratur, intelligit. Quam opinionem tuetur etiam duorum Torrentii Codd. inscriptio: *Palinodia Gratidiae h. in Gratidiae gratiam, ad Tyndaridem amicam.* E recentioribus peculiari libello de Tyndaride Horatii (*Conjectures on the Tyndaris of Horace, 1777. 4.*) egit Jo. Whitfeld. Is Thraciam ei patriam adsignat, Romamque in comitatu Rhoemetalcis,

*Thraciae regis, cujus liberta esset, eam per-
venisse contendit ex inscriptione apud Fa-
brett. Julia. Tyndaris. C. Juli. Re-
gis. Rhoemetalcaes. L. fecit. sibi. et
suis. et. libertis. libertabus. Poste-
risque. eorum. in fr. P. XII. in. Agro.
P. XII. unde colligit, et Rhoemetalcen, qui
insigni apud Augustum floreret gratia, et e
comitibus ejus nonnullos, in his libertam ejus,
Tyndaridem, in nomen et gentem Iuliam
adoptatos fuisse. Eandem vero esse, quae
Horatio Thressa Chloë, Venus mari-
na, et Sidonia Chloë audiat; eidemque
adscribendum esse carmen, Erinnae vulgo
adtributum: Χαῖρὲ μοι, Ῥώμη, θυγάτηρ Ἀργῆος.
Sed ipsa argumentorum ratio, vana ea, atque
temeraria, nos his excutiendis atque refellen-
dis immorari vetat. Ceterum graecam et do-
ctrinam et rationem per universum carmen
facile deprehendas. Hinc aliquam veri spe-
ciem habet Acronis sententia, Horatium hac
ode imitatum esse Stesichorum, qui quum in
Helenam, a qua ipsum Tyndaridis nomen pe-
titum putant, probrosum carmen scripsisset,
et ob id ipsum oculorum lumen amisisset, pa-
linodiam in eam confecisse, et sic visum re-
cepisse narratur. Adfert ejus initium Plato
in Phaedro (Opp. T. III. p. 243.)*

Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος οὗτος, οὐδ' ἔβας
Ἐν νηυσὶν εὐσέλμοις, οὐδ' ἴκεο Πέργαμα
Τροίας.

*Contra Ptolem. Hephaestio apud Phot. Cod.
CXC. p. 482. ex Archelao Cyprio refert, Ste-
sichorum Helenam, Himerensem puellam, Mi-*

cythi filiam, amicam suam, quum se relictò ad Bupalum quemdam se contulisset, carmine lacerasse, sic incipiente:

Ἑλένη ἐκοῦσ' ἀπῆρε.

Atque hæc quidem narrationis diversitas forte ita componi potest, ut Stesichorum, dum puellam Siculam carmine isto proscindere in animo haberet, totam carminis rationem ad personatam illam Helenam, quæ eodem perfidiae crimine teneretur, adtemperasse atque transtulisse, adeoque sub hujus nomine alterius perfidiam perstrinxisse existinemus:

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. Praeclare orditur poeta a primaria carminis sententia, qua iambos illos se scripsisse nolle, delectosque omni modo velle statim declarat. Praeclare et hoc, quod eos ipsi puellae, et quò ipsa velit modo, abolendos permittat. Nam hac ratione puellae animum facilius sibi reconciliatum iri sperare poterat. Quod ut omnino adsequeretur, ad hoc a poeta attemperata omnia. Quo eodem consilio puellae pulchritudo, ipsa matris, etsi pulcherri-
mæ, praestantior in limine statim extollitur. Ad verba Ovid. Met. IV. 211. *quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.* Illos vero, qui carmen illud contumeliosum similiter inceperat, *a matre turpi filia turpior*, temere ponunt, ipsa metri ratio admodum diversa satis refellit. Majore veri specie nonnulli existimant, Stesichorum eodem modo Helenam Leda pulchra pulchriorem dixisse.

v. 2. sqq: *Iambis criminosis*, carmini iambico, quo Archilochus, auctor ejus, ad alios maledictis proscindendos usus est. A. P. 79. *Archilochum proprio rabies armavit iambo.* Quo genere et alii deinceps usi iambos contumeliosis carminum argumentis proprios fecere. — *criminosis*, qui te criminati sunt, quibus probra tibi ingessi, contumeliosis, injuriosis; e natura iam-

horum, qui ideo *truces* Catull. XXXVI. 5. et in Anthol. Gr. III. p. 350. ἐφουβριστῆρες dicti. — *pones*, ponas licet, constituas *modum*, finem (ut III. 15. 2. *nequitiæ fuge modum tuæ*) *quemcumque voles*, h. dele, abole eos, quacunque ratione tibi placuerit. — 3. Sive igne, sive aqua eos abolere placet. Pro *aqua* paullo tenniori, dixit *mare* et quidem *Hadrianum*, Hadriaticum, tanquam impetuosius. v. III. 9. 29. quod adeo iambos istos oculis statim subducat. Est vero proverbialis locutio, ut Graec. βάλλ' εἰς ἔδαρ. v. Schott. Adag. p. 47. cf. ad III. 24. 45. Ad sensum Tibull. I. 9. 49. *Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma torreat, et liquida deleat amnis aqua.*

v. 5. sqq. Doctus transitus, quam naturalis ordo carminis hoc sententiarum nexu procedere deberet: Ira abreptus eo insaniam processi, ut carmen istud in te facerem; at quanta irae est vehementia, quanta ejus vis, vel maximam insaniam exsuperans: Μαινόμεθα πάντες, ὅπως ἀργιζόμεθα, Philemon apud Stob. Grot. Flor. p. 105. cui concinunt illa Eveni: πολλάκις ἀνθρώπων ἔργῃ νόον ἐξεκάλυψε κρυπτόμενον, μανίας πούλῳ χειριώτερον, apud Stob. I. 1. Docte hoc per comparisonem extulit poeta, furorem a Cybele vel Apolline vel Corybantibus immissum minus vehementem esse dicens, quam ab ira effectam insaniam. — *Dindymene*, Δινδυμήνη, *Dea Dindymi* (Catull. LXII. 91.) Phrygiae montis, Cybele. Sacra ejus erant enthusiastica, cum tripudiis, discursibus inter tympanorum, cymbalorum, tibiaramque sonos, quibus in furorem agerentur sacerdotes, celebrari solita. v. Lucret. II. 616. sqq. Catull. LXIII. Virgil. Aen. IX. 617. Cir. 166. Valer. Flacc. III. 233. sqq. Deorum vero ipsorum vi credebantur talia effici, quae in eorum sacris fiebant. — *adytis*, in *adytis*, templi penetralibus, quae ipsum Apollinem praesentem inhabitare, ibique sacerdotem nunine suo replere, et inde responsa dare credebant: res satis nota e Virgilio. — *quatit*, violenter de sua sede ac statu demovet, percellit, conturbat *mentem sacerdotum*, furore iis immisso. Sacerdotes vero Cybeles sunt Galli; Apollinis, Pythia et Sibyllae; nam ad utrumque referri debet. — *incola Pythius*, qui Pytho, Delphos inhabitat, Apollo; frequentata poctis ratione, qua Dii regiones, urbes, templa invisere, frequentare, incolere dicuntur, quae sibi consecrata sunt v. Heyn. ad Virgil. Aen. I. 16. Exquisitior tamen est altera ratio, quam et orationis contextus suadere videtur, ut poeta *incolam Pythium*

dixerit, Deum Pythium, Apollinem, qui sacerdotes numine suo implet, in eos migrat, eorum mentem incolit. Deo enim recepto, mentes sacerdotum turbantur, ac furore corripiuntur. Nota illa Virgilii de Sibylla: *At Phoebi nondum patiens immàn̄is in antro bacchatur vates, magnum si pectore possit excussisse deum* Aen. VI. 77. — 7. *non aequē*, non sic mentem Baccharum ad insaniam adigit *Liber*, Bacchus: de cujus sacris summo cum furore peragi solitis notissima omnia. — *non* sc. mentem audientium aequē conturbant, feriunt *Corybantes*, *si geminant*, iteratis ictibus pulsant, collidunt *aera*, cymbala aerea. *Corybantes*, s. Curetes, Cybeles sacerdotes cum ejusdem deae sacris e Creta in Phrygiam traducti, tumultuosam inter cymbalorum tympanorumque strepitum instituebant saltationem. v. Callim. H. Jov. 52. ibique Spanh. Claudian. R. P. l. 207. sqq. et in Eutrop. II. 281. Nonnulli *aera* h. l. de clypeis accipiunt; sed isti, ense percussi, geminari dici nequeunt. Praestat adeo de cymbalis geminatis, invicem collisis intelligere. Ovid. Fast. IV. 184. *Aeraque tinnitus aere repulsa dabant*. cf. et Metam. III. 532. Stat. Theb. VIII. 221. *gemina aera sonant Idaeaeque terga*. — *acuta*, acuti soni, tinnientia, κύμβαλα ἐξύφθογγα, uti eadem vocat Auctor Epigr. 174. in Brunk. Anal. III. p. 184. Ad sententiam horum vv. Eurip. Hippol. 143. οὐ γὰρ ἐνθεος εἶτ' ἐκ Πανὸς, εἰδ' Ἐκάρτας. ἢ σεμνῶν Κορυβάντων, ἢ ματρὸς οὐρίας φοιταλέου. — 9. *ut irac*, ira sc. ut quatit, insanum facit animum. — *tristes*, qualis est irati vultus, adeoque saevae, vehementes. Irae adfectum nulla ratione vel maxime terribili coerceri aut reprimi posse, quo minus vel cum summo vitae periculo exsatiatur, poeta ornate ac graviter declarat per enumerationem rerum, quae summum alias terrorem injiciunt, enses oppositos, procellosum mare, ignem ac tonitru. Διὰ μαχαίρων θαὶ πρὸς ῥίπτειν δεῖ, similis est Graecorum de projectae audaciae hominibus proverbialis locutio. v. Zenob. Cent. III. 19. Iratum adeo *neque ensis*, strictus in se, sibi oppositus *deterret* ab ulciscendi studio, h. in medios enses ruit, caedem sibi imminentem non curat. Seneca Med. 593. *ignis stimulatus ira — cupit ire in ipsos obvius enses*. Senec. de Ira l. 1. *sui negligens in ipsa irruens tela et ultionis secum ultorem tracturae avidus*. — *Noricus*, docte pro quovis praestantissimo. Praestantissimum enim erat ferrum Noricum et enses inde cusi. cf. V. 17. 71. Hoc loco simpliciter ornat. — *mare naufragum*, cum dilē-

ētū, in quo naufragia fiant, adeoque procellosum, impetnosum, quod alias facile terreat. — 11. *saevus ignis*, πῦρ κλερὸν, vastans omnia. Simpliciter quidem ignis accipi potest, ut et Graecis διὰ πυρὸς βιάειν de re valde periculosa adhibetur, v. ad II. 1. 6. sequentia tamen suadent, ut de fulmine intelligamus. Tum vero *i. saevus* erit, a saevo, irato Jove demissus. v. ad I. 3. extr. — 12. *nec tremendo . . . tumultu*, nec tonitru. Graviter et magnifice hoc poeta elocutus est, adsumta illa antiquitatis opinione seu potius loquendi ratione, qua Jovem cum imbre (Virgil. Ge. II. 325, Ecl. VII. 60.) cum nive (V. 13. 2.) cum fulmine ac tonitru in terram deferri s. *descendere* dicebant. Unde Ζεὺς καταιβάτης, de fulmine. v. Pausan. V. 14. extr. et omnino Burmanni disquis. de Jove Fulguratore. — Pro descendens gravis ad sensum ac terrorem, *ruens*. Similiter Sil. XVII. 52. *caelum ruerre*. Valer. Flacc. I. 616. *ruit igneus aether cum tonitru* et VI I. 334. *ruina poli* eadem de re. — *tumultu*, fragore tonitruum. *Aetherios tumultus* dixit Ovid Met. III 308. *caeli tumultum* Stat. Theb. I. 372. et XI. 26. — *tremendo, quo maxima motu terra tremit* — *et mortalia corda per gentes humilis stravit pavor*, Virg. Ge. I. 329.

v. 13. 599. Ac in hoc quidem adcurare licet animi humani naturam atque indolem, ita comparatam, ut ira facillime commoveamur, atque excandescamus; unde maxima mala ac damna exortiantur necesse est. Jam vide quomodo poeta a pedestri scriptore differat. Pro vulgari, gravem nobis a natura insitam esse iram, doctius erat, iram leonis nobis fuisse inditam; sed hoc a mytho repetit doctus poeta, quo diversos hominum adfectus, eorumque causas explicare conabatur antiquitas. Scilicet cum viderent unicuique animalium generi unam eandemque naturam ingentam; in homine contra diversos diversorum animalium adfectus, cupiditates conjunctas deprehenderent; proclive sane erat, ut has ab iisdem repeterent, omnesque etsi diversissimas, in unum hominem congestas dicerent. Prometheus adeo fingebant, cum formam humanam e luto composuisset, neque amplius haberet, unde humanam indolem effingeret, hanc ex omnibus animalibus decerptam homini insevisse. Simile figmentum est Simonidis de diversa feminarum indole, cujus fragmentum περὶ γυναικῶν separatim edidit Koelerus V. D. Spectat etiam huc fragmentum Eurip. p. 496. (ed. Lips.) quod apud Stob. (Grot. Flor. p. 13.)

Philemoni tribuitur, unde haec tantum delibamus: τί ποθ' ὁ Προμηθεὺς, ὃν λέγουσ' ἡμῶς πλάσαι καὶ τᾶλλα πάντα ζῶα, τοῖς μὲν θηρίοις ἔδωχ' ἐκάστῳ κατὰ γένος μίαν φύσιν; — ἡμῶν δ' ὅσα καὶ τὰ σώματ' ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν καθένος, τοσοῦτους ἐστὶ καὶ τρώπους ἐργῶν. — *fertur addere*, addidisse, vel potius, *fertur coactus* fuisse, *addere* cet. *Coactus*, materia omni in cetera animalia jam distributa, ob defectum materiae. — *limo principi*, quo primum homines efformasset; nisi potius sit, e quo tanquam materia primaria hominem formare instituisset. Dicti inde homines a Prometheo ficti *πηλοῦ πλάσματα* Aristoph. Av. 687. cf. Lucian. Prometh. §. 13. T. I. p. 195. et v. Heisterh. ad eundem p. 185. et Stanl. ad Aesch. p. 736. — *addere*, admiscere *particulam*, partem animae *undique*, ex omnium animalium indole *defectam*, decerptam, desumptam, unde naturam humanam componeret, eique adfectiones insereret. — *et adposuisse*, observa juncturam orationis paullo insolentiozem; nam in pedestri oratione illa, *addere* . . . *defectam* per interjecta enuntiarī debebant, hoc fere modo: fertur Prometheus, quum homini *πηλοπλάστῳ* adfectiones animi ab animalibus, ob materiae defectum, desumptas inderet, iram a leone mutuatus esse. — *insani leonis vim* docte pro insanam vim, *μέγος*, insaniam, iracundam indolem *adposuisse*, posuisse, indidisse nobis: pro hoc cum dileto *stomachō nostro*. *Stomachus*, ut Gr. *στόμαχος*, proprie est canalī, per quem cibus defertur, oesophagus, orificium ventriculi, *καρδία*, v. Macrobr. VII. 4. et 15. tum ipsa *κοιλία* ventriculi, propter irritabilitatem suam, inprimis ex infusa copiosiori bile, iracundiae sedes vulgo habita; hinc simpliciter pro θυμῷ, ira ponitur supra I. 6. 6. *gravem Pelidae stomachum*. Notae quoque sunt loquendi formae, *stomachari*, *stomachum movere* et similia.

v. 17. sqq. *Si effectus irae damnaque intueri velis, nulla pestis humano generi pluris stetit. Videbis caedes ac venena — et urbium clades, et totarum exitia gentium. Adspice nobilissimarum civitatum fundamenta vix notabilia; has ira dejecit Adspice solitudines per multa millia sine habitatione desertas; has ira exhausit.* Seneca de Ira, I. 2. Vide, quomodo haec poeta tractaverit. Generalem sententiam, irae effectus esse perniciosissimos graviter declarat atque exornat fraterni discidii exemplo. — *Irae*, ira inter Atreum et Thyesten, fratres, de regno orta — *stravere*, dejecere de statu suo *Thyesten*, atque immer-

vere *gravi exitio*, graviter adflixere Thyesten, in caput ejus red-
 undarunt. — *altis*, eminentibus, ab excelsis, domibus ac mu-
 ris: e graecis αἰπὺ πολιεθρον, πῶλις αἰπῆ, ἀκπεινῆ, *altae moenia*
Romae Virg. Aen. I. 7. — *ultimae causae*, ab ultimo initio re-
 petitae, adeoque primariae, praecipuae *stetere*, pro tenui, fue-
 re, existere: sere ut Virgili Aen. VII. 735. *stant belli causae*.
 Ira adeo causa fuit, *cur* h. ut *funditus*, πρυμνόθεν uti adhibuit
 Aeschyl. Έπτ. ε. Θ. 71. πῶλιν πρυμνόθεν ἐκθαμνίζειν, pro quo
 σέρδην Eurip. Rhés. 58. et Pausan. III. p. 224. similiter ἀρρῖζους
 τὰς Ἀθήνας ἐκκόψαι dixit) *perirent*, everterentur, ac solo aequa-
 rentur. Docte hoc exornatur v. 20 sq. graphica eversionis de-
 scriptione. — 20. *imprimeretque muris aratrum* breviter dictum,
 pro, muros solo aequaret, iisque aratrum induceret, h. solum
 araret. Aratri usus in condendis urbibus, indemque eversis satis
 notus. Propert. III. 7. 41. *Moenia quum Graio Neptunia praessit*
aratro victor Palladiae ligneus arcis equus. Lucan. VII. 430.
Sarmaticamque premat succinctus Consul aratrum, cf. Aeschyl.
 Ag. 536. et Ovid. Her. I. 53 sqq. — *hostile*, ab exercitu hosti-
 li inductum: ornat. — *exerc. insolens*, insolenter se gerens, ela-
 tus victoria parta, adposito epitheto: nam in hoc ipso exercitus
 insolentiam ostendebat, victarum gentium urbes penitus evertendo,
 ipsarumque memoriam, inducto aratro, delendo.

v. 22. sqq. Plenior esset oratio: *Compesce mentem ἰσχυς νόου*
 (ut Theogn. 355.) ira effrenem, refrena irae impetum, καρτέσει
 δάκνων ὄργῆς χαλιόν, uti simili modo extulit Theodectes apud
 Stob. de R. N. in Floril. Grot. p. 141. — *Me quoque* ira, qua
 juvenilis aetas, in qua ego nunc constitutus sum, facilius ex-
 candescere solet, eo usque provexit, ut iambos istos insanus scri-
 berem. — *fervor pectoris*, ira, ab effectu, nam iratis κελαινὴν
 ὑπὸ σκλάβοις ζεῖ αἶμα juxta Apollon. Rh. I. 1262. — *tentavit*,
 invasit, occupavit me tanquam febris s. omnino morbus, qui *cor-*
pus tentare dicitur Lucret. III. 148. Ep. I. 6. 28. *si l. ius aut*
renes morbo tentantur. cf. Burm. ad Sammon. 28. — *in dulci*
juventa, ἐν νεότητι sc. ὄντα, juvenem: Ab aetate igitur juvenili
 simul irae excusationem petit. Claudian. de B. Get. 498. *calidae*
rapuit te flamma juventae. — *dulci* perpetuo epitheto, oppos-
 zenectuti morosae, tristi, nihil suavitatis habenti. — 24. *in iam-*
bos misit, abripuit, impulit me, ut iambos istos scriberem De
 Archilocho, eadem loquendi ratione, Adriar. (iū Anal. Br. II. p.
 286.) Ἀρχιλόχου τίδεις σῖμα, τὸν ἐς λυσσῶντας ἰάμβους

ἤ γ α γ ε Μαιονίδῃ Μοῦσᾳ ἡχαρίζομένη. — *celerēs*, proprie, nam *syllaba longa brevi subjecta vocatur iambus, pes citus*, A. P. 251. Erat adeo hoc metrum huic carminum generi valde adcommodatum; nam iracundis oratio praecipitatur. — 25. *furentem* ira, me; quasi ei, prae irae furore, quid ageret, nescio hi iam-
bi excidissent.

v. 25. *sqq.* Cupio nunc *tristia*, amara, iambos tristes, acet-
hos, acres, *μοῦσαν πικρὴν* — *mutare*, commutare *mitibus*, iam-
bis substituere *mitia*, quae te mitem reddant, *καλινωδίαν*, re-
cantando iambos; sed docte hoc cum *seqq.* conjunxit. — *dum*
modo, ut *mihi iterum amica fias, animusque*, a me isto car-
mine abalienatum, *reddas*, amore me tuo iterum amplectaris *re-*
cantatis falsa declarando ista *opprobria*, iambos. Declarat adeo
recantare opprobria, quae doctius enuntiaverat, *tristia mitibus*
mutare, *καλινωδείν*.

ARGUMENTUM. XVII.

Venustissima villae Horatianae in Sabinis commendatio: cujus amoenitates exprimit poeta insigni et suavi phantasmate, ex quo Faunus iis allectus regionem saepius invisit, relictis sacris sibi montibus, amatque eam inprimis ac tuetur: et sic praesentiae Dei attribuentur, per eamque declarantur, agelli suavitates, caeli ibi serenitas mitisque temperies, puritas et salubritas aëris, omninoque regionis felicitas, tranquillitas, ubertas. Praeclara haec ratio est, cum, quod numen in picturam admixtum est (cf. I. 4. 5. I. 7. 12.) tum inprimis ex eo, quod priscorum hominum simplex pietas propinquos sibi ac praesentes esse putabat Deos, quum ipsis secure atque

in omnium rerum abundantia vivere liceret. Accedit in nostro quidem curmine illud etiam, quod Faunus poetarum quoque custos est. v. II. 17. 29. Jam poeta illarum amoenitatum cupit participem esse Tyndaridem, puellam doctam praeclaroque ingenio ac delicato elegantiae sensu praeditam, quam et poetriam fuisse vv. 18 — 20. facile nobis persuadeant. Habuerat ea amatorem Cyrum, pulchrum et mollem juvenem, sed eundem protervum, ebriosum ac suspicacem, a quo ideo saepius male habita fuisset. Itaque invitat eam rus suum poeta, quod eam a Cyri violentia tutam praestet, atque ubi otio atque securitate perfrui possit optatissima. Hanc enim quum puellae jucundissimam fore videret Horatius, omnes carminis ad eam vivide declarandam attemperavit colores, quo lubentius ea sibi obsequeretur. Eloquutionis ornatus est exquisitissimus et cultissimus, imaginum color suavissimus, ita, ut universum carmen ad idyllii molitudinem accedere videatur. Comparetur autem cum illius argumento Epist. I. 16. Denique Sivrius, nulla satis idonea ratione inductus, e Stesichori aliquo carmine nostrum latine versum esse contendit.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. Amoenitates villae suae descripturus poeta, eas non a fontium praeterlabentium susurru, a nemorum umbris, vallium, gregumque ibi pascentium laeto adpectu, in quorum descriptione nostri fere poetae luxuriantur, repetit; sed, ut vividius eas declaret, totique picturae vitam quasi tribuat, exquisito utitur phantasmate, dum Faunum, villae suae deliciis invitatum, posthabito Lycaeo eam invisere, ibique saepius comnorari dicit. Nimirum priscae aetati insidebat opinio, Deos loca ipsa

sacra invisere, ipsis sacrificiis interesse, quoque latius eorum cultus pateret, mox hanc, mox illam regionem, ut sacrorum participes fierent, petere, v. Virg. Aen. IV. 143. sqq. cf. Spanhem. ad Callim. H. Apoll. 13. Hinc saepius in invocationibus, veluti Stat. Th. I. extr. de Apolline: *Seu te Lycia, seu Delphi, seu Thymbra, seu Delos habet.* conf. Theocr. I. 123. Mox neglecta illa prisca notione, poetae in hac fictione solummodo spectasse videntur hoc, ut quas amoenissimas describere vellent regiones, eas diis frequentatas dicerent. Hinc proclive erat, ut Faunum, deum agrestem, eundemque *Mercurialium virorum custodem* villam suam saepius invisere, diceret. — 1. *velox* perpetuo epitheto Fauni et Satyrorum. Sic *leves* I. 1. 31. Sil. It. XIII. 327. *pendenti similis Pan semper, et imo vix ulla inscribens terrae vestigia cornu.* adde Ovid. Fast. II. 285. — Pro villa posuit *Lucretilem*, montem in Sabinis, villae suae vicinum, respectu Fauni, qui deus est *ὑπειβάρης, κρημνοβάρης.* — *amoenum* ad totam villam pertinet. — 2. *mutat*, permutat *Lucretilem Lycaeo*, doctiore ratione, (fere ut II. 12. 23.) pro, Lycaeum permutat Lucretili, h. invisit Lucretilem, relicto Lycaeo. Lucan. VII. 832. *vos, quae Nilo mutare soletis Threicias hiemes.* Claudian de bello Gild. 118. *Palatinis mutasti collibus Idam.* Sidon. Apollin. XV. 3. *Pallas Erechtheo Xanthum mutabat Hymetto.* — *Lycaeus* mons Arcadiae, Fauno vel Pani Graecorum consecratus. vide vel Theocr. I. 123. et Ovid. Fast. II. 424. — v. 2. — 9. suaviter exornant generalem sententiam: et custodit, tutatur greges meos. — *igneam aestatem*, nimium aestum Solis, ejusque effecta, morbos — 3. *defendit aestatem capellis* docta inversione pro, capellas ab aestate def. Nam *defendere* doctiore et plane graeco verbi usu est arcere, avertere, propulsare. Eurip. Suppl. 208. *πρὸς δὲ τοῖσι χερίμασι προβλήματ' αἴθρον ἐξαμύνασθαι θεῶν.* Eodem usu est *ἀρήγειν, ἀλέξειν, ἀλαλεῖν* et *στέγειν* veluti Pind. Pyth. IV. 144. *παρθαλίεα στέγειτο φρίσσοντας ὄμβρους* Senec. de Prov. IV. *imbrem culmo aut fronde defendunt.* Stat. Silv. III. 1. 70. *patula defendimus arbore Soles.* adde eundem Theb. I. 409. VII. 244. et Claudian. de IV. Conf. Hon. 340. — *ventos pluvios*, pluviam adferentes, tanquam causas morborum. Declaratur autem salubritas istius regionis, quam e prisca religione Fauno acceptam refert poeta.

v. 5 sqq. Aliud praesentiae Fauni effectum, agelli securitas. Hanc speciali hac notione expressit: securae per nemus pascun-

tur caprae. Hoc insigni ornata extulit. — *Impune* absque ullo periculo, — *tutam* Fauni praesentia; declarative adjectum τῷ *impune*. — *arbutos* (v. ad I. 1. 21.) et *thyma quaerunt*, pro generali, pascuntur. — *latentes*, cum dilectu ob *quaerunt*, quo quasi cupedia pingitur. — *deviae* docte et suaviter pro, huc illic per nemus errantes. Securitatis simul notio huic v. inest. — *uxores mariti male olentis*, caprae, honestiore vocabulo, quod antiquum sermonem poeticum praeclare decet. Sic Virgil. Ecl. VII. 7. *Vir gregis ipse caper* ad imitationem Theocriti VIII. 49. τῆγχε λευκῶν αἰγῶν ἄνερ, quem *olidae marem capellae* vocat Sidon. Apoll. IX. 239. — 8. 9. *nec metuunt*, nec est quod metuant serpentes et ludos. *Colubras* feminino genere posuit, vulgari poetarum usu. — *virides* seu natura, seu, quum mala gramina pastae sint. — *haeduleae*, capellae. v. Obs. — *lupos Martiales* docto epitheto, Marti sacros. v. Virg. Aen. IX. 566. — 10. Dum Faunus eos custodit, praesens est. Pro hoc suaviori idea poeta, qui paullo ante gregis pascentis meminisset: dum Faunus fistula canit. De hoc enim accipi jubet summa carminis, et nexus loci. Notus est Pan *συριζων, συρικτῆς* vel e Theocrito, et Lucret. IV. 590. Pastorum sane cantus parum hic opportunus esset, etiam propter seqq. — *dulci*, dulcis, suavis soni, quae suaves cantus edit. — *Usticae saxa*, Ustica; sed illud declarat naturam montis. — *cubantis*, qui leniter adsurgit, qui molli est adscensu, neque altus, neque praeruptus. Sic *Nola sedens* Sil. It. XII. 163. *molle sedens Cithaeron* Stat. Theb. I. 330. cf. eund. Theb. II. 380. VI. 256. Pariter Apoll. Rh. I. 595. Ὀμόλην κόντῳ κεκλιμένην, uti Stat. Tb. I. 331. *Cithaeron inclinat ad aequora montem*. κέτρῳι ἡρέμα νενευκῶσαι Lucian. T. I. p. 186. quae Virgilio Ge. II. 276. *colles supini* dicti. — *levia*, attrita: ornat.

v. 13 sqq. Egregii versus. De *pietate* h. integritate et innocentia poetarum, quae Diis curae cordique est, v. Argum. I. 22. Sententia v. 13. parat transitum ad sequentia. Diis nimirum acceptum refert, quod villa ejus abundantia rerum omnium referta sit. Haec enim notio subest illis: Dii me tuentur, et, Diis ego, homo innocens et vates, curae cordique sum. amor ab iis. Sic infra de mercatore I. 31. 13. *Diis carus ipsis*. ubi v. not. — 14, *Hic* in meo agello omnium ruris fructuum ac deliciarum abundantia frueris. Ad uberes agri proventus designandos docte ad rem vocat cornu copiae: ἀγρὸν γὰρ τι λέγουσιν Ἀμυλθεΐας κέρασ εἶναι,

ut Phocylides ait apud Grot. Floril. Stob. p. 215. — *copia ομν-
lenta*, abundantia, largus proventus *honorum ruris*, fructuum
omnis generis *manabit tibi*, effundetur in te *ad plenum*, abun-
danter, ad satietatem usque, tanquam e *cornu Amaltheae beni-
gno*, liberali. Copiosiori ornatu poeta agelli sui ubertatem de-
scripsit, quo magis Tyndaridi, ut ad se secederet, persuaderet.
Non igitur video, quo jure Homius Elem. crit. II. c. 21. tauto-
logiae poetam adcuset: nam ordo verborum est: Copia honorum
ruris opulenta manabit tibi ad plenum benigno cornu. — *Mana-
bit tibi*, in te fluet, adfluet tibi, cum abundantiae notione, grae-
cae est elegantiae. Sic *ὄλβος ἐπιβύβειν* dicitur Eurip. Med. 1229.
Long. IV. *ἐμοὶ δὲ πλοῦτος ἐπιβύβει καθ' ἑκάστην ἡμέραν*. Lucian. T.
II. p. 719. *τὸ μὲν χρυσοῖον καὶ τὸ ἀργύρειον ἐξαντλεῖν σκάφαις τισὶ μι-
γάλαις ἀέναν τε καὶ πολὺ ἐπιβύβειν*. Infra I. 28. 28. *Multaque
merces — tibi defluat aequo ab Jove. — honores ruris* de pro-
ventu ruris, solenni ornatu. Serm. II. 5. 13. *dulcia poma, et
quoscunque feret cultus tibi fundus honores*. Stat. Silv. IV. 5. 1.
Parvi beatus ruris honoribus. Cereris honores vocat Valer.
Flacc. IV. 532. adde Grat. Falisc. Cyneg. 376. Alias de foliis,
frondibus, quae arboribus decori sunt in usu. Sic V. 11. 9. v.
Burm. ad Anthol. Lat. T. I. p. 704. — *ad plenum*, copiose,
adfatum; ut Virg. Ge. II. 244. *Huc ager ille malus, dulcesque a
fontibus undae ad plenum calcentur*.

v. 17. 599. Vita tranquilla et jucunda declaratur, more Ho-
ratii, per locum amoenum, cantum, ac vinum. v. ad I. 1. 19.
— *vallis reducta* dicitur, quae in longinquum recedit, seque re-
trahit, inflexa, sinuosa. v. Virg. Aen. VI. 703. et Nostr. V. 2.
13. Disertius illustrat Seneca Nat. Quaest. VI. 1. *Pompejos, Cam-
paniae urbem, in quam ab altera parte Surrentinum Sabianum-
que litus, ab altera Herculanense conveniunt, mareque ex aper-
to reductum amoeno sinu cingunt* cet. Ovid. Her. II. 131. *Est
sinus, adductos modice falcatus in arcus*, h. modice reductus,
inflexus. — *vitabis*, effugies, non senties *aestus Caniculae*, Si-
rii, stellae notae, qua aestatis tempus fervidissimum declarari so-
let. v. III. 13. 9. Ep. I. 10. 16. — 18. *fide Teïa*, fidibus Tejis,
lyra Anacreontis Teji, carmine Anacreontico. — *dices*, canes ad
lyram. Putarunt nonnulli, Tyndaridem hic juberi [carmen ab
Anacreonte factum decantare, et sic jam olim acceptum esse lo-
cum docet scholion in Acronianis ad IV. 9. 9. quanquam id se-

rius adsumtum esse adparet. Potius probabile est, ipsam Tyndaridem, ut poetriam, carmina amatoria, Anacreonteis similia, scripsisse, et argumentum, quod sequitur, tali carmine persecutam esse: quod carmen ab ea decantari apud se nunc cupit. — *in uno laborantes*, unius, Ulyssis, amore flagrantis. *Laborare* exquisito usu est amare, ob aerumnas ac cruciatus qui amorem comitantur, et *laborare in aliquo* dictum, ut *ardere*, *flagrare in aliqua*, et sim. — *Circe*, Nympha, matre Perse, Nereide, et patre Sole edita, cujus amores ac veneficia ex Homeri Odyssea satis nota sunt. — *vitream* docte et audacter pro, marinam: nam erat Nereis, et mari vicina habitabat. Haud dubie ante oculos fuit graecus poeta. Nam *ύάλινος*, *ύαλόεις* proprie est *vitreus*, deinde, ob vulgarem apud veteres vitri colorem, *viridis*, *caeruleus*. Jam haec apud poetas perpetua fere sunt numinum marinorum epitheta, a colore maris translata, quatenus inde et ipsi colorem trahant necesse est, dum in illo aut per illud conspiciuntur: qua ratione et Dii inferi *nigri* vocantur. Sic *caerula Thetis* V. 13. 24. Tibull. I. 5. 46. et sic centies. Nihil est adeo, quod in hac ratione displicere possit. Vel sic tamen praeferam nonnullorum interpretationem, tanquam exquisitiorem, poetaque adeo digniorem, qua Circe a pulchritudinis splendore *vitream*, Graecorum exempla secutus, dixerit. Sic in Corinnae fragmento, quod est apud Phrynich. Ecl. p. 136. et emendatius exhibetur a Toup. Append. a Theocr. p. 20. *Καί Κόριννα τόν ύάλινον καΐδα φησί.* Idem Toup. laudat Stratonis c. LXXXVIII. (Anal. Br. II. p. 379.) *βουποιητέ μελισσα, κόθεν μέλι τούμόν ιδουσα εφ' ύαλέην δψιν ύπερέτασαι;* Adde Rufin. c. XXXVI. (ib. p. 398.) *ύρματα μὲν χρύσεια καί ύαλόεσσα παρειαί, καί στόμα πορφυρέης τεργνότερον κάλυκος.* Splendoris notionem vitro poeta dat etiam III. 13. 1. et *Galateum* Ovid. Met. XIII. 792. *vitro splendidiorem* vocat.

v. 21. *σηq.* *Pocula Lesbii*, vinum Lesbium, quod erat e praestantioribus, ac dulcissimis. Gel. XIII. 5. Propert. IV. 8. 38. — *innocentis*, innoxii, caput non inebriantis, aut rixas excitantis: quod adeo puellam bibere deceret. Hinc *οινάριον* dictum Alexidi apud Athen. I. 22. quod natura lene esset. Similiter *άμύμονα* *Χθον άλυπον* dixit Hermippus ap. Athen. I. p. 29. E. — 22. *duces*, bibes, simpliciter; non, quod intelligi nonnulli volunt, otiose, aut lente. Sic in Epigr. apud Toup. ad Suid. III. p. 285. *λοουσαμενοι, Προδική, κυκασίμεθα, καί τόν άκρατον έλκωμεν.* v. III.

3. 34. *ducere Liberum* IV. 12. 14. — *Semeleius* Σεμελήϊος, Semeles filius, Bacchus, qui *Thyoneus* dicitur, a Thyone, quae et Semele. — 23. *confundet*, commiscebit, vel commutabit *proelia* sua *cum Marte* pro, cum Martis proeliis: eadem forma, qua I. 1. 23. *tubae sonus permixtus lituo*, sono litui. Igitur est: non excitabit proelia, similia Martis proeliis, vel, ut planius eloquar, lenioris vini haustus, isque modicus animum quidem exhilarabit, jocosque ac ludos producet, neque tamen pugnas, qui Thracum vino inebriatorum mos est. Aliter vero dicitur, proelia, manus miscere. Ceterum admovit hunc locum Valkenarius Euripideo (Phoeniss. 797.) de Baccho: Ὁΐβας ζω̄μον ἀναυλέτατον προχορεύεις. — 24. *nec metues*, non erit, quod hic metuas *protervum Cyrum*, impudentiam Cyri. — 25. *suspecta* ei, propter suspicionem, quam de tua fide concepit; docta verborum junctura. Tyndaridem a Cyro olim in *convivio* paullo illiberalius tractatam fuisse, et sententiae cum antecedentibus nexus et v. 27. aperte docet. Vulgarior vero forma erat, non metues, ne Cyrus cet. Sed et sic Terent. Eunuch. III. 5. 42. *metuo fratrem, ne intus sit*: et alii. — *male*, nimium, admodum *dispari*, impari viribus, imbecilliori: ornate et ad augendam invidiam pro tenui: *tibi*. — 26. *incontinentes*, suas hominis incontinentis, qui iram non continet. Ratio pedestris ferebat: ne Cyrus incontinens, sibi non temperans cet. Simili ornatu Tibull. I. 10. 56. *Flet teneras subtusa genas; sed victor et ipse flet sibi dementes tam valuisse manus*, h. sibi dementi. — *iniciat manus*, te male tractet, pulset; quo facile ducunt seqq. Quo magis mireris Interpretum veluti Torrentii, de vindicatione per manum injectionem, et aliorum de lasciviori amplexu capientium hallucinationes. — 27. *scindat*, rescindat, laceret *coronam* convivalem, *haerentem*, inhaerentem *crinibus*, capiti impositam; nihil amplius. 28. *immeritam vestem*, tuam, immeritae puellae. v. Burm. ad Prop. IV. 5. 16.

ARGUMENTUM. XVIII.

Argumentum leve, sed prorsus, egregie et splendide tractatum. Laudem vini celebra-

turus poeta rem sub speciales notiones revocat. ita, ut Varum ad plantandas in agro Tiburtino, in quo is villam habebat, vites adhortetur, quum vini usu vita demum suavis atque jucunda reddatur, nihilque ad curas animo expellendas eo reperitur efficacius. Modice tamen eo uti oportere; effecta enim vini, immoderate poti, esse gravissima atque perniciosissima. In hac exquisita vulgaris sententiae conversione tractatio ipsa valde magnifica et lyrica est cum ab sententiarum et imaginum vel veritate ac suavitate, vel antiquitate, excelsitate, et sanctitate, imprimis in altera parte, tum ab eloquutionis ornatu reconditissimo. Sed eadem haec et in ideis et in oratione doctrina facile per se ipsa suspicionem nobis injiceret, graecum exemplum ante oculos fuisse Horatio, nisi jam certum id et indubitatum faceret fragmentum Alcaei, quod est apud Athen. X. 8.

Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω.

A quo versu, ad verbum latine converso, quum nostrum carmen incipiat, haud dubie universum illud ex Alcaei carmine, cujus haec particula exstat, expressum est. v. et Franc. Robert. Adnotatt. I. 22. Est igitur lusus ingenii sive periculum, alieni carminis suo sermone suoque more reddendi. Sed quod in ejusmodi periculis facile peccatur, ut nimio exempli sui repraesentandi studio vim sibi poeta faciat, et nimium presse illud sequendo torqueat se, eoque obscuritatem subiinde vel duritiam aliquam et adfectionem operi suo inferat, ejus quidem vitii crimine Horatium quoque in altera hujus odes parte, in-

primis a v. 11. liberare omnino vix possis. Jam vero illud observent studiosi, quam diversus sit duarum carminis partium color. In laudibus vini modice sumti (v. 3—6.) mollis est ac lenis et placida oratio: sed inde a v. 7. de immoderato vini usu dicturus poeta subito incalescit, ipse quasi ebrius, et perturbatione quadam enthea corripitur, quae ad dithyrambum accedit. Denique Varum illum, ad quem haec ode scripta est, cum Torrentio multi putant esse L. Quinctilium Varum, in Germania cum legionibus caesum: sed eum ipsa temporum ratio excludit, quod ea clades in a. V. 761. incidit. Rectius, probabilius certe in re tam dubia, intelligunt L. Varum, Epicureum, amicum Caesaris, item Virgilii et Horatii, memoratum ap. Quinctil. VI. 3. 78. Cf. Masson Vit. Hor. p. 222. et imprimis Ill. Heyn. Exc. II. ad Virg. Ecl. VI. Ceterum comparent studiosi III. c. 21. et fragm. Mnesithei ap. Athen. I. p. 36, et in Grotii Exc. Stob. p. 905. cujus initium ita constituendum videtur:

. τὸν οἶνον θεοῖ
 Θνητοῖς ἔδειξαν, τοῖς μὲν ὀρθῶς χρωμένοις
 Ἄγαθὸν μέγιστον τοῖς δ' ἀτάκτως, τοῦμπαλιν.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. sq. *Nullam arborem prius, potius severis, plantas, ponas in agro tuo Tiburtino, quam vitem, sacram, deo consecratam, Baccho; res nota. Solum mite, ob aëris temperiem, quod ideo vitibus serendis idoneum sit. Sil. It. V. 466. Zephyro Surrentum molle salubri, et mitis Campania VI. 651. — moenia Catili, docte et copia poetica amplius declaratur Tibur, a*

Tiburno, Cora et Catillo, filii Catilli, Amphiarai filii, conditum. Si. VIII. 366. *Tibur, Catille, tuum.* cf. Virgil. Aen. VII. 671. ibique Heynii Exc. VIII. p. 151. adde Schrader. ad Musaeum p. 240.

v. 3 — 6. Vino enim uti decet, ad animum exhilarandum, et ad curas abigendas. Ita enim natura comparatum est, ut abstemii gravius humanae vitae molestiis urgeantur, ac deprimantur. Prius comma omisit, tanquam poeta; posterius magna cum dignitate extulit. *Deus*, natura, ut I. 3. 21. Grat. Falisc. Cyneg. 513. Rectius tamen Bacchum intelligas, imprimis propter Tib. III. 6. 21. *Jam venit iratus nimium nimiumque severis; qui timet irati numina magna, bibat. Quales his poenas qualis quantusque minetur, Cadmeae matris praeda cruenta docet. Proposuit*, imposuit, constituit, tanquam poenam; nam est verbum proprium de legislatore. *Omnia dura* gravissima quaeque humanae vitae mala, *siccis*, sobriis, *severis*, qui vino abstinent; quibus opponuntur *madidi, uvidi*, IV. 5. 39. Ep. 19. 9. — *neque aliter* nisi vino hausto: venuste et cum vi. *Sollicitudines*, tristitia, aegritudo, curae *mordaces*, *θυμοβόροι*, *δακίθυμοι*, *θυμοδακίς*, quae animum consumunt, solenni idea. conf. ad II. 11. 17. — *diffugiunt*, animo pelluntur, animus iis liberatur. Cogitandae vero tanquam comites, quae sobriis semper adhaerent. Eadem imago de *Cura* III. 1. 40.

v. 5. 6. Ea enim, quae vitam aerumnosam atque molestam efficiant, leviora fiunt, vino hausto. Vivide hoc, et ornate per notiones speciales expressit poeta. *Post vina*, vino hausto, ut *post te*, III. 21. 19. *Militiam aut pauperiem crepat*, in ore habet, adeoque putat, sensit *gravem*, tanquam rem molestam, aerumnosam. *Crepare*, ut Ep. I. 7. 84. Serm. II. 3. 33. et A. P. 247. Ad sensum Theogn. 1125. *εἰ πίωμι, πενίης θυμοφθόρου οὐ μελεδαίνω.* — 6. Suavis est apostrophe ad Venerem et Bacchum, quorum beneficio vita jucunda ac suavis reddatur. De his ado solis vino exhilaratus loquitur, omissis ceteris. *Pater*, communi, Deorum epitheto. *Decens Venus*, ad gratiam, quae e decenti habitu, motu oritur, refer. v. ad I. 4. 5.

v. 7. *sqq.* Modus tamen in bibendo vino adhibendus est; quum innumera ex ebrietate orientur mala, rixae, pugnae, arrogantia, insolentia, alia. In enuntianda atque exornanda hac sententia magnam, ac, paene dicam, nimiam doctrinam a poeta

adhibitam facile agnoscas. Pro vino posuit *munera Liberi*, δῶρα Διοσκούρου, ut saepius, e. g. Hesiod. Ἔργ. 614. — *modici* inversione poetica, pro modica munera, vinum modicum, i. modice sumtum. Sic habes *modicos cantharos* I. 20. 1. et *immodicum Lyceum* Ovid. ex P. II. 10. 29. *Non haec immodico contraxi damna Lyaeo.* — *transsiliat* docte atque audacter pro, modum in capiendis Bacchi muneribus, in bibendo vino excedat. Temeritatis esse verbum *transsilire*, vidimus ad I. 3. 24. Ad sensum ac verba Theogn. v. 471. ὅς δ' ἂν ὑπερβᾶλλῃ πῶσιος μέτρον, οὐκ ἔτ' ἐκείνος τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερὸς οὔτε νέου et Basilii Ep. 88. in Anthol. lat. Burm. I. p. 542. *Vina sitim sedent — hos fines transsiluisse nocet.* — 8. *Monet* eum, abstergere eum possunt illa, quae ebrietatem sequuntur, mala, a Baccho poenae quasi, loco inflata. Jam pedestris scriptor nude ea adposuisset; sed poeta exemplis defungitur, ad rem vividius declarandam. *Rixa*, in pugnam versa, pugna *Centaurea*, Centaurorum cum *Lapithis*, Thessaliae populo, quorum rex Pirithous ad celebrandas suas cum Hippodamia nuptias Centauros vicinos invitaverat. De orta inter utrosque, incensis vino animis, pugna, atque insecta Centaurorum clade, nota omnia. v. Hecyn. ad Virg. Aen. VII. 304. Pugnam ipsam descripsit Ovid. Met. XII. 219. *debellata*, orta, atque proelio dijudicata *super mero*, inter bibendum, cum sese largius poculis invitassent. *Rixam debellare* dictum, ut bellum bellare, pugnam pugnare et sim. Ceterum spectat huc aenigma de Vino c. XVIII. (Br. Anal. III p. 322.) ἦν ἔτε σὺν Λαπιθήσι καὶ ἀλκίμα Ἡρακλήϊ Κενταύρους διφρεῖς ὄλεσα μαρνάμενος. adde Nicarch. c. XXII. 3. (Br. Anal. II. 354) Alcaei Mess. c. XV. (Br. Anal. I. 490.) Basil. in Anthol. lat. Burm. l. l. *Lapithas bello perdis, Jacche, gravi.* Cf. Propert. II. 24. 31. Ovid. A. A. I. 591. Fundus omnium apud Homer. Od. φ. 294. Orph. Arg. 416. cf. Athen. XIV. 1. Pugnam hanc in templo Jovis Olympii expressam memorat Pausan. V. 10. — 9. *Sithonii* hic universe pro Thracibus, quorum computationes non nisi caede finiri solebant. Hinc *Erius* s. Bacchus iis *non levis*, gravis, graviter urgens eos, furore immisso; solenni imagine, quae ἐνθουσιαῶντες numine premi, urgeri dicuntur. De Amore Tibull. II. 1. 79. *Ah miseri, quos hic graviter deus urget.* Docte adeo hic poeta ebrietatem cum furere Bacchico contulit. — 10. Furoris s. ebrietatis effectus, ὕβρις, apud Thracas. *Avidi libidinum* (ita junge), dediti

libidini, ad omne libidinis genus proclives, ὑβρισται, intemperantes, insolentes. Nam est libido, ὑβρις, arrogantia in faciendo, quidquid libuerit, opposita menti sanae. Est adeo gravius pro tenui: illi. — *fas atque nefas*, honestum et turpe. — *exiguo fine*, ita ut inter fas ac nefas *exiguum* modo *finem*, tenuem admodum limitem ponant, quem facile transgrediantur, h. nullum omnino. Ad verba ac sensum Lucian. Nigr. 31. (T. I. p. 73. ed. Reiz.) μηδὲ χρῆσθαι ἴσασι ταῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κἄν ταύταις κεραινοῦσι, καὶ τοὺς ὄρους συγχέουσι, κἀντεθεν τῆ τρυφῆ παραδόντες αὐτῶν τὰς ψυχὰς πατείν, Dictum adeo, *fas et nefas exiguo fine discernunt*, pro, confundunt, permiscet fas ac nefas. Et hoc in eos cadit, qui omnia sibi licere existimant, qui tanta sunt animi pravitate, atque amentia, ut honestum a turpi amplius discernere nequeant. Catull. LXIV. 415. *Omnia funda, nefanda malo permixta furorc.* Virgil. Ge. I. 505. *Quippe ubi fas versum (confusum) atque nefas.* Ovid. Met. VI. 585. *fasque nefasque confusura ruit.* Jam Eurip. in fragm. Inus IV. σύμμιχτα μὴ δίκαια καὶ δίκαι' ὁμοῦ.

v. 11. sq. *Non ego* ita abutar vino, sed modice illud capiam. Nempe vulgare erat: non ego munera tua capiam *te invito*, ita ut iram in me tuam concitem; nunquam immoderate bibendo, et sic ut ad furorem adigar, quod tu fieri non vis, dona tua profanabo. Ut sequentia recte intelligantur, tenendum, post in omnem ornatum ab orgiis seu sacris enthusiasticis Bacchi eorumque pompa repetiisse. Comparat adeo, seu, ut ita dicam, confandit potius eum, qui sacra Bacchi recte administrat rite celebrat, cum eo, qui Bacchi munere, vino, recte, moderate utitur; contra eum, qui sacra ejus contra ritum celebrat, ea adeo profanat, adeoque Bacchi in se iram concitat, cum eo, qui modum in bibendo vino excedit, eoque ipso Bacchum aequae sibi iratum habet. Jam Bacchi ira se exserit immittenda insania, tympanorum atque cornuum sonitu effecta; hanc adeo deprecatur poeta v. 13. Universum hunc locum in recondita et imaginum et verborum doctrina ac dithyrambica audacia obscurae aliquid adfectionis habere, quod facile exemplum graecum prodat, anxie expressum, in prompta est videre. *Non quoniam te*, possit esse simpliciter, iram tuam excitabo, commovebo in me (de qua signif. v. Wernsd. Poet. min. III. p. 361.), sed ob adposita *te invito*, et sqq. de pompa et sacris Bacchi capiendam. Erit adeo,

quatiam te, sacra tua quatiam, cum vi et audacter pro; movebo, de loco suo deripiam, pompam tuam ducam; sacra tua faciam, bacchabor *te invito* et abnuente, adeoque contra morem sacrorum; hæd rite: quatenus et *quater* est violenter movere, et ipsum numen loco suo moveri videtur, cujus sacra moventur. Nam *movere*, vel *commovere sacra* est, vasis sacris sublatis initium pompæ facere; v. omnino Virg. Aen. IV. 301. ibique Heyn. adde Valer. Fl. III. 232. — *Bassareus*, Bacchus, a voce Thracia vel Afra Βασσαρης, quam Suid. et Etym. M. explicant ἀλώπηξ. Item Hesych. βασσαρητα, τὰ ἀλωπεκέττα οἱ Λιβυες λέγουσιν. Jam pelles, non solum hinnulorum, νεβριδας, ut vulgo notum, sed etiam vulpium gestarunt et Bacchæ, βασσαρηδες inde dictæ, et ipse Bacchus. Hesych. βάσσαραι χιτώνες, οὓς ἐφ' ἔρουν αἱ Θρακίαι Βάχχαι. Vide Voss. Etym. v. Bassareus, et Meurs. ad Lycophr. p. 342. — *Candidus* dicitur, ob perpetuam ejus juventam, orisque pulcritudinem. Tibull. III. 6. 1. *Candide Liber ades*. Arguantur h. l. intpp. Sequentia, *nec variis . . . rapiam*, exornant eandem sententiam, servata allegoria. In Bacchi pompa portabantur a virginibus, κιστοφόροις, κανηφόροις inde dictis, vasa s. cistæ sacrae, hedera et pampinis velatae, in quibus essent res sacrae ac mysticae, quæ præter initiatos nemini videre licebat. Catull. LXIV. 259. Tibull. I. 7. 48. *occultis conscia cista sacris*, quam ideo *tacita formidine plenam* dicit Valer. Fl. II. 267. Locus class. apud Theocr. κς. 7. cf. Dorv. ad Char. p. 264. Jam expende verborum vim atque ornatum. Res sacras, cistis abditas innuit poeta per *obsita frondibus*, quæ tecta sunt, cel ntur frondibus hederaceis, et pampinis. — *Variis*, colore, vel, quod magis poeticum videtur, motu; adeoque mobilibus, vento agitatis. Nam *varius* et *variare* solenne poetis de agitatione. V. Lectt. in Catull. p. 126. — *sub divum rapiam* graviter pro, eo profanis revelabo, retegam, in conspectum adducam, quæ tegenda sunt; adeoque, mysteria tua profanabo.

v. 13. Noli me insanire ebrietate; sed et hoc per allegoriam ab orgiis ductam expressit poeta. Ne mihi furorem immittas, qualem ob sacra turbata Pentheo, qui σύν τ' ἐτάραξε ποσὶν μανιῶδες ὄργια Βάχχου, juxta Theocr. l. I. Furorem expressit per pulsata tympana ac cornua, quibus iste in Bacchis excitatur. Eorum usus in Orgiis satis notus. *Tene tympana*, cohibe, ne pulsari sinas. *Sæva*, in furorem agentia, audito sono. *Tympana cum*

cornu exquisitori ratione dictum pro, tympana et cornua, ut Juven. XIV. 200. *cornua cum lituis audita*. *Cornu Berecyntium* dictum a Berecynto, Phrygiae monte, ubi Cybeles sacra eodem, quo Bacchi, furore peragi solebant. v. ad I. 16. 5.

v. 14. 59. Nobilissimo phantasmate effecta ebrietatis personas facit, ex iisque pompam quasi constituit, quae tympanorum sonum sequatur. *Amor sui*, arrogantia. — *caecus*, se solum respiciens, sibi cum ipsis vitiis placens. — 15. *Gloria*, jactantia, insolentia, sanitas, adeoque in malam partem. Nam alias est in Virtutis comitatu. Sil. XV. 97. *Mecum Honor ac Laudes, et laeto Gloria vultu*. — *plus nimio*, altius tollens verticem, neta imagine de superbia. Rhian. (Br. Anal. I. 479.) v. 10. 599. ἐπιλήθεται, οὐνεκα γὰρ ἄν ποσσὶν ἐπιστεῖβει, ἀρχένα γὰρ ὄρον ideo ei tribuit Julian. XII. 1. (Br. Anal. II. 496.) γαυρούμενον Mesomedes I. 10. (ib. p. 292.) μέγαν Rufin. 37. 3. (ib. p. 399.) cf. III. 16. 18. — *vacuum*, quatenus ipsa gloria vacua est, h. inanis, vana. Vividius tamen, poetaque dignius phantasma oritur, si ipsum verticem vacuum cogitemus, cui nulla laurea, aut aliud honoris insigne impositum sit.

v. 16. Designatur loquacitas, imprimis damnosa illa, quae silenda prodit, animi levitas, perfidia. Jam *arcana* dicuntur alijus *fidei credi*, quae ipsa ideo, tanquam dea, *arcanis laeta* audit Sil. II. 481. *Fides* adeo s. is, cujus fidei arcana sunt credita, *prodigus est arcani*, dum illud facile eloquitur, prodit. — *perlucidior vitro*, cujus pectus ipso vitro perlucidius est, nihil absconditi habens. Praeclare hanc animi levitatem, ebrietatis comitem, expressit Pausias pictor, Μέθην exhibens ἐξ ὑαλίνης φιάλης πίνουσαν Ἴδους δ' ἂν ἐν τῇ γρηθῶ φιάλῃν τε ὑάλειν, καὶ δι' αὐτῆς γυναῖκ' ἡρώπων apud Pausan. II. 27. p. 175. Ad sensum V. 11. 19. *simul calentis inverecundus Deus fervidiore mero arcana promorat loco*. Similis gnome est apud Brunck. Gnom. gr. p. 234. Κάτωπτρον εἶδους χαλκίους ἐστ' οἶνος δὲ νοῦ.

ARGUMENTUM. XIX.

Horatius, qui amori omnino finem sibi fecisse videbatur, eidem se denuo succubuisse, idque Glyceræ pulchritudine effectum, hoc carmine fatetur. Levissimum hoc argumentum, vide, quanta dignitate, doctrina, sententiarum adfectuumque veritate exornaverit! Splendidum statim exordium: Deos ipsos, Venerem ac Bacchum suum de nuntio amori in perpetuum mittendo conturbasse consilium, vehementissimoque se in Glyceram amore iterum exarsisse. Sequuntur tam de puellæ pulchritudine parvæ sed vividissimis coloribus delineatæ picturæ. Ad Venerem igitur redintegrati hujus amoris, qui se Glyceram solam cogitare sinat, ad aliæque omnia plane ineptum reddat, vehementiam referens, ut hæc remittat, eam placare statuit. Suavissima vero conversio, quæ amoris cruciatus fortius declarat, quam exactissima eorum enumeratio ac descriptio. Suspiciantur fere e vv. 10 sqq. poetam hoc ipso tempore vel conatum esse vel jussum a Maecenate, Scythas cœrcitos et signa a Parthis recepta carmine describere: adeoque, quum res eae a. U. c. DCCXXXIV. gestæ fuerint, hoc carmen in Horatii ætatis annum XLVI. incidere. Quod equidem ex istis vv. ponere non ausim; nam Scythas et Parthos posuit omnino pro gravioris carminis argumento, a quo nunc Glyceræ amore avocetur; neque vix credere licet, Horatium, quo se excusaret, instanti Maecenati Glyceræ amorem prætenturum fuisse.

Adnotationes.

v. 1. *seqq. Saeva*, Κύπρις βαρεῖα (ut Theocr. I. 100.) γαλεωή, δεινή, quae saevum imperium exercet, quae invitum etiam amare cogit: unde mox praeclare *jubet*. Similiter IV. 1. 4. *desine dulcium mater saeva Cupidum — flectere mollibus jam durum imperiis*. adde I. 33. 10. *sqq.* III. 9. 18. — *Mater Cupidinum* Venus, quatenus hominibus ac Diis ἐπι γλυκὸν ἡμερῖν ἄρτε Homer. H. in Ven. 2. hinc antiquo sermone Πόθου s. Ἰμέρου mater dicta. Philodem. c. XXIV. 2. Anal. Br. II. 89. Κύρι Πόθου μήτηρ ἀελλοπόδων. Amplificata mox atque exornata hac a poetis idea, eadem dea Ἐρώτων, quorum innumerabilis est multitudo, mater habita. cf. Stat. Silv. I. 2. 62. Claudian. Nupt. Honor. 47 *sqq.* — 2. *Thebanae Semeles puer*, παῖς, filius, Bacchus, qui amoris auctor h. l. dicitur, quatenus omnis perturbatio mentis status ad Bacchum auctorem referri solet. v. ad III. 25. 1. hinc et *μαίνεσθαι*, *μανία*, uti Lat. *furor* et *furere*, de vehementiore amore. Simplicior tamen fuerit ratio, si amorem hunc Horatii non, ut quidam, in convivio, aut inter vina exortum, quod nimis vulgare foret, sed vino auctum, incensum, palam factum (cf. V. 11. 13. 14.) intelligas. Quo sensu σεμνήν Βάχου παρέδρον Venerem indigitat Orph. H. in eand. v. 6. Ἀποposite Achill. Tat. II. 3. Ἔρως δὲ καὶ Διόνυσος, δύο βιαῖοι θεοὶ (*durus uterque deus*, Propert. I. 3. 14.) ψυχὴν κατασχόντες, ἐκμαίνουσιν εἰς ἀναισχυντίαν, ὁ μὲν καίων αὐτὴν τῷ συνήθει πυρὶ, ὁ δὲ τὸν οἶνον ὑπέκκαυμα φέρον· οἶνος γὰρ ἔρωτος τροφή. — 3. Proprie *licentia* est dissoluta effrenaque et sentiendi et agendi ratio, ἀσέλγεια, *effrenatio impotentis animi* Ciceroni dicta. Qui igitur sibi non temperat, qui ad amorem proclivis est, in hanc licentia cadit. Praeclare igitur hanc in Deorum, a quibus ad amorem instigetur, numero poeta posuit. Simile phantasma exhibet Claudian. Nupt. Honor. 78. *Licentiam nullo nodo constrictum* in Veneris regia collocando. — *lasciva*, petulans, insolens, adposito epitheto. — 4. *animum reddere*, iterum adjicere ad *amores finitos*, quorum finem mihi fecisse videbar, h. denovo amare.

v. 5 — 8. Glycera enim pulchra sua forma, commódisque moribus totum me cepit. Ornate hoc extulit poeta. *Urit me*, amore incendit, ἐκκαίει, *nitor*, pulchritudo Glycerae. — 6. Debebat sequi ex vulgari ratione, *purius splendens*, qui purior est, qui splendidior, candidior est *Pario marmore*. Candidissimum

hoc fuisse, in vulgus notum. Eadem comparatione usus est Pind. Nem. Δ. 131. hymnum σέλλαν vocans, Παρίου λίθου λευκοτέρων. Nostrum locum sublegit Senec. Hippol. 797. *Haec solem facies rarius adpetat* (inversa ratione pro, Hanc faciem sol rarius adpetat) *lucebit Pario marmore purius.* — 7. *Proterva* puella dicitur, quae mores paullo solutiores habet, quibus juvenes tenet, atque in amorem sui rapit. Opponitur ei *puella rustica*, *pudor rusticus* et sim. Quae protervitas si intra certos fines contineatur, neque decori puellari (*Delicatesse*) officiat, recte haecenus *grata* amanti dici potest, illecebris his tanto magis incenso: atque sic fere Gallorum *Coquetterie* respondet. — 8. *vultus lubricus adspici*, *face* interpretantur, quem lubricum est adspicere, qui cum periculo, vel non impune adspicitur: quod tamen nimis pedestre. Alii de splendore vultus, qui oculos adeo praestringat, ut statim deiciantur, expediunt. Sed *nitorem Glyceræ* habes jam v. 5. descriptum. Forte aliquid profeceris ex Musæi v. 94. ὀφθαλμοὺς δ' ὀδὸς ἐστίν· ἀπ' ὀφθαλμοῖο βολῶν κάλλος (s. potius ἔλλος) ὀλισθαίνει, καὶ ἐπιφρένας ἀνδρὸς ὀδεύει. *Lubricus vultus* esset adeo, unde κάλλος ὀλισθαίνει. Alia paullo ratione pulchritudo ex oculis dicitur *βῆν*, ἀποβῆν: ut Platoni in Phaedro p. 346. δεξάμενος τὴν τοῦ κάλλους ἀποβρόχην διὰ τῶν ὀμμάτων cet. quod imprimis amplexi sunt, atque exornarunt scriptores eroticii graeci, Ach. Tatius, Aristaenetus, alii. Oculi adeo, unde pulchritudo emanare, atque in pectus penetrare dicitur, docte *lubrici dicti* videri possint. Possis etiam oculos intelligere visco quasi innuctos, quibus facile inhaerescas, h. qui amorem inspirant, graeca idea. Ita enim ὀφθαλμοὺς ἰξῶ Κύπριδος ἐγγυρισμένους dixit Melag. V. 2. et ἰξὸν Θερτυτὴν eadem de re Rhian. in Anal. Br. I. p. 480. et Incert. c. LI. (Anal. Br. III. p. 161.) Quod omnino ad blandimenta meretricia traduxit Plant. Bacch. II. 5. 39. *Tactus sum vehementer visco: cor stimulo foditor.* et I. 1. 26. *Viscus merus vestra est blanditia.* His tamen omnibus, utcunque docte ac subtiliter disputatis, simpliciorē hanc praeferebam existimo rationem, qua oculi dicantur *lubrici*, mobiles (etiam Cicero de Nat. D. II. 51. *natura oculos fecit lubricos et mobiles*) adeoque lascivi, molles, putres, ἄρματα ὑγρὰ, βλίμμα ταχρόν καὶ μαλακόν (ut Philetaerus apud Athen. XIII. 1. p. 559.) *Oculorum mobilem petulantiam* vocat Petron. c. 126. et *lascivos ac mobiles oculos* εὐνοῦμένως ponit Quinctilian. Inst. Or. XI. 2. 76. Qua eadem ras

tione Venus ελικοβλεφάρη, ἑλνεῶπις Gracis audit, Musae 101. λοξὰ δ' ὀκίπτουσιν δολεραὶς ἐλέλιξεν ἰσώπας νεύμασιν ἀφ' ὀφθαλμοῖσι παραπλάζων φρένα κούρης. Sic vero praeclare invicem sibi respondent protervitas, mores puellae lepidi, qui delicias amatori faciunt, et, qui eas prodit, vultus lubricus. — *adspici* graeca elegantia abundare, vix est ut moneam. Sic *niveus videri* IV. 2. 59. — *nimum* praeclare amoris inde excitati vehementiam innuit.

v. 9 sqq. Quum veteres omnem perturbatiotem mentis statum ad Deos auctores referrent, hoc prisca simplicitate sic eloquebantur, ut ipsos Deos pectus, animi sedem, intrare, vique sua per illud didita, illud promere, urgere dicerent. De Amore Tibull. II. 1. 79. *Ah miseri quos hic graviter Deus urget!* quem locum ne aliter interpreteris, vetat imitatio Stat. Silv. I. 2. 82. de eodem Deo Stellae pectus obsidente; *testis ego attento, quantum me nocte dieque urgentem ferat, haud ulli vehementior unquam incubui.* cf. Mosch. III. 17. Utque hanc amoris furorem non per momenta aliquot, tanquam Bacchi aut Apollinis, durantem, sed continuum eum exprimerent, exornarunt hanc imaginem sic, ut Venerem et Amorem in pectus immigrasse novamque ibi sedem posuisse singerent. Propert. II. 9. 17. *Quid tibi jucundum siccis habitare medullis,* et sic sapcius. Jam expende orationis vim atque ornatum. Pedestris structura erat: *Venus, deserta, relicta Cypro, tota in me ruit,* cum vi, pro, toto numine suo me implevit, totum me occupavit. Eadem ἐνφρογεία Eurip. Hippol. 1274. Ἐρως, ἧ μαινομένην καρδίαν περὶ πικρὰς μοῖσιν. *Tota, ἀφ' ἧς μολούσα,* ut Incertus apud Stob. Grot. p. 127. Proxime ad sensum ac verba Ach. Tat. I. . . ὅλος γὰρ μοὶ προσέπεσεν Ἐρως. Sed jam Eurip. Hippol. 443. Κύπρις γὰρ οὐ φορητὴν, ἣν πολλὰ ῥυτὴ. et Med. 627. Ἐρωτες ὑπὲρ μὲν ἄγαν ἐλθόντες — εἰ δ' ἄλλῃς ἔλθοι Κύπρις. οὐκ ἄλλα θεὸς εὐχαρὶς οὕτω, de moderato et immoderato amore. Aristaeenet. Ep. II. 5. καὶ μέχρι τοῦ ἥπατος διεληλυθεν εἰσρρῆεις. Ἐρως λάβρον ὀπαιγίζων Paull. Silent. XXX. (Anal. Br. III. 80.) Omnino totum hunc locum e graeco exemplo expressum esse et ipsa oratio facile arguit, et vero fidem facit fragmentum Alemanis apud Eustath. ad Homer. p. 305. C. et apud Steph. Poett. Lyrr. p. 628. Κύπρον ἡμερτῶν λιτόισα καὶ Πάφον περιβύταν: unde Horatii, *Cyprum deseruit,* quod vel omnino ornatus caussa additum, vel ut amoris perseverantiam declaret poeta. Eadem suavitate Gratias τὸν Ὀρχομενὸν ἀπελι-

ποσειας pueri genis insidere ait Alciphr. III. 1. Amor ineptum me facit gravioribus rebus canendis. — *nec patitur* praeclare de Dea inhabitante, et amatorem ad arbitrium fingente. — *dicere* me, canere aliquid gravioris argumenti. Pro hoc, speciali idea, materiam carminis ponit Parthos ac Scythas debellatos. v. ad I. 12. 53. adde III. 8. 23. Ad sententiam Ovid. ex P. III. 3. 31. — 11. *animosum*, fortem *versis equis*, retro missis in fuga telis, res nota. cf. II. 13. 17. Virg. Ge. III. 31. *Fidentemque fuga Parthum* et inde Claudian. de IV. Cons. Honor. 531. *refugo quae sit fiducia Partho*. Propert. IV. 3. 66. *Subdolos et versis incerpit arcus equis*. — 12. *quae nihil attinent, quae nihil adtingunt ad rem*, ut plenius Plant. Merc. Prol. 32. quae aliena ab amore meo existimo, quae ego nunc non curo, ut *cetera, τὰ ἄλλα* I. 9. 9. Minus apte comparant Anacr. 36. 3. *τί δέ μοι λόγων σοσούτων. τῶν μηδὲν ὀφελούτων;*

v. 13 — 16. Multum suavitatis habet *subita* ad Venerem conversio. Poeta, vehementissimi amoris aestu cruciatus, eique amplius tolerando impar, a Venere, a qua iste primum excitatus fuerat, ejusdem remedia quaerit, utque cruciatus suos levet atque mitiget, eam precatur. Ad amoris *δεινότητα* declarandam egregie comparatum hoc, quod illico aram exstrui, et sacrificium fieri jubet; tum ipse orationis vigor miserum amantem facile prodit. Similis color III. 26. 6. *Hic, hic ponite lucida funalia* cet. — *Ponite cespitem*, exstruite, erigite aram e cespite *vivo*, viridi Ara cespititia erat haud dubie ex antiquissimis. v. Theocr. XXVI. 3 — 5. servata ideo cum verbenis (Ovid. Fast. 343.) in quibusdam sacris ob religiosi hujus ritus vetustatem. cf. III. 8. 4. *glebam virentem* vocat Juvenal. XII. 85. cf. Virgil. Aen. XII. 119. et Intpp. ad Apulei. Met. VII. p. 465. et Oudend. *Verbenas ponite*, arae imponite, seu omnino adferte. Nam verbum proprie ad cespitem spectat, ejusque vis reliquis adcommodari debet, nota ratione. *Verbenas et tura* in Veneris sacris memorat etiam Virgil. Ecl. VIII. 65. et inde Calpurn. XI. 63. — 15. *cum patera*, et pateram *meri* ponite, paratam habete ad libationem faciendam, seu potius, merum arae e patera infundite. Specialibus omnino ideis poeta expressit, quod generalius erat, sacrum Veneri parate. — *bimi*, quae aetas vinum usui jam satis aptum reddiderat. v. I. 8. 7. et ad libationem faciendam opus erat vino novo. v. I. 31. 2. — 16. Vulgari ratione sequi debebat: ut pla-

scem Deam, eam mihi propitiam reddam, s. ad sensum poetae, ut amorem minus gravem, vehementem experiar; sed Horatius haec tanquam vates eloquitur, preces suas ratas fore certo persuasus. — *lenior veniet*, Venus lenior erit, placabitur. *Venire* pro tenui *esse* satis frequentatum poetis. Seneca Hippol. 437. *beatissimis mitior rebus veni*. Juvenal. VII. 29. *Ut dignus venias hederis* cet. et passim. Atque sic recte satis haec procedere videtur hujus loci explicandi ratio. Nescio tamen, annon poeta potius voluerit, *Venus lenior*, h. moderatior *veniet* in me, non tota in me ruet: quod ad totam carminis oeconomiam multo aptius videtur. Ita fere Eurip. Med. 630. *εἰ δ' ἄλις ἔλθοι* (si modica, lenis veniat) *Κύπρις*, οὐκ ἄλλα θεὸς εὐχαρῆς οἶστω. Idem in Aelo fr. X. *Τῆ δ' Ἀφροδίτῃ πολλὰ ἐνεσσι ποικίλα τέπει τε γὰρ μάλιστα καὶ λυπεῖ βροτοῦς· τύχημι δ' αὐτῆς, ἵν' ἐστὶν εὐμενῆς*, *lenam eam experiri velim*. — *mactata hostia* vel proprie; nam et hostias Veneri mactatas esse, etsi ara sanguine adspergi nefas erat, satis constat; vel est pro generali, ubi sacrum fecero, sacrificio peracto; hocque malim propter verbenas, tura et merum, quibus curari vult istud sacrum, expressis verbis adposita. Mire admodum Erasmus h. l. sic explicat: *Glycera ad me veniet lenior, mansuetior, mactata hostia*.

ARGUMENTUM XX.

Quo tempore, quave potissimum occasione hoc odarion scriptum sit, etsi ex ipso vix commode elicias: magnam tamen veri speciem habet quorundam opinio, Maecenatem, quum in Apuliam profecturus esset, Horatio significasse, se in ejus villa Sabina deversurum existimantium. De profectione Maecenatis certe in Apuliam mentio fit in Divaei cod. teste Cruq. Horatius ei respondet hac

schedula poetica, gratissimum sibi fore talem hospitem, sed aequi bonique illum facturum vinum id, cujus adponendi sibi copia sit. — In tam tenui argumento mirari licet artificium poetae, quo illud nobilitaverit. Sive enim sententias, sive conversionis exquisitam urbanitatem, sive denique eloquutionis ornatum expendas, elegantiam ejus, atque ingenii vim et ubertatem facile agnoscas.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. *sqq.* Hospitium-frugale, quo Maecenatem excepturus sit Horatius, statim ab initio declarat, in eo tamen libenter illum acquieturum confidit. *Vile*, vulgare, non optimae notae vinum, quale ager meus *Sabinus* producit. Sabinum vinum, etsi per se deterioris notae (*crudum austerumque* vocat Plin. H. N. XIV. 2. et e vinis Italicis *κρυφτότερον* Athen. I. p. 27. adde Ep. I. 13.) magis tamen, si cum Caecubo et Falerno, quae Maecenas solebat bibere, comparetur, vile hic dictum videri debet. — *potabis* apud me *modicis cantharis*, quod doctius est pro vulgari, modice, quantum mihi pro modica mea facultate adponere licet, (plane ut Ep. I. 5. 2. nisi *modica coenare times olus omne patella*) non, ut plurimi Intpp., quia non erit ad gustum tuum, quo ipso, dum Horatium a nimiae frugalitatis nota liberare student, Maecenatem nimis fastidiosum ac delicatum faciunt, plane immemores, quod poetae et imprimis Horatius sibi in paupertate sua cum maxime placeant. Sic III. 16. 34. *quanquam — nec Laestrygonia Bacchus in amphora languescit mihi.* cf. II. 16. 37. et II. 18. 10. Sensus igitur est: Equidem non pretiosa aut fastidiosa copia tibi vina adponam, sed Sabinum meum, vile quidem ac tenue, si cum tuis compares, neque hoc ipsum satis larga copia, pro agelli mei tenuitate: *quod* tamen pretium habet ex eo, quod *ego ipse* illud condiderim, idque tum, quum tibi (en subtilissimam sententiae inflexionem) in theatro adplauderetur, ad memoriam istius plausus conservandam. *Cantharus* est vas ansatum, in conviviis apud Romanos adhiberi solitum. — 2. In vasis fictilibus vina apud Romanos condita fuisse, satis notum est. In usu erant

maxime graeca, a graeco artifice facta; nam cum in ipsa Graecia multis locis, tum in Campaniae graecis civitatibus nonnullis, maxime Camis, eximia ejusmodi vasa facta: qualia hodie supersunt vasorum Etruscorum nomine insignia. Cum in iis nonnisi nobiliora vina conderentur, eadem mox vilioribus, ut haec ex illis aliquid traherent suavitatis, implere solebant. Qua ejusmodi graeca testa sorte usus fuerat Horatius, ut Sabino suo generosi quid conciliaret. Ita jam Schol. — 3. *conditum levi*, docte procondidi et oblevi sc. pice vel cera, quibus cortex illinebatur. v. Colum. XII. 18. Plin. XIV. 21. — *datus . . . plausus*, eo die, quo populus Romanus te theatrum Pompeji ingressum plausu excepisset. Quo sane Maecenati nil blandius dici, aut major vino accedere poterat commendatio. Anxie quaerunt Intpp. quando hoc factum sit. Ex l. II. 17. 25. patet, Maecenati hoc obtigisse, quum a gravi periculo liberatus in teatro primum in conspectum populi venisset. Potest et alio tempore atque iteratis vicibus Maecenati, apud populum gratioso, hoc accidisse. Omnino in talibus nolim quemquam morari. Nam si vel maxime hoc exploratum habeas, nihil amplius inde efficias, quam ut vini illius aetatem certius computare possis. Theatrum vero Pompeji hic intelligi debere, docet v. 7. nam illud erat juxta Tiberim, Vaticano monti oppositum.

v. 5 — 8. Vim et ornatum horum vv. facile observes. Inprimis illud poetae artificium mirari licet, quo quasi aliud agens Maecenati satis urbane blanditur. Placebat sibi Maecenas populari *Equitis* adpellatione: idem tamen originem suam, quam ab Etruscorum Lucumonibus deducebat (v. ad I. 1.) magni faciebat, ejusque adeo mentionem fieri gaudebat. Sic utramque conjunxit Propert. III. 9. 1 sq. *Maecenas, eques, Hetrusco de sanguine regum, intra fortunam qui cupis esse tuam*. Jam, quae poeta ornatu lyrico dedisse primo intanta videre potest, nimiram, ut Tiberis ripae et mons Vaticanus plausu isto resonuerint, ea et ad universi populi plausum declarandum, simulque, ut Maecenatis originem attingeret, mira arte adtexit. — *Care*, valde adposito epitheto, cum plausus iste amorem totius populi in eum prodidisset. Tiberim docte et exquisite indigitat per *flumen paternum*, ab Etruria, unde Maecenas originem ducebat, descendens. — 6. *jocosa imago*, Echo, v. ad I. 12. 4. *Vaticani montis*, a Vaticano monte veniens. — *redderet laudes*, do-

cte, pro, plausum in honorem tuum datum repeteret, geminaret *Tibi* suaviter, quasi Tiberis et Vaticanus mons populi plausibus sese adungere cuperent.

v. 9 *sqq.* Tuum est, generosa vina bibere; meae sane res non tam lautae sunt, ut talia in meis horreis recondita servem. In utroque membro vinorum praestantiorum adponit genera, *Caecubum*, *Calenum*, *Falernum*, et *Formianum*. — *Tu bibes*, non apud me, ut ea tecum adferas, sed *bibas licet*, familiari poetae forma (ut l. 6. 1. l. 7. 1. pro, reposita, parata habes vina ista, quae bibas, ego non item. Observa ornatum e variata oratione. *Caecubam* et *Calenam uvam*, vinum Caecubum et Calenum: tum pro Calena uva, *uvam praelo Caleno domitam*, h. pressam, subactam, docta epithetorum permutatione, fere uti l. 31. 9. *Premant Calena falce, quibus dedit fortuna, vitem*. Pro Falerno sunt *Falernae vites*, et Formianum designatur a *collibus*, in quibus provenit. Jam proprie *vinum* in poculis *temperatur*, h. aqua admixta diluitur ac praeparatur, tum *pocula temperantur* vino infuso, et pro hoc, exquisitiore forma, *vites* et *colles pocula temperant*, dum vina praebent in iis temperanda, iis infundenda.

ARGUMENTUM XXI.

Hymnus haud dubie hoc carmen est in *Apollinem* et *Dianam*: sed variis super eo modis viri docti in errorem inducti sunt. Primum religioso illud usui destinatum fuisse contendunt, cantandum a choro puerorum ac puellarum; quales choros in multis veterum sacris usitatos fuisse nota res est. Sed inprimis *Apollini* et *Dianae* tales hymni saepius decantati: v. ad *Carm. Sec.* Igitur post *Acrone*m multi nostrum carmen ad ludos seculares trahunt; et *Sanadonus* illud carmi-

nis secularis partem facit; alii denique ad ludos Apollinares referunt. Sed sunt haec omnia arbitraria, neque satis idoneis argumentis substructa; et posset, si res ita posceret, Phoebi et Dianae quocumque festo cantata ode a pueris puellisque videri. Enimvero nihil omnino est, quod nos in publico eam sacro decantatam esse credere cogat: imo complura sunt, quae hanc opinionem nobis dissuadeant. Qui enim carmen nostrum. Hamelio et Sanadono auctoribus, pro amoebaeo habent, h. quod pueri et puellae alternis cecinerint, hi lusum indulgere ingenio suo potius, quam rectam vel antiquitatis scientiam vel hujus ipsius odes rationem sequi videntur. Neque enim in universum ostendi ullo pacto potest, alternis quidem decantatos tales hymnos fuisse a puellis et pueris, neque, si vel maxime ostendi id posset, ad nostrum certe hymnum satis congrueret. Dum enim pueris versum primum, alterum puellis, vv. 3. et 4. utrique choro, vv. 5 — 8. pueris, vv. 9 — 12. puellis attribuunt, tum verba haec (ita enim emendant: v. Obs.) bellum lacrimosum, pueris, hic m. f. pestemque, puellis, et quae sequuntur, choro iterum univ. in hoc, quod prorsus arbitrarie ponunt, non vident, quam parum convenienter pueri re vera Dianam, puellae Apollinem cantant. Quod enim ajunt, formam esse odes hanc, ut excitent se invicem et invitent pueri ac puellae ad venerandum numen suum, id vero novum ludibrium ac nugamentum est. Neque profecto, quod haud leve est, in hac ratione et constitutione carminis ullo modo v. 16. pueri canere poterant motus, quiaquid contra dicant. v. Obs. ad v. 13. et 16.

Omnia si recte expendantur, hymnum hunc privatim ab Horatio scriptum putemus, quo festam Apollinis et Dianae diem aliquem celebraret, aut ei praeluderet. Jam hoc ita instituit, ut per imaginem poëticam quidem, personam sumat choragi (v. Argum. ad IV. 6.) puerorumque ac puellarum chorum, in illo sacro consuetos ac solennes cantus editurum, ad munus rite conficiendum atque explendum exhortetur. Qua ratione quid tandem vel expeditius et commodius vel doctius ac gravius esse possit? Tempus, quo factum esset hoc carmen, dum constituere conati sunt viri docti, facile delati sunt eo, ut a. U. DCCXXXI. quum fame ac pestilentia Roma laboraret, (Dio LIII. 33. LIV. 1.) illud putarent factum esse ad Apollinem et Dianam, cum custodes et conservatores populi Romani, tum omnino numina averrunca et salutaria: verum Dii averrunca omni tempore orari et poterant, et solebant, mala ut averterent, licet haec jam nunc nulla essent. Sic, ut unico exemplo defungar, idem est exitus H. in Dianam apud Orph. XXX. 15. sqq. eodem orationis colore: Ἐλθε θεὰ σώτειρα — εὐάντητος, ἀγούσα καλοῦς καρποῦς ἀπὸ γαίης, εἰρήνην τ' ἔρατῆν, καλλιπλόκαμόν δ' Ὑγίαιαν πέμπουσι δ' εἰς ἕρέων κεφαλᾷς νοῦσουσ τε καὶ ἄλγη. adde Sophocl. Oedip. Tyr. 161. 62. et Theogn. v. 13.

Adnotationes.

v. 1. sqq. *Tenerae* aetate, quas Catullus eodem in argumento vocat *integras* XXXIV. 2. 3. *florentes* aetate, ut in Terentiano (Andr. I. 1. 45.) *egregia forma atque aetate integra*. In Catullo tamen de castitate fere accipiunt. cf. IV. 1. 26. — *dicite*, canite, ἀνομνήτε, solenni v. cf. I. 12. 13. et 25. — 2. *Cynthia*,

Apollinem, a Cyntho Deli monte sic dictum. — *intonsum ἀεργ-
 ακόμην*, ad perpetuam ejus juventatem designandam. Apoll. Rh.
 II. 708. αἰεὶ τοι, ἀναξ, ἀτρητοὶ ἔθειραι, αἰὲν ἀδῆλητοι. Tibull.
 I. 4. 36. *Solis aeterna est Phoebus Bacchoque juvenas, nam de-
 cet intonsus crinis utrumque deum.* cf. V. 15. 9. Erant vero
 Apollo et Diana Dii πάρεδροι, σύνναοι, ideoque in hymnis una
 invocari solebant. v. Aeschyl. E. ε. Θ. 145 — 150. Sophocl. Oed.
 Col. 1091, et Trachin. 208 sqq. — 3. Quum in Hymnis Deorum
 laudes etiam ab eorum clero ortu repeterent, magnum sane no-
 men Latona in hymnis in Apollinem et Dianam habuerit oportet.
 Homer. H. in Dian. 19. ὑμεῖοσι Λητῶ καλλίσφυρον, ὡς τέκε παιδᾶς,
 et H. in Apoll. 14. χαίρε μάκαρ ᾧ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκεσ ἀγλαὰ τέκνα.
 et sic passim. Hinc et Latonae preces fiunt apud Ovid. Met. VI.
 160. *date Latonae, Latonigenisque duobus cum prece tura pia.*
 cf. Macrob. I. 17. — *penitus, κρησθῆι*, maxime dilectam, caris-
 simam; quod Apollinis et Dianae dignitatem auget. — *supremo
 Jovi, ὑψίστῳ Διῖ*, Homericō epitheto. v. ad I. 12.

v. 5 sqq. Ad Puellas choragus sese convertit. In sequenti-
 bus poeta Hymnorum veterum epice tractatorum, quales feresunt
 Homeri et Callimachi, in quibus studia Deorum, artes, res ge-
 stae, loca ipsis sacra commemorantur, rationem sequitur, loca,
 quae utrique consecrata essent, recensendo. Quo ipso Deos sibi
 benevolos reddi putabant. Callim. H. Del. 9. 10. Δήλω νῦν οἶμῃς
 ἀποδάσσομαι, ὡς ἂν Ἀπόλλων Κύνθιος αἰνήσῃ με φίλης ἀλέγοντα
 τιθήνης. Jam haec, quae Diis sacra sunt, loca iidem dicuntur
 frequentare, in iis lubenter versari, ea amare (IV. 12. 11. *Deum,
 cui nigri colles Arcadiae placent.* Callim. H. in Dian. 188. τίς δέ'
 νύ τοι νήσαν, πῶον δ' ὄρεσ εὐαδὲ πλεῖστον;). Hinc poeta inducit
laetam sc. Dianam, χαίρουσαν, τερπωμένην, amantem fluvios ac
 montes. Dianam intelligendam esse, orationis ipse contextus
 docet, neque durior haec ellipsis videri debet, cum in Hymnis
 praeis praedicata nude subjici soleant, et in Orphicis saepius ne
 nomen quidem praemittatur. Fluvios Dianae sacros fuisse decla-
 rat etiam Catulli locus XXXIV. 9. quem, etiam propter seqq.
 hic adponam: *Montium domina ut fores, silvarumque virenti-
 um, saltuumque reconditorum, amniumque sonantium.* Laudant
 et Pindari Pyth. II. 12. sed ποταμῶ ibi adpellatur propter tem-
 plum ad fontem Arethusam. Eidem, Deae quippe ἀγροεῖν, mon-
 tes, imprimis saltuosos, consecratos fuisse, in vulgus notum est.

Callim. H. in Dian. 18. Δὸς δέ μοι ὄρεα πάντα. Infra III. 22. 1: *Montium custos nemorumque Virgo*. Ex montibus, Dianae gratias, memorantur *Algidus*, prope Romam, in vis Appia. Carm. sec. 60. *quaeque Aventinum tenet Algidumque Erymanthus*; Arcadiae mons, ubi inprimis haec Dea venari solebat. Homer. Od. ζ. 103. *Taygetum* nominat Callim. II in eand. 188. *Cragus* Lyciae mons. Jam erratum et copiam poetae observent tironeſ in his vv. — *Coma*, frondibus *nemorum*, nemoribus. — 6. *quaecun- que*, quae *prominet*, est, exstat in vertice *Algidi*. — *gelido*, propter umbras arborum. Sic *Haemus gelidus* l. 12. 5. — 7. *nigris* s. densis, umbrosis. Offendit viros doctos, quod poeta dicat, *nemorum comam prominere in silvis*, et tautologiam vix ferendam in his agnoscunt. Sed rem facillimo negotio expedias, si ad v. *prominet* diligentius attendas. Dianam enim non simpliciter montibus, sed summis eorum jugis maxime delectari poeta ait. Jam vertices montium indigitavit per *comam nemorum*, s. nemus, quod in montibus *prominet*. Nemus vero partem silvae constituere tralatitium est. Ovid. Met. I. 568. *Est nemus Haemoniae, praerupta quod undique claudit silva*. Eadem orationis copia atque ornatu Virg. Aen. I. 164. *tum silvis scena coruscis desuper, horrentique atrum nemus imminet umbra*. Montes adeo ipsi sunt saluosi, silvis consiti, quarum partes, ut ea h. l. quae est in montis vertice, nemora efficiunt. Imposuit igitur hic viris doctis ornatus paullo exquisitior; quam simplicior enuntiatio fuisset, Dianam nemorosis montium saltuosorum verticibus gaudere. Cum dilectu vero posuit τὰ ἄκρα montium, utpote venationi aptissima. Homer. H. in Dian. 4. ἡ κατ' ὄρη σκιδόντα, καὶ ἄκριας ἠνεμοέσσας ἄγρη τερπωμένη παγχρύσσα τόξα τιταίνει.

v. 9 — 12. Jam pueros ad laudes Apollinis canendas excitat choragus. *Totidem laudibus tollite*, vos invicem, pariter ac puellae Dianam, laudibus extollite, celebrate. — *Tempe*, inter Olympum et Ossam sita, Musarum sedem (Catull. LXIV. 286 sqq.) quibus Apollo praeest. Alii: quod Tempe lauro, Apollini sacra, consita fuerint. Alii denique, quod Apollo, Pythone serpente occiso, ut expiaretur, ibi commoratus esset v. Aelian. III. 1. — 10. *Natalem Delon Apollinis*, Δηλον, Ἀπόλλωνος κούροτροφον Callim. II. Del. 2, et v. Δ. Δηλος δ' ἐθέλει τὰ πρῶτα φέρεσθαι ἐκ Μουσείων, ὅτι Φαῖβον ἀειδῶν μεδέοντα λούσσει τε καὶ σκείρασει res nata. *Natalem silvam* vocat III. 4. 63. v. Homer. H. Apoll:

16. cujus diversam ab aliis narrationem, qua Diana in Ortygia, Apollo vero in Delo editus sit, poetam hic secutum nescio qua ratione inducti intpp. contendunt. Nam de natali Dianae solo nulla in hoc carmine fit mentio. — *mares*, pueri, ut Sophocl. Trachin. 210. in Hymno in eosdem: ἐν δὲ κοινὸς ἀρσένων ἰτα κλαγγά. — 11. Celebrate Apollinem τὸν εὐφαιέτραν Sophocl. I. I. Pro eo ornate: *humerum* Apollinis *insignem*, decorum, ornatum *pharetra*, pharetram gerentem, et *lyram*, ei adclinatam, uti fere in monumentis occurrit. — *fraterna*, a Mercurio fratre ei tradita. v. ad I. 10. 6. Solennis vero adtributorum, quae Diis propria sunt, in eorundem hymnis mentio. De pharetra et lyra Apollinis, ejusdem hymnis a poetis intexi solitis Callim. H. Apoll. 19. εὐφαιμέϊ καὶ πάντος, ἔτε κλείουσιν αἰοδοὶ ἢ κίθαριν ἢ τοῦξα, Λυκαρῆες ἔντεα Φοῖβου. Ceterum Benth. verba ita jungit: *insignem* Apollinem quoad *humerum pharetra et lyra*; quae paullo durior est ratio.

v. 13 sqq. Sequuntur preces, praeclara inflexione. Pedestris oratio postulabat *Hi*, ut ad utrumque referatur: sed poeta Apollinem solum invocat, ut mala a populo Romano propulset: in quo non haerendum. Porro vulgaris enuntiatio sententiae erat haec: Efflagitate, pueri, precibus, et bellum cet. in Persas agat. Sed hoc tanquam vates eloquitur. — *bellum lacrimosum*, funestum, exitiosum, πολυδακρυὸν Ἄρηα, πόλεμον δακρυόεντα, ut saepius. v. ad I. 8. 14. Bellam, famem, et pestem universe ponit poeta pro malis, quae populum adterant ac pessumdent. Hos avertit Apollo, tanquam tutelare Romanorum numen, θεὸς ἀλαστεικῆς κακίας, ἀποτροπῆς. — *aget a populo in Persas*, docta brevitate pro, arcebit a populo Romano, et convertet, immittet in Persas. *Persis* s. Parthis et *Britannis* mala ista imprecatur, tanquam Romani nominis hostibus: solenni et antiquorum hominum feritati more consentaneo. Sic III. 27. 21. *Hostium uxores puerique caecos sentiant motus orientis Austri*. Virg. Ge. III. 513. *Diū meliora piis, erroremque hostibus illum*; ubi v. Heyn. Fortetamen Britannos commemorat, tanquam *orbis ultimos* (I. 35. 29.) s. remotissimos, ut adeo mala ista longissime a populo Romano abesse cupiat. — *principe Caesare*, regnante Augusto, nam propter hunc solum, Diis carissimum, preces has ratas fore confidit poeta.

ARGUMENTUM XXII.

Ex priscorum hominum opinione poetae in singulari Deorum tutela erant, quoniam non essent ἐκρυγῆς, nullum sibi contraherent ἄγος, quod vocabulum quum antiquissimo sermone culpam caedis proprie designasset, mox ad bella inprimis civilia (v. ad I. 2.) denique ad omnem vel violentiam vel fraudem, qua noceretur aliis, translatum est. Quibus omnibus piaculis quum vacui essent poetae, neque essent aut homicidae, aut bellicosi, aut violenti, aut perjuri, aut avari denique, neque quemquam laederent, dum nugis tantummodo suis dediti ac paupertate sua contenti agerent: hinc innocentes homines ac Diis inprimis cari putati sunt. v. 1. 17. 15. et cf. IV. 5. pr. Jam Horatius magnum vitae periculum feliciter effugerat; ita facile antiquae, quam diximus, opinionis acrior, ut fit, ac vividior animum poetae sensus tangebatur. Igitur hinc oden orditur: vir innocens, id est, vates, illa innocentia sua ubique tutus est: vv. 1 — 8. Tum periculum, quod evasit, narrat atque auget, vv. 9 — 16. Denique ubivis terrarum tutum se sua integritate, eaque fretum tranquillo animo fore profitetur, idque divine eloquitur vv. 17 — 24. Adparet perperam facere, qui hodie innocentiae atque integritati, hoc in carmine laudatae notionem generosiorum, ex puriore morum doctrina ductam, supponant. Sed habemus ex re vulgari enatum divinum carmen, cujus virtutes primariae sunt venustas et elegantia summa, placidum usque ad finem ac dulce pathos (vividius ta-

men paullo a v. 17.) eloquutionis ornatus cum exquisitissimus, tum, in exitu maxime, suavissimus, denique versuum structura suavissima. — Fuscus Aristius, ad quem carmen scriptum est, erat grammaticus et rhetor non contemnendus, familiarissimus atque amicissimus Horatii, jocosus idem et facetus homo. v. Epist. I. 10. pr. Serm. I. 9. 61. Ceterum cum argumento quidem nostri carminis comparetur III. 4. 9 — 36.

Adnotationes.

v. sqq. Integer vitae, vir vitae integrae, animi integri, non contaminati, innocens; graeca forma, ut Serm. II. 3. 220. *integer animi*. Tacit. Ann. I. 69. *ingens animi femina*, h. animi ingentis f. Virg. Aen. II. 61. *fidens animi*, et sic sexcenties. v. Lamb. Qua eadem forma, quod declarative subjicitur, *purus sceleris*, a scelere, *καθαρὸς ἄγους*, ἀγνὸς τῆς ἄτης, scelere non pollutus. v. Argum. — 2. tutus est ipsa innocentia sua, *non eget*, quibus se tueatur, armis, illa satis munitus. Posteriora exornavit atque amplificavit poeta, ut transitum paret ad id, quod sibi ipsi accidisset. Sensus adeo est: Homo innocens, quem ideo Dii tuentur, ubique tatus est, si vel per desertissima et feris quam maxime infestata loca iter faciat: non opus habet, ut armis ferarum incursum a se propulset. Periculum a feris timendum posuit omnino pro quovis periculo poeta; sed hoc cum delectu, quoniam ipse tale effugerat. Memorat adeo illas fere regiones, quae propter ferarum, ibi degentium frequentiam satis tuto adiri nequeunt. Nam ut haec simul, quae ab incolis earum, etsi et ipsis ferissimis, timenda sint pericula, hic cum quibusdam intelligantur, haec sane tota carminis excludit ratio atque indoles. — *Mauris jaculis* docte pro Mauretanicis, non quod Mauri optimi jaculatores fuerint, sed quod Mauretanica regio serpentum aliarumque ferarum frequentia quam maxime infestetur, ibique adeo sine jaculis vix tuto iter facere liceat. Scilicet vulgaris ratio ferebat: non eget, tanquam Maurus, si in Mauretania versetur, jaculis. Atque sic bene respondet τῶν *Syrtes* v. 5. — *pharetra grvida*,

gravi, plena, referta (ut equus Trojanus ἐγκύμων τεύχεων, quamquam magis proprie, audit Eurip. Troad. 11.) *sagittis venenatis*, simpliciter pro, sagittis.

v. 5 — 8. Extremam Africae oram, tanquam ferociorum animalium, leonum, tigrum cet. proventu feracissimam (Θηριώδη ideo simpliciter dictam Herodoto II. 32.) regionem declarat poeta per *Syrtes*, ejusdem litori praetentas. Erant eae vada arenosa, et quia situm variabant, periculosissima. v. Lucan. IX. 431. Propert. II. 7. 71. *Gaetulas Syrtes* pro extrema Africa dixit etiam II. 20. 15. et Virgil. Aen. IV. 41. V. 51. — *aestuosas* solis fervore: qua eadem ratione Claudian. de Cons. Stil. III. 275. *Syrtes anhelas*, et in Ruf. II. 241. *incensas Libyae arenas* vocat. *Aestuosam Calabriam* habes I. 31. 5. — 6. Sive iter faciat per deserta Scythiae loca. Declarat ea poeta per *Caucasum* montem inter Caspium et mare Nigrum situm. — *Inhospitalem*, ἀβάρτον, ἀπάρθρωπον, ἄξενον, (quae sunt Aeschyli Prom. 19. de hac regione epitheta) propter immanes solitudines ac feras in iis commorantes. Nam incolarum feritas a poetae consilio prorsus aliena est. Errant, qui ab Horatio hanc vocem confictam existimant, quam Varro de eadem regione jam adhibuerit, uti patet e fr. apud Non. v. *Vastitas: mortalis nemo exaudit, sed late incolens Scytharum inhospitalis campis vastitas.* cf. V. 1. 12. Senec. Med. 43. Tigribus Caspium maxime infestari patet ex Virg. Aen. IV. 367. Sil. IV. 333. Senec. Herc. Oct. 145. *fera tigribus Caspia.* — 7. *vel* per ea loca, quae lambit, alluit, praeterfluit H. Avien. Descr. O. 495. *Tibris — Romanosque lares lapsu praelambit alumno.* et v. 1077. *Laodice glauci praelambitur aequoris unda.* Alias est *rodere* (ὄρωξύνειν) Lucret. V. 257. *ripas radentia flumina rodunt.* Infra I. 31. 7. *rura, quae Liris quieta mordet aqua,* ubi videt Not. — *Hydaspes*, Indiae fluvius *fabulosus*, propter miras narrationes, quae de eo et de tota India tradebantur, de immanibus ejus belluis, monstris cet. Sic Martial. IX. 46. 3. Atlantem declarat per *Prometheas rupes* et *fabulam montis*, quem eadem de causa Plin. H. N. V. 1. *fabulosissimum Africae montem* vocat. Seneca Ep. XCIV. *nec me Charybdis et Scylla, et fabulosum istud fretum deterrere potuisset.* Est igitur delectus in hoc epitheto.

v. 9. — 12. Hoc meo ipsius exemplo edoctus sum; namque sed illud omittit, lyrica brevitate, quam et in ipsa narratione

tenuit. Plenior enim oratio erat: Lupus mihi paullo longius evaganti obviam venit, meque, etsi inermem, fugit. — *Silva Sabina*, quae adiacebat villae suae Sabinae, ad eamque pertinebat. *Paullum silvae* vocat Serm. II. 6. 3. et, *silvam jugerum paucorum* III. 16. 29. — *dum Lalagen meam*, mihi amatam, amores meos *conto*. Praeclare hoc adjectum ad declarandum otiosum ejus animum, nullo instantis periculi metu perturbatum. Disertius hoc eloquitur v. seq. — *ultra terminum*, paullo longius: nihil amplius. Suaviter hoc adjectum: nam dum Lalagen canit, Lalagen unice cogitat, non advertit se longius, ac ultra, quam tuto licebat, in silva progressum. — *curis expeditis* potest esse; animo ab omni cura vacuo, utpote in Lalages amore unice defixo, adeoque tranquillo, otioso. Potest et esse, animo ab omni timore libero, nihil periculi a feris metuente, securo. Hoc tamen paullo subtilius. Docte vero *curis expeditis* sc. animo, pro animo curis expedito. Eadem exquisitiore loquendi forma Catull. XXXI. 7. *O quid solutis est beatius curis*. Proprie enim animus expediti curis dicitur; nam, dum detinetur aliqua re, nimia alicujus rei cogitatione occupatus est, ea is *impediri* dicitur. Hinc de gravioribus adfectibus, qui omnes animi cogitationes in se convertunt, eumque quasi vinctum tenent, quo minus aliis cogitationibus vacare possit, veluti de amore V. 11. 25. de metu III. 24. 7. et aliis usurpatur; Terent. Andr. I. 5. 26. *Tot me impediunt curae, quae meum animum diverse trahunt*. adde Cic. pro Cel. 45. Hinc animus, curis vacuus, istis *solutus* (Catull. l. l.) *expeditus* (Terent. Phorm. V. 3. 4.) et pro hoc exquisitius ipsae curae solutae, expeditae dicuntur. — *fugit etsi inermem*, nam hoc ipsum mirationem faciebat.

v. 13 — 16. Quo majus, quod sibi imminuerat periculum adpareat, lupum, sibi visum, tanta ait fuisse magnitudine ac ferocitate, qua omnia vel maxime terribilia ubivis terrarum animalia facile superaret. Suaviter et ex timoris natura. Vulgaris nexus erat: Lupus me fugit, portentum, quale cet. — *Portentum*, *πέλαγον*, de animali inusitatae magnitudinis vel feritatis. *ἄγριον σίρας* Eurip. Hippol. 1214. *Cresia prodigia* de tauro Cretico Virgil. Aen. VIII. 295. et inde Claudian. de laud. Stilic. III. 345. *Tum virides pardos, et cetera colligit Austri prodigia*. Eadem *monstra* vocat ib. v. 274. v. ad I. 3. 18. IV. 4. 63. — *quale vix ullibi terrarum invenias*. Pro hoc cum delectu regiones ponit, se-

119 abundantes. — *Daunias* sc. γῆ, Daunia, Apulia, a Dauno rege sic dicta. cf. IV. 14. 26. Ovid. Fast. IV. 76. Silius IV. 556. v. Verheyk ad Anton. Lib. p. 203. — *militaris*, ferox, bellicosa. v. III. 5. 9. — *alit* τρέφει, habet, ut saepissime. — *latis aesculetis*, in profundis saltibus. Quaerunt Intpp. an in Apulia lupi sint; sed extenuatur ac perit totius loci virtus, si poëtam Sabinum suum lupum reliquis aliarum regionum ferocitate praecellentem innuisse existimes: imo nusquam animal reperiri ait, quod magis ad spectu horridum sit, magis metuendum sit, hoc fero; quo vel adi. *leonum nutrix* in v. seq. facile dicit. 15. — *Jubae tellus*, Mauretania, Jubae subjecta, nota ratione, qua regiones et gentes ab ipsarum conditore (II. 6. 12.) vel rege, qui reliquis est notior, designantur. Juba vero, recenti clade a Iulio Caesare accepta, Romanis tum satis notus erat. *ligna Jubae* similiter Lucan. IX. 869. — *generat*, habet, uti paulo ante *alit*. — *leonum nutrix*, quae nutrit, habet leones, Σρέπτειρα λεόντων, sicuti Phrygia vocatur in Epigr. ἀδεσπ. 174. (Br. Anal. III. p. 184.) et Ida Homero II. 9. 47. μήτηρ μήλων. Contra leones *horribiles Libyae alumnos* indigitat Claudian. de Cons. Stilic. III. 280. ex imitatione Stat. Silv. I. 3. 6. leonem Nemeaeum *gravem Nemees frondentis alumnum* vocantis. — *arida*, sitiens, aestu solis torrida, perpetuo epitheto. Virg. Aen. IV. 42. *deserta siti regio*. s. ut Herodot. II. 32. ait, ἀνυδρος δεινῆς, καὶ ἔρημος πάντων. Sil. It. III. 251. *Barce sitientibus arida venis*. adde Lucan. III. 294. Docte vero epitheton τῆς *nutrix* jungitur, quod erat proprium regioni s. telluri Jubae.

v. 17 — 22. Praesentissimo hoc periculo quasi divinitus liberatus poeta, jamque animosior factus se ubique terrarum vel in desertissimis regionibus suaviter atque secure commoraturum confidit. Pro incultis regionibus duas zonas ponit, quae ex aetatis suae opinione inhabitabiles habebantur, frigidam, et torridam, casque docto ornatu declarat. Pro tenui, *sive sim* sub zona frigida vel torrida, exquisitius est, *pone*, colloca me, sedem mihi adsigna in zona frigida, pro hoc, in *eo latere* mundi, terrarum tractu, *ubi nulla arbor surgit*, vel est. quanto suavius pro hoc, addita simul sterilitatis causa *nulla arbor aestiva*, qualis est alibi aestatis tempore, *aura recreatur*, fovetur, ipso adflatu vires sumit. Catull. LXII. 41. de flore: *quem mulecent aerae, firmat Sol, educat imber*. Senec. de Prov. c. IV. *Non est arbor*

solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat. Sterilitatem ob defectum caloris amplius declarat poeta per *campos pigros*, quibus vis s. temperies vitalis ad aliquid procreandum deest, seu propter nimium ardorem, seu propter nimium frigus: unde et *frigus pigrum*, *sterile* dicitur. Lucan. IV. 108. *zona nivalis — sterili non quidquam frigore gignit.* De nimio aestu idem IX. 436. *natura deside torpet orbis et immotis annum non sentit arenis hoc tam segne solum.* *Agrum frumento pigrum* dixit Apulei. Florid. T. II. p. 128. ed. Bip. Forte tamen simpliciter poeta *c. pigros* dixit, pro, immotos, incultos, hominibus quippe non habitabiles: quo fere sensu *squalentia arva aestiferæ Libyes* dixit Lucan. I. 205. Homer. II. in Cer. v. 451. de agro Rhario: ἀλλὰ ἔκηλος εἰσθήκει, *pigra, inculta horrebat.* — 19. *malæ nebulae et malus Jupiter*, aer noxius frigore ac densitate sua. Valer. Flacc. I. 515. de eadem zona: *nube rigens et nescia rerum (sterilis) stat super.* Eidem *densam umbram* tribuit Tibull. IV. I. 154. *Sic malus Jupiter* Statio Theb. X. 374. *et mala nubila* eidem Theb. I. 664. de peste dicta. — *urget*, spissa sua gravitate premit, incumbit, circumdat. Lucan. IV. 166. *mundi parsima jacet, quam zona nivalis perpetuaeque premunt hiemes.* Seneca de Prov. IV. *perpetua illos hiems, triste caelum premit*, maligne solum sterile sustentat. Valer. Flacc. I. 513. de Jove: *horrida saevo quæ premis arva gelu.* et de nebulis Senec. Oedip. 47. *gravis et ater incubat terris vapor.* — 21. Seu degam sub zona torrida. *Sub curru Solis terris nimium propinqui*, ex antiqua opinione. cf. Tibull. II. 3. 56. et IV. 2. 20. — *domibus negata*, ubi domos extruere seu potius inhabitare non licet, non apta est ad habitandum. Duobus modis hoc poetae efferunt. Dicitur enim, *terra negata est domibus, et terra negat domibus*, iis non adcommoda. Stat. Theb. I. 124. *dexter Iaccho collis, at Ennaeae Cereri negat.* Lucan. IX. 856. *Impatiensque solum Cereris, cultore negato.*

v. 23. 24. *Secure ibi ac suaviter degam.* Hoc iterum declarat per consequens, nimirum, se rerum omnium securum Lalages amoris ibi unice vacaturum. Valde errant, qui ob amorem in Lalagen Horatium Diis acceptum, ideoque e periculo servatum, atque ob hunc ipsum in desertissimis regionibus se tutum praedicare autemant. — *dulce, suaviter ridentem*, νεκτάρειον μειδήσασσαν velut Apollon. Rh. III. 1008. γελᾶν ἡμετέραν Sapph. V. 5. ἦδὺ μεί-

δημοῦ Silentiar. V. 1. (Brunk. Anal. III. 72.) — *dulcis loquentem,*
 ἀδὺ φωνεῦσαν, Sapph. l. c.

ARGUMENTUM. XXIII.

*Puellam simplicem ac subtimidam ut in amo-
 rem sui pelliceret poeta, dehortatur eam, ut
 ne amplius matri, hinnuli instar, adhaereat,
 quum jam id attigerit aetatis, quae amori
 conveniens sit, cui adeo, nisi parum libera-
 lis atque subrustica videri velit, vacare de-
 beat. Ne vero, amorem suum paullo apertius
 confessus, animum puellae, quae forte vel
 solo amoris nomine audito rubore suffunde-
 retur, magis a se alienum, quam votis suis
 faventem redderet, caute satis atque circum-
 specte rem adgressus est, hoc unice ab ea pe-
 tendo, ne se tam obstinato fugiat animo. —
 Odarium hoc, quod proxime ad idyllii natu-
 ram accedere videtur, totum e graeco fluxis-
 se, facile fidem facit fragmentum carminis,
 quod Anacreonti vulgo tribuunt, ita a Bent-
 lejo in ordinem redactum:*

Ἄτε νεβρὸν νεσθιλέα γαλαθηνόν, ὅς ἐν ὕλῃ
 Κεροέσσης ἀπολειφθεῖς ὑπο μητρὸς ἐπτοήθη.

*Unde simul adparet, quam liberale Horatii in
 exprimendis Graecorum poetarum carminibus
 fuerit studium, quantoque iudicio et arte il-
 lud adgressus sit, adeo, ut non tam rerum ac
 verborum lenocinia ac delicias fastidiose ab*

iis mutuatus esse, quam potius ingenium suum, suas vires in eodem argumento tractando experiri, omninoque de palma cum illis certare voluisse videri debeat.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. *Vitas me*, cum delectu, ut Chloën non arrogantia aliqua suum amorem aspernatam, sed solo puellari pudore adhuc praepeditam, quo minus amoris ejus responderet, poeta innuat. Quo et spectat tota comparatio cum hinnulo, timiditatis perpetuo fere apud omnes gentes symbolo. Quin et ipsum *Chloës* nomen eo pertinere putabat Heinsius in Lectt. Theocrit. p. 380. quod esset ἀπό τοῦ χλοάειν, voce a colore timoris deducta: unde et Χλόαι Nymphae illae, quae perpetuo tactum Satyrorum fugere putarentur. — *Hinnuleus*, nova forma, ut supra 17. 9. hinnulus, νεβρός; caprearum, cervarum, damarum pullus. — *Chloës* nomen occurrit III. 9. 9. et III. 26. 12. quam eandem esse, neque negare, neque adfirmare licet. — 2. *quaerenti*, desideranti *matrem*, quasi ea praesente minus ipsi metuendum sit; e natura timoris, et adposite propter v. 11. 12. de puella matri adhaerente. — *pavidam* vel perpetuo epitheto, vel pullo absentem timentem. — *montibus aviis*, ἀβάτοις, οὐπέλοις, desertis, qui fere latibula ferarum sunt; vel ex poetica ratione: in quibus a matre aberraverat. — *non sine metu*, cum maximo metu, maxime metuens, cum vi dictum, ut I. 25. 16. *non sine questu* et III. 29. 38. *non sine clamore*. — *Metus aurarum et silvae*, a silva s. arboribus lenissimo aurae strepitu commotis incussus. Hoc ulterius exornatur sqq. Solennes vero hae timoris nimii ideae. Virg. Aen. II. 728. *nunc omnes terrent aurae, sonus excitat omnis*. Lucan. VIII. 5. *pavet ille fragorem motorum ventis nemorum*. Claudian. in Eutr. II. 451. *Ecce levis frondes a tergo concutit aura*.

5 — 8. Nam ubi folia vento leviter intremuerunt. Docte atque ornate haec poeta elocutus est. Pro quovis vento Zephyrum posuit, tanquam lenissimum, ut indicaret, hinnuleum vel levissimo strepitu exanimari. Hinc *inhorrescere* dicitur *foliis*, quibus incidit cum *horrore*, φρίκη, h. leni impulsu, quae leviter commovet. Sic *μικράν φρικὰ φέρειν* Zephyrus dicitur Leonidae

c. XXVIII. (Anal. Br. II. 196.) Plato c. XIII. (Anal. Br. 1. 171.) ὑψικόμαν κατὰ τάνδε καθ' ἑζέο φωνήεσαν φρίσσουσαν πυκνοῖς κᾶμον ὑπὸ ζεφύροισ. Ita et *horror*, *horrere* Catullo, Virgilio, Ovidio, aliis. v. Burm. ad Lucan. V. 446. Inversione autem poetica *adventus veris inhorruit foliis* dictum puta pro, folia adventu *veris* inhorraerunt; quae vulgaris ratio obtinet in Stat. Th. I, 309. de Mercurio, *tenuique exceptus inhorruit aura*. Pro Zephyro vero s. verna aura docte et aulacter est *adventus Veris*, ver adveniens, cujus numinis adpropinquantis vis sentitur arboribus, a Zephyro, ejus comite (IV. 12. 2.) ac *praenuntio* (Lucret. V. 736. *It Ver, et Venus, et Veneris*, adeoque et Veris *praenuntius ante pinnatus graditur Zephyrus vestigia propter*) commotis. Alii de foliis aridis per hiemem delapsis, vel quae arboribus adhaeserint, intelligendum h. l. putant. Atqui adventum veris tum satis otiose poeta adjecisset, et *mobilibus*, quod forte opinioni suae suffragari existimant, simpliciter ornat, ut I. 7. 14. — 6. Alia levissimi strepitus excitati causa. — *lacertae virides*, χλωραὶ, perpetuo epitheto. — *Rubus*, βῆτος, sentis genus. — *dimovere*, rubum perlapsae levem strepitum edidere. — 8. metu exanimatur, timet, ne leo vel tigris tergo suo immineat. Docte hoc posteriori membro (v. 9. 10.) inseruit. — *corde tremit*, cor ejus mecat (Tibull. I. 10. 12.) ἐκπηδᾷ, πάλλεται ἦτορ, uti et alterum *genibus tremit*, genua ejus tremunt, labant ὑπὸ δ' ἔτρεμε γούνα, notae sunt ac solennes de magno timore loquendi formae.

v. 9. 10. *Atqui* nihil tibi a me metuendum est, ego, queni hinnuli more fugis, te non tigridis aut leonis instar sector. Praeclare poeta subrustico puellae pudori consuluit hactenus, quod non diserte eloquitur, quia causa impulsus eam insequatur, quum verbo tantum v. extr. tangit. — *tigris aspera*, irata, saeva, fera, ut Stat. Th. IV. 315. — *leo Gaetulus*, pro quovis immani. Nam Africae, cujus pars est Gaetulia, leones ferissimi habiti. v. Carm. praeced. v. 15. Senec. Hippol. 59. Hos vero, leonem et tigridem, omnino pro feris animalibus posuit, hinnulo maxime metuendis. — *frangere persequor*, graece pro, ut te *frangam*, dilanem, occidam, ἄξει δισέω. *Frangere*, ut ἀγνύναι, de moreu majoris ferae; noto loquendi usu.

v. 11. 12. *Tandem*, aetate jam provector, quam viros minime fugere decet. — *matrem sequi*, servata imagine de hinnulo, pro, eam comitari, lateri ejus semper adhaerere. Sed et sic pu-

dor virginalis describitur Hesiod. Op. 521. ἢ τε δόμεν ἔνταθε φίλῃ
 παρὰ μητέρι μίμνει, οὐπω ἔργ' εἰδυῖα πολυχρυσσοῦ Ἀφροδίτης. Catull.
 LXII. 21. de Hespero: *qui natam possis complexu avellere ma-*
tris, complexu matris retinentem avellere natam. — *tempeſtiva*
viro, ἀραία γάμου, jam matura viro, jam plenis nubilis annis,
 Virg. Aen. VII. 53. translata a pomis tempeſtivis, h. maturis lo-
 cutione. Res notissima. cf. ad II. 5. 10.

ARGUMENTUM XXIV.

Carmen consolatorium ad Virgilium (Maro-
nem, haud dubie vel propter vv. 13. 14.).
Quintilii peregre profecti (v. 11.) mortem
impatienter lugentem. Dubitari vix potest,
quin Quintilius idem sit, cujus severum et
acutum judicium A. P. 438. laudat, quemque
Hieronymus Chron. Euseb. Cremonensem. Ho-
ratii Virgiliique communem familiarem ad-
pellat, et Ol. CLXXXIX. 1. mortuum ait. —
Conspicuum est hoc carmen eloquutione orna-
ta atque docta. sensuumque dispositione facili
et ex animi natura ducta. Consolaturus enim
Virgilium poeta Melpomenen invocat, ut se,
maerore prostratum, modos tanto dolori aptos
edoceat, doloremque Virgilii, etsi immodi-
cum, dum suum prorsus facit, tantum abest,
ut improbet. sapientique viro indignum judi-
cet, ut potius justissimum eum, virtutibusque
Quintilii cum maxime debitum pronuntiet.
Parato sic ad Quintilii laudes transitu, ex-
tollit ejus modestiam, justitiam, fidem, ani-
mi candorem; non mirum adeo videri debere
ait, quod mors ejus bonis omnibus acciderit

luctuosissima, maxime vero ipsi, (en conversionem molissimam!) qui amico eo usus sit integerrimo. Manita sic, qua se in Virgilio pectus insinuaret, via, hortatur eum, ut tandem luctui, nihil quippe profuturo, modum figat, patienterque jacturam ferat, quam nullo modo reparare possit.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. In jactura tam cari amici nullus dolor videri debet aut indecorus, aut immoliticus. Ornatius ac vividius poeta, *quis pudor sit desiderio*, desiderii, qui pudeat nos, dedeceat nos *desiderium*, quod desiderio, dolore ex obitu Quinctilii percepto, adficiamur? *aut quis modus sit*, qui modum in eo servare possimus, quum *tam carum caput*, Quinctilius sit, quem desideremus, ereptum lugeamus. Auctor Consol. ad Liviam v. 7. *Et quisquam leges ausit tibi dicere flendi, et quisquam lacrymas temperet ore tuas?* Cum delectu vero desiderium posuit poeta; inest enim nimii doloris excusatio. — 2. *tam cari capitis*, viri, *Φίλης κεφαβῆς*, amici, noto graecismo. v. Burm. ad Propert. II. 18. 86. — Invocatio Musae multum hic dignitatis habet, quasi metuat, ut ipse, dolore praepeditus, graviter satis tristissimi animi sui sensa eloquatur. *Praecepit cantus*, *κατάρχου μολπῆς*, praei, monstra, doce leges ac modos carminis, luctui aptos. Referendum ad *προοίμιον* choragi, qui praecipiebat, docebat chorum cantanda carmina. cf. IV. 6. 35. Similiter Alcman. apud Hephaest, p. 22. *Μῶσ' ἄγε, Καλλιόπη, θύγατερ Διὸς, ἄρχ' ἐρατῶν ἐπέων, ἐπὶ δ' ἕμερον ὕμνον καὶ χαρτέντρα τίθει χορόν.* Ceterum Cruquius verba ita jungit: *O Melpomene, cui — — dedit, praecipe, quis sit pudor aut modus cantus lugubris desiderio tam cari capitis.* Muretus vero, *praecipe lug. cantus, quis*, quibus *pudor et modus sit des.* Denique Heinsius, *Melpomene, lugubris* (sec. casu) *cantus* dea. Quae rationes quam contortae, et quam parum poeta lyrico dignae sint, facile intelligitur. — 3. *Pater*, Jupiter; Musae enim ejus et Mnemosynes filiae. Melpomene vero vocem et citharam Jovi acceptam refert, quatenus omnia, quae singulis Diis attributa sunt, a Jove ipsis concessa

putantur, munera inde, τιμαί, δῶρα simpliciter dicta. Sic Aeolo (Virg. Aen. I. 66.) *divum pater atque hominum rex et mulcere dedit fluctus, et tollere vento.* Rem. attigi supra I. 12. 20. — *vocem liquidam, puram, canoram. Liquidam cycni querelam* dixit Lucret. IV. 552. et *insignem cithara, cantuque fluenti Dorcea* Valer. Flacc. III. 158. Calpurn. Ecl. IV. 150. *tam liquidum tum dulce canunt.* Contra *voces vix stilantes* de arida ac crassa voce Id. VI. 23. — 4. *vocem cum cithara, v. et citharam,* nota ratione.

v. 5 sgg. Tenerrimum poetae adfectum statim prodit, animumque ad rem convertit τὸ *ergo*, quod dolentis est, eademque vi hic positum, qua Propert. III. 7. 1. *Ergo sollicitae tu causa, Pecunia, vitae es. — perpetuus sopor,* mors, suaviori idea, ut III. 11. 38. *longus somnus.* μακρὸν, ἀτέρμονα, νήγριτον ὕπνον similiter dixit Moschus II. 109. et quis non? v. Barth. ad Claudian. B. Gild. 213. — 6. *Urget,* proprie, e poetica ratione. Nam somnus hominem dicitur *alis amplecti* (Stat. Achill. I. 620.) ei *incumbere* (Id. Theb. X. 149.) eum *premere* (Virg. Aen. VI. 521. *pressitque jaacentem dulcis et alta quies, placidaeque simillima morti*) et hinc de gravi et perpetuo sopore, *urgere.* Virgil. Aen. XII. 309. *Illi dura quies oculos ferreus urget somnus, in aeternam clauduntur lumina noctem.* — 6. Quo neque verecundior quisquam, neque justior, neque magis spectatae fidei, aut veritatis amantior fuit. Vide quantum poetica ratio ab hac pedestri differat. Probos Quinctili mores declarat poeta per species aliquas, pudorem, justitiam, fidem ac veritatem, easque, tanquam deas, una cum Quinctilio habitasse praeclaro phantasmate fugit. Nam qui veri et aequi amans est, is Veritatem, Justitiam colere; eundem contra numina ista amare cum eo versari, habitare, eum comitari prisco sermone dicuntur. De Corintho Pind. Ol. 13. 6. ἐν τῇ γὰρ Εὐνομία ναίει, κασίγνηται τε Δίκη καὶ ὁμότροπος Εἰρήνη. unde profecit Auctor incertus apud Stob. in Excerpt. Grot. p. 133. πῆμπετ' αἰμῖν ῥοδόκολλον Εὐνομίαν, λιπαροθρόνους τ' ἀδελφάς, Δίκαν, καὶ στεφανηφόρον Εἰρήναν. v. ad I. 26. 1. Sedem igitur fixam apud Quinctilium, dum viveret, habuisse dicit ista numina, eoque mortuo nunc haerere dubie, quem hospitio suo dignentur, diuque quaesitura, antequam *parem huic*, h. qui sese aequae colat, amet, inveniant, cui adeo se iterum adjungant. *Fu-* dor tanquam Deus passim apud Graecos occurrit, veluti Eurip.

fr. Hippol. apud Stob. t. 31. ὡ πορνὴ Αἰδώς, εἶθε πᾶσι τοῖς βρο-
τοῖς συνοῦσα cet. — 7. *Fides incorrupta* quae neque gratia ne-
que muneribus corrumpi, mutari potest; hinc *soror Justitiae*
dicta, ei perpetuo juncta, quatenus homo justus idem est fidelis.
Exquisitiore enim loquendi usu inter ea sororium intercedit vin-
culum, quae ejusdem naturae sunt atque indolis, quae adeo una
fere deprehendantur. Sic Δίκη et Εἰρήνη κασίγνηται audiunt Pin-
daro l. 1. Eadem ratione Bacchyl. in fr. apud Clem. Alex. p. 731.
Δίκην vocat Εὐνομίας καὶ Θεμίδος ἀκλόουθον, et Hesiod. Theog.
239. Δουρομήνην Ἄτην τε συγῆθεις ἀλλήλοισιν. Suaviter quoque Pe-
tron. c. 84. *Nescio quomodo bonae mentis soror est paupertas.*
quem locum laudavit in hanc rem Ruhnk. ad Tim. p. 3. ubi plu-
ra vide sis. Nostri locum forte respexit Sil. II. 486. *Fidem* pa-
riter *Justitiae consortem* vocans. — *Veritas nuda*, quae nihil
adscititii habet, quo aliis fucum faciat, quae et incomta maxime
placet. Martial. X. 72. 10. *Siccis rustica Veritas capillis.* Est
adeo, aperta, fraudum expers. Pariter Apulei Met. X. P. 700.
ed. Oud. *procedit in medium nuda Veritas.*

v. 9 sqq. Magnum quidem apud omnes honos et cordatos vi-
ros desiderium sui reliquit Quinctilius; nulli tamen mors ejus tri-
stior accidit, quam tibi, qui amico eo uteraris, in paucis caro.
Ut sequentia recte expeditas, cogitandum, Virgilium in Quincti-
lii profectioe pro incolumi ejus reditu, seu omnino pro Quincti-
lilio aegrotante, vota ac sacra fecisse. Jam quum Dii sacris si-
bi factis quasi obstringantur ad praestandum id, in cujus gratiam
preces sibi factae sint; recte adeo is, pro cujus incolumitate vota
nuncupantur, *Diis credi*, eundemque ex altera parte Dii dicuntur
debere, cujus salutem atque incolumitatem ab iis tanquam debi-
tum rescere licet. Omnino haec e crassioribus antiquitatis no-
tionibus, ubi Deos sacris tanquam muneribus ad quaevis praestan-
da obligari, ipsique, si quae sibi a Diis obtigissent, *redendis*
victimis (cf. II. 7 17. et II. 17. 30.) nomine suo exsolvi existima-
rent, repetenda esse vix est ut moneam. *Pius* erat Virgilius, vo-
tis pro Quinctilii salute nuncupatis, sed *frustra*, Diis ejus pie-
tatem non remunerantibus (fere ut Catull. LXXVI. 26. *o dii red-
dite mi hoc pro pietate mea.*) *poscebat*, reposcebat a Diis, tan-
quam mercedem pietati suae debitam, salutem Quinctilii, quem
iis *non ita crediderat*, non eum in finem, ut sibi eriperetur, imo,
ut salvus rediret, precibus Deos efflagitaverat. Ita quidem paullo

difficiliorem hunc locum satis expeditum puto. Alii *frustra* jungunt τῷ ποσει, hoc sensu; *Tu* impatienter dolorem ferens ac *pius*, pietate, amore ejus commotus *frustra* ποσει Deos Quinct. qui tamen *non ita*, non ea conditione, ut perpetuo eum possideres, tibi creditus, sed ad tempus tantum tibi commodatus fuerit.

v. 13 sqq. Enimvero lamentis tuis nihil proficies, nunquam eum in vitam revocabis. Pro hoc ornatus ac doctus, Virgilium Orpheo tacite aequiparando: si vel Orpheo suavius canas nunquam tamen exsanguis corpus cantu tuo animes. Ajunt poetam respexisse casum Orphei, Eurydicen suam frustra repetentis, magnamque hoc aeque lugubre exemplum ad consolandum Virgilium poetam vim habere contendunt. Quod utrumque a re ipsa ac poetae consilio satis alienum videtur. Nam Orpheus cantu suo omnino permoverat Deos inferos, ut Eurydicen suam in vitam reduceret, cujus iterum amittendae causa unica erat, quod *imprudens respexisset*. v. Virgil. Ge. IV. 491. Quod si igitur Orpheo blandius Virgilius cecinisset, dubitandum non erat, quin is Quinctilium ab inferis reducturus fuisset, et, ut serio agamus, si hoc, etsi alienissimum, poeta voluisset, omnino totum locum aliter adornasset. Fidem enim Orphei non arboribus, sed Diis interitis auditam vel potius exauditam, neque sanguinem imagini non rediturum, sed mortuum in superas auras Virgilium non reducturum dixisset. Imo vero, si prullo exquisitiorem ornatum demas poeta nihil amplius dicit, quam, sanguinem s. vitam cantu vel efficacissimo non reddi; quam eandem sententiam ab Aeschyl. Agam. 1026 sqq. τὸ πᾶσιν δ' ἄπαξ ἐπὶ γὰρ προπάροιθ' ἀνδρῶς θανάσιμον μέλαν αἷμα τίς ἀν' ἄλλιν ἐγκυλίεσαιτ' ἐπαείδων; jam habes propositam. Pro cantu efficacissimo docte ponit Iyram Orphei vi sua arbores animantem, ac secum trahentem. Apprime huc facit Eurip. Iphig. A. 1211 sqq. ubi Iphigenia, rigidum patris animum flexura, Orphei cantum sibi optat: εἰ μὲν τὸν Ὀρφέως ἔχον, ὦ πάτερ, λόγον κείθειν ἐπάδουσ' ἄσθ' ἰμαρτεῖν μοι πέτρας, κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν, οὗς ἐβουλόμην ἐνταῦθ' ἀν' ἧλθον. Unde patet proverbii fere vim huic locutioni inesse. Jam observa ornatum in singularis. *Si* vel *blandius*, suavius, dulcius *Orpheo Threicio* Θρηκίῳ, Thracio *fidem*, fides, Iyram *moderaris* docte pro, pulses. Nam quae cum arte quadam tractamus, certis quibusdam legibus adstricta, ea regere, moderari dicimur. Similiter infra IV. 3. 17. *temperare strepitum testudinis*. Hinc ἄνκελίρας Apol-

lo alicubi in Anal. Br. audit. Non igitur est, potenter pulsare, aut ad modos s. numerose, unde moderari dictum sit, ut quidam imperite volunt. — *auditam arboribus*, cujus tanta vis sit, ut arbores eam audiant, qua vel arbores animentur v. ad I. 12. 17. — 15. *non tamen sanguis*, quo incalescat, animetur iterum, vita *redeat imagini*, in imaginem, umbram *vanam*, exsanguem, corpore destitutam. Animam, quae ad inferos descendebat, corpori, in quo antea fuisset, exacte respondere credebant, adeo, ut et vulnera, quae corpus vivum accepisset, referret (cf. Virg. Aen. VI. 494 sqq. Stat. Theb. II. 3. 9.) quae ideo dicebatur *εἰδῶλον*, simulacrum, imago defuncti, et, quia sanguine, carne et ossibus h. corpore suo destituta erat, imago vana, umbra. Ovid. Fast. V. 463. *elapsa rogi flammis et inanis imago*. v. ad I. 4. 16. adde Hemsterh. ad Lucian. T. I. p. 402. Ut igitur imagini vita redderetur, sanguine opus erat, quo ea iterum animaretur. Hinc sanguinis usus in necyomantiis veterum, ad vocem, omninoque vini vitalem umbris per aliquod tempus conciliandam. Ducta vero haec omnia de imaginae s. *εἰδῶλον* ex Homeri Odyssea.

v. 16 — 18. Mythica accedit exornatio vulgaris sententiae: quae vita perfuncta est, quae semel loca infera intravit. De Mercurio *ψυχοκομῶν* v. ad I. 10. 18. — *quam virga* cet. quam Mercurius semel ad inferos deduxit. — *horrida*, proprie ipse Mercurius est horridus, severus, qui exorari nequit, propter factum horridum, immutabile: tum ipsa virga, quae umbras, reverti conantes, vi repellit. — *compulerit*, perduxerit, sed illud aptius gregi; ut *συνάγειν* Graecorum. v. Villos. ad Long. I. init. Supra I. 10. 18. *virgaque levem cuërces aurea turbam*. — *gregi* ad gregem umbrarum, ad reliquas umbras. Eadem forma Virgil. Ecl. II. 30. *gregem viridi compellere hibisco*. — *nigro*, perpetuo rerum inferarum epitheto. Ceterum eandem Mercurii imaginem umbrarum quasi gregem deducentis habes in Lucian. Catapl. §. 3. p. 623. *πλησίον αὐτὸς οὗτος*, (Mercurius) *ὅς ὄρῃς, πολλοὺς τινὰς ἡμῖν ἄγων· μᾶλλον δέ, ὡσπερ τι αἰσῶλιον, ἀθρόους αὐτοὺς τῆ ῥάβδῳ σοβᾶν*. — 17. *non lenis recludere*, docte ac graece pro, immitior, quam ut recludat *precibus* (in tertio casu) *jata*, qui precibus exorari nequit, ut recludat fata. Exemplum ejus rei praebet Lucian. I. I. §. 4. Alias haec severitas tribuitur Diis inferis, ad declarandam factorum necessitatem et immutabilitatem. v. II. 14. 6. Recludere fata dicunt esse pro, resolvere, rescindere factorum

ordinem; at, qua ratione sic dici possit, non expediant. Scilicet ex antiqua opinione loca infera munita atque clausa finguntur porta ferrea inde ab Homer. II. 9. 15. qua declaratur, reditum inde ab superos non dari. Jam qui vitae suae portionem facto sibi datam, τὸ πεπρωμένον, emensus est, is fato functus Orcum petere dicitur; cui eidem si exinde reditus ad supera loca patet, ut denuo vitam degat, recte huic fata recludi dici possunt, et hactenus *recludere fata* interpretari licet rescindere, adjecta tamen vitae redintegratae notione. Ad sensum Propert. IV. 11. 2. *Panditur ad nullas janua nigra preces.*

v. 19. 20. *Durum* utique hoc, quod lamentis tuis fata fletere nequeas; igitur patienter te ferre decet, quod mutare nequeas: κούφως φέρειν δὲ τὰς καρσιώτας τύχας, ut incertus apud Stob. in Grot. Exc. p. 945. Generali hoc inclusit sententiae, solenni poetarum more. *Levius fit*, minuitur, elevatur; nam adversis ac tristibus animus degravatur, laetis contra effertur. — *patientia*, patienter ferendo, quod *nefas est*, per fata non licet *corrigere* ex animi nostri sententia mutare. *Corrigere* ut Torrent. Adolph 4. 7. 23. *Ita vita est hominum, quasi ludas tesseriis; si id, quod maxime opus est jactu, non cadit: illud, quod forte cecidit, id arte ut corrigas.*

~~~~~

ARGUMENTUM. XXXV.

~~~~~

Insultat Horatius hoc carmine Lydiae, eique obrepentem senectutem, formaeque adeo, qua plurimus olim amatores allexisset, jacturam objicit. Quod cum per se satis amarum est, tum exacerbavit illud poeta, hunc ipsum contentum, quo nunc inter juvenes laboret, in commodis numerando, quae ei antea propter amatorum ad domum ejus concursantium stre-

pitum nox insomnis traducenda fuisset, placidissima nunc eam frui posse quiete ait, neque vi ad domum effringendam parata neque querula amantium voce interrupta. Solebant nimirum juvenes noctu ad puellarum aedes excubare (Συζαυλεῖν, v. doctam Ruhnk. notam ad Tim. p. 145.) de duritie puellae queri, querelis convicia admiscere, vi denique (v. ad III. 26. 7.) aditum sibi facere. — Tum, non amplius dissimulata indignatione, quam et mulatus orationis habitus (inde a v. 9.) manifestat, stricto quasi gladio eam insectatur, ac jure a juvenibus eam contemni pronuntiat, in quos olim dura ac superba fuisset, arrogantiamque istorum vicissim, animum factam, experturam, ubi libidinis aestu domo sua, ad quam nemo accedet amplius, protrusa angiportus pervagari cogatur. Compar. III. 15. et IV. 13.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. Raro jam accidit, ut juvenes noctu ante aedes tuas tumultuentur tibi que molestiam creent. Salse admodum, pro vulgari, juvenes jam te negligere incipiunt, raro jam noctu ante aedes tuas versantur, atque introuitti cupiunt, pulchritudinis tuae qua olim incendebantur, flore annis marcescente. *Parcius*, rarius *quatiunt*, impetunt *ictibus*, pulsant fenestras. Potest et esse: parce, leviter admodum, *φειδομένην χειρὶ*, refrigerato quippe desiderio, pulsant *fenestras*, valvas fenestrarum. Nam fenestrae simpliciter apud Romanos usque ad Neronis aetatem erant aperturae parietibus insertae, per quas dies intrabat. Muniri eae solebant valvis ligneis maxime reticulatis; quibus invicem junctis, et ipsa fenestra juncta ea poetica loquendi ratione dici potest. Sic *ripae fluvii junguntur*, ponte facto. Liv. XXI. 45, *Danubius gelu concretus ripas jungit* Plin. Paneg. XII. Flor. IV. 12. 18.

saltus jungere fossas Stat. Achill. II. 423. — *protervi* hoc ipso, quod exclusi a te insolentius se gerunt, foribus tuis insultant. Hoc enim magis adpositum videtur, quam ut sit, cupiditui, amorem tuum expetentes, etsi hac notione alias occurrit. Ad hoc som Ovid. A. A. III. 69. *Tempus erit, quo tu, quae nunc excludis amantem, frigida deserta nocte jacebis anus; nec tua nocturnis frangetur janua rixis, sparsa nec invenies limina mane rosa.* Claudian. in Eutrop. I. 92. de Laide anu: *cum sarta refutat cunities, jam turba procaax, noctisque recedit umbitus, et rursus pulsatur janua tactu.* adde Propert. I. 16. 5. Ceterum hac sententiae de amatorum infrequentia eloquentiam arrogantiam simul ac fastum Lydiae tangit, quo olim amatores excluserat. — 3. Continuat irrisiōnem poeta: secure nunc somno indulgere potes, nullis amantium querelis ac clamoribus turbato. Propert. II. 15. 5. ad Cynthiam rus profectam: *Nulla neque ante tuas orietur rixa fenestras, nec tibi clamatae somnus amarus erit.* — *Amat janua limen*, aegre se a limine avelli patitur, h. perpetuo juncta est limini, a limine non recedit, propter amatorum infrequentiam. Elegans hic usus τοῦ *amare*, quem parum intellexerant nonnulli viri docti. Sic in Callim. ep. XL. τὴν τε μήτηρ ἢ μαστοῦς ἐφιλησε, *quae amabat*, h. *constringebat*, *arcte adstricta erat mammis*, pessime quidam ἐφύλασσε legendum proposuerunt, obnitente jam Toup. Cur. poster. ad Theocr. p. 41. Ita quoque in Stat. Silv. II. 3. 55. *obliquo pendula trunco incubat, atque umbris sinuatur amantibus undas* admodum turbantur Isopp. Gevartio *scrutatur* Heinsio *rimatur*, Marklando denique *tutatur* pro *sinuatur* reponentibus. Sed salva res est, et locus sic expediendus; *sinuatur* umbris arbor, ramis super aquam demissis, qui adeo *amant*, prope contingunt undas, hinc sequitur *sperat et amplexus*; et paullo ante v. 45. *tu saltem declinis ama*, h. uti ipse poeta explicative subjicit, *preme frondibus undam*, quod est ex imit. Virg. Aen. V. 163. *Litus ama*, h. *lege litoris oram* (Id. Ge. II. 44.) *et laevas stringat sine palmula cautes.* Idem Stat. Theb. IX. 114. *motusque per omnes corpus Tydei amat*, h. *corpus servans, circumque supraque vertitur*, ut ipse ait. Sic *focos amare* Virg. Ge. III. 131. *latebram amare* Rutil. Itin. I. 529. ubi v. Wernsd Neque absimile, quod in Theognideis (Ginow. Br. 341.) legitur, ἄ δειλὴ Πενίη — τι δὲ δὴ μ' οὐκ ἐθέλοντα φιλεῖς; *quid invito mihi adhaeres?* Non igitur subtilius aut affectatius,

neque comice postam haec elocutum cum quibusdam opinari licet. — 5. quae olim *multum facilis* (ita junge) admodum facilem se praebebat in *movendis*, versandis *cardinibus* quae assiduo usu mobiles habebat cardines. quae adeo frequentes olim amatores admittebat. Forte tamen ornatus est, si haec a puella ad januam traducta cogites; nam illa proprie est facilis. quae commodam se praebet amatoribus, quae iis facile sui copiam facit: tum ipsa janua, quae facilem accedentibus aditum praebet. Sic apud Juven. Sat. IV. 63. rhombum portentosae magnitudinis adferenti *facili patuerunt cardine valvae* imperatoris. Contra *difficilem forem* dixit Ovid. Am. I. 6. 2. ob janitorem difficilem. — 6 — 8. Placet sibi poeta in cumulandis, quae ejusdem fere sunt sententiae, imaginibus, quo acris Lydiae animum pungat. Vulgare, rarius jam juvenes cantilenam ante aedes tuas instituunt, qua pervicaciam tuam expugnent, vide quam egregie animaverit. Forte vis aliqua subest *τῷ audis*, non admodum gravaris, non amplius vacillare aures praebere oportet cantilenis juvenum, querula voce admitti cupientium. Pro hoc exquisite ejusmodi cantilenae particula adponitur; in qua ad pervicacem Lydiae animum omnia praeclare attemperata. *Me tuo*, qui te perditte atque efflictim amem, qui totum me tibi addixerim, *perente noctes*, multo fortius, quam, excubante per noctem, pernoctantem ante fores tuas; injungit enim notionem frigoris, imbrum, quae ei Lydiae causa perferenda sunt. Quo et spectat epith. *longas*, quae amatori, morae impatienti, longiores videntur. Epp. I. 1. 20. *ut nox longa, quibus mentitur amica diesque longior.* cf. Prop. I. 12. 13. Aesclepiadeum carmen (c. XXIII. in Anal. Br. T. I. p. 215.) *ὄψι μακρὰ καὶ χεῖρα, μέση δ' ἐπὶ Πλειάδα δύνει, κέγ' ὡς πᾶρ προθύροις τεισοῦμαι ἰόρμεις τρωθεῖς τῆς δολίης Ἑλένης κούφῃ*, laudarunt jam alii; adde ejusd. c. XXVI. et Nostri III. 10. 3. Propert. I. 16. 23. *Me med'ae noctes me sidera prona jacentem, frigidaque Eoo me dolet aura gelu.* Ceterum suavitas toti picturae accedit e diversis amatorum moribus: his blanda voce, precibus, suspiriis illis contra vi aditum sibi parantibus.

r. 9 57. Neque: Quum jam nunc, forma tua aliquantum imminuta, amatoribus destituaris, facile conjectura assequi licet, fere, ut abundanda, eius facta, ab iisdem prorsus negligaris, nemo te expetet; ut Catull. VIII. 14. *At tu dolebis, cum rogaberis nulla, celesta, nocte.* Quanto acerbius pro hoc, cum exprobra-

tione libidinis ejus: Tu vicissim, ubi nemo amplius reperietur, qui ad te recipi velit, discurrere per angiportus vilissimi scorti instar ultro, libidine incensa, amplexus juvenum accipaberis, eorumque arrogantiam ac fastidium experieris, Propert. III. 23. 35. *Exclusa inque vicem fastus patiere superbos, et quae fecisti, facta quereris anus*, quocum contende Asclepiadae c. XVII. (Anal. Br. I. 214) *νῦν, σὲ γάρ, οὐκ ἄλλην μαρτύρομαι, οἷά μ' ὑβρίξει Πυθιάς* — ταῦτὰ παροῦσα σοὶ μίμνηται' ἐπ' ἐμοῖς στυγὰ ποτε προσέποις. *Invicem*, vicissim, ut Propert. l. l. — *flebis*, doleris, eo acrius te punget, quo vehementior libidinis tuae aestus sit; pro simplici, experieris (v. ad l. 5. 6.) *moechos arrogantes*, moechorum arrogantiam, te vel *moechi semitarii* (ut Catull. XXXVII. 16. vocat) h. abjectissimi fastidiant. Nam hos intelligendos esse vel inde patet, quod Lydiam semitas et angiportus pervagaturam poeta inducit. *Moechi* simpliciter sunt amatores, turpiori sensu, ut saepe apud Catullum. Sic *adulter* I. 36. 19. — *anus γεγερεῦντα*, anus facta. — 10. *levis*, mutato animo, quae, cum olim arroganter ac superbe amatores tractasset, se nunc facillimam iisdem praebet; potest etiam esse, abjecta, vilis, nullo loco habita, quod vilissimis hominibus sui copiam facere cogeretur, secutuleia. Ita enim volebat Barm. ad Prop. I. 4. 9. Forte tamen magis adpositum videtur, si *levis* simpliciter accipias, mobilis, vaga, errans per angiportum. Nam hoc ipso jam innuit projectum ejus pudorem, atque contemptum, quum in angiportis non nisi vilissima prostarant scorta. Catull. LVIII. 4. *Nunc in quadriviis et angiportis glubit magnanimos Remi nepotes*, cf. Lucian. T. I. p. 60. ed. Reiz — *in solo*, minus frequentato, vel potius, ipsa sola, deserta ab amatoribus Petron. c. LXXI. *iacent nunc amatores obligati noctibus totis et derident solitudinem meum*.

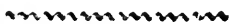
v. 11 — 15. Libidine exstimulata, incensa, ubi libido te invadet. Vide, quanta doctrina, quanto ornata, quanta denique acrimonia vulgare hoc poeta elocutus sit! Ordo verborum videtur: *quum tibi amor et libido circa jecur saeviet magis quam Thracius ventus, qui sub interlunia bavehatur*. v. Ob s. — *Thracius ventus*, Boreas; nam Thracia ventorum domicilium Graecis habita. Hinc *ἀνεμὸς Θρηάκιος* Apollon. Rh. I. 810 *Θρηάκιος πνεῦσι* Aeschyl. Agam. 653. *animae Thraeciae* Noster IV. 12. 2. *Threicius aquilo* V. 13. 3. *Thraces equi* Val. Fl. I. 614. cf.

Spanh. ad Callim. H. in Dian. 114. — *bacchante sub interlunia* qualis bacchari solet, qui impetuosissimus est interlunii tempore, *Boreas bacchatus ab Arcto* Ovid. Trist. I. 12. 29. *bacchatum imbrem* similiter dixit Valer. Flacc. VI. 634. *bacchatum tremorem* Claudian. in Eutrop. II. 27. *insanientem Bosporum* Noster III. 4. 30. Solennius est *furere* de vehementiore ventorum flatu. — *Interlunium* est, ubi luna vetus non amplius conspicitur, neque dum nova adparet. Quos *interluniorum dies tempestatibus plenos et navigantibus quam maxime metuendos, non solum peritiae ratio, sed etiam vulgi usus intelligit*, juxta Veget. IV. 40. Macedonii ep. V. 5. (Anal. Br. III. 112.) τὸ δ' αὐξοσέληνον ἐκείνο ἐξελίπεν συνόδου μήποτε γιγνομένης. cum h. l. contulit Schneider Peric. crit. p. 31. Ceterum quam apte Lydiae ἐρωμανίη cum Borea comparetur, mox ad v. 15. declarabitur. — 13. *flagrans amor* amoris flamma, aestus, turpiori sensu. — *libido quae matres equorum*, equas, nobiliori enuntiatione, *furiare*, in furorem conjicere solet, docte pro, qualis equarum est, vehementissima. Alias est γρῆς κερῶσα, velati Aristoph. Plut. 1025. Expressit autem poeta Gr. ἵππομανεῖν. Theoc. II. 49. Καὶ πῶλοι μαινοῦνται ἀν' ἄρα ἔθραι ἔθραι ἵπποι, ubi v. Intpp. et Heyn. ad Virg. Ge. III. 280. *In furias agitantur equae* Ovid. A. A. II. 487. cf. Burm. ad Anthol. Lat. I. 540. — *Libido saevit circa jecur*, in praecordiis, pro vulgari, animus libidine irritatus est, aestuat, furit. Animus enim quocumque modo graviter affectus moveri, turbari, κλονεῖσθαι et sim. dicitur. Hinc *tumultus mentis* II. 16. 9. κίθρα κυμαίνεσθαι, ut in fr. Pind. apud Athen. XIII. p. 601. *fluctibus amoris jactari* Catull. LXIV. 97. cf. Tibull. I. 5. 3. Recte adeo poeta insanos libidinis motus cum Boreae furore comparat; eademque ratione cum delectu adhibuit v. *saeviet*, quod utrique, et vento et animo commoto convenit. Petron. c. XVII. *dolor saevit in praecordiis*. Eadem comparatio in Senecae Med. 59. *Nulla vis flammae, tumidique venti tanta, — quanta, cum conjux — ardet et odit*. Maxime huc spectat fragm. Ibyci apud Athen. XIII. p. 601. ἰακὶ δ' ἔρας οὐδεμίαν κατάκοιτος ἄραν τε ὑπὸ στέρας φλέγων θρηγίσις Βορέας ἀίσων παρὰ Κύπριδος ἀζαλέαις μανιαῖς ἰεμνὸς ἐθάμβησε. — *Jecur* libidinis sedem habitum fuisse. v. ad I. 13. 1. Dicitur illud *vulnerari*, libidine incensum. Anacreon de Amore III. 28. τανύει δὲ ἔχ με εἴπτει μέσον ἦπαρ. Theocr. XI. 16. ἔχων ὑποκάδιον ἴλας Κύπριδος ἐκ μεγάλας τὸ σ' ἔλατι πᾶρε βίλαμα.

nov. Id. XIII. 71. χαλεπὸς γὰρ ἔσσι θεὸς ἡπαρ ἀμύσειν. Jam ut Lydiam, tanquam libidinosissimam mulierem referret, jecur ejus vulneribus plane oppletum, h. *ulcerosum* dixit. Nihil amplius. Nam *ulcus* ut ὑποκάριδον ἔλκος in Theocr. l. I. simpliciter de vulnere usurpatur; atque sic adhibuit *ulcerare* Epp. I. 18. 72. nulla neque foedi adspectus, neque tetri odoris ratione habita. Si quid omnino Horatius voluerit, putem eum Lydiae inveteratam, ne cum senectute quidem extinctam libidinem, cujus adeo vulnera nunquam coierat, declarare h. v. voluisse.

v. 16. sqq. *Non sine questu*, acriter obnquesta, pro vulgari, ubi videris, animadvertas, (ut l. 2. 6.) tibi vetulae puellas teneras praeferrere, te anum contemni. Docta hoc allegoria poeta persecutus est: juvenes nimirum frondibus recentibus, florentibus magis delectari, quam aridis, illas in deliciis habere, has abjicere. Scilicet aetas juvenilis quae *membris viget praeviridantibus*, ut Laberius ait, comparatur arboribus, succi plenis, frondentibus, adspectu laetis; hinc ὀλλεῖν, κομᾶν, (ut Anacr. LXII. 11. ἴδε τὴν φίλην γυνάικα, κομᾶει, τέθραλε, λάμπει) et Latinis *virere* (ut l. 9. 17. IV. 13. 6. V. 13. 4.) et aliae loquendi formae ductae: senilis contra aridis, quas *vetustus amplexu annorum enecat*, ut idem Laber. ait, maxime quercubus; v. ad IV. 13. 10. Jam pro fonde viridi in genere cum delecta poeta posuit hederam et myrtum, tum quod istae Romanis in deliciis essent, maxime in comotationibus, tum quod solenne esset, puellas iis, maxime myrto, comparare. Catull. LXIV. 89. de Ariadne in sinu matris adolescente, *quales Eurotae propignant flumina myrtus*. Idem LXI. 21. *floridis velut cutes Myrtus Asia ramulis*. Cypressso Helenam assimilat Theocr. XVIII. 30. Verba vulgari modo sic procedere debebant: quod pubes hedera atque myrto magis gaudeat quam aridis frondibus. Sed docte alteram membram nova sententia instruxit poeta. Quod fraudi fuit Intpp. ut in concilianda oratione sensuque constituendo admodum turbarent; Baxtero, *gaudeat virenti ed. atque myrto magis quam pulla edera atque myrto; abis edera virenti gaudeat magis, atque* (quam) *pulla myrto*, jungentibus. Jam de verbis videamus. *Pubes laeta* adspectu, vegetae aetatis, φαίδρῶ, (Vinasale. XVII. 1. Anal. Br. I. 193.) *laeta ora juventae* Valer. Fl. VII. 512. *laeta juvenas* Virg. Ge. III. 63. *membrorum laetitia* Stat. Theb. VI. 571. 72. Possit et *laeta gaudeat* copia poetica dictum videri.

pro laetetur, vel gaudeat. Sed prior ratio magis adposita videtur. — *hedera virens*, κισσός ζών Theocr. XXVI. 4. h. αείφυλλος. — *myrtus* et ipsa αειθαλής *pulla*, s. pulli coloris dicitur, vel omnino ad nigrae myrti genus declarandum, v. Plin. XV. 37. vel, quod ποιητικώτερον videtur, ad frondes et folia recens exclusa referendum, quae fusci sunt coloris, ut adeo frondem myrti tenerrimam, άπωλούς μύρτους, (Meleag. CV. 1. in Anal. Br. I. 30. adde Anacr. IV. 1.) declaraverit. — 19. 20. aridas contra frondes abjiciat, h. vetulas spernat. Generaliter poeta extulit, quod h. l. ad Lydiam solam referri debet, *te* contemnat juvenus. Per *aridas frondes* senectutem declarari, paullo ante monui. Apponam nunc Aeschyl. Agam. 79. ejusdem plane coloris: τὸ δ' ὑπεργήρων. φυλλάδος ἤδη κατακαρφομένης, τρίποδας μὲν ἔδος στειχεῖ, *Senectus decrepita, foliis jam exarescentibus tripes fere inambulatur*, uti optime Schütz. adde Macedonii (Anal. Br. III. p. 115.) c. XVI. 7. 8. ὡς δ' ῥόδον θαλάσσεως ἐν εἴαρι· νῦν δ' ἐμκράνθης. γήραος αὐχμηρῶ καταρφομένη θέρεϊ. quod est ex imitatione Archilochi XXVII. (Anal. Br. I. 45.) οὐκ εἶδ' ὁμός θαλλεῖς ἀκαλὸν χροῶ, κάρφεται γὰρ ἤδη. cf. Plaut. Aul. II. 4. 18. — *dedicet Euro*, ventos eas diripere sinat, eas non curet, abjiciat. Nam, quae abjiciuntur, ventis ea dari, permitti dicuntur. Eurip. Bach. 350. de corona deripienda: ἔ στέμματ' ἀνέμοις ἔ θυέλλαισι μέθης. Treductum inde ad res odiosas, tristes, quarum memoriam ex animo ejicimus: de quo mox ad XXVI. 2. Pro dare, exquisitius est *dedicare*, arbitrio alicujus, h. l. venti ludibrio permittere; (Virg. *donare*, Aen. IX. 13. et *nubibus irrita* (mandata) *donant*;) et pro ventis universis est *Eurus* (v. Obs.) ut rapidior; qui *Hiemis sodalis* audit, quod flatus ejus hieme est vehementior, acrior. *Hibernos Euri flatus* dixit Virg. Ge. II. 330. Omnino *sodalitium* (sere ut *sororium* vinculam. v. ad I. 24. 9.) iis rebus adsignant poetae, quae mutuo quodam nexu invicem juncta sunt, quae moribus, aetate, loco, ac tempore inter se conveniunt. Sic *Zephyri feris comites* dicuntur IV. 12. 2. φόρμιγξ δαιτὸς ἑταίρη Homer. II. Merc. 31. δίσκος νεότητος ἑταῖρος Julian. c. IV. (Anal. Br. II. 494.) *crater, Veneris sodalis* III. 13. 6. ubi plura vide.

ARGUMENTUM. XXVI.

Venustissimum hoc carmen in Aelii Lamiae, nobilissima et antiquissima gente orti (III. 17. 1.) rebusque Cantabrico bello gestis clarissimi versatur laudibus. Tractatio hujus argumenti uti simplicissima, ita est et exquisitissima. Poeta nimirum in Musarum consortio ceterarum rerum, quae animum adflegant ac perturbent, curam a se alienam putare, seque, studiis poeticis vacantem, nihil nunc antiquius habere profiteretur, quam Lamiae laudes celebrare. Quas quidem dum ipse non exsequitur, sed Musis canendas delegat, splendidissimo Lamiam condecorat elogio, dignum, quem ipsae Musae extollant, judicando. Ac in hac facillima argumenti descriptione interpretes tantum pulveris in summa carminis constituenda commovisse, tantasque argutias, dum reconditiora quaerent ipsi carmini intulisse, est utique, quod mire ris. Sunt, qui poetam urbanissima conversione hortari atque compellere voluisse Lamiam, ut curas, quibus super Teridatis, regniq; Parthici fortuna mire cruciaretur, abjiceret, atque in Musarum consuetudine solatium quaereret: quae Cruquii a Jani maxime exornata est sententia: sunt vero etiam, qui carmini ampliori, quod temporis injuria interciderit, hocce tanquam prooemio praelusum post Sanadonum existiment. Ac istis quidem fraudem fecisse videntur vv. 4 — 6. qui unice ad animum in aliorum timore ac metu securum ulterius declarandum a poe-

ta adjecti sunt. (Similem exornationem ab Intpp. minus recte expositam habes I. 19. 10.) Atque hunc, quo alii anguntur, metum docte poeta illustri aetatis suae Teridatis designat exemplo. Qui, quum regnum, expulso a populo suo Phraate, recepisset, mox nuntio de Phraate, cum maximis Scytharum copiis reditum parante, accepto, non potuit, quin maximum haec res ei terrorem injiceret. Incidit vero in a. U. DCCXXX. ad quem omnino hoc carmen referendum videtur; etsi plerique post Masson. a. V. DCCXXXI. h. c. natalem statuunt, prava, ut mihi quidem videtur, interpretatione vv. 4. 5. quas de Romanis accipiunt, inducti: quippe regem Scytharum metuentibus, h. ne, si Theridatem in regnum restituere conarentur, sibimet ipsis a Scytharum rege, cum Phraate faciente, periculum arcesserent. v. Not. Ii vero, qui alterius carminis, quo latius Lamiae laudes persequutus sit Horatius, hoc prooemium faciunt, quantum in ejusmodi argumento lyrica ratio a pedestri differat; plane se nescire fatentur.

Adnotationes.

v. 1. 2. *Musis amicus*, φίλος Μοῦσαις, ut Theocr. ζ. 95. Id. 10. 6. Niciam ἐννέζ Μοῦσαις ἔξοχα κεφιλαμένον adpellat: et Epigr. 19. 4. ἡ ῥά μιν αἱ Μοῦσαι καὶ ὁ Δάλιος ἠγάπησεν Ἀπόλλων; adjecta ratione, οἷς ἐμμελὲς τ' ἔγεντο κἀτιδέξιός ἐπέζ τε ποιεῖν πρὸς Λύκων τ' αἰδεῖν uti fere Virg. Aen. IX. 774. *amicum Crethea Musis-Crethea Musarum comitem cui carmina semper et citharae cor, di, numerosque intendere nervis.* Scilicet amari dicuntur a Diis, qui vel corporis dotibus, tanquam formae pulchritudine (v. Heynii Antiqu. Anfs. T. I. p. 35. et ad Apollod. I. 7. 5.) virium robore, cet. vel animi dotibus, vel alia quacunque re, cui felicitatis notio vulgo subjecta est, potentia puta, atque divitiis (v.

ad I. 31. 13.) ceteris hominibus praestant. II. l. Horatius non in genere se Musarum amicum, h. studiis poeticis deditum profiteatur, sed est potius strictiori sensu: ego carmini in Lamiam pangendo intentus, vacaturus: nihil amplius. Hoc enim volunt seqq. Ceterum Orrerius in Epp. ad filium ep. XXIII. in Virg. l. l. sub Cretheo, Musis amico, Horatium intelligi volebat, hoc ipso forte loco inductus. — *tristitiam . . . ventis*, huic uni rei intentus, ceterarum rerum curam a me alienam puto; nam *vatem egregium anxietate carens animus facit*, (Juv. VII. 57.) ejusque *carmina lactum sunt opus et pacem mentis habere volunt*, Ovid. Trist. V. 12. Sic *curis expeditis Lalagen cantat* I. 22. 11. Pro curis omnino est *tristitia, et metus*, sollicitudo futuri, malorum impendentium. — 2. *Ventis* e poetica ratione *tradi* dicuntur, quorum memoriam abolitam cupimus (*mandemusne Noti flabris, quoscunque timores pertulimus?* Claudian. de B. Get. 205. ἀλλ' ἀνέμοισι δώμεν ἀμπλακίην Apollon. Rh. I. 1335. adde Theocr. κβ. 167. Catull. LXIV. 59. et XXX. 10.) quae negliguntur, et quidem in mandatis aut precibus, Homer. Od. 9. 409. Virg. Aen. IX. 313. Tibull. I. 5. 35. Catull. LXIV. 142. denique, quae aut nihili pendimus (tanquam *aridas frondes* I. 25. extr. Eurip. Troad. 419. καὶ σοὶ ἐνειδῆ — ἀνέμοις φερεσθαι παραδίδωμι, h. μηδενὸς ἠγούμαι) aut omnino tanquam molesta atque injucunda a nobis abesse volumus, ut h. l. curas. Anaer. Fr. 2. 9. ἐμῶν φρενῶν μὲν αὔραις φέρειν ἔδωκα λύπας. Quae eadem hand absimili ratione in mare abjici dicuntur poetis. Eurip. Herc. Fur. 651. γῆρας μισῶ κατὰ κυματων δ' ἔρροι. Utranque formam conjunxit h. l. poeta, plane ut Theocr. l. l. τὰ δ' εἰς ὑγρὸν ἤχεται κῶμα κνοῖλ' ἔχουσ' ἀνέμοιο. — *protervis*, lascivientibus, *petulantibus* (Lucret. VI. 110.) adeoque rapidis, vehementibus. Sic *Aquilo impotens* III. 30. 3. *protervus Africus* V. 16. 22. *venti injuriosi* V. 17. 33. — *tradam portare*, noto graecismo, pro, trado portandos, φέρειν δώσω. — *mare Creticum* pro quovis.

v. 3 — 6. *Unice*, maxime *securus*, nihil prorsus ad me pertinere existimans de quo alii solliciti sint. Pro hoc insigne aetatis suae caemplum adfert. — *quis*, graece, a quibus *rex gelidae orae sub Arcto* jacentis, orae, plagae Arctoeae s. borealis, rex Scythurum *metuatur*, nempe a Teridate, timente, ne is Phraatem in regnum reduceret. Jam ne incertum relinqueretur, quis ille rex Arctoeae regionis sit, et a quo maxime metuere- tur, per

epexegesis ab Horatio adjectum puta. *quid Teridatem terreat*: pervulgatissima poetarum ratione. Sic statim in Virg. Aen. init. *quo numine laeso, quidve dolens regina deum cec.* (quanquam et ibi ante Heyr. mire turbatum fuit ab Intpp.) et centies alibi. Erat adeo rex Scytharum, qui maximo auxilio (Justin. XLII. 5.) Phraatam, expulso Teridate in Parthorum regnum restitutus erat. Videtur adeo hoc carmen tum a poeta scriptum, quam fama percrebresceret, Phraatam a Scythis aditum iri: non vero post Teridatis demum fugam. v. Argum. Mire vero in expediendo n. l. se torserunt Intpp. aliis jungentibus: quis rex metuatur sub Arcto, b. quis potentissimus nunc sit in terris borealibus: quod a consilio poetae quam maxime alienum videtur; item: quis rex sub Arcto metuatur gelidae orae, h. a gelida ora, ut ad bella gentium borealium aut inter se aut cum finitimis gesta referatur: quo fere inclinat Masson p. 274. parum concinna oratione (*rex sub Arcto h. Arctoae orae metuitur gelidae s. Arctoae orae*) et obscura sententia: tum molestum est, diversos hic metus a poeta expositos statnere. Ad sententiam faciunt Theognidea 741. *τίναμεν, χερσίν τε μετ' ἀλλήλοισι λέγοντες, μηδὲν τῶν Μήδων δειδιότες πόλεμον.*

v. 6 *sqq.* Nexus: Musis amicus Lamiani mihi canendum sumam. Sed augustiori specie ipsam Musam invocat, quae eum canat: quo simul continetur splendidissimum elogium, Lamiam dignum declarando, quem Musae posteritati tradant, *Pimplei*, Πιμπληϊ, Musa, a Pimpla, vel Pimplea, fonte Thraciae, Musis sacro: cum delectu forte propter fontes sacros, quibus gaudet. — *dulcis ad cantum refer, ἡδυεπής* (Hom. H. in Lunam 2.) *μελιθεογγος* Pind. Ol. 6. 36. et al.) *αἰοδαὶ μελιχομοί* Pind. Isthm. 2. 4^c. *μελιγδομοί* Id Nem. 11. 23. — *quae gaudes, amas fontes integros*, intactos, paros. Poetae nimirum, qui omnino, opus aliquod aggressi, Musarum se fonte proluisse (Pers. Prol. 1.) dicunt, ubi novum argumentum versibus explicant, vel novum poeseos genus a nemine hactenus occupatum tentant, *fontes recludere* (Virg. Ge. II. 175.) *integros fontes accedere* (Lucret. I. 925.) *puro de fonte bibere*: (Propert. III. 1. 4) uti contra ii, qui post alios idem argumentum tractant, ex eodem se fonte haurire dicant. Propert. III. 2. 5. *admoram fontibus ora, unde pater sitiens Ennius ante bibit.* Horatius igitur, qui *princeps Aeolium carmen ad Italos modos deduxisset*, (III. 30. 13.) lyricam adeo

Graecorum poesin Romanis numeris primum a se redditam apte per Musam integris fontibus gaudentem declarat, imitatus Lucret. I. 925. *juvat integros accedere fontes, atque haurire, juvatque novos decerpere flores.* Eandem sententiam mox clarius exponit per *fides novas*, et *plectrum Lesbium*. Conferant insuper amoenioris indolis juvenes Propertii de suis ad Graeca exempla formatis elegis (III. 1. 3 sqq.) et Manilii de Astronomicorum argumento, a se primum inter Romanos exposito, simillimi coloris locutiones. — 7. Celebra Lamiam meum. Solennis est haec poetarum imprimis Graecis frequentata imago, qua cum sibi poetae carmini intenti (I. 7. 7. Epp. II. 2. 96.) tum aliis, quos carmine extollant, seita innectere dicuntur. Sic *ἀνθεα ὕμνων* Pind. Ol. 9. 74. *στεφάνωμαι* Id. Pyth. 1β. 9. *εἶρεν στεφένους* Nem. 2. 113. ubi similiter Musae hoc officium Injunctum videas, et Ol. 5. 147. *ἀνδράσιν αἰχμητάσσι πλέθειν ποικίλον ὕμνον*. quem locum nostro admovit Valken. ad Hippol. Eurip. v. 73. Sappho c. XI. (Anal. Br. I. 57.) *οὐ γὰρ κεδέγεις ῥόδων τῶν ἐκ Περίας*, et inde Antipat. Sid. c. LXX. (Anal. Br. II. 25.) de Sappho: *ἄς μέτεκ Πειθῶ ἔπλεε ἀεζῶν Περιδῶν στέφανον*. Claudian. in Seren. 2. *Pierio meritam serto redimire coronam*. Ceterum Dacer. et Sanad. vel solo Lucretii loco absterreri debebant, quo minus Horatio vitio vertent, quod fontibus flores subjecerit: ut taceam, constanter fere florum abundantiam ad fontes a poetis poni solere. Claudianus certe hunc locum dignum habuit, quem, iisdem coloribus servatis, totum adumbraret. Laudes Seren. 3 sqq. *Vile putas domum, — si floribus (carmine) ornes reginae regina (Calliope) comam? — aeterno quos veris honore rubentes fons Aganippea Pormesins educat unda.*

v. 9 — 12. *sine te* v. I. 1. 32 sqq. — 10. *Honores*, carmina, encomia, exquisito vocabuli usu. Sic *τιμαὶ κλυταὶ* Pind. Nem. 3. 24. et 2. 46. *κόσμος ἀδυμελής* Ol. 14. 13. et *γερῶραι* Isthm. 7. 136. *νοσημεῖν τινα* Jon. in Omphale, apud Athen. XIV. p. 634. Sic Noster A. P. 120. *Achillem honoratum* (non *Homereum* e Bentl. coni.) dixit, *ὄν Ὅμηρος τετίμακε* — *αὐτοῦ πᾶσαν ἐρθῶσσι ἀρετῶν*, ut Pindar. Isthm. 8. 63. de Ajace. — *nihil possunt*, nullam vim habent ad celebritatem cuiquam conciliandam, ut aliquis inelarescat: cf. Virg. Aen. IX. 446. — *fides novae*, de novo carminis genere, a Graecis ad Romanos a se primum traducto. Hinc et *plectrum Lesbium* vocat, quo Alcaeus olim lyram percussis-

set, *Lesboum barbiton* I. 1. 34. cf. I. 32. 5. — *sacrare*, memoriae hominum consecrare, tradere, *ἄμνοισ Δεῖᾶν* (Musarum) διδόναι, (Pind. Ihm. 7. 132.) h. canere. Stat. Silv. IV. 7. 7. *Si tuas cantu Latio sacravi Pindare, Thebas*. Vide, quot modis *carmen*, et *aliquem canere* variaverit. Nam est v. 1. *Musis amicus*, v. 6. *fontes integri*, v. 7. *nectere flores, coronam*, v. 10. *honores*, denique, *fidibus et plectro aliquem sacrare*.

ARGUMENTUM. XXVII.

Leve hujus carminis argumentum in convivii, cui Horatius interfuisset, descriptione versatur, illudque ita repraesentavit poeta, ut coram nobis omnia peragi videantur. Quum in eo convivae, vino largius hausto incensi ad rixandum ac tumultuandum consurrexissent, Horatius, magistri bibendi personam sumens, intemperantiam atque insolentiam eorum castigat, eosque ad saniores mentem revocare studet. Ut igitur jocis ac risui, quae magis convivii hilaritatem decerent, locum iterum faceret. excitatus ad bibendum unum e sodalibus ad amicae nomen prodendum hortatur. Ille vero tergiversari: Horatius contra instare, aliterque se bibiturum negare, ac, quo facilius eum permoveret, nomen puellae non evulgaturum, polliceri. Amores sic suos confessum miseratur poeta, puellaeque animum meretricium acriter perstringit. Eloquentio carminis admodum vivida, doctrina haud vulgaris, quaeque exemplum graecum, quod poeta sequutus sit, haud ambigue prodit. Similis coloris est Anacr. LVII. 7. ὕγε

δῶτε, (πίνειν) μηκέδ' οὕτω πατάγω τε κάλαλιτῶ
 Σκυδικὴν πόσιν παρ' οἴνω μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς
 ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις. *Ei Theognidei* v. 485 sqq.
 ἡμεῖς δ' εὖ μυθεῖσθε παρὰ κρητῆρι μένοντες, ἀλλή-
 λων ἔριδας δὴν ἀπερυκόμενοι, εἰς τὸ μέσον φωνεῦντες
 ὁμῶς ἐνὶ καὶ σὺν ἅπασι, χ' οὕτως συμπόσιον γίγνε-
 ται οὐκ ἄχαρι.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. Convivium vos agere decet hilare, ad risum jo-
 cosque compositum; Thracum est, inter computationes tumultu-
 ari ac rixari. Pro vulgari igitur: ne tumultuemini inter potan-
 dum, doctius erat, ne Thracia imitemini convivia, et pro hoc,
 more, qui Thracum conviviis fere proprius est, laudato: ne pu-
 gnate scyphis, barbaro Thracum more. Errant adeo qui vere scy-
 phis in isto convivio depugnatum fuisse contendunt. — *Natis*,
 factis, formatis, ut Martial. XIV. 102. *Accipe non vili calices*
de pulvere natos. cf. III. 21. 1. — *in usum lactitiae*, qui laeti-
 tiae inserviant, ad exhilarandos animos inventis (κρατῆρ μεστός
 εὐφροσύνης Xenophanes in Steph. poes. ph. p. 36.); iis adeo uti
 non decet in convivio pro armis αὐτοσχεδίοις, qui *Thracum mos*
est. Cum enim hi meracius hiberent (unde Θρηκίαν, Σκυδικὴν πό-
 σιν, πρέποσιν dictam puta, quod essent ἀκρατοπέσται. v. Athen.
 X. p. 427. nequiquam vero a potandi certamine, aut rixandi libi-
 dine, quae in eorum conviviis obtinuerit) eorum computationes non
 nisi pugnis finire solebant. Stat. Theb II. 85. *Ogygii si quando*
adflavit Iacchi saevus odor, tunc saxa manu tunc pocula pul-
crum spargere. cf. I. 18. 9. De certatione s. provocatione quo-
 minus cum Dorv. ad Char. p. 418 capere liceat, vetat omnino
 sententiarum nexus: totiusque carminis ratio: tum ne probari
 quidem potest, ejusmodi certamina Thracibus usitata fuisse. —
Scyphus, ut cantharus, proprium Bacchi poculum. Val. Fl. II. 272.
et sacer ut referat Bacchum scyphus. — 3. 4. *Prohibete*, ar-
 cete *Bacchum rixis*, a rixis *sanguineis*, ne confundite (v. I. 17.
 23.) ne immiscete rixas Baccho, computationi, quam quietam
 esse decet: ἡσυχίαν φιλεῖ συμπόσιον Pind. Nem. 9. 114. Pro com-
 putatione igitur verecunda, ad modestiam composita, tranquilla

doctius est Bacchus verecundus, qui rixas odit, adposito epitheto. Sensus adeo totius loci: rixae sanguineae cruentae absint, quae comissionem dedecent. Errare adeo videntur, qui Baccham dici volunt verecundum, pulchrum, ut Schol. aut de vino modice bibendo poetam hic praecipere existimant, quod plane a consilio carminis atque contextus ratione alienum est, aut denique, qui, quae non satis intellexerit, corrigere conantur. v. Obs.

v. 5 — 8. Eadem fere sententia, alio tantum ornatu instructa: Alienus est a computatione armorum usus, pugna Pro armis speciali notione est *acinaces*, gladius, *Medis* s. Parthis (v. ad I. 2. extr.) proprius. v. Suid. h. v. et pro computatione ad multam noctem protracta *vinum* et *lucernas* poeta posuit. v. III. 8. 14. et 21. — *immane quantum*, maxime, admodum *discrepat vino* (tertio casu), discordat, nihil rei est cum vino (contra *ἰσοκρίαι*, quod convenit, apud Pind. Ol. 3. 59) — *clamor impius*, *ἀνόσιος*. indecens, furiosus. — 8. neque ad tumultuandum *adsurgite. remanete*, manete *cubito sinistro* (Ovid. Met. IX 577.) *presso*, pulvillis impresso, innixo; ex more adcumbentium. Item eodem ornatu praecipit Phocyl. (in Brunk. Gnom. p. 92.) fr. VII.) *καὶ δ' ἐν συμπόσιω κυλικῶν περιβισσομένων ἡδὲ καὶ κωτιλλοῦτα καθ' ἡμέρον ἡσποτίζειν.*

v. 9 sqq. Imo jocos, amatoriisque confabulationibus exhilarare decet convivium. Sed urbane satis hanc admonitionem exemplo ejusmodi in medium producto statim involvit. Provocatus enim ad bibendum a convivis, non nisi hac lege eorum se postulationi satis facerem pronuntiat, ut frater Megillae nomen amicae sibi prodatur. Alii aliter sententiarum nexum expediunt. — *me quoque sumere partem* F. oratio paullo humilior, sed commode ad familiarem confabulandi rationem depressa. — *severi*, austeri, *σκληροὶ* (v. g. in Aristoph. fr. apud Grot. Exo. p. 551.) cum natura, tum vetustate. Catull. XXVII. *Minister vetuli, puer, Falerni inger mi calices amariiores.* *χαριέστατον τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν οἴων Falernum* vocat Athen. I. p. 33. — 10. E convivis unum: cujus amores seiscitatur, sororis nomine Megillae Opuntiae, ex Opunte Locridis oriundae, jocum meditans poeta, jocosae designat. Nisi forte celebratissimae pulchritudinis Megilla fuerit, aut alia quacunque arte, e. g. Musica, excelluerit, ut hujus gratia frater in elegantiorum hominum notitiam venerit, atque computationibus eorum adhibitus fuerit. Multa talia argute comminisci licet,

quae pro exploratis nemo facile habeat. — 11. cujus puellae amore teneatur. Etiam in hujus sententiae elocutione diversis imaginibus mire conjunctis lusum aliquem poeta captasse videtur, eundem, qui vulnere sit saucius, et sagitta pereat, beatam adpellando: etsi utrumque de amatore dicatur. Nam et *vulnerari*, *perire*, et *sagittis defigi* solennia de amantibus (v. Valken. ad Hippol. 392. et Dorv. ad Char. p. 203.) iidemque; quo efflictiis amant, beatiores sibi videntur. Sic. Tiball. (II. 5. 109.) *jacet saucius annum et favet morbo*, ἐὼν κακὸν ἀμφαγαπῶ, ut Hesiodus Ἐργ. 58.

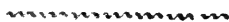
v. 13 *sqq.* Nam detrectas, num recusas nomen proferre? Enimvero *non alia*, hac sola *mercede*, conditione morem geram, hibam. — 14. Callide extorquet insinuando, elegans ejus iudicium in eligendis puellis extollens. — *Quaecumque Venus*. puella (ut I. 33. 13.) *te domat*, in potestate habet, arbitrio te suo subjecit, te captum tenet, quaecumque amas. nota loquendi ratione. Alias est *regi* a puella (III. 9. 9.) *servire* dominae et sim. — 15. ea certe est, quam te amare deceat; sed invertit poeta: non ea est puella, cujus te pudeat; et pro hoc, operosiori paullo ornatu, inprimis si cogites, jocos poetam nunc cum convivis miscere: ea te *adurit*, urit *ignibus* amoris, amore inflammat *non erubescendo*, qui tibi ruborem exprimat, cujus te pudeat, cujus puellae adeo nomen salvo pudore proferre nequeas. — 16. Adcuratior sententiarum nexus erat: quandoquidem te semper, ut ingenuum adolescentem decet, in amore gesseris: nam ratio inest, cur ei salvo pudore puellae, quam nunc amet, nomen proferre liceat. *Amorem ingenuum* recte quoque intelligas de amore ingenuae puellae. libertinae, vel peregrinae. *Peccare amore*, simpliciter pro amare, ut I. 33. 9. ut *moechus*, *adulter*, de amatore. — 17. *Quidquid habes* amorum, quidquid amas. (ut supra I. 6. extr. *uri aliquid*.) venusta simplicitate. Etiam illud *age* familiare colloquii adprime refert.

v. 18 *sqq.* Audito puellae nomine exclamat poeta; *ah miser*, ἂ δαίλός I. 5. 12. Vividioris hujus orationis vulgarior forma erat: Miserum te, qui in tantam voraginem incidere, unde vix salvus evadas, emergas, h. qui in amorem avarae ac rapacis puellae incidisti, quae maxima *fundi tui* est *calumitas* (Ter. Eun. I. 1. 34.) *ubi fidem*, *remque teque properas perdere* (Plaut. Epid. II. 2. 36.) — *laborabas*, ἰκαμνός e. g. Eurip. Fl. 1358.

συντυχία κάμνειν) colluctabaris, atque etiamnum in ea versaris. Μιμητικῶς fere accipiunt e jejunio Baxteri commento: „aborabas et ego nesciebam“ v. Obs. Eleganter autem puellam rapacem (forte et merobibam) *Charybdi* vocat, Graecorum exemplo. Anaxilas ἐν Νεῖτιδι apud Athen. XIII. p. 558. τὸ νέος τις ἀνδράγατο παρανομάτατον φράσαι. τίς γὰρ — ἡ Χίμαιρα κίρπιος, ἡ Χάρυβδις, ἡ τρίκρανος Σκύλλα, κούρα κύνων, — εἰς ὑπερβολὴν ἀφ' ἧται τοῦ κατακτύτου γένους sc. meretricium. Et puellae post: ἡ δὲ Φρήνη τὴν Χάρυβδιν οὐχὶ πέρβω που ποιεῖ; τὸν γε ναύκληρον λαβοῖσκα καταπέκω! αὐτῆ σέσφει, suavissima allegori. Anaxilam imitatus est Lucilius, loco mox adferendo. Eadem ex causa Scylliam ejusmodi mulierem vocat Callim. fr. Bentl. 184. Σκύλλα γυνὴ κατακτώσα καὶ οὐ λύθου σίγαμ' ἔχουσα, qua eadem dilogia adhibuit Meleag. LXVII. (Anal. Br. I. 20.) κύμα τὸ πικρὸν Ἐρωτός — ποί φέρομαι; πάντη δὲ φρεσῶν οἴακες ἀφῶνται, ἡ πάλι τὴν τροφερῆν Σκύλλον ἐποφόμεθα. Alias Charybdis dicitur de homine, qui *ingurgitat in se merum avariter plenis faucibus*, ut Plauti (Curcul. I. 2. 25.) verbis utar. Hipponax in Parod. e fr. apud Athen. XV. p. 698. μοῦσά μοι εἰρυμέδοντ' ἄδεις τὴν κούρα Χάρυβδι, ubi forte corr. χανδοχάρυβδι, quod dictum, ut χανδοσέτας, et multo fortius est. Perynich. apud Tourp. ad Lonc. p. 386. Μεθυσσοχάρυβδις, ἐπὶ γυναικὸς μεθόσου, qui insuper laudat Heracl. Pont. Alleg. Hom. p. 446. — *digne flamma, amore meliore, melioris puellae*. Ceterum Weston in Hermes. p. 47. reprehendit poetam, quod a tempestate exorsus incendio ac ruina finiat; mallet Chimæram pro Charybdi, nisi illa carmen clauderet. Lepide satis.

v. 21 — 24. Nihil te ab existioso isto amore liberare poterit. Ornatum orationis Noster cum aliis Augustei seculi poetis ab antiqua vulgi superstitione repetiit, qua artes magicæ et inspirandi amorem, et animum isto liberandi vim habere credebantur. Piget illustrandæ huic rei, a VV. DD. ad nauseam inculcæ, vel verbum addere. De loquendi formulis, quæ hac spectant, tantum nonnulla monenda. *Defixi, καταδεδεύειν* (Suid. h. v. καταδεσμοί Orph. Lap. XV. 79.) dicebantur οἱ πεφαρμακκωμένοι, amore injecto: *soluti* contra, eo liberati. cf. Virg. Aen. IV. 79. Ad sensum Prop. III. 23. 10. *Quod mihi non patrii poterant avertere amici, eluere aut vasto Thessala saga mari, te ad expiationem traducta* — *venena, φάρμακα*, quibus id effecti credebatur. — *Thessala*, nam huic maxime regioni artes ma-

giae adsignatae: quod vel ex Apulejo abundo constat. — 22. *quis poterit deus? τίς σέ θεῶν δυνήσεται σώσει.* Chariton. IV. 4. Solenne hoc ac proverbialiter fere in perditis ac desperatis rebus. Lucian. in Lucio T. II. p. 574. *θεραπεύσαι δὲ σὲ οὐδεὶς ἄλλος. οὐδ' ἑὸς ἰατρὸς* cetera. Plaut. Epid. V. 1. 4. *Si undecim deos praeter sese secum adducat Jupiter, ita non omnes ex cruciatu poterunt eximerē Epidicum.* et Capt. III. 14. *neque jam Salus servare, si volt, me potest.* et inde Ter. Ad. IV. 7. 42 — 23. *Chimaera*, Lyciae monstrum *triforme*, *τρίμορφον* (πυρπνέουσαν τρισύματος ἄλλαν vocat Eurip. Jon. 201.) notum satis ex Homer. II. ζ. 181. *πρὸςθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.* Fabulam ipsam tangit Pind. Ol. XIII. 128. cf. Apollod. II. 3. Haic igne omnia vastanti comparatur meretrix itidem amatori exitium adferens. Anaxilas I. I. *ἔστι δὲ σκοπεῖν ἀπ' ἀρχῆς πρῶτα μὲν τὴν Πλάγγωνα, ἥτις, ὡςπερ ἡ Χίμαιρα πυρπολεῖ τοὺς βαρβάρους.* Lucill. c. LXXXVIII. (Anal. Br. II. 336.) *Οὔτε Χίμαιρα τοιοῦτον ἐπνεὶ κακόν, ἢ καθ' Ὅμηρον — ὥστε σὲ παμψηφεῖ νικῆν, Τελέσιλλα, Χιμαίρας.* — 23. *illigatum*, *ἐχόμενον*, *ἐνδεθέντα*, Chimaerae unquibus quasi inhaerentem; adposita imagine. Nam et amore dicimur illigari. Hermes. el. v. 86. *οἴη μὲν Σαμίων μανίη κατέδησε Θεανοῦς Πυθυχόρην.* Musaeus 29. *ἔς πρόπον ἦλθε, πρόφω δ' ἐνεδησε καὶ αὐτόν.* cf. ad I. 13. extr. Male ad incantationem nonnulli referunt. Praeclare vero poeta servavit imaginem a Chimaera desumptam. Vulgaris enim oratio ferebat: nemo facile te ab ista, qua *teneris*, *peste* (uti Virg. Aen. IV. 90. similiter de amore) liberet; pro hoc, ne Pegasi quidem ope expediaris. Pegasus tantum commemorat, tanquam poeta; et quia hujus potissimum ope Bellerophon Chimaeram occidit. Hesiodica (Theogon. 325.) *τὴν μὲν Πήγασος εἶλε καὶ ἐσθλὸς Βελλεροφ'ντης*, laudarunt et alii. Adde Pind. I. I. *σὺν ἐκείνῳ* (h. ejus ope, uti fert Pindarica loquendi ratio) *καὶ Χίμαιραν πυρπνέουσαν — ἔσπεφεν.* — *expediat Chimaera*, pro exp. Chimaerae, h. a Chimaera, noto graecismo. Ceterum simillimi coloris est epigramina *ἀδέσποτον* (Anal. Br. III. p. 157.) XXXII. *Ἠαιδεῖα, Θρασύβουλε, σαγηνευθεὶς ὑπ' ἔρωτι ἀσθμαίνεις, δελφὶς ὡς τίς ἐπ' αἰγιαλοῦ κύματος ἱμεύρων δρέττανον δὲ σοὶ οὐδὲ τὸ Περσεὺς ἀρκεῖ ἀποτμηῆξαι δίκτυον, ᾧ δέδεται.*

ARGUMENTUM XXVIII.

Communem moriendi necessitatem, tritam illam ac vulgarem sententiam, novo artificio ita nobilitavit poeta, ut eam in drama conversam illustri Archytæ, Pythagorei, qui prope Apulie litus naufragio periisset, exemplo ostenderet. Inducitur itaque nauta, qui ex veteri navigantium more litus Matinum, in quo Archytæ corpus fluctibus ejectum jaceret, forte praetervehens eo conspecto, talem tantumque virum fato quoque obnoxium fuisse miratur, idque ipsum, ut fert commotioris animi natura, oratione ad ipsum mortuum directa (ut multoties in Homero ac Virgilio) eloquitur. Quem quidem animo humano penitus infixum sensum atque adfectum eo poetas deduxisse arbitror, ut et umbram mortui (id quod saepius in carminibus sepulcralibus observare licet) respondere, et, quos amicos habuerint, solari fingerent. Accedit et alia ex antiqua superstitione, qua umbra circa corpus insepultum errare, ac praetereuntes de justis sibi impertiendis quasi implorare putaretur, petita istius figmenti ratio. Archytas itaque, ut nauta se mortuum ne miraretur amplius, eandem virorum se longe praestantiorum sortem fuisse, mortemque adeo, cujus tamen non unum genus sit, ad omnes pertinere ostendit. Exposita hinc fati sui ratione, sicque ad se iterum delatus eundem enixe precatur, atque, ut ne insepultum se jacere sinat, maximopere obtestatur. — Putant fere, narrationem aliquam de Archytæ exitu a Tarentinis, quorum civis Archytas

fuisse, Horatio, qui lubenter in Septimi villa Tarentina (II. 6. 13.) commoraretur, expositam ejusdem animum ita occupasse, ut totam eam carmini includeret. Sed uti, quam temere haec ponantur, facile adparet; ita ei, qui nondicam, graecorum omnino poetarum lectione tritas aures subactumque habet iudicium, sed qui vel leviter Anthologiam graecam attigit, dubium esse nequit, et argumentum carminis ipsamque tractationem Horatium a graeco aliquo poeta mutuatum esse. Ducit eo praeter universum carminis habitum, ac dialogi rationem sententiarum cum indoles tum eloquentio graeca. v. Not. Ceterum Marcil. ac Torrent. hoc carmen pro irrisione vel disciplinae Pythagoricae vel matheseos et astrologiae habent: Cruquius vero ad L. Tarutium, celebrem Horatii aetate astrologum (Cic. Div. II. 47.) refert. Alii denique callida dilogia Bruti exitum defleri existimant. Quae somnia ulterius exagitare nihil attinet. Ut denique de nauta, quem loquentem inducit Horatius, verbo tantum moneam, justam nos ejus notionem ex ipsius oratione nobis informare posse arbitrator. Quum is vulgi opinioni adhaereat, qua Archytam, quasi de meliore luto fictum, miretur mortuum: contra vero tanta judicandi facultate polleat, ut Archytam magnum virum habeat: equidem ei nec ingenium excultum, nec plane rude tribuerim. cf. ad v. 14. Ceterum quomodo alii dialogum constituent v. Obs.

A d n o t a t i o n e s .

v. 1 — 6. Nauta. cf. Obs. — 1 — 4. Suavis oppositio: Tu, qui antea universum terrarum orbem emetiebaris, tantillum arc-

nae corpore tuo nunc occupas, paucillum terrae spatium mortuus complecteris. — *maris et terrae* h. universi (per enumerationem) *mensorem*, geometram. *μετρεῖν κόσμον καὶ πείρατα γαίης* similiter Palladas c. XCI. (Anal. Br. II. 426) — Archytam *arenae mēnsorem* vocat, nam et de numero arenae disputabant mathematici, quam in rem Archimedis liber existebat, *Ψαμμίτης*, s. *arenarius*: nisi omnino arithmetices notio subest. — *numero carentis*, innumerabilis, nihil amplius. Cave hoc ad irridendum Archytam, qui sibi sumsisset *γνώσκει τῶν ἀμέτρων τὰ μέτρα*, adjectum existimes. — *munera*, *pulveris*, *μῦτρα*, *μέρος*, portio exigua pulveris, arena exigua, locus exiguus, quem explet, in quo jacet corpus. — *cohibent te*, habent te, *κατέχει*. Scilicet terra, regio, locus nos tenere dicitur, in quo versamur, quem occupamus; adjuncta tamen necessitatis, ut ita dicam, notione. Sic Tibullum *aegrum tenebat Phaeacia*, I. 3. 3. Terra adeo nos habet, cohibet, *γῆ ἔχει, κατέχει*, in qua mortui jacemas. Antipat. Sid. c. LXXIX. (Brunk. Anal. II. p. 27.) *κατέχει Πηγάρον ἄδε κόνις*. Antipat. Thess. c. LX. (Anal. Br. II. p. 124.) *Ἀύσονίη μὲ Δίβυσσαν ἔχει κόνις*. cf. Abresch. ad Aesch. I. p. 127. In composito *cohibent* forte aliqua vis est, nempe, Archytam quantumcunque virum exiguam nunc arenam complecti. Sed hoc forte argutius. Ad sensum idem Antip. LIX. 1. (Anal. Br. I. 1) de Socrate, *ᾧ χθαμαλὴν ὁ τύσος ἰωίδος κόνιν*. Simmias Theb. I. (Anal. Br. I. p. 168.) de Sophocle: *Τὸν σὲ — τὸν τραγικῆς Μούσης ἀστέρα — τύμβος ἔχει, καὶ γῆς ἔλιγον μέρος*. Valckenar. ad Phoen. Eurip. 1458 cum Nostro composuit Antipatri Sid. c. LXIX. (Anal. Br. II. 25.) *εἰ δ' ὀλίγα κρύπτω τὸν τηλικόν, ἴσθ' ὅτι κεύθει καὶ Θετιῶς γαμέταν ἄβραχύβωλος Ἴκος*. Ceterum eadem haec sententia varie exornata est a poetis, atque amplificata: veluti Ovid. Amor. III. 9. 40. de Tibullo: *vix manet e tanto, parva quod urna capit*; et Propert. IV. 11. 14. *En sum, quod digitis quinque levatur, onus*. Alii, ut paucis attingam, hos vv. ita expediunt: *munera pulveris tibi nondum persoluta, pulvis tibi nondum injectus*, cohibet te, prohibet te, *quo minus Stygem transire possis*; quo an quid durius ac contortius excogitari potuerit, quoque totius loci vis atque *ἐνάργεια*, quae ex oppositione oritur, magis enervetur, dubitaverim. Sed timebant, ne initium carminis adversaretur vv. 25. sqq. prava interpretatione inducti. — *Mationem litus* de ora Calabriae

v. 4 — 6. *Nec quicquam prodest tibi, tentasse*, nequicquam tentasti, a. d. *moriturus*, qui mortalis esses, h. neque caelestium rerum studium prohibuit, quin morti succumberes, a moriendi necessitate te exemit. Sententiam hanc poeta ita adornavit, quasi hac ipsa caeli contemplatione se supra humanam conditionem extollere voluisset Archytas. Nam pro caelo sunt *domus aëriæ*, quas *tentat*, qui ad eas accedere conatur. Inest enim h. v. summae audaciae notio. v. Wernsdorf. ad Grat. v. 63. Exc. I. T. I. Poet. min. p. 237. Pertinet adeo ad Archytæ declarandum philosophiæ studium, maxime ad eam partem, quæ in deorum naturam inquirat. Jam cum ejusmodi conatus (uti omnes fere, qui ab ingenii sagacitate commendationem habent, v. ad I. 3. 21.) in hominem cadere negaret prisca vulgi opinio; poeta, eam secutus, Archytam, de Diis philosophatum, *tentasse* h. impio ausu adiiisse ait *aërias*, caelestes deorum *domos*. — *animo percurrisse*, contemplatum esse, dispexisse de rerum caelestium natura. Adposite Lucret. I. 73. de Epicuro: *Ergo vivida vis animi pervicit et extra processit longe flammantia moenia mundi, atque omne immensum peragravit mente animoque*. — *morituro*, graviter claudit sententiam. cf. II. 3. 4. Ceterum alii totum hunc locum ad astrologica Archytæ studia referunt, quin Gesnerus eo delapsus est, ut Archytæ *αυρόματον*, seu volantis columbae machinationem hic forte respici in animum induceret. Neque altera probabilior videtur ratio: quam si poeta voluisset, aliter haud dubie rem adornaturus fuisset. Et mathematicum Archytam jam initio carminis prodiderat; nunc de philosopho agit.

v. 7. *Archytas*, hinc usque ad finem. — 7. *sqq.* Colores ducti ex Hom. II. σ. 117. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε Κῆρα, ὅσπερ φίλτατος ἔσχε Διὶ Κρονίῳ ἀνακτι. — ὡς καὶ ἐγὼ — κείσομ', ἐπεὶ κε θάνω. et φ. 107. Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνω. Ad communem moriendi necessitatem declarandam Archytæ umbra virorum se praestantium, qui mortem non magis effugerint, exempla adfert. cf. Virg. Aen. X. 469 sq. et Nostri II. 16. 29. IV. 7. 14. Unicuique Horatius adjecit id, quo reliquis hominibus in tantum praestarent, ut communi mortalium conditione exempti videri potuissent. — *Pelopis genitor*, Tantalus, rex Lydiae, *conviva Deorum*, etsi eum Dii mensa dignati fuissent, θεοῖς, ἀνθρώπου ὄν, κοινῆς τραπέζης ἀξίωμα ἔχων ἴσον, (ut de eodem Eurip. Orest. 9.) atque is adeo in summo apud Deos honore fuisset (17

τιν' αἰδρα θνατὸν Ὀλύμπου [σκοποὶ ἐτίμασαν, ἣν Τάνταλος οὗτος, Pind. Ol. α. 86.) h. si ornatum fabulae demas, opum florentissimus. Hi enim θεοφιλεῖς habiti v. ad I. 26. 1. et I. 31. 13. item homines pii ac justi ξένοι καὶ ἰμοτράπεζοι θεοῖς (Pausan. VIII. 2. p. 600.) dicti; quod adumbratum ex aurea aetate, in qua *domos invisere custos Caelicolae nondum sprete pietate solebant*, Catull. LXIV. 387. Qua eadem de causa Tantalus sic dictus videri potest; nam et is pietatis laude florebat, antequam ὕβρει sua Jovis iram provocasset. Stat. Theb. VI. 282. *Tantalus inde parens, qui non fallentibus undis imminet — sed pius et magni vehitur conviva Tonantis*. Alia denique hujus figmenti ratio in Virg. Ecl. IV. 63. Ceterum Nostri locum sublegit auctor Eleg. de Fortunae viciss. (apud Wernsd. Poet. min. III. p. 243.) v. 9. 10. *Tantalus infelix, dicunt, conviva deorum, nunc quoque apud manes victima sacra Jovi est.* — 8. *Tithonus quoque* occidit, etsi ab Aurora *in auras remotus*, in caelum raptus, ὃν ἀστέρων τίθειρος ἔλαβε κρόκεος ὄχος ἀναπύσας, Eurip. Troad. 855. Cujus figmenti causa unice in Tithoni pulchritudine quaerenda videtur. Ἐπιείκελον ἀθανάτοις Tithonum vocat Hom. H. in Ven. 219. unde totius fabulae descriptionem pete. Scilicet a Diis amatos dicebant eos, qui pulchritudine maxime conspicui essent: v. ad I. 26. 1. Ita proclive erat, ut alii hoc ulterius ornarent, adderentque, a Diis eos expetitos, adeoque raptos esse. Maxime vero ejusmodi raptus ad Deas referebant, quae et ipsae formosissimae essent. Quod unice eo pertinuisse arbitror, ut juvenilis formae praestantiam insigniorem redderent. Sic Venus Phaëthontem; τέρεν ἄνθος ἔχοντ' ἐρικυδέος ἠβης ὤρετ' ἀνερείψαμένη, juxta Hesiod. Theog. 987. et Aurora Cephalum (Pausan. III. 18. p. 256. Anton. Lib. c. 41.) Clitum (Hom. Od. o. 250.) et hunc Tithonum rapuisse credita. Admixta mox ab aliis alia, quibus, quae fabulae originem dedissent, obfuscarentur. Ceterum Tithonum senio pae-ne confectum atque emortuum in mortuis poeta reponit, quod non urgendum. Nam illius mutationem in cicadam, quam seriores poetae ex Hom. H. laud. v. 237. effinxere, nolim huc trahi propter II. 16. 30. Pessime vero quidam *rematum in auras* explicant, mortuum. Male quoque Dacer. — 9. *Minos* Cretae rex de legibus ferendis, quo majorem iis auctoritatem conciliaret, ipsum Jovem in consilium adhibuisse ferebatur: βουλευσασθαι ὑλέρ τῶν νόμων εἰς ἄνευ θεοῦ τὸν Μίνω, Pausan. III. 2. 207. adde Pla-

tonis Minoem p. 138. Hinc *Jovis arcanis colloquiis, dārois, admissus*, (Διὸς μεγάλου ἄριστος, ut simillime de eodem Homer. Od. τ. 149.) h. in familiaritatem Jovis receptus, quocum ipse Jupiter versaretur, nihil amplius h. l. Dubitari etiam licet, an Homerus Minoem hoc respectu sic appellaverit, etsi Pausan. l. l. pro explorato ponat, annon potius e prisco sermone simpliciter sit: vir prudentiae ac justitiae laude conspicuus. Nam *cum Diis versari*, et *pium, justum, sapientem esse* antiquus sermo pro iisdem habet, haud obscura ratione. Eurip. Hippol. 948. σὺ δὲ θεῶ-
σιν, ἄς περισσὸς ὢν ἀνῆλθ', σίμει: σὺ σάφρων καὶ κακῶν ἀκήματος. —

10. Sapientes etiam viri morti succubere, fere ut Argent. XIX. (Anal. Br. II. p. 370.) εἰ δέ σοι ἀθάνατος σοφίης νόος, ἴσθι κλεῖω-
θης καὶ Ζήνων' Αἰδῆν τὸν βαθῦν ἄς ἔμολον. Praeclare Archytae umbra exemplum Pythagorae, cui, dum viveret, addictus fuerat, in medium profert, simulque ejus de metempsychosi dogma in ipso comprobatum tangit. Adfirmabat enim Pythagoras, se Trojani belli temporibus fuisse *Panthoidem*, Panthoi filium, Euphorbum, tum ex aliis in alia migrasse corpora, denique Pythagoram factum. Cui rei ut fidem faceret, clypeum, qui in Junonis templo haud procul Mycenis inter alia ἀναθήματα adfixus esset, fuisse contendebat; (Euphorbi certe clypeum ibi a Menelao suspensum memorat Pausan. II. 17. p. 148.) hocque ipsum nomen, ei inscriptum, mox, detracto eo, repertum esse ferunt. Vid. Intpp. ad Aelian. V. H. II. 26. et ad Diog. VIII. 5. — *Habent Tartara P.* Τάρταρος ἔχει, κατέχει Πανθοῖδην, *iterum Orco*, in Orcum demissum (ut Virg. Aen. II. 398. IX. 527.) copia poetica, et ornate pro vulgari, Pythagoras bis, tanquam Euphorbus, et tanquam Pythagoras, Orcum subiit. Si *iterum* h. l. proprie accipias, animamque adeo Euphorbi statim in Pythagorae corpus immigrasse inde cogas, ex ejusdem philosophi praeceptis, ipsius animam post longum demum temporis spatium (quod ter mille annorum Aegyptii, mille vero Platonici statuebant. v. Heyn. ad Virg. Aen. VI. 748.) in corpus revertisse, statuendum videtur. Sed forte τὸ *iterum* non urgendum, et de *iteratis* per hominum aetates corporum *mutationibus*, eorundemque dissolutione capiendum: utque adeo, qui Aethalides fuerit, mox Euphorbus, postea Hermotimus, tum Pythius Delius, denique post alias bene multas migrationes extremo Pythagoras evaserit. v. Schol. Sophocl. apud Lamb. E migrationibus vero Pythagorae poeta Euphorbi

tantum exemplum adfert, tanquam illustrius, fabulaque de clypeo isto famigeratissimum. — 11. *quamvis* non tam mortuus, quam potius corporis tantum exuvias posuisse dicendus est, anima ejus aliis deinceps corporibus inserta, sicque vitam continuante: cujus rei (sc. vitae a se continuatae) veritatem ipse clypeo, quem tanquam Euphorbus ad Trojam gessisset, satis luculenter ostendit. Sunt adeo verba corrigentis atque restringentis, quae paullo ante de Pythagora pronuntiaverat, ne is vero mortuus putaretur. Atque sic quidem locum, qui me, intpp. hallucinationibus occupatum ac praepeditum, diu exercuit, satis expeditum arbitror. Vana adeo est Sanadoni opinio, Pythagoreum philosophum dogmatis suis contraria hic praecipere statuentis. Falsa etiam omnium intpp. ratio, qua verba: *quamvis . . . concesserat atrae*, pro causa subjecta existimant, ob quam Pythagoras non iterum mori debuisset, fere ut *Tantalus*, quod *conviva Deorum*, *Tithonus*, quod *Aurorae amatus* fuisset. In sensu enim constituendo vide quomodo iidem hallucinati sint: Pythagoras *bis* obiit, *quamvis* prolato clypeo ostenderet, se tanquam Euphorbum Trojanis temporibus intereritum cet. h. se jam semel mortuum; quod parum procedere videtur. — *quamvis nihil ultra, praeter nervos atque cutem, σάρκας καὶ χροῖαν*, exuvias corporis *Morti concesserat*, permiserat, jus tantum ei in corpus suum dederat, anima sibi vindicata: exquisitissimo verbo, nec minus ornate ac proprie *nervos* et *cutem* dixit de corpore anima destituto. *Nervi* enim generali notione muscoli et ligamenta corporis dicti, (v. Gell. XIII. 21.) *quibus quippe totum corpus sustinetur, et in robur erigitur, desertum contra fulcimentis suis, in ruinam labitur*, Macrob. VII. 9. — *clypeo*, qui a Menelao in Junonis templo suspensus fuerat, *refixeo*, revulso, detracto; ut Virg. Aen. V. 360. — *testatus*, testatum faciens, comprobans *Trojana tempora*, se Trojani belli temporibus vixisse, se adeo nunquam vere occidisse. — 14. Nunc demum poeta s. Archytas subjicit, quibus causis Pythagoras mortalium conditioni prorsus eximi debuisset. Vulgaris structurac ratio ferebat: *habent Tart. Panthoiden, iterum Orco aemissum — sane non sordidum naturae verique auctorem*. Sed posterius poeta cum iis, quae interjecta sunt, *quamvis . . . concesserat*, docta ratione conjunxit. Quam cum non perspexissent intpp., sequentia ad interjecta retulere, hoc supplemento: *et quamvis non sord. auctor esset*.

cum admodum diversa sint membra, ita ut alterum veram Pythagorae mortem neget, alterum causam contineat, quae eundem morti subducere debuisset. — *Auctor naturae*, qui naturam disposuit; splendide pro, qui de rerum natura, de Diis, de mundo philosophatus est, nova via naturae arcana scrutatus est, nova de ea dogmata protulit. Eodem splendore Lucret. IV. 966. *Nos agere hoc autem*, et *Naturam quaerere rerum semper*, et *inventam patriis exponere chartis. Speculatorem, venatoremque naturae* physicum adpellat Cic. Nat. D. I. 30. *Insulse admodum nonnulli: auctor s. scriptor libri de natura.* — *Auctor veri*, magnifice et hoc de eo, qui primus vera docuit, qui unice vera atque indubitata invenit, proposuit, divulgavit. Semper animo obversari debet, unum e Pythagoreis hic loqui. Idem adeo de sectae, cui nomen dedit, principe quivis alius praedicare posset. Atque ita plane de Epicuro apud Petron. c. 133. ertr. *Ipse pater veri doctus Epicurus in arte jussit et hanc vitam dixit habere deos.* Cum *verum* etiam de aequo ac justo dicatur, (Epp. l. 1. 11.) *Ethicen*, Philosophiae partem, a Pythagora excultam, intelligendam esse omnes fere statuunt. — *non sordidus, te iudice*, quem vel tu, qui philosophiae ejus arcanis non omnino initiatus es, cujus adeo iudicium de eo sola ejus fama atque celebritate ducitur, *non sordidum*, non contemnendum *judices auctorem nat.* Nam de viro, qualis erat Pythagoras, multorum elogiis condecorato, unicuique e plebe, etsi, justaene sint istae laudes necne, pronuntiare nequeat. hoc tamen ei iudicium concedas: inesse debere isti viro, quae acutioribus atque intelligentibus probentur, non contemnenda adeo esse, satis probabilia esse oportere, quae multi pro certis habeant. Archytas igitur nautae iudicio tribuit tantum, quantum iudicandi ejus facultati tribuere licebat. Patum recte igitur faciunt, qui *non sordidum auctorem* per *ἀπέρητα* dictum volunt, pro, nobilissimum, summum auct., uti fere Virg. Aen. XI. 339. *consiliis habitus* non futilis auctor, quod sane ex Archytae mente verum est, non ejusdem vero momenti e nautae iudicio. Neque tamen hunc nautam ad infimam hominum sententiam detrusum velim, imo, quam, mercaturam faciendo, remotissimas terras adiret, ingenium ejus multarum rerum, literarum quoque, cognitione excultum esse, quumque inferiorem Italiam peregrinando attingeret, de Pythagora quoque nonnulla fando accipere potuit. Dum igitur Archytas Pythagoram vel a t. libe-

mine magnum virum iudicatum iri confidit, suum ipse hoc quasi involuero iudicium de eo prodidit honorificentissimum. Quo praeclaro artificio adsequutus est hoc, ne partium studio ita de illo sensisse videretur. Atque hactenus licebit in vulgata lectione adquiescere. v. Obs.

v. 15 sq. Enimvero moriendi ista necessitas ad omnes pertinet, omnes mori oportet, quamvis diversa mortis sit ratio. Posterius membrum Archytas subjicit, ut ad mortis genus, quo ipse perierit, transitum sibi aperiat. Aliter non perspicias, cur diversa mortis genera commemorentur. Nam ex antecedentibus concludi poterat solum hoc: omnes morti deberi. Ad sententiam totius loci facit epigr. in Anthol. gr. III. p. 398. 'Ενθάδ' ἐγὼ — δόμον Ἀΐδος ἦλθον. — ὅς μὲν ἐγὼν, ἕτεροι ἄλλως· πάντες δὲ τε πάντως. Verba omnes una vim acquirunt ipsa collocatione. — *nox* infera, *Orci tenebrae* (Catull. 3. 13.) de locis inferis: v. I. 4. 24. — *Manere* nos ea dicuntur, quae fato nobis impendent, quae fato in nos constituta sunt, quae effugere non licet. Sic II. 18. 30. *destinata aula divitem manet herum*, adde V. 13. 13. et 16. 41. Stat. Silv. II. 1. 217. — 16. *via leti*, οἴμος θανάτου, nota imagine. v. ad I. 4. 17. — *calcanda, cunctis terenda*, ut eadem in re Prop. II. 20. 74. h. ingredienda, cf. II. 17. 11. — *semel, serius ocus* (II. 3. 26. de eadem re) aliquando certe incunda.

v. 17. 18. Pro generali: ubique patere leti viam, ipsa statim mortis genera subjicit, sed in adnumerandis iis sibi temperat, duobusque tantum defungitur poeta. Magis luxuriatur Stat. Silv. II. 1. 210. sqq. unde haec tantum adponere lubet: *omnia juncta aut moritura vides. — Hos bella, hos aequora possunt: his amor exitio est, furor his, et saeva cupido.* Μυρίας βρετῶν κήρας Simonides quoque eleganter per partes declarat c. XVIII. 12. (Anal. Br. I. 128.) τοὺς δὲ δόστηνοι νόσοι φθείρουσι θνητῶν, τοὺς δ' Ἄρει δεδμημένους πέμπει μελαίνης Ἀΐδος ὑπὸ χθονίς· οἱ δ' ἐν θαλάσῃ, χαίλασι κλονούμενοι καὶ κύμασιν πολλοῖσι πορφυρῆς ἁλὸς, θνήσκουσι. Idem argumentum, more tamen suo, tractavit Petron. c. 115. *Illum bellantem arma decipiunt*, cet. cf. II. 13. Jam observa, quam splendida imagine vulgare: hi in pugna cadunt, poeta declaraverit. Proprie is, qui in pugna occiditur, *dat Marti* pugnam obeunti *spectaculum*, Mars in caeso oculos defigit, et immoratur; vulnerum atque ebullientis sanguinis adspectu lae-

tatur: huic enim ἔλλυμένων ἄδ' εὐθροῦς ἀνδρῶν juxta Antip. Sid. c. XIX.) Anal. Br. II. 14.) adde Orph. II. 64. ubi Mars. αἴματι ἀνδροφόνων χαίρων audit. cf. ad I. 2. 37. Exquisitiore modo hoc Furiae facere dicuntur, quatenus ex antiqua idea ipsae in proeliis versantur, pugnantisque ad mutuam caedem impellunt. Simplicissima utique ratio erat haec: alii, furore incensi, in pugnam ruunt, et caeduntur. Tum paullo doctior: Furiae eos ad pugnam instigant, sicque, ut in ea cadant, efficiunt. Sic facilis progressus fuit ad illud, quo tota imago animatur: Furiae alios Marti spectandos praebent, quos caesos cum voluptate adspiciat. Male igitur Intpp. existimant, dare spectacula plane ita dici, ut dare ludos, gladiatores. — torvo, βλοσυρῶ (ut Hesiod. Scut. v. 147. de Marte) immiti, fero, qui tali adpectu laetetur; adposito epitheto. — 18. alii in mari pereunt. — avidum, propter naufragiorum frequentiam; ornat. Paulo aliter *avarum mare* III. 29. 61.

v. 19. 20. Cujusvis aetatis homines morti obnoxii sunt, *Mixta*, promiscue, nullo discrimine *senum ac juvenum funera dententur*, acervantur, senes ac juvenes confertim cadunt; de caesis in pugna petita imagine, ἐπωσούτεία πίνται, de stragis acervis. — 20. Docte iterum moriendi necessitatem ad omnes pertinentem antiqua ac religiosa imagine repraesentat poeta. Scilicet solenni ritu immolandae victimae pili e fronte evellebantur, atque in ignem conjiciebantur; quod erat κατάρχεσθαι. Tum victima *rite sacrata* (Virg. Aen. XII. 213.) dicebatur Deo, cui sacra adparabantur. Jam cum homines prisca religione Diis inferis ἀειμιμένοι haberentur, s. *Orci victimae* (II. 3. 23. Similiter Palladas CXXX. (Anal. Br. II. 434.) etsi parum suavi comparatione: πάντες τῷ θανάτῳ τηρούμεθα, καὶ τρεφόμεθα ὡς ἀγέλην χοιρῶν σφάζομένων ἀλόγως); satis proclive erat, cum re etiam ipsos sacrificandi ritus ad eos traducere. Ut igitur moriturus tanquam victima rite sacrata caderet, opus erat crinium summorum (uti enim *summa pecudum tempora ferro notabant*, Aen. XII. 173. ita *Iris flavum crinem vertice aufert* Aen. IV. 693.) abscissione. Injungit hoc officium Θανάτῳ Eurip. Alc 74. Iridi Virg. Aen. I. 1. Proserpinae Noster h. l. et inde Stat. Silv. II. 1. 147. *jams complexa manu crinem tenet infera Juno*, v. omnino Heyn. ad Virg. I. l. — *nullum caput*, verticem tondere *fugit*, refugit, non abstinet, omnes sacrificio parat, nulli parcendo, hinc *saeva dicta*.

v. 21. 22. Quid mirum igitur, si et ipse naturae debitum persolverim? Sed docte poeta ipsum mortis genus huic sententiae involvit. Vulgarior ratio erat, ut fluctus Archytam obruisse dicerentur, κύμα ἐπέκλυσε: sed Noto tribuit, quatenus mare turbat, ac fluctus movet. Idem orationis color in Virg. Aen. VI. 336. — undis, fluctibus *Illyricis*, mari Illyrici, h. Adriatici in genere. Hinc proprie *Noto*, h. Austro partes datae: *Adriatici enim maris is arbiter maximus*, I. 3. 15. — *comes Orionis rapidus*, qui rapidissimus est, ubi Orion *devexus*, devexa caeli parte conspicitur, ad occasum vergit (hinc *pronus* III. 27. 28.) occidit. Est adeo Notus sub occasum Orionis exortus. Hoc enim tempore (κινδυστην illud vocant, c. g. Argentar. XXIII. (Anal. Br. II. 274.) συρμός ὅτ' Ὀρίωνος ἀνεστρόφησε θαλάσσης βένθος, ὑπὸ στρυγερῆς αἰδέματτα πανδυσίης. adde Isid. Aeg. IV. 1. in Anal. Br. II. p. 474.) mare ventis maxime infestatur. δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θύουσιν ἄηται. Hesiod. Ἔργ. 621. adde Theocr. ζ. 54. Virgil. Aen. VII. 719. *Saevus ubi hibernis Orion conditur undis*, qui locus translatus ex Apollon. I. 1202. χειμερῆ ὀλοοῖο πέλει δύσις Ὀρίωνος. Hinc poetica ratione ipse tempestates ciere dictus. cf. V. 10. 10. et 15. 7. Virgil. Aen. I. 535. Claudian. de Laud. Stilic. I. 287. et Valer. VI. II. 62. — *comes*, v. ad I. 25. extr.

v. 23 sqq. Sequuntur preces atque obtestationes Archytæ de justis corpori suo impertiendis. Scilicet quum omnium ferme populorum sensu atrocissimum, quod homini post mortem accidere posset, hoc haberetur, si corpus sepultura privaretur; ut huic obviam irent, partim legibus caverunt, partim, id quod ad excitandos humanitatis sensus maximi momenti erat, rem in religionem verterunt, qua et totam gentem, ad quam projectam cadaver pertineret, pollutam atque *incestatam* (Virg. Aen. VI. 150.) isto, et ipsam animam, quiete negata, centum annos errare credi volebant. cf. et ad v. 30. sqq. Neque alienum erat a Pythagoreo, in has preces descendere, quum etiam Aegyptii, a quibus Pythagoras multum profecerat, errorem istum animae statuerent. v. Serv. ad Virg. Aen. VI. 154. Ad rem vero, et ad totum orationis habitum facit epigr. LIV. Juliani Aegyptii (Anal. Br. II. 506.) πλάεις ναυηγόν με λαβῶν καὶ σῆματι χάσας; πλάε, Μαλειάων ἄκρα φυλασσόμενος· αἰεὶ δ' εὐλοῖην μεθέποις, φίλος ἦν δε τι ῥέζη ἄλλο Τύχη, τοίων ἀντιόσας χαρίτων. — *ne parce malignus fere*, docte, et exquisite, pro vulgari, ne tam malignosis animo, ut

parcas, recuses, deneges dare, injicere arenae particulam, Ψαμάσου μόριον βραχὺ (Zonas in eadem re c. IX. 7. Anal. Br. II. 82.) paullulum arenae, (*angusti data pulveris haustus* Stat. Theb. X. 427. *pulveris exigui congeriem* Lucan. VIII. 867.) *vagae,* θινὸς στρεπτήης, mobilis, ad ornatum pertinet. — *ossibus et capiti,* omnino pro, corpori. Caput tamen in specie commemorat, quod, hocce arena consperso, humatio absoluta putabatur. Hinc cum vi adjectum *inhumato*, quia huic maxime humatione opus erat. Adprosite Zonas c. laudato: Ψυχράν σευ κεφαλᾶς ἐκαμήσομαι αἰγικαλίτιν θῖνα, κατὰ κρηεροῦ χενάμενος νέκυος.

v. 25 — 29. Sic prospera tibi contingat navigatio! Conversione poetica hoc extulit: Tempestas in silvas recidat, mari, quod tu percurris, non turbato, tranquillo. Solemnis haec precandi optandique formula, de malis a nobis vel ab aliis longe propulsandis. v. ad I. 21. extr. ibique Orphei locum. Sic solenne in obtestationibus; v. ad I. 3. 1. — *quodcunque minabitur Eurus fl. H.*, Euri minae, vis, impetus, quo *fluctus* in *Hesperio* mari concidentur, mare Italum commoveatur, vertatur, in 5. V. Praeclare *minari* de vento, qui imperium in mare exercet, nota imagine: v. ad I. 3. 12. estque multo fortius, quam Virgillii Ge. I. 462. *quid cogitet Auster.* — 27. *plectantur* 5. luant, sentiant vim ejus. Sed illud cum delectu propter damna tempestate iis inflictis. — *multa merces* cet. maximumque lucrum e navigatione tibi obtingat! quanto doctius poeta! *tibi defluat*, ἐς τὴ καταρρέει (Theocr. I. 5.) ad te deferatur, adjecta tamen abundantiae notione. v. I. 17. 15. *aequo*, hoc ipso, quod tibi opes tribuat. — *unde*, a quo (ut εἶεν pro ἐξ οὗ veluti Pind. Ol. 2. 82.) *potest* tibi merces defluere, qui largiri tibi opes potest; est enim Jupiter πλουτοδότης Orph. H. 72. 4. δῶτορ ἐάων Callim. H. in Jov. 92. Theogn. 199. χρήματα φ Διόθεν — ἀνδρὶ γένηται. ab hoc petendae sunt divitiae, Callim. H. l. v. 96. Mireris sane, nemini intpp. simplicissimam hanc atque unice veram in mentem venisse explicandi rationem. Omnes volunt dictum esse pro: *undecunque*, ex quacunque parte, quod tamen ferri nequit propter adjecta: *aequo ab Jove*. De Hecate Hesiod. Theog. 420. Καὶ τε σὶ ὄλβον ὀπάξει, ἐπεὶ δύνάμεις γε πάρεσσι. Similis, quae sic interjicitur, formula est, *namque potes* (e. g. V. 17. 45.) δύνασαι γάρ, de qua v. Burm. ad Valer. Fl. I. 13. — *custode Tarenti*, πολιούχῳ, δυο ἐγχοφίῳ. v. Spanh. ad Callim. H. in Jov. v. 81. et H.

in Dian. 258. Summa adeo Neptunus Tarentinis religione colebatur, qui et urbis suae primordia ad Tarantem, ejus filium, referebant. — *sacri*, ob Neptuni religionem. Ceterum Neptunum Tarentinorum Archytas ad partes vocat, ipse Tarentinus, adeoque Deum summ *πατρίων*, quem ideo et potentissimum habebat, quemque suis hoc precibus daturum confidere poterat.

v. 30 — 34. Preces sequuntur minae, atque *ἄραί*. Scilicet qui corpus, in quod incidisset, sepulturae non tradidisset, is *ἄγει* obstrictus erat, Deorumque adeo iram in se provocabat, quae et ad posteros ejus pertingebat. Locus class. est apud Homer. Od. λ. 66. 72. 73. νῦν δέ σε τῶν ὄπιθεν γουνάρομαι οὐ παρεόντων, μή μ' ἀχλαστον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν, νοσφισθεῖς, μή τοῖ τι θεῶν μῆνιμα γένωμαι, a cujus sensu prorsus aberravit Grot. in Floril. Stob. p. 167. ita vertendo: *maneam ne Divum obnoxius irae* inductus prava Stobaei lectione *μήτοι* una voce, cum sit: *irae ne sim tibi causa deorum*. adde Sophocl. Antig. 255. — *negligis committere*, leve putas, parum curas (ut II. 6. 7 et III. 8. 25.) non dubitas *fraudem*, noxam, scelus, *ἄγος committere*, cujus poena in te vel in posteros tuos redundatura sit? Sed posterius statim subjungit poeta, et prius in *te* novo membro, ulterius exornato, inclusit. — *nocituram*, quae noxam allatura est, quam luent *postmodo nati ex te*, οἱ ἐπίσω παῖδες, posterii tui (ut *post aetas ἢ ὀπίσω γυνεή*, Catull. LXIV. 323, οἱ μετὰ παῖδες Pind. Pyth. δ. 113.) Nam e crassioribus rudiū populorum de Diis notionibus opinio erat, τὰ τῶν τεκόντων σφάλματ' εἰς τοὺς ἐγγύους τραπήναι, uti hos vv. Euripidis e Plutarchio constituit Grot. Exc. Trag. p. 422. Aeschyl. in Suppl. 441. ἴσθι γὰρ καὶσὶ τὰδε καὶ δ'μοῖς ὀπότερ' ἂν κτίσης μένει ἀντίκειν ὁμοίαν θέμιν· τὰδε φράσαι δίκαια Δι' ἔθεν κράτη. Theogn. 207. ἀλλ' ἐ μὲν αὐτὸς ἔτιςσ κακὸν χρέος· ὅς δὲ φίλοισιν ἄτην ἐξοπίσω πακισὶν ἐπέκρέμασεν. — *immeritis*, qui fraudis expertes sunt, graviter hoc adjectum, ut in Solonis c. VI. (Anal. Br. I. p. 66.) 26. 599. ἀλλ' ὁ μὲν αἰτίκ' ἔτισεν, ὁ δ' ὕστερον. εἰ δὲ φύγωσιν αὐτοί, μὴδὲ θεῶν μῆρ' ἐποιούσα κλη, ἤλυθε πάντως· αὐτ' ἐ' ἀναίτιοι ἔργα τίνουσιν ἢ παῖδες τούτων, ἢ γένιος ἐξοπίσω. Adde Nostri III. 6. 1. cf. Valkenar. ad Eurip. Phoeniss. 941. et ad Hippol. 826. — 31 599. Si graece hunc locum reddas, de sensu facile constabit: ἀλλὰ καὶ αὐτὸς γε ἔφλοισ σ. τίσειας ἀν ἀξίαν δίκην, σ. ἰμοιρῶν. *Jura* adeo *debita* sunt ὅ και, σ. δίκη, ἣν ὀφείλεις, poena

sceleri tuo proposita. ἑμοίαν θέρμιν ἀντιτίθειν similiter Aeschyl. l. l. — *vices ἀντιποινα*, ἀμοιβῆ, ἀμοιβαίη Νέμεσις (Anthol. I. p. 29.) ultio. Ita fere Servius jam interpretatus est ad Virgil. Aen. II. 433. monente Burm. ad Prop. I. 13. 10. qui et ipse *poenam* et *vices* simillima ratione conjunxit. — *superbas*, saevas, graves; ut et alibi, nisi forte *v. superbae* paullo audacius dictum sit pro, vices superbiae, injuriae. — *te mancant*, forte ipse non effugias; v. ad v. 15. — 33. Variavit orationem poeta, quae sic continuanda erat: neque impune me insepultum linques, ut in Homérico: μή μ' ἀθάκτον — καταλείπειν. — *non linquar* a te, *precibus*; ἀρεῖς, imprecationibus meis (v. Valken. ad Phoen. 70.) *inultis*, ita, ut vanae sint, h. Dii rationem harum detestationum habebunt, meque, insepultum a te relictum, ulciscuntur. Male alii h. l. — 34. Teque nullo piaculo exsolves isto scelere, vel, quod malim, his imprecationibus: nam *dira detestatio nulla expiatur victima* V. 5. 8. *Obstringimur*, *obligamur* sceleri: poenae; eo perpetrato, obnoxii; item votis, vel nostris (ut II. 8. 5.) promissa non servantes: vel alterius, pactis non stantes, aut quae jure quodam a nobis exspectari poterant, veluti humanitatis officia, omittentes, ut h. l. Rata adeo sunt, quae nobismet ipsi, vel quae alii, quibus, quae praestari debuerant, negassemus, nobis imprecati fuerant, nisi *exsolvamur*, h. Deorum, ad quos provocatum fuerat, ultionem ac poenam sacris quibusdam ritibus, *piaculis*, καθαρμοῖς, avertamus. Tantum igitur scelus nautam commissurum ait Archytas, cujus poenam nullo piaculo redimere possit.

v. 35- 36. Cum tamen tam exigua et operae et temporis impensa, paucillulo tantum terrae injecto, huic pietatis officio satisfacere possis. In *ter* non argutandum. — *licebit curras*, porro naviges.

~~~~~

ARGUMENTUM XXIX.

~~~~~

Quum Augustus, et Arabiae felicis divitiis illectus, utque novam in Parthos viam expe-

riretur, exercitum eo duce Aelio Gallo, Aegypti praefecto, mittere in animo haberet; quod et, quanquam malo exitu a. U. DCCXXX. factum (v. Dio LIII. p. 725. Strabo XVI. p. 780. et Plin. VI. 28.) Iccius, Horatii familiaris, omisso philosophiae studio praeter omnium opinionem ad militiam se contulit, praedaeque faciundae cupiditate expeditioni isti se adjunxit. Poeta igitur hoc Iccii consilium suaviter ridens de rebus, quas in hac expeditione novus iste heros confecturus sit, facete jocatur. Idem fere incessus carminis qui I. 25. nisi quod ibi multo acerbior poeta. Nam initio ridenti similis (1 — 9. ut in illo v. 1 — 8) mox serio cum eo agit, eique, quod philosophiae studium intermiserit, exprobrat.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. Suavis oppositio: Tu, qui antea nullius rei cupiditate tenebaris, splendideque divitias, ad vitam beate agendam minime necessarias, aspernabar; nunc ipsis Arabum gazis invidens, inhias, eas adpetis. Sed alterum cum delectu: nam hoc ipsum, quod invidia Iccius ducebatur, philosophum parum decebat. Prius vero orationis membrum hoc vel simili modo supplendum satis diserte poeta innuit per adv. nunc. — *beatis*, quibus adeo nunc tribuis, ut te beatum efficere possit istarum possessio. Sed forte simpliciter ornat, ut *dives aurum* Tibull. III. 3 11. *dives metallum* Avien. Descr. O 377. Seneca Herc. fur. 166. *hic — beatas componit opes, gazis inhians*, ut libri meliores; adde Propert. II. 16. 25. Stat. Silv. I. 2. 121. Alii Arabiam *felicem* hoc epitheto innui existimant, quod jejenum videtur: etsi omnino de Arabia felici h. l. accipiendum esse, dubitatione caret. Haec enim cum Indicarum mercium, puta, eboris, serici, odorum cujusvis generis, et gemmarum permutacione earundemque exportacione quaestuosissima, tum sui ipsorum soli uberrimo pretiosissimarum rerum, aromatum atque auti pro-

ventu ditissima et erat, et Romanis ultra, quam vix credere licebat, habebatur. — 2. *militiam paras*, militatum abs, sed alterum praeclare, quasi dux istius in Arabas expeditionis electus, aut rem maximam in isto bello confecturus sit Iccius. Hinc *acrem* ejus militiam vocat, solenni fortitudinis bellicae epitheto. — 3. *Sabaeae regibus*, nam quaeque regio Arabiae suum habebat regulum. Sabaeam adeo, Arabiae felicitis partem universe pro Arabiae regionibus, maxime felici, quam Romana arma nondum attingerant, poeta posuit, ut Virg. Ge. I. 57. Sabon Sabaeorum tum temporis principem nominat Dio LIII. 29. p. 729. — *non ante devictis*, a te scilicet nunc primum domandis; salse admodum. — 4. *nectis catenas*, innectis catenis, in servitatem redigis, triumphum de iis acturus es (nam *catenati* (V. 7. 8.) ducebantur in triumpho devicti hostes) tum est pro simplici: bellum inferis. — *Medo*, Medis, Parthis; v. ad I. 2. extr. — *horribili*, feroci (III. 2. 3.) forti. Parthos vero Arabibus adjunxit poeta, nam etiam ad hos, atque Indos spectare videbatur Galli exeditio. cf. I. 12. 56. I. 35. 31. 32. Eisdem conjunxit Prop. III. 3. 1. et 5. 6. *Arma deus Caesar ditis meditatur ad Indos*: — *Seres et Ausoniis venient provincia virgis, adsuescent Latio Parthae tropaea Jovi*.

v. 5. *sqq.* Continua irrisione Iccio praedam poeta adnumerat, fortitudini ejus praemii loco cessuram. Generalem praedae notionem in specialem convertit, virginem ac puerum captivos ei assignando. — *quae barbara virginum*, qua barbararum virginum, quae virgo barbara, exquisitiore structura. Vulgaris cum antec. nexus erat: bellum inferis Parthis, praedae, s. virginis ac pueri nobilis potiundi causa. — *sponso necato* a te: egregie hoc toti imagini exornandae inservit. Nam et feritatis ac truculentiae notam adspersit philosopho, et modum, quo virgo in servitatem ejus adseritur, declarat. — 7. *puer ex aula*, e nobilioribus suae gentis, vel Arabum vel Parthorum: nisi omnino praestat de puero regio genere oriundo intelligere. Alii puero accipiunt, qui εἰσὸς ministerio jam in aula functus esset, quod tamen e poetae verbis vix cogas. — *ad cyathum statui, stare*, verba propria de pocillatore. *Stat Jovis ad cyathos, genuit quem Dardanius Tros*. Anson. Idyll. de Hist. 19. v. Torrent. adde Burman. ad Prop. IV. 2. 29. Adhibebantur ad hoc ministerium pueri nobiles, formosi (Juven. IX. 46. *tenerum et puerum te et pul-*

chrum, et dignum cyatho caeloque putabus. adde XIII. 44.) vestitu exornati splendido (Cic. de fin. II. 23. *Adsint etiam formosi pueri, qui ministrent, resplendeat his vestis.*) coronati (I. 38. 2.) eleganter comiti atque unguentis delibuti. Jam cum hi ad lautioris convivii adparatum pertinerent (nam in modica coena *plebejos calices — porrigit incultus puer — non Phryx aut Lycius*, Juven. XI. 145.) docte Horatius Iccii delicatius atque luxuriosius, quam philosophum deceret, vitae genus futurum, a parte designans, universe comprehendit. — 9. Nobile pueri genus ulterius declarat poeta, ab artibus gentis suae ingenuis, jaculandi peritia. *Doctus tendere*, εἰδώς τείνειν, pro, tendendi *sagittas*, h. jaculandi peritus, τόξων εἰς εἰδώς. Proprie vero arcus s. nervus tenditur, tum inversione poetica, sagittae arcui tenso impositae, et ad scopum aliquem directae. — *Sericas* epitheto a gente, quae in eadem arte excelleret, desumpto. Sic habes *arcum Cydonium* (IV. 9. 17.) *calamum Gnosium* (I. 15. 17.) et al. Nota vero satis Serum, ut omnino populorum Orientis, sagittandi dexteritas vel ex Heliodori lib. 9. Alii quendam e Seribus captum a poeta innui existimant: ad quos etsi haec expeditio etiam spectare potuerit (nam eos disertememorat I. 12. 56.) paulo disertius tamen exspectasses hoc traditum a poeta. — *paterno* a patre edoctus hanc artem, vel, quod simplicius est, more gentis suae sagittandi peritus.

v. 10 *sqq.* Mutato sententiarum colore aperte jam Iccio poeta exprobrat, quod philosophiae studio relicto miles factus sit, et expectationem, quam maximam de doctrina atque ingenio ejus excitasset, tarpiter eluserit. Satis tamen urbane ei mutatum vitae genus objicit; mirari se tantum dicens, quod militiam philosophiae, pejora melioribus praeferre potuerit. Rem, quae praeter omnium opinionem accidit, incredibilem, per ἀδύνατον extulit poeta, noto more. — *Quis neget*, amplius dubitet, nunc non credat, *pronos relabi* prono cursu referri, retro fluere *posse montibus* (tertio casu) in montes, ad fontes suos. Suaviter *pronos* vocat, undam versus montem, tanquam in declivia loca urgentes. Alii jungunt: *pronos* h. decurrentes *arduis montibus*, cum Cruquii Schol. Sed altera ratio exquisitior est, et convenientior Euripidis loco, Med. 410. ἀνω περιμῶν ἰερῶν χωροῦσι παγαί, quem respexere Lucian. Dial. Mort. VI. 2. Alciphron Ep. 33. libri III. et Cic. ad Attic. XV. 4. Latinorum poetarum loca studi-

ose collecta vide ad Ovid. Her. V. 30. et a Burn. ad Prop. I. 15. 29. et II. 12. 33. — *reverti*, retro verti posse. — 13 *sqq.* Ex quo *tu*, cum vi, qui tam cordatus homo es, *tendis mutare*, mutaturus es, permutare cogitas philosophiam cum militia. Pro hoc, quo magis temeritas ejus pateat, opponuntur invicem libri philosophici, et arma, χρύσεια χαλκείων. Pro libris in specie Panaetii et Socraticae domus scripta, et pro armis loricas eam delectu posuit. *Panaetius* Rhodius, Stoicorum princeps, Scipioni et Laelio erat familiarissimus, eorundemque praeceptor. Memorantur imprimis ejus libri *περὶ τοῦ καθάρουτος*, Cic. de Off. I. 2. de dolore patiendo Id. de fin. IV. 9. de Magistratibus Id. Legg. III. 6. alii. — 14. *Socraticam domum*, sectam Socratis, libros philosophiae academicae, *reliquias domus Socraticae*, uti carmina sua philosophica vocat Vestritius Spurinna apud Wernsdorf. Poet. min. III. p. 352. Sed et universe philosophiam nomine Socratis designat poeta III. 21. 9. per *Socraticos sermones* et A. P. 310. *Socraticas chartas* (ut *Socraticos libros* posuit Prop. II. 34. 27.) *Domus* de Philosophis, qui ejusdem sunt sectae vel familiae. v. Grovov. ad Senec. de Benef. V. 15. — *Iberis*, e ferro praestantissimo; nam Hispaniae ferrum cum per se tum temperatura in optimis a Romanis habebatur. — 16. *Pollicitus meliora*, qui meliorem vitae rationem instituisses, philosophiae studiis intentus, nunc pejora iis sequutus, militiam.

ARGUMENTUM. XXX.

Ad carmina veterum κλητικά venustum hoc odarium omnino referendum videtur. Quum enim ex antiquissima opinione Dii sacris adesse putarentur, (unde quoque, quum in diversis locis fierent, Deorum ἐπιδημίαι ortae) Horatius, usus prisco hoc figmento, Venerem rogat, ut se ad sacrum in Glycerae aedibus faciendum conferat. Comitatus Veneris, ad

exornandam hanc ideam unice adpositus, fraudi fuit quibusdam, ut reconditiora hic latere, poetamque sanctiori imagine Glycerae amorem sibi expetere suspicarentur. Cujus quidem suspicionis nulla idonea causa reperiri potest; et poeta ubique amores suos fateri, ac de perfidia et obstinato puellarum animo haud tecte solet conqueri. Similes colores habet fragm. Anacr. apud Fisch. p. 271. ὦ νᾶξ, πανδαμάτωρ Ἔρως, ὦ Νύμφαι κυανώπιδες, προφυρέη τ' Ἀφροδίτη, χρυσῶ δὴ εἰκασμένη, συμπαίζουσιν — γουνοῦμαί σε· σὺ δ' εὐμενῆς ἔλθ' ἡμῖν, κεχαρισμένης δ' εὐχολῆς ἐπάκουσον.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. *Regina Gnidi*, ἄνασσα, μεδέουσα Κνίδου, ut Diana Αὐλίδος ἄνασσα Eurip. Iphig. Aul. 434. v. ad I. 3. 1. *Gnidus* urbs Doridis in Caria, Veneris religione ejusque simulacro a Praxitele sculpto celeberrima. vide Pausan. Attic. I. 20. Plin. XXXVI. 5. cf. Heynii Antip. Aufss. I. p. 123. *Paphus* Cypri oppidum, et ipsum Veneris cultu celebratissimum. v. vel Virg. Aen. I. 415. — *sperne*, posthabe novae sedi, relinque *Cypron*, quamvis *dilectam*, placitam, etsi lubenter ibi commoreris. *Sperni* prisco sermone dicuntur, quae aliis rebus postponuntur: *amari* contra, quae praeferuntur, de locis adeo, ubi versari volupe est. Sic Virgiliana Juno Aen. I. 16. Carthaginem fertur *terris magis omnibus unam* vel *posthabita coluisse Samo*, eamque tutatam esse (ita forte, exuto ornatu, accipienda illa, *hic illius arma, hic currus fuit*, etiam propter sqq. Eodem colore Dianam tutelarem Ephesiorum Deam declarat Callim. H. in eandem v. 258. Ἐφέσου τεὰ τέξα πρόκειται.) Poetae forte ob oculos fuit Alemanis fr. apud Steph. carm. lyr. p. 628. Κύπρον ἡμερτᾶν λιποῖσα καὶ Πάφον περιέρυταν. — *vocantis ture*, tus tibi adolentis, ture multo incenso te ad se vocantis, ut isti sacro intersis. Virg. Ge. I. 347. *Et Cererem clamore vocent in tecta*. ubi Nostri locum non praetermisit Heynii diligentia. Alti, *vocantis*, invocantis te, sa-

tis languide. Tus poeta omnino pro sacrificio posuit: etsi ejus usus in Veneris sacris satis frequens. v. I. 19. 14. — 4. *transfer confer te*, nihil amplius. Nam ad evocandorum numinum ritum, cui proprium est hoc verbum, poeta vix respexit. — *aedem*, domum, ut *tecta* in Virg. I. 1. Antiquus is vocabuli significatus esse debuit, sicque docte illud adhibuit Horatius. Male alii de sacello capinnt. — *decoram*, eleganter ad hoc sacrum exornatam. *Ridet argento domus*, in simili adparatu IV. 11. 6.

v. 5 — 8. Suavissima imago Veneris Deorum comitatu adventantis! — *Properent*, adsint *tecum Puer fervidus*, fervens, λάβρος Ἔρως, et sim. Sic. *fervidi juvenes* III. 13. extr. — *Gratiae* perpetuae Veneris comites: σὺν γὰρ ὑμῖν (Χάρισι) τὰ τεργὰ καὶ τὰ γλυκεία γίνεταί πάντα βροτοῖς Pind. Ol. XIII. 7. 8. cf. I. 4. 5. 34. — *solutis zonis*, discinctae; in Gratiis enim *nihil esse alligati decet, nec adstricti*: (male legitur *adscripti*) *solutis itaque tunicis utuntur: pellucidis autem*. Seneca de Benef. I. 3. Ita quoque conspiciuntur in Monum. antiquis: e. g. apud Ogle de antiquis gemmis caelatis p. 167. cf. Winkelm. Mon. ined. p. 57. Suavi autem phantasmate Gratiarum pepla ab Amore surrepta singit Auctor Epigr. in Anthol. gr. IV. p. 491. Colorem e nostro loco duxisse videtur Statius Silv. I. 5. 15. de Nymphis: *Ite deae virides, liquidosque advertite vultus — veste nihil tectae*: pravo utique iudicii acumine. — 7. *Juventas*, Ἥβη Graecorum, et ipsa in Veneris comitatu apud Homer. H. in A. 195. cf. Claudian. de Nupt. Hon. 84. — *parum comis*, minus suavis, *sine te*; inversa oratione, pro, quae per te majus decus, majorem venustatem acquirit. Adposite Xenoph. in Sympos. init. (p. 117. ed. Bach.) οἱ ὑπὸ τοῦ σώφρονος Ἔρωτος ἐνθεοί, τὰ τε ὄμματα φιλοφρονετέρωσ ἔχουσι, καὶ τὴν φωνὴν πραοτέραν ποιοῦνται, καὶ τὰ σχήματα εἰς τὸ ἐλευθεριώτατον ἄγουσιν. — *Mercurius* Veneri comes additus propter *εὐξίαν* (cf. I. 10. 4) vel, quod malim, propter facundiam et vim persuasivam amoris. Sic Veneris cesto (Homer. II. ξ. 216.) praeter alia inerant, ἐαριστὺς, κάρφασις, ἣ τ' ἐκλεψε νοῦν πῦκα περ φρονεόντων. Sic Pandorae (Hesiod. Ἔργ. 77. 78.) στήθεσσι διάκτορος Ἀργειφόντης ψεύδεά θ' αἰμυλίους τε λόγους καὶ ἐπίκλοπον ἦθος τεύξε.

ARGUMENTUM. XXXI.

Quum a. U. DCCXXVI. templum Apollinis in Palatio dedicaret Augustus, (v. Dio LIII. 1.) solennitatem hujus diei poeta privata religione prosequutus preces pro se, ut vate, facit. Quarum quidem rationem ac modum ita circumscribit, ut, quum alii divitias omninoque lautioris vitae delicias summam votorum suorum isto die faciant, lautitias istas, ut consentaneum erat, aspernatus; tenuem contra victum, tum animum, qui ab augendi cupiditate alienus partis secure fruatur, rectamque valetudinem cum mente sana, quaeque ad extremam senectutem vegeta permaneat, haec unice ab Apolline precetur. — Eloquentio carminis eugusta ac splendida, ut decebat in tali argumento: ornatus in singulis exquisitus et copiosus: doctrina quoque haud vulgaris, maxime in declaranda divitiarum atque lautiliarum, quibus alii se beatos censent, notione.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 3. Orditur quidem poeta, quasi dubitet, ac secum ipse deliberet, quae maxime sibi hoc festo die ad Apolline exspectanda sint; votorum tamen suorum rationem haud ambigue ipsi statim dubitationi praeclaro artificio intexit. Dnm enim augustam vatis s. sacerdotis Apollinis ac Musarum (v. ad III. 1. 3.) personam sumit, facile expectare licet, se, supra inania vulgi vota elatum, non nisi ea, quae hominem sanctum, vitae adeo innocentia, atque ἀνταρξείζ conspicuum haud dedeçant, optaturum. Summa igitur cum vi positum, *quid vates poscit Apollinem?* pro tenui, quid ego poscam Ap. — *dedicatum*, nova aede in monte

Palatino ab Augusto consecratum. *Dedicatur* Deus, absolute, qui inter Deos ἐγχαρῖους recipitur, institutis ei publice certis sacris, caerimoniis, sacerdotibus, erectaque ei ara et templo: etiam is, cui jam recepto nova tantum adpellatione, ut h. l. Apollinis, *Palatino* nova aedes ac nova sacra instituuntur. Sic Ovid. Fast. VI. 637. *te quoque magnifica, Concordia, dedicat aede Livia*, cognomine *Virilis* s. *Maritalis*. Sic Tiberius *Apollinem Temenitem viderat per quietem adfirmantem sibi, non posse se ab ipso dedicari*, Suet. in Tiber. c. 74. Illud etiam *consecratio* dicebatur. Utrumque adhibuit Cic. Nat. D. II. 23. *ut Fides, ut Mens, quas in Capitolio dedicatas videmus proxime a M. Aemilio Scauro; ante autem ab Atilio Calatino erat Fides consecrata*. cf. Id. de Legg. II. 28. — 2. inter libandum. *Paterae* solennis mentio in libationibus. v. III. 5. 33. — *liquorum*, in re sacra, vinum, *laticum honorem libare* Virg. Aen. I. 736. *laticem sacrum* Sil. VII. 164. — *novum*, hornum, nam vino harno libari, uti *horna fruge immolari* (III. 5. 3.) solebat. Petron. c. CXXX. nostri loci forte memor, *spumabit pateris honus liquor*.

v. 3 — 8. Poeta non, *quae prima fere vota, et cunctis notissima templis*, (Juven. X. 23.) *divitias* optat. Exquisite has per enumerationem declarat desuntis a suo populo divitiarum generibus. Brevior in eadem re Pindarus Nem. VIII. 63. aliter quoque inflexa sententia: *χρυσὸν εὐχονται, πῆδιον δ' ἕτεροι ἀπέραντον· ἐγὼ δ' ἀστοῖς ἀδῶν* (unde *φίλος ἀστοῖς Πίνδαρος* Platoni c. XXVIII. in Anal. Br. T. I. p. 174. dictus) *χθονὶ γυῖα καλύψαιμι*. — *non* latas agrorum possessiones, latifundia οὐ στέργω βαθυλήϊους ἀρούρας, οὐκ ὄλβον ποβύχρυσον, οἷα Γύγης, αὐτάρκους ἔραμαι βίου Alpheus IV. (Anal. Br. II. 129.) — *Sardiniae*, tanquam fertilissimae. *Benignissimam eam urbis Romae nutritam favore* Sil. It. XII. 375. alde Melam II. et Plin. H. N. III. 7. *Opimus segetes*, uberem proventum Sard. (ut I. 1. 7. 8.) pro, opimos agros, *πίονας ἀγρούς* Hom. II. ψ. 832. *pinguia culta* Virg. Ge. IV. 372. Observent tirones concinuum epithetorum collocationem. — 5. non armentorum greges: qui praecipua tum divitiarum pars erant. v. II. 16. 33. *Armenta Calabriae*, quae in Calabria pasci solent. Frequens enim erat ista regio pascuis, *εἴβορος* inde dicta Straboni L. VI. 431. cf. Plin. H. N. III. 11. et ad V. 1. 27. — *aestuosae*, solis ardore inaestuantis, ferventis. v. I. 22. 5. — *grata* adspectu, laeta, nitida, pinguis; nihil amplius. Alii aliter. — 6. *aurum*

parum opportune specialibus divitiarum notionibus intextum videri possit: sed capiendum h. l. de luxu Romanorum, quo aedes ac villas aurea vel inaurata suppellectili exornarent. Hinc semper ferre, ut h. l., jungitur *ebori*, quod et ipsi insano more ad istum usum adpetebant Romani, lautitiarum harum studiosissimi Ovid. Medic. fac. 10. *Sectile deliciis India praebet ebur.* cf. II. 18. 1. — *Indicum*, Virg. Ge. I. 57. — *non rura*, quae Liris praeterfluit. *Liris* fluvius in finibus Latii et Campaniae, quae et fertilissima (*uberis arva Falerni, dives ea et nunquam tellus mentita Colono*, Sil. VII. 159. 160.) propter caeli temperiem, tum et amoenissimae ibi villae, et nobilissimae in collibus Formianis et monte Massico vineae erant. — *mordet*, ξαίνει, ὑποξύει (ut Marian. III. 10. in Anal. Br. II. p. 512. ποταμὸς — πείζαν ὑποξύει αὐτοσφύτοιον νέκην. Callim. ep. XLVI. 3. πολλὰκι λάθει τοῖχιν ὑπερλάγων ἰσὺχος ποταμὸς. Alia v. apud Ruhnk. Ep. Crit. II. p. 151. ed. II.) terram alluens. Lucil. Jun. Aetn. 110. (in Wernsdorf Poet. min. IV. P. I. p. 111.) *lympa pereani edit humum lima, furtimque obstantia mollit.* Claudian. de Cons. Prob. 259. de hoc ipso fluvio: *terens querceta Muricae Liris.* Alias dicunt *lambere* (I. 22. 4.) *stringere*, *radere*: Priscian. Perieg. 69. 70. *Has stringens pelago terras, circumfluit illis montibus aut radens suppositus urbibus oras.* Ita ibi legendum e Dionys. Per. 61. ἡ ὄρεων ἡ πείζαν ὑποξύουσα πολλῶν. — *quieta et taciturnus* de leni ejus cursu. Sil. IV. 350. *Liris qui fonte quieto dissimulat e cursum, ac nullo mutabilis imbri perstringit tacitas gemmanti gurgite ripas.*

v. 9 — 14. Equidem ista rura vitibus consita votis mihi non expeto; pro hoc, variata oratione: aliis istas vineas Campanas non invidio: nam ad proxime antecedentia haec spectare, facile eo vel vitis Calena ducit. Jam vide, quo ornatu hanc sententiam percoliverit. Pro, alii possideant, est, alii colant, (ut III. 1. 9. *Est ut viro vir latius ordinet arbusta sulcis.*) et pro hoc, specialis et praecipua vitibus impendenda cura ponitur, quae est in amputatione. Tum in elocutione mirum ornatum facile sentias. *Premant*, compescant falce, putent *vitem, inutiles vitium ramus* (V. 2. 11.) cf. Virg. Ge. II. 401. *Premere falce* pro succidere, Virgil. Ge. I. 157. Calpurn. Ecl. V. 111. Tum epithet. *Calena* docte *falci* dedit, quod ad vitem proprie spectabat. Sic I. 20. 9. *praelum Calenum* et III. 16. 34. *Laestrygoniam ampho-*

ram dixit. — *quibus dedit fortuna*, quibus hoc datum est, quibus licet. Adjectum hoc a poeta, ut invidiae se expertem profiteatur. — 10. Nova sententia, (ad quam tamen ab antecedentibus paratus erat transitus) qua lautitias vitae poeta deprecatur. Vivide has ostendit in homine, mercaturam faciente, et inde instrumenta luxus atque lautioris vitae sibi parante. Luxum istum speciali idea declarat per vina transmarina, eaque pretiosissima, atque *aurea* pocula, quibus se mercator ingurgitat. Simili ornatu Virgil. Ge. II. 505. *Ilic petit excidiis urbem — ut gemma bibat, et Sarrano indormiat ostro.* — *Cululli* proprie calices fictiles, quibus Pontifices, Virginesque Vestales in sacris utebantur, juxta Scholl. tum omnino de quibusvis grandioribus poculis ut A. P. 434. — *exsiccet cul. vina*, exquisitiore structura, pro, *exsiccet culullos* (ut *cadī cum faece siccati* I. 35. 27.) vino epoto, vinum bibat ex aureis culullis. Sed alterum *ἐναργέστερον.* — *reparata*, parata (nam verba cum *re* composita pro simplicibus fere adhibere solet Horatius. v. c. I. 37. 24. etsi h. l. ad iteratam mercium permutationem trahere possis, mercatore suas cum Syriis, tum has cum vino commutante) permutata *mercibus Syriis*, aromatis, et unguentis, ex India atque Arabia in Syriae ac Phoeniciae maritima oppida convectis, et inde Romam delatis. — 13. Nexus: Mercatura ei, unde pretiosissima vina paret, suppeditante. *Diis carus ipsis*, Diis ipsis curam ejus gerentibus, divitias ei largientibus, antiqua notione. Homer. Il. β. 668. de Rhodiis: *ἐφιληθην ἐκ Διὸς, — καὶ σφιν θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων.* Hesiod. Ἔργ. 308. *ἀφνειοὶ μέγιστοι φίλοι μακάρησσι θεῶσι.* cf. ad. I. 26. 1. — 14. dum *impune*, absque jactura, sine naufragio (cf. I. 17. 5.) saepius quotannis mercaturae faciendae causa vel *aequor Atlanticum*, litora Africae et Hispaniae, maxime fretum Gaditanum *revisit*, adit, sicque ex crebra mercium permutatione maximum lucrum capit. *Aequor Atlanticum* poeta posuit, tanquam remotissimum, (ut *Hesperia ultima* I. 36. 4.) etsi ultra Gades Romani vix navigaverint. Facile vero perspicitur a poeta h. l. exaggerari omnia, ut luxuriosi hominis imaginem, longissima itinera atque pericula, quo magis luxu diffluere possit, continuo repentis, vividissime ob oculos poneret.

v. 15. 16. Ege, facili ac tenui victu corpus alens, istas delicias non adpeto, fastidio. Praeclare vero istis longe arcessitis, aegreque et cum vitae periculo quaesitis lautitiis opponit vilia at-

que opera levi parabilia, *olivam*, (cf. V. 12. 56.) et ex plautis hortensibus *cichoreum*, *κιχόρεϊον*, s. *κιχώριον*, (nostris *Endibie*) v. Theophr. H. Plant. VII. 11. Plin. H. N. XXI. 15. et *malvam*, *μαλάχην*: plantam corpori saluberrimam, cf. V. 2. 57-58. Hesiod. Erg. 41. Hinc *levem*, quae stomachum non gravat. Ventrem etiam movere credita, cf. Martial. III. 89.

v. 17 *sqq.* Sequitur solennis conversio ad Apollinem in fine carminis, cum votorum expositione e priscorum Hymnorum ratione. Dignae vero vate preces, digna, quae Apollo exaudiat, vota! — *Latoe*, *Λατώε*, filii Latonae, Apollo, *dones δὸς* (quod solenne Hymnorum) *da mihi et valido quoad corpus et integra cum mente*, *ἀγνῆ ψυχῆ*, animo ab omni scelere puro (v. ad I. 22. 1.) *σωφροῦντι*, *frui p.* graece, pro, da ut corpore atque animo valens *fruar paratis*, *τοῖς οὔσι*, partis. Praeclarum vero contentiae votum, Horatio *nil supra Deos lacessenti* (II. 18. 11.) perquam familiare. Ostendit igitur poeta animum divitias splendide aspersionem, ac de praesentium honorum recto usu unice sollicitum. Simillimae sententiae occurrunt in Menandri *Κόλακι* (Apud Athen. XIV. 22. p. 659. et inde in Grotii Exc. p. 731.) *σκοπιδή* — *εὐχόμεθα Ὀλυμπίοισι πᾶσι, πάσαις — διδόναι σωτηρίαν, ὑγίειαν, ἀγαθὰ πολλὰ, τῶν ὄντων τε νῦν ἀγαθῶν ἔνησιν*. Alii post Acronem *parata* exponunt, quae in promptu sunt omnibus, *τὰ εὐτελῆ*, quo sensu utsi h. v. recte adhiberi potest (Seneca Ep. XC. *ad parata nati sumus; nos omnia nobis difficilia facilius fastidio fecimus*) rationi tamen totius carminis, qua se divitiarum causa vota facturum negat, alter modus magis convenire videtur, cum hic ad proxime antecedentia tantum referri possit. Ut taceam, jejuni quid ipsis votis sic inferri. — 19. *nec turpem*, tristitia deturpatam, tristem, morosam, *γῆρας ἀτερπές*, *λυπηρόν*, adeoque senectutem hilarem, suavem, jucundam. Hinc perspicuitatis causa adjectum puta, *nec cithara carentem*, quae adhuc cantu delectetur, atque exhilaretur. Alii *turpem* vitiis, vel per *λιτότητα*, honoratam: neutrum ad sensum carminis, *αὐτοτρεχέας* notionem ubique ingentis. Ad sententiam poetae Eurip. Ferc. fur. 676. *sqq.* *μη ζῆην μετ' ἀμουσίας, αἰεὶ δ' ἐν στεφάνοισιν εἶην ἔτι τοῖ γέρον ἀσιδὸς κελχῶ Μνημοσύναν* (*Mnemosynen*, *Musas*, ut mihi adsint, ex more invocem). Id. in Erech. fragm. in Stob. floril. Grot. p. 211. *μετὰ δ' ἡσυχίας πολὺ γῆραὶ σηνοικίην, ἀειδύμι δὲ στεφάνοις κάρη πολλὸν στεφανώσας*. E Theognideis spe-

etant huc vv. 769. 770. τὸδ' (σοφίης μελέδημα) αἰὲν ἔχων τροποίμην
 φέμμιγγι καὶ ἱρχηθῆμῳ καὶ αἰοιδῆ, καὶ μετὰ τῶν ἀγαθῶν ἐσδλὸν ἔχοι-
 υι νέον.

ARGUMENTUM. XXXII.

*Odarii hujus initium ludentem potius, quam
 argumento alicui intentum ac praeparatum
 poetam prodit. Animo enim remissiori atque
 otioso indulgens poeta solenni ritu lyram in-
 vocat, ut carmen sibi suppeditet, et in hac
 ipsa statim omnes suas cogitationes subita
 conversione defigit: dumque hujus vim ac vir-
 tutes exponit, totius simul poeseos, maxime
 lyricae, laudes complectitur. Ita carmen
 exiit fortuiti magis, ut ita dicam, argumen-
 ti, atque effusum potius, quam laboriose an-
 xieque expressum. Dum vero eosdem modos,
 quos olim Alcaeo suggesserit, poeta lyram
 poscit, haud obscure se et Alcaei imitatore,
 simulque Romanae fidicinem Lyrae
 (IV. 3. 25.) h. poeseos lyricae inter Romanos
 auctorem profitetur. cf. omnino IV. 3. — Ini-
 tium atque incessus totius carminis paullo in-
 solentior effecit, ut Intpp. suum potius quam
 poetae sensum sequuti, diverso quisque modo,
 summam carminis constituerent. Alii enim
 Horatium hoc carmen composuisse existi-
 mant: quum a Maecenate vel ipso etiam Au-
 gusto invitatus esset ad scribendum solennius
 aliquod carmen, forte feriis Latinis aut Apol-
 linaribus ludis, canendum: alii eo tempore
 factum autumant, quum posceretur sua dicta*

(uti Scholl. eloquuntur) edere: alii denique carmini seculari, quod Augustus ei injunxisset, praelusum a poeta volunt: Jani tandem Horatium a Maecenate aliove amico in lyram suam carmen facere jussum contendit. Quas quidem VV. DD. opiniones, e prava, ut nobis quidem videtur, primorum vv. interpunctione atque interpretatione enatas, quum nulli idoneo superstructae sint fundamento, pluribus refellere nihil attinet.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. *Poscimur*, poscor, impellor, impelli me sentio ad canendum, θυμὸς ἰσχυρῶς αἰεῖδεν, Apollinis vel Musarum impulsu. Eundem enim, quem vates, poetae furorem simulant, seque Apollinis vel Musarum ἐφετμῶν (Orph. Arg. 6.) ad pangenda carmina excitari, et quae eae *dicent* (Prop. IV. 1. 133.) se effari aliis persuasum haberi volunt. Stat. Silv. IV. 4. 95. *voat arctitenens alio Pater*, h. aliud me carmen adgredi jubet. Id. initio Thebaidis: *evolvere Thebas Pierius menti calor incidit: unde jubetis ire deae?* Claudian. de R. R. I. init. — *prodere cantu mens congesta jubet.* — *Jam furor humanos nostro de pectore sensus expulit, et totum spirant praecordia Phoebum.* Hoc loco simpliciter est, fert aninus, lubet aliquod carmen lyra modulari, scribere, nihil amplius. Hortatur igitur lyram, ut sibi numerose nunc accinat, quae nec antea sibi invocanti defuerit. — *Age dic*, ede *carmen*, sonos, modulos carminis, carmine *latino* nunc *resona*, qui olim *graeca* Alcaei ζῶματα reddideris, *expresseris*. Quum ad lyram carmina olim canerentur, ratio in promptu est, cur is, qui carmen scribit, lyram pulsare, et lyra, quae illud numeris refert, ipsum carmen modulari, fundere dicatur. cf. III. 11. 7. Idem color in Sapphus fr. ἄγε μοι, δῖα χεῖλυ, φωνάσσα γένοιτο. Theogn. 739. φόρμιγγξ δ' αὖ φθέγγοιθ' ἱερὸν μέλος ἠδὲ καὶ αὐλός. — *Si quid olim cecini tecum*, tuas fides pulsando, quod in hunc et plures in annos vivat, dignum adeo, quod ad posterorum memoriam perveniat, quod perpetuo placeat: docte

pro vulgari, si digne fides tuas percussi. Solennis haec poetarum ratio, ut, evulgatis jam aliquot carminibus, quae cum plausu a civibus suis excepta nossent, in novi argumenti tractatione Apollinis, Musarum vel adeo lyrae opem certiores atque praesentiores sibi spondeant. Valer. Flacc. I. 5 — 7. *Phoebe mone; si Cymeae mihi conscia vatis stat casta cortina domo; si laurea digna fronte viret.* Stat. Achill. I. 8. *Tu modo, si veteres digno deplevimus haustu, da fontes mihi, Phoebe, novos, ac fronde secunda nocte comas;* et inde Olymp. Nemes. (juxta Wernsd. in Poet. min. T. I. p. 282.) Laud. Herc. 6 — 9. — Si solennis obtestandi precandique formula. v. Bentl. h. I. et Heyn. ad Virg. Aen. IX. 406. Idem vero orationis color, ut IV. 9. 9. *nec si quid olim lusit Anacreon* cet. — *vacui curis, curis expeditis* (I. 22. 11.) adeoque otiosi, nullis negotiis districti; cf. I. 26. init. — *sub umbra* praeclare ad exornandam τοῦ *vacui* imaginem adjectum. Ovid. Amor. II. 18. 3. *Nos, Macei, ignavi Veneris cessamus in umbra*, h. amatoria carmina ludimus. Martial. IX. 84. nostri forte loci memor: *Haec ego Pieria ludebam tutus in umbra.* — *ludere* alias de carminibus levioris argumenti, hic vero de quibusvis intelligendum. Sic *καίρειν* Graecis, veluti Pind. Ol. I. 24. *οἶα καίρομεν φίλων πρὸς τράπεζαν.* cf. Ruhnk. ad Tim. p. 222. — *tecum* suaviter! nam lyra poetae est *συμπαίστρια*, dum modos carminis exprimit. Virgil. Ecl. VIII. 21. *Incipe Maenalius mecum mea tibia versus.* Sic ὕμνος φέρμιγγι συνοίμιος Apollon. Rh. II. 161. *et hunc in annum et plures, κὴ νῦν κῆπειτα*, s. ἐς ὄρας, graeca suavitate, pro, diu, perpetuo. v. Valken. ad Theocr. Adoniaz. p. 370. — *Vivere* de carminibus, v. ad IV. 9. 11. De barbito, quo omnino lyrica poesis designatur, v. I. 1. 34.

v. 5 sqq. O barbite Alcaei, ὦ Λεσβῶνε βάρβιτε! nihil amplius; nam reliqua ad ornatum spectant. Satis diserte hac appellacione poeta innuit, se in argumentis carminum, eorumque tractatione Alcaeam maxime sequutum esse. Nam *barbitos Alcaei* dicitur, uti *fides Teia* (I. 17. 18.) quae carmina Anacreonteis similia, *λύρα Ὀμήρου* (Anacr. XLVIII.) quae epica refert. Potest tamen simpliciter ornatus causa adjectum videri, ad lyricam omnino poesin declarandam. — *modulate*, qui pulsatus es (passive) *Lesbio* civi a Lesbio cive, Alcaeo. Ita fere expediunt h. l. intpp. Nihil tamen impedit, quo minus simplicius interpretemur: qui modulatus es, h. qui carmen. edidisti, suggestisti primum

Lesbio civi, Alcaeo. Nam proprie modulatur lyrà poeta, qui eam pulsat; tum exquisitiore ratione et ipsa modulari dicitur, quae *modos dicit* (III. 11. 7.) *carmen dicit*, quo eodem orationis colore versu proximo usus fuerat. Sic non opus erit passiva significatione accipere. — *Primum*, praecipue, maxime. Nam per Alcaeam maxime lyrica poesis exulta fuit. Inventorem barbiti Terpandrum Lesbium tradit Pindarus apud Athen. XIV. p. 635. — 6. Docte jam aliquot Alcaei carminum argumenta enumerat poeta, in Lusibus et amoribus occupata. cf. Hermes. El. v. 47 — 50. Gravioris argumenti erant *minuses* ejus *Camenae* (IV. 9. 7.) quibus *tyrannos insectabatur*, (Quinctil. X. 1.) Sed illorum tantum meminit poeta, ut suavior oppositio fieret: Alcaeus bello fortis, idemque amatoriorum carminum scriptor. — *Qui, ferox bello*, bellicosus, ἀνιμητής ὄν, πολεμικὸς γενόμενος (ut Athen. de eo L. XIV. p. 623.) *inter arma* sive terrestre (propter v. s.) bellam gereret, *sive novim* ventis *jactatam*, quae altum non amplius tenere posset, *reliquat*, alligat (de hoc τοῦ *reliquare* usu loquendi adi Gronov. Diatr. Stat. c. XXXIV. et Valken. ad Hippol. 752. adde Lucan. Phars. VII. 860.) e prisco more (v. ad I. 14. 6.) litore *udo*, ἀλικτέπρ. Postrema haec accipiant fere: sive in portu quiescebat: quo tota oppositionis vis enervatur. Imo maximum sententiae recte constituendae momentum τῷ *jactatam* inest, Alcaeam nimirum, quamvis navis ejus ita adflucta esset, ut litus sibi petendum esset, *tamen Lib.* cet. — *Liberum*, spectant haec ad Alcaei ζῶματα παροιμία, quorum fragmenta nonnulla servavit Athen. IX. 8. p. 430. Male vero faciunt, qui haec numina unius ejusdemque carminis argumentum fuisse arbitrantur, et ad illustrandam istorum σηνεδρίαν multa vano studio constipant. — 10. *Puerum*, παῖδα, filium *semper haerentem* Veneri, adhaerentem, assiduum Veneris comitem. — 11. *Lycum*, Alcaei amasium, *nigris oculis dec.* ἰοβλέφαρον, cf. Anacr. 29. 4. adde Schrader. ad Mus. p. 190. Sunt haud dubie epitheta ab ipso Alcaeo isti Lyco tributa. Respexit ad ista in Lycum carmina Cic. de Nat. D. I. 18. *Nobis, qui adolescentibus delectamur, etiam vitia saepe jucunda sunt. Naevus in articulo pueri delectat Alcaeam. At est corporis macula naevus: illi tamen hoc lumen videbatur.*

v. 13 sqq. Exitus carminis ad Hymni rationem proxime accedit. — *decus Phoebi*, ἄγαλμα, lyra, gestamen Phoebi, nihil amplius. Cui non in mentem veniunt illa Pindari Pyth. α. init.

χρυσέα φόρμιγγς, Ἄπ' ἄλλωνος καὶ ἰοπλοκάμων σίνδικον Μοισᾶν κτέα-
 ιον. — *grata dapibus*, adhibita in conviviiis Deorum: res ab he-
 roicis temporibus (Hom. Od. 3. 99. p. 269.) ad Deos traducta.
 De Apolline Homer. II. α. 603. Pind. Nem. 5. 42. ἐν δὲ μέσσαις
 φόρμιγγ' Ἄπ' ἄλλων ἐπαγγλωσσον χρυσεῖα πλάκτρα διώκων, Hinc φόρ-
 μιγγς δαιτός ἐταίρη Homer. II. in Merc. 31. *supremi* ἰψίστου, ἰπερ-
 τάτου. — *lenimen laborum* potest esse, cujus cantu deliniti la-
 bores minus sentimus, ut II. 13. 38. *Proin. et Pel. parens dulci*
ejusdem Alcaei lyrae sono laborum decipitur: qua eadem de
 causa Orpheus lyram ἐπαρήγορα μόχθων vocat Arg. 88. Potest
 etiam esse: propter quam labores fortiter perpetimur, a poetis
 immortalitatem inde consequuntur: τεί γὰρ ἀρίδιμον ἔργοις ἀθάνατόν
 τε μὲν αὖξουσὶ Μοῦσαι, ut in notissimo Aristotelis Scolio, apud
 Brunk. Anel. I. p. 177. Esset adeo Pindari λύτρων, ἄποινα μόχθων.
 Simplicissimum tamen fuerit, accipere, quae animum curis fati-
 gatum, recreat, *τερψίνοος* — 15. *salve, χῆρε*, lacta, (v. ad I. 2-
 46.) propitia mihi sis, tanquam Dea, suaviter! pro vulgari; mo-
 dos ac carmina mihi suppedites, quando *cunque* (v. Ohss.) te *rite*
vocem, invocem. splendide etiam hoc pro, quotiescunque te,
 fides tuas pulsem. *Rite* petitum a sacris, quae certis caerimo-
 niis adparari decet: h. l. augustam orationi speciem conciliat;
 nihil amplius.

ARGUMENTUM. XXXIII.

*Vix dubitandum videtur, quin ab Albium Ti-
 bullum, cujus et nomen et elegiae diserte
 commemorentur, hoc carmen scriptum sit.
 Nam quod ad elevandam hanc sententiam Vi-
 ri docti adferunt, juniorem Tibullo a Gly-
 cera praelatum dici, quem tamen admodum
 juvenem obiisse constet, et Glyceram Tibul-
 lo amatam hoc carmine declarari, cujus ta-*

*men in Tibulli elegiis ne nomen quidem ex-
stet: hoc quidem vix ullius momenti esse vi-
detur. Nam si hos Glyceræ amores ad ex-
tremos Tibulli annos cum ipsa hac ode refe-
ras (quod et Ayrn. fecit in Vita Tib. p. 153.)
quidni tandem fieri potuit, ut Tibullo aeta-
tis a. XXXI. agenti aliquis multo junior Gly-
ceræ amorem auferret, atque huic ideo ma-
gis probaretur? Neque plus alteri, quod a
silentio ducitur, argumento tribuendum arbi-
tror, quum multa Tibulli interciderint, et
ipsa, quæ aetatem tulere, manca admodum
ac lacera ad nos pervenerint. Eo enim, ut
Glyceram eandem cum Nemese statuerent,
quosdam delapsos esse nollem, quum ratio
non adpareat, cur Horatius puellæ nomen
aliud fingeret, quam quod Tibullus seu ve-
rum seu fictum carminibus suis inseruerat,
et in Nemese avaritia tantum, in Glyceræ
autem perfidia ac fastidium notetur. Cete-
rum ipsius argumenti descriptio satis expe-
dita. Tibullum de Glyceræ perfidia gravi-
ter querentem vicemque ejus dolentem conso-
laturus Horatius omnibus hoc usum venire ait
amantibus, ut dispares fere, h. qui forma
atque animi indole ipsis plane dissimiles sint,
sectentur, ab iisque amari cupiant. Praecla-
re hoc poeta ulterius exornat, a Venere de-
siderium, quo ad sui dissimiles amore feran-
tur, hominibus injectum fingendo.*

Adnotationes.

n. 1 sqq. Moderate feras, ne te supra modum excrucies, *me-
mor* (μεμνημένος, ut Theoc. 2. 69. adde Nostri I. 36. 7.) Gly-
ceræ immitis, docte pro vulgari, propter Glyceram immitem,

duram in te, asperam, amore tuo aspernantem. Tibull. I. 4. 54. *tum tibi mitis erit, rapius tum cara* (φιλήματα) *licebit oscula*, et III. 6. 12. *Ille facit mites* (e praecleara Heynii emendatione) *animos deus, ille ferocem contudit*. Nisi omnino h. l. est; saevam, crudelem, ob *laesam* (v. 4.) pristinam *fidem*. — 3. 4. docte ac breviter; pro: neve conqueraris, quod alius tibi praefertur. Pro questu in genere *elegos* (nam his *querimonia primum* expressa est A. P. 75.) posuit, quibus superbiam ac perfidiam Glyceræ Tibullus conquestus fuisset. — *Decantes elegos*, elegis dacantes, describas, prodas dolorem tuum de perfidia puellae. — *miserabiles*, quae immitem Glyceræ animum permoveant, emolliant, adposite ad naturam elegiaci carminis (sic *flexibilis Elegia* Ovid. Amor. III. 9. 3.) maxime Tibulliani. Hinc *elegis* Tibullum *molles amores flevisse* dicit Domit. Marsus in epigr., Tibulli carminibus adnexo, IV. 15. 3. — 3. *cur*, propterea quod (ut Ep. I. 8. 10.) alius *te junior*, hoc ipso quod aetate sit junior, (sic *juniores quaerit adulteros* nova nupta III. 6. 25.) *praeniteat*, praefertur, juvenili forma gratior, acceptior sit Glyceræ, quod alium nunc amet, *laesa* amoris pristini *fide* tibi data, te, quem constanter amaturam pollicita fuisset, neglecto.

v. 5 sqq. Communem hanc esse amantium conditionem, ut raro admodum voluntatum atque animorum consensum mutuum experiantur, exemplis statim cum aliorum tum suo ipsius docte poeta ostendit. Lamb. ad pedestrem rationem Iyricum deprimit, dum verba ita jungit atque explicat: Albi, ne forte doleas cet. hoc te scire volo, insignem tenni cet. Orationis color petitus videtur e Moschi Id. VI. 1 sqq. ἤρα Πάν Ἀχῶς τῆς γείτονος, ἔρατο δ' Ἀχῶ σκιρτητᾶ Σατύρω, Σάτυρος δ' ἐπεμύνατο Λύδαν. Ὡς Ἀχῶ τὸν Πᾶνα τόσον Σάτυρος φλέγειν Ἀχῶ, καὶ Λύδα Σατυρίτερον. Ἐρως δ' ἐσμούχετ' ἀμοιβῆ. adde Callim. ep. XXXIII. 5. X' οὐμὸς ἔρως τοιόσδε τὰ μὲν φεύγοντα διάκειν οἶδε, τὰ δ' ἐν μέσσοις κείμενα παρᾶ πείταται. — *Lycorida torret*, urit, incendit, tenet *amor Cyri*, ejus amore flagrat, amat eum Lycoris: sed is eam non curat, animo ad aliam inclinato. Docte hoc ad sqq. retulit poeta. — *Insignem* decoram (ut I. 21. 11. et 32. 12.) praeditam *tenui*, angusta, brevi *fronte*, pulchram omnino, nota poetarum ratione. Tenuem frontem apud veteres in honore atque laude pulchritudinis fuisse passim scriptores antiqui testantur. Hinc et comam in frontem propectebant, ut βραχὺ τῆ μετώπῃ μεταίχιμιον relinquere-

tur. Lucian. T. II. p. 441. ed. Reiz. adde Martial. IV. 41. 9. — *Cyrus* idem putatur, qui Tibullo *Marathus* audiatur, quod is ejusdem Pholoës, celebris ejus aetatis puellae, fastidia expertus sit; unde Tib. I. 8. 69. *Oderunt, Pholoë, moneo, fastidia divi*. Sed plures amatores Pholoë superbe ac fastidiose habere potuit. — 7. *declinat in Ph.* docta brevitate pro, alienus a Lycoridis amore, Lycorida fastidians inclinatur, propensus est in Pholoën, sed *aspetam*, ab ea vicissim fastiditus, spretus. Amplius hoc exornavit poeta sqq. Pholoë haud dubie eadem, quae III. 15. 7. Chloridis filia, et II. 5. 17. *fugax* dicta. — neque tamen Pholoë potitur. Pro hoc *ἐμφαριζωτέρως* poeta, ἀδυνατώ usus: Diversissimae naturae animalia facilius concordabunt, amore mutuo fruuntur, *quam cet.* Virgil. Ecl. VIII. 26. 27. *Mopso Nisa datur: quid non speremus amantes? Jungentur jam gryphes equis*. Etiam. Aristoph. Pac. 1076. *πρὶν κεν λύκος οἶν ὑμεναϊῶν*. cf. V. 16. 30. — *jungentur* amore honestiore vocabulo. — 9. *turpi* sibi viso, quem adeo amore indignum judicabat, quem fastidiebat, odioso, invisio. Poterat adeo *Cyrus* Lycoridis judicio satis commodus ac venustus haberi, non item Pholoës puellae superbae, atque alterius amore occupatae animo. Alii ad mores Cyri illiberaliores, inducti maxime I. 17. extr. vel ad nefandam pueri mollitiem referunt: utrumque docte quidem, sed parum apte ad totius loci sententiam. — *Adultero*, amanti se, et hoc pro tenui, *ei*, nihil amplius. v. ad I. 25. 9. — *Peccet*, amoris ejus succumbat, votis ejus satisfaciat, vicissim eum amet: nam *peccare* poetis omnino est, amare. v. I. 27. 17. Tibull. IV. 7. 9. Ceterum in Pholoë substitit poeta, ne et ipse, protracta longius sententia, fastidium crearet. Forte tamen haud inepte censeas, poetam τὸ ἄσπρος puellae asperac, quae nullius amorem expetat, hoc modo representare voluisse.

v. 10 sqq. Generalem sententiam, exemplis jam declaratam, nunc demum subnectit poeta. Vulgari formae: ita fere constitutum est, ut cet. dignitatem ac vitam tribuit, ad Venerem hanc animorum dissensionem referendo. Ad formulam *sic visum* comparant Homer. II. β. 116. et Virgil. Aen. III. 2. adde eund. Aen. I. 283. et cf. Burm. ad II. 427. *cui placet*, qui solet homines *forma* atque *animo*, studiis, voluntate *impares*, plane diversos *sub juga mittere*, domare, desiderium in iis excitare, facere, ut dispares (IV. 11. 31.] scotentur, sicque votorum nunquam fiant *compotes*, Pectus amore incensam a Venere dicitur perdo-

mitum, adeoque subjugatum, imagine a bove, qui iugo subjectus est, petita, Graecisque ac Latinis perquam familiari. Hinc *Venus s. Cupido imperitare* amanti (Tibull. II. 3. 34.) et amans contra *Veneri servire* (Tib. II. 3. 30. IV. 5. 13) dicitur. Μητρο ἀνάγκης suaviter ideo Venus dicta Orph. II. 54. 3. Similiter Paul. Silent. XXXII. 4. (Anal. Br. III. 81.) ἀγένα σοὶ κλίνω Κύρι μεσαιόλιος, fere ut Tibull. I. 3. 90. *Veneris vinclis colla subdere*. Siat. Silv. I. 2. 77. *edomui victum, dominaeque potentis ferre jugum, et longos jussi sperare per annos*, ex Amoris persona. Ab hac diversa prorsus est altera, et ipsa poetis, etiam Horatio, satis frequentata loquendi ratio, ut, qui mutuo amore fruantur, eidem iugo subjecti dicantur, veluti III. 9. 18. *quid si prisca redit Venus, diductosque iugo cogit aëneo?* adde II. 5. 2. Theogn. 363. μή μ' ἀέκοντα βίη κεντῶν, ὑπ' ἀμαξάν ἔλαυνε, εἰς φιλόκητα λίαν, Κύρνε, προσελκόμενος, ut alios mittam. Atque hanc quidem omnes illustrando huic loco attulisse intpp. omnino mireris, qua a totius carminis sententia vix quiddam alienius excogitari potuit. — *aënea*, dura, unde te non extrices, quibus frustra obnitaris. — *saevo cum joco saevum* in modum sic jocata, amantes ludibrio habens, misere excrucians, amore injecto, ejus tamen potiundi spe negata. Similiter Fortunae, pro arbitrio agenti *ludum insolentem* tribuit Noster III. 29. 50. et *jocandi saevitiam* Claudian. in Eutrop. I. 25. Male *Jocum* Deum intelligunt Porphyr. Lambin. alii.

v. 13 sqq. Ipse libertinam sector, dum meum amorem longe praestantior puella, ut I. 27. 14. Prop. I. 1. 33. *melior*, melioris conditionis, ac moribus commodioribus, ex oppositione seqq. — *peteret*, amaret, ut Prop. II. 16. 27. *Quum te tam multi peterent, tu me una petisti*. — *detinuit* eadem brevitate, qua v. 7. *declinat*, pro, abstraxit me ab altera, sibi que totum addidit, plane illaqueavit *grata compede*, suavi amoris vinculo, ἡδέϊ δεσμῶ. v. ad IV. 11. 23. — 15. puella iracunda, aspera, proterva. *Acrior*, saevior *fretis*, fluctibus *Hadriae*, maris Adriatici. — 16. tempestuosi, procellosi; pro hoc ornate, quod *curvat*, fluctus excitat, turbat *sinus Calabros*, qua se in Calabriam insinuat. Ποιητικώτερον tamen videtur: *curvantis sinus* dictum accipere pro, facientis sinus vel se curvantis (κυρτὸν ἐν κορυφοῦραι Hom. II. 8. 426.) dum a Calabriae litore refunditur, ac longo tractu recedit, χέεσθαι ῥηγνύμενον, ut Hom. I. I. Solenne hoc in

tempestatis descriptione. v. Virg. Ge. III. 238. Plerique post Lamb. explicant: in Calabriam se insinuantis; quod satis otiose a poeta adjectam esset. Ceterum usitata est poetis animi iracundi cum mari commoto (III. 9. extr. *improbo iracundior Hadria*) et tranquilli cum eodem sedato ac placido (Aeschyl. Agam. v. 748. Helenam adpellat *φρόνημα νηρέμιον γαλάνας*) comparatio.

ARGUMENTUM. XXXIV.

Argumenti hujus carminis ratio ea est, ut vel mediocris poeta eo inflammari, ingeniumque in eo pertractando cum laude experiri possit. Lyrico tamen generi illud maxime convenire quam abunde hujus rei fidem hoc carmen faciat, tum ex ipsius lyricae poeseos, in iis potissimum, quae sensus feriant, quaeque animam graviter commotum prodant, exprimendis occupatae, natura atque indole facile intelligitur. Horatius igitur, quum sereno caelo tonuisset, cujus phaenomeni naturales causas adsequi non liceret, gravissime eo percussus ad ipsos Deos auctores illud refert, quasque de Diis animo concepisset notiones, Epicureorum placitis simillimas, nunc retractare, providentiamque adeo, quam aliquamdiu negasset, amplecti iterum se coactum manifesto hoc argumento faletur. Neque vero poetam, ad tempus certe, ista re commotum fuisse mirum videbitur ei, qui, quam superstitiosa religione alligati Romanorum animi omnium rerum insolitarum causas in Deos verterint, meminerit. Perperam

igitur faciunt, qui totam carmen pro irrisione Stoicorum habent, cui vel incessus carminis inprimis in exitu gravis refragatur; vel Horatium hic abjurare philosophiam Epicuream, seque ad Stoicam iterum convertere volunt, quum ipse se nulli sectae adhaerere profiteatur I. Ep. I. 15. vel denique meliorem vicendi rationem eum polliceri putant, inducili forte initio carminis; sunt tandem, qui poetam unice hoc agere existiment, ut eos, qui quum caerimoniis et ipsos Deos tollendos censerent, ad sanio rem mentem reduceret; ut aliorum omittam argutias.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. 599. Ego qui ceteris hominibus aliquamdiu rectius mihi sapere videbar, inveteratam illam ac penitus insitam de Diis eorumque in res humanas vi atque effectu opinionem tanquam vanam atque insulsam irridendo; nunc demum intelligo, quam perverso mentis acumine hoc fecerim, et in quo impio errore versatus sim. Prius membrum per consequens extulit poeta: qui Deorum cultum neglexi, templa eorum non frequentavi. Nam qui Deorum providentiam tollit, is et cultum ipsorum negligat necesse est. Hanc vero generalem adsumi debere sententiam, docent sequentia. Horatius igitur *parcus* est *Deorum cultor*, parci (φειδεται) Deos colere, eos omnino non colit, negligit, non curat: *infrequens* adeo est, exquisitiore vocis usu, pro, templa Deorum non frequentat, non adit, ut sacra iis faciat, ac vota nuncupet. Pedestris prorsus ratio est quam fere ab intpp. initam videas qua parce atque infrequenter, h. parco sumto ac raro admodum Deos a se cultos Horatium confiteri h. l. volunt: Porro si in hoc solo se graviter errasse fateretur Horatius, quod parum lauta Diis obtulisset sacrificia, summa fere carminis in declarando ejus ad lautiora Diis paranda sacra post tonitru, claro caelo editum, promptiore animo ponenda esset: quod quidem vel per se statuere (nam et vilia munera, pio animo oblata; Diis accepta esse ait III. 23. 17.) atque hujus carminis argumentum facere quam

jejunum sit, facile intelligitur. — *dum erro*, a recto cursu deferox, aberro: v. ad v. 4. *consultus sapientiae*, professus sapientiam, h. deditus, occupatus opinionibus, quibus repertis vel adscitis mihi sapere videbar, quas pro verissimis amplectebat, Deorum providentiam tollendo: quum tamen haud dubio providentiae divinae documento ostenso se egregie falli cognosceret, sapientiam illam, s. dogma istud vocat *insaniens*, quod providentiam neget, quam non nisi insanus ac vecors negare audeat, qui adeo gravissimus error est. Similis sententiarum atque orationis habitus et in Eurip. Heracl. 901. ἔχεις ἑδὸν τιν', ὃ πᾶσις δικαίων. (rectum cursum tenes, recte agis, Deos venerando) οὐ χρὴ ποτε τόδ' ἀφελεσθαι, τιμᾶν θεός. Ὁ δὲ μὴ φάσκων, ἐγγυὸς μανιῶν ἐλαύνει, a recto tramite devius, insane aberrat. Est adeo *sapientia insaniens* hominis perverse argumentantis, mireque deliramentis suis sibi placentis σοφία ἄσοφος: de quo loquendi genere Graecis maxime usitato v. Lamb. et intpp. ad Lucian. de Marc. Cond. T. I. p. 698. ed. Reiz. Ceterum Epicuri placita, ad quae ista Horatii proxime accedunt, simpliciter *sapientiam* adpellat Lucret. V. 10. *qui princeps vitae rationem invenit eam, quae nunc adpellatur Sapientia*, quo sensu etiam hic positum putabat Creech. — 3. 4. Nunc animi sententiam immuto, retracto, providentiam iterum agnoscendo. Docte atque ornate hanc sententiam poeta extulit. — *retrosum vela dare*, retro navigare *cogor*, ut *iterem*, (ita enim jungendi erat oratio e pedestri ratione) repetam iterum ineam, s. continnem *cursus relictos*, cursum, viam, a qua aberraveram, quam olim tenueram. Nauta nimirum relictos cursus iterat, qui, cum, cursum v. c. Alexandriam versus primo dirigeret, mutato consilio Pelusium tendit, mox, improbato eo, Alexandriam rursus petit. Poeta igitur, qui providentiam primum statuerat, mox casus in rebus humanis dominari sibi persuaserat, se priorem nunc iterum amplecti sententiam insigni aliquo ostento coactum esse dicit. Eadem metaphora Graeci scriptores ἀνατρέχειν, ἀναδραμεῖν adhibent; v. Gesn. ad Orph. Argon. 1202. Πνεῖν φρενὸς τροπᾶϊαν Aeschyl. (Agam. 228.) docte cum nostro loco comparavit Abresch. Animadv. P. I. p. 267. adde Lucian. Hermet. T. I. p. 769. ed. Reiz. et Nostri Ep. I. 1. 15. 18.

v. 5 — 8. Jovem enim prospicere terrarum orbi, ejusque vim ad omnes res pertingere evidentissimo argumento deprehendi. Sed hoc statim ponit poeta, et, quam inde cogit, providen-

tiam Deorum, specialibus notionibus (vv. 12 sqq.) declaratam subjicit. Scilicet quum ex prima admiratione hominum, quod tonitrua jaectusque fulminum extimissent, ea a rerum omnium praepotente Jove effici crederentur (sunt verba Cic. de div. U. 42. adde Eurip. fr. e Sisypho n. I. v. 28 sqq. p. 472. ed. Lips.) mox, quum nubes et ventos his fere conjuncta observarent, istorum conflictum unicam istius phaenomeni causam haberent; facile eo deducti sunt, ut tonitru sereno caelo editum, cujus adeo vix ulla physica adpareret ratio, ad Deos auctores revocarent, atque ad comonefaciendos terrendosque hominum animos excitatum sibi persuaderent. Hinc in ostentis atque prodigiis fere habitum antiquis temporibus v. Virg. Ge. I. 487. Lucan. I. 530. Seneca Thyest. 263. Jam Homer. Od. v. 115. ἡ μὲν γὰρ ἐβρέντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστέρωντος· οὐδέ ποθεν νέφος ἐπὶ γέρας νύ τε καὶ τότε φαίνεται. Horatius igitur insolita hac re, ad tempus certe, percussus atque attonitus se revocat, certissimumque inde providentiae argumentum deducit. Oratio ipsa pro rei, quae describitur, majestate satis splendida, et magifica: adsumta prisca atque augusta Jovis curru alato per caelum injecti ac tonitru cientis imagine. Maxime vero haec pars carminis, quae hujus primariam est argumentam illuminanda erat, re, ut sit in timore, amplificanda atque in majus augenda, quo et se hand levi de causa graviter commotum ostenderet, eundemque et in aliis sensum excitaret. Parum scite igitur agunt, qui vv. 9 — 12. pro digressionem habent. *Diespiter*, diei ac lucis pater (juxta Varr. de L. L. IV. 10. est Jupiter, adpellatione non valde quidem frequentata (occurrit III. 2. 29. et in Sulpiciae Sat. v. 33.) sed adpositi h. l. in vi eius, per naturam prodita, declaranda. — *plerumque dividens nubila*, findens nubes *igni corusco*, fulmine; graphice prorsus pro, qui alias e nubibus fulmina emittit, qui nonnisi nubilo caelo tonare solet, cujus rei naturales adeo causas statuere licet. Proprie sententia ita fere efferenda erat: quum tonitru ventorum ac nubium conflictu oriri creditum sit; Jupiter, quo fulmen sibi ereptum vindicaret, sereno caelo tonuit, sicque vim suam ostendit. — *Per purum caelum, per sudam*, δι' αἰθέρας. — *egit equos et currum*, copia Homericæ, ἄρμα καὶ ἵππους ἐδίσκεν v. c. II. 9. 438. pro vulgari: vectus est. — *tonantes*, χαλκοκρότους (Aristoph. Equ. 549.) χαλκόκοδας, Homericæ epitheto. Equorum pulsæ fragorem excitatum poeta dicit, qui et currui adsignandus erat. Utrumque

innuit Virg. Aen. VI. 590. 1. de Salmoneo: *qui nimbos et non imitabile fulmen Aere* (curru aerato) *et cornipedum pulsus imularat equorum*; nisi et hic χαλκοκρότους ἵππους repraesentare voluit, ut *aere et pulsu* pro aereo pulsu accipiatur. — *currum volucrem*, alatum, πτηνὸν ἄρμα, antiquo phantasmate. Certatim intpp. laudant Platonis locum e Phaedro: (T. IX. p. 321. Bip.) ὁ μέγας Ζεὺς, πτηνὸν ἄρμα ἐλαύνων. ad quem respexit Lucian. Piscat. T. I. p. 592. Apollod. I. 6. 3. haud dubie ex antiquo poeta: Ζεὺς δὲ — ἐξαίφνης ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ πτηνῶ ὀχοῦμενος ἄρματι ἐπ' ὄρος ἐδίωξε Τυφῶνα: ita iste locus resingendus videtur. Eadem imago in monummi. obvia: v. c. apud Gor. Gemm. Flor. T. I. p. 108. Similiter Soli περὶφόρα ὀχήματα tribuit Eurip. fragm. Phaeth. n. VIII. T. II. p. 463. Lips. quae et ipsa in monummi. passim repraesentata videas. Celeritatis notionem isti phantasmati subesse, facile perspicitur. Hinc πτηρὸν βέλος fulmen dictum Eurip. Herc. fur. 179 πτηνὸν ὄπλον Orph. H. XVIII. 8. et *alae fulminis* Latinis, veluti Virg. Aen. V. 319. Valer. Flacc. II. 95. cf. omnino Burm. in Jove Fulgur. c. V. Michaelem in Comment. Soc. Sc. Got. T. II. et ad Lowth de sacra Hebr. poesi p. 189. et Doering. in comment. de alatis Deorum immag. p. 25. — 9. *quo* currus fragore, s. ut Virg. Ge. I. 329. eloquitur, *quo maxima motu terra tremit; fugere ferae*: fere ut Orph. H. XVIII. 13. ὦν (Δια καταιβάτην) καὶ γὰρ πᾶσι πέφρικε θάλασσαν τε παμφαύουσα, καὶ θῆρες πῆρ' οὐσον. Tremorem istum per totam naturam diditum docta enumeratione declarat poeta. — *bruta*, etsi immobilis; ex antiqua opinione. Sic *iners* III. 4. 45. Seneca Thyest. 1020. *Immotata tellus pondus ignavum jaces?* cf. Serv. ad Virg. Aen. X. 322. Augt adeo notionem rei. — 10. *cujus sonitus etiam ad infera loca penetravit*. Designat ea per *Stygem*, Inferorum fluvium et *sedem Taenari*, ad quam per specum in Taenaro (Maleae promontorio) descensus est, Infernum. Nam *sedes* de locis inferis ex usu poetis recepto v. Virg. Aen. VI. 639. Tibull. I. 3. 67. v. ad Propert. IV. 11. 3. *horrida*, squalida, tristis, Τάρταρος εὐρύς, perpetuo rerum inferarum epitheto. — *invisi*, obscuri, qui *iter tenebricosum* (Catull. III. 11.) pandit. Unde et in Apulejo Metam. VI. *per portas* (Taenari) *monstratur iter invisum* pro, *invisum* reponere gestiebat Toup. ep. crit. p. 126. Forte tamen poeta Taenaro epitheton adjecit, quod magis ad inferam sedem spectaret. Ita plane Seneca Herc. fur. 664. *Hic* (in Tae-

naro) *ora solvit Ditis invisi domus*. *Esset adeo sedes invisae, abdita, abscondita, subterranea, Αἴδης* Graecorum. Alii volunt esse: *στυγερὸν, κρυφερὸν*, quae Homericæ Iliadæ sunt epitheta, laudato II. 14. 23. sed ibi *invisae cupressus* mortis adjunctam habent notionem; et altera ratio omnino aptior rei a poeta descriptae. Ceterum comparent rei poeticae studiosi similes poetarum descriptiones, Hesiod. Theog. 837. maxime a. v. 849. Sil. V. 388. et Petron. de Mutat. reip. Rom. 122 sqq. — *Atlanteus finis, τέρμονες Ἀτλαντικοί*, (ut Eurip. Hippol. 3. et 1053.) ἔροι Ἀτλαντικοί (Id. Herc. fur. 234.) h. remotissimae terrarum plagae. Nam Atlante, notissimo Africae monte continentis pars occidentalis finiri credebatur antiquis temporibus. Alii proprie accipiunt, montemque istum tonitru concussum intelligunt: alii Atlantem pro quibusvis altissimis montibus isto commoto et ipsum caelum, quod ei innitretur, commotum innuere voluisse poetam statuunt. Sed caeli commoti ratio non tam longe petenda erat, curru per ipsum acto: tum dicendum poetae erat, Atlanteus vertex vel sim. ut taceam, nostram explicationem plus dignitatis rei inferre.

v. 12 — 15. Certissimum hoc providentiae divinae argumentum! Deorum numine omnia per universum terrarum orbem geri atque administrari nunc plane persuasus sum. Pro hac generali specialem at luculentissimam rei ideam poeta posuit, rerum humanarum vicissitudines ad Deos auctores referendo, ipsisque imperium in reges adeo (cf. III. 1. 6.) vindicando. Eadem argumentatione Eurip. Troad. 608. ὄρω τὰ τῶν θεῶν, ἅς τὰ μὲν πωροῦσ' ἄνω καὶ μηδὲν ὄντα, τὰ δὲ δοκοῦντ' ἀπάλεισαν, *agnosco vim Deorum in extollendis cet. Deus, Jupiter valet ima*, quae infimo loco posita sunt, *summis mutare*, in summum, et quae in summo, in infimum locum reponere ac detrudere. Simili colore Archilochus in Floril. Stob. Grot. p. 437. ἄνδρας ὀρθοῦσιν (θεοὶ) μελαίνῃ πειμένους ἐπὶ χθονὶ πολλὰς δ' ἀνατρέπουσι, καὶ μάλ' εὐβεβηκότας ὑπτιούς κλίνουσι. De Fortuna Palladas CXX. 3. Anál. Br. II 431.) καὶ τοὺς μὲν κατάγουσα πάλιν σφαιρηθὲν αἶρει, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν εἰς Ἀἴδην κατάγει. Nostrum imitatus est Senec. Thyest. 598. *Ima permutat brevis hora summis*, — 13. Eadem sententia, sub aliam imaginem revocata. *Insignem*, honoribus, divitiis cet. splendidum, conspicuum *attenuat*, tenuem reddit, *obscurat, obscura* contra, *ignobiles, promens*, in lucem pro-

trahens, insignes reddens. Docta ratione invertit ac variavit genera (*ima, insignem, obscura*) poeta, cum pedestris norma masculino genere totam sententiam extulisset. Omnino in toto hoc loco adornando graecum poeta exemplum secutus videtur. Simillimi coloris sunt Hesiodēi vv. (Έργ. 5—7.) *ρέια μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριόοντα χαλέπτει· ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει* (*insignem attenuat*) *καὶ ἄδηλον* (*obscura*) *ἀέξει· ῥεῖα δὲ τ' ἰθύνει σχολιὸν καὶ ἀγήνορα κάρφει* (*attenuat*) *Ζεὺς ὑψιβρεμέτης*: et Eurip. in fr. Androm. apud Stop. t. CV. eadem generum permutatione: *ὁ μὲν ὕλβιος ἦν· τὸ δ' ἀπέκρυψεν θεός· ἐκ κείνων τῶν τότε λαμπρῶν γέυει βιοτός*. Atte Pind. Nem. η. 57. de ontrectatione: *ἀ τὸ μὲν λαμπρὸν βιάται, τῶν δ' ἀφρντῶν κύδος ἀντείνει σαθρὸν*. — 14. Uterior sententiae antecedentis amplificatio et exornatio: Deus huic imperium aufert, atque in illum transfert. Pro *Deo est Fortuna*, *Μοῖρα*, fatum, quod cuique Deus adsignat. Hinc *μοῖρα θεοῦ* Homer. Od. λ. 291. Pro imperio est ejus insigne, diadema, et pro hoc paullo audacius, *apex*. Nam regum Persarum omninoque Orientis regum insigne erat diadema, apice munitum, tiara. cf. III. 21. 20. Quem igitur Fortuna regno exuit, hujus capiti tiaram demit. — *rapax sustulit*, copia poetica, pro, rapuit, abstulit, *ἀορίστος*. — *cum stridore acuto μετὰ συριγμοῦ πτερόγων φερομένη*, ad declarandum impetum, quo apicem ablatura advolat. Alatum enim eam fingi, satis notum. v. ad III. 29. 53. Solius igitur ornatus causa adjecta haec videri possunt: non indocte tamen tumultus ac turbas, quae subitas imperii conversiones comitari solent, a poeta declarari cum quibusdam suspiceris. Laudant Cic. Att. II. 9. *minore sonitu, quam putabam, hic orbis reipublicae conversus est*. Adde Calpurn. Ecl. I. 84. sqq. *Ipsē Deus Romanae pondera molis fortibus excipiet sic inconcussa lacertis, ut neque translati sonitu fragor intonet orbis*. ad quem locum docte disputat Wernsd. in Poet. min. T. II. Exc. III. p. 320. Seneca Quaest. Nat. III. Praef. *nunc cum maxime Deus alia (imperia) exaltat, alia submittit, nec molliter ponit, sed ex fastigio suo nullas habitura reliquias jactat*. Eadem imago ad homines ex alto potentiae fastigio dejectos traducta, veluti Cic. Or. in Catill. II. 10. *qui homines si stare non possunt, corruant sed ita, ut non modo civitas sed ne vicini quidem proximi sentiant*: fere ut Lucian. in Contempl. (T. I. p. 512. 13. ed. Reiz. *οὗτος μὲν ἀνασπασθεῖς ἄνω μετέαρρος ἔστι, καὶ κα-*

τὸ μικρὸν καταπεσῶν, ἀποβ'αγέντος τοῦ λίνου, ἐπειδὴν μηκέτι ἀντέ-
 χη πρὸς τὸ βάρος, μέγαν τὸν φόρον ἐργάσεται· οὗτος δὲ, ὀλίγον ἀπὸ
 γῆς αἰωρούμενος, ἂν καὶ πέσῃ, ἀψοφρετι κείσεται, μόγις καὶ τοῖς γεί-
 τοσιν ἐξακουσθέντος τοῦ πτάματος. — *hic posuisse*, huic imposuisse
gaudet, imponit apicem, imperium desert. Sed alterum cum di-
 lectu: ad Fortunae arbitrium, ad quod res humanas fingit, de-
 clarandum. cf. III. 29. 49. Sic τέρψιν Τύχης de Fortunae ludibrio
 dixit Agathias LXVI. 4. (Anal. Br. III. 56.) Similis color sen-
 tentiae in Sil. I. 7. *Quaesitumque diu, qua tandem poneret ar-
 ce terrarum Fortuna caput.* Ad Alexandri potentiam nostrum
 locum traduxit Stat. Silv. IV. 6. 63. *prensabatque libens, modo
 qua diademata dextra abstulerat dederatque et magnas verte-
 rat urbes.* Ceterum, ut poeta locum de providentia sic adorna-
 ret, eo quidem aetatis suae exemplo, Parthorum imperio cer-
 tantium, perduci potuit.

ARGUMENTUM. XXXV.

*Quod Augustus duo bella, alterum in Bri-
 tannos, quo ipse exercitum ducturus erat,
 alterum in Arabiam ductu Aelii Galli geren-
 dum, a. U. DCCXXXVI. adpararet, faustas has
 populo Romano expeditiones adprecaturus
 poeta, vota in preces convertit, ac Fortunae
 pro Augusti exercitusque incolumitate suppli-
 cat. Facta hac augusta ad Fortunam conver-
 sione, consentaneum erat, ut carmen Hym-
 ni naturam indueret, et in celebrandis Deae
 ejusque potentiae laudibus occuparetur, at-
 que his demum solenni conclusionis formula
 preces subjungerentur. Parum igitur docte
 eos facere arbitror, qui initium carminis,
 quod in Deae laudibus versatur, pro loco*

*communi de Fortuna vel omnino pro digres-
sione a re admodum aliena habendum existi-
mant. Atque hanc quidem carminis partem
splendide admodum poeta exsequutus est,
Fortunae vim atque potentiam cum ab effectu
(vv. 2 — 16.) tum aliis, quae animos maxime
percuterent, imaginibus delineando, quarum
non tam cumulum atque complexum, a car-
minis lyrici indole minime abhorrentem,
quem et Hymni antiqui natura non tam ex-
cusare quam potius requirere videbatur, aut
modum, cum rei ipsi exprimendae tum aspe-
ris Romanorum ingeniis valde adcommoda-
tum, poetae recte vitio verti posse duxerim,
quam potius, quod in adumbrandis iis colo-
res admodum confuderit, penitusque contur-
barit, adeo quidem, ut, quam vim Fortuna
ad animos humanos, cum ejus, cujus status
in deterius mutatus est, tum eorum, qui, dum
floreret, amici ejus essent, quorum adeo fi-
dos alios, alios perfidos nunc experitur, ha-
beret, verbo, omnia, quae ad eum, qui For-
tuna mala uteretur, referri debuissent, ipsi
Deae attribueret, quodque in hac diversissi-
marum imaginum confusione (vv. 21 — 28.)
constanter perseverarit, atque ad laedium us-
que immoratus sit. Initium carminis satis
amplum Virorum, qui ingeniosi atque elegan-
tes haberi vellent, conjecturis campum ape-
ruit. Dum enim Horatius Fortunam a loco,
ubi praecipue coleretur, solenni more desi-
gnat, Antiumque, tanquam Romanus, apte
sedem ejus domesticam laudat, putarunt non-
nulli omnia, quae Fortunae tribuerentur, ad
antiatem esse referenda. Romanis propitiam,
ceteris vero gentibus infestam atque timen-
dam; ut haberent scilicet carmen, uti vocant,*

individuum, Romanum, domesticum. Quae quidem ratio, quam saepe poetae verbis vim faciat, rei que dignitatem elevet, quum per se intelligatur, multo tamen magis constitutum arbitror iis, qui contortas istorum explicandi rationes inspicere volent. Quin alii eo delapsi sunt, ut imagines, quibus Fortunae potestas declaratur, e pictura aliqua symbolica, Antii in Fortunae templo suspensa, a poeta parum subtili judicio descriptas adumbratasque satis fidenter pronuntiarent, hujusque opinionis praesidium a Necessitatis imagine symbolica repeterent. Jam etsi attributa symbolica, ut perspicuitati, cujus maxima habenda est ratio, consulatur, a personis allegoricis abesse vix posse, multumque ea, si ideam personae subjectam haud ambigue exprimant, delectationis adferre lubens largiar; eadem tamen poetis quoque concedi debere facile mihi dabunt ii, qui potestas maxime in hoc intentos, ut res formis expressas animatasque oculis paene subjiciant, suoque hoc optimum quemque jure usum esse meminerint. At elegantiae sensus, inquit, hac attributis nimis onerata Necessitatis imagine offenditur. Recte. Sed multo magis eum offensum iri persuasus sum, si oculis ea subjiceretur, ita, ut altera manu clavos trabales et cuneos: altera uncum, et liquidum plumbum gestaret. Monstri sane speciem tibi objectam clamares: aheneis, tanque crassis praeditam manibus, quae tanto pondere non graventur. Ut taceam, attributa tum demum nimis cumulata videri, ubi omnia uno obtutu, ut fit in pictura, simul cernuntur, ac in hac plumbum liquefactum ne commoda quidem ratione exprimi posse.

Omnino hic locus, quem e pictura expressum volebant, luculenter ostendere videtur, quam diversa sit poesos ac picturae indoles, et quam injurie saepe faciant, qui picturam, ut ita dicam, poeticam in artis formam redigere, eamque superciliose damnare audeant, si artis subtilitati aut omnino non spondeat, aut aegre se ab ea in ordinem cogi patiatur. Poeta enim rerum phantasiae objectarum species, quibus mens ejus inflammata est, iis polissimum ornamentis repraesentat, quae ἐνάργεια habent maximam, quae adeo abstracti, quod dicunt, notionem augment, amplificat, atque ad miraculum paene evehunt, unice securus, num ea, quae animum maxime ferire sciat, oculorum quoque judicio probentur, cui contra satisfaciendo sobrium artificis adniti debet studium. Ita plura poetarum figmenta comparata sunt, v. c. Fama Virgiliana. Qui vero actionem, ut vocant, potissimum in Necessitate desiderant, ii non viderunt, Necessitatis, Spei, ac Fidei imagines esse secundarias, h. notiones Fortunae subjectas, quas adeo, ne animum a primaria deducerent ac distraherent, breviter declarasse sufficiebat, etsi vel sic tantum ipsis vitae poeta adfuderit, (Necessitatem Fortunae praeeuntem, Fidemque ac Spem comites ejus fingendo) quantum ejus, per totam picturam recte dispensatae, ipsis dari poterat.

Adnotationes.

v. 1 sqq. Quae regis Antium, regina Antii, Fortuna; nota ratione, qua Dii Ἐγχώριοι ejusdem terrae praesides habentur (Sic Venerem Cyprî reginam dixit poeta I. 30. 1. cf. ad I. 3. 1.)

et poetis ab eadem designantur, tanquam augustiori adpellatione. Antiatam autem Fortunam invocat poeta, tanquam Romanus; nihil amplius. Si tamen conjecturae indulgendum, Antiatinas sortes de suscipienda expeditione consultas, aut sacra Fortune Antiati pro felici successu ab Augusto facta poetam hac adpellatione innere voluisse existimaverim. Sic Fortunae in Algido supplicationem a Romanis decretam memorat Liv. XXI. 62. — *gratum, φίλον* amant enim Dii terras, urbes, quae ipsorum cultui sacratae sunt. v. ad I. 30. 3. — Potentissima dea! Sed docte et exquisite notionem hanc generalem enuntiat poeta per enumerationem rerum, quae a Fortuna effectae maximam ejusdem potentiam produnt. *Praesens* potens, efficax. E crassioribus enim antiquitatis de Diis notionibus maxima eorum vis atque potentia ipsorum demum praesentia manifestari credita; unde *praesentes Dii* omnino potentes (apte laudant Cic. Tusc. I. 12. *Hercules tantus, et tam praesens habetur Deus* cet.) tum in specie, faventes, propitii, ut saepius Virgil. et alii. — *tollere*, graeca structure, pro, ad tollendum, promovendum *mortale corpus*, mortalem (ut *δέμωσ* Graecis, maxime Tragicis, frequentatur) cum delectu h. l. quia *levare* illud Fortuna dicitur, *imo de gradu*, ex infimo loco ad summum fastigium. Nam in hoc Fortunae ludibrium, quo homines saepe indignos ad summos honores evehit, maxime cernitur. Graviter inde Juvenal. III. 38. sqq. *cum sint, quales ex humilli magna ad fastigia rerum extollit, quoties voluit Fortuna joculari*. cf. I. 34. 22. III. 29. 40. sqq. — 3. 4. Oppositio erat: vel de summo gradu dejicere. Sed generali sententiae Romanam, ut ita dicam, ideam substravit. Summus enim gloriae ac felicitatis apud Romanos gradus, triumphus. Hunc Fortuna *vertit funcribus*, tertio casu, pro, in funera, h. pompam triumphalem in funebrem convertit, ut adeo pro triumpho, quem victor acturus erat, funus ejus ducatur. Exemplum hujus rei habes in Druso, de quo Auct. Consol. ad Liv. 27. *Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis, et tumulus Drusum pro Jovis arce manet. Nampe per hos etiam Fortuna injuria mores regnat, et incerta est hic quoque nixa rota*, v. 51. 2. Alii explicant fere: victorem exercitum clade adlicere. Sed altera ratio magis poetica videtur. — *superbos*, splendidos, magnificos; ornat.

v. 5 — 16. Potentia tua quaquaversum patet: totus terrarum orbis a tuo nutu pendet; haud obscura ratione, qua rerum hu-

manarum vicissitudines, atque ea adeo omnia, quae dubii casus atque eventus sunt, Fortunae imperio atque arbitrio subjecta dicuntur. Vulgare autem illud: potestas tua est maxima, docte per consequens (fere ut I. 34. 1.) extulit poeta: Vim tuam, numen tuum omnes sentiunt, ac venerantur. Sed illud, *omnes*, orate per distributionem ac enumerationem declaravit vv. 5 — 16. Porro, quum diversa Fortunae in rebus humanis vis adpareat, aliis, qui summum felicitatis fastigium attigerint, ab ea inde dejectis, aliis contra in illud levatis; ratio in promptu est, cur hi, qui meliorem rerum suarum conditionem ab ea expectant, ei supplicent (v. 5 — 8.); illi vero ejusdem injurias metuere (v. 12.) dicantur. — Rusticus *pauper*, inops (ut II. 14. 12.) *ambit*, adit *te prece sollicita*, sollicito, enixe te precatur, ut paupertatem suam leves, bonumque ruris proventum ipsi largiaris. Posterius membrum omisit poeta, cum ratio precum vel ex epith. *pauper*, eluceat. — 6. Mercator implorat te, ut navigatio sua salva sit, ne mercium jacturam faciat (fere ut III. 29. 59 — 61.) vel omnino, ut mercatura sua quaestuosissima sit. Hinc saepe cum Cornucopiae in monument. obvia. cf. Pausan. VII. 26. p. 592. Simili commento Τύχη, Πλοῦτον καίδα φέρουσα, tanquam μήτηρ ἢ τροφὸς Pluti Thebis colebatur, juxta Eundem IX. 16. p. 741. *Domina aequoris* audit, quia navigatio dubia atque incerta; Fortunae adeo ludibrio cum maxime patet. Spectat huc splendidissimus Pindari locus Ol. 14. 3 sqq. λίσσομαι — σάτιρα Τύχα· τὴν γὰρ ἐν πόντῳ κυβερνῶνται θεοὶ νῆες, ἐν χέσπῳ τε λαίψηροὶ πόλεμοι, κἄγοραὶ βουλαφόροι. Hinc ea cum gubernaculo in monument. admodum frequentata, v. c. in Spilsbury Gems v. 19. — 7. 8. *Bithyna carina*, merce Bithyna onusta; nam Bithynia florebat mercatura, et maxime Romanis frequentabatur. cf. III. 7. 3. His autem, Bithyniam petentibus, transeundum erat *Carpathium pelagus*, ab insula Carpatho, inter Rhodum et Cretam, propter procellas periculosissimum (Propert. II. 4. 10.) apte adeo hic ad partes a poeta vocatum, quo magis sollicitum de navis suae incolumitate mercatorem repraesentet. — *Lucessit* sc. remis. *τύπτει ἐρετμοῖς* (ut saepius Homerus) trajicit illud mare. Lucan. III. 195. *Inde lucessitum primo mare, quum rudis Argo miscuit ignotas — gentes.* — Sensus igitur loci est, quicumque Bithyniam mercaturae causa petit, quod exquisitius dictum est pro quocunque mercatore merces mari advehente.

v. 9. *sqq.* Poeta imaginum, quibus Fortunae imperium in universum terrarum orbem ulterius exornet, ac repraesentet, ubertate quasi tumens et confusus, specialibus notionibus generales subjicit; tum iterum per species rem declarat, iisque immoratur. Quae ratio, Horatio haud infrequens (cf. I. 10. 15. III. 4. 46.) quantum a pedestri adhorreat, et quam decens et poesi lyricae congrua sit confusa ista rerum animo una objectarum enuntiatio, facile perspicitur. *Dacus* ulteriorem Istri regionem incolens, ac in montibus degens, crebris in fines Romanorum incursionibus infamis: hinc *asper*, ferox, bellicosus. *Saticulus asper* Virg. Aen. VII. 729. et passim. — *Scythae profugi*, vagi, sedem perpetuo commutantes, ἀμαξόβιοι. v. ad III. 24. 9—10. *Latium* pro universo populo Romano, cujus maxima gloria armis quaesita atque parta. Hinc *ferox* bello (ut I. 32. 6.), bellicosum. *Roma ferox* III. 3. 44. — 11. Vel ipsi reges potentiolem te agnoscunt, metuunt ne se ab imperii calmine dejicias, mutata intestino motu regni forma. Ornatissime haec poeta extulit. *Matrum* filiis timentium solennis poetis mentio. Nostri loci idea cum ipso orationis colore ducta forte ex Aeschyl. Pers. 160. ubi Atossa mater Xerxis filio similiter timet: οὐδαμῶς ἐμαυτῆς οὐσ' ἀδειμαντος, φίλοι, μὴ μέγας πλοῦτος κοίσας οὐδας (*funditus: male alii.*) ἀνατρέψει ποδὶ ὄλβον, ὃν Δαρείος ἔρεν οὐκ ἄνευ θεοῦ τινος. Adcommodate etiam ad *reges barbaros*, nam praeter Phrygas Persae maxime Graecis barbari dicti. Alii de Phraate ejusque matre cogitant: quod sane ad Horatii tempora proxime accedit. — *tyranni*, reges *purpurei*, purpura induti, pertinet omnino ad splendorem atque luxum regalem, qui de Persarum regibus satis notus est. *Purpureos reges* eodem sensu dixit Claudian. R. Prof. II. 200. *purpuratos* Valer. Max. VI. 2. extr. — 13. ne labefactes atque subvertas regni statum. Vivida hoc pictura delineavit poeta. Tranquillus ac firmus rerum status declaratur per *columnam stantem*, erectam, quae est omnino securitatis et incolumitatis symbolum. Labefactat eam Fortuna atque *proruit*, vi fundamentis suis emotam prosternit *pede injurioso ἀνατρέπει ποδὶ* (v. Aeschyl. I. I.) βιαίῳ, ὑβριστῆ, injuriose, violenter, animo infesto: τὰ καθεστῶτα κινεῖ (ut simili colore Polyb. II. p. 152.) h. imperii formam evertit. Similis imago in Pind. Pyth. 8. 484. ῥάδιον μὲν γὰρ πῶλιν σεῖσαι — ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὔθις ἔσαι δυσπαλῆς δὴ γίνεται, *Romanae ponderu molis inconcussa* Cal-

purn. I. 84. *Concutere statum* Senec. Oed. 833. Eodem loquendi genere vel prosaici scriptores usi sunt. Ita enim dicitur, *concutere rempublicam* (Cic. Phil. II. 11.) *reip. statum labefactare*, (Id. Catil. I. init.) *convellere* (Val. Max. IV. 1.) *compositam civitatem labefactare* (Flor. IV. 23.) Contra *imperii molem attollere* dicitur Fortuna Petron. de Mutat. reip. R. v. 83. Facile adeo Horatius eo devenire potuit, ut praesentem imperii statum per columnam erectam declararet. Dicit vero vix potest, quantum Intpp. in expedienda hujus v. sententia alucinati sint, aliis columnam ad ipsos tyrannos vel ejus statuas referentibus, quae a rebelli populo frangantur; aliis Augustum, subtracto Quinct. Varo, quasi titubantem intelligentibus. Sed nimis longum esset, omnes intpp. ineptias adferre. Ceterum tota haec imago ad superiores vv. 9. 10. trahi possit, ut vv. 11. 12. respondeant qui sequuntur, vv. 14 — 16. hoc sententiarum ordine: Daci, Scythae, Romani metuunt, ne incolamem regni sui statum pessumdes; tyranni autem, ne seditione civium imperio exuantur: quae tamen ratio parum concinna videtur. Solenne vero Horatio est, unam eandemque sententiam duobus membris efferre, quorum posterius prioris sensum aperiat, omnemque ambiguitatem tollat. cf. ad I. 26. 4. Quum igitur imperium Fortunae vi penitus eversum splendida admodum imagine repraesentasset, hanc, quo magis perspicuam redderet, ad seditionem civium, quae primaria atque unica fere eversi status publici causa esse solet, revocat, novoque membro exponit. Vulgaris enim sententiarum contextus erat: ne prouas, ne concidat columna; populo ad rebellandum erecto. Alia igitur agunt, qui columnae a Fortuna dejectae fragore signum arma capiendi, frangendique imperii populo dari lepide comminiscuntur. Res ipsa a poeta vv. 14 — 16. praeclare tractata, atque oculis paene subjecta. cf. Virg. Aen. I. 149 sqq. — *ne populus frequens — concitet*, docta brevitate, pro, ne populus congregetur, frequens coëat (ut *coetus*, de factiosis congregationibus) conspiret, et *cessantes*, ceteram multitudinem, alios (nihil amplius; declarat enim magis istorum rerum novandarum ardorem, quam horum tarditatem. cf. III. 28. 8. Virg. Aen. VI. 211. *avidusque refringit cunctantem*) *concitet*, instiget *ad arma* (quod cum vi repetitum, quasi adclamatio sit, ad arma, ci-ves, ad arma!) in tyrannum capessenda, sicque *imperium*, imperii statum, formam, *frangat*, evertat, immutet, abolita ty-

rânuide. Ad sententiam poetae spectat Bacchyl. fragm. in Anal. Br. I. p. 149. *Θνητοῖς οὐκ αὐθαίρετοι οὔτ' ἄλβος, οὔτ' ἄκαμπτος Ἀρης, οὔτε πάμφθερσις στάσις· ἀλλ' ἐπιχρίμπτει νέφος ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλαν γᾶν ἅ πάνδαρος Αἴσα.*

v. 17 — 20. Declarata per partes Fortunæ potentia, nunc quae illa in homines constituat, certissimum eventum habere, neque precibus (οὐ σφαγίαν κλύει Eurip. Alc. 978. *prece non ulli mobilis* Senec. Oed. 991.) ea averti, aut vi (etenim καὶ τὸν ἐν Χαλύβεσσι δαμάζει σοῦ βία σιδαρον Eurip. I. l. v. 984.) propulsari posse vivida pictura ostendit. Fortuna igitur h. l. est Graecorum Τύχη ἀναγκαία (Sophocl. Ai. 485.) Πότμος, Μοῖρα, Ἀνάγκη. Sed sejunxit hanc Fortunæ subjectam notionem poeta, ac Necessitatem tanquam Fortunæ ministram (quae anteit eam) repraesentavit, eadem fere ratione qua Κέρτος et Βία ad Jovis solium stare (Callim. H. in Jov. 67.) ejusque mandata exsequi (Aeschyl. Prometheus. init.) finguntur. Jam quum ea, quae inmutabilia sunt, quae adeo evitare non licet, clavo adacto firmata atque constricta prisca loquendi ratio symbolica efferret (Aeschyl. Suppl. 949. de populi decreto: τοιαῦδε δημόπρακτος ἐκ πόλεως μία ψῆφος κέκρυνται — τᾶνδ' ἐφήλωται τορῶς γόμφος διαμπᾶξ, ὡς μένειν ἀραρότως. Id. Trag. laud. 448. πόλεμον αἴρεσθαι — πᾶσ' ἔστ' ἀνάγκη· καὶ γεγόμφωται σκάφος στρεβλαῖσι ναυτικαῖσιν, ὡς προσηγμένον. Pind. Pyth. 8. 125. de navigatione Iasoni a Pelia injuncta: τίς δε κίνδυνος κρατερῶς ἀδάμαντος δῆσεν ἄλοις, h. quo periculi metu permotus Pelias hanc expeditionem demandavit Iasoni? Ad amoris vim elegantius transtulit Plaut. Asin. I. 3. 4. *fixus est hic animus tuus clavo Cupidinis; quod libidinibus se constringendum tradere* est Cic. de Fin. I. 47. Petron. c. 75. *Nosti, quod simul destinavi, clavo trabali fixum est.*) poeta ad Necessitatis vim indomitam (Ἀνάγκην κρατερὴν, uti saepius Homero audit) omnia sibi subjicientem, firmiterque constringentem designandam ornatum inde repetiit, eique tribuit *clavos trabales*, quibus trabes aedium conpingebantur, graves adeo et portentosae magnitudinis; *cuneos*, qui, ut validius adstringerent, atque continerent, inseri solebant (Vitruv. X. 12.) *uncum* denique *severum*, vi in pactum, tenacem, quo lapides consolidabantur, et *liquidum*, liquefactum *plumbum*, unco, quo firmior saxis inhaereret, circumfusum, κορῆνας μολυβδοσφιγγέας Oppian. Cyneg. I. 415. Spectat huc Eurip. Androm. 265, καὶ γὰρ, εἰ περὶ σ' ἔχει τηκτὸς μόλυβδος, ἐξανστῆ-

σα ὁ ἐργά. Fati rigorem ulterius declarat epith. *saeva*, δεινὴ, et et *manus aëna*, qui eadem ratione *pensa* Parcarum *ferrata* vocat Claudian. R. Pros. I. 53. — *nec abest*, orationis variandae causa, pro tenni, *insuper*, *praeterea et*, ut Virg. Aen. VI. 89. 90. *non — defuerint: nec — Juno aberit*, et Aen. VII. 610. *nec — absistit limine Janus*.

r. 21 sqq. Specialibus jam ideis immoratur poeta, et, quam vim Fortuna adversa ad animos humanos habeat, exponit. Vulgarem sententiam: In adversa fortuna restare misero spem et fidem h. fidos amicos, (ex oppos. *vulgus infidum* v. 25.) animare voluit poeta, Fortunae attribuendo, quae proprie ad eum spectarent, qui malignam eam experitur. Nam spes est in afflicto; fides spectatur in amicis ejus. Jam quum adversas res poeta per fugam s. abitum Fortunae declarasset, necesse erat, ut Spem et Fidem, quas in homine misero perstare dicere vellet; easdem comites Fortunae datas, abeunti inhaerere, eam comitari: falsos contra amicos, qui laetiori tantum Fortunae abhaerere soleant, ab ea recedere fingeret. Unde liquido adparet, Horatium hic Fortunam mox Deam, mox fortunam s. conditionem hominis miseram in animo habuisse, sicque totius imaginis satis scite inchoatae lineas penitus conturbasse. Nam ad Deam spectant unice illa: *utcunque domos linquis*; reliqua, si ornatum demas: *te spes et fides colit, nec comitem abnegat, mutata veste*, tum tota sequens strophe conditionem ac statum hominis, cujus domum Fortuna reliquerit, declarant. Nisi hoc statuatur, sane, qua tandem alia ratione diversissimae inter se imagines conciliari possint, non intelligo. In vitiosa hac orationibus ambiguitate mirandum non videtur, Bentlejū ad emendationem h. l. confugisse, quam cum reliquorum Intpp. opinionibus excussam vide in Obs. Verba ipsa ita jungenda videntur: *Te, utcunque*, quando cunque, ubi *inimica*, irata *linquis domos* per te antea *potentes* factas, hominem divitiis abundantem deseris, h. bonis exuis, et calamitatibus deprimis, *mutata veste*, mutato habitu (parum subtili judicio ad Fortunam poeta retulit, quod afflicto adsignandum erat; nam is mutat vestem splendidam, sumta sordida, veluti reus factus, vel omnino pannis se involvit, perditis omnibus) *colit*, praesto tibi est, adhaeret *Spes* (quae et alibi Fortunae jungitur, diversa tamen ratione. Sic Macedon. XXXIX. (Anal. Br. III. 122.) Ἑλληνίδας Τύχης ἐταίρας vocat, quatenus utraque homines

ludit.) et *Fid's rara*, pauci ex amicis, qui fidem in adversa fortuna praestant (Etiam in hoc epitheto deligendo parum adcurate versatus est poeta, cum a notione *Deae* nos avocet.) *velata* induta, ornata *panno albo*, veste candida; haud obscura signenti hujus ratione. *nec tibi comitem se abnegat*, comites abnegant, recusant te comitari (fere ut Valer. Flacc. III. 695. *an sese comitem tam tristibus actis abneget.*) h. perstant in rebus adversis.

v. 25 — 28. Contra, *qui fortunis alicujus inducti amicitiam ejus secuti erant, hi, simulae fortuna dilapsa est, devolant.* (Auct. ad Herenn. IV. 17.) *Vulgus*, major pars amicorum, cum contemptu sic dicta, ut opponatur *rarae Fidei*. Ovid. ex Pont. II. 3. 8. *Vulgus amicitias utilitate probat.* Forte tamen proprie intelligendum de vulgo s. infima plebe, cujus favor cum Fortuna mutatur (Juven. X. 73. *quid turba Remi? sequitur Fortunam, ut semper, et odit damnatos*) nam amicorum in specie mentio fit v. 27. — *Meretrix perjura*, perfida, fallax, infida. — *retro* a te cedit, deserit te. — 26. *cadis siccatis*, epotis, exhaustis (ut I. 3r. 11.) *cum faece* ἐς τρύγα: quod est omnino pro, opibus exhaustis. Sed alterum multo invidiosius, quod amicum non casu aliquo bonis exutum, sed a semetipsis spoliatum postea deserunt. — 28. *dolosi ferre* graece, pro, quam ut ferant, subeant *pariter ἐξ ἴσου*, aequa parte *jugum*, dolose, perfide se subducentes, detrectantes *jugum*, non ferentes conditionem a Fortuna impositam, calamitates. Eadem forte imago in Theognid. 127. οὐ γὰρ ἀν εἰδείης ἀνδρὸς νόον — πρὶν πειραθείης ὡσπερ δορυγίου. Ad totam sententiam Id. 79 sqq. παίρους εὐρήσεις — ἀνδρας ἑταίρους πιστοὺς ἐν χαλεποῖς κρήγμασι γιγνομένους, οἵτινες ἀν τολμᾶν, ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες, ἴσον τῶν ἀγαθῶν τῶν τε κακῶν μετέχειν.

v. 29 sqq. Exposita e priscorum hymnorum ratione *Deae* potentia jam ad preces se convertit. *Serves Caesarem et juvenum examen*, per Iuloten, pro: expeditionem istam faustam esse jubeas devictis Britannis et Orientis populis. — *ultimos urbis terrarum homines.* *Ultima* enim *Occidentis insula* habebatur Britannia (Catull. XXIX. 4. et 13.) ipsique inde dicti *ultimi* Catullo (XI. 11.) et aliis. Sic *extremi hominum Morini* Virg. Aen. VIII. 727. *extremi orbis Iberi* Lucan. VII. 541. — *juvenum examen*, exercitum ad bellum eductum. Nam in hoc comparationis vis ponenda. Aeschyl. Pers. 126. sqq. πᾶς γὰρ ἰππηλάτας τε καὶ πεδοστιβῆς λείας, σμήνος ὡς ἐκλέλοιπε μελισσῶν, σὺν ἑρχάμῳ στρατοῦ.

Etsi alias simpliciter de multitudine dicatur. Sic ἐσμός νοδῶν, Aeschyl. Suppl. 692. ἐσμός παίδων. (ut *vernae ditis examen domus* V. 2. 65.) Antip. Sid. XLIII. 8. (Anal. Br. II. 18.) *populorum examina* Avien. Descr. O. 304. et 315. *Juvenes: juvenus, pubes*, multoties apud Virgil. et alios de militibus. Hoc loco tamen proprie accipiendum videtur: nam erat exercitus *recens*, nuper conscriptus, veteranis militibus dimissis. Nisi *recens* magis ad *examen* pertinet, ut sit: exercitus nuper, modo ad bellum eductus. — *timendum*, debellaturum, subjungaturum; magnifice, pro, quod militatum abit, bellum infert *Eois partibus*, Eoae terrae plagis, et *Oceano rubro*, ad mare rubrum h. Indicum situs, omnino pro, Orientis populis, Arabibus et Parthis. Nam adversus hos maxime expeditio Aelii Galli, quam poeta h. l. innuit, suscepta videbatur. v. ad I. 29. init.

v. 33 *sqq.* Sententiarum nexus ita animo informandus videtur: Serva Augustum cum exercitu, sicque curam populi Romani, quem, bellis civilibus immersum, aliquamdiu aversata es, iterum suscipe: pudet enim nos sceleris, quo divina humanaque jura violavimus, h. belli civilis. Oratio plena indignationis atque adfectus. — *cicatricum*, vulnerum, caedis, pugnae civilis, quae *scelus*, solenni idea. Lucan. II. 286. *Summum, Brute, nefas civilia bella fatemur*. v. ad I. 2. 29. — *fratrum caedis*. Amplificavit hanc ideam Lucan. II. 147. *fecit sibi quisque nefas: — domini per viscera ferrum exegit famulus: nati maduere paterno sanguine: — in fratrum ceciderunt praemia fratres*. — 34. *quid refugimus*, nihil tam atrox, tam nefarium fuit, quod non perpetrare sustineremus, ad quaevis facinora promptissimi fuimus, scelus scelere cumulavimus. *Multas enim scelerum facies* (Virg. Ge. I. 506. de eadem re) bella civilia secum ferunt; ex his poeta memorat tantum Deorum contentum. — *dura aetas*, duri, nullo pudoris sensu inde revocati, impii. V. 16. 9. *impia perdemus devoti sanguinis aetas*. — 35. *quid intactum* cet. nihil non *nefasti*, nefarie attigimus, quod adeo tangere nefas erat, h. res sacras, templa Deorum violavimus, caede polluimus, diripuimus. — 36. *manum continuit*, abstinuit metu Deorum, Deos vindices reverita. — 37. *quibus aris*, num templis *pepercit?* Lucan. II. 103. *stat cruor in templis multaque rubentia caede lubrica saxa madent*. Spectat etiam ad sacrilegia, neglectumque Deorum cultum. cf. III, 6. 1.

v. 33 sqq. Utinam hostes potius Romani imperii iis armis, quas in nosmet convertimus, petantur, ac deleantur! (sere ut I. 2. 22. quo graves Persae melius perirent.) Pro hoc ornatus est: *Utinam ferrum in civibus retusum, hebetatum nova incude diffringas in M.* docta brevitate pro, iterum in massam conilatum refingas, recudas atque veritas in Mass. Fortuna eudit ensem, ad fatalem bellorum necessitatem designandam. Aeschyl. Choeph. 645. προσχαλκίει Αἴσα φασγανουργός. Egregie vero bellorum civilium atrocitatem atque diurnitatem declaravit poeta per arma retusa atque fracta, quae adeo incudi reddi oportebat, ut usum in bello iterum praestarent. Argutantur alii. Ex hostibus poeta memorat *Massagetar*, Scythiae gentem, Parthis vicinam et *Arabas*, cum delectu propter vv. 31. 32.

ARGUMENTUM. XXXVI.

Numida quodam e gente Plotia, Horatii familiari, ex Hispania, confecta a. U. DCCXXX. Augusti in Cantabros, cui interfuisse videtur, expeditione, Roman reverso, poeta cum ipsi, tum amicis ejus, e quibus Laniam honoris causa nominat, felicem reditum gratulaturus in gaudii, quo primum ad canendum impulsus fuerat, adfectu declarando occupatur, quoque magis eum testatum faciat, diem votis pro servato amico Diis persolvendis, festisque epulis celebrandum indicit. In tenui hoc argumento placet officiosa Horatii sedulitas, unice hoc agentis, ut epulae tam festa luce dignae adparentur, ceteraque adsint, quae ad exhilarandos convivarum animos vim aliquam habere possint, in quorum brevi at vivida enumeratione praecipua carminis virtus cernitur. Ceterum similis argu-

menti est II. 7. Catulli c. IX. ad Veranium et Juvenal. XII. quae cum nostro comparari velim.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. Lubens voto, cui, Numida incolumi reverso, obstrictus sum, me nunc exsolvo, sacrum Diis, pro ejusdem salute promissum, offerendo. Erat adeo sacrificium *debitum*, ex voto, votivum (ut *votiva juvenca* Epist. I. 3. 56. *votiva aedes* II. 17. 31. et II. 7. 17. *obligatam redde Jovi dapem.*) impetratis iis, quae a Diis precatus erat. Ovid Fast. V. 596. *meritis votis debita solvit honos.* Tibull. IV. 4. 23. *debita reddet certatim sanctis lactus uterque focus.* Declarat autem poeta sacrum per *tus*, *fides* (nam et cantu admixtis tibiis et lyra sacra peragebantur. IV. 1. 21. *Illic — duces tura, lyraeque et Berecynthiae delectabere tibiae mixtis carminibus non sine fistula.* Ad sua tempora morem istum perdurasse testatur Porphyr.: „Fidicinas hodie quoque Romae ad sacrificia adhiberi, sicut tibicinas, nemo est qui nesciat.“ Res in monum. quoque passim obvia.) et *hostiam*. — *Placare Deos* generali notione accipiendum pro, sacra iis offerre; ut III. 23. 3. *si ture placaris et fruge Lares.* Juvenal. XII. 89. in eodem argumento: *hic nostrum placabo Jovem, Laribusque paternis tura dabo. — vituli sanguine*, caede, vitulo mactando. — *custodes Numidae*, qui Numidam custodierint, ob servatum Numidam. Omnino vulgaris priorum vv. cum seqq. nexus erat: Diis vota solvenda sunt, quod Numidam, desideratissimum amicis suis, maxime Lamiae, incolumem reduxerint, vel: quod Numidam amicis ejus salvum reddiderint. Pro hoc suavius poeta: *qui nunc sospes reversus ab Hesperia*, Hispania, *ultima terrarum* versus occidentem, vel omnino, longinqua, ut *ultima Africa* II. 18. 3. — *dividit oscula sodalibus*, inter sodales, modo hunc modo illum osculo impertiendo. Seneca Thyest. 1023. *osculare: divide amplexus tribus*. Snaviter haec declarant, quam exoptatus Numida amicis fuerit, certatim ei felicem reditum congratulantibus. — 7. *dulci*, suavi ac veteri amico. Ornate hoc exposuit in sqq. — *memor*. propter, (ut I. 33. 1.) quod pueritiam egerit *non alio*, eodem cum illo *rege* usus, inde a pueritia adeo

eum eo conjunctus. Rex igitur h. l. est: qui instituendae regundaeque juventuti praeficitur, *custos* dictus A. P. 161. et Virgil. Aen. V. 546. Alii de rege in ludis puerilibus accipiunt; quod ipsum puerile videtur. Nec melior eorum ratio, qui Lamiam *regem* h. patronum Numidae a pueritia fuisse contendunt; cui refragatur vel v. sq. — 9. quocum *simul togam* praetextam virili *mutavit*, togam virilem una sumpsit.

v. 10 sqq. Festus igitur hic dies habeatur, hilariterque transigatur. Hilaritatem specialibus ideis poeta declaravit per comotationem, saltationem, epulas, et, qui epulis inserviunt, florum copiam. — *Ne careat*, cum vi: haec, si quae alia, distinguenda, signanda est *nota Cressa*, terrae quae Cretica habebatur, cretae nota, h. alba; proverbiali locutione pro: in felicissimis numeretur. Alias dicitur, *albo lapillo diem notare*, de qua loquendi ratione multus est Bentl. qui tamen parum dextre Statii Silv. IV. 8. 39. *Albanoque cadum sordentem promere fumo, et cantu signare diem* eidem adcommodat, corrigendo: *et creta signare diem*. Nam *redimire chelyn*, quod antecedit, de solo adparatu intelligendum; et *cantu signare diem* eadem ratione dictum, qua Ovid. Fast. V. 474. *honore signare diem*. — *dies pulchra*, laeta, felix, fausta, ut IV. 4. 39. Alias est *lux candida, nivea* et sim. — 11. *neve modus* adhibeatur *amphorae*, h. vini ex amphora hauriendi, in potando modum excedere decet, fas est per diei solennitatem. Simili colore Stat. Silv. I. 5. 11. *Junge, puer, cyathos, sed ne numerare labora, cunctantemque intende* (corrige sine haesitatione: *impelle*) *chelyn*. — *Promptae* e cella vinaria, atque in medium positae, solenni vocabulo. H. l. simpliciter ornat. Alii tamen, eo inducti, sententiam sic constituunt: ne modus sit in promendis de cella amphoris; quam admodum vereor, ut linguae leges ferant. — 12. nec absit saltatio, tripudium, more Saliorum. *Pede terram quatere* (I. 4. 7.) *pulsare* (I. 37. 2.) *pedem ferrè* (II. 12. 17.) *movere*, ut πάλαιεν πόδα αἰθέριον Eurip. Troad. 546. solennia de saltatione. H. l. non tam concinnus ille, certisque pedum mensuris adstrictus corporis motus intelligendus, quam potius, qualis in effusione laetitia deprehenditur, exsultatio, tripudium, Saliis Martis sacerdotibus ferre proprium. v. Liv. I. 20.

v. 13. 14. *Damalis ne vincat Bassum*, docte et exquisite procertent inter se *amystide*, bibendo. Ἀμυστίς est, ut Hesych.

explicat, συνεχῆς πόσις, quum poculum uno spiritu exhauritur. Hinc ἀμυστὶ πίνειν, veluti Anacr. XXI. 3. quod alias est χανδρὸν πίνειν. Alii quodvis grandius poculum, de quo absque respiratio-
ne ebibendo inter convivas certetur, sic dici existimant, nullo idoneo auctore. Est adeo proprie h. l. *ne vincat amystide*, in eo certaminis genere, cujus lex est, ut poculum uno ductu exhauriatur, tum omnino, in bibendi certamine. *Thraciam* vocat ad exemplum Callimachi apud Athen. XI. 477. (in fragm. Bentl. n. CIX.) Καὶ γὰρ ὁ Θρηκίην μὲν ἀνήνατο χανδρὸν ἀμυστιν ζωροποτέην; quia Thraeces vinolenti, et ἀκρατοκόται. v. I. 26. 1. Alii a Thracibus hunc certandi morem repetitum volunt: de quo tamen aliunde non constat. Ceterum cum turpe esset feminis ingenuis, vinum bibere, Damalin libertinam fuisse, Numidiae olim amatam (v. v. 19.) forte fidicinam vel omnino arte musica excellentem (quales commissationibus adhibitas fuisse constat vel e II. 11. extr.) satius est statuere. — *multi meri*, multibiba ac merobiba, ut Plaut. Curc. I. 1. 77. de lena. Similis formae est locus Ovid. Metam. XIV. 252. *nimiiq̄ Elpenora vini*. Eadem de Cleo, femina bibacissima, praedicat Phalaecus apud Athen. X. p. 440. et inde in Anal. Br. II. 525. Χρυσωτὸν (Κρυσσωτὸν malebat Tourp. App. ad Suid. p. 78.) κροκίεντα περιζώσασα χιτῶνα τόνδε, Διωνύσῳ δῶρον, ἔδασκε Κλειῶ, οὐνεκα συμποσίοισι μετέκρεπεν' ἴσα δὲ πίνειν οὔτις οἱ ἀνδράκων ἤρισεν οὐδαμὰ τω. *Bassus* et ipse insignis bibacitatis fuerit oportet. De celebri iamborum scriptore, Ovidii amico (Trist. IV. 10. 47.) cogitavit nonnulli; parum probabiliter.

v. 15 sq. Florum solennis mentio in convivii adparatu. v. v. c. III. 29. 3. et extremum h. l. carmen. Memorat ex his *rosas*, *arrium vivax* σέλινον αἰφύλλον Nicand. Ther. 211. χλωρὸν Mosch. 1. 103. *vivaces hederas* eodem sensu Seneca Oed. 455. et *lilium breve*, cito deflorescens, ut *rosa brevis* II. 3. 13. *dominus brevis* h. brevis aevi II. 14. 24.

v. 17 — 20. Omnes Damalis amore incenduntur, neque tamen eo potientur, Damali in Numidam animo conversa. Vivide satis atque ornate descripsit haec poeta. — *in Damalin deponent oculos*, breviter et exquisitiore forma; pro, oculos in Damalin conjicient, in eaque deponent, defigent, pulchritudine ejus quasi obstupefacti. Xenoph. Sympos. c. I. (ed. Bach. p. 117.) ὥσπερ ὅταν φέγγος τι ἐν νυκτὶ φανῆ, παντῶν προσάγεται τὰ ἔμματα, οὕτω καὶ τότε τοῦ Αὐτολύκου τὸ κάλλος πάντων εἴλκε τὰς ὄψεις

πρός αὐτόν. Heliodor. II, p. 123. καθάπερ ἀρχέτυπον ἀγάλμα πᾶσαν ὄψιν καὶ διάνοιαν ἐφ' ἑαυτὴν ἐπιστρέφει. — *putres*, resolutos, humidos, molles, amore tabescentes, (ἄμμα ταπεινόν, ὑγρὸν, λιχνοῦν v. c. in Callim. fr. Bentl. n. CVII.) *natantes et quadam voluptate suffusos*. (Quinctil. Just. XI. 3.) cf. ad I. 13. 6. — 18 *neque tamen Damalis divelletur*, divelli se patietur *adultero* (tertio casu) ab amplexu adulteri, amatoris, Numidae. — *novo* iterum sibi reddito, quem denuo amplectitur; nihil amplius. — *ambitiosior*, quem arctius amplectitur, cui tenacius inhaeret quam hederæ arborem ambire solent; pervulgata poetis imagine. Catull. LXI. 32. — 35. *mentem amore revinciens, ut tenax hederæ huc et huc arborem implicat errans*. Claudian. Fesc. XIV. 19. *quam frondens hederæ stringitur aesculus, quam lento premitur palmite populus*. Jam Eurip. Hec. 398. ὅποιά κισσός, ὅπως τῆσδ' ἔξομαι. cf. V. 15. 5. — *luscivis* magis ad Damalin lascive Numidam amplexam spectat, docte inde ad hederam arbori se implicantem tractum.

ARGUMENTUM XXXVII.

Pugna Actiaca a. U. DCCXXIII. commissa, etsi sequentis demum anni initio Alexandriam Augustus peteret, eaque capta Antonium et Cleopatram ad voluntariae mortis desperationem adigeret, poeta, quo et fortius legentium animos feriret, rei que gestae dignitatem extolleret, ab historiae veritate discessionem fecit hactenus, ut rem tanquam continuo gestam, Augustum adeo Antonio et Cleopatrae e pugna ista fugientibus instantem, obsessamque statim captamque ab eo Alexandriam, tum necem Cleopatrae insequentem traderet. Eodem ordine rem expositam habes apud Flor. IV. 11. Jam initio statim carminis effusio-

ris laetitiae sensum, quo contactus ad canendum accesserat, prae se ferens poeta ad communem hilaritatem sodales exhortatur, diemque festis epulis celebrandum indicit. His enim patriae quemque amantissimum nunc vacare, omnique omnino laetitiae genere certare oportere, propulsato, quod metu omnium continuisset animos, patriae periculo. Quum enim Cleopatra imperii Romani potiundi spem impotenti animo concepisset, ab hac, superata atque incendio absumpta ejus classe, tam turpiter dejecta est, ut fuga vitae suae consulere necesse haberet, eoque tandem inopiae, instante Octaviano, redigeretur, ut, ne in hostium potestatem veniret, ipsa sibi manus inferret. Eminent hoc carmen vividissimæ rerum expositione, adfectuum vi, eloquentisque ornatu splendido. In adornando vero Cleopatrae caractere sensum plane Romanum sequutus videri debet poeta. Evertendae enim reip. Romanae consilium non poterat, quin civi Romano, qui Capitolii arcem aeternam caputque imperii orbis terrarum haberet, temerarium videretur, cujus tamen temeritatis culpam idem a Cleopatra, quod ex pers muliebris metus voluntariam mortem ignominiosae praeferret, satis redemptam judicabat. Ita fere de Antonio Vellei. II. 87. Antonius se ipse non segniter interemit; adeo ut multa desidiæ crimina una morte redimeret. Ceterum comparent cum h. c. Nostri V. 9. Virg. Aen. VIII. 675. et Propert. III. 11. et IV. 6.

A d n o t a t i o n e s .

v. 1 sqq. Effrenis laetitiae sensum, quo ad canendum excitatus erat poeta, ipsa oratio per breves sententias præcipitata

mire adjuvat; cui insuper vim addit τὸ *nunc* repetitum et *v. erat*,
 de quo statim. Generalis sententia erat: hilariter hunc festum
 agamus diem! Pro hoc statim, quibus animum exhilarari vult,
 commemorat vinum, saltationem, epulas: fere ut I. 36. 11 sqq.
 Initium fluxisse videtur ex Alcaei similis argumenti carmine, cu-
 jus primos vv. servavit Athen. X. 8. νῦν χρῆ μεθύσκειν, καὶ τινα
 πρὸς βίαν πίνειν, ἐπειδὴ κάτθανε Μῦρσιλος. — *pulsanda tellus*,
 saltandum, tripudiandum (ut I. 4. 10. adde I. 36. 12. Ovid. A.
 A. 1. 112. Fast. VI. 330.) *pede libero*, libere, effuse, ut ani-
 mum metu liberatum decet. Nam ad totum animi habitum hoc
 epith. pertinet. Propert. IV. 6 61. in eadem re: *prosequitur can-
 tu Triton, omnesque marinae plauserunt circa libera signa De-
 ae*, h. laetitiae signa plausu edidere. Pessime ibi Intpp. Sic
 ποῦς ἀνόσιος Eurip. Hel. 875. *pes inimicus* Prop. II. 6. 38. *super-
 bus* Senec. Med. 253. *injuriosus* supra 35. 13. et sic centies. Mi-
 nus commode alii h. l. interpretantur: *pede libero* a catenis, quae
 a Cleopatra timendae erant, s. recuperata libertate. — 2. nunc
 epulae adparentur splendidae ac magnificae pro diei solennitate.
 Docte et angusta specie hoc poeta extulit, orationis colore a sup-
 plicationum caerimoniis desumpto. Decreta enim ad pulvinaria De-
 orum vel ob res feliciter gestas vel ad ipsorum iram prodigiis
 aut calamitate publica manifestatam placandam supplicatione De-
 orum statuae in lectis circa aras collocari, iisque amplissimae
 dapes adponi solebant. Ubi igitur ad gratias Diis agendas ea fie-
 ret, privata cum publica certabat laetitia, festis epulis aliisque
 prodita. Cic. in Catil. III. 10. *quoniam ad omnia pulvinaria
 supplicatio decreta est, celebratote illos dies cum conjugibus
 et liberis vestris*; laudante jam Lamb. Eodem orationis splendo-
 re ac dignitate solennes epulas devicta Cleopatra indicit Prop.
 IV. 6. 1 sqq. Alii proprie h. l. accipiant, veramque a poeta sup-
 plicationem edici existimant. Sed haec parum commode inter-
 jecta esset aliis, quae ad privatam laetitiam spectant; tum car-
 men est ad Sodales, non ad populum Rom. ut III. 14. ubi multo
 graviolem ingenii incessum in eadem re suadenda deprehendas.
 — *Saliarès dapes*, epulae opiparae et magnificae. Hinc *epulari
 Saliarem in modum* proverbialiter Cic. Att. 5. 9. v. Torrent. —
ornare pulvinar dap. instruere, adponere dapes pulv. — *tempus
 erat*, est, sed alterum eleganter animum laetitiae testificandae
 vel minimam moram impatientius ferentem depingit, Aristoph.

Eccles. 879. *τι πορ' ἀνδρῶν οὐκ ἤξουσιν; ἀρα δ' ἦν πάλαι.* Senec. Med. 111. *Multifidam jam tempus erat succendere pinum.* Propert. II. 8. 16. *magni nunc erat oris opus.* ubi v. Broukh. Idem elegans usus partic. *dudum et jamdudum*, v. c. Ovid. A. A. II. 457. *Candida jamdudum cingantur colla lacertis.* Tib. III. 6. 63. *Jamdudum Syrio madefactus tempora nardo debueram ser-tis implicuisse comas.* Alii graecismo rem expediunt, parum oportune, arbitror.

v. 5 sqq. Quod antea, rep. in summum discrimen adducta, *nefus*, impium fuisset, civem Romanum dedecisset. Pro hac vulgari transeundi forma docte poeta sententiam priorum vv. alia idea speciali, qua vitam jucundam in genere designat, iterum repraesentat. *Caecubum* pro quovis nobiliori vino, quod adeo festa tantum luce bibatur, *repostum ad festas dapes* V. 9. 1. cf. Prop. III. 6. 63. Tib. II. 1. 27. *depromere* (v. ad I. 9. 7.) e *cella avita*, in qua vinum ab avo reconditum fuerat, adeoque vetustam. *Testam paternam* similiter dixit Tibull. I. 10. 48. — 6 sqq. Splendide, pro, dum Cleopatra reip. Romanae interitum parabat. Pro republica est *Capitolium*, cum delectu; nam aeternitatis illud rei Romanae certissimum pignus habebatur. v. III. 3. 42. et III. 30. 8. *Hinc ruinae ejus dementes*, feminae dementis, quas non nisi demens animo struere possit. — Quo everso, *Funus*, finem se simul imposituram sperabat *Imperio* Romanorum in universum terrarum orbem. Plus dignitatis habet, si ita accipias, quam si simpliciter de evertenda rep. Romana cogites. Ita quoque Vellei. II. 85. *Advenit deinde maximi discriminis dies, quo Caesar Antoniusque productis classibus pro salute alter, in ruinam alter terrarum orbis dimicavere.* Ceterum colorem orationis e Nostro duxit Valer. Max. V. 2. de Coriolano. *funus et tenebras Romano imperio minitantem*; unde patet, legi deberet: *funus et ruinas* cet. Facile vero intelligitur, ad invidiam rei augendam haec a poeta ita adornata esse; nam non tam excindi populum Romanum volebat Cleopatra, quam ei imperare, regni sede Alexandriam translata. Res satis nota e Dione L. 7. adde Propert. III. 11. 29. sqq. Flor. IV. 11. — 9. cum spadonum turba, quos et in consilium adhibebat, et exercitiis praefecerat. Infra V. 9. 13. *Romanus miles — spadonibus servire rugosis potest.* Indignitatem rei ipsa oratione auxit poeta. Nam istum spadonum comitatum *gregem* vocat per contemptum (ut Sues-

ton. Tit. c. 7. *libido propter spadonum greges suspecta in eo erat.*) eumque *contaminatum*, impura libidine attritum (Propert. de Cleopatra III. 11. 30. *et famulos inter femina trita suos*, eadem virulentia) impurum, infamem. Apte Tacit. Annal. XV. 37. *Uni ex illo contaminatorum grege in modum solennium conjugiorum denupsisset*, laudante Bentl. Alii ad exirationem trahunt. — *turpium morbo* turpi morbo infamium, morbosorum, *πυθιαῖον*. Nam *morbus*, ut Gr. νόσος, πῦδος, de impura libidine dicitur. Catull. LVII. 6. *Morbosi pariter, gemelli utriusque*. Senec. ep. 83. *impudicus morbum confitetur ac publicat*. φιλικαῖδα νόσον habes in Callimach. Epigr. XLIX. 4. Possis etiam epith. *turpium* ad corpus s. faciem rugis inde ante tempus deformatam trahere: qua eadem vi *rugosos spadones* Noster dixit V. 9. 13. et *frontem hispidam* IV. 10. 5. adde Claudian. in Eutrop. II. 67. — 10. *quidlibet . . . ebria*, rebus secundis in summam spem imperii Romani potiundi adducta. *Impotens* est is, qui sibi temperare, modum servare nequit, veluti in laetitia (Liv. XXX. 42. *ex insolentia, quibus nova bona fortuna sit, impotentes laetitiae insanire.*) hinc *impotens sperare*, in sperando, quae immodicas spes animo conceperat, quae, qua erat animi impotentia, quidlibet se adsequi posse confisa erat. — *ebria* docte pro insanians, mente prorsus alienata, impos sui et hoc graviter pro, elata, animosa, insolens facta *fortuna dulci*, fortunae blanditiis. Sic μεθύων πληγαῖς Amycus acceptis vulneribus impos sui factus, ἀμηχανῶν dicitur Theocr. XXII. 98. μεθύων ἔρωτι, h. ἀκρατῆς ἔρωτων, Anacr. in fr. p. 279. ut *ebrii* amore *ocelli* Catull. XLV. 11. et sim. Sunt, qui epith. *dulci* ad v. *ebria* poetam alluisse existiment. Sed poetis *dulcia* omnino dicuntur ea, quae animum oblectant, vel adpectu laeta sunt. Ceterum non tam res feliciter gestae Cleopatram in spem regni erexerant, quam amor Antonii, qui imperium Romanum pretium libidinum (Flor. IV. 11.) ei promisisset. Igitur de hoc *fortuna dulcis* unice capiendum.

v. 12 sqq. Spem tamen istam abiecit, classe ab Octaviano ad promontorium Actiacum graviter adflicta. — *minuit furorem* dispulit, excussit animo insaniam adfectati imperii, spem regni impotenti animo conceptam, quod *vix una navis sospes* evasisset, servata esset *ab ignibus*, quibus reliquae absumtae essent, quod tota pacne classis igni deleta esset. Rem tradit Dio L. 31. et alii. Spectant adeo haec ad Antonii classem, quae, ab eo de-

serta, in longum fortissime pugnandi perseveraret constantia, ac paene tota cremaretur. Cleopatra enim cum LX navibus, vix inuito proelio anfigerat. Quarum quidem, nullius quippe ad fortunam belli iterum tentandam momenti, nullam rationem habuit Horatius, ut poeta; graviter tamen ideo adcusatus a T. Fabro Epist. II. 55. — *Mentem lymphatam*, lymphatico metu, s. vano terrore correptam. Ovid. Halient. 49. *animalia — vari quantiunt lymphata timores*. Seneca ep. 13. *nulli tam perniciosi — quam lymphati metus sunt: ceteri enim sine ratione, hi sine mente sunt*. *Lymphati* enim dicuntur subito Nymphae ad spectu consternati, ab eaque in furorem acti, οἱ κατεχόμενοι Νύμφαις (ut Hesych. v. Νυμφόληπτοι) seu, ut Ovid. Her. IV. 17. *quas Dryades Faunisque bicornes numine contactas attonuere sui*; tunc omnino mente alienati, atque ita perturbati, ut prae consilii inopia caeco pavore corripiantur. Jam lymphaticum s. inanem timorem Cleopatra prodiderat, cum vix inuito proelio, rebus adhuc integris, fugam statim cum navibus suis moliretur; cuius timoris atque adeo amentiae causam ad ebrietatem poeta retulit, ut simul profligatam ejus luxuriam notaret. — *Mareoticum* vinum, ad Mareotidem paludem. v. Strabo XVII. d. 1150. cf. Heyn. ad Virgil. G. II. 91. — *redegit in s. ad veros timores*, effecit, ut haud temere amplius timeret, verum ipsius animo incussit timorem. Proprie esse videtur: dispulit insaniam Mareotico menti offusam hactenus, ut, cum antea sine causa trepidasset Cleopatra, nunc vere se ad incitas redactam intelligeret. — *adurgens* premens, proxime insequens eam *ab Italia*, quam classe petitura fuerat, adeoque retro *volantem* praecipiti fuga ablatam. Ita jungere praestat, quam *ab Italia remis adurgens*, quod languidius videtur, etsi ad rei veritatem dictum foret. Nam Caesar anni sequentis demum initio ex Italia reversus Alexandriam petiit Dio LI. 5. Horatius tamen ita rem adornasse videtur, ut praeter Liburnas naves et ipse Caesar statim post pugnam Actiacam Cleopatram persecutus sit. Neque aliter Flor. IV. 11. *Prima dux fugae regina — sed instare vestigiis Caesar — prope manu tenebantur*. — 17. Comparatio HomERICA II. χ. 139. 59. Πηλεΐδης δ' ἐπέρουσε — ἥτε κίρκος ὄρεσφιν, ἐλαφρότατος πτετηνῶν, ῥήϊδιος οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν. cf. Eurip. Androm. 1141. Ovid. A. A. I. 117. *molles timidas, imbelles* (IV. 4. 31.) communi animalium timidorum epitheto. v. ad I. 15. 31. — *citus* cursa concitato persequens, vestigiis instans.

— *nivalis* cum delectu, nam per hiemem venari solesse. Hinc nives ac frigoris constanter in venatus descriptione mentio fit. v. ad I. 1. 25. et V. 6. 7. Sed negant omnino hoc epith. in Thessaliam, mitiori caelo subjectam, cadere, ideoque *Amonium* de Thracia, quam ab Aemo, ejus monte, sic adpellatam volunt, interpretantur, invito usu loquendi atque analogia. Montanas vero Thessaliae regiones nive *conspitas* fuisse plura veterum evincunt testimonia. *Ossa pruinosa veaxit* glacialis *Olympum* Claudian. de R. Prof. II. 257. adde in Ruf. II. 181. Stat. Ach. I. 476. de Achille: *quis eum Aemoniis sub vallibus alter creverit, effoda reptans nive.*

20. *Ut catenis daret*, in vincula conjiceret, omnino pro, ut viva ea potiretur, eamque triumphali pompae reservaret. Quod Augusti consilium diserte tradit Plutarch. Ant. p. 952. τὸν Προκουλάγιον ἐπεμψε κελεύσας, ἢν δύνηται, μάλιστα τῆς Κλεωπάτρας ζώσης κρατῆσαι. Καὶ γὰρ ἐφολεῖτο περὶ τῶν χρημάτων, καὶ μέγα πρὸς δέξαν κηεῖτο τοῦ Σπριάμβου καταγαγεῖν ἐκείνην. Quod ipsum poeta innuit per catenas s. vincula Cleopatrae injicienda. Stat. Silv. III. 2. 119. *anguisferumque anguem, blando qua morsa veneno Aetias Ausonias fugit Cleopatra catenas.* Nam catenati pompam triumphalem devicti hostium duces ornabant, mox in carcere necandi. cf. V. 7. 4. Eodem colore Senec. Troad. 152. *Non adsuetus ad sceptras manus post terga dabit: currusque sequens Agamemnonios — lactis fiet pompa Mycenis.* Propert. III. 9. 52. *Accepere tuos Romula vincla manus* de Cleopatrae imagine in triumpho pompa circumlata. Unica *monstri* adpellatione poeta summa ἐπιγραφὴ totam Cleopatrae, feminae profusissimae luxuriae, libidinis incestae (e Romanorum sensu, v. c. Lucan. VIII. 693.) atque in-expletas, tum animo impotentissimae, adeo, ut, quae mulier, eaque externa esset, (Lucan. X. 66. *Leucadioque fuit dubius sub gurgite casus, an mundum, ne nostra quidem, matrona teneret.*) Romano totiusque adeo orbis terrarum imperio inhiaret, hocque ab Antonio libidinum pretium pacta esset, (Flor. IV. 11. *Haec mulier Aegyptia ab ebrio imperatore pretium libidinum Romanum imperium petit.* cf. Prop. III. 11. 31) imaginem absolvit. Inde Flor. l. l. *Antonius — totus in monstrum illud, ut mente, ita animo quoque et cultu desciverat.* De Catilina similiter Cic. in Cat. II. 1. *nulla jam pernicietas a monstro illo atque prodigio moenibus comparabitur. Fatale pestiferum,*

exitiosum reip. Romanae. Optime totum hunc locum illustrat Lucan. X. 59. 60. de Cleopatra: *Dedecus Aegypti, Latii feralis Erinnyis, Romano non casta malo.*

v. 21 sqq. Illa autem indignum rata hoc modo perire, gloriose vitam exitum, ense arrepto, tentavit; cumque mori decrevisset, non ignotos maris aut Nili recessus, in quibus delitesceret, sed regiam animo plane regio petiit, ibique regali induta cultu mortem sibi, admota corpori aspide, conscivit. Quam diversa ab hac pedestri poetica sit ratio, maxime in sententiarum nexu, facile animadvertas. — *generosius*, mortis genere, quod magis reginam deceret, quam quo ignominiose per triumphum, manibus revinctis, ducta in carcere adliceretur. — 23. Inverse: fortiter ensem manibus tractavit, quo se peremtura fuerat. Vim enim sibi, prolato telo, inferre conabatur, Proclejum, qui se ad Octavianum ducturus esset, conspicata, qui illud manibus ejus vix extorsit. Plutarch. l. 1. — *muliebritor* e sexus sui imbecillitate, timida indole. *muliebris metus expertem* Cleopatram *spiritum reddidisse* similiter dicit Vellei. II. 87. — *nec classe*, quacum e proelio effugerat, *cita* citato cursu, fuga praecipiti *paravit*, paravit, quaesivit, petiit, *oras latentes*, latebrosa loca, tutos recessus, quo Augustus non secuturus fuisset. Adfert quidem Plutarch. p. 948. de transvehendis e Nilo in sinum Arabicum navibus eam primo cogitasse, et inde Arabiam vel Hispaniam (Dio Ll. 10.) petere voluisse; abjecisse tamen illud consilium, cum naves aliquot, primum transmissas, ab Arabibus Petraeis combustas audisset. *Praeparatae* ejus in *Oceanum fugae* meminit quoque Flor. l. 1. Sed suppressit haec poeta, ne generosae Cleopatrae indoli in voluntariae mortis, etsi et vita offerretur, consilio capiendo, et maxime in dissimulando, quod adeo neque regno amisso superstes esse, nec ad triumphum deduci sustineret, insigniter proditae quidquam detraheret. Cf. Obs.

v. 25 sqq. Quin, quum statim post pugnam Actiacam de morte sibi consciscenda deliberasset, camque decrevisset, tanto *ferocior* animosior inde facta (colorem inde petiit Stat. Theb. XII. 760. *Jam letale furens, atque audax morte futura;* et VII. 699. *vires fiducia leti suggerit, inde viro majoraque membra, dissi- que laetior.*) *ausa* est *visere* adspicere, intrare sustinuit *regiam aulam jacentem*, afflictam, prostratam (*Sic jacens regnum* Senec. Troad. 54.) *exquisite*, ex intimo Cleopatrae sensu, quem

ipsa dissimulabat *vultu sereno*, ad lactantiam composito, quo ipso animum magnum et fortem prodebat. Praeclara vero oppositio est in *ausa vultu sereno et jacentem regiam*. Ad rem v. Dio LI. 5. — *fortis*, fortiter, forti animo *tractare*, manibus versare, tangere, corpori admoveere *serpentes asperas*, iratas, noxias. cf. Virg. Ge. III. 433. — 27. ut morsu earum venenato periret. — *atrum* mortiferum, exitiosum. Sic *atra lues*, *atra fumes*, *atra cura* et sim. cf. Virg. Ge. II. 150. Aen. II. 221. — *corpore combiberet*, corpus imbiberet, inficeretur veneno. Dum corpus in genere nominat, et ipse, qua parte venenum admiserit Cleopatra, in medio relinquere videtur; nisi poeta verba, (v. 26. *asperas tractare*) ad eorum sententiam trahenda existimes, qui Cleopatrae brachium ab aspide, (nam in hoc serpentum genere fere consentiunt, veluti Plutarch. p. 955. Vellei. II. 87. Flor. IV. 11. cf. Morgagni Opusc. II. 29.) antea lacessita, admorsum statuunt. Κενθήματα λεπτὰ in ejus brachio adparuisse diserte tradit Dio LI. 14. Unde et in triumpho Cleopatrae imaginem adligatis brachio aspidibus circumlatam fuisse decet Prop. III. 9. 53. *brachia spectavi sacris admorsa colubris, et trahere occultum membra sorporis iter*, ubi v. Burm.

v. 30 sqq. Ne captiva Romam ad triumphum duceretur. Ornate singula. *Invidens*, φθονούσα, quod invideret, quod victoriae inde ornamentum accedi nollet, adeoque turpe, ignominiosum sibi existimans, *Liburnis* navibus *deducti triumpho* ad triumphum. *Liburnae* naves parva ac velocia navigia, ad eorum similitudinem facta, quibus olim Liburni, piraticam facientes usi essent Biremes fere fuisse ostendit Luciani locus T. II. p. 403. ed. Reiz. ταχυναντοῖν σκάφος, τούτων τῶν δικρήτων, οἷς μάλιστα χρῆσθαι Λιβυροὶ δοκοῦσιν. De eorum celeritate Sil. XIII. 240. sqq. *Quanta est vis agili per caerula summa Liburnae, quae, pariter quoties revocatae ad pectora tonsae percussere fretum, ventis fugit ocior, et se, quam longu est, uno remorum praeterit ictu*. Atque horum maxime opera Antonii naves apud Actium disjectas fuisse, Dio et alii testantur. H. I. ideo potissimum memorantur, quod Augustus iis ad reginam persequendam capiendamque usus esset. — *saevis*, hostiliter insequentibus, hostilibus, ornat simpliciter. Alii tamen hoc epith. inducti non de Liburnis navibus sed de Liburnorum copiis, quae in Augusti classe fuissent, hic agi existimant; sed altera ratio magis poetica est. ac verior,

quam navibus istis Romani potissimum vicerint. — 31. *privata*, pristina dignitate spoliata, Adposite Zenob. Cent. V. p. 121. ed. Schott. ἡ δὲ Κλ. αἰρουμένη μᾶλλον ἐντιμῶς ἀποθανεῖν, ἢ ἐν ἰδιωτικῇ ἐξέσει ἐπὶ θεῶν ἀτιμασθῆναι, ἀνελεῖν ἐαυτὴν ἐμέλησεν, quae maximam partem hausta sunt e Dione LI. 11. — *superba* ad adparatam triumphi magnificentum spectat; tum et animum triumphantis declarat. v. J. 35. 3. *Sic superbos* victoriae nuntios dixit IV. 4. 69. — *non humilis mulier*, generosae indolis, quod regina mori mallet, quam, regno exuta, victoris triumphum ornare. Facit huc Livii fragmentum, quod Porphyr. ad h. l. servavit: „Nam et T. Livius refert, illam, cum de industria ab Augusto indulgentius tractaretur, identidem dicere solitam, οὐ θριαμβεύσομαι.“ Similia tradit Flor. IV. 11. extr.

ARGUMENTUM. XXXVIII.

Simplicitatem in convivio adornando commendaturus poeta speciali eam idea, quam ipsum anni tempus suppeditaret, eleganter ita expressit, ut nimiam pueri in conquirendis rosis, quae jam fere defloruissent, sedulitatem increpet, solamque myrtum, cujus facillima copia sit, coronis nectendis adhibere jubeat. Qua ad puerum apostrophe facta tantum abest, ut carminis virtus elevetur, ut putant nonnulli, ut ea potius juvetur atque animetur. Omnino in tradenda communi, quam vocant, sententia ita fere versatur Horatius, ut eam semper rei, loco, ac tempori adcommo- det, eique in rem praesentem versae novum vigorem, novamque gratiam hoc artificio adstruat. Oratio tersa et compta, simplex tamen munditiis, quasi verita, ne ipsa

operosiore cultu argumenti vim jugulet atque enervet.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 sqq. *Odi* cum vi, pro, minime delector, non adposito *Persicos adparatus*, splendidum, luxuriosum convivandi morem, Persis fere proprium. De Persarum *τροφῆ* ac *πολυτελείᾳ* in a. b. parandis epulis nota omnia. cf. Athen. IV. c. 10 et 11. Valer. Max. IX. 1. qui sua hausit e Theophr. vel Sobisio, e quo ista laudat Athen. l. l. p. 144. — *philyra* interior tiliae tunica s. membranula nectendis floribus adhibita. Ovid. Fast V. 337. *Ibrius incinctus philyra conviva capillos. Coronae* adeo *philyrae* nazae sunt, quibus varii flores intextae sunt, *sutiles* proprie dietae; v. Martial. IX. 91. 6. *plectiles*, Plaut. Bacch. I. 37. h. l. est myrtus cum rosis, quae maxime ad convivales coronas adhibebantur. Similis generis et usus coronae erant, quae Lesbii *ὑποθουμιάδας* vocabant, teste Phileta apud Athen. XV. p. 678. *Φιλήτας ἐν Ἀττικῶν τοῖς ὑποθουμιάδας Λεσβίου φησὶ καλεῖν μυρσίνης κλῆρα, περὶ ὃν κλέκειν ἴα καὶ ἄλλα ἄνθη.* — 3. Vulgare erat: mitte sectari rosam, quo cet. *Mitte* noli, ut saepius. — *Sectari*, exquirere, investigare, *quo locorum* sicubi rosa aliqua *sera*, quae serius effloruerit, *morretur*, adhuc exstet, reperiatur. De hoc insano Romanorum luxu, qui longe quaesita alienique temporis delicias maxime adpeterent adposite Lucian. Nigrim. T. 1. p. 73. *τούτους γὰρ εἶναι, τοὺς — τὸν οἶνον ἐν τοῖς συμποσίοις μετὰ κρόκων καὶ ἀρωμάτων ἐκχέουτας, τοὺς μέσου χειμῶνος ἐμπικνωλαμένους ῥόδων, καὶ τὸ σπλίνεν αὐτῶν καὶ τὸ παράκαιρον ἀγαπῶντας, τὸ δὲ ἐν καιρῷ, καὶ κατὰ φύσιν, ὡς εὐτέλης ὑπερφηνοῦντας.* Seneca ep. CXXII. *Non vivunt contra naturam, qui hieme concupiscunt rosam?* Adde Martial. IV. 28. 4. VI. 80. Senec. Ep. CXXII.

v. 5 sqq. Simplicissima structura fuerit: *curo*, *μέλει μοι*, cupio, volo, jubeo, ut *nihil* florum *myrto simplici*, soli *adlabores*, adjicias, sed alterum nimium pueri in conquirendis rosis studium bene declarat; quo et spectat *sedulus*, sedulo, quod τῷ *adlabores* jungendum. *Myrtus simplex*, corona, quae e sola myrti fronde contexta est. *Duplicem* contra, e duplici materia, *auro gemnisque*, confectam dixit Virgil. Aen. 1. 655. — *te ministrum*

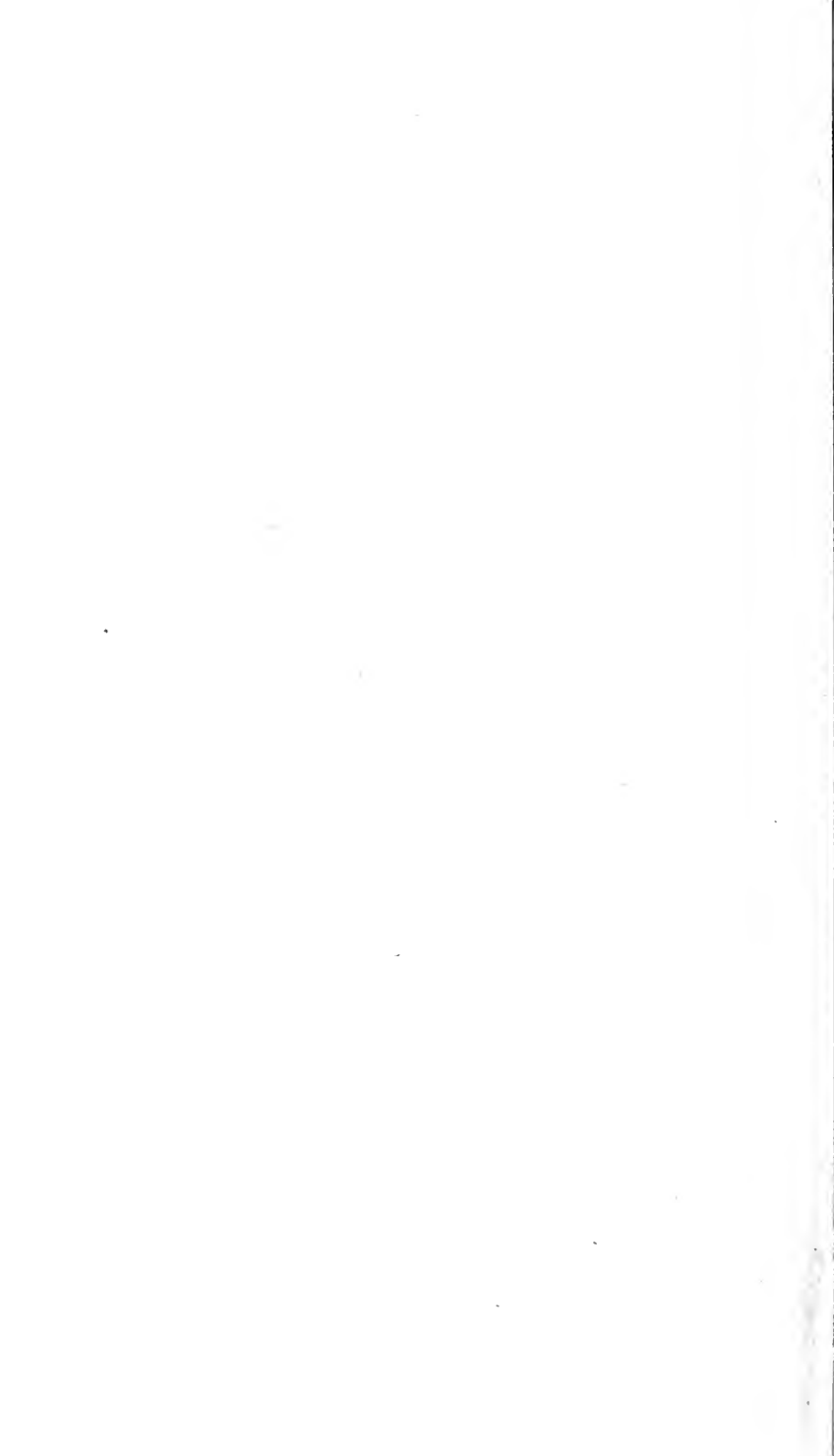
ministeria tantum (temperandi et porrigendī pocula) obeuntem quomodo dedecet myrtus, quam nec ipse fastidiam, qua ego, qui convivor, satis mihi cultus videor. Vides suaviter opponi *ministrum* et *bibentem*. *Minister* absolute de *οὐροῦ* ut Tibull. III. 6. 57. In *vite* suavis pictura est, et praeclare simplici, quem puero commendat, adparatui convenit. Cogita vero vitem ulmo vel populo adnexam, sicque satis *arctam*, h. arctis pampinis ac ramis densam umbram efficientem. Possis etiam de hypampelo, s. pergula vitigenia accipere; de qua v. Heyn. ad Virg. Cop. 8.

Q. HORATII FLACCI

C A R M I N V M

LIBER SECUNDVS.

I.

AD ASINIUM POLLIONEM.

- M**otum ex Metello consule civicum
 Bellique causas et vitia et modos,
 Ludumque Fortunae, gravesque
 Principum amicitias et arma
- Nondum expiatis uncta cruoribus, 5
 Periculosae plenum opus aleae
 Tractas, et incedis per ignes
 Suppositos cineri doloso.
- Paullum severae Musa tragoediae
 Desit theatri: mox, ubi publicas 10
 Res ordinari, grande munus
 Cecropio repetes cothurno,
- Insigne maestis praesidium reis,
 Et consulenti Pollio curiae,
 Cui laurus aeternos honores 15
 Dalmatico peperit triumpho.
- Jam nunc minaci murmure cornuum
 Perstringis aures: jam litui strepunt:
 Jam fulgor armorum fugaces
 Terret equos equitumque vultus. 20

Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum subacta
Praeter atrocem animum Catonis.

Juno, et Deorum quisquis amicior 25
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Retulit inferias Jugurthae.

Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia proelia
Testatur, auditumque Medis 30
Hesperiae sonitum ruinae?

Qui gurges, aut quae flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae
Non decoloravere caedes?
Quae caret ora cruore nostro? 35

Sed ne, relictis, Musa procax, jocis,
Caeae retractes munera Naeniae:
Mecum Dionaeo sub antro
Quaere modos levioere plectro.

II.

AD CRISPUM SALLUSTIUM.

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris; inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Vivet extento Proculejus ævo 5
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

Latus regnes avidum domando 10
Spiritus, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, et uterque Poenus
Serviat uni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi 15
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.

Redditum Cyri solio Phraatem
Dissidens plebi numero beatorum
Eximit Virtus, populumque falsis 20
Dedocet uti

Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

III.

A D D E L L I U M.

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laelitia, moriture, Delli,

- Seu maestus omni tempore vixeris, 5
Seu te in remoto gramine per dies
 Vestos reclinatum bearis
 Interiore nota Falerni.
- Qua pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant 10
 Ramis, et obliquo laborat
 Lympha fugax trepidare rivo:
- Huc vins, et unguenta, et nimium brevis
Flores amoenos ferre jube rosae,
 Dum res et aetas et Sororum 15
 Fila trium patiuntur atra.
- Cedes coëmtis saltibus et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit,
 Cedes, et exstructis in altum
 Divitiis potietur heres. 20
- Divesne prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
 De gente, sub divo moreris,
 Victima nil miserantis Orci.
- Omnes eodem cogimur: omnium 25
Versatur urna; serius ocius
 Sors exitura, et nos in aeternum
 Exsilium impositura cymbae.

AD XANTHIAM PHOCCENAM.

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phocœu! Prius insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem;

Movit Ajacem Telamone natum 5
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,

Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, et ademptus Hector 10
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Grajis.

Nescias, an et generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certe genus et penates 15
Maeret iniquos.

Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam; neque sic fidem
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda. 20

Brachia et vultum teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit aetas
Claudere lustrum.

V.

Nondum subacta ferre jugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.

Circa virentes est animus tuae
Campos juvencae, nunc fluviiis gravem
Solantis aestum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicio

Praegestientis. Tolle cupidinem
inmitis uvae: jam tibi lividos
Distinguet Auctumibus racemos
Purpureo varius colore.

Jam te sequetur: currit enim ferox
Aetas, et illi, quos tibi demserit,
Adponet annos; jam proterva
Fronte petet Lalage maritum

Dilecta, quantum non Pholoë fugax
Non Chloris, albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusve Gyges;

Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum solutis
Crinibus ambiguoque vultu.

VI.

AD SEPTIMIUM.

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuat unda:

Tibur, Argeo positum colono, 5
Sit meae sedes utinam senectae;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiaeque.

Unde si Parcae prohibent iniquae, .
Dulce pellitis ovibus Galaesi 10
Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalantho.

Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat 15
Bacca Venafro.

Ver ubi longum tepidasque praebet
Jupiter brumas: et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis. 20

Ille te mecum locus et beatae
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

A D P O M P E I U M.

O saepe mecum tempus in ultimum
 Deducte, Bruto militiae duce,
 Quis te redonavit Quiritem
 Dis patriis Italoque caelo.

Pompei, meorum prime sodalium? 5
 Cum quo morantem saepe diem mero
 Fregi, coronatus nitentes
 Malobathro Syrio capillos.

Tecum Philippos et celerem fugam:
 Sensi, relicta non bene parmula; 10
 Quam fracta Virtus, et minaces
 Turpe solum tetigere mento.

Sed me per hostes Mercurius celer
 Denso paventem sustulit aëre:
 Te rursus in bellum resorbens 15
 Unda fretis tulit aestuosis.

Ergo obligatam redde Jovi dapem,
 Longaque fessum militia latus
 Depone sub lauru mea, nec
 Parce cadis tibi destinatis. 20

Oblivioso levia Massico
 Ciberia exple: funde caparibus
 Unguenta de conchis. Quis adeo
 Deproperare apio coronas

Curatve myrto? quem Venus arbitranti 25
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

VIII.

A D B A R I N E N.

Ulla si juris tibi pejerati
Poena, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres vel uno
Turpior ungui:

Crederem. Sed tu, simul obligasti 5
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.

Expedit, matris cineres opertos 10
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum caelo, gelidaque Divos
Morte carentes.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido
Semper ardentes acuens sagittas 15
Cote cruenta.

Adde, quod pubes tibi crescit omnis;
Servitus crescit nova; nec priores
Impiae tectum dominae relinquunt
Saepe minati. 20

Te suis matres metuunt juvenis,
Te senes parci, miseraeque nuper
Virgines nuptae, tua ne retardet
Aura maritos.

IX.

A D V A L G I U M.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros: aut mare Caspium
Vexant inaequales procellae
Usque; nec Armeniis in oris,

Amice Valgit, stat glacies iners 5
Menses per omnes; aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.

Tu semper urgues flebilibus modis 10
Mysten adentum; nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.

At non ter aevo functus amabilem
Ploravit omnes Antiochum senex 15
Annos: nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiae sorores

Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum: et potius nova
Cantemus Augusti tropaea
Caesaris, et rigidum Niphaten. 20

Medumque flumen, gentibus additum
Victis, minores volvere vortices;
Intraque praescriptum Gelonos
Exiguus equitare campis.

X.

A D L I C I N I U M.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urguendo, neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Litus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

5

Saevis ventis agitur ingens
Pinus: et celsae graviore casu
Decidunt turres: feriuntque summos
Fulgura montes.

10

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene praeparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Jupiter, idem

15

Submovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit: quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.

20

Rebus angustis animosus atque
Fortis adpare: sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

XI.

AD QUINCTIUM.

Quid bellicosus Cantaber, et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Hadria
Divisus objecto, remittas
Quaerere: nec trepides in usum

Poscentis aevi pauca. Fugit retro 5
Levis Juventas, et Decor; arida
Pellente lascivos Amores
Canitie facilemque Sombum.

Non semper idem fletibus est honor 10
Vernis; neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid aeternis minorem
Consiliis animum fatigas?

Cur non sub alta vel platano, vel hac 15
Pinu jacentes sic temere, et rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo

Potamus uncti? Dissipat Evius 20
Curas edaces. Quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula praetereunte lympha?

Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in contum Lacaenae
More comam religata nodum.

XII.

AD MAECENATEM.

Nolis longa ferae bella Numantiae,
Nec durum Hannibalem, nec Siculum mare
Poeni purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharae modis:

Nec saevos Lapithas, et nimium mero 5
Hylaeum: domitosve Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus

Saturni veteris: Tuque pedestribus 10
Dices historiis proelia Caesaris,
Maecenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.

Me dulcis dominae Musa Licymniae
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis 15
Fidum pectus amoribus:

Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianae celebris die. 20

Num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
 Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes,
 Permutare velis crine Licymniae,
 Plenas aut Arabum domos?

Dum flagrantia detorquet ad oscula
 Cervicem, aut facili saevitia negat,
 Quae poscente magis gaudeat eripi,
 Interdum rapere occupat. 15

XIII.

I N A R B O R E M.

Ille et nefasto te posuit die,
 Quicumque primum, et sacrilega manu
 Produxit, arbos, in nepotum
 Perniciem, obprobriumque pagi.

Illum et parentis crediderim sui 5
 Fregisse cervicem, et penetralia
 Sparsisse nocturno cruore
 Hospitis; ille venena Colcha,

Et quidquid usquam concipitur nefas,
 Tractavit: agro qui statuit meo 10
 Te triste lignum, te caducum
 In domini caput immerentis.

Quid quisque vitet, numquam homini satis
 Cautum est, in horas. Navita Bosporum
 Poenus perhorrescit, neque ultra 15
 Caeca timet aliunde fata;

Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum
Robur: sed improvisa leti
Vis rapuit, rapietque gentes. 20

Quam paene furvae regna Proserpinae,
Et judicantem vidimus Aeacum:
Sedesque discretas piorum; et
Aeoliis fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus; 25
Et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
Dura fugae mala, dura belli.

Utrumque sacro digna silentio
Mirantur Umbrae dicere: sed magis 30
Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.

Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis 35
Eumenidum recreantur angues:

Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas. 40

XIV.

A D P O S T U M U M.

Eheu fugaces, Postume, Postume,
 Labuntur anni: nec Pietas moram
 Rugis et instanti Senectae
 Adferet, indomitaque Morti.

Non si trecentis, quotquot eunt dies, 5
 Amice, places illacrimabilem
 Plutona tauris; qui ter amplum
 Geryonen Tityonque tristi

Compescit unda, scilicet omnibus,
 Quicumque terrae munere vescimur; 10
 Enaviganda, sive reges
 Sive inopes erimus coloni.

Frustra cruento Marte carebimus,
 Fractisque rauci fluctibus Hadriae;
 Frustra per auctumnos nocentem 15
 Corporibus metuemus Austrum;

Visendus ater flumine languido
 Coeytos errans, et Danaï genus
 Infame, damnatusque longi
 Sisyphus Aeolides laboris. 20

Linquenda tellus, et domus, et placens
 Uxor: neque harum, quas colis, arborum
 Te, praeter invisas cupressus,
 Ulla brevem dominum sequetur. 25

Absumet heres Caecuba dignior
Servata centum clavibus: et mero
Tinguet pavimentum superbum
Pontificum potiore coenis.

XV.

Iam pauca aratro jugera regiae
Moles relinquent: undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu: platanusque caelebs

Evincet ulmos: tum violaria, et 5
Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem
Fertilibus domino priori:

Tum spissa ramis laurea fervidos 10
Excludet ictus. Non ita Romuli
Praescriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.

Privatus illis census erat brevis, 8
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privalis opacam 15
Porticus excipiebat Arcton:

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu jubentes et Deorum
Templa novo decorare saxo. 20

XVI.

A D G R O S P H U M.

Otium Divos rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condedit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:

Otium bello furiosa Thrace, 5
Otium Medi pharetra decori,
Grosphæ, non gemmis, neque purpura ve-
nale, neque auro.

Non enim gazæ neque consularis
Submovet lictor miseros tumultus 10
Mentis, et Curas laqueata circum
Tecta volantes.

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum:
Nec leves somnos Timor aut Cupido 15
Sordidus aufert.

Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? Patriæ quis exsul
Se quoque fugit? 20

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura: nec turmas equitum relinquit:
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.

Lactus in praesens animus quod ultra est, 25
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. Nihil est ab omni
 Parte beatum.

Abstulit clorum cita mors Achillem,
Longa Tithonum minuit senectus: 50
Et mihi forsán, tibi quod negarit,
 Porriget Hora.

Te greges centum Siculaeque circum
Mugiant vacuae, tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro 55
 Murice tinctae

Vestiunt lanæ: mihi parva rura, et
Spiritus Grajæ tenuem Camenæ
Parca non mendax dedit, et malignum
 Spernere vulgus. 40

XVII.

AD MAECENATEM.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec Dis amicum est, nec mihi, te prius
 Obire, Maecenas, mearum
 Grande decus columenque rerum.

Ah! te meae si partem animae rapit 5
Maturior vis, quid moror altera?
 Nec carus aequae, nec superstes
 Integer. Ille dies utramque

Ducet ruinam. Non ego perfidum
Dixi sacramentum : ibimus, ibimus, 10
Utcunque praecedes, supremum
Carpere iter comites parati.

Me nec Chimaerae spiritus igneae,
Nec, si resurgat centimanus Gyges,
Divellet unquam. Sic potenti 15
Justitiae placitumque Parcis.

Seu Libra, seu me Scorpius adspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horae, seu tyrannus 20
Hesperiae Capricornus undae :

Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. Te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati

Tardavit alas, quum populus frequens 25
Lactum theatri ter crepuit sonum :
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas 30
Aedemque votivam memento :
Nos humilem feriemus aghnam.

XVIII.

Non ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar :
Non trabes Hymettiae
Premunt columnas ultima recisas

Africa: neque Attali	5
Ignotus heres regiam occupavi:	
Nec Laconicas mihi	
Trahunt honestae purpuras clientae.	
At fides et ingeni	
Benigna vena est; pauperemque dives	10
Me petit; nihil supra	
Deos laceſso: nec potentem amicum	
Largiora flagito,	
Satis beatus unicus Sabinis.	
Truditur dies die,	15
Novaeque pergunt interire Lunae:	
Tu secunda marmora	
Locas sub ipsum funus; et sepulcri	
Immemor, struis demes:	
Marisque Bajis obstrepentis urges	20
Submovere litora,	
Parum locuples continente ripa.	
Quid? quod usque proximos	
Revellis agri terminos, et ultra	
Limites clientium	25
Salis avarus; pellitur paternos	
In sinu ferens Deos	
Et uxor, et vir, sordidosque nates.	
Nulla certior tamen,	
Rapacis Orci sine, destinata	30
Aula divitem manet	
Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus	
Pauperi recluditur	
Regumque pueris: nec satellites Orci	
Callidum Promethea	35
Revexit auro captus. Hic superbum	
Tantalum, atque Tantali	
Genus coërcet; hic levare functum	
Pauperem laboribus	
Vocatus atque non vocatus audit.	40

XIX.

I N B A C C H U M.

Bachum in remotis carmina rupibus
 Vidi docentem (credite posteri!),
 Nymphasque discentes et aures
 Capripedum Satyrorum aculas.

Evoe! recenti mens trepidat metu, 5
 Plenoque Bacchi pectore turbidum
 Laetatur! Evoe! parce, Liber!
 Parce, gravi metuende thyrso!

Fas pervicaces est mihi Thyjadas, 10
 Vinique fontem, lactis et uberes
 Cantare rivos, atque truncis
 Lapsa cavis iterare mella.

Fas et beatae conjugis additum 15
 Stellis honorem, tectaque Penthei
 Disjecta non leni ruina
 Thracis et exitium Lycurgi.

Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
 Tu separatis uvidus in jugis
 Nodo coërces viperino 20
 Bistonidum sine fraude crines.

Tu, quum parentis regna per arduum
 Cohors Gigantum scanderet impia,
 Rhoetum retorsisti leonis
 Unguibus horribilique mala:

Quamquam, choreis aptior et jocis 25
 Ludoque dictus, non sat idoneus

Pugnae ferebaris ; sed idem
Pacis eras mediusque helii.

Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter adterens 50
Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

XX.

AD MAECENATEM.

Non usitata, non tenui ferar
Penna biformis per liquidum aethera
Vates : neque in terris morabor
Longius : invidiaque major

Urbes relinquam. Non ego pauperum 5
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte, Maecenas, obibo,
Nec Stygia cohibebor unda.

Jam jam residunt cruribus asperae
Pelles : et album mutor in alitem 10
Superna : nascunturque leves
Per digitos humerosque plumae.

Jam Daedaleo ocior Icaro
Visam gementis litora Bospori,
Syrtesque Gaetulas canorus 15
Ales Hyperboreosque campos.

Me Colchus, et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus, et ultimi
Noscent Geloni: me peritus
Discet Iber, Rhodanique potor.

26

Absint inani funere naeniae,
Luctusque turpes et querimoniae:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

Argumenta Carminum

et

Adnotationes.

Q. HORATII FLACCI
C A R M I N U M
LIBER SECUNDUS.

C A R M E N I.
ARGUMENTUM.

C. Asinius Pollio, virtute bellica prudentia-
que civili clarissimus, idemque in causis fo-
rensibus agendis exercitatissimus, tragoedia-
rumque scriptor nobilissimus, quum in enar-
randa bellorum civilium, quibus ipse inter-
fuisset, historia occupatus esset, hoc ad eum
carmen scripsit Horatius; cujus descriptio,
si rerum ac verborum ornatum demas, nobis
quidem facillima videtur. Laudat et exhor-
tatur Pollionem poeta, ut, quod tam prae-
clare inchoaverit opus, quam primum ad
finem pertexat. Jam, quae illud tam deside-
ratum faciant, et cur ab eo potissimum, tam
enixe efflagitet, duas maxime adfert causas,
et operis suscepti difficultates, quas eum op-
time profligaturam sciat, et, quam sum-
mam ei tribuit, artem historicam. Ac hujus

quidem alteram virtutem, quam adferre debet historicus, prudentiam civilem, initio statim carminis docte declarat, mirificeque in Pollione extollit; alteram, δόξαμιν ἐμπνευστικὴν, uberius designat coloribusque vividissimis repraesentat inde a v. 17. Delatus sic, animoque complexus singularum rerum gestarum memoriam impetu quodam ad contemplandam detestandamque bellorum istorum atrocitatem abripitur, a quo se denuum v. 57. praecleara inflexione revocat. Incessus carminis multum gravitatis habet; doctrina et ornatus in singulis admirabilis; imagines rerum lectissimae, ut perfectissimis Horatii carminibus illud accensendum sit. Quae tamen ipsae huius c. virtutes, prave intellectae ac distortae, plura super ejus consilio opinionum peperere monstra, quae, quum justa interpretatione profligare studuerimus, ulterius hic exagitare nihil attinet.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 8. Perfectissimum in forma operis sui Pollionem statim initio carminis poeta repraesentat, bellorum civilium descriptionem totiusque operis ambitum iis adumbrando coloribus, qui et suscepti laboris difficultates, miramque in iis profligandis Pollionis dexteritatem, omninoque historiam ejus tanquam consummatae artis exemplum ostendunt. Laudat enim hujus viri insignem cum in rimandis belli istius causis, tum in explorandis, recteque expendendis, quibus illud administraretur, quique adeo rebus vel prospere vel male gestis momentum facerent, modis spectatam σέβειν πολιτικὴν, quam jure palmarem Historici virtutem judicat Lucian. de conscr. Hist. §. 34. Conf. omnino Gell. N. A. L. V. 18. Scilicet historiam perscripturus ita versari debet, ut non modo casus eventusque rerum, qui perieruntque fertuiti sunt, sed ratio etiam causaeque noscantur, ut Tacit. Hist. I.

4. Vulgaris omnino vv. 1 — 8. enuntiatio erat: Tu, o Pollio, bellor in civilium historiam paras, arduum hercule! atque difficile opus! *Tractas*, exponis, describis *motum civicum*, motus civiles, quae turbae in rep. extiterint, quorum factiones civitatis statum subverterint, ex *Metello consule* inde a Metelli consulatu. Diserte adeo poeta motum ab ipso bello civili (v. 2.) distinguit, innuitque societatem trium principum, Pompeii, Caesaris et Crassi, reip. opprimendae causa initam, quae per decem annos bello civili prolusit. v. Dio XLVII. 54. Appian B. C. II. 9. Sueton. Caes. 19. Facta haec imperii pactio a. U. 694. Q. Caecilio Metello Celere, Lucio Afranio Coss. Quae cum insecutorum bellorum civilium semina contineret, recte inde Pollio historiam suam exorsus est. Proprie igitur hic *motus* de turbulentis reip. temporibus accipiendum; qua notione saepius apud Ciceronem et alios occurrit. Alii post Porphyr. et Lamb. de ipsius belli civilis primordiis capiunt; quod etsi loquendi usus ferat (ita v. c. Sil. I. 20. *Iamque adeo magni repetam primordia motus.* et Stat. Achill. I. 438.); diserte tamen partes operis (*motus et bellum civ.*) distinguere videtur Horatius, memorato imprimis Metelli consulatu, qui Xannos bellam civile antecessit. Quam difficultatem Torrentius, qua hanc interpretationem premi videbat, ita removere conatus est, ut Q. Caecil. Metellum Pium, qui a. U. 701. cum Cn. Pompejo consulatum gessit, intelligendum statueret. Si omnino ab hac standum est, malim *motum bellique causas* copia poetica et ornate dictum accipere pro, motum ejusque causas, bellum cum causis, quae adeo Polliani inde a Metelli consulatu arcessendae erant. — *Civicus*, antiqua forma, ut III. 24. 26. *civica rabies*, et Ep. I. 3. 23. Male eam Florus, adfectator talium, intexuit IV. 2. *furorem civicum* dicens. — 2. *belli causas*, quomodo intestini isti motus bellum civile excitaverint, quomodo inde bellum civile exarserit. Proximae quidem, quae istam imperii societatem dissolverent, causae erant caedes Crassi apud Parthos (Lucan. I. 106. *Parthica Romanos solverunt damna furores: Plus illa vobis acie, quam creditis, actum est, Arsacidae: bellum victis civile dedistis.*) et mors Iuliae, Caesaris filiae, Pompejo nuptae. Tum enim inutuo metu, adfinitatisque vinculo soluti Pompejus nec parem, nec Caesar superiorem ferre, armisque uterque de principatu contendere coepit (v. Flor. IV. 2. Senec. Ep. 94. extr.). Quorum quidem capiendorum Caesari prae-

textum fuit sublata tribunorum intercessio v. Sueton. c. XXX, unde et hanc belli a Caesare moti causam ab ipso Pollione traditam discas, quod Caesari, si privatus redisset, Milonis exemplo circumpositis armatis causa apud iudices dicenda fuisset. *Publica* vero hujus belli *semina*, quae vocat Lucan. I. 159. erant luxuries, et conflata inde multis rei familiaris egestas, qui adeo salva rep. salvi esse non possent (ut de Lentulo Vellei. II. 49.) quibus Caesar *plane palam bello civili opus esse* diceret. Sueton. Caet. c. XXVII. — *vitia*, in administrando bello utrinque, maxime a Pompejanis, admissa, e. g. quod Pompejus tam flagitiose imparatus acerrimum ducem exercitumque provocasset; quod Roma Italiaque excessisset: quod victoria apud Dyrrhachium reportata uti nescivisset; quod bellum, quod ipsi trahendum esset, impetu suo gereret; quod Caesarem, Thessaliam petentem, cum ei in Italiam transmittendum esset, sequeretur, Aegyptumque post pugnam Pharsalicam, non Africam contenderet, cet. Alii vitia aetatis istius, quae bellum civile traxerint, intelligunt, nescio quam bene. — *modos*, ipsum belli gerendi modum. Etiam hoc late patet. Nam et quantis copiis, quibus utrinque sociorum auxiliis, quibus terrarum locis, et quanta pertinacia partiumque illud gestum sit odio, comprehendit. *Modos* tamen ad fortunam v. sq. quoque trahere licet; ut sint *τρόποι τῆς Τύχης*, *varietas Fortunae propria* ut Cic. de Div. II. 109. Eurip. Troad. 1205. τοῖς τρόποις αἱ Τύχαι κηδῶσι. Idem in fr. apud Stob. in Flor. Grot. p. 463. τῆς Τύχης οὐχ εἰς τρόπος. — 3. *Ludum Fortunae* fortuitos rerum eventus, ubi, quae summa ratione provisae erant, eventu destituuntur, temere contra coepta, feliciter cadunt. Maxime tamen duorum ducum fata a poeta respici puto; Pompeji, *in se tam discordantem fortunam experti, ut cui modo ad victoriam terra defuisset, deesset ad sepulturam* (Vellei. II. 53. adde Petron. de Mut. R. 239. sqq. *Ille tremor ponti, saevi quoque terror Hydaspis, et piratarum scopulus: modo quem ter ovantam Jupiter horruerat; quem fractio gurgite Pontus, et veneratus erat submissa Bosphoros unda: pro pudor! imperii deserto nomine fugit, ut fortuna levis Magni quoque terga videret.*): Caesaris, Pompejum, a quo ad tantum dignitatis fastigium evectus sustentatusque in eo esset, deprimentis, ad incitasque redigentis, moxque ubi rerum potitus esset, in curia interemti. In his enim vicissitudinibus *Fortuna ludere*, jocari dicitur. Vid. ad III. 29. 50. —

Principum amicitias, initam inter Caesarem, Pompejum et Cras-
sum potentiae societatem, conjurationem, *gravem* sc. reip. *quae*
Urbi (Vellei. II. 44.) *orbique terrarum nec minus diverso quo-*
que tempore ipsis exitiabilis fuit. Hinc *male* h. in reip. perniciem
(nisi potius est *parum, simulate*) *concordes* vocat Lucan. I. 87.
II. v. 84. *Tu causa malorum facta tribus dominis communis*
Roma. In animo forte h. l. habuit Senec. de Provid. c. 3. *Ini-*
micitiae potentum graves sunt? opponatur simul Pompejo, Cae-
sari Crasso. Ceterum subtexta haec sunt belli civilis descriptioni,
quae ordine priora sunt; quod in poeta lyrico neminem offendere
debet. — *et arma nondum exp. u. c.* Idea poetica, qua belli ci-
vilis impietatem vivide ostendit poeta; nihil amplius. Frustra se
torquent alii, ut sententiarum progressum eruant, explicando: ut
ceperint arma cives, adeoque ipsum bellum; vel, quod eodem
redit, proelia ipsa civium adversus cives cogitando. — *uncta tineta,*
adpersa, pollata cruoribus cruore, sanguine *nondum expiato*
adeoque civium recens caesorum sanguine adhuc madida, stillantia.
Nam populus mutua suorum caede *āγος* committit, quo piaculis
exsolvendus est; ipsa adeo arma, sanguis ita profusus expiandus
est. *Scelerata* ideo vocat arma Lucan. VI. 406. Docte vero poeta
innuit bella civilia Marii, Cinnae, Sullae vixdum finita, quum
novum inter Pompejum et Caesarem suboriretur. — 6. *Periculo-*
sae plenum opus aleae, ornate et docte pro, opus periculosissi-
mum, rem magnam et arduam moliris: nihil amplius. Inest adeo
laus prudentiae ejus civilis, dijudicandis, quibus utrimque bellum
gereretur, rationibus proditae. Totius carminis consilium perva-
runt, qui Pollionem ab incepto opere deterreri sic ab Horatio
existimant, quod illud ipsi gravem offensionem, si cum iudicii li-
bertate, et ex veritate rem ageret, multorumque odium concita-
turum foret. *Alea* de quavis re ancipiti; quo et spectat notum
proverbium, ἰππίφθα κίβος. v. Schott. Adag. p. 359. — 7. Eadem
sententia, docte variata et majore cum vi exposita. *Incedis super*
ignes suppositos, subjectos, latentes sub cinere *doloso*, qui ig-
nem occultat. Est Gr. διὰ πρὸς βάλισιν. Eurip. Electr. 1182. Ap-
posite ad Nostri locum Callim. ep. XLVI. 1. 2. Ἔστι τι γαί τὸν
Πᾶνα, κεκρυμμένον, ἔστι τι ταύτη, καὶ μὰ Διάνυσσον, κῆρ ὑπὸ τῆ σποδιῆ.
Similiter Philodem. XV. 4. (Anal. Br. II. 86.) πῶρ τύφεται ἐγκρυφίον,
Propert. I. 5. 5. *Et miser ignotos vestigia ferre per ignes.* ubi
v. Gebh. et Abresch. ed Aeschyl. I. p. 21.

v. 9 — 12. Nexus: Quo difficilius opus illud est, quod adgressus es, tanto major omnium ejus tam egregie a te inchoati est expectatio; ut qui illud a te solo commode tractari posse intelligant. Fac igitur, ut, omni tua cura ac studio in hoc converso, quam primum illud desiderium expleas. Jam quum Pollio eodem tempore tragoediis scribendis vacaret, poeta sententiam ita convertit: Omittas tantisper tuum, quod arti tragicae tam laudabiliter impendis, studium, donec belli civilis historiam detexeris. Qua exquisita conversione haud vulgaris tragicis Pollionis studiis laus simul adfunditur; quae quidem paulisper seponenda suadet Horatius, non quo ea opere ejus historico inferiora judicaret, sed quod alterum partem historiae Romanae comprehenderet atque illustraret, quae maximis rerum conversionibus insignis esset, quod adeo Romanis, historiae suae tantopere studiosis, plus praebiturum voluptatis intelligeret. — *Musa tragoediae*, Musa tra tragica, ut *tragica Camena* A. P. 275. — *severae*, rebus funestis, tristibus occupatae. Ovid. Amor. III. 1. 11. *Venit et ingenti violenta Tragoedia passu: fronte comae torva, palla jacebat humi.* Severitatem omnino cuique graviore carminis argumento tribuant poetae. Propert. II. 8. 13. *Nunc volo subducto gravior procedere vultu; nunc aliam citharam me mea Musa docet.* — 10. *desit*, absit *theatris*, abstineat se paulum a theatro, ne conspiciatur per aliquod tempus in theatro. Scilicet ipsi fabularum auctores partes actoris e poetica ratione sustinent, ut mox v. 12. vel Musae eorum tragicae deferantur, ut h. l. Sic Ovid. Ep. ex Pont. IV. 16. 29. *Musaque Turrani, tragicis innixa cothurnis.* — *Mox*, ubi historiam belli civilis pertexeris, tragoediis scribendis studium iterum tuum addices. Subjecta haec a poeta, ne quid operibus ejus tragicis a se detrahi existimet, quod historiam ejus impensius flagitet. Ornatissime vero singula a poeta elaborata. Ubi *res publicas*, res populi Romani (ut *res imperii* I. 2. 26. *res Romana* et al.) rempublicam bellis civilibus turbatam *ordinaveris*, in ordinem restitueris, composueris, quod exquisita ratione dictum pro, ubi historiam ad ea reip. deduxeris tempora, in quibus iterum convalescit, ubi finitis bellis civilibus reip. quies et ordo suus redditus est, adeoque ad finem eam perduxeris. Scilicet poetae rerum, quae gestas describunt, se participes, auctores suavi figmento profitentur, cujus exempla in Virgilio, Propertio, aliis passim obvia. Tiro legat Burmanno notata ad An-

thol. Lat. 1. p. 230. et ad Prop. I. 7. 1. Cf. et ad Nostrum II. 19. 12. ubi similiter turbatum ab Intpp. Bentley quidem ratio, *ordinare* cum Gr. *οὐτάξιτιν*, *οὐτάξιμα* comparantis, indeque ei novam significationem τὸν *scribere*, *enarrare* vindicantis, aliquam doctrinae speciem prae se fert, minus tamen poetica censenda est. Aliorum insulsa super h. l. commenta referre nihil attinet. — *grande munus* cet. Pollionem tragoediarum scriptorem tragoedum repraesentat h. l. poeta; de qua ratione paullo ante monuimus, poetis h. ad infrequenti. Sio Dosennus Comicas *non adstricto socco pulpita percurrere* dicitur Epp. II. 1. 174. Adde Saleji Bassi ad Pis. 246. (Wernsdorf. Poet. min. IV. p. 276.) *Maecenas tragico quantientem pulpita gressu* (ita omnino legendum: ut Ovid. loco supra laud. *ingenti violenta Tragoedia passu*. Vulgo inepte: *caestu*) *crexit Varium*. Est igitur, *repetes*, absoluta historia iterum suscipias, sustineas, agas *munus*, partes tragoedi, iterum incedas *cothurno*, cothurnatus in scena; h. tam studium tuum ad scribendas tragoedias iterum conferas. — *grande*, grave ob argumenti et sententiarum gravitatem; etiam ob verba grandia. Seneca Ep. C. *Sit aliquid — tragice grande, comice exile*. cf. A. P. 80. — *Cecropio*, Attico. Eandem laudem Pollionis tragoediis tribuit Virgil. Ecl. VIII. 10. *Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno*. Pacuvium et Attium non solum tragoediis sed etiam orationibus expressisse Asinium tradit Auctor de Corr. Eloq. c. 21. Jam vide quomodo exquisitam poetae rationem ad pedestrem traduxerint intpp.

r. 13 — 16. Nunc demum Pollionem adloquitur poeta, reliquarumque ejus virtutum elogium artificiose adnectit; quod prorsus a vulgari ratione recedit. — 13. *Praesidium reis* docta structura (ut l. 15. 21. *exitium genti*) pro, praesidium reorum, qui reis praesidiores, eos egregie defendis. Similiter Cottam *Praesidium fori* adpellat Ovid. ex P. IV. 16. 42. De Ciceronis facundia Corn. Severus fr. 12. (Wernsd. Poet. min. IV. 221.) *Unica sollicitis quondam tutela salisque*. Carm. ad Pis. v. 49. *tua maestos defensura reos vocem facundia mittit*. Scilicet laudabilis habebatur, eloquentiae vim in reorum defensione ostendere, quam in aliorum adousatione; quod invidiosum erat. De Septimio Severo Stat. Silv. IV. 5. 48. *Est et frementi vox hilaris foro; venale sed non eloquium tibi: ensisque vagina quiescit, stringere ni jubeant amici*. cf. IV. 1. 14. — *maestis*, squalidis, sordidatis. Ce-

rerum multam inventionem, diligentiamque summam, et consilii et animi satis Pollioni tribuit Quinetil. X. 1. amplum autem dicendi genus Plin. Ep. I. 20. 14. *praes. curiae*, senatui, *consulenti* te, sententiam te roganti. Senatui tribuitur, quod proprie consulis erat, exquisita ratione; quasi tota curia a Pollionis sententia penderet, hanc solam expectaret, sequendamque statueret. Inest adeo haud vulgare prudentiae ejus civilis elogium. *Consuli* dicuntur senatores, qui rogantur sententiam, etiam prosa oratione, ut notum. Monendum tamen, ne quis ab intpp. in transversa abripiatur. — 15. 16. Idemque rebus bellicis clarissime, summe imperator. Pro hoc, quo magis virtus ejus imperatoria elucesceret rerum ab eo praeclare gestarum mentione injecta: qui Dalmatas vicisti, de iis triumphasti. Simplex utique loquendi ratio ferebat: cui laurus parva est, qui laurum petiisti (ut III. 14. 2.) victoriam reportasti a Dalmatis, pro hoc ornatioer sententia; cui laurus Dalmatica, victoria de Dalmatis reportata, triumphum speciosissimum peperit, insignis triumphi causam praebait, Docte hoc ita invertit poeta: cui *laurus*, victoria *aeternos honores*, aeternam nominis gloriam, famam perennem *peperit*, eam consecutus es, *Dalmatico triumpho*, decreto tibi ob devictos Dalmatas triumpho. Missus erat Pollio adversus Parthinos, populum Illyricum, non procul Dyrrhachio (Dio XLI. 49) ab Antonio a. V. 715. eosque subegit. v. Dio XLVIII. 41. Appian. V. de B. C. p. 1135. Triumphum de iis egit a. d. VIII. Kal. Novembr. v. Heyn. ad vitam Virg. chronol. p. CXCIV. Parthinos generali Dalmatarum nomine h. l. comprehendit, hosque a poeta poni, quo illustrior ac speciosior Pollionis triumphus esset, facile adparet. Etiam Flor. IV. 12. *Dalmatas ab Asinio Pollione gregibus, agris, armis, multatos* refert.

v. 17. sqq. Alteram Historici virtutem, *δύναμιν ἐρμηνευτικὴν* vocat Lucian. de conscr. Hist. §. 34., quae in justa, dilucidaque rerum gestarum expositione cernitur, adeo quidem, ut singula coram geri spectarique videantur, nunc persequitur, summamque ejus laudem Pollioni tribuit Horatius. Ac in ea repraesentanda iis usus est rerum imaginibus, quae et oculos maxime ferirent, animumque percellerent. Accensam istius admiratione poetae phantasiam facile sentias in pugnae, qua illam refert, *ὑποτυπώσει*, tam exacte per partes singulas delineatae, ut erectas utrinque ad classicum acies, tum manus conseri miscerique, duces sudore

ac pulvere conspersos per ordines volare, alteram denique aciem turbatam fusamque oculis tibi persequi videre. Est haud dubie locus ex elaboratissimis poetae ac splendidissimis. *Jam nunc* est animo praecipientis, certoque augurantis, quod a Pollionis ingenio facile exspectari poterat. Nondam enim opus ad finem perductum erat. Extenuant vim loci, qui de particula historiae, Horatio aut lecta, aut a Pollione recitata cogitant; cum proprium sit enthusiasmi futura animo tanquam praesentia, obijcere, et eloqui. — *Perstringis*, feris, percellis, obtundis *aures*, cum dilectu, pro, audire videor *murmur cornuum*, *jam litui strepunt*, et litui strepitum, h. classicum cani. Oratio in his lectissima. *Murmur* proprium de gravi cornuum; uti *strepere*, *strepitus*, stridor de litui acuto sono. Seneca Thyest. 574. *Jam silet murmur grave classicorum*, *jam tacet stridor litui strepentis*. Lucan. I. 237. *stridor lituum*, *clangorque tubarum non pia concinuit eum rauco classica cornu*. Praeclare adeo *perstringere* convenit *murmuri*. Sil. XV. 459. *subitum campo perstrinxerat aures murmur triste tubae*. *Minax* dicitur, quia ad pugnam pertinet, ejus conferendae signum dat. Similiter V. 2. 5. *classicum trux*, et Salei. Basso ad Pis. 129. (Poet. min. IV. 260.) *classicus horror* vocatur. Αἰματόεν πολέμου μέλος tribuit ἑλλπῖγγι Antip. Sid. XI. (Anal. Br. II. 8.) — 19. 20. *Jam videor mihi cernere*, ut *fulgor armorum*, arma fulgore suo *equos fugaces terreat*, paullo audacius pro, tantum ipsis incutiant terrorem, ut terga vertant, consternati aufugiant. Eadem ratio videtur obtinere in Ovid. Her. I. 36. *Et lacer admissos terruit Hector equos*, h. equi conspecto Hectore curru adligato citatiore cursu ferebantur. Plura hujus generis exempla vide apud Ouwens N. H. III. 3. p. 371. Subesset adeo alterius partis in fugam versae imago satis poetica. Malim tamen ad ipsa proelii initia locum referte, hac sententiarum progressionem: Videaris tibi cornua et lituos audire, acies utrinque admotas videre, tum equos in primo conflictu fulgentibus adpropinquantium hostium armis consternari, cet. Tum *fugaces* exornat tantum terroris injecti ideam, estque simpliciter, pavorfactos, stare nescios, regi difficiles, ut in simili descriptione apud Virg. Ge. III. 82. *Tum, si qua sonum procul arma dedere, stare loco nescit, micat auribus, et tremit artus*. — *equitum vultus*, equites, sed alterum significantius, nam vultus hominis terrefacti colorem mutat, pal-

let. Forte tamen *terret* ad *equos* tantum spectat, et generalis notio, fulgori conveniens, inde elicienda; ut poeta nihil amplius voluerit, quam: fulgor armorum praestringit equitum vultum, proelium inicitur.

v. 21. Jam videor *audire duces* cet. docte pro, animo jam mihi fingo, repraesento, qua vi, quo spiritu, quanto cum vocis tum orationis vigore res a ducibus in pugna fortiter ac strenue gestas expositurus sis, ut paene ipsos pugnam obeuntes, bellique pulvere adpersos oculis videre sit. Cf. Obs. Fortitudinem ducum, eamque a Pollione ad vivum expressam declaravit poeta verbis, *non indecoro pulvere sordidos*, pulvere belli decoros, adpersos, nota idea ad fervorem pugnae designandum. Pariter Martial. VIII 65. 3. *Arctoi formosum pulvere belli* Domitianum dicit. vid. 1. 6. 14. — *cuncta terrarum*, totum terrarum orbem a Caesare *subactum*, omnes gentes a Caesare devictas. Vellei. II. 56. *Caesar omnium victor, regressus in urbem — quinque egit triumphos*, Gallicum, Ponticum. Alexandrinum. Africum Hispaniensem. — 24. Praeter Catonem. Summa *δεινότης* est in hoc antitheto. Illustrat locum Senec. de Provid. 2. *Quid habeat Jupiter in terris pulchrius, quam ut spectet Catonem, jam partibus non semel fractis, stantem nihilominus inter ruinas publicas erectum. Licet; inquit, omnia in unius ditionem concesserint, custodiantur legionibus terrae, classibus maria, Caesarianus portas miles obsideat, Cato, quo exeat, habet.* Id. Ep. 95. extr. *Quantum in illo vigoris ac spiritus, quantum in publica trepidatione fiducia est? Scit se unum esse, de cujus statu non agatur: non enim quaeri, an liber Cato, sed an inter liberos sit. Inde periculorum gladiatorumque contemptus. Libet admirantem invictam constantiam viri, inter minas publicas non labantis dicere: Luxuriatque toris animosum pectus. Unde optime atrocis animi notionem h. l. constituas. Est vero in Catone is, qui in tuenda vindicandaque libertate acerrimus, propositique hujus tenacissimus, fractis ac perditis omnibus nihil a constantia remittit, moriendumque ante, quam ullam conditionem Caesaris accipiendam reipublicae (Vellei. II. 49.) statuit, adeoque obfirmatus adversus omnia, quae libertati obfutura sciat, vel cum vitae jactura. *Atrocitas* adeo omnino in consilii suscepti perseverantia ostenditur, maxime tum, ubi tempora incidunt, quae, ut sententiam mutes, suadere videantur. Atque hoc sensu*

atrocem fidem adhibuit Sil. VI. 377. *atrocem Virtutem* id XII. 369.

v. 25 — 28. Quum totum terrarum orbem h. Pompejanos cum auxiliis eorum ubique terrarum ad interneccionem a Caesare deletos, Catonisque invictam constantiam morte voluntaria comprobata proximis vv. commemorasset poeta; pronum satis erat, ea nunc subjici, quae maximum utrique rei momentum fecissent. Erat vero insignis illa in bello Africano, quod ductu Q. Scipionis gerebatur, ad Thapsum accepta clades, quae maximam exercitus partem hausit (v. Appian. B. C. II. 97. Plutarchum, et al.) quaque Cato audita *nihil cunctatus, ut sapiente dignum erat, mortem etiam laetus accivit* Flor. IV. 2. Iam quum hanc eladem Romani in ea terra accepissent, in qua ipsi olim Jugurthino Punicisque bellis magnas strages edidissent; vindictae jure hac illos adfectos fuisse ait poeta. Simplicissima enim sententiae horum vv. enuntiatio erat: Civibus ad Thapsum ad interneccionem deletis, Scipione cum exercitu in Africa caeso. Jam Afrorum superioribus bellis caesorum ultio Junoni, numini ipsorum ἐγγυρία defertur a poeta, quo angustior rei esset species; tum ad deos eam referre plane necesse erat, quandoquidem Romani non ab Afris victi, sed suismet ipsi viribus attriti fuerant. Satis vero consentanea est illa ratio opinioni antiquiorum hominum, qua Dii tutelares eandem gentis suae fortunam belli experiri, vinci adco, victique urbe ac regione excedere, hujusque injuriae acceptae, cladisque populo suo illatae ultionem parare dicuntur. Jam vero vulgarem sententiam: Juno ulta est Afros caesos a Romanis, pari eos clade adfecit, docte ita convertit poeta: Juno Romanorum sanguine Afrorum olim ab ipsis caesorum manes placavit; colore orationis ducto a ritu, quem antiquissimum ipsa ejus prodit immanitas, (cf. Homer. II. φ. 26.) quo hostes capti ad occisorum in bello tumulos maectarentur, ut manes istorum sanguine satiati placarentur. Unde sanguinis usus tam frequens in his sacrificiis, ipsarumque inferiarum origo. Petitae quoque inde multae, poetis imprimis loquendi formae; v. ad v. 28. — *D. quisquis amicior*, amicus *Afris*, omnes Dii tutelares, qui cesserant *tellure inulta*, victis deletisque Africae incolis, quorum clades ulisci non possent; hinc *impotentē*, satis prohibentibus. Excedunt Dii urbe, regione, cujus tutelam gesserant, hostibus eam vastantibus, nota vel e Virg. Aen. II. 351. ratione. Adde Sil. II. 365. *Et*

jam damnata cessit Carthagine Mavors. Nata inde solennis illa Deorum in urbium expugnatione evocatio. Vid. Macroh. III. 9. — *retulit inf. Jug.* manes Jugurthae a Romanis victi occisique placavit, inferias ei misit *nepotes victorum*, eorum, a quibus devictus fuerat, h. Romanorum; sed alterum docte cladis vicissim illatae causam declarat. Quo etiam v. compositum *retulit* spectare videtur, cujus praepositionis vis totius loci sententiae accommodanda est. *Ulciscendi* enim studio Juno Romanis hanc *vicissim* cladem paraverat. *Jugurthae* vero soli ex universis Afris, qui diversis temporibus a Romanis caesi essent, litatum ait, tanquam poeta: et quod indignitas rei, Jugurtha opertus catenis (Flor. III. 1.) a Mario in triumpho ductus, Junonem et ceteros Africae deos maxime offendisset. Ceterum orationis colorem e Nostro duxit Lucan. I. 39. *diros Pharsalia campos impleat, et Poeni saturentur sanguine manes*: inprimis IV. 788 *Excitet invisae dirae Carthaginis umbras inferiis fortuna novis, ferat ista cruentus Hannibal, et Poeni tam dira piacula manes.* Adde ei VI. 310. X. 312. Seneca de Benef. V. 15. *Parum est illi capere patriam, nisi everterit, nisi — debitas inferias Gallicis bustis duces Romani persolverint.* Flor. II. 5. *Stricta in principum colla secures legatorum manibus litavere.*

v. 29 — 36. Memorata ad Thapsum civium internecio plures diversis terrarum locis acceptas civili bello clades poetae in mentem revocat, in quarum contemplatione, atrocitate sceleris abreptus et quasi attonitus dum omnes cogitationes defigit, a primario carminis argumento abductus ad declarandam detestandamque belli istius impietatem totus convertitur, ejusque magnitudinem, quanta maxima *ἐκπρηξία* potest, exprimit. Commotum indignitate rei poetam commotior ipsa ejus prodit oratio (fere ut I. 35. extr.): tum sententia horum vv. plane eadem est, sub speciales tantum imagines revocata; quod et ipsum animo graviter turbato egregie convenit. Sententia generalis erat: Quid? quod ubique terrarum civilibus armis depugnatum est, ubique civium sanguis profusus est. Scenam belli civilis breviter ita adumbrat Flor. IV. 2. *si locum et spatium, ubi commissum est, intra Italiam: inde se in Galliam Hispaniamque deflectit, reversumque ab Occasu totis viribus in Epiro Thessaliaque con-sedit. hinc in Aegyptum subito transiit: inde respexit Asiam: inde Africae incubuit: postremo in Hispaniam regyavit, et*

ibi aliquando defecit. Recte adeo poeta bello isto, quod plurimas terrarum partes adtigisset, totum terrarum orbem quodam quasi diluvio correptum dicere poterat. Jam observa copiam exquisitam poetae et ornatum orationis. Sententia jam absoluta videri poterat his verbis: omnis campus *Latino* Romanorum civium *sanguine pinguior* factus est, eo conspersus est; sed adtexuit praeclaro artificio poeta, quo utrique major veri species accederet, alteram hanc imaginem: omnis campus *sepulcris* suis, caesorum civium tumulis, h. frequentes in omnibus campis tumuli *testantur*, memoriam servant, monumento sunt, *proelia impia*, civium ibi facta esse. Sic *Philippos civilia busta* vocat Propert. II. 1. 27. Terra *pinguescit* sanguine, in qua multum profusum est, nota idea. Virgil. Ge. I. 491. 2. *Non fuit indignum superis bis sanguine nostro — latos Haemi pinguescere campos.* Ovid. Heroid. I. 54. *Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.* Stat. Theb. VII. 545. *Duc illum in campum, vestro qui sanguine pinguis spirat adhuc pinguisque meo.* *Sepulera* h. l. simpliciter sunt tumuli, terra exaggerata, ingesta civium corporibus. — *auditumque Medis* cet. Docte cum antecedentibus copulatur sententia, quam pedestris forma ita disjunctisset: *proelia*, s. omnino bella civilia, quae reip. Romanae ruinam, interitum traxere, quibus respublica concussa, prostrata, pessumdata est, h. reip. luetuosissima. Obvia vero ratione respublica, quocumque graviore damno afflictata, compagibus suis solvi (ita fere *fluentem remp.* acceperim in Vellei. II. 16.) *ruere* (v. ad I. 2. 25. et 35. 13.) *procumbere* (Vellei. I. 1.) dicitur. Jam pro *ruina* s. interitu *imperii Romani*, doctius est *ruina Hesperia*, Hesperiae, Italiae, et pro *gravissima ruina* exquisite est *sonitus ruinae*, cujus fragor ad extremas terrarum oras pertingit, *Medis* s. Parthis *auditus*. Hos vero cum dilectu nominat poeta, populo quippe Romano infestissimos, qui adeo hoc reip. casu laetarentur, votorumque suorum *sua ut urbs haec periret dextera* (V. 7. 8.) facti essent compotes. Cf. omnino ad I. 34. extr. adde Aurel. Vict. 39. *Ubi* (Diocletianus) *fato intestinas clades, et quasi fragorem imperdere comperit status Romani, curam reip. abiecit.* — 33. — 35. Sed et undae civili sanguine infectae, pollutae sunt, civilis belli notas traxere. *Gurgitis* notio generalis est, per species mota a poeta designata. — *Flumina haud ignara*, conscia sunt belli, proelia ad ea facta sunt, sanguine polluta sunt; nota loquendi ra-

tionē. Eurip. Herc. fur. 365. sqq. Κεντρίρων ποτὲ γένναυ ἔτρωσε —
 ξύνοιδε Πηγεῖς ὁ καλλιδίδυος cet. Exempla e Latinis poetis ad-
 scribere non vacat. Vide Doëring ad Catull. 29. 19. — *lugubris*
 civilis. — 34. *caedes Dauniae* sanguis caesorum civium Romano-
 rum (Nam Daunia s. Apulia pro universa Italia posita, solita rati-
 one) *decoloravit*, tinxit, rubefecit quodvis *mare*. Stat Theb.
 XII. 410. de Ismeno: *turbatus adhuc et sanguine decolor ibat*.
 Sidonius *Metauri gurgites* Asdrubalis caede *decoloratos* ait L. I.
 ep. 5. Sic *mare Siculum Poeno sanguine purpureum* II. 12. 2.
 Portenti speciem Lucani phantasma habet III. 573. *crur altus in*
undis spumat, et obducti concrescunt sanguine fluctus. — 36.
Quae omnino ora expers est civilis belli? Sic totius loci sen-
 tentiam poeta complexus videri debet. In specie tamen accipere
 praestat: Etiam longe dissitas, remotissimas mundi plagas cruore
 nostro infecimus.

v. 37 — 40. Praeclara inflexione jam revocat Musam suam
 a tam gravi ac sublimi argumento, eamque ad leviora canenda
 hortatur. Similis correctio III. 3. extr. — *relictis jociis*, argu-
 mento carminum levi, lusibus tantum et jociis occupato: nam in
 hoc solo Musam suam regnare modeste profitetur. Cf. I. 6. extr.
 Similiter *molles modos citharae* suae tribuit II. 12. 3. et *lyram*
ocosam vocat III. 3. 69. — *Musam procacem* accipiunt fere pro,
 quae fines suos migrat, quae se carminis generi immiscet, ad
 quod facta non est, audax, temeraria; sed est simpliciter, pro-
 terva, petulans, lasciva, jocosa. Ratio adeo inest, cur jocos,
 ipsi proprios, relinquere non debeat. Stat. Silv. I. 5. 13. *pro-*
cax myrtis ederisque soluta fronte verecundo Clio mea ludit
Etrusco. Similiter *Elegiam* Stellae *petulantem* vocat idem Silv.
 I. 2. 7. — 38 *munera Cae Naeniae* docte et exquisite poeta ad-
 pellat carmina lugubria Simonidis Cei *Θρήνου*, *lacrymas Simo-*
nideas Catullo XXXVIII. 8. dictas. Frequentata nimirum poetis
 ratione carmina sunt dona Musarum. Catull. LXVIII. 10. *Mu-*
neraque et Musarum hinc petis et Veneris. Theog. 244. ἀγλαὰ
 Μουσῶν δῶρα ἰοστεφάνων. Archiloch. II (Anal. Br. I. 40.) Εἰμι δ'
 ἐγὼ Θερῶπων μὲν Ἐνυαλίοιο ἄνακτος, καὶ Μουσέων ἑρατὸν δῶρον ἐπιστά-
 μενος. Vet. Inscr. apud Murat. p. 1086. et Fleetw. p. 202. δῶρά γε
 Μουσῶν καὶ βρέφος ὦν ἀγαπῶν. Jam vulgarior loquendi forma,
 quaeque omnia Simonidis complecteretur carmina, erat: *munera*
Cae Musae ea dicere (uti *Grajam Camenam* dixit II. 16. 38.

Musam Tejam Ovid. Trist. II. 364.) Ut igitur peculiare carminum Simonidis genus, *ἑρῶν*, designaret poeta, exquisita ratione in specie eas vocat munera *Naeniae*, tanquam deae istorum carminum lugubrium praesidis, fere ut Elegiam elegorum, Tragoediam tragicæ rei praesidem poetae faciunt. Sic non opus est, Naeniam illam satis obscuræ religionis deam cum quibusdam huc trahere. Alii munera naeniae dici volunt, ut *munera militiæ* Lucretio, parum apte. — *retractes*, iteres, idem argumentum tractes, ne tristibus immoreris. — 39. 40. *Mecum potius quaere modos lex. pl.* levius feri lyram s. fides plectro, leviores modos s. cantus lyra mecum modulare, remissioris argumenti carmina mecum meditare, lude. Heroica enim, omninoque gravioris argumenti carmina intentiorem et vocis (*μέγα ψοφίονσαν ἀοιδὴν* Callim. in fragm. Bentl. CLXV. *os magnum* Propert. II. 8. 16. *os magna sonaturum* Serm. I. 4. 44.) et lyrae modulationem e poetico loquendi usu requirunt. Senec. Agam. 329. *Sed quale soles levioe lyra flectere carmen simplex, lusus cum docta tuos Musa recenset. Licet et chorda graviore sones. Quale canebas, cum Titanas fulmine misso fregere dei:* laudante jam Bentl. Eodem sensu *majus plectrum* IV. 2. 33. *numeri leviores* Ovid. Amor I. 1, 19. — *sub antro Dionaco*, Veneri dicato, adeoque lusus amatorios, carmina amatoria: nota imagine, v. I. 32. 1. et III. 4, 40. Adposite Ovid. Amor. II. 18. 3. *Nos, Macer, ignava Veneris cessamus in umbra.* Colorem e Nostro duxit Statius Silv. IV. 5. 57. *Hic plura pones vocibus et modis passim solutis: sed memor interim nostri, verecundo latentem barbiton ingemina sub antro.*

~~~~~

ARGUMENTUM. II.

~~~~~

Ostensurus poeta, quem vere beatum adpellare, quem vere sapientem salutare fas sit, solam divitiarum possessionem ad nominis hujus honorem tribuendum quidquam momen-

*menti efficere negat, quibus omnino recto de-
 mum honestoque earum usu (cujus insigne
 Proculeji exemplum adfert) pretium suum
 statuendum sit. Illos igitur, qui iis ita uti
 nesciant, in summa rerum omnium adfluen-
 tia; quod eorum cupiditas numquam explea-
 tur, egenos, et, quod majorum fame semper
 excrucientur, nec partis fruuntur, miseros
 pronuntiat; in beatis contra ac dilissimis eos
 habens, qui excelso animo opes despiciant,
 iisque, ut sapientem decet, fruuntur. Ex-
 quisitissimum autem hae sententiae, quae
 universe positae videntur, Crispi Sallustii
 continent elogium. Is enim, Historici illius
 e sorore nepos, et in nomen ejus adscitus,
 Augusti etsi gratia floreret maxima, in eque-
 stri tamen ordine perstitit, fortunaque, in
 qua constitutus esset amplissima, laute ac
 splendide utens, alienissimum ab avaritia et
 ambitione ostendit animum. Summam poe-
 tae artem in tali argumento, quod poeticae
 tractationi minus aptum videri poterat, ly-
 ricis coloribus adumbrando, eloquutionisque
 ornatum insignem in hoc c. admirentur stu-
 diosi. Ad rem cf. Theocr. 15. 22. sqq.*

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 4. Sententia horum vv. satis expedita: Divitiae per se plane nullius sunt pretii, seu ut Boeth. Consol. Philos. II. 5. ait, *non sui natura pretiosae sunt*. Docte pro hoc poeta: *Argento nullus color est*, argentum nullum colorem, splendorem, (ita *lucis colorem* dixit Seneca Agam. 862.) cujus causa expetit, qui ei gratiam conciliat, adeoque nullam gratiam, pulchritudinem habet, quod *abditum*, absconditum, defossum est *terris* in terram, omnino pro, quod usui hominum non inservit. Potest quidem poeta de argento, in terra adhuc delitescente, rudi adeo, nulleque tum colore insigni cogitasse videri, (in quam

rem praeclarus est locus Senecae ep. XCIV. *Vis scire, quam falsus oculos tuos decipit fulgor? nihil est istis, (auro et argento) quamdiu mersa et involuta coeno suo jacent, foedius, nihil obscurius: nihil est illis dum fiunt, et a facce separantur, informius.*) quod et *abditum terris* recte dici potest. Cic. de Nat. D. II. 60. *Nos acris, argenti, auri venas, penitus abditas, invenimus* cet. Idem de Offic. II. 3. *argentum non effoderetur, penitus abditum.* Salei. Bass. ad Pis. 213. (Poet. min. IV. 274.) *Abdita quid prodest generosi vena metalli, si cultore caret?* Magis tamen totius loci ratio flagitare videtur, ut de opibus, quas magno studio comparavimus, quarum vero usum nobis interdiximus, quas adeo tenebris damnamus, in terram defodimus, intelligamus. Ita vero solenni more avaritia poetis depingitur. Claud an. I. 42. *Hic non divitias nigrantibus abdidit antris, nec tenebris damnavit opes.* Colorem contra accipiunt, *splendent*, luci exponuntur opes, quae usui inserviunt. Boeth. loco supra I. *Atqui haec effundendo magis quam coacervando melius nitent.* Alixis in Excerpt. Grotii p. 507. τοὺς εὐτυχοῦντας ἐπιφανῶς δέϊξῃν αἰεὶ, φανεράν τε πᾶσι τῆν δόσιν τοῦ θεοῦ ποιῆν. Tum res plane conficitur e Serm. I. I. 44. *At ni ita fit (ni comminuitur) quid habet pulchri constructus acerbus?* fere ut Theocr. 15. 22. τί δὲ κέρδος ἢ μύριος ἔνδοθεν χρυσός κείμενος; οὐχ ἄδὲ φρονέουσιν εἰσασίς. — Terra arara dicitur, quae argentum, ab usu remotum, diligenter custodit, nihil inde detrahi sinit, avari instar. — 2. *inimice laminae* cet. Eadem sententia inversa subjicitur perspicuitatis gratia: argentum usu demum splendet, gratiam habet. Docte generalem hanc poeta, de recto divitiarum usu, justoque iis statuendo pretio praecepturus, dum ad Sallustium inflectit orationem, ad specialem ita revocat: Tu *inimicus* es, odisti (fere ut Seneca de Benef. II. 17. *Indixisti pecuniae odium: hoc professus es, hanc personam induisti: agenda est.*), contemnis, nihili facis *laminam*, argenti massam, argentum; sed alterum cum dilectu, ut vel rude, infabricatum, vel inutiliter reconditum argentum declaretur. — *nisi splendeat usu*, nisi usui, qui ei pretium facit, inserviat; igitur non *per se*, apud te pretium divitiae habent, sed usu demum splendorem adquirent, propter usum iis aliquid tribuis. — *temperato*, recto, prudenti, non profundendo, aut male dispensando eas. τὸ εἰδέναι αὐτὸν (τὸν πλοῦτον) εὖ διατίθεσθαι, (apud Basil. in Or. quomodo leg. Gr.

p. 107. Grot.) γενναίως χρῆσθαι (Menaander in Stob. Flor. Grot. p. 93.). Praeclare sic ostenditur Sallustii animus ab omni divitiarum cupiditate liber, iisdemque, ut sapientem decet, fruens atque utens; ut de Tibullo Epp. I. 4, 7. *Dii tibi divitias dederunt, artemque fruendi.* Facit huc Seneca de Vit. B. XXII. *major materia sapienti viro est animum explicandi suum in divitiis*: nam in his *et temperantia, et liberalitas, et diligentia, et dispositio et magnificentia* campum habet patentem. Ad verba et sensum Stat. Silv. II. 2. 150. *Non tibi sepositas infelix strangulat arca divitias*: — *expositi census, et docta fruendi temperies.* Id Silv. II. 3. 70. *Idem auri facilis contemptor et optimus idem condere divitias, opibusque immittere lucem.* Jam Pind. Pyth. V. init. Ὁ πλοῦτος εὐρυσθενής, ἔταν τις ἀρετῆ κεκραμένον καθάρῃ βροτήσιος ἀνὴρ αὐτὸν ἀνάγκη πολὺφιλον ἐλέταν, b. divitiae tum demum vim habent, si quis iis recte uti sciat. Idem Nem. I. 44. Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψας ἔχειν ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, ἔ ἀκούσαι, φίλοις ἐξερπέων.

v. 5 — 8. Rectum divitarium nenum poeta satis habet, uno tantum, at potiori genere commonstrare. Plura commemorat Theocr. P. I. Illud vero illustri aetatis suae exemplo docte repraesentatur. C. Proculejus, eques Romanus, amicus Augusti, rarissimae pietatis erga fratres suos, adeo quidem, ut cum iis, bello civili spoliatis, suam patrimonii partem de integro aequis partibus dividerit, quod jam antea totum cum iis divisisset, juxta vet. Schol. ad h. l. qui Fannium Caepionem (male quaedam edd. Scipionem dicunt) et L. Muraenam fratres Proculeji laudat. Sed Caepio non fuit frater Proculeji, quod satis patet e Dione LIV. 3. p. 732. Rectius Masson. vit. Horat. p. 304. L. Licinium Varro nem Muraenam, et M. Terentium Varronem Muraenam fratres ejus adserit. Jam pro vulgari: Proculejus ob liberalitatem in fratres in magna hominum est existimatione, ejus liberalitas in omnium ore est, splendide poeta: *vivet extento aevo*, quod copia poetica dictum pro, extendet aevi sui spatium, vitam suam, memoria ejus nunquam intercidet, recens erit apud posteros. *Extendimus aevum, vitam*, praeclaris ingenii virtutisque documentis editis, quae nostri nominis memoriam ad posteros propagant. Sil. IX. 375. *brevis hoc vitae, quodcunque relictum, extendamus*, ait ceteri. Sic *fama extendere vitas* Stat. Theb. IV. 33. quod simpliciore ratione *famam extendere factis* ut (φήμαρ

ἐκτείνεαι Phalaris Ep. LXXVI.) dixit Virg. Aen. X. 468. Exquisi-
torem contra idem adhibuit Aen. VI. 807. *virtutem* virtutis me-
moriā *extendere factis*, memoranda facere, praeclara quaevis
moliri. In Horatio tamen extento aevo simpliciter accipi potest,
remoto adhuc aevo *vivet* vigebit Proculeji memoria. — 6. *notus*
animi animo, qui innotuit, famam consecutus est, qui ostendit
animum, qui fuit *animo*, adfectu plane paterno in fratres, om-
nino pro, ob animum ejus pat., liberalitatem in fratres. — 7. 8.
Eadem immortalitatis notio, augustiore imagine representata.
Fama illum *aget*, vehet, tollet *penna*, alis suis, per populos
circumferet; longe lateque diffundetur liberalitatis istius fama;
noto phantasmate. Propert. III. 1. 9. *Quo me Fama levat ter-
ris sublimis et a me nata coronatis Musa triumphat equis*. Clau-
dian. I. 34. *Illum Fama vehit trans aequora cet*. In genere
igitur nominis ejus famam omnibus terrarum oris celebratum iri
ait poeta; jam eandem aeternam innuit per alas *metuentes solvi*,
πεφυλαγμένους λύσθαι, quae cavent sibi, ne solvantur, ne a con-
tentione remittant, quae adeo tenorem servant, nunquam deficiunt,
subsidunt. *Solvuntur* enim ea, quae a rigore remittunt, languet-
eunt, et *metuant solvi*, quae nolunt, non possunt solvi, exquisi-
ta ratione. Bene Lamb. laudat Virg. Ge. I. 246. *Arctos metu-
entes aequore tingi*, comparato Arati Phaen. 48 ἀρκτοι κυανέου
πεφυλαγμένοι Ὠκεανόιο. — *Superstes* ipsi, post mortem ejus du-
ratura. Neglectam in hac voce atque confusam personae cum re
significata notionem facile animadvertas; a quo vitio non satis
sibi caverunt scriptores antiqui. In idem incidit Boeth. consol.
philos. II. metr. 7. *Signat superstes Fama tenuis pauculis inane
nomen literis*.

v. 9 — 12. Sententia horum vv. pendet ab interpretatione
verborum, *avidum domando spiritum*, quae duplici sensu ac-
cipi possunt. Si *spiritum avidum* universe cupiditates inter-
preteris, erit: *Latius regnes*, regnum tuum, possessiones tuae,
latifundia tua ampliora erunt, locupletior, ditior eris, *doman-
do spiritum avidum*, κακῶν ἐπιθυμιῶν si cupiditates coercueris,
represseris, si his imperes, *quam si Libyam Gudibus jungas*, jun-
ctam teneas, una possideas, h. si latifundia tua per totam Afri-
cam et Hispaniam pateant, extendantur. Esset adeo gnome:
qui pauca desiderat, is in re tenui constitutus ditior haberi de-
bet, est altero, cujus immodicis cupiditatibus explendis ne ani-

plissimae quidem facultates sufficiunt. Sic Diogenes βασιλέως τοῦ μεγάλου ἑαυτὸν ἀπέφηνε πλοουσιώτερον, τῶ ἐλαττόνων ἢ ἐκεί-
 νος κατὰ τὸν βίον προσδεδῆσθαι apud Basil. de leg. Graec. p. 107.
 ed. Grot. Conf. omnino ad III. 16. 39. sqq. Ad regnum s. im-
 perium hanc gnomen transtulit Seneca Thyest. 470. *Immane
 regnum est, posse sine regno pati*; et Boeth. Consol. phil. III.
 5. *Qui se volet esse potentem, animos domet ille feroces*
 cet. Atque hanc quidem rationem omnes fere intpp. amplecti
 videas, a sententiarum nexu etsi satis alienam. Quod si vero
avidum spiritum e totius contextus ratione de cumulandarum
 divitiarum cupiditate capias, sententia loci erit: Qui divitiis te-
 netur, iis adeo augendis unice intentus est, verbo, avarus, tan-
 tum abest, ut aliquando expleatur, congestisque opibus fruatur,
 ut ejus sitis potius nova usque cum ipsa pecunia incrementa capi-
 at, (vv. 13 — 16.) sicque nunquam ejus fructum iste percipiat.
 Seneca Herc. sur. 166. *hic nullo fine beatus componit opes,
 gavis inhians, et congesto pauper in auro est.* Claudian. III.
 196. *teneas utrumque licebit Oceanum, laxet rutilos tibi Ly-
 dia fontes, jungentur solium Croesi, Cyrique tiara: numquam
 dives eris, numquam satiabere quaestu. Semper inops, qui
 plura cupit.* Plura vide ad III. 16. 28. Iam sententiam istam
 praeclare sic invertit poeta: Qui *spiritum* pecuniae *avidum*
 domat, divitias non congerit, eas non per se expetendas, sed
 usu demum fructuque pretiosas fieri censet, sane is animo ita
 adfectus *latius regnat*, quantulaecunque eae opes sint, quas
 possidet, ampliores habet *quam si Libyam — uni, quam si non do-
 mito spiritu avido*, animo non iis fruendi sed augendis inten-
 to, immensas teneat. Atque nunc demum, explorata horum
 vv. sententia, de nexu cum antecedentibus, recte statuere li-
 cet, qui sic animo informandus videtur: Qui divitias magno
 studio congerit, custoditque, rem servat nullius per se pretii;
 hoc enim ei demum accedit usu, cujus insigne nuper in Procu-
 lejo exemplum vidimus; tum *multas inter opes inops* habend-
 us est, quod *quaerit* semper, *et inventis miser abstinet, et ti-
 met uti.* Jam orationis ornatum excute. *Regnum regnare ex-
 quisite de latifundiorum possessionibus, in provinciarum spa-
 tia dilatatis, adeoque irsmensis dicitur.* Sic *fulgere imperio
 Africae* III. 16. 31. Adposite Seneca ep. 89. *Hoc quoque pa-
 rum est, nisi trans Hadrianum, et Ionium Aegaeumque vester*

villicus regnet; — *quam vultis, late possidete, sit fundus, quod aliquando imperium vocabatur*. Sic *regna pastorum* Virg. Ge. III. 476. *regna Petiliana* villam adpellat Martial. XII. 57. 19. Alii regnare proprio dictum volunt h. l., parum commode, vel propter sqq. — *Spiritus*, pro animo cum dilectu; est enim animi τὸ ἐπιθυμητικόν; ita πνεῖν, θυμοῦ πνοή, et *spirare* pro adpetere passim occurrit. — *Libya* pro universa Africa, uti *Gades* quae insula est prope fretum Gaditanum, pro Hispania ponuntur. — *remotis*, nam *Hesperia* s. Hispania versus Occidentem terrarum *ultima* Romanis erat. I. 36. 4. In utraque terra, maxime in Africa, Romani amplissimos fundos possidebant. v. ad I. 1. 9. Qua speciali idea opulentia in genere h. l. docte designatur. *Jungere* alias de continua agrorum possessione dicitur. Lucan. 1. 168. *tunc longos jungere fines agrorum — et longa sub ignotis extendere jura colonis*; h. l. est simpliciter, possessioni suae adjicere, acquirere. Claudian. XV. 4. *Junximus Europen Libyae*, colore orationis ex hoc ipso loco ducto. — *et uterque Poenus serviat uni*, plane eadem sententia, alia tantum idea adornata, ad quam poeta τῷ *regnare* v. 9. facile ducebatur. Hoc si teneas, expedita est *utriusque Poeni* interpretatio. Sunt adeo Carthaginenses et in Africa, et in Hispania, cujus oram maritimam aliquando tenuere. Vide omnino Obs. — *serviat*, pareat *uni* tibi, tibi subjectus sit, h. si unus omnes istos terrarum tractus possideas. Praeclare igitur respondet *servire* τῷ *regnare*. Similiter Cic. Quaest. Tusc. I. 22. *agros et maria hominum utilitati parere* dixit.

v, 13 — 16. Avari enim cupiditas nunquam expletur, imo *crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*, Juven. XIV. 139. Bcsil. de leg. Graec. libris p. 107. ὅσῳ περ ἂν πλείω προσπεριβάλλωνται, τοῦ ἴσου δέονται ἢ ἕ πλεονος πρὸς τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν, κατὰ τὸν Ἑξηκιστίδου Σύλωνα, ὅς φησι: (Anal. Ar. I. 67.) πλούτου δ' οὐδέν τέγμα πεφασμένον ἀνδρασι κείται, οἳ γὰρ νῦν ἡμέων πλείστον ἔχουσι βίον, διαπλάσιον σπειύουσι. Cf. III. 16, 17. et 24. extr. Qui igitur hoc animi vitio s. morbo (ἀργυρέην νόσον Nonnus alicubi adpellat) laborat, similis plane est hydroptico, cujus sitis restingni nequit. Jam Polyb. Hist. L. XIII. 1. καθάπερ ἐπὶ τῶν ὑδροπικῶν οὐδέποτε ποιε πύλλαν οὐδὲ κόρον τῆς ἐπιθυμίας ἢ τῶν ἔξωθεν ὑγρῶν παράθεσις, ἂν μὴ τὴν ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διάθεσιν ὑγιάσῃ τις, τὸν αὐτὸν

τρόπον τὴν πρὸς πλεῖον ἐπιθυμίαν ὄντες κορίσχι, μὴ οὐ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κακίαν λόγῳ τινὶ διορθωσόμενον; qui locus mire Nostrum illustrat. Eadem comparatio est apud Ovid. Fast. I. 211. *Creverunt et opes, et opum furiosa cupido: et, cum possideant plurima, plura volunt. Sic quibus intumuit suffusa venter ab unda, quo plus sunt potae, plus sitiuntur aquae.* Praeclaro vero artificio comparationi ipsam involvit poeta sententiam, quo major ei ex hac lyrica brevitate vis accederet. Oratio plena erat: Sicuti in hydropo sitis non tollitur, nisi morbi causa sublata: ita nec habendi cupiditas expletur, tollitur, nisi ipso animi vitio sublato. *Crescit dirus hydrops*, augetur morbi diritas, ingravescit morbus. Ita quidem *dirus* commune morborum epitheton esset, ut Gr. νόσος ἀργαλέη, χαλεπή, *diralues, dirapestis* etc. Aptius tamen ad naturam hujus morbi, omninoque magis poeticum videtur, si hydropem dirum interpreteris sitis explendae cupidum, siti inexplibili ardentem, qua fere ratione *dira fumes, dira cupido* et al. dicuntur. Lucret. IV. 1082. *quojus quo pluria habemus, tam magis ardescit dira cuppedine pectus. — indulgens sibi*, obsequendo bibendi cupiditati, dum sitim explere conatur. — 14. *nec sitim pellit*, sedat, restinguit. Morbo adeo poeta tribuit, quod aegroti proprium erat. — *Nisi causa morbi e venis fugerit*, nisi vitium, quod in venis latet, sublatum fuerit, nisi corpus isto vitio liberatum fuerit: causam morbi tollas oportet, tsi sitim, quae ei adhaeret, sublatam vis. — *et aquosus albo corpore languor*, h. aqua intercus, quae corpus *album* reddit, (λευκοφλεγμητιαν vocant hoc hydropis genus medicorum filii) qua corpus tumet, eidem detrahatur, inde deducatur. Aqua ista est causa *languoris*, quatenus totum corpus vitioso isto humore inficitur, adlligitur, nam *languor, languere*, in genere de morbis dicitur. Docte adeo *aquosus languor* pro ipso hydropo ponitur. Jam, si comparationis ornatum demas, nuda sententia erit: Avarus ab opum coacervandarum studio non remittet, nisi pravam, quae animum ejus obcaecat, evertas persuasionem, nisi ostendas, divitias neminem beatum efficere. Egrege ad rem Seneca ep. 94. *Ipsa vitia remota sunt. — Nisi opiniones falsas, quibus laboramus, expuleris, non avarus, quomodo utendum pecunia sit, exaudiet. Efficias oportet, ut sciat, pecuniam nec bonum nec malum esse: ostendas illi miserimos divites.*

v. 17. sqq. E verae sapientiae praeceptis *beatus non is est, quem vulgus adpellat, ad quem magna pecunia confluit: sed ille, cui bonum omne in animo est, erectus, excelsus, et mirabilia calcans* (Senec. ep. 45.) vera felicitas posita est in externarum rerum contentu, ἐν καταφρονήσει τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, Epictet. c. 19. 2. Observa virtutem lyricam poetae in tradenda hac sententia, quae vix poeticum colorem admittere videbatur. Quod e *virtutis* s. sapientiae vera notione ducitur, nimirum illum demum dici beatum oportere, qui opes magnifice contemnat, neququam vero, qui iis abundet, hoc ipsi Virtuti tanquam personae, quae rectum de his iudicium ferat, tribuitur. Eodem plane colore Seneca ep. 94. extr. *Inducenda est in occupatum locum Virtus, quae mendacia contra verum placentia extirpet, quae nos a populo, cui nimis credimus, separet, ac sinceris opinionibus reddat.* — *dissidens* in hoc plebi, dissentiens a plebe, aliter ac plebs iudicans *eximit numero beatorum*, beatum negat eum, quem magnum felicemque populus vocat. Magnitudinem falsam speciali *regis* idea declaravit poeta, idque *Phraatis* per illud tempus *redditi* restituti *solio* Cyri, in regnum Parthicum. Phraates propter immanem crudelitatem a suis expulsus ad Scytas confugerat, quorum ope a. U. DCCXXX in regnum, victo Teridate, restituebatur. v. Dio LI. 18. Optime adeo evidentissimo Horatius Phraatis, qui varios casus et in sublimi maxime lubricos expertus esset, exemplo usus est, quo ostenderet, *ex constitutione vulgi beatos in isto invidioso fastigio suo trementes et attonitos, longeque aliam de se opinionem habentes, quam ab aliis habeatur* (Senec. ep. 94. extr.), verbo, divites ac potentes homines non beatos esse. De personata hac felicitate eadem plano ratione idem Senec. ep. 80. *Vides illum Scythiae Sarmatiaeve regem insigni capitis decorum? Si vis illum aestimare totumque scire, qualis sit, fasciam solve.* — *dedocet populum falsis vocibus uti*, vulgo h. iis, qui externo splendore capiuntur, ostendit hoc exemplo, falso istos vocari felices, perverse eos iudicare, haecque admonitione *publicum* ipsis *errorem* (ut Seneca ep. I. vocat) *expellere* conatur. Docta hoc brevitate dixit *dedocere*. *Falsas voces* dicit, quae *malos sermones* Seneca l. l. Ceterum locum illustrat Boethius Consol. Phil. II. 6. *Atqui nec opes inexpletam restinguere avaritiam queunt, nec potestas sui compotem fecerit, quem vitiosae libidines*

insolubilibus adstrictum retinent catenis — Gaudetis enim res sese aliter habentes falsis compellere nominibus; itaque nec illa potentia jure adpellari potest.

v. 21. sqq. *Unī, soli huic contra Virtus regnum et diadema tutum, regni insignia defert, regnum tanquam κτήμα ἀναπαύσεσθαι tribuit, regem, cui diadema, imperium eripi nequeat, pronuntiat. Eidem defert laurum propriam, ei debitam, (nisi praestat: perpetuam, ut propria munera Serm. II. 2. 5. propria dona Virg. Aen. VI. 871.) vere eum victorem judicat, qui divitias contemnit, qui cupiditatibus imperat. E Stoicorum philosophia sententiae colorem ductum esse, facile adparet. His enim sapiens uno minor est Jove, dives, liber, honoratus, pulcher, rex denique regum, (Epp. I. 1. 106.) quatenus ista grandi supercilio despicit, infra se posita judicat. Senec. Thyest 334. sqq. Regem non faciunt opes, non frontis nota regiae: rex est, qui posuit metus, et diri mala pectoris; v. 380. mens regnum bona possidet, et 388. Rex est, qui metuit nihil, rex est qui cupiet nihil. Inest adeo dignitas propria virtuti, quam protinus in eos, quibus fuerit adjuncta, transfundit, Boeth. Consol. Philos. III. 4. — quisquis ingentes auri argentique acervos oculo irretorto, oculis ad eos non reflexis spectat, qui aurum ita intuetur, ut, praeteriens id, oculos ad illud non retorqueat, sicque vultu nullam habendi cupiditatem prodat, verbo, qui ὕπερ ὅτι χρυσίον, ut Lucian. Pisc. p. 613. T. I. loco valde adposito: προθεῖς χρυσίον, ἔξ δόξαν, ἔξ ἡδονήν, ὃν μὲν ἂν αὐτῶν εἶδης ὑπεροχάωντα, ἔξ μηδαμῶς ἐλκόμενον πρὸς τὴν ὕψιν, οὗτος ἔσω ὁ τῷ θαλῶ σελόμενος ὃν δ' ἂν ἀτενὲς ἀποβλέπωντα, ἔξ τὴν χεῖρα ὀρέγοντα ἐπὶ τὸ χρυσίον, ἀπάγειν cet. Senec. ep. 92. Vadit audacter, et contemtor omnium, nec ad pecuniam respicit: aurum argentumque non ad hunc aestimat splendorem, quo imperitorum verberant oculos. Hinc ἀμετασφραγίτι Graecis idem est ac ἀμελεητί. v. doctam Ruhnck. notam ad Tim. Lex. p. 25. Atque ita recte hunc locum interpretatus est olim Cleric. Art. Crit. I. 2. p. 72. sqq. et nuper Ouwens N. H. III. 3. p. 369. Docte vero poeta hominis acervos praetereuntis s. relinquentis imaginem τῷ irretorto indidit: et spectare h. l. non ea virtute ponitur, qua Gr. ὕψιν ἔχειν ἐν τινι et Lat. oculum adjicere alicui rei (veluti Cic. in Verr. II. 15. dicitur; sed est simpliciter, acervos ita spectare, ut, si eos relinquant, ab iis discedas, oculos*

ne retorqueas quidem ad eos. Atque sic non intelligo, quomodo haec viris doctis ἐκ παραλλήλου repugnantia videri potuerint, veluti Lamb. h. l. Abresch. ad Aesch. II. 15. p. 346. et aliis. Qua tamen specie plerosque inductos alteram hanc amplecti videas rationem, qua *oculo irretorto spectare* sit: ita spectare acervos, ut oculos alio non retorqueas, sed eos in acervis defixos habeas; adeoque oculis rectis, qui auri fulgore non praestringantur, adspicere acervos, animo nulla admiratione, aut cupiditate divitiarum perturbato: eadem sententia, quae nec ratione, usuve loquendi destituta est. Seneca ep. 48. *grandia locuti, effecturos vos, ut non magis auri fulgor, quam gladii, perstringat oculos meos, ut ingenti constantia, quod omnes optant, calcem.* Synes. Or. de regno p. 30. ὡς οὐκ εἰκός γε αὐτὸν διαράμενον βλ. ο. σ. ρ. οῦς ὀφθαλμοῖς ἀντιβλέψαι χρυσίῳ τουναντίον μὲν αἰδεσθῆναι τε ἔ. ἐνδοῦναι ἔ. τελευτῶντα περιπτύξασθαι. cf. Lamb. ad h. l. Burm. ad Quintil. Declam. VIII. c. 9. et Abresch. ad Aesch. l. l. Si tamen subtilius agas, impediti quid ac spinosi sententiae hoc modo erutae inhaerere facile deprehendas; et ἀμφιβολίαν. quae inde oritur, vix habes, quomodo removeas. Nam et avarus irretorto, defixo, h. cupido vultu *nummos* suos *in arca contemplatur* (Serm. I. 1. 65.) quod Graecis est ἀτενὲς ὄραν. cf. Lucian. l. l. Diogenian. apud Schott. in Adag. p. 198, ἀτενὲς ὄραν, ἐπὶ τῶν φιληδούτων τισίν.

ARGUMENTUM. III.

Tritum atque ab Horatio multoties inculcatum de fruenda vita praeceptum nova atque exquisitiore sententiarum conversione repraesentat hoc carmine poeta, ut mirum adeo non sit, interpretes in summa ejus constituenda a vero paullum aberrasse. Vulgaris nimirum idearum progressio erat: Fruere, o Del-

li, vitae commodis, quandoquidem mors, cuius ad omnes fatalis necessitas pertinet, nos omnibus iis, quae suavia ac jucunda censentur, exuit, et haec ipsa vitae usura, quae nobis data est, paucorum admodum dierum summula circumscripta est. Quibus quidem, ut recte perfruaris, neve tibi ipse fructum intercipias, animum tuum adversus utramque fortunam firmatum atque ita tene compositum, ut nec secundis rebus nimium efferris, neve adversis deprimaris. Docte vero poeta ab hac gnome, quae omnis felicitatis fundamentum haberi debet, exorsus, ad primariam carminis sententiam de sectandis vitae deliciis transit, eamque vividissimis coloribus depingit! Jam Q. Dellius, ad quem hoc carmen scriptum est, erat homo varius, ac desultor bellorum civilium, ut Messala eum indigitat apud Senec. Suas. I. 6. Ad Octaviani partes cum a. U. DCCXXIII. transisset, magna ejus gratia, magnisque opibus floruit, unde post hunc annum h. c. scriptum recte suspiceris. De Dellio v. Vellei. II. 84. et ibi Ruhnk. Dio XLIX. 39. et ibi Fabric. E sententiarum autem, quem modo descripsimus, nexu facile intelligitur, parum recte illos facere, qui mores et animum Dellii varium initio carminis a poeta notari, eique universe mentis commendari constantiam volunt. Eloquentionem carminis doctam ac vividam, numerorumque suavitatem observent humanitatis studiosi.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. 57. Utramque fortunam moderate feras, in utraque fortuna compositae mentis habitum serva. Ornate hanc sententia-

am duobus membris extulit poeta. *Memento servare*, graviter, ut in te, quae maximi ad vitam beatam est momenti, inculcanda (ut I. 7. 17. III. 29. 32. quae eadem virtute *μνήσο* Epicteto, et aliis in usu) pro, serva, obtine *mentem aequam*, ne deprimaris, ne perturberis animo *in arduis rebus* in adversa fortuna, aequo iniquam fortunam perfer animo. *Mens aequa*, animus aequus, est erectus, fortis, qui non succumbit, *cedit malis; sed contra audentior it*, quae ratio vel in vulgaribus loquendi formis *aequo animo adversa ferre, iniquo pati*, et sim. obtinet. Plant. Rud. II. 3. 71. *Animus aequus optimum est aerumnae condimentum*. Boeth. Consol. II. 4. *Leata sors omnis est aequanimitate tolerantis*. Alii in genere accipiunt mentem aequam, animum aequabilem, in utraque fortuna sibi constantem, neque elatum in secundis (qua notione est apud Ovid. Amor. II. 438. *Nec facile est aequa commoda mente pati*) neque in adversis depressum; nec vident, aperte disjungi a poeta, sibi que opponi mentem aequam in adversis, et moderatam (v. 3.) in secundis rebus. *Res arduae* difficiles, molestae, *συμφοραὶ σκληραὶ*, adversae, malae, vi oppositionis v. t. — idemque in *bonis*, prosperis, secundis rebus serva eam *temperatam*, animum gere temperantem sibi *ab insolenti laetitia*, cohibe te, tempera tibi, quo minus laetitia efferaris, exsultes, insolenter, arroganter te geras, moderate, *bene ferre magnam disce fortunam*, III. 27. 74. Incertus in Grotii Excerpt. trag. p. 909. *ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγειθ' ὁ φέρων εὔτ' ἀγαθὰ, ἀγαθὸς ἂν εἴη ἢ ὁ φέρων καλῶς κακά.* — *moriture*, quandoquidem tibi moriendum est, (v. I. 28. 4.) *seu maestus omni tempore*, omnes annos *vixeris*, in perpetuo maerore vitam egeris, genium tuum defraudaveris (adposite Antiphanes c. IV. (Anal. Br. II. 205.) ὁ δὲ χρόνος, ὡς τόπον, οὕτω ἢ κολιὸν τίκτει γήρας εἰσέρχόμενος· κοῦτε πῶν οὔτ' ἀνθος ἐπὶ κροτάφοις αἰαδῆσας, εὐ μύρον, οὐ γλαφυρὸν γνούς πότ' ἐρώμενον, τεθνήξῃ, πλουτουῦσαν ἀφείς μεγάλην διαθήκην) *seu jucunde vixeris*. Nexus sententiarum videtur: Moriendi nobis proposita conditio monet nos, ut vitae bonis, dum licet, fruamur; atqui fructum istorum tibi ipse intercipias, nisi animum habeas tranquillum et adversus omnes fortunae insidias compositum. Hunc igitur tibi para, in hoc maxime enitere, ut eum sic ad fruendas vitae delicias informes, ac singas. Docte haec ita invertit poeta: Animo opus est tranquillo, ut ju-

cunde vivas; (hoc e vv. 5. sqq. eliciendum) ad hoc exhortatur vitae brevitatis, mortisque cogitatio, (*moriture*), quae certo imminet, etiamsi nullum vitae fructum ceperis, omnibusque, quae vitam jucundam efficiunt, nos exuit commodis; Quare frue- re istis, dum licet etc. Alia agunt intpp. qui mortis meditationem praesentissimum tranquillae in utraque fortuna animi servandi adjumentum a poeta adferri volunt. Jam illa, „seu jucunde vixeris“ vide quam suavi pictura, cujus imago omnes sensus delinit, poeta expresserit. Jucundam vitam declaravit suo mere, per computationem in amoena regione. v. l. 1. 21. sqq. Oratio in his admodum docta et exquisita. — *in remoto gramine* in amoeno recessu. Cf. V. 2. 24. — *per dies festos*, festis diebus. Intellige sacra deorum agrestium (quo vel remoti graminiis mentio ducit) quibus *non rubor erat maderis, errantes aut male ferre pedes*. Tibull. II. 1. 30. Cf. ad I. 4. 11. — *te reclinatum bearis*, exquisitiori forma, pro, *reclinatus*, fusus te *bearis*, recreaveris, exhilaraveris Falerno optimo. Pro hoc est, *interiore nota Falerni* h. interioris F. interius reconditi, quippe *ad festas dapes repositi* (V. 9. 1.) adeoque praestantioris, vetusti. *Nota Falerni* est cadus vini, cujus nota ostendit, Falernum in eo servari. Adscripta enim cuique amphorae erat nota, s. titulus, qui patriam vini et annum, quo conditam esset, monstraret; res nota. Est adeo simpliciter pro Falerno (ut Serm. I. 10. 24. *ut Chio nota si commista Falerni est.*) neque in hoc vini virtus quaerenda, quam poeta unice a loco, ubi reposium erat, cellae scilicet vinariae interiori designat.

v. 9. sqq. In tam certo igitur tamque angusto vitae termino ne quaeso fructum ejus deseras, aut in crastinum diem differas. At multo acrior ac vividior in exhordando ad jucunde beateque vivendum poeta ipso statim, quod praesens datum est, temporis momento frui, illicoque convivales lautitias adparari jubet. Suavissimis vero, quibus convivii scenam adornaret, usus est coloribus: quos ipsos e fundo Delli petitos, haud temere statuas e v. 18. — Vulgaris ratio erat: Age sub hanc umbram concedamus, genioque ibi litemus. At *γραφικωτέρας* poeta: *Qua parte, δεικτικῶς*, hic, ubi pinas et populus umbram conserunt; pro hoc quanto ornatus, *amant consociare umbram ramis*, arte consociant ramos, connexis invicem ramis densam umbram efficiunt. Jam observa dilectum epithetorum, Pinas

ingens, adeoque diffusis ramis, patula, opaca. *Populus alba*, ob folia interiora candida; cf. Virg. Ecl. IX. 41. Aen. VIII. 276. *Umbra hospitalis* quae grato suo refrigerio nos invitat, in qua lubenter requiescimus, commoramur, mira suavitate. Ovid. Met. X. 555. *ecce opportuna sua blanditur populus umbra, datque torum cespes. blanditur*, h. blande invitat. Ita et in Tibullo II. 5. 42. *tum vocat errantes hospita terra deos* magis poeticum erit, si terram *hospitam* explices, quae gratam sedem ostendit, praebet. *Amant consociare*, cum vi, arte se invicem amplectuntur, ambitiose se constringunt, amantium instar. Quo sensu *ederas lascivas* dixit I. 36. extr. Lucian. Amorr. §. 12. (T. II. p. 410.) *παντί γε μὴν δένδρῳ περιπλέγδην ἐφ' ἰλερῶς προσέρπουε κίττός.* De hoc usu v. *amare* fuisse egimus ad I. 25. 4. Lambin. cum aliis quibusdam *amant* pro solent, *φιλοῦσι* dictum vult, invitit Gratiis. — et qua *lymphæ obliquo rivo*, lymphæ, aqua rivi, rivus obliquo cursu defertur, cursum obliquat, qua rivus inflectit se, sinuatur. Nihil amplius. At quam graphice haec expressa! Rapidum cursum rivi designant *fugax* et *trepidare*; (nota loquendi ratio) retardatur is atque impeditur, obliquis flexibus; hinc *laborat trepidare*, moras istas redimit citatiore cursu. Bene quidem haec procedit ratio multo tamen exquisitior est haec altera, qua *labor* seu impeditior cursus, rivo tribuitur, quatenus per anfractus procedit; hos enim fraus optica, qua egregie imponi sibi poetae patiuntur, multo angustiores facit. — 13. Hic computatione nos exhilaremus. *Huc*, in hunc amoenum recessum jube adferri vinum, unguenta, et *flores rosae*, rosarum, *ἄνθος, ἄρωμα ῥόδων*, rosas, quibus coronemur. cf. I. 36. 15. III. 29. 3. — *nimum brevissimum*, nimis cito deflorescentis, ut *breve liliū* I. 36. 16. Suaviter hic et cum vi adjectum, quasi eo admoneamur, ne aetatis juvenilis tempus, quod acque cito pereat, e manibus elabrisinamus. — 15. *Dum res patitur*, fert, dum nihil obstat, quominus his deliciis fruamur, adeoque *dum licet* (ut II. 11. 16.) *dum decet* (V. 13. 5.) Declarative adeo subjicitur, dum *aetas patitur*, dum per aetatem decet, *dum canities abest* I. 9. 17. dumque omnino *fila trium sororum*, Parcarum patiuntur, *dum superest Lachesi, quod torqueat* (Juvenal. III. 27.) dum per fata licet. Poeta igitur sententiam universe positam declarat statim per speciales ideas, noto more. Cujus tamen plane immemores intpp.

in *rei* notione constituenda quaquaversum aberrarunt. *Lamb. rem* interpretatur *οὐσίαν, τὰ ὑπάρχοντα*, facultates, unde esset: dum habes, quod profundas; quod helluone dignum praeceptum esset. Aliorum commenta nec referre, nec expendere vacat. *Sorores* absolute et alibi *Parcae* dictae (v. c. Senec. Herc. fur. 181. Sil. I. 280. Stat. Theb. I. 631. cf. omnino Ruhnk. Ep. cr. I. p. 50.) muneris tamen earum mentione numeroque ternario adjecto, ut h. l. — *Fila atra*, perpetuo rerum inferarum epitheto. In hoc adeo non argutandum, cum poeta h. l. universe loquatur. Ubi vero de misera cuiuspiam conditione sermo est, sane tum *atra* f. vim habent, et opponuntur *candidis* (veluti Stat. Silv. I. 4. 125.) melioris notae, felicioris sortis. Ad sententiam poeta Incert. in Grot. Excerpt. Trag. p. 915. *ἔὼν παρακεύαζε σαρτῶ σελάνου εἰ μύρα· χρήση γὰρ αὐτοῖς αἰσθόμενος μέσ' ἡδονῆς.*

v. 17 — 20. Vulgaris sententia: omnibus, ob quae vita expetenda videatur, post mortem carendum esse, omnia aliquando relinquenda esse, nobilitatur, doctaque enumeratione rerum, quibus Dellius beatus haberetur, vivide declaratur a poeta. Cf. II. 14. 21. sqq. Suavis dilectus est verbi *cedere*, pro relinquere. *Cedimus enim terra, urbe patria*, quam nunquam revisuri sumus, quam aliis colendam, habitandam relinquimus. Sic jam ferre Serv. ad Virg. Aen. II. 804. Hinc exquisito euphemismo de abitu e vita. Cf. Serm. I. 1. 19. Nolim adeo de victo et pulso h. l. cum quibusdam intelligere. — *Saltus* h. l. sunt pascua late porrecta, qualia divites Romani, rei pecunariae intenti, per Calabriam et Lucaniam possidebant. Epp. II. 2. 177. *Quid vici prosunt, aut horrea, quidve Calabris saltibus adjecti Lucani, si metit Orcus grandia cum parvis cet. et Virg. 1. 27. Pecusve Calabris ante sidus fervidum Lucana mutet pascua. Pecuarie sylvae Lucanae* Calpurn. ecl. VII. 17. Male alii de viridariis, quae in domus impluvio erant, hic cogitant — *coëmtis*. Habebat adeo plures saltus; tum et Dellium iannit his possessionibus admodum delectatum, quibus adeo aegre cederet. Monendum hoc, ne quis nimis vulgare aut otiose illud adjici existimet. — *domo* quam forte magnificentissimam in fundo haberet; nota Romanorum insania. v. Varro de R. R. XIII. 6. — *villa* plura aedificia, in fundo exstructa, comprehendit, tam ad usum rusticum (quae *pars rustica* et *fructuaria* dicebatur.

Colum. I. 6.), quam ad domini eo secedentis commoditates (*pars urbana* Colum. I. I.) ac luxum disposita, puta aestiva, hiberna, thermas, porticus, alia. Hinc *villas* unius villae aedificia dixit Stat. Silv. I. 3. 4. et inde Auson. Mos. 284. — quam Tiberis *lavit*, alluit, proprie; nam innuit villae praetoria, ad Tiberis ripas exstructa, quae erant splendidissima. Stat. Silv. I. 3. 27. et Auson. l. I. vide quos laudat Barth. ad Stat. l. I. *Lavere*, antiqua forma, est et III. 4. 61. 12. 9. et alibi. — 19. 20. Omnes explicant: *Heres divitiis tuis*, opibus, auro et argento *in altum exstructis*, coacervatis, exaggeratis *potietur*, iisque fruetur; perspicua utique sententia, neque plane ab h. I. aliena; quam tamen Horatius, si bene eum novi, vix voluerit. Vide pedestrem horum vv. rationem: Cedes saltibus; domo, villa: iisque heres potietur. Jam pro tenui et vulgari *iis*, repetit villae notionem poeta, camque ab ejus magnificentia, qua ipsa Dellio desideratissima esset, docte admodum et exquisite designavit per *divitias in altum exstructas*, aedes altas, magnis suntibus exstructas. Plane ut III. 1. 45. *Divitias operosiores* tecta vocat *ex plano in altitudinem montium educta*, ut Seneca loquitur ep. 89. extr. etsi et ibi vulgaria intpp. sectentur. Sic pretiosam supellectilem idem Seneca de tranquill. I. vocat *divitias per omnes angulos dissipatas*. Ovid. Fast. IV. 135. *Aurea marmoreo redimicula solvite collo: demite divitias*, h. ista redimicula. Petron. de Mutat. R. R. 83. sqq. *Ecquid sentis — non posse ulterius perituram attollere molem? Ipsa suus vires odit Romana juvenus, et quas struxit opes male sustinet*, h. molem imperii, quam in tantam altitudinem eduxit, vix sustinet. *Ramos divitiis* h. aureis pomis *graves* similiter dixit Lucan. IX. 361. Ceterum vulgaris interpretatio vel hoc etiam nomine displicet, quod avaritiae notam Dellio inurat; ejus cum nullum in hoc carmine exstat indicium, tum eum vel splendida ac magnifica ejus villa hic memorata facile ea ab-solvit.

v. 21 — 24. Neque enim divitiae immuncm quemquam a morte praestant. Docte haec generali sententiae, omnibus moriendum esse, per distributionem declaratae, involvitur. Docte quoque partes, quae sibi respondent, disjunguntur a poetae. Ceterum eadem enumeratione jam Pind. Nem. 5: 27: ἀφαιεῖς πένιχρός τε θανάτου παρὰ σάμα νέονται. Simonidis; Menandri σφ

Phocylidis loca huc pertinentia v. in Stob. Floril. Grot. tit. CXIX. Cf. et I. 4. 19. sqq. II. 14. 9 — 12. Nihil refert, divesne et *natus ab Inacho*, stemma tuum ab Inacho *prisco*, antiquissimo Argivorum rege deducens, nobilissimo genere ortus *sub divo moreris*, in supera regione verseris, vivas (sic *coclo* frui Senec. Oed. 854. *vesci aura aetherea*, φάος ἡλίου ὄραν et sim. pro *vivere* ex oppos. noctis inferae; res notissima. Mire tamen alucinatur Lamb.) et hoc ornate pro, *sis. morari* suaviter de vitae brevitate, ut Ovid. Met. X. 32. *infima de gente* oriundus, an majores tui infimae gentis, humilis conditionis fuerint, adeoque ipse ignobilis sis. — 24. Tamen, nihilominus moriendi ad te pertinet necessitas. Pind. Isthm. ζ. 59. θανάσκομεν γὰρ ὁμᾶς ἅπαντες, δαίμον (sors ejusque) δ' αἴσος. *Victima* es, devotus, damnatus es *Orco*, Plutoni, θανάτω πάντες ἐφειλόμεθα, ut multoties in Anthol. gr. Pluto *nil*, non *miserans*, *illacrymabilis*, inexorabilis (suavi imagine Aeschyl. apud Stob. Flor. Grot. p. 485. μένου δὲ (Θανάτου) Πισθῶ δαιμόνων ἀποστατεῖ) ἄδακρυς, ἀμείλιχος ἢ δ' ἑδάμαστος (Hom. II. 1. 158.) νηλεῆς, δυσπειθής (uti saepius apud poetas graecos audit) quibus fatalem moriendi necessitatem designant poetae.

v. 25 — 28. Ulterius huic cogitationi immoratur poeta, quo magis ea Dellii sese insinuet animo, eumque ad fruendam vitam permoveat. *Omnes eodem*, in eundem locum, in loca infera *cogimur*, compellimur gregis instar. v. I. 24. 18. Dictus inde Pluto πολυδέκτης et πολυδέγμων Hom. H. in Cer. 8. et 17. πανδοκῆς Lycophr. 655. laudante Kuhnk. ad Hom. l. — *sors omnium versatur* quatitur, commovetur (πᾶλλεται) in *urna*, dum ipsa quatitur; quod est pro vulgari, omnium sortes in urnam conjectae sunt, urna continet. Stat. Silv. II. 1. 219. *Immensis urnam* quatit *Aeacus umbris*. Infra III 1. 16. *Omne capax* movet *urna nomen*. Imago, quam Horatius hic expressit, quaeque, quantum sciam, non alibi occurrit, ita apud animum repraesentanda videtur: Cogitanda Necessitas dea, Μοῖρα, Ἀνάγκη, quae urnam tenet, in quam omnium hominum sortes conjectae sunt: cujus quidem signamenti satis obvia est ratio, nimirum, omnes fatali necessitati, morti esse obnoxios. Jam cujus sors s. nomen inter commovendum excidit, exsilit (ἐξέθορε, ἐξόρουσε, quae sunt Homericæ sortitionis verba) *cait*, (quod proprium est Latinis poetis v.) huic fatale est mori. Atque hac quidem idea, facile

intelligitur, nihil spectari, nisi hoc: omnes nullo delectu aut discrimine mori; sicque satis commode subjicitur vv. 21. sqq. Uti *Æneid.* III. 1. 15. *æqua lege Necessitas sortitur insignes et imos* etc. Sors ista certo *exitura* est, mors certissima nos manet, mori *condem* est sive *serius*, sero, aut *citius*, cito, immatura aetate. *Propert.* I. 21. 58. *Longius aut propius mors sua quemque manet.* *Ovid. Met.* X. 33. *Serius aut citius sedem properamus ad unam; tendimus huc omnes.* — Sors ista elapsa, dum excidit, *impositura* est nos *Charontis cymbas in exilium*, docta brevitate, pro, cogit nos conscendere *Charontis scapham*, sicque nos in exsilium depellit. ad loca infera deducit, *aeternum*, unde reditus non datur. *Esculum* instar *domo cedimus* (v. 17:) ac terram hanc patriam relinquimus; suaviter.

ARGUMENTUM. IV.

Xanthiam Phocæum, hominem forte græcum, Phyllidis servæ suæ amore captum atque irretitum, istumque, quia servam amare probrosum apud Romanos habebatur, adversus Horatium dissimulantem poeta hoc carmine confirmat atque erigit summorum antiquitatis, qui idem fecerint, virorum exemplis; tum, quo minus istam amare eum pudeat, nobilissimo eam genere ortam vero oit sibi videri simillimum. Laudat in hanc rem, pro certissimoque argumento ponit generosam puellæ indolem, moresque ingenuos, qui in hominem infimæ sortis et obscuro loco natum vix cadant. Denique haud vulgarem puellæ adesse pulchritudinem formæque concinnitatem; quæ amorem ejus facile excusent. Leve hoc argumentum no-

*bilitavit poeta insigni ornatu doctrinaque
haud vulgari; in singulis vero locis grae-
cum ei ob oculos fuisse exemplum haud va-
ne suspiceris.*

Adnotationes.

v. 1. *Ne pudori tibi sit*, ne erubescas, ne existimationi tuae levem inde maculam adspergi in animum inducas, quod *ancillae*, servilis conditionis feminae amore detinearis, quod servam ames. Dicti isti homines Romanis ancillarioli. Senec. de Benef. I. 9. Martial. XII. 58. 1. — 2. *Briseis*, *χοῦρη* *Βρισῆος* (Hom. Il. 1. 274.) Hippodamia, e Lyrnesso, Phrygiae urbe, capta, et Achilli in praedae sortitione data. Homer. Il. β. 690. Hinc *serva* belli jure facta, *δοῦρικτῆρή*. — *movit*, inflexit, amore incendit animum Achillis *prius insolentem*, ferocem, invictum, indomitum adhuc amore; adeoque primum ei amorem inspiravit *niveo colore*, pulchritudine sua. Nisi potius jungere praestat: *Briseis niveo colore*, nivei coloris, pulchra, doctiore structura. Ita vero si hunc locum interpreteris, et major vis sententiae infertur, qua Achilles servae amore *primum* captas dicitur, et oratio magis poetica videtur, absque transeundi formula. Alii: *prius*, olim ante te, tu non primus es, qui in talem amorem incideris; quod admodum languet; tum sordidi istius amoris excusatio unice in hoc ponenda est, quod clarissimi quique heroes idem fecerint. *Insolentem* quoque *A.* ferre accipiunt, arrogantem, superbum, pervicacem; minus adposito h. l. epitheto. Ferrem, si Achillis mores superbos ex amore prorsus immutatos declarare et potuisset, et voluisset poeta. Recte vero et ex communi poetarum loquendi ratione *insolens*, *trux*, *ferox* dicitur, qui amori nondum succubuit, amorem aspernatur. De eodem Achille Stat. Ach. I. 302. *Trux puer et nullo temeratus pectora motu*. Tibull. III. 6. 13. *Ille (Amor) facit mites* (e praeclara Heynii conjectura) *animos Deus, ille ferocem contudit, et dominae misit in arbitrium*. adde Ovid. A. A. II. 477. Senec. Hippol. 240. Similiter Boeth. Consol. Phil. II. Pr. IV. *omnis adversitatis insolentem* dixit eum, qui adversam fortunam nunquam expertus est. Praeclare sic

respondet τῷ *movit*, h. *inflexit sensus*, ut Virg. Aen. IV. 170. Simpliciter sic adhibuit Arbor. el. ad Nympham v. 51. (Wernsd. Poet. min. III. 221.) *Non Helenae mater, nec par tibi filia Ladae, quamvis haec Paridem moverit, illa Jovem.* Iam Terent. Eunuch. III. 5. 19. *In hac commotus sum.* Sic et *motus* saepius amoris, quo animus primum perturbatur, adfectum designat. Ceterum nullam Deidamiae, ab Achille primum amatae, rationem habuit poeta, quo majorem sententiae vim conciliaret; in quo adeo haerendum non erat. Ad sententiam totius loci Ovid. Am. II. 8. 11. *Thessalus ancillae facie Briseidos arsit, serva Mycenaeo Phoebas amata duci — quod deicit reges, cur mihi turpe putem.*

v. 5. 6. Teemessa, Teletantis (juxta Sophocl. Ai. 331. secundum alios Teuthrantis) filia, formae pulchritudine cepit Ajacem Telamonium (alter enim Oilei f.); *captiva serva* (δορυλίητος νύμφη Sophocl. tr. I. 900.) *dominum.* Ultima vim acquirunt ipsa collocatione. Res ipsa satis nota e Sophoclis trag. laudata. — 7. *Atrides*, Atrrei nepos Agamemnon, *arsit virgine*, exquisita structura, (ut III. 9. 5. V. 14. 9. *calere aliqua*, I. 4. 19. IV. 11. 33. et passim alibi) pro, amore virginis Cassandrae exarsit, correptus est, oculos et animum in virgine defixit. Cassandra absolute *virgo* dicta, forte quod Apollinis amores, impetrata ab eo vaticinandi facultate, respuisset. *Priameia virgo* eadem dicta Virg. Aen. II. 403. — *rapta* docte pro, *captiva*, adeoque in servilem conditionem detrusa. Nam *rapi*, *duci*, *trahi*, ut ἔλασθαι Gr. solennia vv. in captivitatis notione exprimenda. Homer. Il. γ. 62. οἷός τ' ὄλλυμένους ἐλκυσθεῖσας τε θύγατρας. Claudian. Laud. Stil. III. 23. *Hi famulos traherent reges*, cet. Ita quoque acceperim Virgilii locum laud. de Cassandra: *Ecce trahebatur passis Priameia virgo crinibus a templo Cassandra, adytisque Minervae.* Nam vim Cassandrae coram Pallade ab Ajace illatam arguunt *ardentia ira lumina* v. 405. et *passi crines* (ut sit: *virgo passis crinibus*, quamquam et Ovid. Met. XIII. 410. illas voces cum v. *trahebatur* junxerit. Sed ibi manus ejus non constrictae sunt; in Virgilio contra *teneras arcebant vincula palmas*.) Omnes fere intpp. *raptam* explicant, ab Ajace Oilei f. e templo Minervae abstractam; sed hujus rei cum parum opportuno loco a poeta facta esset mentio, tum paullo disertius eam expositam exspectares. Omnino observa exquisitam co-

piani poetae in exprimenda notione *servae*, item τοῦ *amarae*. — *medio in triumpho*, statim, ubi victor urbem ingressus, Troja positus esset; sed alterum docte de Agamemnone Graecorum duce, qui adeo triumphatoris Romani speciem referret. Romanam hanc victoriae designandae ideam pluribus exemplis adsertam, v. ad III. 1. 7. Praeclare vero haec a poeta adjecta ad desiderii vim declarandam.

v. 9 — 12. Exquisito ornatu poeta gentem subjicit, de qua Agamemnon triumphaverit, s. quam urbem evertit. Perspicuitatis adeo causa hos vv. adjectos existima. — *Turmae*, copiae (ut *Lyciae catervae* I. 8. 16. adde C. S. 38.) *barbarae*, βάρβαρον στρατεύμα, (Eurip. Rhés. 612.) h. barbarorum, Phrygum, Trojanorum, e solenni Graecorum adpellatione. — *cecidere Thessalo victore*, ornatius pro, caesae, deletae sunt ab Achille Thessalo. — et *ademptus*, occisus (cf. II. 9. 10.) *Hector tradidit cet.* docte pro, mors Hectoris effecit, sublato H. factum est, ut *Pergama*, arx Trojae, ipsa urbs *levior* esset *tolli*, ad tollendum, evertendum, ut Troja facilius caperetur, βαρύτερη αἰρείσθαι. Imitationem Homericam II. 6. 243. ῥηίτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε κείνου τεθνεῖωτος ἐν αἰρέμεν, notarunt jam alii. Simili colore Pind. Isthm. η. 111. sqq. de Achille ὃ ἔ Μύσιον αἴμαξε Τηλέφου φόνω πεδίον γεφύρωσσε τ' Ἀτρεάδαισι νόστον. — Τρωῖας ἴνας ἑκταμῶν δορί, Μέμνονός τε βίαν ἰπέρθευμον Ἔκτορα τ' ἄλλους τ' ἀριστέας. Omnino summam Trojae captae laudem Achilli deferunt poetae, dum urbem cum Hectore vere periisse dicunt Eurip. Hec. 21. Τρωῖα θ' Ἔκτορος τ' ἀπώλετο ψυχῆ. Archias apud Br. Anal. II. p. 528. Ἔκτορι μὲν Τροίη συγκάτθανεν. Pentad. in tum. Hect. 3. (Wernsd. Poet. min. III. 278.) *occubuit telo violenti victus Achillis*, *occubuerunt simul spesque salusque Phrygum*. v. Wernsd. ad istum l. et ad Lucil. Jun. Aetn. 585. (T. IV. 201.) — *fessis* longo bello, ut Virg. de iisdem Aen. II. 109.

v. 13. Exemplis causas subnectit poeta, quo eum minus amare istam pudeat: Phyllidem nobilissimo genere ortam esse, ejusque rei conjecturam facile duci posse cum ex ejus vultu subtristi, qui amissae pristinae dignitatis memoriam servet, tum ex animi ejus nobilitate, quae minime in abjectae conditionis homines cadat. Alii Horatium Xanthiae objectioni, quod seruae istae, quas heroes amarint, nobilissimae fuerint originis,

tantum occurrere voluisse existimant, quod parum probabile videtur. — *Nescias οὐκ εἰδείης ἄν*, nescis an, fortasse, (v. de hac loquendi ratione, si tanti videtur, Cort. ad Plin. IV. 11. et Burm. ad Quinctil. XII. 11.) *Phyll. flavae* pulchrae *parentes beati ὄλβιοι*, nobiles sunt, forte nobiles parentes habet puella, quae nunc servit, docte et ornate pro hoc, respectu amoris ejus, *an te generum decorent par. b.* annon parentes habeat, quorum te non pudeat esse generum, quorum filiam te amare haec dedecet. Καλοὺς γαμβροὺς Eurip. Hippol. 634. cum h. l. comparavit ibi Valken. — 15. 16. Certo nobilitatem generis maestus ejus vultus arguit. *Maeret*, ob hoc semper subtristis est, quod tam *iniquam* sortem experta sit; dolet, se *regio* splendido *genere* ortam, regiisque *penatibus* innutritam, nunc servam factam. Docte adeo poeta epith. *iniquos τῶν penates* junxit, quod ad totam sententiam spectat. Conditio Phyllidis *iniqua* erat, regia ante, nunc servilis. Vulgo *Penates iniquos* accipiunt de Diis patriis, ipsi adversis, qui adeo puellam in servilem conditionem devenire siverint. Sed subtilius hoc, et *genus et penates* docte apud poetas cumulantur. Propert. I. 22. 4. *genus unde mihi, qui sint mihi Tulle, penates*. Nam *penates domus* in his loquendi formis generis originem designat. Τῶν εὐπατριδῶν γεγῶσ' οἶκον Eurip. Ion. 1073. et saepissime alibi. Ceterum totius argumentationis vis in v. *maeret* ponenda: maeror enim, splendorum puellae natalium index erat certissimus. Hypsipylem ita depingit Stat. Theb. IV. 740. Tecmessam Ovid. A. A. III. 517.

v. 17. Generis nobilitatem produunt etiam mores ejus liberales, probi, pudici ἀξί' ἀξίων γεννητόρων ἡθῆ. Eurip. Ion. 736. — *illam tibi non dilectam esse de plebe* potest esse: illam non de plebe a te amari, quod ornatus dictum esset, pro, illam, quam amas, non de plebe oriundam esse, non plebejæ esse conditionis. Potest vero etiam esse: illam non e captivis plebejæ sortis electam, acquisitam, emtam; adcoque eam non esse e plebe; ut *dilecta* captivarum multitudinem respiciat, unde Phyllis emta fuerit. Tum *tibi* eleganter *παρέλκει*; certe nullam vim habet. Atque haec quidem ratio et doctior, et ipsa verborum collocatione altera videtur probabilior. *Plebs scelestas* prava indole, pravisque moribus, quae omnia ad privatam utilitatem refert; (hinc *vulgus mobile, insidum, malignum*. v. I.

37. 25. II. 16. 40.) h. l. perfida, lucro addicta, fraudulenta, perjura: quae notiones ex altero, quod sequitur, membro constitui debent. Vulgo explicant, humilem, sordidam, abjectam refragante loquendi usu. Tum poeta sic argumentatur: Phyllis, quae tam ingenuis moribus, tam generosa indole praedita est, e plebe nata esse nequit, quippe quae scelesti est. Sed interjectam sententiam novo poeta membro extulit, et exornavit sqq. — 18. *Neque eam sic fidelem* fidam in amore, animo vere tibi deditam, *sic aversam*, alienam, abhorrentem a lucro, quo solo invitatae meretrices viris subblandiuntur, amorumque simulant, *nasci potuisse matre pud.* talem esse posse, si nata esset matre, cujus eam pudere debeat, adeoque infimae sortis, abjectissimae conditionis, si ignobili genere orta esset.

v 21 — 24. Denique liberalis ejus facies, praestantissimaque forma amorem tuum facile excusatiorem facit. Quod quidem meum de ejus pulchritudine tanto verius haberi debet judicium, quo minus illud amore ducitur, cujus ne suspicio quidem in hominem, a quo proficiscitur, annum quippe XL aetatis agentem, cadere potest. Ita si horum vv. sententiam constituas, haud sane temere adsuti atque primario carminis consilio alieni videbuntur, aut, ut amoris suspicionem a se amoliretur adjecti. Partes pulchritudinis ponuntur, nota poetica ratione; et in his *brachia* et *surae*, cum dilectus; quoniam haec in servabus, quae brevissimis tunicis utebantur, quaeque nec longas manicas habebant, maximam partem nuda conspiciebantur, cum *matronae* contra, *praeter faciem*, nil *cernere* liceret, *cetera — demissa veste tegentis*. Serm. I. 2. 94. 95. — *teretes*, clementer exstantes, sensimque tenuatas, ut ait Lactant. de O. D. 5. *tumentes* contra s. enormes V. 8. 10. — *integer*, animo integro, intacto, plane vacuo ab amore istas puellae dotes extollo, eximias judico; ut III. 7. 23. cf. Burm. ad Val. Fl. II. 374. — *fuge*, noli *suspiciari*, amori quidquam in hoc datum existimare, quandoquidem *aetas mea trepidavit claudere*, clausit *octavum lustrum*, XL. annorum spatium exegit, absolvit. *Trepidare* eleganter de cursu aetatis, fuga temporis. Ceterum Xanthiam, cui se sic a Phyllidis amore inimmunem probaret Horatius, admodum juvenem fuisse recte colligas; tum omnino continentiore, minusque ista aetate ad voluptates eum fuisse propensum statuere licet.

ARGUMENTUM. V.

Lalages, puellae adhuc tenerae, nulloque dum amoris contactae igniculo, potiundae cupiditate flagrantem amicum quemdam reprimere hoc carmine conatur poeta, hortaturque eum, ut exspectet, donec ad nubilem ea aetatem perveniat, quae tum votis ejus ultra satis factura sit. Et argumenti ratio, et, quae per totum fere carmen regnant, notiones graecae facile eo ducunt, ut illud plane e Graeco versum, Graecis saltim floribus contextum recte statuere liceat. Vid. Not. Nimia vero, quae in exornandis ideis deprehenditur, ingenii luxuries, et allegoriarum ratio, maxime vero earundem diversae indolis cumulatatio, quae judicium nondum satis subactum produnt, abunde commonstrant, ad primos poetae foetus hoc carmen referri oportere. Ceterum Cruquii et aliorum super h. c. commenta adponere, ac refellere nihil adtinet.

Adnotationes.

v. 1. sqq. Nondum ad plenam pubertatem pervenit puella, cujus amorem expetis, nondum id aetatis attigit, ut amore ejus frui liceat, nondum *tempestitiva* est viro, ut supra I. 20. extr. Pro hoc poeta, allegorica ratione, Graecis admodum familiari, usus: *nondum valet*, satis virium habet, satis robusta est juvenca, impar adhuc est *jugo ferendo*, s. sustinendo *cervice subacta* sc. jugo, subjecta, inserta jugo, proprio voc. Homer. II. ε. 293. βούν — ἀδμήτην, ἣν οὐκ ὄπισθε ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ. Senec. Hipp. 1002. *Celsos sonipedes ocus subigit jugo*; quamquam et simpliciter accipi possit, domita, jugo imposito Sic *indomita cervice greges* alicubi occurrit apud Statium. alde

Catull. 63. 33. et Valer. Fl. IV. 360. II. I. simpliciter ornat, quocunque modo accipias. Jam, ut de allegoria pauca moneamus, tam graecis quam latinis poetis amoris mutui cum quocunque vinculo (v. c. *compede*, IV. 11. 24. ἀλοκροπέδη Anal. Br. III. c. XVIII. inter ἀδεσπ. p. 154. *catena* Tibull. IV. 5. 15) maxime cum jugo usitatissima est comparatio. Ductae inde loquendi formae ζευχθῆναι γάμοις *jugari* (Catuli. LXIV. 21.) *tædæ jugales* et sic porro. Hinc puella, viri adhuc experti, dicta *indomita* (Catull. LXVIII. 118.) παρθένος ἀδμής Homer. Od. ζ. 109. κῶρα ἄρυσθαι Theocr. XXVII. 7. et, aetatis tenerae simul ratione habita, simpliciter πῶλος, μῶσχος et sim. quae contra virum experta est, ea δημθείσα, δημητή, *jugum ferre* (laudant Plautina Curc. I. 1. 50. *Jamne ea fert jugum? PH. Tam a me pudica est, quam mea si soror sit.* adde Catull. LXVIII. 118. *qui tunc indomitam ferre jugum docuit*) *virili jugo submitti* (Stat. Silv. I. 2. 165.) et utrique amantes dicti *compares*, σύζυγες. Plaut. Pseud. I. 1. 65. — *nondum munia* laborem, operum *comparis* s. jugalis *aequare*, aequam compari praestare potest. Ducta imago a juvenis aratro s. curru junctis, quorum alter aetate ac viribus compari inferior haud aequam laboris partem in se recipere potest, haud aequo jugo trahit. Sensus igitur: nondum firma satis est aetate, ut amoris tuo respondere valeat. Eadem translatione usus est Theocr. XII. 15. ἀλλήλους δ' ἐφίλησεν ἴσῳ ζυγῆ, h. *aequabant amorem*, ut Virgil. Aen. VI. 474. de Sichaeo et Didone — 3. necdum *tolerare* tergo sustentare *pondus tauri*, taurum nimio pondere eam degravantem, h. virum pati. Omnino verecundiae sensui in exprimendo amoris commercio satis consultum crediderunt veteres, dummodo illud non propriis, sed, quod inter homines est, a pecudibus, et quod pecudum est ab hominibus verbis translatis eloquerentur. Sic Iphigeniam honesta adpellatione ἀταύρωτον vocat Aeschyl. Agam. 254. adde Aristoph. Lysistr. 217. Rufin. c. XXXIV. (Anal. Br. II. 396.) alludens simul ad nomen puellae: Σοὶ μὲ λᾶτριν γλυκύδαρος Ἔρως κρέδωκε, Βοῶπι, ταύρων ὑποζεύξας ἐς πόθον ἀτόμολον. — *ruentis in Venerem*, amoris aestu correpti, libidinis explendae cupidi. Simili forma loquendi Virgil. Ge. III. 244. *Omne adeo genus in terris — in furias ignemque ruunt.*

v. 5 — 8. Suavissima imago puellae, quae nullo dum amore contacta pueriles cum aequalibus lusus et jocos sectatur, eosque

potiores habet. Colorem duxit poeta ex Anacr. LXI. 9. 10. *πῶλε Θρηϊκίη — νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκειαι, κοῖφρα τε σκιρτᾶσα παίζεις.* qua eadem ratione Galateam *μέσχω γαυροτέρην* vocat Theocr. XI. 21. cf. III. 11. 9. — *animus est circa campos*, unice delectatur pascuis, libere vagando, atque exultando, *χλοερὰς ἐμπαίζουσα λείμακος ἡδοναῖς*, Eurip. Bacch. 864. — *nunc solantis* minuentis, levantis *gravem* molestum sibi *acstum* nimium solis calorem *fluvio*, h. nunc aquis innando, refrigerium quaerendo. *Solari* eodem exquisito sensu adhibuit Claudian. XVII. 196. *Ille vel Aethiopum pluviis solabitur aestus*, ut alios taceam. v. Heyn. ad Virg. Aen. I. 239. — nunc *praegestit ludere*, oblectat sediscurrendo, vagando, exultando eum vitulis. est gr. *παίζειν*. cf. III. 11. 10. et 18. 9. — *udo*, aquis irrigato, quod rivus praeterfluit, adposito epitheto. Nam salices irrigua loca amant.

v. 9. — 12. Exspecta, dum puella ad nubilem aetatem perveniat, dum adultior facta sit. Nova hanc sententiam, rei variandae causa, eaque, ex nostro quidem sensu, illum altera multo jucundiore allegoria, ab uvis desunta, expressit doctus poeta. — Ne adpetas, noli decerpere uvam *immitem*, immaturam adhuc, acerbam, *ὠμὴν ὄμφακα*. Simillime Eustath. de Ismin. et Ismenes Amorr. L. V. p. 182. ed. Gaulm. *μὴ τὸ ῥόδον τρυγῆσης πρὸ τοῦ προκύψαι τῆς κάλυκος, μὴ τὴν σταφυλὴν ὄμφακίζουσαν μήλωις ἀντὶ νέκταρος ὅξος ἐκθλίψης ἐξ ὄμφακος*: et paucis interjectis, *σὺ τὴν Ἰσταφυλὴν τρυγῆσεις, ἀλλ' ὅταν ἴδῃς τον βότρυν περικάσαντα*. Jam Philodemus XV. (Anal. Br. II. 86.) eadem suavitate: *οὐκῶ σοὶ καλύκων γυμνὸν θέρος, οὐδὲ μελαίνει βότρυν ὁ παρθένους πρωτοβολᾶν χάριτας*. Sic Aeschyl. E. ε. Θ. 335. *νόμιμα ἀμοδρόπα* sunt *nuptiae puellae admodum tenerae*. Scilicet comparatur illa aetatis ἀκμή, quae amoris appetitissima est, maturis cujuscunque generis fructibus, dicta inde simpliciter *ὄπαρα*. Quo exquisito sensu haud dubie accipienda illa Chaeremonis apud Athen. XIII; 9. p. 608. *πολλὴν ὀπᾶραν Κύπριδος εἰσορᾶν παρῆν ἀκράσι περκαζούσαν οἰνανδαῖς χρόνου* Epigr. ἀδεςκ. LX. (Anal. Br. III. 162.) *οὐ γὰρ ἔγωγε, ἔκκαιρον μήλων ἐκδέχομαι ῥυτίδα· ἀλλ' αἰεὶ πεπώθηκα συνακμάζουσαν ὀπᾶρην*. Eodem spectat splendidissimus Pindari locus Nem. VIII. 1. et V. 11. adde Isthm. II. 8. Dictae inde puellae nobiles *πέπειροι*, veluti Aristoph. Eccles. 891. *πέπειροι ἢ ὀργῶσαι* (ut *annos tumentes*, et *virginitatem tumidam* dixit Stat. Ach. I. 292. Theb. II.

204.) παρθένοι Plat. Num. p. 309. Reisk. adde Stratonis c. VIII. (A. Br. II. 361.) immaturae contra, ὄμφακες. Onestus. c. I. (A. Br. II. 289.) εἴη μήτ' ὄμφαξ, μήτ' ἀσταφίς (uva passa, ut *passi senes* Lucilio dicuntur) ἧδε πέπειρος ἐς Κύπριδος θαλάμους ὄρια καλλοσύνη, et inter ἀδεσπ. c. LXIX. (A. Br. III. 164.) ὄμφαξ οὐκ ἐπένευσας, ἔτ' ἦς σταφυλή, παρεπέμφω. Hinc venustae Tibulli querelae de morte sibi juveni instante III, 5. 19. *Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis, et modo nata mala vellere pota manu.* quae plane conveniunt cum epigr. gr. quod exhibet Capyz. Ex istis vero loquendi formis, ut in viam revertar, enatae reliquae locutiones, ἦβας καρπὸν ἀποδρέπειν, et sim. de amoris fructu. Ceterum ex his a me allatis satis patere arbitror, Nostrum in adumbrando hoc loco colores e graeco aliquo poeta desumpsisse. — Brevi adolescet, matura erit viro puella. *Auctumnus varius*, docte qui variat uvam, dum ejus tempore nigrescit, περκάξει. *Variari* proprio voc. *uva* dicitur, quae *variis racemis ducit purpureum, nondum matura, colorem*, ut Ovid. Met. III. 485. eloquitur. αἰόλλειν pariter adhibuit Hesiod. Scut. 399. ἔτ' ὄμφακες αἰόλλονται. Propert. IV. 2. 13. *Prima mihi variat viventibus uva racemis* Cato R. R. LXXIII. *Ubi uvae variae coeperint fieri*, cet. Nisi absolute accipere praestat, qui mutat colorem fructuum, flavo inducto; quo sensu ὄπαρα κηρινὰ occurrit in Alemanis fragmento apud Athen. XIV. p. 648. Potest vero etiam jungi, *varius distinguet*: quod docte et ornate dictum foret pro simplici, variabit, distinguet, mutabit, inficiet *colore purpureo*, adeoque ad maturitatem perducet *racemos lividos*, jam nigrescentes. Plenius Sil. VII. 208. *livescentes sole racemos* dixit. Innuit vero poeta annos puellae pubertati proximis.

v. 13. Tum Lalage amplexus tuos, quos jam aspernatur, ultro expetet. Orationem ad priorem allegoriam iterum inflexit poeta, maxime v. 16. — *te*, quem nunc fugit, *sequetur*, expetet. cf. Virg. Ecl. II. 65. — *aetas currit*, noto phantasmate. Idem idearum nexus in Alcaei Mess. 1. (Anal. Br. I. 480.) θελήσει ὕστερον· ἢ δ' Ὀρη λαμπὰδ' ἔχουσα τρέχει. *Currit mortalibus aevum*, Sil. XV. 63. v. ad II. 16. 1. Cic. Tusc. I. 31. *Veniet tempus, et quidem celeriter: volat enim aetas.* Aetatis cursum indefessum, concitatum praeclare depingit epith. *ferox*, quae inhiberi nequit, equi ferocis instar. Eadem comparatio est

in Theognideis vv. 963. 4. Αἶψα γὰρ, ὥστε νόημα, κερύγγεται
 αἰγλαος ἦβη (*transiit aetas quam cito!* Tib. I. s. 27. οὐδ' ἴππων
 εἰμὴ γίγνεται ἀκυρέρη. Ovid. Fast. VI. 772. *fugiunt freno non
 remorante dies.* Haec forte simplicior fuerit ratio. Neque tamen
 spreverim illam alteram, qua *aetati* tribuantur, quae in *puellam*
 proprie cadant. Esset adeo *aetas ferax*, puellae adhuc
 ferocis viros fugientis, uti fere *Pholoe fugax* v. 17. Tum vero
 aetas nimis stricto sensu (np. de solius Lalages aetate) positum
 esset, quem omnino latissimum voluit seqq. — Aetas *adponet*
 addet, adjiciet, tribuet *illi annos*, h. puella eos aetatis an-
 nos attinget, *quos tibi demserit*, quos tibi demi, subtrahi, dece-
 dere animadvertes, h. e. puella ad id aetatis perveniet, in quo
 anni nulla amplius incrementa capiunt, adeoque a' summum
 pubertatis florem, ἐπ' ἄκρον ἦβης. Graeco planissime ita veritas:
 ἡ κέρη ἀεμάσει, σοῦ παρακμάζοντος, accedet illa ad aetatis ἀμὲν,
 quantum tu ab ea recesseris. Scilicet e poetica ratione aetas
 humana annorum incrementa capere, annis eo usque crescere di-
 citur, donec ad summum vigorem pervenerit. Ita *crescentes an-
 nos* h. pubescentes dixit Ovid. Met. X. 24. Ubi vero aetas maxi-
 ma incrementa nacta est, tum illa ἦβης μέτρον, (v. c. Hom. Il.
 λ. 225. Hesiod. ἔργ. 131.) ἐπ' ἄκρον ἦβης ἰεῖσθαι dicitur. Inscript.
 apud Fabrett. p. 287. et Gor. Inscriptt. T. I. p. 421. ὃν ἀφείλετο
 Μοῖρα κραταιή, πρὶν γλυκεροῦ βιότιο ἐς ἡλικίης τέλος ἐλθεῖν.
 Simonid. CII. 2. (Anal. Br. I. 145.) ἐνθάδε Πυθωνάκτα — κεκίυθει
 γαί' ἐρατῆς ἦβης πρὶν τέλος ἄκρον ἰδεῖν. Quo etiam sensu *plenos an-
 nos* dixit Virg. Aen. VII. 53. Hinc in altero vitae spatium, quod ad
 senium vergit, cum aetatis vigore et ipsi anni deficere, no-
 bis decedere, adeoque, vi oppositionis, adimī dicuntur. In
 utraque hac loquendi ratione facile intelligitur, ad annos trans-
 ferri, quae proprie hominis sint, illos agentis. Atque hoc equi-
 dem modo poetae mentem satis probabiliter mihi aperuisse vido-
 or. Cui tamen, nescio an praeferendus sit alter hic multo sim-
 plicior, quo anni, quos vixerimus, de admenso nobis vitae spa-
 tium decedere, adeoque nobis demi: ii contra, qui nobis ad vi-
 vendum supersunt, dari, transactis adjici, adponi recte dici
 possunt. Atque ita fere Seneca Consol. ad Marc. XX. *Illi ip-
 si, qui adjiciebantur adolescentiae anni, vitae detrahebantur.*
 Esset adeo: Puella brevi illud vitae spatium attinget, quod tibi
 subtractum est, quod emensus es, adeoque brevi adolescet in

tam cito aetatis juvenilis decursu; quandoquidem *optima quaeque dies miseris mortalibus aevi prima fugit*, juxta Virg. Ge. III: 66. Ceteram alienum prorsus, et cum poetae verbis vix conciliandum illud poetarum videtur phantasma, quo vegetae aetatis anni *venire*, provectoris contra, *recedere* dicuntur: quod tamen certatim ab intpp. illustrando huic loco admoveri videas. Vide de eo notata ad II. 11. 5. — tum amari se a te patitur. Pro hoc, colore iterum a juvenis ducto, *proterva fronte*, petulantia, lascivis motibus *petet*, ad amorem sollicitabit *maritum* juvenem, honesta voce, ut passim: ipsa adeo juvenes sectabitur, amatores conquirit. — 17. *sqq.* Lalage tunc *dilecta* erit, expetetur, magis a juvenibus amabitur, quam nunc Pholoë, Chloris, Gyges expetuntur, h. adultior facta mira formae pulchritudine exsplendescet; sententia per consequens exposita. Nam summae tantum pulchritudinis, quae omnium in se convertit oculos, notionem dare voluisse poetam: in promptu est intelligere. Vide vel I. 4. 19. 20. Junge autem: *maritum petet dilecta, quantum* cet. quod paullo durius dictum videtur, pro, *petet*, diligeturque, amabit, vicissimque amabitur; plures amatores habebit, quam nunc Pholoë cet. Possis etiam hunc verborum ordinem tenere: Lalage dilecta, amata tibi *petet maritum* s. maritos, amatores sectabitur, *quantum non* cet. aptissimo quidem sententiarum progressu; in quo tamen epith. *dilecta* admodum frigidum, et *fugax* e poetae mente alienissimum videtur; tum magis expectes, Gygen ab omnibus amatum dici, quam omnium amores venari. Restat denique tertia haec ratio: Lalage dilecta a te magis, quam Pholoë, Chloris, Gyges: quae parum probabilis videtur. — *Pholoë fugax*; superbe amatores tractans, aspera. Arrogantiam ejus notat supra I. 33. 6. — 18. *nitens*, resplendens, insignis *albo* candido *humero*, candidos humeros habens, et hoc omnino pro, candida, pulchra; parte tantum pulchritudinis, quae veteribus magis ostenderetur, quaeque in Chloride forte speciosissima esset, pro universa posita. — 19. *Ut luna pura*, puro caelo, facie ejus nulla nube obscurata *renidet* resplendet, refulget in mari nocturno, noctu; doctiore structura, pro, ut mare, maris superficies noctu lunae radiis collustrata renidet, coruscat; atque in hoc comparationis vis quaerenda, non simpliciter in lunae splendore. Quocumque etsi tralatitio poetarum more puellarum candor comparatur (*candor*

erat, qualem praefert Latonia Phoebe, Tibull. III. 4. 29. et sic centies) hoc tamen loco reliqua nimis otiose adjecta videri possent. Jam vero mari tranquillo per se splendoris notio quum a poetis tribuatur (sic ἄλλα μαρμαρίην dixit Hom. II. 5. 273. γαλήνην λιπαράν Theocr. κβ. 21.) illudque cum venusta explicataeque frontis puella in comparationem vocetur; (v. ad I. 5. 13. praeclare rei auxit imaginem poeta, dum candidos puellae humeros (hoc enim ποιητικώτερον videtur, quam si omnino puellam, quod fere volunt, intelligat. Sic daorum adolescentum pectora Theocr. II. 70. dicuntur στιλβόντα πολὺ πλείον, ἢ τὸ Σελάννα, et sic sexcenties) maris splendori, lunae radiis aucto, aequiparat. V. Ier. Flacc. III. 5 8. *Stagna vaga sic luce micant, ubi Cynthia caelo prospicit, aut medii transit rotae candida Phoebi.* Pervulgato vero loquendi more *reuidere, ridere* dicuntur res, loca, quae laetam ostendunt faciem, quae vel suo vel mutato nitore splendent. Res passim a. VV. DD. observata. — 20. Quantum nec Gyges a Gnido Cariae oriundas, in deliciis habetur, quot nec Gyges amatores habet. Hactenus equidem non adsequor, quo jure praeter rem ipsam, quam tangit poeta, quidquam in hac sententia displicere possit. Lalagen enim amatorum numero, neququam vero pulchritudine (quod nonnulli perperam statuunt) Gyge superiorem fore ait Horatius. Delicatum eum istius aetatis fuisse puerum, ambitioseque expetitum, vel hic locus satis diserte ostendit. Eundem Ovidio, cuius tamen locus hodie non exstat, celebratum fuisse tradit Schol. Cruq. — 21. — 24. Gyges ille ἑηλυπεσής. Nimiram luxuriam poetae in exornanda hac pulchritudinis notione, omninoque totius conversionis inde a v. 17. sententiam nimis amplificatam facile animadvertas. — Si *insereres* immisceres eum *choro*, turbae, multitudini puellarum, si inter plures puellas puellari habitu versaretur, *discrimen* *sexus obscurum*, admodum tenue, obscuratum *crinibus solutis*, per crines, quos solutos gerit, *et vultu ambiguo* de quo ambiguum est, utrum pueri sit, an puellae, os puellare *falleret*, lateret, non deprehenderetur, non animadvertent *hospites*, homines, quibus plane ignotus esset, *mire sagaces* (ita jungere malim, quam *mire falleret*) etsi sagacissimi, etsi, ubi ipsis dixeris, puerum inter puellas versari, ejus reperiendi omnem dent operam, quantumvis curiose oculos circumferant. Ita plane Hermaphroditum describit Lucian, D.

D. XXIII. ὁ δὲ Σῆλος, ὃ ἡμίανδρος, ὃ ἀμφίβολος τῆν ὄψιν ἔοικε ἢν διακρίναις, εἴτ' ἐφηβὸς ἐστίν, εἴτε ἢ παρθένος. E Nostro profecit Stat Achill. I. 332. de Achille, cultu muliebri a matre ornato: *superest nam plurimus illi invicta virtute decor: fallitque tuentes ambiguus, tenuisque latens discrimine sexus.* Ceterum comam alendi promittendique morem delicatulis istis proprium passim tangit Horatius. v. III. 20. 14. IV. 10. 3. V. 11. 28. Adposite ad h. l. Iuven XV. 137. *cujus manantia fletu ora puellares faciunt incerta capilli.*

~~~~~

ARGUMENTUM. VI.

~~~~~

Amicitiae integerrimae, coloribus poeticis adumbratae, testificatio, qua carmen orditur Horatius, fraudi fuit vet. quibusdam et recentioribus interpretibus, ut consilium totius carminis perverterent, invitatumque a T. Septimio Nostrum ad comitandum secum Augustum, adversus Cantabros bellum molientem, satis audacter pronuntiarent, annum adeo huius carminis U. c. DCCXXVII. natalem statuentes. Sed indoctam hanc illorum rationem explosere dudum Massonus vit. Hor. p. 306. Sanad. et alii. Probabilior aliorum, ante a. DCCXXXIV. hoc carmen propter v. 2. ponentium, videtur conjectura, etsi nec haec omni dubio careat, quod Cantabri in fide pop. Romani nunquam permanserint. Est vero hoc carmen ad T. Septimum, equitem Romanum, Augusto carissimum, eundemque Nostro inde a veteri commilitio conjunctissimum, cujus haud fucatae amicitiae ipsum h. c. tesiem tenemus lo-

repletissimum. *Descriptio ejus satis expedita. In votis habet poeta, ut sibi in Septimii suavissimo consortio et quidem in amoeno ruris secessu, quod reliquum sit vitae, degere liceat. Jam e regionibus, quae dulcedine sua mitique caeli temperie eum ad sese invitent, primo loco memorat Tiburtinam, quam et alibi (I. 7. 13.) sibi prae omnibus Italiae locis placere significat, et in qua villam habebat; altero autem, agrum Tarentinum, cujus laudes uberius pertractat, et in quo itidem Septimium villam habuisse ex hoc c. admodum probabile est. Exsplendescit h. c. naturali quadam nec longe quaesita pulchritudine, imaginum varietate admirabili, mollissimoque sensu, qui per totum carmen regnat, ipsi adflati videntur numeri.*

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 4. *Aditure mecum*, qui me comitaturus esses, si mihi remotissimae vel periculosissimae terrarum plagae adeundae forent, h. qui spectatissimae in amore es fidei, quocum summa mihi intercedit amicitiae conjunctionisque necessitudo. Ita enim, solenni ac fere proverbiali more, tenerrimi amoris adfectum testificari solent poetae. Praeiverat Catull. XI. 1 — 14, quo tamen multo castigatior Noster. Cf. V. 1. 11. Propert I. 6. 3. 44. Ovid. Am. II. 16. 19. Martial. X. 20. 7. Stat. Silv. V. 1. 127. Jam pro ultimis terrarum locis docte speciali notione sunt *Gades*, extrema versus occidentem insula, v. ad II. 2. 11. Proferissima regione cum dilectu est *Cantabria*, cujus incolae ferocissimi, ac bellicosissimi, quibuscum Romani gravia bella gesserunt. Perdoniti tandem ab Agrippa a. V. 734. v. Dio LIV. 11. — *indoctum ferre ἀδίδακτον φέρειν*, qui adsuesieri nequit jugo ferendo, qui detrectat imperii nostri jugum, qui perdonari nequit. Cantabii enim ab Augusto a. X. 729. et iterum 720. victi in fide non permanserant, sed *pertinaci in rebellando erant animo* (Flor. IV. 12.) Atque hoc quidem declarare voluit

poeta h. l. Male igitur alii simpliciter invictum explicant. Ceterum simili colore Flor IV. 12. init. *necdum adsuetae frenis servitutis tumidae gentium inflataeque cervices ab imposito nuper jugo resiliebant*. Similiter Justin. XLIV. 5. de iisdem: *Nec prius jugum Hispani accipere potuerunt, quam Caesar Augustus, perdomito orbe, victricium ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum (puta Cantabros) legibus ad cultiorem vitae usum traductum in formam provinciae redegit*. — 3. Tu sustineres mecum adire navibus *Syrtes*, eam Africae oram, cui *Syrtes* praetentae sunt, adeoque periculosissimam navigationem non recusares. Facile in hanc sententiam ducunt adposita, *ubi unda Maura aestuat*, ad quae vada continuo fluctus alliduntur, ubi mare est acerrimum; ad augendam periculi magnitudinem. Atque ita plane in eadem amoris testificatione Ovid. Am. II. 16. 22. *Cum domina Libycas ausim perrumpere Syrtes*, nam adjicit; *et dare non aequis vela ferenda Notis*. Vel sic tamen puto intelligi debere ipsam Africae oram, deserta Libyae, ob vastas solitudines, solis fervorem, ferarumque incursus vix adeunda. Tum constanter extremam Africanam per *Syrtes* Noster designat, v. I. 22. 5. II. 20. 15. ut alios taceam. Nullam adeo vim habent, solique ornatui data existimanda sunt illa, *ubi Maura* cet. pro vulgari, *Syrtes Libycas*, ut *Gaetulas* S. II. 20. 14. imitatione manifesto ad illa Catulli XI. 24. *Sive in extremos penetrabit Indos, litus ut longe resonante Eoa tunditur unda*, directa. In hanc sententiam Claudian: in Ruf. II. 242. *Te vel ad incensas Libyae comitabor arenas, — barbaras* accolarum feritatem declarat.

v. 5 — 8. Utinam in Tiburtina regione extremam aetatem degere liceat! Ornate pro hoc, utinam Tibur *meae senectae*, mihi, seni facto, *sedes*, locus quietis *sit*, aliquando contingat, utinam Tibure sedem figere, in senectute ibi requiescere liceat. Tiburis laudes habes I. 7. 12. *Positum*, fundatum, conditum (ut Virgil. Aen. III. 8. IV. 212. et saepius) erat *colono* a colono *Argeo*, Ἀργεῖον, Argivo, a colonis Argivis, a Tiburno, Catillo, et Cora, fratribus, eo deductis. Vide ad I. 18. 2. E Nostro colorem duxit Martial. IV. 57. 3. *Tu colis Argivi regnum, Faustine, coloni*, h. Tibure commoraris. *Mea senecta*, ut Tibull. III. 3. 8. *Inque tuo caderet nostra senecta sinu*. *Mea aetas* Propert. II. 14. 7. *Sedes* exquisite de recessu,

in quo otiamur, desideremus post longos errores, diuturnasque jactationes; ubi perpetuo commorari, in quo adeo *senium componere* (Stat. Silv. III. 6. 17.) constituimus ut h. l. — 7. 8 Pedestris ratio ita jungebat: Sit sedes mihi, laboribus fesso, post tot exantlatos labores, militiae aerumnis confecto. Pro hoc disjuncte, ac nova sententia: Tibur sit *modus*, finis, (ut Serm.

5. 104. *Brundisium longae finis chartaeque viaeque*) terminus mihi *lusso maris*, graeca structura, pro lasso mari, itineribus maritimis *et viarum*, ac terrestribus, *militiaeque*, per militiam factis, (perspicuitatis causa hoc adjectum; nam peregrinationes istae nullae aliae sunt, quam ipsa haec militia) d. fatigato, *peregrino labore fesso*; (ut Catull. XXXI. 8. 9) sententia adeo plane eadem: respirare aliquando liceat a militiae laboribus in Tiburtino secessu, Tibur perfugium ac portus sit, in quo ex longa militia requiescam. Male alii jungunt, *sit modus maris* cet. Docte vero militia laboriosa molestiis plena, declaratur per longinqua itinera terra marique ejus causa facta. Ita Tibull. I. 1. 26. *Nec semper longae deditus esse viae*; et v. 52. *Quam fleat ob nostras ulla puella vias*. Id. II. 6. 3. *Et seu longa virum terrae via seu vaga ducent aequora, cum telis ad latus ire voles*. Indocte igitur faciunt, qui haec itinera a militia disjungunt, diversaque statuunt. Tum, quomodo peregrinationes, animi causa ac sponte susceptae taedii plenae possint adpellari, non satis intelligo. Ceterum *mare* ac *vias* de itinere maritimo et pedestri pariter dixit Epp. I. 11. 6. Respicit vero poeta militiam suam sub Bruto, (de qua v. c. sep. init.) sibi, homini molli ac *solibus apto*, (Epp. I. 20. 24.) satis gravem, quae adeo otium ac tranquillam senectutem sibi promeritus videbatur. Frustra alii, prava interpretatione v. 7. inducti, alias insuper, quas perpessus sit, poeta, innui volunt vitae molestias; cumque nullae succurrant, futuras quoque eum complexum miro acumine fingunt.

v. 9 — 12. Vel in agro Tarentino, *Unde*, a quo np. Tibure *si Parcae* me *prohibent*, arcent, non sinunt, me ibi in senectute degere: hinc *iniquae*, adversae. Quod si hoc per fata non licet, utinam agrum Tarentinum saltem concedant, senectutis meae sedem esse velint. Pro hoc, variata oratione, *pezzani* aliquando, senex factus, regionem Tarentinam. Docte eam designat a fluvio, illam praeterfluente, et, qui eam aliquando

tenuit, Phalantho: tum uberius in laudes terrae istius digreditur. — 10. *Galaesus*, Calabriae fluvius (Martial. VIII. 28. 4.) in agrum Tarentinum influens ipsum Tarentum alluebat: cujus ab utraque ripa amoenissima ac fertilissima rura erant. *Umbrosi pineta Galaesi*, laudat Propert. II, 25. 67. *vineta Galaesi* Stat. Silv. II. 2. 111. cf. Virg. Ge. IV. 126. — *dulce ovibus*, quod *frigus amabile* iis *praebet*, ut de Digentia III. 13., 10. tum propter herbarum ad ejus ripas nascentium ovibusque gratarum ubertatem. *Arva amica pecori* similiter Avien. D. O. 1095. Martial. l. 1. *tibi floruit herba Phalanthi, qua saturat Calabris culta Galaesus aquis*. Atque hanc quidem rationem tenere praestat, quam cum quibusdam ad fluvii lanae ovium inde hibentium candorem argenti virtutem referre. In animo eam habuisse videtur Martial. XII. 63. 3. *Albi quae superas oves Galaesi*, et Claudian. de VI. Cons. Hon. 506. *Clitumni — undas candida quae Latiis praebent armenta triumphis — Oves pellitae*, pellibus tectae, simpliciter *tectae* adpellatae Plinio VIII. 72. Colum. VII. 2. et aliis. Solebant vero oves, maxime Tarentinae, operiri pellibus, ne lana, quae pretiosissima esset (Colum l. 1. *Generis eximii Milesias, Calabras, Apulasque nostri existimabant, earumque optimas Tarentinas*) aëris injuria corrumperetur (Varro R. R. II. 2 *similiter faciendum in ovibus pellitis, quae propter lanæ bonitatem, ut sunt Tarentinae et Atticae, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo minus vel infici recte possit, vel lavari ac parari*) aut rubis spinisque obnoxia esset; qua de causa in *liberos maxime campos, et omni surculo ruboque vacante ovem Graecam* pastum agebant, *ne et lana carperetur et tegumen*, quod et ipsum pretiosum erat, ex Arabia quippe petiitum. Plin. l. 1. *Opera ei ex Arabicis praecipua*. Tum *ex omnibus Tarentinum genus ovium erat mollissimum, frigorisque impatiens*, Colum. VII. 4. Nostris temporibus lanae culturam reducto hoc veteri more promovere studuit Daubenton successu satis prospere — 11. *rura regnata Phalanto*, possessa a Phalantho, quae aliquando tenuit Phal., nota poetarum ratione, populum ab antiquo aliquo ejus rege designandi. v. III. 29. 27. Stat. Theb. I. 335, eadem orationis forma: *Scyllaeque rura purpureo ragnata seni*, h. Niso. Phalanthum vero memorat poeta, cum dilectus; nam is erat alter Tarenti conditor. Hoc enim duce Partheniae (ita enim per contumeliam ii Spartanorum dicti, qui e promiscuo omnium

feminarum concubitu nati essent) metu inopiae, et ob notam materni pudoris domo profecti, tandemque in Italiam delati, occupata arce Tarentinorum, expugnatisque veteribus incolis sedem ibi constituerant. Justin. III. 4. Strabo VI. p. 425. Hinc *Galaesus Lacedaemonius* Martial. II. 43. 3. *Phalanthinus*. V. 37. 2. *Therapnaeus*, Stat. Silv. II. 2. 111. *Tarentum Phalanthium*. Sil. X. 16.

v. 13. 599. Ista mihi regio prae omnibus (excepto Tibure) cum ob soli bonitatem, tum ob mitem aëris temperiem arridet. Docte et ornate haec per partes declaravit poeta. *Ridet*, arridet *mihi*, capit me laeta ac grata sua specie, tenet me, placet mihi ille *angulus terrarum*, terrae (ita junge) recessus, ubi tranquille et in otio, quae amat senectus, vivere licet, *praeter omnes angulos* t. prae omnibus terrarum locis, ubi desiderere volupe est. Augeri sic magisque repraesentari Tarentinae regionis gratiam ac venustatem, quam si simpliciter *praeter omnes terras* intelligas, facile perspicitur. Ad rem Epp. I. 7. 44. *mihi jam non regia Roma, sed vacuum Tibur placet aut imbellis Tarentum*. Angulum terrae Neapolitanae similiter designat Stat. Silv. IV. 8. 6. per *secretam Neapolin*; istis enim *pax secunda locis, et desidis otia vitae, et nunquam turbata quies somnique peracti*, ut de eadem regione Silv. III. 5. 85. estque forte ex imitatione Lucan. V. 376. *Antiquusque Taras, secretaque litora Leucae*. Nisi ibi *secreta* soli debetur ornatui poetico. En versum: *Nec solum festas secreta Neapolis aras ambiat; et socii portus* cet. hoc sensu: Nec Neapolis solum secreta ab aliis, h. non sola sacrum paret, sed et portus cet. in societatem sacri hujus veniant. Depravavit locum Markl., corrigendo, *laetata Neapolis*. — 14. Cujus mel praestantissimum habetur, est. Mel Tarentinum *non decedit Hymetto*, h. melli Hymettio, Attico, suaviter pro, ejusdem est notae, bonitatis, non inferiore habendum est loco. *Decedimus enim, adsurgimus* iis, qui nobis honore, dignitate, meritis superiores sunt. Simillime Virg. Ge. II. 97. *Aminaeae vites, firmissima vina; Tmolus et adsurgit quibus et rex ipse Phanaeus*. v. Markl. ad Stat. Silv. I. 2. 150. Hymetti vero, montis Atticae, mel laudatissimum. Sil. XIV. 199. *nectareis vocat ad certamen Hygnetton audax Hybla favis*. De melle Tarentino v. Varro apud Macroh. Stat. II. 12. cf. III. 16. 33. — *viridique certat* cet. Ubi oleum optimum provenit.

Hoc iterum per comparationem extulit. *Bacca* olivae Tarentinae *certat*, de principatu contendit (ut in Silli loco modo laud. Stat. Silv. II. 7. 28. *Quae Tritonide fertiles Athenas unctis, Baetica, provocas trapetis.*) *Venafrum* cum Venafrum, graeca structura, et hoc pro Venafiana bacca; oleum Tarentinum non cedit Venafrano. Palmam huic defert, ac praecipuam gloriam tribuit parti ejus, Licinia dictae, Plin. XV. 3. cf. Serm. II, 4. 69. Colum. V. 8. Martial. XIII. 101. — *viridi*, olivetis consito; adposito epitheto.

v. 17. Ubi per totum annum mitis est aëris temperies. Apte ea declaratur per *ver longum*, quod statim *bruma tepida*, hiems remissior excipit. Stat. Silv. III. 5. 83. *Quas et molles hiems, et frigida temperat aestas.* Noster Epp. I. 10. 15. *Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gravior aura leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis.* Jovi hoc temperamentum tribuitur; nam is *variis Horis mundum temperat* I. 12. 13. Vide omnino V. 16. 53. sqq. et cf. ad II. 10. 15. — *et amicus Aulon* cet. h. viniq.ue optimi ferax. *Aulonis* nomine haud dubie tractus (depressior, *αὐλῶν*) regionis Tarentinae, in quo vinum nobilissimum nascebatur, a poeta designatur. Laudant Martial. XIII. 125. *Nobilis et lanis et felix vitibus Aulon det pretiosa tibi vellera, vina mihi. Amicus Baccho*, quem amat Bacchus, vini feracissimus. Sil. XII. 526. *Allifanus Iaccho haud inamatus ager.* Stat. Silv. III. 5. 107. *Caraque non molli juga Surreptina Lyaeo.* Martial. IV. 43. 3. *Haec juga, quam Nysae colles, plus Bacchus amavit.* et XII. 99. 3. *Baetis — quem Bromius, quem Pallas amat.* De arvis pomosis idem I. 50. 8. *dulce Botrodi nemus, Pomona quod felix amat.* — *fertili*, qui Aulona vitibus, uvis fertilem reddit, ut *palma nobilis* I. 1. 5. quae nobilem reddit, *Diana prospera frugum* IV. 6. 39. et similia alia. Est adeo *Bacchus fertilis*, *πολυστάφυλος* (Hom. II. in eundem 11.) *φεριστάφυλος* (Oppian. Cyneg. III. 49.) *εὐάμπηλος*, *εὐκαρπος*, *πολυγηθεία καρπὸν αἴξων*, quae Orphica sunt Bacchi epitheta. v. Obs. — *minimum* non *invidet Aulon*, Aulonis uvae non invident *uvis Falernis*, agri Falerni, vinum Tarentinum Falerno haud deterius est, ejusdem est notae. Nam invidemus praestertiori. Simili acumine Stat. Silv. I. 2. 150. *rupesque nitent, quis purpura cedit Oebalis, et Tyrii moderator livet uheni.* Idem totum hunc locum

expressit Silv. II. 2, 4. *Qua Bromio dilectus ager, collesque per altos uritur, et praelis non invidet uva Falernis.* Jam observa exquisitam poetae copiam in varianda phrasi: alteri parem esse, alterum exaequare, per *non decedere, certare, non invidere.*

v. 21 — 24. Ibi ego tecum lubentissime versarer, viverem. *Ille locus*, illa convallis (Aulon) *beata* (ad utramque enim refer) amoena ac ferax, *et arces τὰ ἄκρα*, editiora loca colles *beati*; quod utrumque significantius et copia poetica pro universa regione Tarentina ponitur. *Turres arcis Oebaliae* vocat quidem *Tarentum* Virg. Ge. IV. 125. quod tamen quo minus h. l. intelligam, vetit vel oppos. *locus*, Aulon. — *te mecum*, me tecum, me et te *postulant*, vocant, invitant ad se; sed fortius alterum: cogunt nos illecebris suis ad se secedere. Satis vero frequentata poetis ratione *invitare, vocare* nos regio dicitur, quae gratum nobis hospitium praebet, in quam lubentes *secedimus*. — *Ibi* ego senium componam, moriar: Pro hoc per consequens poeta: ista terra tibi, condi aliquando velim: et pro hoc cum tenerrimi amoris adfectu: ibi tu mihi *justa* persolves. Generale hoc speciali notione representatur a poeta, quae mollissimo sensu animum perfundit: *Sparges*, consperges, *lacrima* lacrimis *debitis*, justis, quas mortuis debet humanitas, (fere ut *justo complorata prosequi mortuos* Liv. XXV. 26. Sic et *justa facere, persolvere* de sepulturae officio) ὁ γὰρ γέρας ἐστὶ θανάτων Hom. II. ψ. 9. Orph. Arg. 546. λοιβὰς δοῦναι ἐπιχθονίαις, ἔ δάκρυα λειβέμεν ὄσσων, h. l. cum vi, quae amici defuncti gratia profundas, *favillam* meam, cineres meos; sed alterum respicit solennem illum fletum, dum ossa et cineres adhuc tepidi (quae est *favilla*) colligerentur (v. Tib. III. 2, 25.) in honorem mortui editum. Jam pro *favillam meam* quanto significantius, et *vatis* et *amici*: quo honorem istum facultate poetica se promeritum, amicitiaeque jure a Septimio sibi debitum pulchre inaudit. Ad sensum poetae Inscr. apud Fabrett. p. 64. et Fleetw. p. 320. Μέμνηο κ' ἐν ζωῆς ἐμέθεν, ἔ πολλάκι τύμβῃ σπείσου ἀπὸ βλεφάρων δάκρυ ἀποιοχόμενον.

ARGUMENTUM. VII.

Quum Horatius post Philippense proelium a. U. DCCXIII. Romam redisset, Pompejas obfirmato animo in Brutianis partibus remansit, (v. v. 15.) annoque demum DCCXXV. pace inter triumviros et Sex. Pompejum facta, exsulibus omnibus data redeundi impunitate, (v. Dio XLVIII. 36. et Vellei. II. 77.) Romam redisse videtur. Itaque Horatius, recepto praeter omnem expectationem amico vetere, quem revisurum se plene desperasset, exultat, festumque in ejus honorem diem indicit. Reminiscitur autem simul, ut fert animi humani natura, pristinae conjunctionis, quaeque cum laeta tum maxime tristia, quorum jucundissima est memoria, communia habuerint tempora. Animatur totum carmen effreniori laetitiae adfectu; sententiae non tam exquisito ornatu quam vigore quodam, quo legentium animus percussus abripitur, conspicuae. Comparetur omnino I. 36. et de Pompejo Grospho cf. II. 16. et Epp. I. 12. 23. cf. et Sanad.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. Qui saepe mecum in ultimum tempus deductus es, summum vitae periculum subiisti, in extremum vitae discrimen adductus es, *Bruto militiae duce*, dum uterque sub Bruto militarem, Bruti partes sequeremur. Forte nihil amplius poeta voluit, quam: qui mecum sub infaustis Bruti auspiciis militasti, commilito. *Tempus ultimum* est, ubi rerum nostrarum tam misera conditio est, ubi in tantum discrimen adducti sumus, ut salutem ac vitam desperemus. Ita *supre-*

num tempus dicitur Catullo LXIV. 151. *extremum tempus* ib. v. 169. uti *extrema tempora* Cic. ad Div. X. 12. innit. Similiter vero *in extremum casum deduci*, quod Noster *in ult. tempus ded.*, dixit Hirt. B. Alex. 7. — 3. 4. Exclamatio ἄθους plena in desideratissimi amici reditu nec opinato! Similiter Catull. IX. 3. in Veranii reditu: *Venistine domum ad tuos penates, fratresque unanimos anumque matrem? venisti.* — 3. *Quis te redonavit*, reddidit, restituit, e quo felici fato redditus est *Diis patriis*, solo patrio, *Italoque caelo*, Italiae. *Deos, Penates, Lares patrios* revisere, salutare, *adspicere* (Serm. II. 5. 4.) et *linquere* (III. 27. 49. V. 16. 19.) solennia poetis de abitu et in patriam reditu. *Redonatur* Grosphus patriae, facta ei in patriam redendi potestate, donatoque iterum pleno civitatis jure. Hinc cum virtute adjectum, te *Quiritem*, te plenum civis Romani jus iterum adeptum, ab exilio revocatum. Alii Quiritem, militia defunctum, explicant; ex solenni dimittendi exercitus formula: Quirites discedite. Minus apte in hoc nexu. *Caelum* saepius pro parte caeli: tum pro regione ei subjecta. Forte tamen simplicissimum fuerit, reddi caelo Italo accipere pro: iterum sub caelo Italiae vivere. — 5. *prime sodalium*, quem sodalium omnium carissimum semper habui. Sodalium haec facta mentio, pristinaeque consuetudinis recordatio parant transitum ad sequentem vv. 6. — 8. sententiam, cujus vulgaris enuntiatio est: quocum saepe de die convivatus sum. — *frangere diem solidum mero*, partem de die gravibus ac seriis rebus destinato demere, dentamque computationi dare; decurtare diei spatium, noctique illud adicere; sit hoc computatione tempestivius instituta. Vide ad I. 1. 20. — *morantem* qui tardius ire videbatur convivaturis; suaviter. — 7. 8. *coronatus capillos*, ἐστραμίνος, στεφανῶθεις κροῦτα, ἰθυσίον, pro: gerens caput floribus redimitum, capillos sero ornatos, eosdemque *nitentes λιπαροῖς* (v. ad I. 4. 13.) unctos, perfusos *Malobathro*, unguento e malobathri folio. Utriusque rei solennis in lautioris convivii adparatu mentio. Vide vel vv. 22 — 25. *Malobathrum* frutex in Indicis paludibus nascens, e cujus folio pretiosissimum oleum exprimebatur ad unguentam, *foliatum* inde dictum Martial. XI. 28. Locus class. apud Plin. XII. 26. unde Syriam quoque Malobathrum arborem habuisse discimus; sed *Syrium* h. l. dicitur, quod om-

nino Indiae merces a mercatoribus Romanis e Syria adveherentur. Sic *merx Syra* I. 31. 12. *nardus Assyria* II. 11. 10. *Amomum Assyrium* Martial. VIII. 77. 3. *myrrha Orontea* Propert. I. 2. 3. etc.

v. 9 -- 12. Tecum pugnae Philippensi interfui. Disertius adeo nunc exponit poeta atque exemplo illustrat illud *tempus ultimum* v. 1. Male igitur faciunt, qui haec ad proxime antecedentia referunt, hac sententiae progressionem: quocum res secundas et adversas communes habui. Sed vv. 6. — 8. non spectant ad sententiam primariam; sed unice debentur v. 5. uti jam monitum. *Sensi*, graviter pro, expertus sum *Philippos*, fortunam pugnae ad Philippos, Macedoniae urbem, commissae; *et celerem fugam*, ubi fuga nobis consulere necesse haberemus; perspicuitatis causa τῶ *sensi* haec adjecta putanda. Nam *sentire* detrimenti, cladis acceptae notionem adjunctam habet. Cf. IV. 4. 25. et IV. 6. 3. Ovid. Met. XV. 823. eadem vi: *Pharsalia sentiet illum*, de Augusto. In prosa simpliciter erat: tecum e pugna Philippensi aufugi. Fugae celeritatem ulterius declarat per *parmulam*, scutum *non bene relictum*, parum decore, turpiter abjectum, quo expeditior ea esset. — 11. 12. Quum fortissimi quique cecidissent, quum nulla prorsus rei bene gerendae spes superesset, ubi adeo pugna excedere minus ignominiosum esset. Nam in hunc unice finem adposita haec a poeta, quo excusatiorem fugam suam faceret. Perditis omnibus aufugit Horatius vel abjecto scuto ex ista pugna, ut meliori se tempori reservaret, ubi fortitudinem, quae nullum amplius rei momentum in ista pugna factura esset. patriae majorem cum fructu probare posset. Quum *Virtus*, animi ferocia pugnantium *fracta* contusa, perdomita repressa esset, h. quum ii, qui atrociter pugnassent, devicti essent, occubuisent, ut ipse statim explicative subjicit. Sil. VI. 14. eadem ratione: *Nec tamen adversis fuerat fracta Italia virtus*. Sic *fractas minas: fractam rabiem* dixit Claudian. XL. 28. et XXVI. 431. *fractos bello* Virgil. et alii. — *et minaces* cct. Eadem sententia magis perspicue tantum exposita. Quod quidem non aliter fieri poterat, nisi subjecto abstracto in proprium mutato. Ita non intelligo, quo jure id vitio poetae a quibusdam vertatur. — *minaces*, qui fortissime dimicaverant Bruti et Cassii milites. *Minae, ira, oris truculentia*, solenni more virtutem bellicam designant apud

poetas. Sic *Hannibalis minae* IV. 8. 16. *minax Porsennae manus* V. 16. 4. Hinc *Minae* in comitatu Martis apud Stat. Theb. VII. 51. Forte tamen magis poeticum erit, si *minaces tetigere solum* accipias, procubere, jacuere, trucidentiam vultus in ipsa morte servantes; qua imagine atrocitas pugnantium egregie repraesentatur. De Romanis in bello cum Pyrrho occisis Florus I. 18. *omnium in manibus censes, et relictæ in vultibus minae, et in ipsa morte ira vivebat*. Quæ tamen paullo durior h. l. ratio videtur. — *tetigere solum mento*, proni in terram procubere, Homericæ fere loquendi ratione. Hom. II. β. 418. *πρηνέες ἐν κονίσιον ἰδᾶξ λαζοίατο γαῖαν*, et alibi. Unde Latinis poetis *n. ordine humum, terram petere ore* et sim. pro cadere, occidi, frequentata. — *solum turpe*, turpatum, foedatum sanguine, croentatum. Ita et Ouwens N. H. III. 3. p. 372. Alii per interjectionem *turpe!* accipiunt, in re minime turpi; ut reliquiorum commenta taceam.

v. 13 — 16. Sed diversam uterque in fuga fortunam habuimus. Equidem feliciter ex isto belli naufragio enatavi, belloque deinceps abstinui, discessi inde: tu statim ei iterum implitus es, in militia permansisti. Ita tene sententiarum ordinem. Omnes fere ita jungunt: In qua pugna fortissimi quique ceciderunt, ex ea equidem incolumis servatus sum. Male vel propter vv. 15. 16. Praeclare vero ac magnifice fugam suam adnotavit poeta Homericæ arte, qua heroes, in summum vitæ discrimen adducti, nube a deo quopiam circumfusa tecti prælio incolumes excedunt; cujus rei exempla ubivis in Homero obvia. Mercurio id tribuit Horatius, nam in ejus tutela poetæ, *Mercuriales* ideo adpellati II. 17. 29. ratione tamen vafritiæ ejus simul habita, cujus significandæ causa se Priami exemplo (I. 10. 13.) *per medios hostes* a Mercurio ductum ait. Ad hanc Mercurii versatiam respexit Alciphro III. 72. *ἐγὼ δὲ, οἶον ποδῶν ἔχον, ἀγρόμην ἢ σωθῆμαι οὐχ ὑπὸ τοῦ της Ἀτλαντίδος Μαιῆας παιδὸς, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ποδῶν ἢ τοῦ τολμήματος. Merc. celer, ἀγὺς* (Ἐρμῆς ἀγὺς ἐγὼ κικλήσκομαι Xenocrates in Br. Anal. II. p. 59.) *ἀκύπους* (Eurip. Hel. 247.) *πηγνός*, adposito ad rem epitheto. *sustulit me denso aëre*, docta brevitate pro, sepsit circumdedit me *denso aëre ἕρι πολλῷ*, densa nube, sicque incolumem per hostes *sustulit*, abduxit, hostibus eripuit. *Paventem*, viribus dilisum, fugæ intentum; suaviter hoc adjectum. — 15.

10. Tu fortunam belli iterum experiebaris, denno te reliquis Bruti partibus adjugebas. Siciliam, quam Sex. Pompejus tum armis occupaverat, Grosphum petiisse, e Velleio II. 72 facile adsequaris; is enim diserte tradit, omnes, quos praesentis periculo fortuna subduxisset, e Brutianis castris ad Pompejum confluisse. cf. et. Dio XLVII. Iam istam sententiam commoda allegoria explicuit Horatius. Bellum, pugna solenni more comparatur mari tempestuoso poetis: sic κύμα μάχης Tyrtaeo et aliis. Jam Grosphum e pugna Philippensi vixdum elapsum, profugum novisque se statim periculis objectantem comparat ei, qui fluctibus, unde vix emergerat, iterum corripitur, ab iisque, cum litori jam proximus esset, in altum rejicitur. Eadem imagine usus est Euripid. Heracl. 428. εἰργμεν καιλιόσιν, οἷτινες χειμῶνος ἐκφυγόντες ἄγριον μένος εἰς χεῖρα γῆ συνήσαν (in manibus terrae Virg. Ge. II. 45.) εἶτα χερσόθεν πνοαῖσιν ἠλάθησαν εἰς πόντον πάλιν. Te litori vicinum unda fluctus resorbens, κύμα παλιρρόσιον tulit, abstulit rursus, correptum retulit fretis aestuosis (tertio casu) in fretum aestuosum, aestuans fluctibus, in altum rejecit, h. quod declarative additur, in bellum. Durior tamen haec ratio. Igitur malim; Unda, fretis aestuosis, dum fretum, mare aestuat commotum est, h. unda maris aestuantis resorbens rursus tulit, copia poetica pro, resorbuit, iterum abripuit; jam sequi debebat, in altum: pro hoc, substituta statim, perspicuitatis causa, vera notione: in bellum. Plerique de Charybdi sea omnino vortice h. l. cogitant; quod ejus proprium sit resorbere, ἀναρροιβδεῖν; sed praestat undam resorbentem de quovis fluctu a litore refuso et cuncta secum rapiente intelligere. Virg. Aen. XI. 624. seqq. Qualis ubi alterno procurrens gurgite pontus nunc ruit ad terras — nunc rapidus retro, atque aestu revoluta resorbens (retro secum volvens) saxa fugit, litusque vado labente relinquit.

v. 17. seqq. Sed et haec nova effugisti pericula, ex his quoque servatus es; ergo Jovi σωτήρι sacrum para. Augustiorem speciem commissationi in felici Grosphi reditu habendae obtendit sic poeta, ex more. v. I. 36. in et I. 37. init. Prima libatio Graecis fiebat Διὶ σωτήρι, (Athen. XV. 5. p. 675.) ad quam forte respexit Noster. Redde, offer, para dapem dapes, epulas sacras, sacrificium obligatum, ex voto debitum, votivum. Obligamur Diis, votis nuncupatis; tum et ipsum, quod rovimus, obligari

Uicitur: *reddimus* adeo, solvimus id Diis, voto damnati. II. 17. 36. *reddere victimas, aedemque votivam memento*. Propert. II. 21. 60. *Tu quoniam es, mea lux, magno demissa periclo, munera Dianae debita redde choros: redde etiam excubias* cet. cf. Burman. ad Propert. IV. 3. 67. — 18 19. *Depone latus*, corpus (sed alteram *γραφικώτερον*. cf. Virg. Ecl. V. 53.) con-
de, reclina te, recumbe, Virg. Aen. VII. 107. *Corpora sub ramis deponunt arboris altae — fessum*, ipse fessus ex *longa militia*; requiesce, refice corpus sub *laurus* umbra, post tam longam militiam. — τῷ *mea* suaviter innuit Horatius, apud se convivium istud celebratum iri; ad quod sic blande admodum Grosphum invitat. At Baxt. pulcherrimam ἐνάργειαν hic deprehendit; ac si ipse, ut Tityrus Virgiliannus sub fago sua, sub *laurus* umbra recubaret. Quam praeclaram observationem, ut vocant quidam, nemo facile ei invideat. Alias argutias ad h. l. attulit Dacer., Maecenatem *lauru* significari pronuntians. — *nec parce caldis*, vino te largius invita. Fere ut I. 36. 11. *neu promptae modus sit amphorae. — tibi destinatis*, hac festa luce exsiccandis; *tibi*, nam in Grosphi honorem convivium adparabatur. Minus apte alii: in reditum tuum reservatis; cum is praeter expectationem accidisset.

v. 21. *sqq.* Miram Horatii artem in depingendo effrenioris laetitiae adfectu cum alibi (cf. v. c. I. 36. II. 11. et III. 19.) tum hoc maxime loco insigniter ostensam facile sentias. Quam animo praecipit convivii futuri hilaritatem, in eam statim effunditur, et, quod animum laetitia perturbatum moraeque impatientem addecet, convivium instrui, coronas, unguenta adferri, sodales adcumbere, cet. jubet. Quo quidem artificio totius loci virtus ac vigor mire adjuvatur, adeo quidem, ut non tam convivium describi, quam nosmetipsos in mediam convivantium turbam rapi atque deferri existimemus. Commoto poetae animo vim quoque addit vivida ac per interrogationes praecipitata oratio. — 21. Majoribus nos hodie poculis invitemus. *Ciborium* poculi genus, ore superius lato, inferius angusto, instar fabae Aegyptiae, quam colocasiam adpellatam volunt. cujus calyx vasorum ac poculorum usum Aegyptiis praestaret. Dicta haec pocula ipsis ciboria. Vid. Scholl. ad h. l. Intpp. ad Hesych. v. *Κιβώριον* et *κύπελος* et quos laudat Gesn. Th. L. L. h. v. Eadem ratione Graecis pocula calyces adpellantur, similitudine a

floribus petita. Grandius vero fuisse poculum illud ciborium, vel inde colligas, quod ejus in liberiore comensatione (κώθωνι) ubi majoribus poculis posceretur, mentio fiat apud Athen. XI. 7. p. 477. Atque hac virtute h. l. a poeta puta positum. *Capaciores* enim *scyphos* poeta poscit in re quae ex voto accidit, V. 9. 33. — *levia*, splendentia, affubrefacta. *Exple Massico*, adimple vino Massico. v. l. 1. 19. *oblivioso*, quod curarum oblivionem inducit; est οἶνος λαθικηδῆς Alcaei apud Ursin. p. 101. Similiter λήθη ὀδύνης audit in Epigr. ἀδίσπ. LXXIX. 8. (Anal. Br. III. 166.) λειπόν μοι τὸ κύπελλον ἀπαστιλβωσον, ἐταῖρε, ἢ λήθην ὀδύνης τὸν Βρόμιον πάρενε. Ubi praeclare: ἀπαστιλβωσον τὸ κύπελλον, fac ut ardeat, resplendeat, impleatur poculum sc. vino; uti fere *Setinum* in aereo poculo *ardere* dicitur Juven. X. 27. Atque hanc graeci poetae elegantem doctamque loquendi rationem, haud temere censeas, etiam hic a poeta exhiberi. Doctiore enim ratione jungi possint: *exple levia*, h. exple ita, ut cibiorum superficies levis sit, resplendeat, imple ad ora usque pocula. Sunt adeo κρητῆρες οἶνοιο ἐπιστεφεῖς, ut Hom. II. 9. 232. dicuntur. Sic vero vim habet epitheton, et ad totam sententiam spectat. — *funde cap. ungu.* cet. Uncti coronatique sint capilli. *Conchae*, vasa unguentaria, ad concharum formam facta: *Cupaces*, non simpliciter ornat, ut sit, quae continent ea, quod nonnulli volunt; sed sunt vasa, quae magnam unguentorum vim habent, quibus adeo copiose hoc die Grosphum ceterosque convivas uti jubet, ita ut capilli unguentis sint βεβρεγμένοι. διὰ βροχοί, (ut saepius Graeci hac de re) ut unguenta stillent e nitido capillo, ut Tib. I. 7. 57. Eadem vi *perfundi nardo* est V. 13. 9. et *perfusis liquidis odoribus*, I. 5. 2. Qua eadem virtute unguenta jubet *fundi*, effundi de conchis, quod jam vidit Vet. Schol. Cruqn. „largius utere odoribus“ interpretando.

v. 23. sqq. Suaviter Horatius, qui sibi prae festinandi studio jam satis occupatus videbatur, coronarum nectendarum curam reliquis convivis (non *puero*, ut volunt quidam e II. 11. 19.) demandat. Cum ᾄδῃ igitur variata oratio, pro, *coronas deproperemus*, propere conficiamus, contexamus *apii* vel *myrti* frondibus, prout quaeque magis ad manus est; suaviter in summa festinatione declaranda. Nisi *ve* h. l. ut et alibi apud Nostrum, non disjunct, et simpliciter est pro *et*, ut *corollas*

Intelligamus *indistinctas* (ut Catull. LXIV. 284. vocat) h. e. variis floribus ac frondibus, h. l. ex apio et mirto concertas. Apium *udum*, δροσερόν, recens, adeoque viride; χλωρόν σέλινον. Nam illud genus apii, quod in humidis locis nascitur, a poeta, ut quidam volunt, hic respici vix putem. *Deproperare*, ut σπεύδειν Gr., *festinare*, *urgere* (Virg. Ovidio, Statio, alius) est, festinanter conficere. Cf. V. 12. 22. v. Lamb. — *quem Venus* cet. Regem convivii sortiamur. *Venus* h. jactus talorum Venereus, (qui erat, ubi tali quatuor, quibus fere ludabatur, diversos numeros, puta I. III. IV. VI., ostenderent. Lucian. Amor. T. II. p. 415. ἢ βαλῶν μὲν ἐπὶ σκοποῦ, μάλιστα δ' εἴ ποτε τὴν θεὸν αὐτὴν (*Venerem*) εὐβολήσῃε, μηδενὸς ἀστραγάλου πρῶτος ἴσῳ σχήματι. res nota. Vide Lamb. et Gesn. Th. LL. v. *talus*.) *dicit*, constituit, eligit *arbitrum bibendi*, qui leges bibendi fert, regem convivii. vid. ad I. 4. 17. — 26. Totum me laetitiae tradam. *Non sanius*, insanius, magis *bacchabor*, insaniam instar *Edonorum*, Thracum; inter quos computationes liberius atque immoderatus celebrari solitae. v. ad I. 27. 1. — *dulce* volupe, jucundum est (ut Propert. II. 9. 17.) lubet *furere*, exsultare, vino largius indulgere (Θέλω θείλω μαῆναι, Anacr. 31.) *recepto* reddito mihi *amico*, in amici desideratissimi reditu.

ARGUMENTUM. VIII.

*M*iro acumine Horatius hoc carmine *Bari-nes*, insignis pulchritudinis puellae *perfidiam* ita perstringit, ut, quum fidem constantemque amorem ipsi denuo adfirmaret, fidem ei habere posse neget, quoniam toties pejerantem non modo nulla perjurii poena sequuta sit, verum etiam ei inter ipsa perjuriam major in dies formae venustas accesserit; ut adeo per sanctissimas res jurare utile ip-

si esse adpareat. Inde accidere ait, ut vel ii, qui perfidiam ejus multoties experti sint, qua sunt animi, formae ejus illicitis detenti, impotentia, a perfidae limine recedere nequeant, novique usque amatores succrescant. Qua quidem ad insignem Barines pulchritudinem declarandam vix ulla cogitari potest ratio efficacior, quam quidem, animum magis quam oculos ferientem, utinam potius, quam pictorum, imitentur nostri poetae! — Oratio in hoc carmine docta, ornata, exquisita, numerorumque suavitatem vel obtusior paullo facile animadvertat. Graecae autem, quae hinc inde adtextae sunt; idem suspicioni, quam argumentum suppeditat, robur addunt, graecum Horatio exemplum ob oculos fuisse.

Adnotationes.

v. 1. Exordium scenicum, uti apte Scholi. vocant. puta Barinae, quae constantiam suam in amore Horatio jactaret, seque infide permansuram sancte juraret, haec a poeta responderi: Si unquam perjurii poenam tulisses, si unquam perjurium tibi nocuisset; quod utrumque docte conjunxit poeta; *si ulla vel minima poena juris pejerati, perjurii tibi unquam nocuisset, horam, damnum, detrimentum corpori tuo inflixisset, si vel levissimam inde notam traxisses.* Damna enim, quibus corpus adlligeretur, morbi, etiam mors praematura ex antiqua superstitione gravioris sceleris, maxime perjurii, poena, a Diis vindicibus immissa, putabatur. Tibull. I. 3. 51. *Parce, pater, timidum non me perjuria terrent, non dicta in sanctos impia verba deos.* Juven. XIII. 230. *missum ad sua corpora morbum infesto credunt a numine.* Jam gravissima puellis poena, pulchritudinis jactura, cujus metu facile a perjurio revocenter. Ovid. Amor. III. 3. *Esse deos credamne? fidem jurata fefellit: et facies illi, quae fuit ante, manet. Jus pejeratum dixit poe-*

ta ad formam *juris jurati* (*fide sacrati*, ut est apud Ennium) s. *jurisjurandi*; nam *jurare* est fidem dare juramento interposito: hinc *jus pejerare* fidem juratam violare; adeoque *jus pejeratum* est fide, ut ita dicam, profanatum, laesum, perjurium. Suaviter vero *rō unquam* poeta puellam crebrae perfidiae incusat. — 3. 4. Si tenue saltem poenae in te vestigium exstaret; si *turpior* deformior *fieres uno* (ad utrumque enim refer) *dente nigro vel ungui*, si vel unus tibi dens nigresceret, si vel in uno ungui macula quaequam s. nota adpareret: tum sane facile adducerer, ut *crederem* tibi juranti, adseveranti, te constanter me amaturam esse; quia tum religiose jusjurandum servatura esses, deos perjurii vindices reverita; amittendae adeo pulchritudinis metu: suaviter.

v. 5 — 8. *Sed tu* fidem verbis tuis a me vix impetraveris, quandoquidem e re tua esse videtur, pejerasse; quum inter ipsa perjuriam pulchrior evadas. *Simul* ac, quotiescunque *obligasti*, obstrictum, obnoxium fecisti *caput perfidum*, tuum, te perfidam, *voctis* execrationibus, diris, h. ubi pejerasti, perjurii rea facta es. *Obligamus* nos, caput nostrum *voctis*, devovemus nos, imprecamur nobis inter jurandam mala ac poenas; iisdem nos *obligavimus* (observa temporis rationem) obnoxii facti sumus, pejerando, jurejurando neglecto. Paulo tamen subtilior haec quibusdam ratio videri possit. Igitur forte praestat, obligare se *voctis* cum eam dici, dum ea sibi imprecatur, dum jurat; tum eum, qui perjurii reus, iisdem obnoxius fit, ut h. l. Ambiguitati cavit poeta epith. *perfidum*. — *enitescis pulchrior*, gratior sis, videris pulchrior. — *Cura* docte puella dicitur, quae curam, h. amorem pectori injicit, pectus amore inflammat. Sic *μέλημα τοῦ μὲν* amasium suum adpellat Sappho, teste Juliano, apud Ursin. p. 19. Sic *παιδῶν μανίη* simili ratione Anacreon vocatur Antip. Sid. c. LXXVI. 2. (Anal. Br. II. 27.) Adde Pind. Pyth. X. 30. ubi Hippocleas *ἐν κερθέvois μέλημα* audit. Latinorum poetarum loca adponere nihil attinet. v. Scal. ad Virg. Cir. 75. et Stanl. ad Aeschyl. Choeph. v. 747. Jam Barine *prodit publica cura juvenum*, h. omnes juvenum oculos, dum in conspectum venit, allicit, in se convertit, quod simpliciter est pro, omnes in amorem sui rapit, *est* cura juvenum: sed alterum decorum puellae incessum simul ob oculos ponit. Tota vero sententia eximiae Barines pulchritudine declarandae inservit, ut I. 4. 19.

i. 9. *sqq.* Tantum igitur abest, ut perjurii poena te sequatur, ut videatur adeo *expedire*, tibi utile esse, per sanctissimas res jurare. Jam res sanctissimae in specie declarantur exquisito cum dilectu per *opertos* urna reconditos *matris cineres*, per quos, uti omnino per eos, quos in vita habebant carissimos, jurare solenne; et hujus jurisjurandi magna erat religio. Propert II. 16. 15. *Ossa tibi juro per matris et ossa parentis, — me tibi ad extremas mansurum. vita, tenebras.* Vide ibi Burm. et Barth. ad Stat. Theb. V. 329. — *fallere cineres*, jurisjurandi fidem, per cineres datam, fallere, jusjurandum per cineres factum negligere, laedere, pejorare. Nota formula jurisjurandi, *si fallo*, cet. de qua v. Livinei. ad Prop. l. l. — *signa noctis*, sidera, ut saepissime poetae post Lucretium. Suaviter haec memorata in jurejurando ἀφροδίσιω; nam noctis tempore conducta amatori hora, (ubi *sidera furtivos hominum vident amores*, Catull. VII. 8.) illud factum innuunt. Meleag. c. LXXI. (anal. Br. I. 21. Νύξ ἰσρῆ, ἔ λύχνε, συνίστορας οὐτινας ἄλλους ὄρκοις, ἢ ἀλλ' ὑμεῖς εἰλόμεσθ' ἀμφοτέρωι. Cf. V. 15. init. — *taciturna*, quatenus ad noctem pertinent, cujus proprium est *silentium*. Sic *tacitae silentia lunae* Virg. Aen. II. 255. — *toto cum caelo*, et caelum; Similiter conjunxit Virg. Aen. IX. 429. *caelum hoc et conscia sidera testor.* v. Torrent. — *gelida morte car.* immortales ἐμφρατικῶς, ut *Dii magni* in eadem re vocantur V. 15. 3. mors *gelida*, frigida (Virg. Aen. IV. 385.) perpetuo epitheto.

v. 13. Suavis pietura: Venus, dum Barine per numen suum pejerat, non movetur perjurio, non indignatur; sed *ridet*, se in fraude amatori facienda ad partes vocari; quae imago tanto aptior videri debet, cum sit dea δολόμητις, quae proprio munere ἐξαπάρας (Hesiod. Θ. 205.) sortita sit. Nobilitatur vero sic a poeta communis sententia: perjuria amantium impune fieri, non vindicari a Diis, Ἀφροδίσιον ὄρκον οἷα ἐμποίνιμον εἶναι, ut est apud Stob. in Grot. Flor. p. 123. cf. Schotti Adag. p. 201. et 378. Nota Tibulliana. (III. 6. 49.) *Perjuria ridet amantum Jupiter, et ventos irrita ferre jubet.* et l. 4. 21. *Nec jurore time: Veneris perjuria venti irrita per terras et freta summa ferunt.* Meleag. epigr. laud. v. 5. νῦν δ' ὁ μὲν ἔρκια φασὶν ἐν ὕδατι κείνα (Ἀφροδίσιω) φερέσθαι. Plato in Phaedro, citante jam Lamb. ad v. 1. ἄς δὲ λογος, ἔ ἐν ταῖς ἡδοναῖς

ταῦτ' ἐπεὶ ἀφροδίσεια, ἃ δὲ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, ἕ τὸ ἐπι-
 ορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, addita ratione, ὅσπερ,
 καθάπερ παίδων, τῶν ἡδαιῶν τοῦν οὐδέ τὸν ὀλιγοστὸν κεκτημένων.
 Unde forte tnearis *ineptum amorem*, qui, quam injicit animo
 impotentiam amentiamque, *dum aliquid cupiens praegestit opisci,*
nil metuit jurare, nihil promittere parcit (Catull. LXIV. 145.)
 in Tib. I. 4. 24. *vetuit Pater ipse valere, jurasset cupide quid-*
quid ineptus amor. Spectat etiam huc Callimachi epigr.
 XXVI v. 3. ὤμοσεν· ἀλλὰ λέγουσιν ἀλαθέα, τοὺς ἐν ἔρωτι ἔρ-
 χους μὴ δύνειν οὐατ' εἰς ἀθανάτων, uti jam aliis notatum.
 — *Inquam*, est enim superioris sententiae, si curate attendas,
 docta tantum variatio. Eodem enim fere redeunt: pejerando
 pulchrior sis, expedit pejerare, et rident dii perjurata tua. Sim-
 plicius tamen, ac, si quid judico, magis poeticum videtur,
 accipere pro, certissime persuasus sum, res adeo satis manife-
 sta videtur, cum pulchrior indies tias, Venerem ipsam ride-
 re cet. — *Nymphae*, ut Veneris comites; res nota. — *simplici-*
ces munditiis (I. 5. 5.) simpliciter comitae, simplici cultu deco-
 rae, ut deae agrestes. Quo eodem respectu *simplices* dici pos-
 sint, fraudum insciae, rudes; quandoquidem *nescia fallere vita*
 (Virg. Ge. II. 467.) proprie ad rus spectat. Utrovis modo ad
 ornatum simpliciter spectat epitheton. Qui „mites, faciles ad ig-
 noscendum quidvis“ interpretantur, ii viderint, quo exemplo,
 quave ratione hunc loquendi usum suffulciant. Nam Virgilii lo-
 cus Ecl. III. 9. a Schol. Cruq. jam ad partes vocatus, rem, non
 vero verba, illustrat. — *Cupido ferus*, ἄγριος, amantes excru-
 cians, crudelis. — 15. 16. Amor *sagittas cote acuens* quam
 suavis pictura! Eadem idea in gemma expressa. v. Lippert. M-II.
 I. 799. — *sagittae ardentes*, τόξα ἔμπυρα (Meleag. XXVIII. 3.
 Anal. Br. I. II.) πυρίπυρα (Id. c. L. 1.) πυρρινεῖοντες ὅιστοι (Mu-
 sae.) πυρέντα βέλη (Palladas XCIV. 2. Anal. Br. II. 426.) ig-
 ne tincta, ut Moschus Id. III. extr. (ἀπλᾶ πυρὶ πάντα βέβηκται)
 eleganter fingit. Αἰθομένην φερέτην eodem phantasmate Amori
 tribuit Satyr. Thyillus IV. v. 2. (Anal. Br. II. 276.). Amoris.
 qui, ignis instar, cor, medullam, ossa depascit, exedit, tor-
 ret, effectus hoc figmento designari, quis non sentit? Ex infini-
 tis paene poetarum locis unum delibare liceat Senec. Hippol. 610.
 sqq. *Pectus insanum vapor ardorque* (ita corr.) *torret; intimas*
saevus vorat penitus medullas, atque per venas meat visceribus

ignis mersus, et venis latens, ut agilis altas flamma percurrit trabes. — *Cos cruenta*, sanguine madefacta, perfusa, pro aqua vel oleo; exquisita et aptissima rei imagine. Auget enim impense feritatis, quam *sanguine* repraesentant poetae, notionem. Sic Tibull. I. 2. 39. Veneris truculentiam inde repetit, quod *sanguine nata* sit. Inde *αἱματόφρυγα βέλη* Amori tribuit Meleag. L. 8. (Anal. Br. I. 16.) eundemque *assiduum cum sanguine suo bellum gerere* s. ut clarius Theocritus II. 55. ait, sanguinem e corpore exfugere (*τι μὲν μέλαν ἐκ χροῦς αἷμα — πῖπτακας*;) queritur Propert. II. 9. 16. Noilem vero eo progressos esse viros doctos ut quaerent, quoniam sanguine eos ista perfusa cogitari debeat: e qua nodosa atque anxia quaestione mirum ni Horatius, si ei objecta foret, risu se expediturus fuisset. Jam inde eo delapsus est, ut *cotem cruentam* explicaret, veneno tinctam; quatenus antiquis serpentum sanguis pro veneno haberetur, et venenatae sagittae Cupidini tribnerentur. Quod utrumque etsi verum sit; admodum tamen vereor, ne istaec per se satis docta ingeniosaque interpretandi ratio paullo longius h. l. petita sit: tum *crur cruentus* dubito an absolute de veneno usurpetur. Semper enim est *sanguis viperinus* (I. 8. 9. V. 3. 6. *crur viperinus* (Ovid. Pont. IV. 7. 36.) et sic porro. Sed propulsare simul atque diluere sic volebat vir elegantis iudicii, qui *ardere, fervere* itidem de veneno dici nosset, superciliosam Homii (Elem. crit. c. XX.), incongrua (*ardentes* sagittas, et *cotem cruentam*) hic jungi clamantis, censuram. Sed res ad animi sensum revocari debet, ubi ardentes Amori sagittas poetae tribuunt, nec ita intelligendae, ut fulmen *πυράλαμον βέλος ὄρσιπύπου Διὸς* Pind. Ol. X. 96. et Aesch. Prom. 925. *πυρίπνοον βέλος* dicitur; qua etiam de causa Amor Moscho III. 7. *πυρὶ εἴκελος*, et Apollon. III. 286. ejus telum, quod Medae cor adurit, ab effectu adeo, vocatur *πυρὶ εἴκελον*. Sed ad hanc rationem ne confugere quidem necesse existimo: nam, si hoc pro norma statuere velis, ut imago poetica ne admixtos colores habeat, qui novam aliam animo objiciant ideam, quot, quaeso, poetarum loca, fere pulcherrima, (maxime enim tum accidit poetis, ubi phantasmatum ubertate tument) ad hanc iudicii subtilitatem essent exigenda, obeloque transfigenda! Sic, ut ejusdem rei defungar exemplo, Dido apud Virg. Aen. IV. 2. in eodem versu et *Amoris vulnere saucia*, et *Amoris igne ur̄i* dicitur; quo utro-

que, etsi plane diverso (nam *ἰὸς πρὸ φόροισ* vulnus infligi cogitandum esse, haec quidem docta sed paullo subtilior videtur ratio) modo amoris effecta poetis designantur, nota ratione. Mirum vero utique, ne unum quidem, quantum sciam, interpretum, quibus, quae Homius satis pro imperio pronuntiasset, satis probabilia viderentur, commoda, quaeque primo se loco offert, interpretatione illa elevarit; nimirum, ut sagittae dicantur *ardentes*; quae, in cote subactae attritaeque, inardescunt, fervent; Amore ipso operis studio fervente, opus urgente. Possis etiam, doctiore dicam, an argutiore modo, sag. *ardentes* explicare, *αἵματι ζεῖσας*; ut proprie sanguis agitated coqui, arde- re; tum et ipsae sagittae eo adpersae ardere dicerentur, eadem plane ratione, qua *δάπεδον αἵματι θύειν* Homero Od. XXII. 309. Quid? si cos *cruenta* ornatu poetico simpliciter sit, quae sanguine, e sagittis *αἵματοφυρτοῖς* stillante, adpersa est? Sed *ἐπί- χω*, ne adnumerandis argutis his rationibus me mihi placere quibusdam videar. Jam de sensu totius loci, de quo primo loco quaerendum erat, ut pauca moneamus, minus recte agere intpp. videntur, qui sic universe Cupidinis mores depingi statuunt; quae satis languide adposita imago foret, sed, ratione Barines habita, est Amor novus usque amatores isti puellae inter ipsa ejus perjuria concilians: quam sententiam disertius expositam statim subjungit poeta. Ceterum idem phantasma est apud Philodemum, mellitissimum poetam, c. XV. (Anal. Br. II. p. 86.) *Οὐκω σοὶ καλύκην γυμνὸν δέρος, οὐδὲ μελαίνει βότρυς ὁ καρθεῖνους πρωτοβολᾶν χάριτας· ἀλλ' ἤδη θοᾶ τόξα νέοι θήγουσιν Ἐρα- τες, Λυσιδίχη, ἣ πῦρ τύφεται ἐγκρύφιον.*

v, 17. *Adde quod*, quid? quod omnis *pubes*, juvenus, quidquid est juvenum, *crescit*, succrescit, adolescit *tibi*, in tui gratiam, ut tuo se submittant imperio, omnes tua forma capiuntur; hinc ornate et perspicuitatis causa adjicitur, *servitus crescit nova*, novorum amatorum, qui tibi serviant, tibi crescit copia, nova servientium cohors paratur. *Servire*, *servitium* de amante; uti contra *regnum* amatae tribuitur, res notissima. Ad verba ac sensum Nostri plane Tibull. IV. 5. 3. *Te nascente novum Parcae cecinere puellis servitium et dederunt regna superba tibi.* — nec *priores*, veteres amatores te relinquunt. Pro hoc quanto ornatus ac ad declarandam Barines superbiam, pulchritudinisque ejus vim, quae vel sic amatores sibi obstrictos

retinere valeat, fortius; non relinquunt *tectum*, semper jacent ante fores (*exclusos* enim a puella cogita) puellae *impiae*, fraudulentae, perjurae, quam vel sic *dominam* suam salutant, cujus imperio vel sic parent. — 20. Etsi jam *saepe minati* sint se eam relicturos; suaviter ad naturam amoris et ad formae potentiam designandam! Ejusmodi minae amatorum inanes in eroticis poetis satis obviae.

v. 21. *sqq.* Docta enumeratione exornatur amplius antecedentium versuum sententia. *Matres te metuunt*, timent ne *juvenci*, nati *sui*, adultiores facti, pulchritudine tua irretiantur. *Juvenci*, non sine virtute, in re turpicula. cf. II. 5. 1. — *senes* metuunt, ne filii meretriciis tuis artibus ad bona profunda inducantur, ne ipsi argento emungantur, cujus rei bene multa Comici exempla suppeditant. Suaviter vero, et ex rei natura mater pudori filii, pater senex patrimonio suo timet. Hinc *parcus*, adposito ad rem epitheto. — et *virgines nuper*, recens *nuptae*, κοραι ἀρτίγαμοι, νεόνυμφοι, vixdum maritatae, ubi adeo recens adhuc amor est, vel hae te metuunt suis maritis, timent, ne mariti sui illecebris tuis detineantur, a se abstrahantur. Hinc *miseræ*, ob hanc anxietatem; nisi potius ad amoris vehementiam in novo conjugio referre praestat. — *tua ne ret. aura mar.* Mirus est dissensus Intpp. et. VV. DD. qui huic locum attigerunt, in constituenda *aurae*, unde sententia pendet, notione h. l. Servius (quocum Nestor facit in Vocab. hac voce) ad Virg. Aen. VI. 204. de splendore s. pulchritudine capiebat; quo sensu et in Virg. l. l. et alibi (veluti Prisciano Perieg. 1020. *iaspis aura viridi splendere* dicitur) occurrit. Eodem sensu ἀστὴρ Graecis abhiberi, notavit ad Virg. l. l. Heynius, laudato Callim. H. in Dian. 117. cui adde sis luculentum Orphei locum Arg. 1219. de splendida Circes pulchritudine; Στίλβε δὲ καλὰ πρόσωπα, φλογὸς δ' ἀπέλαμπεν ἀστὴρ. Durius tamen h. l. absolute sic positum videri debet, quandoquidem in omnibus locis adjectum aliquid deprehendas, quod ad hanc splendoris notionem manu quasi ducat. Sic in Callim. est φάεος ἀστὴρ in Orph. φλογὸς ἀπέλαμπεν ὤ. in Virg. *aura refulsit*, in Prisc. *aura splendet*. Acronis scholion „aut facilitas, qua in amorem trahuntur: aut unguentorum odor, ut ipse superius“ *aurae fallacis* aut mutilum est, aut, quod verius existimo, ultima ejus ab inepto homine

assuta videntur, nam *auram fallacem* (I. 5. 11.) aliter, et quidem rectius ibi idem Acron interpretatus est. Neque prior ejus ratio, qua imaginem ab aura *secunda* desunitam putasso videtur, admodum blanditur; nam ventus secundus *fert*, non *retardat*. Meliora paullo suppedidat Porphyrius, qui generatim „amoris auram, quae ad te eos fert“ intelligit; imagine a navigatione petita. Scilicet a Veneris vel Amoris aura impellimur, agimur, ferimur, ἐρωτοπλοοῦμεν, (Meleag. LXIX. Anal. Br. I. 21. ἡ φίλερως χαροκοῖς Ἀσκληπιάς, οἷα γαλήνης ὄμμασι συμπείθει πάντας ἐρωτοπλοεῖν) amori dediti: Amor adeo nobis *adspirat* (Tibull. II. 3. 71.) defert nos ad eum, cujus amore accensi sumus. Eurip. Iphig. A. 68. Tyndareus δίδωσ' ἐλέσθαι θυγάτρῃ μνηστῆρων ἔνα, ὅτου πνοαὶ φέροισιν Ἀφροδίτης φίλαι. Disertius allegoricam hanc rationem exposuit Meleag. c. XLV. (Anal. Br. I. 14.) digno, quod et hic legatur: Χειμέριον μὲν πνεῦμα φέρει δ' ἐπὶ σοί με, Μῦσαι, ἀρπαστὸν κόμοις ὁ γλυκεῖδαιμος Ἔρως. Κυμαίνει δὲ βαρὺ πνεύσας Πόθος. (contra *placidus leniter afflat Amor* apud Tibull. II. 1. 80.) ἀλλά μ' ἐς ἔρμον δέξει τὸν ναύτην Κύπριδος ἐν πλάγῃ. Jam mariti, quos Amoris aura, ut ita dicam, ad uxores suas ferre deberet, aliorum feruntur, abripi se patiuntur a recto cursu, sicque *retardantur* detenti Barines aura, h. quae ad Barinen fert. Magnam sane probabilitatis hic explicandi modus prae se fert speciem; amplectendumque eum duxerim, nisi tertius superesset, isque, etsi ad nostrum sensum insuavis, e genio tamen istius aetatis haud indecens, et ex sermonis poetici indole, qua puella cum juvenca comparatur (v. ad II. 5. init.) unice verus: ut *aura* accipiatur de odore, (nam *aura* generatim poetis est, quidquid sensu aliquo percipitur, uti recte censeret Wernsdorf. Poet. min. V. I. p. 412. Sic de sono recte accipiebat Ruhnck. in Prop. II. 20. 72. *Si modo clamantis revocaverit aura puellae*, quod vel adj. *clamantis* docet) a juvenca emisso, quo captato juvenca in amorem furiose fertur. Virg. Ge. III. 250. 1. *Nonne vides, ut tota tremor pertentet equorum corpora, si tantum notas odor attulit auras?* quem locum et alii attullere. Nec eandem imaginem regio epithalamio adponere dubitavit Claudian. de Nupt. Hon. 287. sqq. qua vivide amoris aestum declararet: *calet obvius ire jam princeps. — — Nobilis haud aliter sonipes, quem primus amoris sollicitavit odor,*

humidus cet. Praeclare adeo, quod hac imagine unice expressum volebat Horatius, designatur sic efficacia ac vis pulchritudinis Barines, maritos *retardantis*, ab uxoribus avocantis, et ad se trahentis maximaque sui cupiditate incendit. Ceterum Schraderus, juvenis adhuc, Animadv. ad Musae p. 303. auram, suavem puellae halitum, ἄσθμα ἡδὺ, intelligebat; ut reliquorum commenta taceamus

ARGUMENTUM. IX.

T. *Valgium Rufum, poetam epicum (Tibull. IV. 1. 180. Est tibi, qui possis magnis se accingere rebus, Valgius. ubi v. Broukh.) et elegiarum scriptorem, ab immoderato et continuo luctu ex Mystae cujusdam, quem filii loco habuisse, saltim paterno amore amplexus esse videtur, morte suscepto abstrahere hoc carmine adnititur poeta, desumpto primum e natura, quae vices suas experiatur, in qua adeo tristibus laetiora succedant, momento; quod quidem qui parum ad doloris sensum leniendum valere existimant, ii sane locum poetice tractatum in poeta reprehendunt; ne illud tangam, multo efficacius ad animum poetae, ad quem hoc carmen scriptum est. commovendum illud videri debere. Deinde aliorum Valgio proponit exempla, qui similes casus moderatius tulerint, finemque aliquando luctui statuerint. Denique, quae splendidior hujus carminis pars est, monet eum, ut a privata tristitia animum ad publicam laetitiam, triumphosque Augusti*

carmine celebrandos convertat, et in hoc ægritudinis solatium quaerat. Qua quidem ad Augusti victorias argumenti conversione, hoc quidem idearum nexu, nihil cogitari potest dulcius, nihil excellentius. Oratio in hoc carmine lectissima, imaginum poeticarum nitore summus, exquisitiorque doctrina antiquitatis passim adpersa. Ad a. DCCXXXV, h. c. esse referendum, docet ejus exitus.

Adnotationes.

v. 1. — 8. Consolatio est, ut ita dicam, poetica ad *poetam* Valgium: e natura desuntis, quae modum luctui et lacrimis ejus ponere jubeant, momentis. Naturam vices suas experiri; non semper tristem rerum esse faciem; aliquando succedere et laetam. Similiter hunc locum tractatum vide I. 7. 15. sqq. sed II. 10. 15. huc non facit; ibi enim colores ad erigendum in adversa fortuna animum attemperati. Statii imitationem Silv. II. 1. 205. sqq. a naturae interitu (cui argute diei, noctis et siderum *orbitum* immiscet) doloris fomenta quaerentis, vix probes. Jam generalem sententiam: naturam non semper in luctu ac squalore esse, exquisite poeta specialibus exornatam dedit ideis. — 1. Praeclare una imagine duas rerum species repraesentat, celum nubibus obductum, et terram nimia pluvia squalidam. *Imbres* non semper *manant*, torrentium instar effundunt se e *nubibus in agros*, inde *hispidos* factos, horridos, continuis imbribus squalidos. Proprium enim *horre* de squalore, inculto habitu, deformi adspectu. Argutantur Intpp. — 2. nec mare semper procellosum est. Lectissima singula. *Aut* nec (ut v. 6.) *usque* continuo *procellae vexant*, turbant, agitant mare. *Vexare* fortiori hoc significato adhibuit poeta exemplo Lucretii, qui *montes silvifragis venti flabris rextos* similiter dixit L. I. 276. cf. ad IV. 14, 23. Procellae *inaequales*, docte dicuntur, quae mare inaequale reddunt. Nam mare fluctibus commotum poetis est *asperum*. Sic *aequora nigris ventis aspera* dixit I. 5. 6. uti ἐκ δεινοῦ τρηχέια Νίτου θάλασσα est apud Statyll. in Anthol. gr. III. p. 358. et τερρηχὺν θάλασσα apud

Leonid. Tar. XCVI. (Anal. Br. I. 246.) Idem tamen et alteram exquisitiorem rationem, quae h. I. est, adhibuit c. XC. 1. (Anal. Br. I. 244.) Εὐρου μὲ τρηχῆα ἔ αἰωήσσα καταργίς — ἔβλαψε. Mare *Caspium*, cum dilectu, nam hoc inprimis procellosum putatur. Ad sententiam poetae Eurip. Herc. fur. 102. Καὶ πνεύματ' ἀνέμων οὐκ αἰεὶ ῥώμην ἔχει — ἐξίσταται γὰρ πάντ' ἀπ' ἀλλήλων δίχα. — 4. Nec glacies, hiems per totum annum durat. Aqua, frigore concreta *stat*, consistit, (ut I. 9. 4.) proprio vocabulo: quocum convenit epith. *iners*, motu suo destituta, cursu impedita. Nam *inertia* ea naturae poetis vocantur, quae motu carent. v. ad III. 4. 45. Utrumque pariter conjunxit Lucan. V. 436. *Sic stat iners Scythicas adstringens Bosporos undas, quum*, glacie retinente, *fretum non impulit Hister. Eidem stagna jacentis aquae ignava* v. 443. et mox *inertia aequora languor profundis*, et *torbentia stagna* dicuntur. Sic *gelu pigrum* l. 22. 24. — *orae Armeniae* h. l. de montosis Armeniae tractibus, putā Tauro, Niphate; aliisque intelligendae. Sed et proprie *orae* accipi possunt de finibus Armeniae, Septentrioni oppositis; *quae pars Asiae injuria sideris regentis vastas solitudines habet* ut Plin. H. N. VI. 13. — 6. Peregrinis, quas ipsa aliunde arcessere cogebat rei natura, succedit jam domestica, ut ita dicam, imago. Generale erat: venti non per totum annum vehementer spirant. Pro hoc specialius et significantius erat: Promontoria non continuo ventis turbantur; quandoquidem haec et crebrius et vehementiorum ventorum vim experiuntur. Jam pro quovis promontorio est *Garganus*, mons Apuliae, qui in mare Hadriaticum (versus insulas Diomedaeas) exit. Lucan. V. 379. *Calabroque obnoxius Austro Appulus Hadriacas exit Garganus in undas.* Hinc *promontorium montis Gargani* vocat Plin. III. 11. quem apte laudat Wernsd. ad Prisciani Perieg. 94. *Hoc mare* (Siculum) *Gargani concludit Iapygis ora.* Infame erat tempestatibus, ut patet vel ex Epp. II. 1. 202. *Garganum mugire putet nemo.* Tum pro vulgari: *Garganus infestatur Aquilonibus*, doctius et exquisitius est, *querceta Gargini laborant*, convelluntur, vix resistere valent *Aquilonibus*. *Garganum saltuosum* demonstrat vel Horatii locus modo laudatus. *Frugifer* ideo dictus Lucan. V. 378. Cf. Sil. IV. 563. VII. 366. VIII. 630. Claudian. de IV. Conf. Hon. 107. *Laborant* arbores,

quae ventis se deprimentibus aegre quasi obnituntur, iis labefactantur. Vide, quae de exquisito hoc vocabuli usu dedimus ad I. 9. 4. *Aquilones* memorat poeta, tanquam ventum vehementiorem. Nam proprius ac domesticus hujus regionis est Iapyx, (v. ad I. 3. 4.) et, qui ex adverso spirat, *Auster*. Hinc *obnoxius Austro Garganus* in Lucan. l. l. Mare enim *Siculum tunditur Austro* Priscian. Perieg. 106. — 8. Dum exornare studuit ideam poeta, in imaginem incidit, quae, maxime post vv. 6. 7., languidior videri possit. Sed et alibi in tempestatis descriptione occurrit. Orni *viduantur*, privantur, spoliantur *faliis*; v. l. 10. 11.

v. 9. — 12. Observa doctam poetae variationem in connectenda oratione. Vulgaris modus erat: *Sicuti non semper cet.; ita nec tu semper* cet. quem secutus est I. 7. 15. sqq. Tum oratio sic majorem vim acquirit. Prodit enim Horatium leviter increpantem Valgium, ut qui naturae vicibus admonitis a luctus pertinacia non avocetur. *Urges* prosequeris *Misten* (v. Argum.) *flebilibus modis*, carmine flebili, elegis. Sed quanto efficacius v. *urgere*, de luctus ferocia ac doloris impatientia! Eadem vero loquendi forma dictum, ut *lacrimis prosequi mortuos*, veluti Liv. XXV. 26. *Modi flebiles* possint simpliciter esse, lamenta, querelae; sed praestat de elegis accipere; erat enim elegiarum quoque scriptor Valgius, (v. Argum.) hocque unice volunt vv. 18. 19. *et* potius *nova* cantemus *Augusti tropaea* cet. *Miserabiles elegos* similiter dixit I. 33. 2. ubi vide Not. — *ademptum* tibi (uti plenius Catull. LXVIII. 20. *Heu misero frater adempte mihi*: et Virg. Cir. 313) cujus deliciae, unicumque solatium esset; quam suaviter pro, mortuum. Sic *Hector ademptus* Trojanis, quorum fulcrum fuisset II. 4. 10. et *Pompejus rebus ademptus* cum vi, quo mortuo libertas (ficta saltem) concidit, Lucan. IX. 205. — *nec tibi*, a te, *decedunt*, animo tuo non excedunt, observantur tibi *amores*, puer tantopere tibi dilectus, Myrtae desiderio excruciaris. *Amores* de amato, sensu castiore, etiam alibi occurrit. — *Vespero surgente* cet. Vide, et expende virtutem poetae in exornandis et nobilitandis: nocte dieque, pro quo minus solenne erat: mane ac vesperi. Hoc suaviori imagine ac doctiore modo: *Vespero stella Veneris surgente*, ἀνατρελλομένου, oriente, in conspectum veniente sub noctem: eademque

Solem exorientem *fugiente*, praeeunte, ante solem constituta, primo mane. De poetica hac stellarum fuga vide docte disputantem Heyn. in Exc. ad Virg. Ge. IV. 232. Forte tamen Lucifer eadem hic ratione solem fugere dicitur, qua reliquae stellae; (v. c. Val. Fl. IV. 90. Ovid Met. II. 114.) qui *caeli statione novissimus exit*, quia Soli proximus. Cf. Senec. Herc. fur. 128. Notissimum vero, *stellam Veneris, quae Φωσφῆρος Graece, Luciferum latine dici, quum antegrediatur solem: quum subsequatur autem, Hesperon*, ut verbis utar Cic. de Nat. D. II. 20. Quum adeo eadem stella sit, poeta diversos ejus situs, unde diversa nomina traxit, uno tanquam communi nomine designare poterat. — *rapidum*, praeclare de novo sole. Ceterum eodem fere orationis colore in simili re Virg. Ge. IV. 365. de Orpheo: *Te, dulcis conjux, — te veniente die, te decedente canebat*, et Cinna apud Serv. laudante Lambino: *Te matutinus flentem conspexit Eous, et flentem vidit paullo post Hesperus idem.*

v. 13. — 16. Jam aliorum exemplis, qui, iisdem casibus etsi graviter afflicti, moerore tamen ac lacrimis non consenserint, a perpetuo luctu amicum dehortari, ad eandemque animi fortitudinem excitare conatur. Similis sententiarum progressio I. 7. 21. sqq. Docte exemplis utitur poeta e vita heroica petitis in Valgio, docto poeta, consolando: qui forte hunc ipsum locum in carminibus suis tractaverat, si omnino res Trojanas attigit Valgius, quod e Tib. IV. 1. 180. statuebat Fabric. ad Ovid. Pont. II. 10. 13. de quo tamen dubitat Wernsd. in Poet. min. T. IV. p. 586. *Senex ter aevo*, tribus aevis, *γενεαῖς functus*, qui tres hominum aetates vixit, Nestor; *trisaeclesenex* inde dictus Naevio apud Gell. XIX. 7. et *τρίγερων* Incerto in Anthol. gr. I. p. 63. *Aevum*, autem de hominum aetate, *γενεῆ*, quae XXX fere annorum spatio, medio quodam termino, circumscribitur, intelligendum. Omnino sic summam, ad quam homini pervenire licet, senectutem declarat priscus sermo poeticus. *Saeclis effeta senectutem* ita dictam puta Virg. Aen. VIII. 508. De Nestore v. Hom. II. a. 250. *Fungi aevo*, vita, proprie est, tempora, quae fato nobis attributa sunt, vivendo explere. Proprie adeo Tib. III. 3. 9. *Tunc cum*, praemensae defunctus tempora lucis, *nudus Lethea cogerer ire rate. — non omnes per annos, πάντα ἔτη, πάντα χρόνον, ploravit Antilo-*

shum, filium, a Memnone ad Trojam occisum, dum patrem servare cuperet. Rem tangit Hom. Od. 8. 187. adde Pind. Pyth. 5. 23. sqq. Pugna Antilochi cum Memnone est ex Homeri Paralipomenis: tractata adeo a Quint. Cal. II. 243. sqq. et reliquis, qui Posthomericam conderent, de quibus vide docte et curate disputata Heyn. ad Virg. Aen. II. Exc. I. et Wernsd. Poet. min. T. IV. 568. sqq. — *amabilem* pietate in parentem; vel omnino φίλον υἱὸν Homeri. — 15. *Troili*, Priami f. fatum, quod ad Antehomerica pertinet, vel e Virg. Aen. I. 474. satis notum. Vide Heyn. Exc. XVII. ejus libri. — *impubem*, erat enim *puer* admodum, adeoque *impar congressus Achilli*, ut Virg. l. l. *Sorores* ejus Cassandram et reliquas finem aliquando lacrimis posuisse ait, forte cum vi, quo magis Valgium virum haud virilis ejulationis suae puderet. *Phrygiae*, Trojanæ. Vulgari modo ad Troilum hoc epith. erat adponendum.

v. 17. sqq. *Desine querelarum*, queri, graeca forma, λήγε γόων, ἔδυρμάων, res nota. *Mollium*, quae ostendunt, te Mystae mortem nimis *molliter ferre*, (ut Senec. ep. XCIX ait) muliebrium. Forte tamen paullo acerbior haec castigatio: ideoque lenior ratio suadet, ut simpliciter accipiatur: quae desiderium tuum produnt. Sed et elegi *molles, queruli* dicuntur, quandoquidem his *querimonia* maxime *inclusa est* (A. P. 75.) Propert. I. 7, 19. *Et frustra cupies mollem componere versum*; ubi vide doctam Burmanni notam. Hermesian. El. v. 36. apud Ruhnck. Ep. crit. II. p. 290. Μίμνερος δὲ ἠδὺν ὅς εὔρετο — ἴχον, ἃ μαλακοῦ ὠνεῦμ' ἀπὸ πένταμ' ἔτρου. Atque doctiorem hanc rationem praeferam propter v. 9. maxime vero propter sententiam, quae statim subjicitur. In *tandem* totius sententiae vis ponenda. — 18. Exquisita conversione a moerore Valgium abducere studet poeta dum eum ad canendos Augusti triumphos sicque ad publicam laetitiam exhortatur. — *nova tropaea* victorias Augusti recentes, ab Armeniis, Parthis et Gelonis reportatas. Jam etsi Augustus nullum ex his populorum armis perdomuerit; solent tamen hae res mirifice augeri amplificarique ab aetatis istius poetis ac si vere istae gentes Romano imperio adjectae fuerint. Gloriosissimi adeo triumpho instar habebatur, quod Phraates, rex Parthorum, Augusto, quum a. U. DCCXXXIV. in Asia versaretur, nominis fama territus signa, clade Crassi amissa, cum captivis remitteret. v. Dio LIV. 8. et cf. III. 5. init. Ovationem ideo, et

arcum triumphalem Augusto a Senatu decretam refert idem Dio l. l. Armenia vero ab Augusto devicta dici poterat hactenus, quod ei, misso eo cum exercitu Tiberio, Tigranem, pulso Artaxia, regem imponeret. Vid. Dio LIV. 9. Suet. Tib. c. IX. Vellei. II. 94. Tacit. Ann. II. 3. a quibus hanc ipsam obrem Armenia *recepta et in potestatem P. R. redacta* eodem elatiore spiritu dicitur. Jam pro Armenia universa est *Niphates*, mons ejus terrae juxta Strab. XI. p. 801. Steph. Byz. Suid. h. v. et alios. *Rigidus* dicitur, vel communi montium epitheto, quatenus ii stant, horrent, propter altitudinem: vel quia saxosus. Ita vero εἰσκόπελον Νιφάτην dixit jam Pisander apud Suid. h. v. Nam hunc auctorem istius fr. designat Steph. v. Νιφάτης, monente jam Toup. Emend. ad Suid. T. II. p. 157. Ita Caucasum *cautibus horrentem* vocat Virg. Aen. IV. 367. quem eundem *rigidum montem* eadem virtute simpliciter adpellat Ovid. Met. VIII. 797. Potest etiam ad mores accolarum rigidos, feros trahi: qua notione IV. 5. 28. *Germania horrida* dicitur. Jam *Niphaten cantare* docte dictum esset pro, Armeniam edomitam, devictam (quod repetendum e sqq. *gentibus additum victis*, quod poetica ratione posteriori soli jungitur; nam, quod alii ajunt, *subactam* simpliciter intelligendum esse, hoc nimis durum foret) carminis argumentum facere. Satis commoda vero montis facta videri potest mentio, cum per se, tum quod in ferculis triumphalibus montium quoque, praeter urbium ac fluviorum, imagines circumferrentur. Claudian. de Cons. Stil. III. 23. in pompae triumphalis descriptione: *hi facta metallo oppida, vel montes, captivaeque flumina ferrent*. Vel sic tamen nullus fere dubito, quin Horatius fluvium ejusdem nominis h. l. intellexerit. Cujus etsi ab antiquis Geographis nulla fiat mentio; hoc tamen non adeo mirandum videbitur ei, qui fluviorum nomina diversis aetatibus diversa, eundemque fluvium diversis terrae, saepe ejusdem regionis, tractibus, quos alluit, nomen variare meminere. Poterat adeo Tigris ea Armeniae parte, qua Niphates mons situs erat, ipsum montis nomen induere, quo tanquam reconditiore, poeta h. l. eum universe designaret, quum Geographis et Historicis vulgare ac solenne tantum in usu esset. Tantoque convenientius isti fluvio hoc nomen esse arbitror, cum Tigridis fontes in ipsis Niphatis montis radicibus quaerendi sint, juxta Strab. XI. l. c. Quam ipsam causam esse suspicor, quod in multis regionibus eadem et montium et fluviorum et antiqua et no-

stra aetate reperiantur nomina. Diserte vero Niphatem fluvium seriores poetae tradunt, quos omnes aut Horatium male intellexisse, aut Niphatae fontes e suo capite derivasse, quis tandem hoc statuatur? Ita vero Lucan. III. 245. *Armeniusque tenens volventem saxa Niphatem*, ubi Burmanni: *tollentem saxa*, molimina nihil moramur Sil. XIII. 765. *Qui Gangen bibit, et Pellaeo ponte Niphatem adstrinxit*. Javen. VI. 409. *isse Niphatem in populos, magnoque illic cuncta arva teneri diluvio*. In Virgilio III. 30. (*Addam urbes Asiae domitas, pulsumque Niphatem*) dubites utrum montem an fluvium cogitaverit; si tamen leniorem sequaris rationem, de fluvio utique ibi intelligas. Qua eadem *Aufidus retro fugere* dicitur Aen. XI. 405. Nam *montem pulsum* dici, quam durum hoc! Neque vero iam unanimi fere poetarum consensu nihili facienda auctoritas Servii ad Virg. l. l. et Scholl. ad h. l. qui Niphatem et montem Armeniae et ejusdem regionis fluvium perhibent. Ita vero, si accipiatur, orationem concinniolem fieri, quis non sentit? At, instant clamantes, quis unquam *rigidum* h. glacie adstrictum fluvium vidit *volvere vortices*? Recte. Sed quid vetat, quo minus Niphatem *rigidum saxis*, saxosum interpretemur? quid vetat, quo minus hunc ipsum fluvium a Pisandro *εὐσκόπελον* dictum, docteque ita (nam *rigere* dicuntur saxa, scopuli noto loquendi usu) ab Horatio expressum opinemur? quo minus vel ripas istius fluvii scopulosas vel rapidum ejus cursum, saxa secum volventem cogitemus? Ita *Euphratem saxosum* vocat vel Plin. H. N. 5. 24. *lapidosas Aesaris undas* Ovid. Met. XV. 23. ut alios in re vulgari taceam. Magis tamen h. l. accommodata haec videtur altera ratio, qua fluvio mores, sensus, ingenium hominum, ad enim accolentium (v. c. *saevus Hyduspes* Petr. de Mnt. R. 259. *Salo tetricus* Martial. XII. 3. 3.) tribuantur, ut adeo Niphate rigido, feroci, tumido notetur Armeniorum ferocia ac superbia, a Tiberio necdum fracta et contusa. Quo eodem exquisito phantasmate Armenii et Pharti subacti ac perdomiti per ipsorum flumina leni ac moderato cursu fractum quasi animum prudentia declarantur. In populo enim rerum gestarum magnitudine tumido, feroci, ejusdem terrae fluvii exundant, *pontem indignantur* (Virg. Aen. VII. 728.) et sic porro; alveo contra latent, (Sil. III. 599) aquas submitunt, pontem patiuntur, domitis ejus accolis. Notus Virgilii locus Aen. VIII. 726. *Euphrates ibat jam mollior undis*, quem descripsit Gallus eleg. v. 53. (Poet. min. T.

III. 191.) *Euphratis currentes mollius undas*. Sic idem Niphates Silio l. l. *Pellaeo ponte adstrictus* dicitur domita ab Alexandro Armenia. Petron. de Mat. Reip. v. 241. de Pompeio: *quem fracto gurgite Pontus, et veneratus erat submissa Bosporus unda*. Epigr. LXXXIII. Anthol. lat. T. I. p. 230. *Ister pacatis lenioribat aquis*; ubi v. Burm. Idem fluviis adfectus tribuitur in tristitiae sensu declarando. Sic *Sperchios aquis tenuis* Statio Ach. I. 239. in Achillis discessu: idem contra Silv. II. 7. 12. *doctos largius evagari amnes* jubet in *Lucani proprio die* celebrando. Doota vero structurae forma: *cantemus tropaea, et Niphatem, Medunque* h. Parthicum *flumen, Euphraten, minores vortices volvere*, ut non amplius se aquis suis efferant, ut alveo conditi subsederint. Jam phantasmatis hujus poetici notionem declaravit ipse, more ei familiari, adjectis magis perspicuis verbis: *gentibus additum* addita (e vulgari ratione: nam ad utrumque fluvium referri debet) victis, in pop. R. potestatem redacta; nihil amplius. Ita *adjecti imperio* R. dicuntur *Britanni* ac *Persae* III. 5. 3. Sed misere argutari intpp. videas. — 23. 24. *Geloni* ad Istri gentes pertinent, quas communi Scytharum vel Sarmatarum nomine comprehendunt scriptores Romani. Qui cum Istrum transire et fines Romanos populari (hinc *gentes Istro non bene submotas* vocat Ovid. Trist. II, 203.) solerent; eodem hoc anno Augustus, misso Lentulo, ultra ulteriorem ripam eos cum Dacis repulit. Flor. IV. 12. Hinc *Massagetae Scythico Istro alligati* dicuntur Lucan. II. 50. et *Dahae vetiti errare* eidem VII. 429. Jam pro, *cantemus Gelonos submotos repressos* doctius est, *equitare Gelonos* ut jam equitent, ut coacti sint *equitare*, versari se continere; sed alterum tangit morem istorum nomadum, vagandi in equis quem diserte de Sarmatis tradit Flor. l. l. adde Ovid. Trist. V. 7. 14. — *intra praescriptum*, intra praescriptos ab Augusto limites. — *Campis*, tanquam nomades, quibus isti, per se satis amplii *exigui* tamen videbantur, quod non amplius evagari latius liceret ipsis. *Amara enim lex Sarmatis refugis, sub uno vivere caelo*, Stati Silv. IV. 7. 50.

ARGUMENTUM. X.

Licinius Varro Muraena, Proculeji ac Terentiae frater, homo turbulentus atque ambitiosus, eo maxime consilio pristinam dicendi agendique libertatem in aegra ac plane deposita republica tuebatur jactabatque, ut, novam Augusti dominationem acerbe exagitando, omnique modo in invidiam vocando (cujus insigne exemplum memorat Dio LIV. 5.) populum ad res novas erigeret, imperii-que formam novis belli civilis incendiis subrueret atque everteret. Ita enim e mediocri fortunae statu se emersurum, pristinasque facultates, quas proscriptione amisisset, amplissimosque honores se recuperaturum atque consequuturum confidebat. Horatius igitur, qui Licinii probe perspectam haberet indolem, ac facile praevideret, quo res aliquando evasura esset, quo ambitiosum atque impotentem ejus animum, qui neque temporibus servire, neque mediocrem fortunam ferre posset, ad saniora consilia converteret, sedulo ei hoc carmine eam commendat animi moderationem atque temperantiam, quae periculi metu a conandis arduis facile abstineat, neque tamen ad humilitatem se deprimi patiatur, sed ab invidia aeque atque contemptu luta medium quoddam sectetur; hocque maximum momentum ad bene beateque vivendum efficere ait. Animus enim ab ambitionis studio sic plane alienus, splendidam fortunam, utpote lubricam invidiaeque obnoxiam, uti minime suspiciet;

expetendamque ducet, ita nec adversa ad desperationem adiget, sed aequabilem se in utraque praestabit. Saluberrima haec ad vitam recte instituendam praecepta quam parum in Licinii descenderint animum, docuit exitus. Siquidem, initis cum Fannio Caepione Augusti opprimendi consiliis, iisque detectis, gravissimas temeritatis suae poenas dedit. v. Dio I. I. Vellei. II. 91. Refertum est hoc carmen suavissimis, quibus sententiae adumbrantur, picturis; tum singularem vim ac venustatem habet brevis earumdem delinatio: oratio quoque docta, concinna, aequabiliterque defluens, adeo, ut plane ad carminis argumentum attemperata videri debeat. Comparetur autem cum eo Lucret. V. 1116 sqq.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. — 4. *Rectius*, recte, sapienter vitam institues, adeoque beate, tranquille deges. Jam quae e vulgari ratione sequi debuerat sententia: si semper mediocritatem secteris, si in omni vita in mediocri fortuna te contineas, neque honorum aut gloriae cupiditate efferaris, neque ad humilioris conditionis sordes deprimaris; docta hanc poeta involvit allegoria, a navigatione petita, cujus quidem simplicior enuntiatio erat: si semper medium cursum teneris, media via navigaveris. Pro hoc ad allegoriae hujus indolem magis adposite: si neque nimis longe in altum proveharis, neque cursum nimis prope litus dirigas; quandoquidem illud procellis infestatur, hoc ob cautes prominentes accedere periculosissimum est. Neminem vero Intpp. τῷ *semper* offensum, omnino mireris. Quid enim? num *interdum* expedit, altum tenere interdum litus, h. mediocritatem aliquando deserere? Sed talibus argutiis facile occurras, si rationem poeticam ad prima ejus stamina revoces. Scilicet exornavit poeta primariam hanc sententiam:

Tu *semper* mediam viam insiste, *nunquam* ab ea recede, ut beatus vivas: unde adhaessisse variatae atque inversae orationi putandum est. Oratio ipsa horum vv. docta et exquisita. *Urgere altum* docta brevitate dictum pro: urgere iter, cursum dirigere versus altum petere. Proprie *urgemus iter, viam*, cui acriter instamus, quam concitato gradu molimur, prosequimur, ut Ovid. Fast. VI. 520. de Hercule: *ad vocem concitus urget iter*. adde Val. Fl. II. 34. V. 400. Possit etiam simpliciter dictum videri, pro, impellere, promovete mare, undas, quatenus *navis labens prae se undas volvit, vortices vi suscitatur*, ut in nobili fr. Attiano, et saepius alibi. Doctior tamen et adcommodatior h. l. prior ratio videtur. — *neque* dum *procellas* alti maris *cautus horrescis*, ut tibi a procellis caveas, dum altum procellarum metu vitas, *nimum premendo*, nimis prope accedendo ad *litus*, quod aequae *iniquum, τρηχὺ*, asperum sc. saxis, scopulosum, adeoque infestum, periculosum, est navigantibus. Eodem fere orationis colore Seneca Agam. 100 ss. *Felix mediae quisquis turbae sorte quietus aura stringit litora tuta, timidusque mari credere cymbam remo terras propiore legit*. Id. Oedip. 890. *tuta me media vehat vita decurrens via*.

v. 5 — 8. Mediocritas enim sola vitam beatam jucundamque efficit; quandoquidem ea nec invidiae patet, nec egestatis malis laborat. *Quisquis mediocritatem*, mediocre illam vitae fortunaeque conditionem *auream* h. tanquam eam, quae vitam reddat jucundissimam *diligere*, habet, sectatur, eam expetendam ducit, in ea adquiescit. *Aureum χρυσοῦν*, de praestantissimo, optimo quoque, poetis adhibetur, noto loquendi usu. v. ad I. 5. 9. Ad sententiam poetae Alexis *ἐν συντρόφοις* (apud Grot. Exc. Trag. 597.) *ὡς ἡδὺ πᾶν τὸ μέτριον οὐδ' ὑπέργεμον*: et magis, etiam ad orationis colorem, adposite Loll. Bassus c. VI. (Anal. Br. II. 161.) *αἱ μεσότητες ἀρισται, ὅπῃ δέ γε πρῆξις ἀνδρῶν ἔ μάλα μέτρον ἐγὼ τᾶρκιον ἠσπασάμην. Τοῦτ' ἀγάπα, φίλε Λάμπι, κακὰς δ' ἐχθαίρει θυέλλας. Δώρημα κάλλιστον θεῶν* similiter *σωφροσύνην* vocat Eurip. Med. 637. *Diligere, ἀγαπᾶν*, eligere, sequi. — 7. Mediocritas tutum hunc praestat ab inopia aequae atque invidia. *Tutum* ad universam gnomen pertinet. Res hominis mediocritatem sectantis in tuto, *ἐν ἀσφαλείᾳ*, collocatae sunt. Ita in fragm. Apollodori: *ἡ δὲ μεσότης ἐν πᾶσιν ἀσφαλεστέρα, τῷ μήτε λιαν ἐν ταπεινῷ της τύχης μέρει φέρεσθαι, μήτ' ἐν ὑψηλῷ πάλιν*. Egestatem, et quae ei pro-

pria sunt mala v. c. ut despicatui habuit habeatur (nam *πεινία ἄτιμον* ἔ τὸν εὐγυνῆ ποιεῖ, juxta Menandrum) ut in misericordiam incidat cet. designat poeta per *sordes tecti obsoleti*, domum sordidam, squalidam, obsoletam. *Sordidam parvae domus fortunam* similiter dixit Senec. Herc. fur. 200. cf. ad II. 16. 28. — 7. Idem *sobrius νήφρον*, σώφρων, sibi temperans, continens, (sic *sobriam* Curii et Fabricii *paupertatem* vocat Claudian. de IV. Cons. Hon. 413.) haud aegre caret, non expetit *aulam invidendam*, aedes splendidas, propter quas hominum invidiam incurrat, adeoque contemnit opes nimis splendidas, invidiae obnoxias. Ad sententiam totius loci insigniter facit Sotades apud Stob. in Floril. Grot. p. 427. Ὁ πένης ἐλεεῖται, ὁ δὲ πλούσιος φοβουεῖται, ὁ μέσος δὲ βίος κεκραμένος δίκαιος ἐστίν. Αὐτάρχεια γὰρ πρὸς πᾶσιν ἡδονὴ δίκαια. Unde Paladas c. CXXIV. (Anal. Br. II. 433.) Οἱ βροκαιομένοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον· τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν, ἀλλὰ τις εἶην μῆτ' ἄγαν εὐδαίμων, μῆτ' ἐλεεινὸς ἐγώ· ἢ μεσότης γὰρ ἄριστον, ἵκεῖ τὰ μὲν ἄρα κερφύκει κινδύνους ἐκαγεῖν, ἔσχατα δ' ὕβριν ἔχει. Adde Appollod. fr. init.

v. 9 — 12. Nec invidiae solum (vv. 7. 8.) sed et Fortunae injuriis maxime obnoxia est magna fortuna; quo excelsiore constitutus es loco, tanto magis lubrica atque incerta est rerum tuarum conditio. Sententia trita, sed allegoricis imaginibus, etsi lineam tantam, quo fortius animum percellant adumbratis, mire nobilitata atque exornata a poeta. Quo magis mirandum, fuisse, qui orationem horum vv. nimis pedestrem culparent. *Pinus ingens*, alta cum dilectu, pro quavis procera arbore; *saevius* (v. Obs.) vehementius, magis *agitatur*; vexatur, concutitur, ventis magis obnoxia est, quam humiles arbores, fruticeta. Lucian. in Anthol. Brod. L. I. p. 165. οὐ θρόνον οὐ μαλάχην ἀνεμέσ ποτε, τὸς δὲ μεγίστας ἢ δρύας ἢ πλατάνους· οἶδε χαμῆι κατάγειν. ubi observatum poetæ in oppos. θρόνον et δρύας. Ovid Rem. Am. 369. *Summa petit livor; perflant ultissima venti*. Senec. Hippol. 1128. *Admota aetheriis culmina sedibus Euros excipiunt, excipiunt Notos, insani Boreae minas imbriferumque Corum*. Id. Oed. 8. *Ut alta ventos semper excipiunt juga: imperia sic excelsa Fortunae objacent*. Claudian. XXXIX. 36. *Non capit angustus Boreae certamina collis; Alpes ille quatit, Rhodopæia culmina lassat*. — 10. *Turres, πύργοι*, aedificia alta, quo *celsiora* sunt, eo *graviores casu decidunt*, tanto gravior ipsorum ruina est. Ad sen-

tentiam Apollod. fr. 9. κεν γὰρ πείσῃ τις ἐξ ἐλάττωνος μέτρου εὐπερικάλυκτον ἔσχε τὴν δυσωραξίαν· ὄγκου δὲ μεγάλου πτόμα γίνεται με-
γα. πείσῃ γὰρ τὸ λαμπρὸν ὁ φθόνος βιάζεται, σφάλλει δ' ἐκείνους,
ὡς ἂν ὑψώσῃ Τύχη, *tolluntur in altum, ut lapsu graviorē ruant*,
Claudian. in Ruf. I. 22. Facit etiam huc Jūven. X. 105. *numerosa parabat excelsae turris tabulata, unde altior esset cusus et impulsae praecipua immane ruinae.* — 11. 12. *fulg. feriunt*, impetunt, cadunt in *summos montes*, τὰ ἄκρα, cacumina montium. Seneca Hippol. 1132. *Humida vallis raros patitur fulminis ictus, Tremuit telo Jovis allisoni Caucasus ingens, Phrygiumque nemus.* Claudian. l. l. v. 38. *Incubuit numquam coelestis flamma salictis, nec parvi frutices iram meruere Tonantis; ingentes quercus, annosas fulminat ornos.* Totum vero tetrastichon adumbravit Senec. Agam. 39. sqq. *nubibus ipsis inserta caput turris pluvio vapulat Austro; densasque nemus spargens umbras anxia videt robora frangi; feriunt celsos fulmina colles.*

v. 13. 14. Alterum vitae sapienter instituendae praeceptum: In utraque fortuna animus tibi constet, neve secunda efferatur, aut adversa deprimatur; memor, Fortunae easdem, quae Naturae, esse vices, *propriumque illam in ipsa sui mutabilitate servare constantiam*, (Boeth. Cons. Phil. II. 1.) seu ut pressius Seneca Questt. nat. III. praef. *in secundis nemo confidat, in adversis nemo deficiat: alternae sunt vices rerum.* — *Pectus bene praeparatum sperat* cet. docte et ornate pro, animus *bene*, sapienter, fortiter *praeparat*. obfirmat sese adversus quamcunque sortis mutationem; adeoque *sperat infestis* in adversa fortuna *alteram sortem*, melioris sortis spe erigitur; in *secundis* contra rebus *metuit alteram*, contrariam *sortem*, adeoque in re prospera non luxuriat (Ovid. A. A. II. 437) sed praecipit, ac confirmat se adversus ingruentem adversam fortunam. Omnes fere Intpp. *p. bene praep.* explicant: studiis philosophicis, sapientia usque vitae munitum; indocte, saltem parum apte h. l. Senec. Ep. XVIII. *In ipsa securitate animus ad difficilia se praeparet, et contra injurias fortunae inter beneficia firmetur. Quem in ipsa re trepidare nolueris, ante rem exerce.* Id. ep. CVII. *Praeparetur animus contra omnia.* — *Nemo non fortius ad id, cui se diu composuerat, accessit, et duris quoque, si praemeditata erant, obstitit. At contra imparatus etiam levissima expavit*, cet. Adde Senec. Hippol. 994. Cum altero sententiae commate concis-

uit fragm. Comici: (in Grotii Exc. p. 915.) Πράττων καλῶς μέμνησο τῆς δυσπραξίας· ἔ γάρ τὸ παραθῆν ὡς τὸ κραττόμενον σκόπει.

— 15. *Natura hoc, quod vides, regnum mutationibus temperat. Nubilo serena succedunt; turbantur maria, cum quieverunt: flant invicem venti; noctem dies sequitur: pars coeli consurgit, pars mergitur: contrariis rerum aeternitas constat. Ad hanc legem animus noster aptandus est*, Serenc. Ep. CVII. Etiam Boeth. Consol. Philos. II. pr. 2. ubi Fortunam ita loquentem inducit: *An ego sola meum jus exercere prohibebor? Licet coelo proferre lucidos dies, eosdem tenebrosis noctibus condere. Licet anno terrae cultum nunc floribus frugibusque redimire, nunc nimbis frigoribusque confundere*, cet. Vide qua ἐναργεῖα eandem sententiam Noster extulerit. Generalis notio erat: Natura suas vices experitur, continuo immutatur ejus facies. Pro hac poeta: *Jupiter*, tanquam omnis tempestatis arbiter (v. ad I. 12. 15. adde Aristoph. Avv. 1502. τί γὰρ ὁ Ζεὺς ποιῆι; ἀπειθριάζει τὰς νεφέλας, ἢ συννέφει;) *reducit hiemes*, adducit h.; sed alterum non sine virtute positum videtur, utpote in re, quae iteratis vicibus accidit, designanda. Sic *Sol siccos dies refert* III. 29. 20. *bruma recurrit iners* IV. 7. 12. — *informes*, quae gratam naturae faciem deformant, squalidae, tristes. *Deformem hiemem* similiter dixit Sil. III. 489. et Juven. IV. 58. — *idem summovet*, pellit, adeoque serenitatem reducit. Sententia satis expedita: laetis tristitia, tristibus laeta invicem succedunt. Idem orationis color in fragm. Comici apud Grot. in Exc. p. 913. Χειμῶν μεταβάλλει ῥαδίως εἰς εὐδίαν; et Theocr. δ. 41. et 43. Θαρσεῖν χρῆ, φιλε Βάρτε· τὰχ' κῦριον ἔσσει' ἄμεινον. Χὼ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν κέλει αἰθριος, ἄλλοκα δ' ὕει, *Splendet saepe, ast idem nimbis interdum nigret*, ut ferre ad verbum Attius, cujus fr. exstat apud Nonium: v. Fragni. poett. lat. Steph. p. 17.

v. 17. sqq. Posteriorem sententiam jam amplificat et exornat poeta. Aurea vero plane penitusque animo insigenda sententia, qua te, aerumnis miseriisque, quas ingenuus pudor proferre vetat, oneratum atque obrutum, erigas et confirmes: *Non, si male nunc*, si nunc pessima rerum tuarum est conditio, cujus molestissimus sensus te vel a jucundissimis studiis subinde avocet, *et olim sic erit*, eadem perdurabit; laetiora aliquando *his* tristissimis succedent tempora. — 18. Neque enim Dii semper irascuntur hominibus, h. iis calamitates infligunt;

sed et aliquando sunt laeti, h. propitii, recreant homines miseris oppressos. Exquisita conversione doctrinaque hanc sententiam instravit poeta. Pro Diis in genere est Apollo; is laetus est, ubi citharam pulsat; tristis contra atque iratus, arcu adducto. Oratio in his ornatissima. *Apollo suscitatur, excitatur Musam, elicit, edit sonos, pulsa cithara, tactis chordis ἐγείρει* (sic *Musaea mele per chordas expergefata* Lucret. II. 473. contra *Μοῦσα ἄπνος ὑπ' ἀντρογι χορδᾶν* Eurip. Hippol. H. 1135.) *ἐρεθίζει* (v. c. Theocr. XXI. 21.) *Μοῦσαν*. Graecum loquendi usum facile observes. Sic Pan Hom. H. in eund. v. 15. *δανάκων ὑπὸ Μοῦσαν ἀθύρειν*, idem Eurip. El. 703. *Μοῦσαν ἠδύθροον ἐν καλάμοις πνέειν*, et Alcaco Mess. c. XII. (Anal. Br. I. 489.) *Μοῦσαν ἐμῶν χειλέσσι* dicitur. *Μοῦσα βαρύβρομος αὐλᾶν* eadem ratione dicitur Aristoph. Nub. 312. — *tacentem*, *σιωπηλῆν* (Callim. H. Ap. 12.) ad citharam proprie spectat, quae aliquandiu seposita fuerat; sed suaviter τῷ *Musam* adjectum. Ceterum Apollo *ζιθαρίζων* in Monum. antiquis satis obvis, ubi τὸ *κεχρηός*, quod in ejus ore animadvertitur, vultum ejus laetitia diffusum designare videtur. — 19. 20. Non semper pestem, ac calamitates immittit, *arcu tento*, telis jactis. His enim illa infligi ab Apolline credita; res notissima vel ex Hom. II. I. 59. Adde Stat. Th. I. 658. Hinc *mitis placidusque* idem *condito telo* dicitur Carm. Saec. 33. Ceterum eadem imagine Salei. Bass. ad Pison. 140. (Wernsdorf. Poet. min. IV. 262.) *Ignem quin etiam Superum pater arma recondit, et, Ganymedeae repetens convivium mensae, pocula sumit ea, qua gessit fulmina, dextra.*

v. 21. — 24. Quocirca *adpare*, esto, praesta te *animosum*, *μεγαλόφροντα*, qui malis non succumbat, erectum, ac *fortem* in *rebus angustis*, adversis; animi fortitudinem et constantiam rebus adversis oppone. *Res artae* similiter Sil. XIII. 773. *Pigra extulit artis haud unquam sese virtus*, ferre ut Juven. III. 164. *Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat res angusta domi*. Cf. Burm. ad Nemes. p. 529. — 22. *idem* in secundis rebus ne animos tollas, moderato secundam fortunam ferre animo. Senec. Ep. XCVIII. *rectus atque integer — dura atque aspera ferendi scientia mollit; idemque et secunda grate accipit modesteque, et adversa constanter atque fortiter*. Cf. III. 27. 74. et IV. 9. 35. 36. Docta hanc sententiam

allegoria, a navigatione, quaecum solenni more vita comparatur, ducta, repraesentat poeta. *Vela vento secundo nimium turgida* (ita junge) *contrahes*, tempera, moderare cursum navis, vento secundo abreptae, adductis, demissis velis. Ovid. Trist. III. 4. 32. *formida nimium sublimia semper, propositique memor contrahe vela tui*. Senec Epp. XIX. *Hic te exitus manet, nisi jam contrahas vela, nisi terram leges*. Propert. III. 7. 30. *in tenues humilem te colligis umbras, velorum plenos subtrahis ipse sinus*. Eadem a navigatione petita imagine Pind. Isthm. Δ. 10 ἄλλοτε δ' ἄλλοῖος οὔρος πάντας ἀνθρώπους ἐκείσων ἐλάυρει. Epigr. ἀδέσπ. DCCXLIII. (Anal. Br. III. 313.) Ζῆδι κάλων τείνας οὔριον εὐφροσύνη, uti emendavit hos vv. Valken. in Diatr. Eurip. p. 233. Paulo aliter Eurip. fr. Inus n. XIX. μήτ' εὐτυχούσα πᾶσαν ἠνίαν χάλα, κακῶς τε πράσσοις' ἐλπίδος κεδνῆς ἔχου· et Seneca de Tranqu. IX. *Non potest, inquam, tanta varietas et iniquitas casuum ita depelli, ut non multum procellarum irruat magna armamenta pendentiibus; cogendae in arcum res sunt, ut tela in vanum cadant*.

~~~~~

ARGUMENTUM. XI.

~~~~~

Monet atque exhortatur Quinctium hoc carmine poeta. ut missis omnibus, quae animum disturbare possint; se totum hilaritati tradat, vitamque quam jucundissime transigat; quandoquidem vana prorsus omnis futuri sollicitudo sit in tam angusto vitae termino, illudque maxime aetatis tempus, quod fruendis vitae voluptatibus unice adcommo- dum sit, citissime praeterlabatur. Tum insurgit poetae adfectus; illicoque genio vino atque epulis litandum suadet. Quo quidem

artificio singulari totum carmen animari, legentiumque sensus vivide impelli ad laetiamque pertrahi, vel hebetiores intelligent. Omnino, quum idem argumentum saepius iisdemque fere momentis, quod quidem vix aliter fieri poterat, pertractaverit poeta, ubertatem ingenii ejus vel inde cognoscere licet, quod et totius carminis habitum, et singulas sententias phantasmatum varietate, diversoque orationis cultu ita refinxerit, ut novam semper tibi faciem objici, novumque argumentum pertractari tibi persuadeas. Ceterum de Quinctio hoc Hirpino, ad quem hoc carmen et Ep. 16. l. 1. scripsit poeta, nihil aliunde constat; fuisse eum natura anxium, rei que suae, futuri metu, paullo intentiorem et si ex ipso carmine haud temere statuere licet; parum tamen recte facere videntur ii, qui Quinctium vere de Cantabris et Scythis laborasse, indeque agris suis metuisse, ex initio carminis colligunt, immemores prorsus, speciali metus genere, quod tempora ista suppeditarent, sollicitudinis notationem a poeta designari solere. Cf. I. 26. ubi similiter tumultuati intpp. Ex hoc autem ornatu poetico plane perspicuum fit, scriptum hoc carmen ante a. DCCXXXIV. quod demum Cantabros ab Augusto perdomitos Scythasque a Lentulo repressos esse constat.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. — 4. Exquisita ac docta conversio sententiae primariae: Sectare vitae voluptates, hilarem sume diem, indulgē genio. Pro hoc inversa ratio erat; Nulla animum tuum conurbet sollicitudo, omnia, quorum sensus molestus est et in-

jucundus, a te aliena existimato. Vide, qua arte hanc sententiam exornaverit poeta. *Remittas*, mittas, omittas (ut I. 38. 3. III. 29. 11. V. 13. 7.) noli *quaerere*, sollicitus esse (v. ad I. 9. 13.) ne angaris animo, ne periculorum impendentium metu excrucieris. Pro periculis in genere specialiori notione poeta: quae bella nobis immineant; et pro hoc, e temporum istorum ratione: *quid Cantaber et Scythes*, Cantabri et Scythae, gentes *bellicosae*, (ad utrumque enim refer) *cogitent*, minentur (ut Virgil. Ge. I. 462.) num Cantabri et Scythae novas res molituri sint, bello (quam notionem τῶν *bellicosus* docte indidit poeta) nos adgressuri sint. Cantabri et Scythae, Istri adcolae, ad partes vocantur, cum dilectu; nam hi crebris incursionibus fines Romanorum fatigabant, v. ad II. 9. 23.) illi autem *pertinaci in rebellando erant animo*. (Flor. IV. 12.) — *Adria*, mari Adriatico *objecto* opposito, (ut Virg. Aen. X. 377. *maris magna claudit, nos obice pontus*) interjecto *divisus*, ab Italia sejunctus, (ut *divisi toto orbe Britanni* Virg. Ecl. I. 67. adde Catull. LXIV. 179.) qui ultra mare Adriaticum habitat, longe adeo a nobis dissitus est. Neque enim ita accipiendum, ac si Scythae litorales maris Adriatici plagas tenerint, cum Illyricum et Pannonia inter eas et Scythas intersit; sed illud potissimum nominat poeta, quo major locorum longinquitas difficultasque rei adpareat. Adjecta vero haec a poeta ad exornandam sententiam; nihil amplius. Fuere tamen, qui, forte his maxime inducti, Quinctium vere de his populis laborasse, ac, ne forte in Italiam descenderent, metuisse, satis indocte inde colligerent. Sed eadem est in his poetica ratio, quae I. 26. 3. 5. — 4. neve metu futuri, ne aliquando deficiat, unde vitam toleres, conturberis, sicque praesentis temporis fructum tibi auferri sinas, quam paucis opus sit ad vitam beate agendam. Jam expende doctam brevitatem, qua vim vulgari huic sententiae adjecit: *trepides aevi* sc. causa, sollicitus sis de eo, unde vivas; cum vita *pauca poscat*, paucis indigeat *in usum*, ut ea perfruaris. Mire alii novum hoc de vita jucunde transigenda praeceptum cum antecedentibus cohaerere, Quinctiumque, quem aliquem honorum suorum ex istorum populorum incursionibus jacturam metuisse ponunt, eo consolari volunt Horatium, quod ad vitam sustentandam paucis natura opus habeat, illudque adeo damnum aequo fere-

dum sit animo. Si quid omnino argutandum, malletm Quintium augendae rei paullo intentiorem, qui adeo partis abstineret, vitaeque sibi ipse fructum interciperet, his a poeta leviter notatum dicere.

v. 5 — 8. *Aetas* enim juvenilis, quae sola fruendis vitae deliciis apta est, *quam cito* (Tibull. I. 4. 27.) *transiit!* Suavissimo Phantasmate hoc repraesentavit Horatius. Dum in prima aetate constituti sumus, adest ad latus *Juventas* dea cum commutatu suo, *Decore, Amoribus, Somno*; dum aetate provehimur, illa a *Senectute*, quae nos excipit, *pulsa retro fugit, recedit, nos deserit.* Scilicet nobilitavit sic poeta vulgarem loquendi rationem, qua *anni*, quos vixerimus, *recedere*, quosque attingimus, *venire* dicuntur. Noster A. P. 175. *Multa ferunt anni venientes commoda secum, multa recedentes adimunt.* Stat. Theb. III. 215. *Juxta illi finis et aetas tota retro.* *Levem* Juventam quo sensu h. l. Horatias dixerit, vix certo pronuntiare licet. Potest oppositum videri *senectuti gravi, severae*, ut apud Tib. I. 1. 73. *Nunc levis est tractanda Venus.* Esset adeo Juventas in lusibus occupata, amori vacans, ut I. 6. 15. et alibi. Potest et jungi: *levis fugit*, h. celerrime aufugit, satis docta et apta h. l. ratione. Cf. Virg. Aen. V. 819. VI. 17. Praestat tamen vel sic, meo quidem judicio, pro perpetuo Juventae epitheto accipere h. l., ut *Juv. levis* sit imberbis, mollis, tenera, ut oppon. *Senectuti aridae, rugosae.* Sic *levis Agyieus*, λέως ὑπάνων, IV. 6. 28. quatenus *aeterna* est *Phoebo juventus* Tibull. I. 4. 37. — *Decor*, pulchritudo, quae e concinno membrorum habitu elucet. Nota Tibulli: *Illam quidquid agit, quoquo vestigia movit, componit furtim subsequiturque Decor.* — *arida pellente* cet. Continuanda poetae sic erat oratio: fugit (fugiunt) Juventas et Decor., a senectute pulsus, accedente Senecta; sed istis doctę Juventae comites substituit, Amores et Somnum. *Canities*, Senectus (ut I. 9. 17.) *arida* sicca, macilenta, rugosa. v. ad I. 25. 19. adde Claudian. in Eutrop. I. 269. — *pellit Amores*, respuit, exstinguit amorem, τὸ γῆρας τὴν Κύπριν χαιρεῖν εἶναι Eurip. fr. Aeol. n. XIX. — *lascivos, trypāntas*, lusibus deditos, perpetuo Amoris et aetatis juvenilis epitheto. — *facilis* Somnus, qui facile obrepit, oppos. senum insomniis.

v. 9. Solennis fere a naturae vicissitudine juventutis cito

transeuntis ducta imago. Eodem plane colore Tibull. I. 4. 28. *transiit aetas quam cito! non segnīs stat remeātve dies. Quam cito purpureos deperdit terra colores! quam cito formosās populus alba comas.* Strato LXXIII. 3. 4. *ἀνθος γὰρ ἔκ ἀλλος ἴσον χρόνον ἐστὶ λαχόντα, ταῦτα δ' ἑμοῦ φθονέων ἐξέμαρνε χρόνος.* Honor, decus, pulchritudo (ut saepissime poetis) *florū non eadem semper est*, mutatur, non perdurat, perit, flores cito flaccescunt. — 10. Neque luna *uno eodemque vultu rubens nitet*, quod copia poetica dictum pro, rubet, nitet, resplendet; luna non eandem faciem servat, variat vultum, crescendo ac decrescendo; unde optime temporum decursio facta perspicitur. Cf. II. 18. 16. Male alii de rubicundo Lunae colore hic cogitant. — 11. 12. Quum igitur res omnes fluxae sint, in tanta aetatis juvenilis brevitate, *quid fatigas, exeres, adfligis animum consiliis*, quid consilia capis *aeterna*, quae vitae humanae spatium egrediuntur; tanquam immortalis sis; cur futuri temporis cogitatione perturbaris, curis animum obruis *minorem*, quibus par non est, quibus succumbit, quibus penitus adfligitur. Forte tamen major vis sententiae accedit, si explices, quid curis futuri tantopere te excrucias, tanquam aeternum victurus sis, cum *minor* sis, cum vitae tuae breve admodum sit spatium, ut animus *minor* opponatur *aeternis* consiliis, curis de vita sempiterna.

v. 13. sqq. Quin abjice vanas istas curas, nec praesens, quo frui licet, temere tibi elabi tempus sine. Solennis Horatii ab angusto eodemque incerto vitae termino, ne praesentis temporis fructum deseramus, aut in crastinum differamus, admonitio. Cf. I. 4. 15. et 9, 13. II. 3. 15. IV. 7. 7. et 12. 26. V. 13. 3. Miram vero *ἐνζήγειαν* habet, quod poeta, in aliis hilaritatis sensum excitaturus, ipse in voluptate quasi bacchatur, illicoque computationem in amoena regione (qua ferre Noster vitae suavitates declarat; v. II. 3. 9. et ad I. 1. 19.) jubet instruere, instructamque jam animo praecipiens convivas ad bibendum exhortatur. Cf. II. 3. 9. sqq. Ipsam quoque orationem vivido hoc poetae adfectu adflatam animatamque facile observes. Pro umbra arborum in genere cum dilectu memorantur pinus et *platanus*, quandoquidem ista arbor *patulis diffusa ramis*, (Cic. de Orat. I. 7.) *ἀμφιλαφής* (Apoll. Rh. II. 735.) *potantibus umbras ministrat*, Virg. Ge. IV. 146. Facit huc Platonis locus in

Phaedr. p. 338. ἦτε γὰρ πλάτανος αὐτῇ μάλα ἀφιλαφής τε ἔ
 ὑψηλή, τοῦ τε ἄνθου τὸ ὕψος ἔ τὸ σύσκιον πᾶγκλιον. Cf. Wernsd.
 ad Poet. Min. III. p. 271. Ad sententiam poetae forte specta-
 bat Philetæ locus, cujus fragm. exstat apud Athen. V. p. 192.
 Θρήσασθαι πλατάνῳ λασιῇ ὕπο, uti feliciter illud sanavit amiciss.
 Heinrich, Obs. p. 56. — *Vel vel* praeclare poetam morae im-
 patientem designat; uti nec τῇ hac suavitas sua deest. — *sic*
temere οὐτωςὶ καθεζόμενοι (v. Abresch. Animadv. ad Aeschyl.
 T. II. p. 597.) ἀνειμένως, fusi per herbam, membris stratis, ut
 I. 1. 21. Sic Stat. Th. X. 276. *temere explicitus stratis* dicitur,
 membris somno resolutis. — et *rosa odorati capillos*, ornate
 pro rosis odoris, roseis sertis redimitos habentes capillos, ca-
 put roseis sertis coronantes. v. ad I. 5. 1. — *canos*, albe-
 scentes, qui adeo nos de senectute accedente admoneant.
 Forte Quinctius major natu erat; forte etiam, hocque verius pu-
 to, graecum Horatius ante oculos habuit exemplum. Anacr.
 XXXVI. πολιχὶ στέφουσι κάρω δὸς ὕδωρ, βάλ' οἶνον, ἔ
 παῖ. qui locus mire quoque cum sqq. conspirat. — *nardi*
 unguentum pretiosissimum veteribus habitum. v. Plin. XII. 12.
 cf. Medical Facts T. 1. p. 67. ναρδολικεῖς πλοκάμους dixit My-
 rin. II. 4. (Anal. Br. II. 107.) Eandem vocem Callimachi fr.
 CVI. 2. ξανθὰ σὺν εὐόδοις ἀκραλιπῇ στεφάνοις haud infeliciter
 ingerebat Toup. ad Suid III. 55. legendo ξανθὰ ναρδολιπῆ.
 — *Assyria* v. ad I. 31. 12. et II. 7. 8. 17. *Evius* Bacchus
dissipat, abigit, pellit animo *curas*, οἶνον τοι, Μειέλας, θεοὶ
 κείνησαν θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας apud Athen.
 II. 1. p. 35. Nota Anacreontea (IV. 18.): σκεδάσαι θέλω μερίμ-
 νας. Theogn. 863. τοῦ πίνων ἀπὸ μὲν γαλεπᾶς σκεδάσεις μελε-
 δῶνας cet. Cf. I. 18. 4. II. 7. 21. — *edaces*, γυιοκόρους με-
 λεδῶνας (Heriod. ἔργ. 66.) aegritudinem, quae *lacerat*, *exest*
animum, *planeque conficit*, ut Cic. Tuscul. III. 27. Sic *Tity-*
um exest anxius angor apud Lucret. III. 1008. *penitus moestas*
exedit cura medullas Catull. LXVI. 23. cf. Ruhnken. Ep. Cr.
 I. p. 81.

v. 18 — 20. Repleantur vino pocula; pro hoc e veteri more:
 Misceatur. temperetur vinum aqua. Similiter increpat puerum
 Tibull. III. 6. 57. *Naida Bacchus amat: cessas, o lente mi-*
nister? temperet annosum Marcia lymphæ merum. et ib. v.
 5. *Larga puer*, (apage illud frigidum, quod libros obsedit,

care puer) madeant generoso pocula Baccho; i, nobis prona funde Falerna manu. Observa exquisitum orationis ornatum. Pro vino est Falernum, tanquam praestantius; et pro Falerno sunt pocula Falerni (ut pocula Massici I. 1. 19.) ardentis, ab effectu, namque φλόξ οἴνου θερμαίνει (Eurip. Alc. 761.) corpus. Hinc praeclare *restinguere* est pro, temperare merum *lymphæ praetereunte*, e proximo fonte petita, aqua admixta, miscere vinum.

v. 21 — 24. Adsit psaltria. Hae enim in commisationibus adhiberi solitae. v. I. 36. 13. *Scortum* vocat poeta, quod istarum pudor facile expugnari poterat. Quod vocabulum non tam abjectum fuisse apud Romanos, vel hic locus ostendit. — *devium*, quod in devia, remota urbis parte, in angiportu habitat. Minus vulgare fuisse scortum, parum recte cum Lamb. et aliis inle cogas. Cruqu. fidicinam domos oberrantem intelligebat; at ista *domo elici* non poterat. — *eliciet*, evocabit domo, adducet, arcesset. — 22. Adprime turbatum laetitia poetae animum decet, quod τῷ quis certam statim personam substituit, puerum alloquendo. — *maturet*, properet huc, adsit illico cum lyra. Plenior oratio postulabat: maturet venire. — 23. 24. *religata*, ligata *comam*, comas colligens *in nodum*, ne comae eleganter pectendae disponendaeque studium moram adferat, *comtum*, quo satis comta videri debet. Nisi poetica ratione est pro: comam comtam habens, componens in nodum, crinibus in nodum collectis. Talis vero habitus in monum. satis obvius. — *more Lacaenae*, puellae Spartanæ. Quae res etsi aliunde non constet, ex hoc ipso tamen loco, feminas Spartanæ ita comtas fuisse, abunde perspicitur.†

ARGUMENTUM. XII.

*Augusti res gestas a Maecenate scribere jus-
sus poeta, sublimi huic argumento lyricam*

Musam suam, quae levibus tantum rebus amatorisque ludicris fere contineatur, omnino sufficere negat, ipsumque Maecenatem vicissim, ut illud historice persequatur, sedulo hortatur. Summum poetae artificium in argumenti hujustractatione facile animadvertas. Dum enim lyram suam gravioribus argumentis pertractandis convenire negat, in hoc ipsa professione, taliumque argumentorum enumeratione spiritum prodit excellentissimum, dumque Augusti res gestas cum talibus exemplis componit, exquisitissime simul eas extollit. Simillimi coloris est L. I. c. 6. Jam pro levibus argumentis, quibus se unice parem profitetur, in specie commemorat atque vere canit Licymniam (haud dubie libertinam aliquam) cujus vehementissimo amore adeo se teneri ait, ut animus, in hac defixus, ne aliam quidem nunc cogitationem admittat. Unde simul adparet, Licymniam vix alius, quam Horatii amicam haberi posse. Maecenatem autem vere historiam Augusti molitum esse, tradit Plin. VII. 45. Ceterum idem argumentum iisdem coloribus expressit, ac plane e Nostro adumbravit Propert. II. 1.

Adnotationes.

v. 1. sqq. Ego canendis Augusti laudibus plane me imparem sentio, res ejus gestas carmine lyrico, digne describendi facultatem mihi vix arrogem; multo melius tu eas soluta oratione persequi poteris. Vide qua dignitate vulgarem hanc sententiam ornaverit. *Nolis*, ne jubeas, ne poses, ne injungas mihi, *aptari* a me, ut aptem, adcommodem gravia carminum argumenta *citharae modis*, citharae sonis *mollibus*, lyrae molli, leviori tantum argumen-

to aptae, ut graviora argumenta ad lyram meam canam. Invertit vero poeta orationem; nam proprie dicendum erat *aptare* aptos efficere *citharae modos* carmini lyram ita temperare, ut ejus soni respondeant cantui, referant carminis argumentum, fidibus vel fortius adiuctis, vel remissis, vel plene immutatis. Cf. Anacr. I. 5. 6. Propert. II. 8. 14. *Nunc aliam citharam me mea Musa docet.* Eadem exquisitior ratione usus est Propert. III. 2, 35. *Haec hederas legit in thyrsos, haec carmina nervis aptat. Aptos citharae modos conciliare* ex imitatione Horatii dixit Vestrit. Surtinna I. 18. (Poet. min. III. 355.) Forte tamen *aptare* h. J. simpliciter est conjungere, sociare, ut IV. 9. 4. *verba socianda chordis.* cf. Ovid. Her. XV. 13. *Modi molles* de argumento carminum levi, amatorio, jocosos. Cf. Ovid. Trist. II. 349. Virg. Cul. 34. v. ad. II. 9. 17. *Durus contra poeta* (Propert. II. 25. 45.) *durus versus* (Prop. II. 1. 41.) de gravi, epico carmine. Jam pro grandibus carminum argumentis docte talia nonnulla enumerantur a poeta, atque ea quidem, quae satis illustria virtutis Romanae documenta constituunt, bella Punica et Numantinum. *Numantia* Hispaniae Tarraconensis urbs, obsidione Romanorum, quam per annos XIV. (juxta Flor. II. 18.) vel XX (juxta Strab. III. p. 246.) insigni cum hostium clade sustinuerat, funestoque interitu celeberrima. Hoc enim nomine *ἰνομαστοράτην* eam vocare videtur Strabo l. l. Hinc bella *longa*, et *Numantia fera* dicta, cujus incolae, *in ultimam rabiem furoremque conversi, duces suos seque, patriamque ferro et veneno subjectoque undique igne peremerunt*, Flor. l. l. — 2. Bella Punica declarat poeta per Hannibalem et pugnas navales ad Siciliam primo Punico bello gestas, cum virtute; nam Romani in his superiores discesserant. Hannibal *durus* dicitur, cujus *nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat; calor ac frigoris patientia par cet.* Liv. XXI. 4. — *mare purpureum*, tinctum, infectum sanguine Poeno, Carthaginensium, quod *totum inter Siciliam Sardiniamque lacerae Carthaginensium rates naufragio suo operuerunt*, Flor. II. 2. Idem orationis color II. 1. 35.

v. 5 — 8. Historicis mythicae antiquitatis exempla subnectit poeta, solenni more. Similis sententiarum progressio in Virg. Cul. 26. sqq. *Canit non pagina bellum, Phlegra Giganten sparsa est quo sanguine tellus; nec Centaureas Lapithas compellit in enses, — mollia sed tenui percurrere carmina versu gaudet:*

adde Prop. II. 1. 19-40. — *Lapithas et Hylaeum*, Lapitharum cum Centauris pugnam, a poetis, qui Herculis et Thesei res gestas exponerent, pertractatam. Memoratur et Melisandri *Λαπιθήων ἔ Κενταύρων μάχη* Aelian. XI. 2. De hac fabula v. ad Ovid. Met. XII. 220. et Heyn. ad Virg. Ge. II. 457. Cf. I. 18. 8. — *sacvos* in furorem a Marte coniectos, unde pugnae originem quidam ducunt. Cf. Virgil. Aen. VII. 304. Stat. Th. VII. 204. Simplicius tamen fuerit *sacvos* accipere, ira incensos, furentes, pugnantes cum Centauris, quod et verius puto, quum vulgarem narrationem, quae rixae et inde pugnae ortae causam a Centaurorum ebrietate, *libidine geminata* (Ovid. l. l.) repetit Horatius h. l. sequi videatur. Ebrios enim Centauros designat per *Hylaeum nimium mero*, mero immoderate hausto incensum, cum dilectu; is enim Hippodamiam adortus, pugnae maxime auctor perhibetur. *Nimius mero* adeo non simpliciter est, vino inebriatus, sed, qui vino largius poto calefactus ad libidinem proclivior factus erat, *ἀκρατῆς γενόμενος ἐπιθυμῶν*. — 6-8. Nec Gigantomachiam a me exspectes. Hanc declarat poeta per *Telluris juvenes*, filios, *γηγεϊῆς*, Gigantas, *Herculea manu*, ab Hercule *domitos* ac prostratos. Maximae in hac pugna partes datae Herculi; res nota. Adi vel Apollod. I. 6. 1. cf. ad II. 19. 21. — 8. *unde periculum* cet. ornatisime pro, coelum escendere conantes, iter coelo adfectantes. *Unde*, *ἔθεν*, a quibus (plane ut I. 28. 28.) *contremuit* coelum totum coelum *tremuit periculum*, quorum incursu periclitatum est, extimuit, ne ab istis expugnaretur, coelum. Coelum contremiscit, diis in eo versantibus, in terrorem coniectis. Claudian. de B. Get. 63. *ipsunqve Jovem, turbante Typhoeo, si fas est, tremuisse ferunt* cet. Pro coelo est *fulgens domus Saturni* *Ζανὸς πολύχρυσος οἶκος*, (Eurip. Hippol. 69.) quem splendide! *Διὸς οἶκον* similiter coelum adpellat Theocr. XVII. 17. et alii. *Fulgorem* non de coelo *stellis fulgentibus apto* (Virg. Aen. XI. 202.) acceperim, sed quatenus omnia Deorum *aurea* poetis finguntur. Ita Homerus Deorum *sedes lucidas* (III. 3. 33). vocat *δόματα μαρμαίροντα, κίχληντα*. — *veteris*, prisci (v. Markl. ad Stat. Silv. III. 4. 47.) *πρεσβυτέρου μακάρων*, (uti Cronum Orpheus vocat Lapid. 18. 31.) spectat enim ejus (uti *Croni* Graec.) cultus ad antiquissima tempora.

v. 9 — 12. Nemo intpp. de nexu horum vv. cum antecedentibus, ut ita dicam, grammatico ne γὰρ quidem monuit, quum

tamen facile quisque in τῷ *que τῷ tu* adjecto haereat. Scilicet vulgaris connectendae orationis modus erat: *Nolis* exponi a me bellum Numantinum, aut Punicum, Lapitharum cum Centauris pugnam, Gigantomachiam, *et res a Caesare egregie gestas, quas tu* multo melius cet. Sed, ne enumeratio talium argumentorum uno contextu adposita, justo protractior videretur, variavit orationem, ipsique transitioni posterius membrum, quod solum ad Maecenatē spectaret, poeta intulit, ita tamen, ut incomitioris orationis, qualis primum poetae animo observaretur, retento τῷ *que* remanserint vestigia. Paulo durio rem hanc rationem meo iudicio videri etsi non negem; verissimam tamen eam, excusandumque hactenus puto poetam, quod illud naturalem orationis ordinem aperiat, sicque perspicuitati inserviat. Praeclare vero poeta in Augusti laudibus, ad quas solas canendas eum a Maecenate excitatum fuisse maxime probabile est, tanquam primario argumento subsistit, easque urbanissima conversione ipsi Maecenati celebrandas delegat. Melius tu *dices*, expones, *pedestribus hist.* historia pedestri, h. soluta oratione conscripta, prosa oratione enarrabis historiam Augusti. Pro hoc magnifice, *proelia Caes.*, bella ab eo gesta, atosque ejus triumphos. Hos exornat, oculisque fere subjicit commemorando *regum colla ducta*, c. regum ductorum, reges catenis collo circumdatis, ductos ante currum triumphalem; sed alterum γερφικῶς ερον. Eodem plane colore Propert. II. 1. 33. *Aut canerem regum auratis circumdata collu catenis.* Ovid. Trist. IV. 2. 45. *Colluque Romanae praebens animosa securi vincula fert illa, qua tulit arma, manu.* — *per vias* urbis, maxime per Sacram viam, (V. 7. 8. quae triumphantes in Capitolium ducebat. — *minacium*, ferocium adhuc, (ut Ovid. l. 1. 31.) in ipsa morte iras spirantium.

v. 13. Equidem levia tantum argumenta tractare possum, in lusibus ac jocis unice Musa mea occupatur. Pro hoc suaviter poeta: Licymniae soli vacare nunc possum, hujus pulchritudo ac gratia omnes meas ad se convertit cogitationes, in hujus laudibus celebrandis nunc totus sum. Suaviter haec Augusti triumphis opponit poeta. *Me, me* cum vi repetitum ut I. 6. 17. *Nos convivia, nos* cet. *Musa voluit*, jubet, excitat me *dicere*, cantare, extollere *dulces cantus*, suavem vocem *Lic.*, quam scite ad lyram canat Licymnia. Erat adeo citharistria et psaltria, uti Chloë *dulces docta modos et citharac sciens* audit III. 9. 10.

Alii ita jungunt: Musa me vol. dulces cantus dicere, edere, Licymniae (tertio casu) Licymniam celebrare; sed exquisitior est altera ratio, qua poeta in Licymniae laudes statim digreditur. Tum epith. *dulces* sic nullam fere vim habet. Etiam sqq. stant pro altera ratione. *Dominae*, amatae a me; noto loquendi more. — *Oculos lucidum*, lucide *fulgentes*, ἄμματα μαρμαίροντα, parte tantum pulchritudinis ejus laudata. — 15. 16. Et fidem, constantiam ejus in amore. *Pectus fidum amoribus mutuis* animus, qui fidem vicissim servat in amore, qui constanter redamat. *Amor bene mutuus*, (ita enim junge. Male alii: *bene fidum p.* languet) qui alterum juvat, quo beatissimus sibi amator videtur. *Juvat hoc, Cerinthe, quod uror, si tibi de nobis mutuus ignis adest*, Tibull. IV. 5. 5.

v. 17 — 20. Quae et in quovis saltationis genere excellit. *Non dedecuit*, dedecet (ἀπορίσας) eam *ferre pedem*, incedere (ut Tib. II. 1. 30.) h. decenter, scite movet pedem choris, τίσσιν εἰς χορὸν ἔχνος σὺν ἀγλαΐζῃ (Eurip. Electr. 859.) Intellige autem de incessu chori ad gravitatem composito: cui opponitur *jocus*, saltatio ludicra, lasciva, forte mimica; quo in genere Licymniam non dedecebat *certare* cum aliis, cum virtute ea certare poterat, in quo adeo eminebat, primas tenebat. *Jocari* autem proprie de mimis, Ovid. Trist. II. 497. — nec dedecet *ludentem* κρίζουσαν (v. c. Homer. H. in Apoll. 201. Hesiod. Scud. Herc. 282.) saltantem, et hoc pro tenui, eam, *dare brachia*, brachia concinne movet atque implicat *virginibus*; quam graphice! In brachiorum motu inter saltandum molli et ad numeros facto omnino maxima virtus erat: unde frequentissima ejus rei mentio apud veteres. Ovid. A. A. I. 595. *Si vox est, canta: si mollia brachia, salta*. Ibid. II. 305. *Brachia saltantis, vocem mirare canentis*. Et III. 349. *Quis dubitet, quin scire velim saltare puellam, ut moveat posito brachia jussa mero*. Idem Remed. 334. *Fac saltet, nescit si qui movere manum* ef. et v. 754. Stat. Silv. III. 5. 66. *Candida seu molli diducit brachia motu*. — 20. In choreis, in Dianae honorem institutis. Facile intelligitur, ad domesticam religionem festamque laetitiam, qua publicam privatim prosequerentur, has referendas esse, cum libertinae, quae erat Licymnia, a publicis solennibus istis saltationibus exclusae essent. Cf. A. P. 232. Erant autem plures per annum dies Dianae sacri; unde et *celebris* audit a Romanis

religiosissime culta; virgines autem, quibuscum saltat, *nitidae* dictae, eleganter comitae et ornatae, ut in die, Dianae sacro.

v. 21 sqq. Vulgaris continuandae orationis ratio ferebat: *Musa me voluit dicere crines Lic. pulcherrimos; pro hoc, ex amatoris adfectu: quos maximis opibus anteposuerim, auro mihi pretiosiores. Jam hosce de puellae suae pulchritudine sensus, quos omnium vana amantum persuasio esse existimat, cum Maecenatae communicat, hujusque eleganti judicio Licymniae dotes vel maximis opibus potiores visum iri certo confidit. Atque haec paullo insolentior sententiae inflexio et omnino lyricae poeseos indoli, maxime vero amoris, quem vehementissimum oratio prodit, entusiasmo convenit. Tum Maecenatam ipsum istis compositionis ambagibus, orationisque novitate et soliti ordinis commutatione mire delectatum fuisse constat vel e Senec. Ep. CXIV. ad cujus gustum Nostrum se subinde composuisse, vix dubitare licet. Excusatio forte inde convertendae orationis modus vv. 9. sqq. Jam expende orationis vigorem, et elocutionis virtutes. *Num tu velis permutare*, permutares, sane tu, quo sensu pulchri contactus es, non permutares crinem Lic. maximis divitiis; pro hoc, exquisita constantique poetarum structurae hujus verbi (ut Gr. ἀνταλλάσσεισθαι, ὀμειβεσθαι) inversione, *crine opes*. v. Id I. 17. 2. Pro opibus universis docte posuit poeta Persicas Phrygias et Arabum. — *quae tenuit*, possedit *dives Achaemenes*, quas amplissimas habuit Ach. primus Persarum rex; omnino pro: opes regum Persarum; quae in vulgus notae, cf. III. 9. 4. et I. 38. 1. Ἀσιήτιδος τυραννίδος ἔλβον eadem virtute dixit Euripid. Herc. fur. 643. — *Phrygiae Mygdonias opes*, docte pro, opes Phrygiae Mygdoniae; Phrygum a Mygdonibus, Thraciae populo, oriundorum, cum Mygdonibus permixtorum. Hos enim relicta Europa Phrygiae partem insedissee maxime probabile est. Phryges inde Mygdones doctiore nomine poetis saepe dicti. Ad septentrionalem Phrygiae plagam Mygdonas collocat Strabo XII. p. 861. Male Pausan. X. 27. p. 864 et inde Steph. Byz. v. Μυγδονία, a Mygdone rege antiquo Phrygas hoc nomen traxisse opinantur. — *Pinguis*, opulentae, e solo pingui (*pingue Asiae campos* memorat I. Epp. 3. 5. Cic. pro Lege Manil. c. 14. *Asia tam opima est et fertilis, ut et ubertate agrorum — et multitudine earum rerum, quae exportantur, facile omnibus terris antecel-**

lat.) Etiam Phrygum opulentia satis celebrata poetis. — 24. *domos plenas*, opibus refertas, δάματα χρυσοῦ πλέγη, uti plenius Eurip. Herc. fur. 645. *Domum plenam* similiter dixit pro opulenta IV. 12. 24. δόμους πληρουμένους Eurip. fr. Dan. IV. 1. δόμους contra κενούς id. fr. Antiop. XXXIII. 6. Respectu divitiarum igitur poeta dixit *domos Ar.*; non vero, ut simpliciter regionem istorum ita designaret; uti alias facere solent poetae. Sic *Boas domos Arabum* Virg. Ge. II. 115. recte laudat Burni. ad Prop. II. 8. 20. *Et domus intactae te tremit Arabiae* male simul Nostro I. in hanc rem adducto. De Arabum *beatis gazis* vide ad I. 29. 1. A talibus vero amantum deliciis Maecenatem haud alienum fuisse ex ejus fragm. (apud Senec. ep. CXIV.) facile colligas: *Quid si quis feminae cirro crispatae, et labris columbatur?* Ceterum eandem hanc poetæ sententiam exhibet Palladae ep. I. 1. seqq. Ἴσιδι τοῦοδε θηκατο τοὺς λιπαροὺς Παμφίλιον πλοκάμους. Ἡ δὲ θεὸς τοῦτοις γάνυται πλέον, ἤπερ Ἀπίλλων χρυσοῦ, ὃν ἐκ Λυδῶν Κροίσος ἔπειψε θεῷ. Ad rem ac verba adposite Aristaen. I. I. ep. X. p. 27. (ed. Ahr.) Ἀκόντιος οὐκ ἂν ἠλλάξατο τὸν Μίδου χρυσοῦν, οὐδὲ τὸν πάντα πλοῦτον ἰσοστάσιον ἠγείτο τῇ κόρη· ἔ σύμψηφοι πάντες ἔμοι, ὅσοι μὴ καθάπαξ τῶν ἐρωτικῶν ἀμαθεῖς.

v. 25. *Me voluit Musa dicere mores puellae lepidos*, nuno delicias in amore facientis, nunc procacis. *Detorquet cervicem* obsequiose inflectit caput, κατακλῆ ἀυχένα ad oscula, ad osculandum se. — *Flagrantia* hominis amore flagrantis, perditæ amantis. — 26. Aut *saevitia facili*, quae facile expugnatur, simulata, *negat* oscenia, quippe quae *eripi sibi* ea multo *magis gaudeat*, quam is, qui illa *poposcerat*; egregie sic *facilis* puellae saevitia ostenditur. — 28. *Interdum occupat rapere*, φθάνει ἀρπάζουσα, λαμβάνουσα, prior rapit oscula, osculatur nec poscentem. Plaut. Stich. I. 2. 32. *ferre advorsum hominem occupemus osculum*. A sententia haud abludit Stratonis c. XLV. (Anal. Br. II. 369.) Οὐκ ἐθέλων φιλέεις με, φιλῶ σ' ἐγὼ οὐκ ἐθέλοντα· εὐκολος ἦν φεύγω, δύσκολος ἦν ἐπάγω.

ARGUMENTUM. XIII.

Carmen hoc ex eo genere est, quum ingenium poetae a sensu aliquo, a quo graviter impulsus fuerat, progressum, mox ad alios sensus, qui ex isto naturali idearum successione fluunt, transit, iisque ad finem usque immoratur. Cf. I. 5 et 22. Exsecratus igitur arborem poeta, cujus ictu paene oppressus erat, ad incertum cujusque fatum progreditur; tum idea mortis, regnique Plutonii; quo jam in eo fuisset, ut descenderet, ita omnes ejus sensus occupat, ut versari in Elysio inter priscos poetas lyricos, Sapphoque et Alcaeam audire sibi videatur; cujus ideae enthusiasmo ita abripitur, ut ei magnificentissime immoretur, et cum eo totum carmen finiat. Praeclarum vero hic, quod poetam lyricum, in Elysium delatum, Sappho et Alcaeus, quos imitatus est, omnium maxime alliciunt, atque attrahunt, eundemque omnium sensum facit. Qua sane ad poetarum istorum laudes conversione nihil splendidius aut excellentius cogitari potest. Quod igitur incensae lyrici poetae phantasiae satis adcommodatam videri debet, mireris sane, hoc ipsum reprehendi potuisse ab Homio Elem. crit. I. p. 317.

Adnotationes.

v. 1. Structura orationis initio carminis minus quidem concinna, atque elaborata; sed quae animum poetae hoc casu perturbatum, reiue indignitate commotum adprime decet. Sen-

tentia verborum satis expedita; Nefastus dies is fuit, quo ista arbor plantata fuit; tum hominem, qui hoc fecerit, sceleratissimum fuisse oportet. De verborum ordine laboratur. Sunt, qui orationis contexta ita explicent: *Ille, quicumque primum produxit te, et nefasto die et sacrilega manu te posuit*; portentosissima orationis structura. Paulo melius Sanadoni procedit ratio: *Quicumque ille et posuit te primum, et produxit: illum et parentis* ect. Ut *quicumque ille* simpliciter sit, *quisquis*. Quem quidem usum loquendi a VV. DD. in dubium vocatum nollem. Ita Propert. II. 9. 1. *Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem*, et alii. Sed et in hac verba improbe structa, negligenterque abjecta recte vituperes. Novam viam aperire conatus est Onwens N. H. III. 3. p. 373. verbis ita disjectis dicam, an ordinatis: *ille, quicumque primum posuit te et die nefasto, et manu sacrilega; produxit (te), arbor, in perniciem nep.* Tu tene hunc verborum ordinem: *Ille et nefasto*, inauspicato, infausto *die te posuit*, plantavit, sevit, *quicumque primum* olim te posuit, *ὄστις γέ πορ' ἦν*. Abruptior haec interjectio indignantem poetae animum mire ostendit. Auctorem hujus facinoris abominatur, atque detestatur; ejus adeo, quem aversatur, exquirendi curam atque cogitationem ne admittit quidem in animum. Plane hoc ex animi natura ductum. *Dies* quosdam *nefastos*, h. quibus parum feliciter res succederent, habebat veterum superstitio, quam lubenter poetas sequi videas, quod ad legentium animos tenendos aliquam vim habet. Cf. Virg. Ge. I. 276. H. l. simpliciter ab eventu dies iste ita dictus. — *et produxit*, eduxit, aluit, coluit te *manu sacrilega* impia, scelerata, h. sceleratissimus is fuit, qui te posuit (nam et ad hanc ῥῆσιν spectat; sed docte poeta alteri membro inseruit) et produxit, non, quae gratam *nepotibus umbram factura esses* (Virg. Ge. II. 58.) sed *in nepotum perniciem*, in hunc finem, ut posteris exitio esses, ne morte scelerato isti omnis nocendi facultas praecideretur. Cui non in mentem venit Callimachi ep. VII. στήλην μητριῆς, μικρὰν λίθον, ἔστεφε κούρος, ὅς βίον ἠλλάχθαι ἔ τρόπον οἰόμενος. Ἡ δὲ τάφα κλινθεῖσα κατίκτανε κᾶῖδα πεσοῦσα· φεύγετε μητριῆς ἔ τόφον οἱ πρόγονοι. — *in opprobrium pugi*, ut toti agro opprobrio esses, dedecus adferres, quod, a scelerato quippe sata ac producta, casu tuo hominem innocentem oppressura esses, damnum infli-

ctura esses immerenti. Vel, quod ut simplicius, ita et v-
rius et elegantius habuerim: cujus, quod a scelestâ manu plan-
tata enutritaque es, ceteras hujus pagi arbores, quae tecum
in consortio quâsi vixerunt, pudet. Praeclarum vero, et ex
animi commotioris affectu ductum hoc, quod poeta non eum
solum, qui arborem posuisset, tanquam ultimam istius infor-
tunii causam, ad quam fere, calamitate quâpiam adfecti, ani-
mo progredi solemus, (v. ad I. 3. 9.) execratur, sed et ipsi
arbori, rei inanimatae, quae, putredine resoluta, eum paene
oppressisset, nocendi animum tribuit, eique irascitur. Quo
et egregie facit orationis ad ipsam arborem conversio.

v. 5. sqq. Ille non sacrilegus solum, sed etiam parricida
fuit, hospitem suum occidit, venena miscuit. Atrocissima in
eum cumulat poeta flagitia, quo detestabilis inde monstram effor-
maret. Similem enumerationem apud Tibull. III. 5. 9. sqq. eno-
tarunt jam alii. Observa poetae artem in varianda oratione:
Ille te posuit, illum crediderim fr., ille ven. tractavit. Paene
persuadeor, ut credam illum parentis sui *cervicem* laqueo *fren-
gisse*, jugulasse, strangulasse eum. Cf. V. 3. init. *Frangere
gulam laqueo* dixit Sallust. Cat. c. 55. *cervicem fr.* simpliciter
etiam Cicero aliquoties. — 6. et hospitem noctu occidisse.
Pro hoc ornate: *penetralia* domus, interiorum domus partem,
domum *sparsisse*, conspersisse, commaculasse *nocturno cruore*,
caede *hospitis* noctu patrata. Hospitii jus sanctissimum habe-
batur antiquis, ejusque violati vindex gravissimus Jupiter *Æ-
vius*. Vide, ne in te nota longior sim, Spanhem. ad Callim.
H. Dian. 123. Anget rei atrocitatem, quod hospes noctu per
somnia opprimitur, quod coram Diis Penatibus, in domus
penetrali collocatis, scelus perpetratur, quod domus ipsa san-
guine isto consceleratur, ut Catull. ait LXVIII. 23. De usu ad-
ject. *nocturno cr.* v. ad II. 5. 19. Ceterum minus docte alii ver-
ba: *illum* — *hospitis* ad sequ. v. 10. trahunt. — 8. *Venena Col-
cha*, Colchica: qualia Medea Colchica tractavit, adeoque prae-
sentissima; ut V. 5. 62. *dura Medae venena* Canidia sua vocat.
Adde V. 17. 35. — 9. *Et, quid?* quod iste, *quidquid nefus* quodcum-
que scelus animo *usquam concipitur*, per totum terrarum orbem
fit, ab eo illud patratum crediderim; nil tam nefarium cogitari
potest, quod non istud scelus hominis designaverit. Memoratis
Colchicae regionis domesticis facinoribus ad cetera terrarum or-

bis animo delabitur poeta, hisque istum onerat. Ota igitur v. 9. sententia unice ab epith. orn. *Colcha*. Observa exquisitum verbi dilectum, quod utrique mire convenit. Nam et nefas *tractatur*, patrat, et venena, quae miscentur, docte tractari dicuntur. Vid. V. 3. 8. et ad I. 37. 27. — *qui te statuit*, posuit, sevit in *agro meo*. Repetita adeo cum vi priorum vv. sententia, quod animo commoto plane convenit. Tum designatur simul locus, in quo defossa erat ista arbor. Alii *statuit* exponunt; transtulit in agrum meum, eo transplantavit, quasi *ille* v. 5. et 8. diversus sit ab *illo* priore v. 1. quod statuere admodum jejenum foret. — *triste*, ob tristes effectus, damnosum, exitiosum; *lignum* vocat arborem, per contentam. — *caducum*, quod casurum, oppressurum eras *caput domini*, dominum, possessorem hujus agri, me, *immerentem*, innoxium, nullius culpe conscium; quippe vatem sacrum. Mira adeo *δεινότης* est in *domini immerentis*. De v. *caducum* v. ad III. 4. 44.

v. 13. *sqq.* Dum periculi, quod incautum cum paene oppresserat, cogitatione poetae animus intenditur, facilis erat ad communem de incerto cujusque fato sententiam progressio. Praeclare vero orditur eam poeta, nulla adjecta transitionis formula. *Nunquam homini satis cautum est*, ab homine satis cavere potest, nunquam homines satis tuto praevident, *quid quisque vitet*, quae sibi vitanda sint, instent pericula, *in horas, is ώρας*, quovis temporis momento (v. ad I. 32. 2.); innumera sunt, quae vitae hominum continuo insidiantur, pericula, a quibus sibi cavere nequeunt. — 14. Egregie jam sententiam exemplis perquam adpositis communit atque exornat poeta. *Navita Poenus*, mercator Phoenicius *perhorrescit*, maxime, unice timet *Bosporum* Thracium, fretum aestuosissimum, per quod in Pontum Euxinum trajicitur. Hinc *Bosp. gemens* II. 20. 14. *insaniens* III. 4. 30. *Neque ultra*, ulterius, trajecto Bosporo, *aliunde*, *ἄλλοθεν* ac alio maris tractu; nisi potius est: sub alia specie occurrentia *fata caeca*, unde minime *rebatur*, mortem ex occulto venientem *timet*, sibi ab alio mortis periculo ac genere non metuit. *Fata caeca* disertius exponit Prop. II. 1. 76. *Quippe ubi nec causas, nec apertos cernimus ictus; unde tamen veniant tot mala, caeca via est* — 17. *Miles* Romanus (ex oppos. v. *sq.* *Italum robur*) *perhorrescit* maxime Parthum; pro hoc significantius, notata simul Parthorum pugnandi ratione: *sag.* et

celerem fugam P. Parthum in fuga simulata fortissime depugnantem, sagittis petentem Romanum temere insequentem. Res notissima. Vid. ad. I. 19. 11. Parthorum vero nomen Romanis maxime timebatur; de quo passim Noster. Vid. III. 2. 3. IV. 5. 25. Ceterum de paradoxo, *timere fugam* Horatium cogitasse vix putem, cum talibus argutiis hic plane locus non esset. Multa sic exciderunt poetis, quae, si sedulo captata studioseque ab iis acquisita ponere velles, pro vitio habenda forent; quae ipsa tamen pro elegantibus acuteque dictis (ut h. l.) nonnulli venditant, pravo utique iudicio. Immane enim quantum Horatii, Virgiliique gravitas a levitate Ovidiana discrepat. — 18. Parthus contra *catenas* Italas (ad utrumque enim referendum) Romanas, metuit, ne bello a Romanis capiatur, in triumpho ab ipsis catenatus ducatur; tum *robur*, carcerem roboreum, ne in carcere obtruncetur; captivitatem adeo et necem Parthus a Romanis timet. Praestat igitur *robur* h. l. de carcere roboreis textis communito intelligere. De mortis enim genere h. l. quaeritur. Alii de compedibus roboreis accipiunt: quae notio jam catenis inest. — 19. 20. Enimvero hos ipsos alius saepenumero manet exitus. Sed hoc iterum in generalem sententiam, a qua exorsus fuerat, convertit poeta. *Leti vis*, cum virtute propter *rapuit*; *Mors improvisa*, ἀπροειδής, *rapuit*, *rapietque*, improvise venit et ad Inferos deducit *gentes*, homines; notissimo phantasmate.

v. 21. Ita et ipse paene occubuissem. Praeclare ex animi humani natura, quae ita fert, ut, cum praesentissimum periculum praeter spem subterfugerimus, cum voluptate quadam ei cogitatione immoremur, et, quae nostra futura fuisset conditio, expendamus, poeta, contactus hoc casu, mortis ideae diutius inhaeret, et quae incensae ejus phantasiae occurrunt imagines, vivide exponit, mirificeque exornat. *Vidimus regna*, subiimus regnum *Proserpinae*, loca infera; simplicitate Homericæ, II. 0. 251. 2. νέκρας ἐ δῶμ' Ἀΐδαο ὄψεσθαι, *nigra videre Tartara* Virg. Aen. VI. 134. v. Burm. ad Prop. II. 20. 71. Aliter exornavit Stat. Silv. III. 5. 37. secutus Eurip. Alc. 252 sqq. — *furvae*, nigrae, perpetuo rerum inferarum epitheto. *Furvam caliginem* similiter umbris tribuit Auson. Cupid. 45. (Poet. min. II. 304.) — 22. *vidimus Aeacum judicantem* de tribunali jus dicentem. Simili colore Antipat. Sid. I. 4. (Anal. Br. II. 6.) Μίνα θῆσσορ ἐπὶ ψόμβεθαι. — 23. *sedes piorum*, campos Elysios. *Sedes* con-

stanter de locis inferis apud Virgilium, Tibullum, alios. — *discretus*, sejunctas a reliquis regionibus, flumine interjecto. Sic simpliciter malim: quam „ab impiis disjunctas“ ut vulgo volunt. Stat. Theb. IV. 524. *Et Styx discretis interflua Manibus errat. Secreti partem orbis, mundumque piorum* vocat Calpurn. VIII. 20. Ad hanc vero sententiam facilis poetae cum per se erat progressio, tum, quod ipsi, vati quippe, sedes in Elysio adsig-
nanda erat; quandoquidem *pius vates et Phoebæ digna locutus* (Virg. Aen. VI. 662.) in Elysio collocabat antiquitas. Proclive adeo erat, Horatium, poetam lyricum, Lyricorum graecorum Sapphus et Alcaei, ibi degentium, mentionem injicere; tanto-
que honorificentiorẽ uberioresque eam facit poeta, quo magis ipsi eorum carmina probarentur, adeo quidem, ut hos potissimum, maxime Alcaeam (I. 32. 5.) ducem secutus sit. Jam, quum *eadem cura, eadem studia, quae vivis fuissent, tellure repostos sequi* (Virg. Aen. VI. 655.) putarentur, apertus jam poetae erat campus, in quo se iactare posset, et objectae phantasiae ejus imagines, quas felici ingenii sui ubertate tantum amplificaret at-
que exornaret. Similiter de Anacreonte Simonides LV. 9. 10. (Anal. Br. I. 136.) *μολπής δ' οὐ λήθει μελιτεπέος, ἀλλ' ἔτ' ἐκεῖ-
νο βάρβιτον οὐδὲ Θυιῶν εὐνωσεν εἰν Αἴδῳ.* — Sappho *querentem fidibus*, lyra, carmine *de puellis popularibus* suis, quas ama-
ret; amores suos canentem; nihil amplius. Respicit autem poeta Sapphus ἄσματα amatoria, in puellas, quas deperiret, composi-
ta. Fragmentum ejus generis exstat apud Hephaest. p. 24. et inde apud Ursin. p. 10. Eodem spectare videtur fr. quod est apud Athen. XIII. p. 571. D. *τάδε τῶν ἑταίραις ταῖς ἐμαῖς τερπνὰ καλᾶς ἀείσω.* Atthidem, Telesillam, Megaram, *πρὸς ἧς διαβολὴν ἔσχεν αἰσχρᾶς φιλίας* nominat Suidas voc. Sappho; Mnaida et Pyri-
no ipsa in fr. apud Heph. p. 37. et Ovid. cum aliis Her. XV. 15. *Queri* eleganter de carmine molli, tenero, quod Amorem *γλυ-
κίστηρον, ἀλγεσιδωρον* (ut Sappho eundem dixisse tradit Max. Tyr. Diss. XXIV. p. 297.) refert. Alii proprie accipiunt, illamque de popularibus suis conquestam dicunt, quod Phaonem, a se ada-
matum, ad se allicerent; quod temere poni arbitror. Rectius for-
te de Gorgo et Andromeda, quas *ἀντιτίχουσι τῇ Σαπφῶϊ* vocat Max. Tyr. l. l. intelligas; vel sic tamen priorem rationem prae-
feram. — *Aeoliis*, Lesbii; Lesbos enim tota fere ad Aeoliam pertinebat. Strabo XIII. p. 916. et 924. Almel. Hinc *Aeolia pu-*

Mala Sappho dicta IV. 9. 12. et ejusdem *lyra Aeolia* Ovid. Her. XV. 200. Σαπφούς Αἰολίδες χάριτες Epigr. ἀδέσπ. DXXIX. 2. (Anal. Br. III. 260.) — 26. Suaviter mollibus Sapphus modis pleniore ac fortiores Alcaei opponuntur. Eximiam quoque vim habet oratio ad Alcaeam conversa. Alcaeus *sonat plenius mala*, plenioribus, gravioribus sonis, *plectro* fortius lyrae impresso, canit aeternas, quas perpessus sit. Scilicet in grandi ac sublimi argumento lyra fortius pulsatur, voxque intenditur, in tenui contra atque humili illa leviter tantum perstringitur, haecque remittitur. Res notata jam ad II. 1. extr. *Sonare mala* pro, sonis referre, decantare, versibus exponere mala, labores. Cf. V. 17. 39. Serm. I. 4. 44. et alibi. — *aureo*, translato ab Apollinis lyra epitheto. Sic χρυσεὴν φόρμιγγα Pind. Pyth. I. 1. et χρυσεὸν κλύατρον Apollini tribuit idem Nem. V. 44. Loc. class. apud Callim. H. in Apoll. 32. Cum virtute tamen h. l. dictum accipiebat Quintilian. X. 1. 63. *Alcaeus in parte operis aureo plectro merito donatur, qua tyrannos insectatur*; tanquam praestantiam carminum ejus hoc epith. poeta innuere voluisset; minus poetica ratione; tum laudes Alcaei vv. 30. sqq. demum subjiciuntur. Malim adeo pro epitheto simpliciter ornante habere, etsi omnino de Quintil. judicio non dubitem. — *dura aspera*, gravia, ut saepe; v. c. Sil. I. 533. h. l. auget notionem *mal.* — *mala navis*, navigationis, tempestates, naufragia; cf. I. 33. 7. — *fugae*, φυγῆς, exilii. A Myrsilo enim et Pittaco, civitatis suae tyrannis, eadem ejectus erat, quam postea cum reliqua exsulum manu, tyrannide extirpata, recuperavit. Lesbios ad hanc rem Alcaei cantu audaciores factos tradit Max. Tyr. Diss. XXXVII. p. 439. Σπαρτιάτας ἤγειρε τὰ Τυρταίου ἔπη, — Λεσβίους ἢ Αλκαίης φθῆ. — *belli dura mala, duros labores belli*, Sil. III. 89. *grave Martis opus* Virgil. Aen. VIII. 516. Respicit vero poeta bellum Mitylenaeorum cum Atheniensibus de obtinendo Sigeo (Herodot. V. p. 425. Wess.) e quo Alcaeus, pugna facta, projectis armis aufugerat. Enarratam hanc rem ab Alcaeo carmine, diserte tradit Herodot. l. l. ταῦτα δ' ἐν μέλει ποιήσας cet. Etiam bella civilia carmine complexus est. Vid. v. 31. Ceterum de Sapphus et Alcaei carminibus idem fert judicium Ovid. Her. XV. 27. sqq. *Mihi* (loquitur Sappho) *Pegasides blandissima* (mollia, s. omnino suavia, κελύοντα ἢ καταβέλλοντα τὰς ἀκροαμένους, quo nomine τὰ Σαπφικὰ μίλη extollit Plutarch. Sympos. VII. p. 1266.) *car-*

*mina dictant; — Nec plus Alcaeus consors patriaeque lyrae-
que laudis habet, quamvis grandius ille (f. ore) sonet; eodem
tere orationis usus colore.*

v. 29. sqq. Abreptus phantasiae vi poeta, se plane ad Infe-
ros delatum, Alcaeumque et Sappho in media umbrarum, maxi-
ma eos frequentia stipantium, audientiamque facientium, turba
canentes audire se opinatur. Quo quidem phantasmate ad sensus
commovendos efficacius quidquam cogitari vix potest; tum no-
vum plane artificium est poetae, quo satis exquisito istorum lau-
des vividissime repraesentat. Adumbravit Horatianam hanc ima-
ginem Statius Silv. II. 7. 111. de Lucano; *meritum nemus fe-
lix Elysiis tenes in oris, quo Pharsalica turba congregatur,
et te nobile carmen insonantem Pompeji comitantur et Catones.*
Minus vigoris habet Silianum phantasma, etsi operose exorna-
tum, de Homero L. XIII. 778-795. *Umbræ mirantur utrum-
que, Sappho et Alcaeum dicere digna s. sil., auscultant eis ad-
miratione defixæ, dicentibus, canentibus, admirantur eorum
cantum, dignum sacro silentio, cujus maxima dulcedo est, qua
delinitæ silentium tenent sacrum, quale in sacris obtinet, adeo-
que altissimum; maximam istis vatibus audientiam umbræ fa-
ciunt. De silentio in sacris res pervulgata; v. III. 1. 2. Tanto
aptius autem hoc epitheton haberi debet, cum, quod vate ali-
quo insigniore canente vel ipsi naturæ silentium imponit poeta-
rum phantasma, (v. ad I. 15. 3.) tum quod poetae Apollinis et
Musarum sacerdotes audiunt, quos adeo carminibus ipsorum præ-
fari decebat: Εὐφημος πᾶς ἔσω λέως, στίμα συγλειςας. Aristoph.
Thesmoph. 39. qui ipse locus de Musarum sacris agit. Sequitur
enim: ἐπιδημεί γὰρ θίασος Μουσῶν ἔνδον μελιθρῶν τῶν δεσποσυνῶν
μελοποιῶν. — Magis tamen Alcaei cantus umbras tenet. Vide
quam ornate hæc poeta extulerit! *Vulgus* omnino pro multitu-
dine Umbrarum, ut *caesangue vulgus Ditis* eadem Senec.
Oedip. 598. et Stat. Theb. IV. 519. — *densum*, condensatum
humis, constipatum; graphice prorsus de auscultante atque in-
hiante Alcaei cantui multitudine. — *bibit aure*, haurit avidè, in-
tente audit; nota loquendi ratione. Exempla, si tanti est, pete
a Markl. ad Stat. Silv. V. 1. 58. Ita et *sitis, sitire* (v. c. Clau-
dian. XXXIV. 19. *sitientes carmina rupes*) de audiendi cupidi-
tate. Avien. Descr. O. 261. *Sudorisque mei patulo bibe carmi-
na rictu*, insulso acumine. — *Pugnas* Alcaeum decantantem, et*

exactos eo duce *tyrannos*. Docte haec carmina *minaces Alcaei Camenas* vocat IV. 9. 7. De iisdem incerti epigr. DXIX. 7. (Anal. Br. III. 260.) ἔξ ἕξιφος Ἀλκαίσιο, τὸ πολλὰκις αἶμα τυράννων ἔσπεισε, πάτρης θέσμια βύόμενον, Atque hactenus consentit cum Nostro Quintil. iudicium superius laud. quod istis Alcaei carminibus, *quibus tyrannos insectatus est*, palmam defert, lusibus autem et amoribus canendis minus aptum censet; quod idem est Juliani Misop. p. 337. Melanchrum autem, tyrannum, a Mitylenaeis expulsum hic potissimum respici censebat Ouwens N. H. III. 3. p. 374. sed plurimum, dominationem adfectantium, dissidiis rem Mitylenaeorum concussam diserte tradit Strabo L. XIII. p. 917. C. cuius locum, cum classicus sit, huc adponere non gravabor: ἐτυραννήθη δὲ ἡ πόλις κατὰ τὴς χρόνης τέτταρς ὑπὸ πλειόνων διὰ τὰς διχομασίας· ἔξ τὰ διχομασιαστικὰ ποιήματα τῶν Ἀλκαίου περὶ τέττων ἐσίν. — Ἀλκαίος μὲν ἔν ὁμοίως ἐλοιδορεῖτο ἔξ τῶν (Pittaco) ἔξ τοῖς ἄλλοις, Μυρσίλω ἔξ Μεγαλαγύρῳ, ἔξ τοῖς Κλεωνακτιδαῖς, ἔξ ἄλλοις τισί.

v. 33. *Quid mirum? ubi*, quid? quod ipsa Erebi monstra istis carminibus demulcentur. Pervulgatum quidem poetis hoc ad declarandam poeseos vim figmentum; h. l. tamen mira arte nōvoque plane ornato instructum variatamque a poeta. Certavit cum Nostro Virg. Ge. IV. 471. sqq. Ex utroque profecere Ovid. Met. X. 41 sqq. Senec. Herc. Oet. 1065. sqq. et Boeth. Cons. Philos. III. metr. 12. 29. sqq. — *Bellua centiceps*, ἑκατοντακάρηνος, Cerberus. In capitem numero admodum variant poetae. Hesiodus Theog. 312. Cerberum fingit πεντηκοντακάρηνον, Sophocli Trachini. 1106. Αἴδου τρίκερον σκύλακα; quod fere, tanquam minus τερατῶδες, poetae Latini adoptarunt. Noster graecum h. l. exemplum secutus videri debet, quod vel e Tzetzta colligas ad Lycophr. 678. ἡ Κύων τῶν Αἴδου ἔς ἔχει ἑκατὸν κεφαλὰς. Alii ad angues, quibus caput Cerberi munitum fingitur (III. 11. 17.) referunt; minus apte h. l. — *stupens illis carminibus* (ita junge) audito Alcaei cantu stupore, torpore correptus *demittit aures*, speciali notione pro, mitescit exuta ferocia; sed illud exquisite prorsus de cane, *Orci janitore* (Virg. Aen. VIII. 296.) κυλωρῶ τῶν Αἴδου (cp. ἀδισπ. DCXXIV. Anal. Br. III. p. 283.) qui ad quemvis strepitum aures arrigit. — *atras*, communi rerum inferarum epitheto. *Cerberum nigrum* etiam Tibull. I. 3. 71. *atrum* Senec. Herc. Oet. 23, dixit, Praeclarum vero est poetarum phantasma, quod

animalium corpora vi Musices torpore alligari, et somno resolvi dicuntur. Splendidissimus hanc in rem est locus Pindari Pyth. I. 10. 349. εὔδει δ' ἀνὰ σκαπτῶ Διὸς σιετὸς — τεαῖς (lyrae) ῥίπασσι κατασχόμενος. — 35. 36. *Eumenides* s. Furiae mitigantur, iram remittunt, ipsis propriam. Declaratur haec poetis per comam earum erectam, et angues, quibus *intorti*, implexi sunt capilli (hinc ἑφιοπλόκαμοι Orph. H. 69. 10. πειπλεκτανιμένοι πυκνὸς δρακῶσιν (Aeschyl. Choeph. 1049.) *implexae crinibus angues* (Virg. Ge. IV. 482.) dictae. Adde Catull. LXIV. 193. Tibull. I. 3. 69.) sibilos edentes. Sedata adeo Furiarum ira angues, sibilis continuis fessi, *recreantur*, dum silent, quiescunt, otiantur.

v. 37. *Quin et ii*, qui Tartaro inclusi scelerum poenas luunt, lyrae suavitatem permulcentur, dolores minus sentiunt, cantu deliniti. Ex his memorat Prometheum et Tantalum poeta. In Promethei fabula, toties a poetis tractata, magna narrationis diversitas esse debuit. Vulgo Caucasio monti adfixus subducti aetherea domo ignis poenas pendere, ibique cor ejus ab aquila continuo exedi narratur. Antiquiores haud dubie poetae Prometheum cum reliquis Titanibus fulmine in Orcum detrusum simpliciter dixerant. Adfecta mox huic narrationi altera de aquila cor ejus adedente, et alia, quae ad exornandam eam spectant. Cf. Aristot. Poet. c. 17. Similiter adornata deinceps Tityi fabula a poetis. Nec in supplicii, quo Tantalus adfectus sit, genere poetae sibi constant. Antiquiorem fabulae faciem repraesentat Pind. Ol. α. 91. Isthm. η. 20. Pausan. X. 31. p. 876. et Paul. Silent. ep. XXXIII. Anal. Br. III. 81.) qui sua hausit ex Eurip. Orest. 6. ubi vide Schol. Vulgarem narrationem sequitur Noster Serm. I. 1. 68. Jam pro vulgari: Uterque, cantus dulcedine permulsus, obliviscitur cruciatuum, docte poeta: *Pr. et Pelopis parens*, Tantalus *dulci* Alcaei cantus *sono deliniti decipiuntur laborum*, ita, ut sensus ipsorum a *laboribus*, cruciatibus, avocetur, obliviscuntur miseriarum suarum, eas non sentiunt, κλέπτονται καμάτων ἢ δὲ γλυκερῶ παραγόμενοι, graeca prorsus structura et loquendi ratione. Alii aliter. v. Obs. — 39. 40. Nova atque ab antecedentibus prorsus diversa est ratio, qua vim poeseos his vv. ob oculos ponit poeta. Nimirum Orionis exemplo umbras Alcaei carmine ita demulceri atque detineri ostendit, ut vel ea studia atque occupationes, quibus maxime delectentur, omittant ac negligant. Cum dilectu vero illud possit, quod in venatione maxi-

ma studii pertinacia adpareat. Cf. I. 1. 25. sqq. Suavitas insuper accedit huic imagini ex oppositione vv. 37. 38. *Orion non curat*, ei curae non est, *agitare*, non agitat, persequitur *leones et lynceas*, Alcaeo unice vacivas aures praebens. Exornavit Horatius Homericam imaginem Od. λ. 571. sqq. Τὸν δὲ μετ' Ὠρίωνα πελώριον εἰσιγέησα θήρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀτφοδελὸν λειμῶνα· τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰκόλοισιν ὄρεσσι, χερσὶν ἔχων ῥέπυλλον παγχαλάκεον.

~~~~~

ARGUMENTUM. XIV.

~~~~~

De morte omnibus communi vitaeque brevitate atque hinc ducto illa perfruendi officio philosophiam, toties jam tractatam, hoc etiam praestantissimo carmine persequitur Horatius, sed novo iterum more, novaque conversione exornatam. Nam hic imprimis plenius exactiusque exprimit communes de morte et brevitate vitae locos, ipsa inde derivanda vitae praecepta leviter tantum attingit, amicoque ipsi inde colligenda relinquit. Videtur ille Postumus (quem eundem cum Julio Floro, ad quem est Ep. 3. l. I., statuebat Dacierius, jure improbante Sanad.) fuisse dives atque opulentus, sed parcus idem et avarus, qui adeo anxia futuri sollicitudine a praesentis temporis fructu detineretur. — Regnat in hoc carmine mollius quoddam πᾶθος, quam in ceteris ejusdem argumenti, sedatioque quaedam gravitas, ad sententiarum vim egregie attemperata. Eloquentio docta atque ornata, numerique suaves ac concinni;

ut omnino inter praestantiora Nostri carmina hoc referendum videatur.

Adnotationes.

v. 1 — 4. Egregie τῷ *eheu* animum poeta brevitatis vitae mortisque cogitatione, quam sibi velox temporis decursus objecerat, intime commotum, molliterque adfectum initio statim ostendit, quo altius vivendi praecepta, quae subjecturus esset, in Postumi animum descenderent. Mira quoque δεινότης est in repetitione nominis ejus, quae gravi admonitioni viam munit. *Anni fugaces labuntur* docte et copia poetica pro, fugiunt, labuntur, praetereunt: aucta tamen hac cumulatione celeritatis notione. Nam et *labi* de veloci cursu dicitur. Ovid. A. A. III. 65. *cito pede labitur aetas*. Met. XV. 179. *assiduo labuntur tempora motu*, et sic infinitis paene locis. Utrumque conjunxit Ovid. Fast. VI. 772. *Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis, et fugiunt, freno non remorante, dies*, notissimo loco. Mirae tamen sunt argutiae quorundam h. l., dum per *fugax* continuum ac celerem, τῷ *labi* vero insensibilem temporis decursum innuunt. — 2. nec a Diis precibus aut sacrificiis impetrare licet, ut tardius senescamus, ut vitam protrahamus. Docte haec a poeta adornata, vivideque expressa sententia. *Pietatem* in genere volunt esse, Virtutem, animi probitatem; in quam quidem sententiam satis apposite Ovid. Amor. III 9. 37. *Vive pius; moriere pius, cole sacra; colentem Mors gravis a templis in cava busta trahet.* et Stat. Silv. V. 1. 154 *Quid probitas, quid casta fides, quid numina prosunt culta deum? furvae miseram circum undique leti vallavere plagae.* Sed constituenda h. l. ejus notio e v. 5. sqq. Sunt adeo preces, sacrificia, quae Diis fiunt, pro avertenda aliqua re molesta, sacra averrunca. Haec neutiquam *moram adferent*, injicient, morabuntur, retardabunt *rugas, Senectam et Mortem*, ut tardius istae ad te accedant, non efficiant, ut vitae tuae vel minima fiat annorum accessio. Senectus ad nos accedere (*γῆρας ἐπερχόμενον*, Solon. XIII. 10. Anal. Br. I. 70.) nobis adstare (Homer H. in Ven. 245. *γῆρας — τὸ γ' ἔπειτα παρίσταται ἀϊθρόποισι*) dicitur; sed suavior est imago Senectae *it-*

stantis, a tergo prementis (Senec. Praef. ad Quaest. Nat. I, I.) quae adeo *non intellecta obrepit* (Juven. IX. 129.) nos opprimit, expressa e Mimnermi IV. 4. (Anal. Br. I. 61.) ὀλιγον ῥ' ἴον γίνεται ὥσπερ ὄναρ ἤβη τιμήσσοι· τὸ δ' ἀργαλέον ἔ' ἀμορφον γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτίχ' ὑπερκρέμαται. — *indomitae, θανάτω ἀητήτων* (Crinag. XXV. 8. Anal. Br. II. 147.) cui resisti nequit, qui in homines imperium exercet. Eadem de causa Ἄϊδης dictus ἀμείλιχος ἢ δ' ἀδάμαστος Hom. II. 1. 158.

v. 5. *Non hoc efficies, nequiquam retardabis mortem, etiam trecenis tauris, tribus hecatombis places sacrum facias Plutoni, quotquot eunt dies, singulis diebus si vel amplissima quotidie Plutoni adpareas sacra. Placare fere accipiunt pro, placare conari, exorare velle, tentare; quod uti non plane improbem, ita magis Horatianum duxerim, pro generali: sacrificare, positum censere. Ita vero est I. 36. 2. III. 23. 3. et saepius apud Nostrum, ut alios taceam. — illacrimabilem ἀδάκρυτον, ἀτεγκτον, immisericordem, durum, inexorabilem, apposito epitheto. Ad sententiam loci facit Aeschyl. fr. Niob. p. 642. Stanl. μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δάραν ἐρεῖ· οὐτ' ἂν τι θύων, οὐτ' ἐπισπένδων ναοῖς. Οὐ βωμὸς ἐστίν, οὐδὲ παύεται· μένου δὲ Πειθῶ δαιμόνων ἀποστατεῖ, quod traduxit Aristoph. Ran. 1439. Spectat etiam huc Solonis ep. XIII. 9, 10. (Anal. Br. I. 70.) Οὐδ' ἂν ἄποινα διδούς θάνατον φύγοι, οὐδὲ βαρείας νόσους, οὐδὲ κακὸν γῆρας ἐπερχόμενον: unde enati vv. qui in Theognideis leguntur: 1139. seqq. ed. Brunck. — *eunt*, procedunt, illucescunt *dies*, de praesenti temporis momento. Sic *anni euntes*, quos ipsos vivimus, Epp. II. 2. 55. In utroque loco erratum ab Intpp. — 6. Quandoquidem mori fatale est, moriendi conditio omnibus proposita est. Connexa haec cum superioribus sententia, eademque conversa atque exornata, vere Pindarica ratione. Vulgaris enuntiatio erat, cum vel ii, qui virium immenso robore excellerent, morti succubuerint; tu ne exspectes, te immunem ab ea fore. Eadem quidem argumentatio I. 28. 7. sed aliis exemplis, quae loquentis personae magis convenirent, ibi firmata. H. I. fortissimorum virorum exemplo commune moriendi fatum edocet, quod v. 4. vim invictam morti tribuisset. Homer. II. σ. 117. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἑρακλῆος φύγε Κῆρα. *Geryon* Chrysaoris et Callirhoes f. vasti corporis vastarumque monstrum virum, tribus coruibus ideo ab antiquitate instructum. Fabulam ejus eru-*

ere conatus est Jacobs in Bibliotheca philologica et antiquaria P. X. p. 48. Hinc *ter amplus*, τρισάυχτος (Eurip. Herc. sur. 423.) *tripectora tergemini vis Geryonai* Lucret. V. 28. *Minstrum Geryonos immune tricorporis* Sil. XIII. 201. *triformis* Senec. Herc. sur. 232. *Bicorpor* autem dictus Attio in Trachin. apud Scrv. Coll. Trag. p. 148. *Tityus*, γηγενής, *raptor Dianae* (IV. 6. 2.) ab Apolline ideo sagittis confossus; Nota fabula. Originem ejus sollerter indagavit Heyn. in lib. Antiquar. Aufsätz. T. I. p. 56. Utrumque Pluto *compescit*, inclusum tenet *unda Stygis*; quatenus fluvii inferi Tartarum ambiunt. Notus Virgiliti locus Ge. IV. 478. *Quos circum limus niger et deformis arundo Cocytī tardaue palus inamabilis unda alligat, et novies Styx interfusa coercet*. Idem orationis color. II. 18. 38. — *tristi* vel e natura fluvii, ut *palus inamabilis* Virg. l. l. *inamoenus Cocytos* Stat. Theb. l. 89. vel quia ad Infernum pertinet. — *scilicet* quippe quae omnibus est *enaviganda*, trajicienda, omnibus adeunda est regio infera, omnes morti sumus obnoxii. Hinc Charontis cymbam Aeschyl. Sept. adv. Theb. 862. *Θερσίδα κάρδορον* et *λίμνην Inferorum κάρκορον* vocat Sophocl. El. 137. — 10. *Quicumque terrae munere*, muneribus, quae illa ad vitam sustentendam profert, (unde *φέρέσβιος*, *φυσίζοος* passim terra dicta) *vescitur*, iis alimur, quicumque in terra vivimus; Homericam loquendi simplicitate, *οί ἀρκίης καρπὸν ἔδρασι* II. ζ. 14. et alibi. *Εὐρύοδον ὄσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονὸς*, Simonides apud Plat. T. I. p. 345. Eandem sententiam eodem orationis colore expressit Phanocles, c. II. (Anal. Br. I. 415.) *Ἀλλὰ τὸ Μοιράων νῆμ' ἄλυτον, οὐδὲ τιν' εἶσιν ἐκφυγέειν, ὅπως οἱ γῆν ἐπιφερβόμεθα*. — *sivi reges*, divites, potentes, sive *inopes coloni*, pauperes *erimus*, h. nullo discrimine. Eadem distributione utitur I. 4. 19. II. 18. 32. et alibi.

v. 13. Vana adeo est omnis hominum vitae validitudinisque tuendae cura ac sollicitudo, cum mors certissima nobis impendeat. Docte hanc sententiam specialibus ideis declaratam dedit poeta. *Frustra carebimus*, abstinebimus, vitabimus *Martem*, belli pericula. *Mars cruentus*, αἷματι φοινικόεις, (Hesiod. Scut. 194.) αἱματόεις, φ'νοῖς κεπαλαγμένος αἰσι (Orph. H. 64. 3.) cruore adpersus, dum pugnas obit; nota imagine. cf. Stat. Theb. VII. 69. — 14. Frustra mare procellis infestum fugiemus, a navigatione, naufragii metu, abstinebimus. Pro mari procelloso cum dilectu sunt *fluctus Hadriae*, maris Hadriatici, *fructi* ad

scopulos adlisi, et inde relabentes; unde *raucum* illud murmur. Virg. Aen. X. 292. *Quo vada non spirant, nec fracta remurmurat unda.* cf. I. 11. 5. — 15. 16. Frustra cavemus, ne corpus morbo tentetur, istoque opprimatur. Pro morbis universe, ponuntur specialim, *quos anni adportant* (Lucret. V. 221.) *tempora*, et quidem Auctumnales; hoc enim anni tempus febrium, aliorumque morborum proventu feracissimum. Bion. VII. οὐδὲ ἐθελῶ φθινέωρον, ἐπεὶ νόσον αἴρια τίχτει. Noster Serm. II. 6. 19. *Auctumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae. Letifer* inde dictus Juven. IV. 56. Cujus rei causa quum in coeli intemperie, aërisque humiditate quaerenda sit, docte poeta eam designat per *Austrum* pluvias cientem, sicque *nocentem* noxium, infestum *corporibus*, corpus morbe adfligentem. Sic *pluvios ventos* pro morborum causis posuit I. 17. 4. Possunt vero verba ita quoque jungi: *frustra corporibus metuemus A. nec.* quae exquisitior ratio videtur.

v. 17—20. Mortem enim nequaquam effugiemus; descendendum aliquando ad loca infera. Designat ea poeta per *Cocytum*, regionis inferae fluvium; tum per *Danaides*, et *Sisyphum*. Atque hos quidem, in *scelerata sede* s. Tartaro a poetis collocatos, memorat, totamque regionem inferam intelligi vult, tanquam poeta. Tum, si argutari velis, proprie poetam locutum dicas; quandoquidem umbris Infernum intransibus, Tartarus statim objicitur; adeoque et haec loca *visenda*. De forma loquendi *videre* Tartarum, loca infera v. ad II. 13. 21. *Acheronta*, ut hic *Cocytum*, *videre* Sil. II. 367. — *ater*, quippe inferni fluvius; ut saepissime. *flumine languido errans*, lente fluens, tardis flexibus labens. Senec. Herc. fur. 686. *Palus inertis foeda Cocytus aet* Id. ejusd. trag. v. 554. *Stat nigro pelagus gurgite languidum*. Causam a coeno, quo oppletus iste fluvius, (Virg. Ge. IV. 478.) fere repetunt; sed omnino languor, torpor, inertia rebus inferis tribuitur, hocque dignius poeta videtur. *Errans*, eleganter de fluvio flexuoso, Tartarum ambiente. Virg. Aen. VI. 132. *Cocytusque sinu labens circumvenit atro.* — *Danai genus, γένος*, filiae — 19. *infame*, diffamatum scelerum portentis, adeoque detestabile, scelestum, sponsis necatis. Fabula fusius exposita III. 11. 23. *Infamem* Thesei domum similiter vocat Senec. Hippol. 142. — *Sisyphus Aeolides*, Aeoli f. ὁ κέρδιστος γένος ἀνδρῶν (Hom. II. ζ. 153.) apud inferos molem saxeam con-

tinuo provolvere jussus. Loc. class. apud Hom. Od. λ. 592—99. Cujus supplicii variae adferuntur causae. Vide quos laudat Heyn. ad Apollod. I. 9. 3. p. 143. — *Damnatus* poenae *longi laboris*, *aerumnae*, saxi aeternum volvendi. Homer. l. l. κατὰ δ' ἰδρὸς ἔρρεν ἐκ μελέων, κοινὴ δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει. Senec. Hippol. 1230. *degravet fessas manus saxum, seni perennis Aeolio labor.*

v. 21. sqq. Eadem fere sententia, aliis tantum coloribus adumbrata: Omnibus iis, quae in hac vita jucunda fuere, aliquando carendum; omnia tibi erant relinquenda; qua et mollissimos sensus in Postumo excitaret, sicque altius animo ejus, quod de vita, dum liceret, fruenda subjuncturus esset, infixum illi praeceptum sperare posset. Docte vero enumerat, quibus vita beata ac jucunda censetur. Cf. omnino II. 3. 17. sqq. — *tellus*, terrae tractus, quem possides, adeoque agri, latifundia. — *domus*, quam forte magnifice exstructam splendideque exornatam possidebat Postumus, cujus adeo desiderio facile moveretur. — *placens* moribus, ingenio, forma; a cujus consortio adeo aegre divelleris. — 22. Linquenda amoena arboreta, quibus maximopere delectaris. Suavitas accedit sententiae e variata oratione; tum miram ἐνάργειαν habet *harum, quas colis arb.* De Romanorum luxu atque insania in conserendis viridariis cum in impluvio (de quo v. ad III. 10. 9.) tum in ipsorum fundis ostensa v. Carm. seq. et ad III. 10. 5. Nulla te, *brevem* istarum *dominum*, qui ne diu quidem istas possidebis, his deliciis tuis frui poteris, in discessu ex hac vita *sequetur*, comitabitur *praeter cupressum*, quatenus ista ad tumulum apud Romanos poni solebat; res notissima. Hinc *invisa*, quatenus omnia, quae mortuo impendebantur, jam ad res inferas spectabant, uti *ignes rogi nigri* IV. 12. 26. et alia. Hinc *cupressus atra* Virg. Aen. III. 64. Res autem inferae poëtis *invisae* obvia ratione appellatae. v. I. 34. 10. — *dominus brevis*, cujus dominium breve est, non diu durat; docte. Sic *brevis hora* Lucret. IV. 179. *brevis rosa* II. 3. 13. *breve lilium* I. 36. 16. Miror Wernsdorfium, virum exquisite doctum, *brevem dominum* in Not. ad Poet. Min. III. 213. explicantem, in cineres et ossa redactum, mortuum et sepultum; uti alias dicatur *brevis tumulus*, *parva favilla* et sim. Sed in his paulo diversa est ratio, et Propertii I. 1. 82. *breve nomen* de epigraphe sepulchrali intelligendum. Observa autem exquisitam verborum invicem sibi respondentium *dominum sequetur*, collocationem.

v. 25—28. Vix poterat fortius animum Postumi impellere, et ad sectandas vitae voluptates excitare poeta, quam heredis in profundendis consumendisque iis, quibus ipse genium suum defraudasset, unice curiosi occupatique imagine animo ejus repraesentata. Simillime Serm. II. 3. 122. *filius aut etiam haec liber- tus ut ebibat heres, Diis inimice senex custodis?* Cf. omnino II. 3. 20. et IV. 7. 10. — *Heres dignior*, qui dignior est, qui ista possideat, ad quem deferantur, quod iis fruiturus est; in- est adeo gravis objurgatio parsimoniae ejus. — *absumet Caecuba serv. cent. cl.* epotabit cados vini Caecubi, tam diligenter a te servatos. — 26. sqq. Adjecta haec egregie ad profusissimam he- redis luxuriam ulterius declarandam. *Mero tinget pavimento*, large effundet merum in triclinii solum, ut *natent pavimenta*, uti Cic. Phil. II. 41. in simili descriptione; aucta verbi vi, ut IV. 12. 22. et alibi. Ad libationem quo minus h. l. referas cum qui- busdam, (etiam Toup. ep. cr. p. 111. laudato hanc in rem Ionis. c. II. 3. (Anal. Br. I. 161.) *ὁ δὲ Χρύσης οἶνον ἔχων χειροῖν νιζέτω σὺς ἔδαφος*: cui adde sis Empedoclis fr. apud Athem. XII. 1. p. 510. *ξανθῶν τε σπονδᾶς μελιτῶν ῥίπτοντες ἐς ἔδα*) vetat omnino to- tius loci ratio, quae unice de profusione cogitari jubet. *Merum potius*, praestantius, generosius *coenis pontificum*, quam quod bibitur in c. p. doctiore forma, poetis admodum frequentata. Jam coenas Pontificum, utpote epulas religiosas, opiparas pollucibi- lesque fuisse patet vel e Macrobo. II. 9. adeo, ut in proverbium abierint. Martial. XII. 48. 12. *Non Albana mihi sit commissatio tanti, Nec Capitolinae, Pontificumque dapes.* — *superbum*, magnificum, opere tessellato expolitur. Notus satis veterum in pavimentis e pretiosissima materia, ebore et marmore, maxime Numidico artificiosissime struendis luxus. Praeclare vero poeta hoc unico epitheto heredem omnis generis luxuriae indulgentem designat.

ARGUMENTUM. XV.

Invehitur hoc carmine Horatius in profusissimam privatorum hominum, aedificiis splendidis, villarumque insanis structuris, tum hortis, piscinis ac vivariis, solius amoenitatis et voluptatis gratia immensos sumtus impendentium luxuriam, laudatque e contrario priscam veterum Romanorum frugalitatem, severamque continentiam, qui modicis privatis opibus contenti omnia sua in publicam utilitatem ac dignitatem contulerint. Totum igitur carmen duabus quasi tabulis contrariis juxta se positis constat, quarum una luxuriam ejus aetatis, altera priscam simplicitatem exprimit, quarum colores tanta arte inter se opponuntur, ut continua antitheta exeant, quae non possint non summa enargia legentis animum percellere.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. *seqq.* Initio statim carminis erumpit liberrima poetae indignatio per sententias breves, nulloque nexu adpositas prodita. Satis habet luxuriae istius temporis adnumerare genera. Tum, stomachantem poetam mirifice decent cum aucta in majus omnia, tum quod pestem illam latius grassaturam, totiusque Italiae faciem sic luctuosissimam fore certo auguratur. *Jam*, procedente sic luxuria fieri non potest, quin brevi agri arationi defuturi sint propter immanem hominum in aedificiis exstruendis insaniam. Pro hoc docta brevitate poeta: *regiae moles*, aedificia regali luxu educta, sumtuosa, splendida (ut *regum turres* I. 4. 14.) *pauca* admodum *jugera aratro*, arationi, *relinquent*, omnes fere Italiae agros occupabunt amplitudine sua. *Moles* fere de sub-

structionibus villarum accipiunt; quod etsi loquendi usus ferat (cf. III. 1. 34. Etiam Cic. pro Mil. 31. vocat *substructionum insanas moles* et inde Petron. de Mut. R. R. 91.) exquisitius tamen, et (propter adj. *regiae*) si quid judico, verius de aedificiis amplis, alteque exstructis in genere intelligas. Ita turrim Maecenatianam *molem propinquam nubibus* adpellat Horatius III. 29. 10. et *moliri* h. alte educere *atrium* III. 1. 46. ut alios taceam. Villas autem intelligendas esse h. l., quarum immensae structurae urbium speciem (Sallust. de B. Cat. 12.) referrent, quae adeo fundum (uti Cato de R. R. III. 1. ait) quaererent, facile perspicitur. Plin. Epp. II. 17. *Litus ornant nunc continua nunc intermissa tecta villarum, quae praestant multarum urbium faciem.* — 2. Alterum luxus genus, quod villis exornandis gulaeque inserviret, piscinae; quae vel injectis mari molibus, si villa litori praetenderetur, (de quibus v. ad III. 1. 33.) vel mari in terras recepto ac vel per montes suffossos ducto in continenti in hunc finem adornabantur, ut exquisitorum marinorum piscium quovis tempore suppeteret copia, *utque tempestatum* (ut Seneca ep. XC. ait) *pericula non adiret gula.* Vid. Tibull. II. 3. 45. Varro R. R. III. 17. Colam. VIII. 16. Senec. ep. 89. De utrisque agit Petronii locus de Mut. Reip. 88. *Expelluntur aquae saxis, mare nascitur arvis.* Qua maris adpellatione amplitudo simul ipsarum notatur. *Navigabilium piscinarum freta* eadem de causa vocat Senec. Controv. V. 5. et *stagna* Noster h. l. Quorum quo magis in sensus caderet magnitudo, ampliora ea ipso lacu Lucrino fore auguratur poeta. Erat is prope Bajas, juxta lacum Avernum, e quibus invicem conjunctis, immissoque mari per aggerem, qui illud a Lucrino lacu excludebat, portus factus ab Augusto, inde Iulius dictus. Strabo V. p. 374. Dio Cass. XLVIII. 50. Suet. Aug. 16. Virg. Ge. II. 161. et ibi Heyn. Cum dilectus h. l. ad partes vocatus cum propter latitudinem, tum quod piscosus esset, maxime vero ostreis abundaret (τῶν ὀστράκων θήραν ἔχων ἀφθονωτάτην Strabo l. l. cf. V. 2. 49.) Jam haec stagna *visentur undique*, passim per totam Italiam cernere licebit, erunt *latius* magis *extenta*, latiora, ampliora Lucrino lacu. Ceterum haec cum antecedentibus haud inepte ita conjungas, ut *moles* interpretetis aggeres, claustra, quibus piscinae communirentur; ut posteriora adeo per epexegesin, more Horatio admodum familiaris, adjecta videri possint. Praeferam tamen priorem rationem

hactenus, quod enumeratio singularum villae partium, quae profusioris luxuriae speciem prae se ferunt, majorem ἐνέργειαν habet; plures vero a poeta adponi, docent vel seqq. — 4. *Platanus evincet*, cedere coget, loco suo demovebit, penitus expellet *ulmos*, h. platani ulmorum locum occupabunt; ubi ulmi steterant, ibi platani erunt. Jam cum ulmi, populi, ceteraeque arbores, ad quas vites ducerentur, ita vel in pedestri sermone dicerentur *maritari*, v. c. Colum. R. R. V. 6. v. ad V. 2. 10; docte poeta *coelibem* dixit, cui vitis non adhaeret, quae vitibus jungendis apta non est, propter densas ramorum umbras. Exquisite igitur hoc unico epitheto disertius declaratur illud: omnem hominum curam a vitibus ad platanos conserendas mox tractatum iri, platanos brevi agros vitibus consiros occupaturas esse. Alii cum vet. Schol. exponunt: *evincet* numero, plures erunt platani quam ulmi, minus poetica ratione; minore etiam cum vi. Tum et seqq. inmutatam penitus rerum faciem designant. Plataneta autem poeta omnino pro viridariis posuit, tum dilectu; quod ista maxime arbor Romanis, Genio suo litanibus, (*genialis* inde Ovid. Met. X. 95. dicta) in deliciis esset. cf. ad II. 11. 13. — 6. *omnis copia narium*, quae naribus inservit, parata est, multitudo rerum odorarum, h. l. flores omnis generis suaveolentes, cum virtute ita dicti, quod solus istorum fructus in odore est. Inest adeo suavis oppositio v. 8. — 7. *spargent*, diffundent in *olivitis odorem*, quam ornate, pro, occupabunt agros, qui olivis consiti fuerant; ubi oliveta fuerant, ibi erunt violaria, myrteta ac flores omnigeni. — 8. unde utilitates redundarent in priorem dominum; cum ex isto solo, quod nunc voluptatibus domini inservit, uberrimi olim fructus perciperentur; graviter hoc adjectum. Si verba curate expendas, vix dubites, obversatum fuisse hunc locum Quintil. Inst. Or. VIII. 3. *An ego fundum cultiorem putem, in quo mihi quis ostenderit lilia et violas. — quam ubi plena messis, aut graves fructu vites erunt? Sterilem platanum, tonsasque myrtos, quam maritam ulmum et uberes oleas praeoptaverim?* — 9. Ubique daphnones erunt, laureta conserentur, quae opacas et amoenas ambulationes praebeant. Suavis imago Romani, olipi pulveris et solis patientissimi, nunc luxu diffluentis, et in lauri umbra lascivientis. Praeclare ad eam declarandam adornata a poeta oratio. *Lauraea laurus spissa ramis*, spissis, densis ramis, πυκνὸφύλλος, fron-

dosa *excludit*, arcebit ipsa hac ramorum densitate solem, adeoque densam umbram efficiet. Auson. Mos. 15. *consertis per mutua vincula ramis — exclusum viridi caligine coelum*. Pro sole docte sunt *fervidi ictus*, *ἑρμὶ ἡλίου τοξεύματα*, (incert. apud Stob. in Floril. Grot. p. 393.) quatenus res fulgore aliquo collustratae *feriri, percuti*, splendor adeo, qui refulget, *ἀμαρύγματα*, teli instar emitti dicuntur. Frequentatae hinc loquendi formulae, *ἡλίου βολαί* (Eurip. Bacch. 458. Apoll. Rh. IV. 679.) *ictus, verbera solis* (Lucret. V. 486. 612.) *tela diei* (Lucret. passim) et aliae. vid. Lambin.

v. 10. *sqq.* Ac in hoc quidem quantum ab institutis majorum discessimus! alia sane exempla nobis majores nostri reliquere. Jam cujus ea vivendi est ratio, quam optimus quisque sequendam statuat, *is praescribit* quasi vitae recte instituendae rationem, tradit exemplo suo recte agendi *praecepta*. Tum idem, qui exemplo suo praeit, *auspex* h. dux et auctor rationis vivendi, agendi cet. dici potest. *Auspicia* adeo sunt exempla, pro norma habita, quae *praescribunt*, dant, suppeditant vitae regulas. Utrumque hoc, vide quam docte poeta conjunxerit! *Non ita praeser. ausp. R. et Catonis*, aliter prorsus Romuli et Catonis nos agere jubent exempla; aliter isti vixeré, quos sequi oportuerat, quorum vivendi ratio nobis pro norma esse debuerat. Atque haec simplicissima atque unice vera hujus loci videtur explicatio, quam etiam, quae perspicuitatis causa adjecta sunt, *veterumque norma*, confirmant. Alii *auspicia* esse volunt leges h. l., quod jus auspicioꝝ penes summum magistratum; a quo leges ferrentur, esset, vereque leges sumtuarias ad aedificandum pertinentes, a Romulo et Catone latas, quas tamen ignorat antiquitas, vano molimine ex h. l. extorquere conantur. Praeclare vero *Romulo* designat poeta *paupertatem istam Romanam* (Juven. IV. 246.) atque frugalitatem, qua resp. maxime aucta est, cum nondum *divitiae avaritiam et abundantes voluptates desiderium per luxum atque libidinem pereundi perdendique omnia invecissent*, Liv. praef. extr. *Catonem* autem majorem nominat, quod is labentem disciplinam veterem luxuque diffluentem civitatem morum atque censurae asperitate continere conabatur. Prodit haec ejus antiquae disciplinae severitas etiam corporis habitu, harbaque *intonsa*; unde *intonsus*. cf. I. 12. 41. — *veterum norma*, vivendi ratione, quae pro norma est, exemplo.

v. 13. Quorum *census*, divitiae, opes *privatae*, res familiaris cujusque *brevis*, angusta, exigua erat, *commune* contra, τὸ κοινόν, quod ad omnes pertineret, opes reip. *magnae*, immensae.

— 14. Domus privatae non magnifice exstructae erant, aut splendide exornatae. Posterius hoc docte ita extulit poeta: nulla domus privata porticibus instructa erat, laudata ea aedificiorum parte. Jam observa ornatum in singulis. Pro porticu privati hominis est *porticus metata* (passive) quae metata est, cujus dimensio facta est *privatis decempedis*, privatorum hominum decempedis, quae adeo a privatis hominibus exstructa est. Praeclare ita spatium porticus amplissimum, pluribus decempedis descriptum, a poeta declaratur. Alii hanc vim in v. *metari* quaerunt, quod illud de castris et campis proprie adhibeatur, laudantque in hanc rem Priscian. VIII. p. 792. Sed in usum hujus v. passivum tantum ex h. l. ostendit, et *metari* omnino est, metiri cujusvis moduli spatium. *Prope publici operis* cryptoporticum suam vocat Plin. epp. II. 17. quae magnitudine et magnificentia ad publicas port. proxime accederet. Porro pro simplici verbo, nulla p. metata, descripta *erat*, docte poeta, designato uno porticum genere: *excipiebat Arcton*, h. patebat versus Septentrionem, quae adeo clausa versus meridiem submoto solis calore Boreammitteret, sicque media aestate frigus jucundum praeberet. Erant vero etiam, quae meridiem exciperent, h. quae versus meridiem apertrae solem hiemis tempore tenerent; de quibus Juven. VII. 183. Ceterum idem exquisitus τὴν excipere usus est apud Lucan. II. 429. *Gallica rura videt, devexusque excipit Alpes*, de Luna oppido. Id. VI. 359. *Excipit adversos Zephyros et Iapyga Pindus*. Senec. ep. 55. *esse villom totius anni credo. Occurrit enim Favonio, et illum adeo excipit, ut Bajiis neget*. Male Lamb. laudat Serm. I. 4. 134. Male etiam alii Arcton pro Boreae aditum facere accipiunt; vere quidem ad sententiam loci, quam tamen rectius ita e verbis elicias, ut *excip. A.* simpliciter sit objacere Arcto, pertingere ad septentrionalem plagam, unde adeo Boreae liber est ad porticum accessus. — *opaca*, quae frigus inducit, gelida; docto translato a porticu ad Arcton epitheto. Cujus rationis poeticae parum memor Schol. Cruqu. ad hanc interpretationem delapsus est, nulla privatis domus erat, quae porticum haberet tantae latitudinis, ut posset sufficere umbram, solē vicino septentrionali plagae, tunc enim

parvissimae sunt umbrae, quae quam contorta sit, facile adparet. Alios autem, Arcton opacam privatis (tertio casu) jungentes, non moramur.

v. 17. *sqq.* Majores enim nostri privatim frugalitatis continentiaeque maxime rationem habebant; quae autem ad dignitatem ac majestatem imperii tuendam vim haberent, ea vero ut quam splendidissime adpararentur, sedulo curabant. Praeclare in hanc rem Cic. pro Flacc. 12. *Haec ratio ac magnitudo animi in majoribus nostris fuit, ut, cum in privatis rebus suisque sumptibus minimo contenti tenuissimo cultu viverent, in imperio atque in publica dignitate omnia ad gloriam splendoremque revocarent. Quaeritur enim in re domestica continentiae laus, in publica, dignitatis.* Idem pro Muraen. 36. *Odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit.* Generalem sententiam iterum speciali notione, e qua diversitas ista maxime intelligitur, declarat poeta. Aliter adornabantur aedes privatae, aliter publicae. Hae quidem quam sumtuosissime; illae quam minimo. *Leges non sinebant*, legibus cautum erat, ne quis *sperneret*, jubebant leges domibus exstruendis adhiberi *cespitem*, quo et culmen tecti pararetur (*tuguri congestum cespitem culmen* Virg. Ecl. I. 69.) et parietes inducerentur. — *fortuitum*, obvium, parabilem, vilem; oppos. materiae, quae magna cum difficultate atque impensa conquiritur. Petron. carm. min. IV. 8. (Wernsd. Poet. min. IV. 296.) *At paries circa pulea satiatvs inani fortuitoque luto.* Senec. ep. 90. *Philosophia haec, cum tanto habitantium periculo, imminetia tecta suspendit? Parum enim erat, fortuitis tegi, et sine arte et difficultate naturale sibi invenire aliquod receptaculum.* — *Ista nata sunt, jam nascente luxurie, in quadratum tigna decidere* cet. Exiguam autem casam, vile tugurium ita designari a poeta patet vel ex oppositione aedificiorum publicorum. *Cespitem* simpliciter illud vocat Rutil. Itin. I. 555. *Exiguus rerum rectores cespes habebat, et Cincinnatos jugera pauca dabant.* Talem casam describit Seneca ep. laud. *Furcae utrimque suspensae fulciebant casam: spissatis ramalibus, ac fronde congesta et in proclive disposita decursus imbribus quamvis magnis erat.* Errant adeo, qui post Cruquii Schol. simpliciter pro: in gramine recumbere, hocque simplicem ac sine ambitione vitam veterum Romanorum a poeta declaratum volunt. — 18. Eaedem contra jubebant *oppida publi-*

eo sumtu decorare, urbem aedificiis, publico sumtu factis, ex ornari, aedificia, quae publico sumtu fierent, opera publica, ita extrui, ut urbi decori, ornamento essent. Jam quam paullo obscurius generaliter enuntiaverat poeta sententiam, disertius, tanquam novam, more ipsi familiari, uno operum publicorum genere, quo pietatem simul antiquorum Romanorum erga deos ostenderet, declaratam subjicit: *et deorum templa decorare saxo*, extruere saxis, quo decor, splendor iis accederet, templa splendide educere. — *ново*, cujus usus minus frequens esset, quod privatis aedibus non adhiberetur. Nihil amplius. Alii de lapide quadrato, vel marmore cogitant, quod non necesse. Nam saxum novum simpliciter opponitur cespiti, qui vulgo aedificiis explendis inserviebat. Ceterum in eo haerendum non est, quod de talibus legibus, quae cespitem privatis aedificiis, saxa autem publicis adhiberi juberent, nihil constet; nam poeta specialibus notionibus elocutus est, quod generalius erat: privatam luxuriam antiquitus cum legibus tum maxime censoriis animadversionibus (sic v. c. Rufinum Fabricius censor Senatu movit, ob luxuriae notam, quod decem pondo libras argenti facti haberet, Gell. IV 8.) circumscriptam severeque coërcitam fuisse. Privatas aedes earumque triclinia templis aequata queritur Manil. V. 507. *Nunc jam luxuriae pars, et triclinia templis concertant*, Adde Lucan. X. 111.

ARGUMENTUM. XVI.

*Ne aptus partium nexus in hoc carmine,
quod verae sapientiae praecepta tradit, cum
Homio (Elem. crit. I. 37.) desideretur, sen-
tentiaram progressionem ita apud animum
nostrum informemus: Omnes quidem otium,
tam corporis quam animi tranquillitatem, vi-*

tam adeo curis molestiisque vacuam exoptant sed non veram viam, qua ad eam pervenitur, ingrediuntur. Honorum divitiarumque, quae eam efficere somniant, inexplebili cupiditate laborant, nec intelligunt, animum ita curis, corpus autem laboribus continuo fatigari, quibus tamen se levatos quam maxime cupiant. Imo vero tranquillitatis verae unice capax est animus sorte sua qualicunque contentus, in qua tanto lubentius adquiescit, quum recordetur, nullius hominis conditionem ab omni parte beatam esse posse, et huic bonum aliquod contingere, quo alteri carendum sit; eidemque contra negari, quod alteri obtigerit. Illustrat hoc poeta Tithoni et Achillis, tum etiam suo et Grosphi exemplo. Oratio hujus carminis numerosa ac docta; imagines vividae, sententiarumque in brevitate vis praecipua.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 8. Ordo sententiarum: Unusquisque *otium* h. vitam tranquillam curisque vacuam maximo studio expetit. Quam cum in divitiarum honorumque splendore publica hominum reponat persuasio, congerendis comparandisque istis omnes vel cum vitae periculo operam navant maximam. Enimvero haecce neququam praestant vitae tranquillitatem cet. Praeclare contentiones ac studia hominum, quibus se otium obtenturos sperant, specialibus picturis adumbravit poeta. Nauta s. mercator *prensus* deprehensus tempestate in medio, altissimo mari; pro hoc cum dilectu, in *Aegaeo*, utpote procellosissimo mari. Cf. III. 29. 63. — *patenti*, ubi latissime patet, alto, ubi nullum refugium est; auget periculi notionem. *Prendi* dicuntur nautae tempestate subito ingruente, satis nota ratione. Liv. XXI. 58. *tandem effuso imbre, eum eo magis accensa vis venti esset, ipso illo*, quo deprehensi erant, loco castra ponere necessarium visum est. Charis-

ton III, 2. Διονύσιος — κατείληπτο ὑπὸ χειμᾶνος: ut Virgilia aliorumque poetarum loca taceam. Cf. Burm. ad Phaedr. IV. 24. 20. Nostrum imitatus est Statius Theb. I. 370. *velut hiberno deprensus navita ponto, cui neque temo piger, neque amico sidere monstrat luna vias, medio coeli pelagique tumultu stat rationis inops.* — simul ac, ubi *nubes atra*, nubes atrae condidere, absconderunt, obdlexerunt *lunam* et *sidera* h. coelo nubibus obscurato. Posterius novo instruxit ornatu poeta. *Sidera fulgent*, adparent, in conspectu sunt, *certa nautis*, quae cursum certum faciunt nautis, ad quae nautae cursum dirigunt, quae duces sunt navigationis. Sic *Helice certa* Val. Fl. V. 71. Tibull. I. 9. 19. *Ducunt instabiles sidera certa rates*, ubi v. Broukh. Adjecta autem haec τῷ *prensus*, perspicuitatis causa; tum egregie totam imaginem augent et exornant.

v. 5. Alii militiam sectantur, ut, opulentiores inde facti, otio aliquando indulgere possint. Thraces et Parthos ad partes vocat, itaque adfectos ait poeta, nescio quam bene; cum istis populis plane insita ac nunquam intermissa tribuatur bellandi cupido, nulli nec parandarum opum nec otium nanciscendi excitata studio. At Romanis quaestuosa habebatur militia cum praemiis ejus, auctisque stipendiis, maxime bellis civilibus, tum praeda ex hoste facienda; unde adeo ipsis otiose vivere liceret. Sed voluit forte poeta nihil amplius quam, etiam gentes vel maxime inquietas aliquando otium exoptare; atque sic satis adposite Thraces ac Medi a poeta memorati videri possint. Enimvero cum statim subjiciat, otium illud minime opibus parari, illudque adeo de sola animi tranquillitate accipi debeat, vix recte in medium productos dixeris istos populos, quibus tantum otia sine armis, h. vita laborum ac molestiarum expers aliquando curae cordique sit. Dicendum igitur, poetam in constituenda otii notione parum accurate versatum esse, et in priori membro de vita secura periculisque vacua; in posteriore autem de sola animi tranquillitate cogitasse; quam utique diversarum notionum conjunctionem, transitionemque minus concinnam doctamque, jure improbandam duxeris. — *Thrace*, Θράκη, Thracia, quantumvis *furiosa*, *μυινομένη*, furens, effera bello, bellicosissima, etsi libenter bello Thraces detineantur, in armis vitam degant; tamen aliquando *otium*, vacationem a militia, quietem praeoptant. Pervulgata satis immanis Thracum bellandi cupiditas; unde Ἄρσι κέρτορον γένος

Thracas dixit Eurip. *Med.* 1090. *Mavortiam Thracen* Stat. Ach. I. 201. — 6. *Medi*, Parthi *pharetra devori*, incincti, pharetram gestantes, sagittiferi; h. l. cum vi, qui semper in armis sunt, quos maxime bellum delectatur; propter crebras ipsorum in fines Romanorum incurstones ac bella et cum his et cum finitimis gesta. — 7. Enimvero illud nullis opibus redimas, obtineas. Docte haec connexa cum antecedentibus, *non venale, οὐκ ἄνητόν* (similis loquendi ratio in Epict. XII. 2. *τοσοῦτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσοῦτου ἀταραξία*) parari nequit *gemmis, purpura, auro*, rebus pretiosissimis, maxima opum affluentia animi tranquillitatem praestare nequit. *Purpuram* adeo pro divitiarum parte (v. ad II. 18. 8.) h. l. accipiendam suadere ipsa hujus v. videtur collocatio; ob seqq. tamen, *gazae* et *consularis lictor* parere inducor, ut magistratus majores, tum omnino maximas dignitates, imperia (I. 35. 12.) hoc vocabulo a poeta innui existimem. Esset adeo: neque divitiis, neque honoribus animi tibi compares tranquillitatem. Ad sententiam plane facit fragm. Ter. Varronis (in Anthol. Lat. Burm. I. p. 512.) *Non sit thesauris non auro pectus solutum. Non animis demunt curas ac relligiones Persarum montes, non atria diviti' Crassi.*

v. 9 — 12, Docta inversione amplificatur anteced. vv. sententia, divitiis atque honoribus animi curas non cedere, pelli; imo iis augeri. Pro magnis opibus sunt *gazae*, ut I. 29. 2. et pro honoribus universis magistratus Romanus, consulatus. Jam pro vulgari: consulem dignitate sua neutiquam curis liberari, exsolvi, exquisitissimo ornatu ab insigni hujus magistratus desumpto poeta: *lictor consularis*, qui praecedens viam consuli munit, summovendo populo, neutiquam *summovet*, summovere, arcere a consule valet *tumultus mentis*, animi aegritudinem, curas *miseras* quae eum in tanto splendore misere adfligunt, angunt, exruciant. Praeclara imago hominis externa specie fortunatissimi, vere autem, ob internas animi curas, infelicissimi. Jam observa verborum delectum. *Submovere* propr. vocabulum de lictore turbam populi dimovente, viamque consuli aperiante. Adposite, etiam ad sententiam, Senec. ep. 94. *Non est, quod tibi tranquillitatis tuae fastidium faciat ille, sub illis fascibus, purpura cultus: non est, quod feliciorum eum iudices, cui submovetur, quam quem lictor semita dejecit. Tumultus*, leatissimum h. l. vocabulum; nam et de turba hominum, forum ac vias obsidente, a li-

ctore adeo submovenda in usu est, et animus tumultuari dicitur, graviore aliquo adfectu commotus, perturbatus, seu ut vulgarior fert loquendi forma, curae tumultuantur (Θορυβεῦσαι μελεδῶναι Theocr. XXI. 5.) in pectore. Naevius apud Nonium et inde in Scriv. Collect. vet. trag. p. 45. *magni metus tumultus pectora possidet*. Ita *mentis tumultus* Lucan. VII. 183. et ejusd. libri v. 779. *animi tumultus* et *privatos tumultus*, adfectus animi, ex oppos. *turbæ populi*, dixit Vestr. Spurinna II. 7. (Wernsd. Poet. min. III. 362.) Adde Claudian. in Ruf. 1. 20. Alia exempla supeditat docta Ruhnkenii nota ad Vellei. II. 79. Notionem rei optime explicat Seneca ep. 56. *Dum intus nihil tumultus sit, dum inter se non rixentur cupiditas et timor, dum avaritia luxuriaque non dissideant, nec altera alteram vexet. Nam quid prodest totius regionis silentium, si adfectus fremunt?* Snavissima adeo imagine *Tumultus* et *Curæ* cogitandæ tanquam turba, quæ animum circumstrepit, obsidet, impedit (v. æ I. 22. 11.) ne fascium quidem terrore discutienda. — *Curæ alatae* et alibi occurrunt; v. c. in Theognideis v. 707-8. Φροντιδες ἀνθρώπων ἔλαχον πτερὰ πικρὰ ἔχουσαι, μερόμεναι ψυχῆς εἵνεκα καὶ βίου τευ. Jam pro vulgari, opulentiores curis maxime excruciaci, vividior erat imago: Curæ commorantur in beatiorum palatiis, insident aedes splendidas, et pro hoc, exquisitiore ornatu et pictura, volant circa *tecta* triclinii *laqueata*, adeoque capiti hominis opulenti, in triclinio suo in luxum atque epulas perditæ effusi, imminet, instant; in exquisitissimo convivii adparatu dives curis dstringitur, maceratur. *Tecta* h. l. esse cubiculorum, maxime tricliniorum, vel ex adj. *laqueata* intelligitur. Ita et Lucan. X. 112. *laqueataque tecta ferebant divitias, crassumque trabes absconderat aurum*. Triclinia enim quam sumtuosissime, maxime lacunari exornata erant. Jam *laquear*, s. lacunar erat tectum contignatione quadrata, cujus interstitia vel auro inducta, vel opere sectili, vel picturis exornata erant. Senec. ep. 90. *Non tecta coenationi parabantur: nec in hunc usum pinus aut abies deferebatur longo vehiculorum ordine, vicis intrementibus*. (plane ut Tib. II, 3. 43. *urbique tumultus portatur validis mille columna jugis*) *ut ex illa lacunaria auro graviu penderent*. Ad sententiam III. 1. extr.

v. 13 — 16. Is demum *bene* beate ac tranquille vitam degit, qui sorte sua, etsi mediocri vel adeo tenui contentus est, quem

nulla augendae rei cupiditas vexat. *Parvum* de re mediocri, fortuna tenui, u. saepe alibi, v. c. Lucret. V. 1117. *Divitiae grandes homini sunt, vivere parce aequo animo; neque enim est unquam penuria parvi*: adposite etiam ad sententiam poetae. Nostrium expressit Claudian. in Ruf. I. 215. *Vivitur exiguo melius*, cf. Serm. II. 2. 1. Junge autem: *vivitur bene illi, is bene vivit, cui pat.* cet. Pessime alii: *vivitur parvo* (tertio casu) *cui* cet. Jam illud *parvum* docte speciali, poetisque frequentata paupertatis notione declaratum subicitur a poeta. Utrumque autem, et adparatum s. supellectilem curtam, et victum tenuem designat per *salinum* et *mensam tenuem*, tenui, vili cibo instructam, s. vili materia compactam; tum contentum ejus atque ab omni luxu alienum animum per *sal. paternum*, (cf. V. 2. 3.); denique, ut paupertatem ejus, non sordidam illam, atque omnium rerum egenam, sed mundam referret, *salinum* ipsi *splendere* ait in mensa tenui. Noster Serm. I. 3. 13. *Sit mihi mensa tripes, et concha salis puri* cet. Leonid. Alex. XXX. 3. (Anal. Br. II. 196.) Ἀντίρκτης ὁ πρῆσβυς ἔχειν ἄλλα καὶ δύο κρήμνα. Pers. III. 25. *rure paterno est tibi far modicum, purum et sine labe salinum.* — 15. 16. *Nec* et cui non *Timor* cet. qui nec metu turbatur, ne bonis exuatur, nec augendarum rerum cupiditate insatiabili tenetur; quae duo divitis avari animum misere torquent. Pro hoc suavi imagine: *Timor* et *Cupido* ipsi non *auferunt*, intercipiunt, turbant *somnos leves*, somno leni ac placido perfruitur, animo ejus nulla sollicitudine perturbato. Cf. III. 1. 21. Senec. Herc. Oet. 644. *Cespes Tyrio mollior ostro solet impavidos ducere somnos: aurea rumpunt tecta quietem, vigilesque trahit purpura noctes.* Spectat etiam huc fragm. Menandri in Stob. Floril. Grot. d. 391. (in Brankii Gnom. p. 193.) ὅμιν ἐγὼ τοὺς βλουσίους — οὐ στένειν τὰς νύκτας, οὐδὲ στρεφουμένους ἄνω κάτω οἴμοι λέγειν ἡδὺν δὲ καὶ πρῶτον τινα ὕπνον καθεύδειν, ἀλλὰ τῶν παρχῶν τινα. νυκτὶ δὲ καὶ τοὺς μακαρίους cet. — *sordidus*, qui animum *sordidum*, avarum arguit. *Sordes* enim animo tribuuntur, avaritiae labe coinquinato.

v. 17. Aereae plane sententiae, brevitate maxime animum admodum ferientes! *Quid, διὰ τί* cur *fortes*, tanto cum nisu, tantopere *jaculamur*, adpetimus *multa*, cur magnis consiliis tanta cum intentione imminemus, cur cogitationes nostras, augendarumque opum studium longe ultra vitae nostrae terminum

extendimus, quasi aeternam victuri simus, *brevi aeo*, cum tamen brevissima nostra vita sit, in tam brevi, exiguo vitae spatio. *Jaculari* plane ut gr. τοξεύειν v. c. Eurip. Hec. 603. καὶ ταῦτα μὲν γε νοῦς ἐτοξεύσεν μάτην. Idem in Suppl. 745. ὃ κενοὶ βροτῶν, οὐ τόξον ἐκτείνοντες οὐσ καίρου πέλα. Sic τόξον μερίμνης dixit incertus poeta apud Plutarch, de audiend. poet. c. XI. et inde in Excerpt. Grot. p. 925. Adde Lucian, Nigrin. §: 36. (T. I. p. 77, (et Hermot. §. 28. p. 768. Similiter Epictet. c. XV. μὴ ἐπιβαλλε πρὶν τὴν ἔρξιν, ubi v. Heyn. — 18. Nexus sententiarum: Cur tantopere aestuamus curisque atque aegritudine nosmet adfligimus, quam frustra longinquis peregrinationibus susceptis dispellere conamur, quam animum ita adfectam ubique nobiscum circumferamus. Animi vitia, cupiditates, quae te patria expellunt circumaguntque, extirpandae sunt; has ubi compescueris, ubique gentium, animi ad σωφροσύνην composito habitu, beate ac tranquille vives. Ad rem ac verba Seneca Ep. 28. *Admiraris, quod peregrinatione tam longa et tot locorum varietatibus non discussisti tristitiam gravitatemque mentis. — Quaeris, quare te ista fuga non adjuvet? tecum fugis.* Idem ep. 104. *Quid prodest, mare trajicere, et urbes mutare? si vis ista, quibus urgeris, effugere, non alibi sis oportet, sed alius.* et mox: *Nullam tibi opem feret iste discursus: peregrinarius enim cum adfectibus tuis, et mala te tua sequuntur. Terrae calentes, calefactae, illustratae alio sole, sub alio coeli cardine sitae adeoque remotae, dissitae.* Scilicet ex antiqui sermonis simplicitate, quae cuique regioni coelum suum, adeoque et solem sidera sua adsignat, ducta haec loquendi forma. Sic *Italum coelum* II. 7. 4. Sic *Sarmatae, vagi antea, sub uno coelo a Domitiano vivere jussi* apud Stat. Silv. IV. 7. 51. *Mutato evadere coelo* Sil. X. 420. Hinc *mutare diem*, h. aliud subire coelum, ubi dies aliter se habent (uti optime Grotius (Lucan. VIII. 217. et alii *Soles* Idem I. IX. 872. *patriae non arva requiro, Europamque, alios soles, Asiamque calentem.* aam Virg. Ge. II. 512. *alio patriam quaerunt sub sole jacentem.* Jam *mutamus terras longinquas* exquisita inversione doctaque brevitate dictum videri potest pro vulgari: *mutamus terras nostras terris longe dissitis, remotis, h. adimus terras alias* Cf. ad I. 17. 2. Simplicius tamen et, si quid iudico, magis ἐναργέστερον videtur, *mutare terras* accipere pro, *aliam ex alia adire terram, ἄλλοτε ἄλλην γῆν ἀμείβειν* (Lucian. de Gymn. 18. T. II. p. 897.)

terras remotissimas pererrare, animi inquieti aestu continuo circumagente. Sic *urbes mutare* in Senecae l. l. Lucret. IV. 460. *coelum mare flumina, montes mutare et campos pedibus transire videmur*: et magis adposite III. 1070. Si nossent homines aegritudinis causas, *haud ita vitam agerent — quaerere semper commutare locum, quasi onus deponere possit animus.* — *Patriae quis* cet. Enimvero is, qui patriam fugit, relinquit, alias aditurus regiones, num *se quoque fugit?* h. is animi sui aegritudinem ubique circumfert, curae cum isto peregrinantur. Seneca de Tranquill. 2. *Aliud ex alio iter suscipitur, et spectacula spectaculis mutantur, ut ait Lucretius: Hoc se quisque modo semper fugit. Sed quid prodest, si non effugit? sequitur se ipse et urget gravissimus comes.* Lucretii locus est III. 1081. sqq. *Exsul patriae* docte et plenius (ut *dux militiae* II. 7. 2.) pro simpl. *exsul*, et hoc pro, qui patria excedit, longinquam peregrinationem suscepturus. Longam enim absentiam innuit hac voce poeta. *Exsulem hiemis* eadem virtute ciconiam dixit Petron. fragm. V. Praeclare autem servavit Horatius orationis colorem, ab exsilio petitum, v. *fugere*, quod itidem, ut gr. *φύγην* de exsilio poetis in usu est. Virg. Ecl. I. 1. 4. *Nos patriam fugimus*, et saepius alibi.

v. 21 — 24. Amplificatur jam, specialibusque picturis egregie repraesentatur proximorum vv. sententia. Hominem animo aegrum itinera, terra marive animi recreandi causa suscepta, non levant ejus aegritudinem neutiquam minuunt aut tollunt. Pro hoc vividissima imagine poeta: Cura, tanquam persona, ei, peregre ituro, adhaeret, ad latus ipsi est, eum comitatur, una adeo cum eo, mare trajecturo, *naves scandit*, navem conscendit. Jam quaevis adfectio *πάθος*, vitium animi est, h. morbus; illa enim animus consumitur, exeditur. Hinc animus, ita adfectus, vitiosus, et ipsae adfectiones, quae animum vitiosum reddunt, conficiunt, ut amor, aegritudo, cupiditates cet. docte *vitiosae* dicuntur. Sic *vitiosa libido* Nostro est Epp. I. 1. 85. et h. l. *Cura vitiosa*. Nescio tamen, an satis cominode h. l. ita dicta sit; abducimur enim sic a persona ad rem significatam. — *aeratas*, aere munitas, rostratas; ornat. — 22. sen terra iter faciat, continuo eum sequitur. *Turmas catervas equitum*, equites *non relinquit*, eadem celeritate cum iis fugit, exaequat ipsorum cursum quamvis velocissimum, non defetiscendo. Jam *equites, equi* possunt simpliciter *navibus* vi-

deri opponi; ut adeo illo iter maritimum, hoc terrestre declaretur; uti fere in loco simillimo III. 1. 39. *Timor et Minae scandunt eodem, quo dominus; neque decedit aerata triremi, et post equitem sedet atra Cura.* I. 6. 3. pariter opponuntur *naves* et *equi*, et inde apud Flor. II. 2. *ille terrester populus ostendit, nihil interesse virtutis, equis an navibus, terra an mari dimicaretur*, ubi expungendum illud glossema: *terra an mari*. Possunt et *turmae equitum* proprie accipi de equitatu, omninoque exercitu; cui se Cura audacter immiscet. Lucret. II. 47. *Metus hominum Curaeque sequaces nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela.* Ita vero audaciae magis quam velocitatis in Cura effingenda rationem a poeta habitam jure exspectasses. Magis adeo adpositum videtur magistratum Romanum aliquem cogitare, qui, provinciam sortitus, aut legatus eo missus, cum numerosa comitum caterva eo proficiscitur (v. Tibull. I. 3. in. Catull. X. XXVII. et XVI. 9.) vel omnino divitem Romanum, in magno comitantium strepitu villam aut aliam regionem petentem. Huic enim praesto erant plures comites, plures caballi, *manni, asturcones, tolutarii* (Seneca ep. LXXXVII.) Noster Serm. I. 6. 101. *duccendus et unus et comes alter, uti ne solus rusve peregre exirem; plures calones atque caballi pascendi.* Spectat huc Lucret. III. 1076. *Currit agens mannos ad villam hic praecipitanter, auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans; oscitat extemplo, — aut etiam properans urbem petit atque revisit.* — 23. *agente* prae se, dispellente, vel excitante, cogente. Homer. II. μ. 156. *νιφάδες — ἄς τ' ἄνεμος ζαῆς, νέφεα σκισέντα δονήσας, ταρφείας κατέχευεν ἐπιχθονί*, h. *demissa tempestas ab Euro*, ut Horat. III. 17. 11. e quo simul, ut alios mittam, adparet, Eurum in illis regionibus crebrum procellis, posteriorem adeo rationem priori praeferendam esse; etsi celeritatis notio alteram suadeat.

v. 25 — 27. Animus ab omni cupiditate liber ac *laetus in praesens*, praesenti, quod vivendum datur, tempore hilariter fruens *oderit curare ne curet quod ultra est*, τὰ πρὸν (uti saepe Pindarus) quae nondum attigimus, ne sollicitus sit de futuro. Verae hoc tranquillitatis fundamentum saepius ab Horatio inculcatum; veluti I. 9. 13. III. 29. 32. *quod adest, memento componere aequus*, III. 8. 27. *dona praesentis cape laetus horae et linque severa* et alibi. — 26. *amara*, τὰ πικρὰ, acerba, injucunda, adversa *animus temperet*, comprimat, retundat, levet *risu*, ita ut frontem

ne corruget, malis succumbat, adversa nimis molliter ferat, adeoque animus adversis, si quae incidunt, ne frangatur, ne contristetur. In hac quidem ratione nihil est, quod quemquam offendere possit. Exquisitior tamen ac doctior haec altera, quae omnes intpp. fugit, in Horatio etsi et alibi obvia, qua *temperare* et miscere, et *amara risu temperare* adeo, tristitiam hilaritate miscere, in dolore laetitiam prae se ferre, aequo iniquam fortunam pati animo. Ita plane unde sua poeta hausisse putandus est, in epigr. ἀδασκάρῳ DXXXI. (Anal. Br. III. 263.) Ὁ τὸν πολυστενακτον ἀνθρώπων βίον γέλωτι κεράσας Νικασὺς Φιλιστίων, cf. IV. 12. 27. — *lento*, qui animum lentum, amaris non perturbatum, adeoque quietum declarat; docto epitheto. — 27. Nova sententia, ita cum superioribus connectenda: memor, secum reputans, nihil esse ab omni parte beatum, etiam fortunatissimo sua adesse incommoda. Ad sententiam Eurip. fr. Sthenob. I. οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνῆρ εὐδαιμονεῖ cet. Laudant et Theognidea Οὐδεὶς γὰρ πάντ' ἔστι πανόλβιος. Adde ejusd. v. 170.

v. 29. Ultima jam insignibus heroicae ac mythicae aetatis exemplis illustrat poeta. Mira virtus poetae h. l. cernitur cum in docta brevitate, qua illa extulit, tum in epithetis, in quibus tota sententiae vis est, eorumque aptissima collocatione. Etiam oppositio, quae in his duobus exemplis est, magnam vim ad animum commovendum habet; Achilli maxima nominis claritas cum brevissima vita: Tithono contra longa vita, sed decrepito, contigit. *Achillem mors cito*, cito, in ipso aetatis flore constitutum *abstulit*, sed *clarum*, ut qui maximam fortitudine sua gloriam adeptus esset; Achilli brevis, at gloriosissima obtigit vita. Respexit poeta Homer. Il. i. 410 sqq. Hinc μινυνθάδιος, ἀκύμοτος eidem dictus Il. α. 417. et 505. — 30. *Tithonum minuit*, consumsit, confecit vires ejus, decrepitem fecit, *longa senectus*; Tithono quidem obtigit longissima vita, ipsa adeo immortalitas, a Iove ipsi ab Aurora obtenta (Hom. H. in Ven. 220 sqq.) sed hilaritatis experte, senio quippe obnoxia, quod Tithonum Jupiter ἀθάνατον quidem, non vero ἀγήραον fecisset; id quod Aurora petere oblita fuisset. Hinc ille, ὅτε δὴ πάμπαν στογερὸν κατὰ γῆρας ἔπειγεν, οὐδὲ τι κινήσαι μελέων δύναι' οὐδ' ἀναεῖραι, Hom. H. I. 233. 4. — 31. 32. Eriam alterutri nostrum casu aliquid obvenire potest, quod alter ardentissimis votis frustra obtinere studeat. *Hora*, fortuna in horas varians (uti optime Ruhnken. ad Vellei. II. 18.

p. 127.) Fors, mihi *porriget*, ultro *deferet*, non petenti dabit, *quod tibi negarit*, quod tu frustra votis expetieris, flagitaveris; forte mihi nec cupienti nec speranti obtingent, quibus tu aegerime careas, quae tu maxime desideres. Modeste sic Horatius se ab omni cupiditate liberum, quaeque sibi fortuna largiatur, grata manu sumentem, Grosphum contra in maximis divitiis ulterioribus desideriiis laborantem ostendit.

v. 33. Jam, quo uterque beatus esset, quae diversa uterque bona nactus esset, perspicuitatis causa subnectit poeta. Tu in summa opum affluentia vivis; ego vero pauper, at, quo me beatissimum praedico, facultate aliqua poetica polleo. Haud vulgari doctrina, ornatuque summo hanc sententiam instruxit poeta, adeo quidem, ut ipsi hi versus modestiam ejus, qua tenuem admodum sibi obtigisse venam ait, egregie redarguant. Quo praeclaro artificio et alibi usus est poeta, v. c. I. 6. Jam divitias Grosphi docte enumerat per greges ovium, boum, equorum, et purpuram. Tum illud *tu possides*, vide quam docte et exquisite variaverit. Vivide enim et ad naturam rei *te circum mugiant*, de magnis gregibus, late per agros pascentibus. Eodem ornatu Theocr. 15. 36. Πολλοὶ δὲ — μόσχοι σὺν κερᾶσι εἰ μὴ σῆσσαντο βέεσσι. E nostro colorem duxit Stat. Silv. IV. 5. 17. *Non mille balant lanigeri greges, nec vacca dulci mugit adultero, unigue, si quando, canenti mutus ager domino reclamat. Greges puta ovium.* De his adeo proprium erat, *balant te circum*, ut in Papi- niano loco. Sed alii greges vaccarum intelligunt, et *Siculas vac- eas* declarative a poeta subjici volunt. Praestat tamen prior ratio, altera doctior. Ovid. Met. IV. 634. *Mille greges illi, totidemque armenta per herbas errabant.* — *Siculae*, tanquam prae- stantiores. Sicilia enim pascuis nobilissima. Alii Grosphum sal- tus et agros in Sicilia habuisse ex h. l. cogunt; haud incommode, etsi, ut omnino hoc statuamus, vix necesse existimem. — *tibi* in tui commodum equa *tollit*, edit *hinnitum* (ut *tollere clamorem, vocem* et similia) luxuriatur, pascitur in pratis, pro vulgari: tibi sunt equae armentales, adeoque armenta equorum. — *Apta qua- drigis*, forte antiquo et primario vocabuli significatu, pro, jun- cta h. quae jungatur aliquando quadrigis in certamine curruli, per prolepsin. Simplicius tamen fuerit, *aptam* idoneam *quadr.* quae in certamine curruli adhibeatur, accipere. Ita *longis cursibus ap- tus equus* dicitur Ovid, ex P. I. 2. 86. Utrovis autem modo equo-

rum generositatem ita declarat poeta; nihil amplius. Argutantur alii, nimis in orationis ornatu haerentes. — 35. tu purpura amictibus, purpuratus incedis. *Te lanae vestiunt*, lana vestit *bis tinctorum*, infecta murice, succo muricis, h. colore purpureo. Murex e genere testaceorum, qui ad Phoenices (hinc *Tyrius* V. 12. 21. Ovid. A. A. III. 170. *Sidonius* Tibull. II. 3. 18.) Africae (ut h. I. Adde Epp. II. 2. 181. Ovid. Fast. II. 318.) et Laconicae litora capiebatur. Bis ejus succo lana tingebatur, quo ea colorem nigricantem traheret, qui, pretiosior quippe, veteribus maxime in deliciis erat.

v. 37 — 40. Praeclare Musam suam immensis Grosphi divitiis opponit poeta, hacque virtute se eidem felicitate, si non superiorem, parem saltem haberi vult. Horatio hic et II. 18. init. ante oculos fuit carmen Bacchylidae, cujus fragm. servavit Athen. XI. p. 500. Anal. Br. I. 152.) Οὐ βοῶν πάρεστι σώματ', οὔτε χρυσός, οὔτε πορφύρεοι τάπητες' ἀλλὰ θυμὸς εὐμενῆς, Μοῦσα τε γλυκεῖα. Jam pro vulgari „ mihi obtigerunt“ antiqua notione poeta sibi a Parcis ista tributa ait. Parcis enim nascentis cujusque sortem non tantum praedicere, sed ipsae enique adsignare, dare, credebantur. Jam quae fatali quadam necessitate enique in vita contingunt, conditio cujusque, tam bona quam mala, adeoque non solum opes atque honores, sed et egestas, aerumnas, et miseriae; tum corporis atque animi dotes vel divinitus vel a Parcis dispensari putabantur. Parcae adeo cum paupertatem suam tum facultatem poeticam acceptam refert Horatius h. I.; non vero Musis, quas indocte quidam intelligendas statuunt; ut aliorum commenta sileam. Apte Lamb. laudat Pind. Ol. 3. 38. εἰ σὺν τινὶ μοιριδίῳ παλάμα εἴσαρετον Χαρίτων νέμομαι κἄκον. Magis tamen huc spectat Nem. 8. 66. ἐμοὶ δ' ὅποιον ἀρετῶν ἰδοκε Πότμος αναξ, εὐ σὶδ' ὅτι χρόνος ἔρπων πεπρωμένων τελέσει, quem locum Horat. observatum h. I. praene crediderim. Julian. Misop. 337. Ἀνακρέοντι τῷ ποιητῇ πολλὰ ἐποίηθη μέλη χαρίεντα. τρυφᾶν γὰρ ἔλαχεν ἐκ Μοιρῶν. — *non mendax*, verax, perpetuo Parcarum epitheto, quatenus ipsarum decreta mutari nequeunt. — *parva rura*, agellum Sabinum — 38. *Spiritum tenuem Græciae Camenae*, aliquid facultatis poeticæ, qua poetae Lyrici Graeci exsplenduerunt, poesin lyricam, facultatem pangendi lyrica, ad Graecorum exempla facta. *Spirare*, *spiritus* solennia de vi ingenii poetica, nisunque altiore. Noster IV. 6. 29. 30. *Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem carminis*

nomenque dedit poetae. cf. IV. 4. 24. Stat. Theb. I. 17. *quando Itala nondum signa nec Arctoois ausim spirare triumphos.* Idem. Silv. V. 3. 10. *Ibam altum spirans.* Alcaeus Mess. V. 3. (Anal. Br. I. 487.) Δαρόθεος γοερούς ἔννεπε Δαρδαγίδας — ἔπνεε δ' ἴππου ἔργματ' ἀειζώνων ἀψάμενος χαρίτων. Dioscorid. XXV. (Anal. Br. I. 499.) Σακφῶ, σὺν Μούσαις ἤ ῥα σὲ Περισιῖν ἢ Ἑλίκων εὐκισσος, ἴσα πνεύουσαν ἐκείναις, κοσμηῖ. — *et malignum spernere vulgus*, sicque effecit, ut despiciere possem turbam invidam, invidos, h. invidia me superiorem, *majorem* (ut II. 20. 4.) constituit, maximam mihi e poesi lyrica famam conciliavit. Adjecta adeo haec ad exornationem superioris sententiae. Pedestris oratio ita jungebat: Parca facultatem poeticam mihi tribuit, qua maxime glorior, qua maximam famam consecutus sum.

~~~~~

ARGUMENTUM. XVII.

~~~~~

Maecenatem, vitae amantissimum, (refert ejus turpissimum votum, quo et debilitatem non recusabat et deformitatem, et novissime acutam crucem, dummodo inter haec mala spiritus prorogaretur, Seneca ep. 101.) quem adversa valetudo, qua saepius, maxime per extremos vitae annos tentatum fuisse constat, (Plin. VII. 52. Quibusdam perpetua febris est, ut Cilnio Maecenati) misere excruciaret, mortisque instantis metu plane conficeret, Horatius hoc carmine ab hac cogitatione abducere, vitaeque longioris spe hac fere argumentatione, quae quidem ad animum aegrum mortisque metu conturbatum satis efficax esse debuit, erigere conatur: Dii omnino nolunt, ut tu prius obeas;

imo, ut eodem uterque die moriamur. (Mollissimo haec cum amoris affectu declarat poeta v. 1—16.) De quo minime dubitandum videtur, quum simillima utriusque nostrum fata fuerint, adeo quidem, ut nobis unam eandemque genesin obtigisse plane persuasus sim; e quo ipso necessario sequitur alterum hoc, nobis eundem vitae terminum a fatis constitutum esse. Praeclare vero poeta in fine simile utriusque mortis periculum, e quo servati fuerint, commemorat, quo animum ejus a maerore abduceret, novaque recuperandae valetudinis spe erigeret. Regnat in hoc carmine, maxime initio ejus, summus tenerissimi amoris sensus, qui se plane ad Maecenatis ingenium atque animum adcommodat. Hunc enim astrologicis rebus multum tribuisse, vel inde probabile videtur, quod ejus genesin poeta v. 22. commemorat.

Adnotationes.

v. 1. Initio statim carminis tenerrimus amoris, quo adversam Maecenatis valetudinem molliuscule ferebat Horatius, erumpit affectus. Cur me *exanimas*, occidis, enecas h. excrucias, angis *querelis tuis*, de morte tibi instante, sensu mollissimo pro, vanae istaec tuae sunt querelae, quod morti proximus sis, quod vita nunc tibi excedendum sit. *Exanimare, enecare* (Terent. Andr. IV. 1. 36.) *occidere* (V. 14. 5.) de iis, qui quocunque affectu animum alicujus penitus conturbant, ut sui amplius compos non sit; plane ut gr. ἀποκτείνειν, ἀποκταίνειν. V. Valken. ad Eurip. Hippol. 1064. *Animus* contra *redditur*, vanescente metu, sollicitudine cet. — 2. Quandoquidem *non amicum est Diis*, οὐ φίλον θεοῖς ἐστὶ (de graeca hac loquendi forma v. Lamb. h. l. et Muret. Var. Lect. II. 13.) non placet Diis, Deorum e voluntate non est, in fatis non est, te prius obire. Adjecta adeo haec, quo vanum ejus tumorem argueret; tum Deos id nolle, miro acumine poeta inde

ponit, quod eorum utriusque fata essent simillima, sibi adeo eodem tempore mors oppetenda sit, quam tamen nunc non videat, cur pertimescat sibi propinquam. Quae sane argumentatio in Maecenate, mortis timidissimo, cuius rei, nisi aliunde constaret, ipsae ejus querelae (v. 1.) fidem faciunt, adeoque omnibus, quae ipsi vitae longioris spem ostenderent, vacivas aures praebente, vim aliquam habere poterat. Pessime autem voluntatem hanc Deorum ex sua cogere poetam statuunt intpp. — *nec*, etiamsi Dii nolint, mihi *amicum*, statutum est, tibi superstitem esse. Docte sic parat transitum ad vv. seqq. sententiam. — 4. *decus* v. I. 12. *Columen mearum rerum*, in quo omnes meae res, ac fortunae repositae sunt, quo adeo mortuo nihil amplius est, cur vitam ulterius expectandam existinem. Causam adeo, praeter tenerrimi amoris testificationem, continet, cur ipsi secum mori constitutum sit.

v. 5. Insurgit atque emollescit penitus poetae adfectus mortis, quae a Maecenate eum disjunctura sit, cogitatione. Si *vis leti* (ut II. 13. 20.) *necessitas leti* (I. 3. 33.) *mors indomita* (II. 14. 4.) *maturior rapit*, docte pro, mors te maturius, citius quam me rapit, si maturius obieris, quam ego. Male alii vim maturiorum rem de morte immatura capiunt. *Partem*, dimidium *animae meae*, uti Virgilium suum Horatius vocat I. 3. 8. — 6. *Quid* ego, *altera*, cujus dimidia tantum animae pars restat, amissa te altera, defuncto te, *moror*, amplius vivo, qui ego sine te amplius vivere possum? 7. — Siquidem *non aequae* ac antea, cum tu, pars mei melior, superesses, *carus* mihi futurus sim, vitam non amplius jucundam ducam. Sic Statius *partem animae suae meliorem* Metium vocat Silv. III. 2. 7. Blandius autem, aut exquisitiore ratione vix efferi potuit, quanti Maecenatis amicitiam faceret poeta. — *non superstes integer*, amissa altera animae parte. Fatendum sane, post antecedentia haec ultima enervia videri, et acumen, quod subest, admodum languere. Sed et graeci poetae in hac testificandi amoris formula exornanda atque ad prima sua stamina revocanda mire sibi placuerunt frigidumque quemdam lusum captarunt. Vide Callimachi loca ad I. 3. 8. adducta; adde Theocr. XXIX. 4. οὐχ ἔλας φιλέειν μ' ἐθέλησθ' ἀπὸ καρδίας γινώσκω. τὸ γὰρ ἡμῖσιν τὰς ζῳίας ἔχω, ζῆ τὰν σὰν ἰδέαν, τὸ δὲ λοιπὸν ἀπώλετο.

v. 8. Ille dies, quo tu morieris, *utramque*, utriusque nostrum *ruinam casum ducet*, uterque eodem die ruemus, occumbemus, moriemur. Proprie erat: tu occumbens duces ruinam, me

tecum trahes, una occidam; imagine ab aedificio ducta; quod solutis compagibus ac juncturis collabatur Virg. Aen. II. 465. *ea lapsa repente ruinam cum sanitu trahit.* Claudian. de R. P. III. 379. *pariter traxere ruinam — campoque recumbunt.* Id. in Phoen. 33. *pinus seram ponderibus pronis tractura ruinam.* Alii *ducet* pro, adducet, dictum volunt, parum docte. — 9. *Dixi sacramentum*, jurejurando me obstrinxi, *perfidum*, quod fallerem, sancte adjuravi tibi, me numquam te deserturum. *Dicere sacramentum* verba solennia de juramento militari, satis adcommo- data h. l. Nam uti milites jurabant, se numquam deserturos militiam; ita juraverat Horatius, se Maecenatem haud derelicturum. — 10. *ibimus, ibimus*, geminatum, graviter adseverantis est, pro vulgari, sequar te, *utcunque*, statim simul ac *praecedes*. Color orationis itidem petitus a sacramento militari. Nam ut militum erat, ducem et signa sequi, quocunque tenderent, ita Horatius Maecenatem praecedentem tamquam ducem illico secuturum se spondet. — 12. 12. *parati, πρόθυμοι, carpere*, ad carpendum, haud cunctanter capturi *iter comites* una, tecum, comitaturi te in *supremo itinere*, ad loca infera. *Ire ud inferos* pervulgata imagine dicitur pro, mori. Vide ad I. 4. 17. Nobilitavit eam poeta, dicendo, *supremum* iter carpere. Similiter Sophocles Antig. 818. Ὀφᾶτε μὲ — τὰν νεάταν ὀδὸν στειχοῦσαν νέατον δὲ φέρ- γος λούσουσαν ἀελίου. Simmias Rhod. IV. 4. (Anal. Br. I. 204.) ὄχεο γὰρ πυμάταν εἰς Ἀχέρωντος ὀδόν.

9. 13. Nullis terriculis, ne horrendis quidem Tartari mon- stris in hoc itinere objectis me a te divelli patiar, constanter tibi adhaerebo. Animo igitur praecipit poeta, quae se post mor- tem a Maecenatis consortio disjungere possint. Generaliter hanc amoris obtestationem ab intpp. accipi video, quasi vivus videns- que monstris istis se cessurum negat; quod, ne quid gravius di- cam, admodum jejunum foret. Sed cogitandum, Chimaeram et alia monstra in aditu ad Umbrarum loca a poetis collocari, etiam a Virgilio Aen. VI. 285 - 289. Tum et Centimanis, e quibus poe- ta *Gygen* (Virgil. l. I. *Briareum*) commemorat, in Orci vestibulo sedem adsignarunt poetae; etsi Hesiodus eos in Tartari faucibus collocet Theog. 734. ἔνθα Γύγης, Κόρτος τε ἔξ ὀ Βριάρεως μεγάθυ- μος ναοῦσιν, φύλακας πιστοὶ Διὸς αἰγιόχοιο. quem alibi Virgilius (VI. 574. *Cernis, custodia qualis vestibulo sedeat?* sc. Centima- norum) in talibus figmentis sibi parum constans (ita et Hydrae

diversam a priore v. 287. sedem dat v. 576.) secutus videri debet. Proclive adeo fuit, ut poeta in hoc phantasma, quod Umbris loca infera intransibus objiceretur, incideret, quum se nullo terrore ac periculo vel praesentissimo ab hoc consilio deductam iri declaraturus esset. Similiter de Hercule, Orcum ingresso, Virg. Aen. VIII. 298. *Nec te ullae facies, non terruit ipse Typhoeus arduus, arma tenens; non te rationis egentem Lernaeus turba capitum circumstetit anguis.* Jam pro vulgari, *Chimaera* ignem spirans, exquisitius ac fortius erat, *Chimaerae spiritus igneus*; pro quo doctiore ratione est *Chimaerae igneae spiritus* *Χίμαιρα πῦρ νεύουσα*, *flammis armata*, ut Virg. Aen. VI. 288. — 14. *Gyges centimanus*, *ἐκατόνχειρ*, nota ratione. — *si resurgat*, sese mihi objiciat, manus intentet, vim paret. Sequitur adeo poeta eos, qui Centimanos fulmine in Tartarum detrusos, perhibuerant. *Jacebant* adeo prostrati in Tartaro; uti fere *Titaniam pubem fulmine dejectam in imo fundo volvi* h. exanimis jacere narrat Virgil. Aen. VI. 581. Apte adeo *resurgat*, ut *Typhoeus arduus*, erectus, *resurgens* in simili loco Virg. Aen. VIII. 290. — 15. 16. Similis forma Homerica, Il. β. 116. οὗτω πον Διὶ μέλλει ὑπερμενέει φιλὸν εἶναι. *Sic placitum*, constitutum est *Justitiae*, *Δίκη*, tanquam Deae; hinc *potenti*, cujus decreta, ut *Parcarum*, immutabilia sunt. In prosa simpliciter erat: ita consentaneum, ita jus fasque est pro nostra amicitia; *placitumque Parcis*, quod ipsum fata decreverunt. Ceterum haec ῥήσις non tam ad proxime antecedentia, quam ad universam ac primariam poetae sententiam spectat: in fati est, nos uno eodemque tempore mori.

v. 17. Ac de hoc (sc. quin uno eodemque tempore morituri simus) dubitationem plane eximit casuum atque eventorum, quae utrique nostrum acciderunt, similitudo; cujus quidem causas in consensu sideris nostri natalitii latere existimo. Jam quum inde mortis etiam tempus definirent genethliaci, facile intelligitur, quantam ista ad Maecenatis animum huic superstitioni alligatum vim habere debuerit argumentandi ratio. Pro vulgari: quaecumque mea genesis sit, quodcumque sidus fuerit, sub quo natus sum, docta siderum enumeratione poeta: *Seu Libra me adspicit*, adfulget mihi, vim in me habet, utpote sidus, quod natali hora emergerit. Hujus enim vis in horoscopo reliquis, certa aliqua coeli parte ab eo distantibus, aut e regione oppositis praevalere credita. Est adeo: *seu Libra* sidus meum natalitium est *seu Scorpius* — for-

midolosus, ad spectu terribilis, formidabilis, Scorpii sidus *κακοποιόν*, ornatu a noxia hujus animalis natura petito. Ita *Scorpius minitans ictu* est in Anthol. lat. Burm. T. II. 317. — *Pars natalis horae* s. geniturae dicitur, quia plures stellae observabantur, earumque intervalla, quibus cum inter se tum ab astro primario distabant, notabantur; quae notatio horoscopus dicebatur. Jam quum Scorpius in noxiis haberetur, sidus autem, quod in ipsa natali hora emergeret, ceteris efficacius putaretur, docte poeta Scorpii sidus natalitium *partem* adpellat *violentiorem*, quae vim reliquorum, quae genesis efficiunt, beneficam frangit, ac hebetat. — 19. 20. *Capricornus tyrannidem* exercet, dominatur *undae Hesperiae*, fluctibus maris occidentalis, quatenus ortus ejus (qui incidit in a. d. XVI. Cal. Jan.) et occasus (a. d. VIII. Id. Jul.) maximas procellas excitare credebatur. Vid. ad I. 3. 15. Propert. IV. 1. 107. *Quid moveant Pisces, animosaque signa Leonis, lotus et Hesperia quid Capricornus aqua.* Unde *aquosus* dictus in Anthol. Lat. II. p. 315. et *νότιος, χαλκζόσις* Nonno. Ceterum salutare (Libram) et noxias (Scorpium et Capricornum) stellas memorat poeta, cum quod utrarumque vi cujusque fere genesis temperaretur, tum quod utraeque Maecenatis genituram, ad quam suam plane adcomodat, efficerent.

2. 21. Quodcumque tandem sidus fuerit, quaecumque in hora mea natali conjunctio; ea certe tuae geni si millima fuerit, necesse est; quandoquidem par fere fatum uterque habuimus, et in discrimen mortis adducti, et inde servati. Jam quum Horatius arboris *ictu* prope *funeratus* (III. 8. 7.) fuisset, nimis anxie casus utriusque similitudinem rimari atque exigere putandi sunt in tpp., qui ideo idem fere Maecenati periculum intentant, eumque vel in aliquo spectaculo (ita Masson. p. 356.) vel ipsa theatri ruina vel denique conspiratione adversus eum facta (ut Crnq.) vitae discrimen adii sse contendunt. Ceterum Maecenatis genesis non plane suam facit Horatius sed diversae tantam potestatis stellis, tam noxiae quam salutaris, similiter ita temperatam fuisse contendit, ut salutare noxiis praevalerent, vimque harum retunderent. In verbis, *nostrum incredibili modo consentit astrum*, orationem admodum ad pedestrem normam depressam videri, notarunt jam alii; sed sunt quaedam per se tenuia, quae nullis machinis ad dignitatem poeticam extollere valeas, siquidem veram istorum notionem repraesentare velis. Peccant adeo, qui vano quo-

clam tumore, verborumque inani strepitu nobilitatem talibus adstruere conantur. — 22. In Maecenatis adeo genitura praesidebat Saturni sidus *impium*, pestiferum, exitiosum, *grave* (Propert. IV. 1. 105. adde Apulei. Florid. p. 124. Bip.) cujus tamen vis *felicis* (Propert. l. l.) *Jovis stellae* radiationibus mitigabatur, ac temperabatur. *Jovis* igitur *tutela*, sidus tutelare, salutare *refulgens*, ex adverso radians, opposita (Saturni stellae) *eripuit*, subtrahit te *Saturno impio*, periculo a Saturni sidere pernicioso tibi imminente. Sublegit totum locum Pers. V, 45 sqq. *Non equidem hoc dubites: amborum foedere certo consentire dies, et ab uno sidere duci. Nostra vel aequali suspendit tempora Libra Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora dividit in Geminos concordia fatu duorum: Saturnumve (male legitur que) gravem nostro Jove frangimus una.* — 24. Teque praesentissimo vitae periculo liberavit. Ornatissime hoc extulit poeta. Jupiter *tardavit* inhibuit, repressit *alas Fati volucris*, alas volucres Fati, Fatum impetuose in te involans, irruens. Scilicet solenni imagine, Homero potissimum frequentata, Μοῖρα homini ἐπισκῆπτειν, ἐπιχρῶζειν dicitur unde *alatum* eam effinxit Horatius. — 25. Quod accidit eo tempore, *quum populus*, quo die te primum recuperata valetudine in theatro adfuturum audierat, *frequens*, magna ideo frequentia in *theatris* congregatus *ter crepuit sonum*, edidit plausum, intranti tibi adplaudit. — *laetum*, quo laetitiam suam ob receptam sanitatem testatam faceret. Blanda autem admodum hujus rei commemoratio (fere ut I. 20. 3.) tantoque suavior, quo minus anxie facta ac quaesita videtur.

v. 27. *Truncus arboris illapsus cerebro me sustulerat*, docte pro, arbor *cerebro*, capiti meo *illapsa* fuisset, *meque* adeo *sustulisset*, necasset, nisi *Faunus ictum*, ab arbore intentatum *dextra* protenta *levasset*, sustinuisset, avertisset. Ad rem cf. c. 13. hujus libri. Fauno acceptum hanc suam salutem refert poeta, utpote deo agresti, inprimisque Sabini sui, ubi res ista evenerat (II. 13. 10) custodi vigilantissimo. Cf. I. 17. init. Jam quum hoc sibi, tanquam poetae, cujus *pietas et Musa Diis curae* cordique esset (I. 17. 13. cf. I. 22.) accidisse persuasum haberet, satis proclive erat, eundem Faunum inter *custodes*, s. Deos tutelares *Mercurialium virorum*, poetarum referre. Eadem ratione Baccho deberi, quod servatus sit, profitetur III. 8. 7. Potest etiam Faunus poetarum custos haberi hactenus, quod illi fere tribuerentur, quae

Panis Graecorum essent propria; is autem deus *σπιζῶν, σπιζῶς*. Hinc etiam in Bacchi comitatum adlectus, cui se libenter adiungunt poetae, recessus nemorum petentes. Cf. I. 1. 31. Vel sic tamen priorem rationem, et simpliciolem et ad sensum jucundiorrem tenuerim. Ridicule autem Lambinus haec ad Horatii genesin refert, Martisque injuriam a Mercurio et Fauno propulsatam innui contendit.

v. 30. Quare *memento reddere*, redde, persolve, para *victimas votivas*, sacrum ex voto debitum, et *aedem votivam*. Ad utrumque enim referendum. *Reddere* proprium verbum de sacrificiis ac muneribus, quae ex voto diis persolvuntur. Propert. II. 21. 59. *Tu quoniam es, mea lux, magno demissa periclo, munera Dianae debita redde choros*. — 32. nos agna caesa sacrum Fauno faciemus *humile*, tenne, pro re tenui nostra. Suaviter hoc splendidissimo Maecenatis voto opponitur.

ARGUMENTUM. XVIII.

Suo ipsius exemplo hoc carmine ostendit Horatius, quam vere beatus is sit, qui ab omni cupiditate liber mediocri sorte sua contentus vivit; ridetque contra atque exagitat insanas atque improbas divitum seculi sui cupiditates, a quibus explendis ne mortis quidem ipsius instantis cogitatione absterreantur atque abstrahantur. Exsplendescit hoc carmen summo imaginum vigore; oratio exquisitae comae, numerorumque harmonia suavissima; ut illud adeo inter consummatissima totius antiquitatis monumenta facile posuerim.

Adnotationes.

v. 1 — 8. Sententia vulgaris erat; Pauper ego sum, et in hac paupertate mihi admodum placeo, divitias neque possideo, neque desidero. Ornatissime hanc specialium notionum copia, iisque maxime, qui perditum aetatis suae luxum referrent, coloribus adumbravit poeta. Primo loco commemorantur aedificia splendida; specialisque haec divitiarum notio descriptione talium aedium per partes instituta insigniter exornatur. 1. In domo mea nihil pretiosum, quod oculos praestringat, neque eboris neque ulla auri lamina, conspicitur, est. Exquisitior autem forma, *ebur, aurum renidet in domo*. altera, *domus renidet*, resplendet *ebore, auro*, qua usus est Bacchylides, cujus locum in animo forte habuit h. l. Horatius c. XI. 11. 12. (Anal. Br. I. 151.) *Χρυσὸν δ' ἐλέφαντι τε κερμαίρουσιν ὄκει*; et Lucret. II. 27. *Nec domus argento fulget, auroque renidet*. Nam *renidere* proprie de fulgore repercusso vid. ad II. 5. 19. Jam *ebur* veteribus exornandae domui varie inserviebat. Nam et postes, parietes, pavimenta et varii generis supellex, sellae, vasa cet. isto inducta vel adeo ex eo dolata erant; quae generalim poeta ita complectitur. Neque tamen Acronis et Schol. Cruq. rationem cum quibusdam plane aspernandam duxerim, qua *ebur et aureum lacunar* esse volunt pro, eburneum et aureum lacunar, quae satis docta atque adposita h. l. videtur, cum non nisi specialissimis ideis h. l. poeta usus sit, et exornando lacunari ebur etiam adhibitum fuerit. Senec. Thyest. 457. *Nec fulget altis splendidum tectis ebur*. Etiam Cicero *marmorea tecta*, h. marmoris crustis ornata, *ebore et auro fulgentia* memorat Parad. I. 4. — *Lacunar aureum*, auro inductum, condecoratum v. ad II. 16. 11. — 3. 4. Nec columnis marmoreis domus instructa est, nullas porticum contignationes habet. Jam, quo magis hujus luxus insania adpareret, pretiosissima, quaeque ideo Romanis maxime in deliciis essent, marmorum genera ponit poeta. *Trabes* h. l. superiores columnae partes, epistylum, zophorum et coronam, *trabeationem* simpliciter dictam, complectuntur. Erant eae fere lignae, auro, (Lucan. X. 114. *crassumque trabes absconderat aurum*.) a glypho opere, maxime animalium sculpturis (unde et zophori adpellatio derivatur. v. Vitruv. III. 2.) aliisque modis condecoratae. Sed et lapideas ac marmoreas eas

fuisse, vel ex h. l. discitur. Cf. Benth. h. l. *Trabes Hymettiae* adeo sunt, e marmore Hymetti, Atticae montis, excisae. De eo Strabo IX. p. 613. μαρμάρου δ' ἐστὶ τῆς τε Ὑμηττίας ἔκ τῆς Πεντελικῆς κάλλιστα μέταλλα πλησίον, τῆς πόλεως. *L. Crassum primum columnas habuisse Hymettias* tradit Plin. XXXVI. 3. eundemque a Cn. Domitio, collega suo, graviter notatum memorat Valer. Max. IX. 1. unde in maximo illud pretio fuisse, facile intelligitur. Thebaicum idem et Achaicum adpellatum esse, tradunt Schol. ad h. l. Alii, qui forte trabes lapideas parum recte dici in animum sibi induxissent, de ligno Hymettio acceperant, de cujus tamen pretio nihil aliunde constat. — 4. *premunt*, impositae sunt, incumbunt columnis; graphice. — *recisa ultima Africa*, de marmore Numidico. Proprie marmor *reciditur* dum ex omni parte acciditur, et expolitur, donec columnae formam induit. Hinc docte ipsae *columnae recisae* dicuntur. *Ultimam Africam* dixit poeta simpliciter remotam, longe dissitam, ut *ultimos Gelonos* II. 20. 18. *ultimos Britannos* I. 35. 29. *ultimam Hesperiam* I. 36. 4. Potest et esse: ultimae Africae pars, quae sc. Romanis innotuit, Numidia. Nobilissimum autem marmor Numidicum, pavimenti maxime et columnis, ob duritiem, a veteribus adhibitum. In deliciis maxime erat subnigrum, et quod variis maculis distinctum esset. Vide omnino Plin. XXXVI. 8. Nostrum locum forte in animo habuit Seneca Thyest. 645. in describenda Pelopis regia: *fulget hic turbae capax immane tectum, cujus auratas trabes variis columnae nobiles maculis* (h. Numidicae) *ferunt*.

v. 5. 6. Neque facultates, quales Attalus, Pergamenorum rex reliquit, h. immensas, amplissimas possideo. Docte sic ulterius amplificatur divitiarum notio a poeta. In enuntianda autem hac sententia colores ita temperavit, ut simul homines aetatis suae perstringeret, qui malis artibus ditescerent, maxime eos, qui corruptis aut suppositis testamentis *in pecunias alienissimorum hominum, ejectis veris heredibus, tanquam heredes essent, invaderent*, ut de Antonio Cic. Philipp. II. 16. Jam cum amplissima patrimonia solenni istius temporis more Attali opibus designasset, facile exspectari poterat, ut et reliquum orationis ornatum inde repeteret. Pro maximis opibus adeo est *regia Attali*, regiae opes Attali; *has occupat*, invadit, involat, sibi vindicat, *heres*, tanquam heres scriptus,

sum tamen sit *ignotus*, testatori ne de facie quidem, albus atque sit, cognitus; qui adeo, cum nec suus sit, nec vere institutus, fraude hereditatem adquirit. Exquisito autem dilectu poeta adhibuit v. *occupare*; nam et *regia occupatur*, adfectata injusto modo dominatione (sere ut Phaedr. I. 2. 5. *arcem occupat Pisistratus*) et *hereditas*, fraude adita. Claudian. in Ruf. I. 191. *Laribus pellit, detrudit avitis finibus* (sere ut infra vv. 23. 27.) *aut aufert vivis, aut occupat heres*. Nollem adeo in mero orationis ornatu hic haesisse, in eoque vim sententiae quaesivisse interpretes. Nam cum propriis verbis Horatium hic locutum plane sibi persuasum haberent, in vanam disceptationem delapsi, misereque digladiati sunt, utrum populus Romanus quem Attalus bonorum suorum h. regni, ut Romani interpretabantur, scripsisset heredem, an Aristonicus, qui se regia stirpe satum ferret, regnumque jure sibi vindicaret (quem a M. Perperna victum ductumque in triumpho, notum vel e Vellei. II. 4.) hic a poeta designetur, his, populum Romanum tanquam non jure factum heredem; illis, Aristonicum, regiae stirpis originem ementitum sicque *ignotum*, ignotae stirpis hominem, qui adeo hereditatem alienam occupasset, innui contententibus. Tum sententia sic accepta, utrumvis tandem intelligas, a primario carminis consilio plane aliena videtur; quod quidem non animadverterunt viri docti, animo semel ad haec intento.

v. 7. 8. Duobus modis horum vv. constitui sententia potest, prouti vim verborum, quae vel sensui vel soli ornatui inserviant, definias. Potest esse: neque clientium multitudo mihi adest; at adeo nobilitas universe designetur a turba clientium (cf. III. 1. 13.), quae tanto illustrior est, quo *honestiores* sunt, qui sese in fidem patrociniumque dederunt. Tum quo magis nobilitatis notionem extolleret poeta, eidem viam ad summos magistratus capessendos munitam clientiarum studiis in purpureo clavo, quorum insigne is esset, occupatis docte declarasse videri potest. Esset adeo generatim: neque nobilitate conspicuus sum. Ac hanc quidem rationem unanimi intpp. consensu comprobata videas. Potest vero etiam simpliciter esse: non purpureis vestibus, stragulis utor, iis careo; ut divitiarum notio etiam hic sit primaria; purpura, more Horatio solenni (cf. II. 16. 7. III. 1. 42.) in specie declarata. Quod quidem cum sententiarum series (etiam v. 10. *pauperemque di-*

ves me petit) efflagitare, tum Bacchylidis locus, (οὔτε πορφύ-
 ρεοὶ τᾶπρητες· ἀλλὰ θυμὸς εὐμενῆς, cet. quem totum planissime ex-
 pressit, adtextisque Romanis ideis suum fecit, suadere videtur.
 Ornatui adeo, quem sua astas, suus ipsi populus suggerebat,
 quique Romanum divitiis potentem factum simul ostenderet,
 deberi existimo, quod non conductitias multitudinis sed gra-
 titas honestissimarum clientarum operas purpureis vestimen-
 tis ac stragulis conficiendis addictas commemorat — *trahunt*
purpuras, ducunt fila lanæ, nent lanam purpura tinctam; gra-
 phice, ut Tib. I. 6. 78. Catull. LXIV. 313. — *Laconicas*, tan-
 quam nobilioris generis; erat enim lucidior reliquis. Unde ean-
 dem poeta forte designavit III. 1. 42. Adpellata autem sic a
 murice, unde ea fieret, ad Laconiae oram capi solito. Werns-
 dorffius hunc locum admovit Eucheriae v. 3. (Poet. min III. 98.)
Sericæum tegmen, gemmantia texta Laconum; sed revocat se,
 et de textura, qua Lacones excellebant, locum interpretatur.
 Recte. Nempe *gemmantia texta Laconum* sunt διαφανῆ Λακω-
 νικὰ (ut Suidas vocat v. διαφανῆ) vestes pellucidæ, *telis, qui-*
buis vestis nihil celatura conficitur, (ut ait Seneca ep. XC.)
 contextæ.

v. 9. Praeclare poeta externis his fluxisque animi interna
 bona, innocentiam atque continentiam, tum facultatem suam
 poeticam, qua magnam jam famam adeptus sit, opponit. *Fid-*
es omnino h. l. potest esse animi integritas; ut opponatur
 avaritiæ rapacitatique divitum pessimis artibus rem ægentium
 (v. 6 et 23 sqq.) verius tamen existimem, ad exornandam
 tantum vatis ideam docte hic a poeta adjici. Vatis enim
 ex antiqua ipsorum notione *pietas* (I. 17 14.) *vitaæque integri-*
tas (I. 22. 1.) propria. In Bacchylide tamen est: ἀλλὰ θύ-
 μὸς εὐμενῆς, Μοῖσα τε γλυκεία, quod priori rationi favere vi-
 detur. — *Vena ingenii benigna*, quæ benigne, h. large (I.
 9. 6.) fluit, ingenium fertile, secundum, facultas poetica. Nam
 poetis imprimis *flumen* tribuitur, quod rerum verborumque co-
 pia exuberans phantasmatumque mira varietate *immensum pro-*
fundoque ore ruit, IV. 2. 7. ubi vid. Not. Sic *dives vena* est
 A. P. 409. — 10. Potest jungi cum superioribus: ideoque *divites,*
 maximi in rep. viri, *me etsi pauperem, petunt*, meam amicitia-
 m ultro expetunt, iis placeo facultate mea poetica. Cf. IV. 3.
 extr. Multo tamen major vis sententiæ, per se acceptæ, inest,

hoc quidem inverso modo: Non adeo potentiorum limina, eorum gratiam non aucupor, ab iis contra expetitus. Praeclare sic animum ab omni opum ambitione honorumque contentione alienum, et in sola Maecenatis gratia ac liberalitate adquiescentem proficitur atque explicat poeta. Quam tamen rationem, ad seqq. et si perquam admodum, paulo subtiliorem videri lubens largior. — 11. *nihil supra*, insuper, praeterea, *Deos lacesso*, a Diis expeto, in votis habeo, nihil ulterius concupisco. — 12. *Nec amicum potentem* divitiis, in amplissima fortuna constitutum, qui adeo et benigne dare posset, et pro ea, qua me dignatur, *amicitia* lubens mihi daturus esset, Maecenatem *largiora flagito*: ut mihi amplius quidquam largiatur, ut qui *satis* superque *beatus*, dives mihi videar, contentus sim *unicis Sabinis*, unico agello Sabino; fere ut V. 1. 31. *Satis superque me benignitas tua ditavit*. Blanda autem admodum haec ad Maecenatem est conversio; ejusdemque liberalitatis commemoratio, nec studiose adquisita, nec ambitiose facta. Cf. III. 16. 29.

v. 15. *sqq.* Nexus sententiarum: Equidem in parva mea fortuna lubentissime adquiesco, de eaque amplianda tanto minus animum subit cogitatio; quo angustius vitae tempus est, quo frui ea licet. Quam stulte igitur faciunt ii, qui in tam praecipiti temporis fuga, tam certaue adeo vitae brevitate novas usque spes inchoant, qui, lineis admoti, de aedificiis quam splendidissime extruendis exornandisque, quae ne intratari quidem sunt, unice cogitant ac laborant. Quam insanos, quam flagitiose perditos putas eos, qui, insatiabili augendarum rerum cupiditate ducti, nullum rapacitati suae modum figunt? Scilicet ut tanto majores opes sint, quibus aliquando exuantur. Vide, quomodo lyrica, tam in connectendis quam enuntiandis sententiis, ab hac pedestri differat ratio! — *Dies diem trudit*, promovet, impellit, h. premit, sequitur; suavi phantasmate de continuo temporis lapsu. V. 17. 25. *Urget diem nox, et dies noctem* seu, ut idem Seneca ep. XXIV. extulit, *diem nox premit, dies noctem*. Ammian. c. XXVI. 1. 2. (Anal. Br. II. 389.) eadem sententia: Ἡὼς ἐξ ἡοῦς παραπύμπεται. εἶτ', ἀμελούωντων ἡμῶν, ἐξαιφνης ἤξει ὁ Πορφύρεος. Plura vide ad IV. 7. 9. — 16. *Lunae novae*, crescentes *pergunt interire*, continuo pereunt, *μήνες φθίνουσι*, luna continuo crescit ac de-crescit; Proprie enim dicendum erat poetae: *Lunae pergunt no-*

rae fieri, atque *interire*, continua vicissitudine crescunt ac decrescunt. Praeclare autem speciali hac poeta usus est imagine, unde maxime levis temporis transitus velocitasque cognoscitur. Eadem imagine velocitatem temporis designavit II. 11. 10. — 17. Maximam *ἐνάργειαν* habet allocutio: *Tu* tamen, fuga temporis haud admonitus, et *sub ipsum funus*, *τυμβογίεον ἄν*, morti jam proximus, aedificia adhuc splendida et supra modum sumtuosa moliris. Pro hoc exquisite et e suae aetatis more poeta: tu *marmora secunda*, caedenda et advehenda; cum dilectu pro, materiem universam locas, et hoc pro generali: tu aedes exstruendas locas; adjuncta tamen magnificentiae notione. Solebant autem apud Romanos in aedificiis exstruendis operae cum ipsa materie *locari* redemptoribus; ut in vulgus notum. Cf. III. 1. 34. 35. Alii *marm. secunda* nimis anguste accipiunt pro, dissecanda in crustas ac tabulas, ad pavimentorum, parietum, et lacunarium usum. — 18. Eadem sententia, sed magis perspicue tradita, more Horatiano. Praeclare autem opponuntur *sepulcrum* et *domus*, de qua sola cogitat. — 20. *Urges*, *σπείδεις*, enixe hoc agis, in hoc totus es, ut *summoveas* longius promoveas, propellas *litora maris*, *Bajis obstrepentis*, exquisite pro, Bajas alluentis, litora sinus Bajani. Proprie *submovetur mare*, molium aggere exclusum ac propulsum; (ut est apud Senec. de Tranqu. III. in eadem re: *incipiemus aedificia alia ponere, alia evertere, et mare submovere* cet.) tum et litus, hoc modo protentum. — 22. *parum locuples* tanquam non satis loci, spatii domui aedificandae sit in *ripa continente* terrae continentis, in litore. *Ripa* s. litus *continens* suaviter opponitur litori, ut ita dicam, artificioso, molibus in mare immissis effecto, quod adeo pars continentis non est. Sensus igitur: Tu, quo latius possessiones tuas extendas, ipsi mari inaedificas, ipsum mare occupas. Res adeo a poeta h. l. adornata sic, ut non tam frigoris captandi aut prospectus gratia, aut denique, ut piscium maritimorum quavis tempestate copia esset (quae fere hujus moliminis causae essent) quam, quo latius regnaret avaritia, villas in mari aedificatas declaret; id quod, praeter sententiarum seriem (opponit enim sibi, agello Sabino contento, divitem avarum, possessiones suas quovis modo amplificantem) et elocutionis ratio (*parum locuples cont. ripa*) et seqq. in quibus climax est (*quid? quod* cet.) abunde docent.

Designat adeo non tam luxum nobiliorum Romanorum, sumtuosis his substructionibus proditum, quam insanam ipsorum, vel mare de jure suo decedere cogentium, avaritiam. Quod nec mirum videbitur ei, qui, quam spatiosae istiusmodi villae fuerint, meminerit. Talem *Triturritam* describit Rutil. Itin. I. 527. *sic villa vocatur, quae jacet expulsis insula paene fretis. Namque manu junctis procedit in aequora saxis: quique domum posuit, condidit ante solum.* Neque vero in Campania tantum, ejusque amoenissima Bajarum ora maritima, (Ppp. I. 1. 83.) sed et ad Thesprotiam (Prop. I. 11. 3. 4.) et alibi tales magnificae Romanorum villae conspiciebantur. Cf. omnino Gronov. Diatr. Stat. c. XXXIX.

v. 23. — 28. Insurgit poetae affectus cum ipsa, quam repraesentat, rei atrocitate. Est haud dubie totus hic locus ex elaboratissimis maximamque ad animum vim habet cum mira colorum, quibus imaginem divitis avari ad vivum plane delineat, varietate ac veritate, tum quod nos sensim contemplatione ejus magis magisque commoveri, summoque tandem ejus odio incendi; ac miseratione eorum, quibus illa pestis incidit, impleri sentimus. Quis non detestatur ejusmodi monstrum, qualium quaevis aetas, quaevis regio feracissima est, Diis hominibusque invisissimum? — *Quid? quod cet.* Tu non tantum marē detrahendo, quod sane absque cuiuspiam injuria facis, possessiones tuas dilatas, sed et vicinos pauperum agros scelestissima fraude invadis, occupas. *Revellis*, moves (quod proprium hac de re verbum. v. Gothofr. ad l. 1. D. de term. moto) effodis *proximos agri terminos* proximorum agrorum lapides terminales, effossosque ulterius *usque* defigis, iteratis usque vicibus terminum moves. Praeclare *ro revellere* vi ac palam grassantem eum ostendit. — *salis ultra*, transgrederis *limites clientium*, quanto gravius pro: tenuiorum agros vicinos occupas, emoto termino. Exaggeratur enim sic sceleris exarato termino commissa atrocitas, quod isto *clienti* a patrono fraus innectatur, quem, in fidem suam receptum, ut omni modo tutaretur et ab iniquitate hominum prohiberet, injuriaque adfectum vindicaret, lege cautum erat. Hinc ultimae in patronos, qui clientes ipsi inique tractarent, poenae constitutae jam legg. XII. tab. *Si patronus clienti fraudem faxit, sacer esto.* Eadem severitate animadvertebatur in eos, qui terminum loco movissent. Qua de re

jam lex Numae exstat: *Qui terminum exarassit, ipse et boves sacri sunt.* Salire praeclare depingit hominem divitibus potentem factum, aliena, spe impunitatis, audacter invadentem. — *avarus*, cupidus agri proximi. — 26. Pedestris connectendae orationis modus erat: Tu eo usque limites clientium coarctas, donec victus inopia sedes suas relinquere cogantur. Apte ad rem laudant Sallust. B. Jug. c. XLI. *Interea parentes aut parvi liberi militum, ut quisque potentiori confinis erat, sedibus pellebantur.* Nostrum respexit Quinctilian. Decl. XIII. 2. *Postquam proximos quosque revellendo terminos ager locupletis latius inundavit: aequatae solo villae, et excisa patria sacra, et cum conjugibus parvisque liberis, respectantes patriam larem, migraverunt veteres coloni:* et Apulei. p. Met. IX. 664. *Oudend. Fruere exitio totius nostrae familiae — dum scias, licet privato suis possessionibus paupere, fines usque et usque proterminaveris, habiturum te tamen vicinum aliquem.* Jam vulgaris ratio postulabat: *et uxor et vir pelluntur, ferentes in sinu tanquam rem auro pretiosiore deos paternos, ἰδρύματα ἴδια πατρῴων θεῶν* (ut Plato de Legg. IV. p. 601. Lugd. disertius eloquitur) Larium, Penatium icunculas, et *natos*, parvulos *sordidos*, squalidos, utpote parentum ad summam paupertatem redactorum. Nam haec solenni rei que satis apto epitheto *immunda, sordida* poetis audit. Seneca Herc. fur. 200. *sordida parvae fortuna domus.* *Infans sordidus* Martial. I. 50. 28. *sordens alumnus rusticae genetricis* Claudian. de B. Get. 358. *Pauperies immunda domus* Noster Epp. II. 2. 199. Senec. Ep. 86. *Pauper sibi videtur, ac sordidus, nisi parietes magnis et pretiosis orbibus refulserunt,* cet. Mirifice autem totam picturam illuminat insignis pulsorum clientium erga deos pietas, opposita impiae ac detestandae patroni rapacitati, nihil prorsus neque divini neque humani juris pensi habentis.

v. 29. Nexus: In re quidem admodum incerta, an scilicet aedificia, quae magnificentissimo adparatu moliris, unquam inhabitaturus sis, hoc *tamen* certissimum habeto, sedes inferas te certo aliquando esse intraturum. Praeclare speciali hac sententiae conversione, ad quam viam sibi munierat poeta vv. 17-22. declaratur generalius hoc: Tu tamen his omnibus aliquando exueris, carendum tibi erit opibus, tam nefarie corrasis. Altera enim ratio amaritudinis quiddam atque irrisionis admixtum habet. *Nul-*

la aula, nullum domicilium, nulla sedes *certior* certius *destinata manet*, copia poetica pro destinata est, manet *divitem herum*, vel maximarum possessionum dominum, *fine Orci*, quam fines, regnum Orci, regio infera. Possis quidem *finem* metam novissimam ab Hade constitutam interpretari; quandoquidem decurso vitae spatio *lineis admovemur* (ut Seneca ait) nota mortis, *ultimae rerum lineae*, (Epp. I. 16. 79.) imagine, jam in Pindaro (Nem. 5. 13. *ὄκ εἰδότες, ἄμμε Πότμος ἄντιν' ἔγραψε δραμείν ποτὶ σάθμαν*) obvia. Sic quoque bene respondet seqq. *quid ultra tendis?* Altera tamen ratio ad *aulae* notionem, cui opponitur, magis adposita videtur. *Orcus rapax*, ἀρπακτῆρ Ἄϊδος (Callim. ep. II. 6.) perpetuo epitheto. *Manet* nos, quod subterfugere non licet, quod fato decretum est. I. 28. 15. *omnes una manet nox*; Res nota. — 32. Quid *ultra* ulterius, quam mortalem decet, in longinquum *tendis*, cogitationes tuas extendis, nullumque ideo cupiditatibus tuis modum statuis, tanquam aeternum victurus sis? Enimvero *tellus aequa*, aequae *pauperi regumque* ac regum *pueris*, παῖσι, filiis, potentibus, opulentis *recluditur*, patet, terra iam pauperes quam divites in se recondit. Nam hic de sepulcro solo cogitandum, plane ut in Pind. Nem. VII. 27. *ἀφνεὸς κενιχρὸς τε θανάτου παρὰ σᾶμα νέονται*. — 34. Unde nulli, ne ditissimis quidem, *reditus* datur. Docte ac more Pindarico sententiam exemplis, quae ejus veritatem demonstrant, involutam proposuit poeta. *Satelles Orci*, Charon, ne dubita. Leonid. Tar. LIX. 1. (Anal. Br. I. 235.) Ἄϊδεω λυπηρὲ διήκονε, τοῦτ' Ἀχέρωντος ὕδωρ ὅς πλάεις πορθμίδι κυάνεῳ, ducta ab noto ejus ministerio adpellatione; unde *ψυχοπομπὸς, νεκροπομπὸς* Eurip. Alcest. 362. et 443. et *νεκυοστόλος* Antip. Thess. LV. (An. Br. II. 123.) audit. Sunt qui Mercurium (etiam Stanl. ad Aeschyl. Choeph. init.) vel adeo Cerberum intelligendum statuunt, invitis sqq. etiam ob *revexit*, quod diserte *πορθμῖα καμόντων* (Theocr. XVII. 49.) innuit. Doctior autem structura *non revexit auro captus* pro, auro capi non potuit, ut reveheret Prometheum. *Callidum*, κοίλιον, αμυλομήτιν, perpetuo ejus epitheto. Ceterum de hac narratione nihil plane aliunde constat; graecum tamen aliquem poetam, qui hoc figmento, etsi parum callido, Promethei vafritieni ulterius declarare conaretur, Nostro hic et II. 13. 37. praecivisse satis probabile videtur. — 36. Hic opulentissimos *coercet*, inclusos tenet, eos non revehendo. Ad Charontem, a quo exorsus erat, haec et

seqq. traduxit poeta, quae Morti, vel regi inferorum magis essent propria. *Tant. superbum*, vel simpliciter divitem, vel, quo poenae simul causa declaretur, divitiis superbum insolentem ὡς καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη· κόρα δ' ἔλεν ἄταν — — καρτερόν λίθον cet. apud Pind. Ol. α. 88 sqq. — *Tant. genus, γένος*, filium, Pelopem, vel omnino posteros, quod magis ad sententiam adpositum videtur, etsi doctior altera ratio. — 38. *Hic vocatus*, precibus expetitus, arcessitus (ut I. 30. 3.) *levare*, graece pro, ut *levet* onere suo, miseris, *pauperem functum laboribus*, aerumnas perpressum, egestatis malis oppressum, κάμνοντα, *audit*, adest, levat onere, vehens eum in *portum aeterna placidum quiete* (Senec. Agam. 592.) *atque non vocatus*, ἀκλήτος, ἀκλητῆ; ad mortis necessitatem hoc refer. Expressit autem poeta graeca. ἀκλητος ὁ θεός, ἢ καλούμενος παρέσται, quae in proverbium abiit. Vid. Schotti Adag. p. 346. et 452. ubi ejus origo traditur. *Audit* in altero membro omnino est, deducit ad inferos, διαπορθεῖ.

ARGUMENTUM. XIX.

Dici vix potest, quantum super consilio hujus carminis viri docti alucinati sint, quam egregie vel ii, qui acutiores videri vellent, imponi sibi passi sint, et quam abstrusis ineptiis excellentissimum hoc carmen plane obruerint; ad quas quidem vix delapsos fuisse crediderim, si in poeta, graecis exemplis exprimentis unice intento, se versari meminissent. Scilicet hoc et L. III. c. 25. Noster adsequi imitando conatus est graeca dithyrambici generis carmina, de quibus quum alio loco exposuerimus, nos hic in descriptione hujus carminis continebimus. Declarato igitur, quo ad laudes Baccho dicendas impulsus sit,

summa cum ἐναργείᾳ enthusiasmo, exponit poeta ex priscorum Hymnorum ratione, virtutes dei, ejusque res gestas, easque, neglecto fere idoneo nexu, adcumulat, magnificoque spiritu exornat; id quod effrenatioris enthusiasmi naturam mirifice decebat. Parum igitur recte eos statuere arbitror, qui meditato quodam anxieque quaesito ordine poetae ingenium procedere volunt, qui fabularum hunc ab eo dilectum factum credunt, unde potentia hujus dei per omnes hujus universi partes, coelum, terram, mare, Tartara adeo, sparsa ac didita adpareat. Neque magis eorundem placet opinio, qui occasione diei Baccho sacri celebrandi Horatium hoc carmen scripsisse autumant; cujus quidem suspicionis ne minimum quidem fulcrum illud suppeditat.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1 — 4. Vividissima enthusiasmi, quo exultat poeta, ὑπερῷοσις! Scilicet quod a poeta Bacchi laudes celebraturo facile expectari poterat, ut se ejus numine plenum in fronte statim carminis profiteretur, hoc, quo augustior rei esset species, egregie nobilitavit sic, ut se ab ipso Baccho ad laudes suas canendas mire commoveri vique impelli jactitet. Exquisitissimorum, quibus sensum hunc suum eloquitur poeta, phantasmatum inde enatam puta ubertatem felicissimam. Quorum quidem vim ac virtutem, ut plane intelligas, omnino tenendum, poetas maxime Nostrum h. l. in declaranda summa enthusiasmi vi colores ἀμανίᾳ, qua Bacchae perturbantur, repetere. In quo Διδυραμβολοιῶν graecorum exempla praevisse cum per se veri admodum simile est, tum ex Pratinae hyporchemate, quod exstat apud Athen. XIV. 2. p. 617. mox per partes laudando, abunde cognoscitur. Excelsiore igitur spiritu contactus incensusque poeta videtur sibi in abditos silvarum recessus agi, Bacchique ibi cum Maenadibus, Nymphis et

Satyris versantis conspectui objici, numine ejus adflari, thyrsoque ab eo intentato in furorem cum reliquo comitatu agi, adeoque discurrere, εὐχθῆναι, ipsis adeo sacris, et quae in iis repraesentarentur, interesse, et sic porro. Jam qui Bacchis e profundo somno, in quem longo discursu fessae prolapsae fuerant, experrectis habitus a poetis tribuitur, nimirum ut rerum, quae turbatae adhuc ipsarum phantasiae praetervehuntur, recens a se gestarum visarumque miratione delixae stupeant, novumque inde furorem animo persentiscant; ad eundem se in hoc carmine composuisse poetam satis manifestum est. Animo igitur sedatiore facto enarrat ac percenset poeta quae viderit, quaeque audierit, plane antiquissimorum vatum instar, qui remitti demum coepta rabie vaticinia eloquuntur, repraesentataque istorum apud animum suum imagine novo se furore tentari (v. 7. 8.) sentit. Aliter adornata res III. 25. — Vulgarior loquendi modus erat: Vidi Bacchum docentem Nymphas carmina, inter Nymphas et Satyros canentem. Baccho adeo Choragi personam induit poeta h. l.; nam is proprie chorum *docet* modos carminis, ac motus leges. Maxime autem cyclios, qui dithyrambos decantarent, a poetis adeo dithyrambicis edoctos atque institutos respici crediderim. Hi enim solenni adpellatione dicti inde διθυραμβοδιδάσκαλοι, κυκλιοδιδάσκαλοι. Adposite igitur *docere* h. l. de Baccho διθυράμβου ἢ χορείας φερεται. v. ad v. 25. Pervulgato autem poetis phantasmate Dii sacris suis adesse, pompam sacram ipsi ducere, choros in ipsorum honorem institutos agere, praesultare, (ἔξαρχος Βρόμιος Eurip. Bacch. 141. de Diana Virgil. Aen. I. 499. Stat. Achill. II. 344. nam ibi legendum *lassata Therapnis*. Quo eodem figmento eandem deam *sacrificantium* h. in ejus honorem saltantium, *virginum choro mixtum* Apelles pinxerat juxta Plin. XXXV. 36.) quid? quod hymnis suis accinere credebantur. Maxime haec opinio obtinebat in sacris cum furore peragi solitis; in quibus ipsa ista insania numinis praesentia excitari putabatur. De Baccho ἐγερσιχόρη res notissima. Canentem eum inducit Euripid. Bacch. 150. sqq. Adde Orph. H. LH. 5. αὐτός δ' ἤνικα τὸν τρισητῆ παλι κῶμον ἐγείρη, εἰς ὕμνον τρέπεται σὺν εὐζῶνοισι τισὴ ναις, εὐάζων κινῶν τε χοροὺς ἐνὶ κυκλάσιν ἄραις. Ad Bacchum carminum auctorem Calpurnii Ecl. X. 16. refert Wernsdorf. Sed *debemus carmina Baccho* ibi est, Bacchi laudes dicendae sunt; quae etiam mox subjiciuntur. — *in remotis* a frequentia homi-

num, deviis *rupibus*. Amat enim Bacchus confragosa loca ac sal-
tuosos recessus (hinc *ολοποιεῖν* dictus Eurip. Cycl. 74.) ob orgia
ibi celebrari solita; res notissima. Hinc *ὄρεϊος, ἑρειομανῆς φοιτα-
λιεύς* poetis frequenter adpellatus. — *credite posteri*. Egregie
haec animum poetae ostendunt rerum visarum miratione defixum,
earundemque imagines tanquam praesentes complexum, adeo qui-
dem, ut, de quo ipse, phantasiae vi abreptus, plane persuasus sit,
eundem et in aliis sensum ac persuasionem excitari cupiat; id
quod animi humani naturae mirifice convenit. Quo enim ipsi va-
na etsi specie delinsi, sensus nostros vere impulsos pro certo ha-
bemus, illud maxime pro explorato et aliis obtrudere conamur,
tantoque enixius hoc credi cupimus, quo magis fidem excedere vi-
deatur. Apage igitur insulsam Lambini animadversionem, exclamantis:
credat Judaeus Apella, non ego. — 3. *Nymphae* et apud
Nostrum (v. I. 1 31. III. 23. 14.) et alibi in Bacchi comitatu
memoratae. Eurip. Cycl. 68, Οὐ τάδε Βρόμιος — οὐ Νύσσα μετὰ
Νυμφῶν. Orph. H. LII. 2. Δι' ὕσσον ἐγγρέμειον κούραις ἄμα Νύμφαις
εὐπλοκάμοισι. Idem LIII. 6. de Sileno: Ναῖσι ἔ Βακχαῖς ἠγούμενε
κιττοφόροισι. Νύμφας Βρομίους vocat auctor Scolii VIII. in Anal.
Br. I. p. 156. Conf. etiam Pratinæ c. 1, Bacchi enim nutrices eae
habitaæ. Hom. H. in Bacch. XXV. 3. Ὅν τρέφον ἠῦκομοι Νύμφαι
— ἔ ἐνδυκέως ἀτίταλλον Νύσσης ἐν γυάλοις. Simpliciter inde *τιθῆναι*
adpellatae Sophocl. Oed. Col. 673, et Orph. H. LII. 6. — *dis-
centes* modos carminum, ex oppositione τοῦ *docentem*, pro vulga-
ri, audientes, adstantes Baccho canenti. — *et Satyros*. Pro hoc
vivida *ἐναργεῖα, aures Satyrorum acutas*, arrectas, Satyros ar-
rectis auribus adstantes, auscultantes, Oculorum adeo sensu quid-
ni hoc percipi potuit? Mire tamen in hoc quosdam, quid ad
Nymphas *discentes*, itidem oculis cognitæ, non offenderant, ar-
gulari videas. — *Capripedes, αἰγίπωδες*, c. g. in Anal. Br. T. III.
c. 412. p. 238.

v. 5 —. Divina prorsus recursantis furoris descriptio! Dum
enim quae mira sibi acciderint, quae viderit, quo modo, Baccho
conspecto, in furorem actus sit, animo penitius perpendit poeta,
iisque adstupet; ecce iterum Bacchum sibi adstare, thyrsoque
commoto se denuo ad orgia celebranda extimulari sentit. Scili-
cet, quod jam supra attigi, poetae dithyrambici enthusiasmum,
quo ad laudes Bacchi dicendas feruntur, ita efferunt, ut Baccha-
rum insaniam plane suam faciant. Thyrso adeo Bacchi percussi

in furorem aguntur, discursitant, evoc adclamant, verbo, orgia simulant, dum virtutes Bacchi, in iisdem cantu ac symbolica representatione exprimi solitas, carmine describunt. Insigne huius rei exemplum praebet locus Pratinæ supra laudatus, unde haec delibamus: ἐμὸς ἐμὸς ὁ Βρόμιος· ἐμὲ δεῖ (fere ut v. 9. *fas est mihi cantare*) κελαιδεῖν, ἐμὲ δεῖ καταγεῖν ἀν' ὕρεα ἐσσύμενον μετὰ Ναιΐδων. Bacchantis adeo, ut ita dicam, poetae h. l. exclamatio est *evoc*, qua se deo correptum h. ἐνθουσιῶντα prodit. Mire hunc locum in rem suam detorsit Juven. VII. 62. *satur est cum dicit Horatius: Evoc!* tamquam vino largius hausto, quod et Gesnerus statuere videtur, venae ejus incensae fuissent, aut incensas ita simulasset poeta. — *mens trepidat*, attonita stupet perturbatur *metu recenti*, ἐκπλήξει, μανία, horrore a Deo recens incusso, seu, quod malim, quo denuo tentatur, furore novo. Trepidat, metuit sibi a Baccho poeta, quum furorem accedere sentit. Is enim, ab eo immissus, corpus graviter adfligit atque excruciat. Recte adeo ac docte metum omnino pro furore ponere potuit poeta. Ita Eurip. Bacch. 600. Bacchis τρομερὰ σώματα in adventu dei trihuit. Heinsius in Lectt. Theocr. c. VI. p. 314. comparat Theocr. II. 137. σὺν μανίαις φοβεῖσθαι, parum commode. — 5. *Mens turbidum*, cum perturbatione *laetatur*, laetitia simul atque horrore perfunditur *pectore pleno Bacchi*, Baccho pectus insidente, urgente, deo recepto. Mira βραχυλογία naturam enthusiasmi sic declaratam dedit poeta. Pectus graviter commovetur, aestuat, deo illud subeunte: idemque exsultat, laetitia gestit tanto hospite recepto. *Pectus plenum Bacchi*, ut III. 25. 2. Adde Ovid. Fast. VI. 538. *Fitque sui toto pectore plena dei*. Lucan. I. 675. *Edonis Ogygio decurrit plena Lyaeo*. et V. 166. *non unquam plenior artus Phoebados irrupit Paeon*. — 7. 8. Etsi plenus jam Baccho vates novis tamen usque furoribus se incendi ac perturbari sentit; hoc adeo, ne iis plane succumbat, deprecatur. Totum enim numen vix capere credebatur humana natura. Praeclare autem a poeta adornata omnia. Recte Porphyrio; *putat per mentis perturbationem sibi infesto thyrso Deum imminere*, quo scilicet novos furores excitaret. Sensus adeo: ne thyrsus mihi intentes, ne thyrsus impacto graviolem mihi insaniam immittas. Haec enim isto efficii credita. Unde Bacchus θυρσομανής, θυρσοχθής Orpheo dictus H. XLIV. 5. XLIX. 3. Ad enthusiasmum poeticum, quo laudes Bacchi canerentur, similiter

hanc imaginem traduxit Pratinas c. l.: Παῖε (thyrso percute) τὴν Φρυνναίου (s. φροϊμίου) ποικίλου προανέχοντα, h. inspira numine tuo choragum, φλέγῃ τὴν ἐλελυγθαλοκάλαμον λαλοβαρυπαρραμελοῦρῳθμοβάταν cet. E Nostro profecit Ovid. Amor. III. 1. 23. *Tempus erat thyrso pulsum graviore moveri; cessatum satis est, incipe majus opus:* et ejusd. lib. c. 15. 17. *Corniger increpuit thyrso graviore Lyaeus, pulsanda est magnis area major equis.* Idem. Trist. IV. 1. 43. *mota calent viridi mea tempora thyrso.* Possunt etiam verba: *gravi metuende thyrso* ornate tantum adjecta videri; ut declaretur Bacchus θυρσοφόρος, θυρσοοιβάκτης (Orph. H. LI. 4.) θύρσῳ δεινὸς (Epigr. CCLI. 2. in Anal. Br. III. 201.) eadem fere ratione, qua Phoebus ἐκηβέλος *certa metuendus sagitta* I. 12. 23. Sed alterum phantasma nobilium atque h. l. adcommodatus.

v. 9. Bacchum canam, ab ipso excitatus, plenus illo. *Fas est virtutes et sacra Bacchi celebrare;* plane ut Pratinas l. l. ἔμῃ δ' εἰ κελαδεῖν, ἔμῃ δ' εἰ παταγεῖν *Thyiades* s. Bacchae *pervicaces* indomitae effrenes, furore correptae. Nisi linguae ratio obstare videretur, mallet equidem interpretari, colla jactantes, imagine a tauris jugum detrectantibus petita. Hoc enim *pervicaces* recte dici posse vix dubitem. Essent adeo Bacchae ῥιψαύχενες, ὑψαύχενες, ut saepius de iis poetae. Catull. LXIII. 23. *Ut capita Maenades vi jaciunt hederigerae.* Cf. eundem LXIV. 256. Quem earundem habitum etiam in monumentis antiquis admodum frequentari videas. — 10. Ornate pro: ut vinum et lac copiose e terra thyrso icta, profluxerit. Res in miraculum versa, qua Bacchi ἐπιφάνειαν priscus sermo simpliciter manifestabat. Scilicet Baccho, ceterisque numinibus, quae vegetae atque procreatricis naturae essent symbola, adparentibus, omnia statim eorum adspectu efflorescere, progerminare, terramque ubertate quasi intumescere, unde maxima omnium rerum promanaret copia, antiqua fingebat religio. Vide vel Hom. H. in Bacch. 35. seqq. Virg. G. II. 390. et Sil. Ital. VII. 192. Summam autem ubertatem plures antiquiores populi declarant per vini ac lactis fontes e terra scaturientes, et mellis copiam in terram defluentem. Unde et auream aetatem his fere coloribus a poetis depingi videas. Vide Tibull. I. 3. 45. et ibi Heyn. Traducta mox haec imago inprimis ad sacra Bacchica, in iisque inter Bacchi miracula repraesentata ac celebrata. Notissimus locus Eurip. Bacch. 142 seqq. 'Ρεῖ δὲ γάλακ-

τι κέδον, ῥεῖ δ' οἴνω, ῥεῖ δὲ μελισσῶν νέκτροι. Senec. Oed. 491. *Pumice sicco fluxit Nyctelius latex — combibit dulces humus alta succos* (puta mellis), *niveique lactis candida fontes, et mista odoro Lesbia cum thymo.* — *Mella lapsa* defluentia in terram e *cavis arborum truncis iterare*, canere. Iterat enim poeta, quae gesta describit. Asellio apud. Gell. V. 18. extr. loco admodum luculento: *Scribere autem bellum, quo initum consule, et quomodo confectum sit, et quis triumphans introierit, et quae eo in bello gesta sint*, iterare; — *id fabulas pueris est narrare* cet. Non est igitur, post Bacchum vel Nymphas vel adeo alios poetas celebrare, quae quam jejuna ratio sit, facile animo adsequaris, sed simpliciter referre, enarrare. Vel sic tamen exquisitiorum illam poetarum rationem huic loco adcommođandam duxerim, qua sese rerum, quas contigisse exponunt, ipsi auctores ferunt. Vide omnino ad II. 1. 10. Adde Virg. Cul. 27 sqq. *Iterat* adeo elicit iterum mela poeta ex arboribus, unde ea fluxisse commemorat.

v. 13. *Fas et celebrare honorem*, ornamentum, decus, ἀγλαμα, quo Ariadnes conjugis caput redimitum fuerat, coronam ejus autem (ita *regius honos* de chlamyde purpurea Virg. Aen. VII. 815. et sic passim) *additam stellis*, inter sidera relitam. Possit etiam interpretari: coronam in conjugis honorem inter stellas repositam. Ita *honorem adolcre, imponere aris*, de sacrificiis in deorum honorem factis saepius Virgilius et alii. Atque hac fere ratione eandem rem elocutus est Avien. Arat. 197 sqq. *Adspice ceu rutilus vibret lux Gnosia flammis, haec quondam Bacchi monumentum fulget amoris, haec Ariadnei capitis testatur honorem.* Praeferam tamen priorem rationem tanquam paulo audaciorum aptioremque adeo huic carmini. — *beatae*, ἀποθεωθεῖσης, Diis adscriptae; Dii enim μάκαρες, solenni adpellatione. Ariadne autem Bacchi *lyncibus in coelum vecta* (Propert. III. 15. 8.) interque deos relata; ut pervulgatum. vid. loca a Broukh. ad Prop. l. 1. congesta; et de Ariadnes corona Hygin. II. 5. — 14. 15. Argumentum hujus fabulae pete ex Euripidis Bacchis. Bacchus a Pentheo vinculis constrictus, in domo ejus adservatur; unde se cum ipsa domus ruina expedit. *Tecta adeo disjecta*, compagibus solutis prostrata *non leni*, gravissima *ruina*, graviter in terram colapsa. Eurip. Bacch. 633. Δῶμα τ' ἔβρηξεν (Βάχχος) χαμάζε' συντεθράναται δ' ἅπαν. — *Lycurgus* Edonorum, Thraciae populi, rex.

ob pulsas cum ipsarum deo e regno suo Bacchas a Jove excacatus, juxta Homer. II. ζ. 130-40. Juxta alios, ob vites excisas a Baccho in furorem actus, quo et Dryantem filium interfecit, et sibi ipsi crura falce amputavit Propert. III. 15. 23. *Vesanumque nova nequidquam in vite Lycurgum*, ubi v. quos laudat Burmann. Adde Heyn. ad Apollod. III. 5. p. 576. Rem in gemma antiqua repraesentatam vide apud Gor. T. I. t. 92.

v. 17. Maximam vim habet subita orationis ad Bacchum conversae mutatio; plane ut apud Virg. Aen. VIII. 293. et 296. ad Herculem; et apud Claudian. Praef. ad L. II. de R. P. 34. ad eundem. — *flectis* retro cursus *amnum*, Hydaspis et Orontis. Hos enim, thyrsu ejus tactos, sicco pede transiisse prisca narratio erat, quam latius persequitur Nonn. Dionys. XIII. 123. sqq. — *mare barbarum*, Indicum sedas, tranquillum reddis; hac enim notione τὸ *flectis* huic membro adaptandum videtur. Baccho enim mare intrante *tumidum Nereus posuit mare* apud Serec. Oedip. 450. Eidem Herc. fur. 409. Bacchus *domitor rubri maris* audit. Spectat autem hic locus omnino ad Bacchi expeditionem Indicam, miris antiquiorum poetarum figmentis famigeratissimam. — 18-20. Tu *avidus* madidus vino, βεβρωγμένος, ὑγρὸς (uti idem audit in Anthol. gr. I. p. 82. vino furens, adeoque discurrens, versans in *separatis*, ἐρήμοις, remotis (v. 1.) montium *jugis coërces* constringis *crines Bistonidum*, Baccharum (Bistones enim Thraciae populus, a quo τελευτα traditae ac propagatae) *nodo viperino*, viperis, serpentes implicas Baccharum crinibus *sine fraude*, sine noxa, impure: non, ut illis nil noceant viperas, ut fere volunt intpp., sed Bacchi respectu, sine noxa tractas manibus *viperas*, easque Baccharum crinibus innectis. Apud Euripidem Bacch. 101. sibi ipse comam serpentibus cingit, eumque sequuntur Bacchae: στεφάνωσέν τε δρακόντων στεφάνοις· ἐνθεν ἄγραν θεοτρόφοι Μαινάδεις ἀμφιβᾶλλονται πλοκάμοις. Sed et nebridas Baccharum anguibus connexas fuisse tradit Eurip. trag. laud. v. 665. adde Catull. LXIV. 258. ubi vide Intpp. Designatur autem antiquo hoc figmento magna per naturam hujus dei vis ac potentia, cui vel, quae ejus efficacissima habentur, puta viperas venenum, subjecta sint, nihil noxae inferant. Ceterum *Medusae comas* anguibus innexis *nodosas* simili ornatu vocat Ovid. Pont. III. 1. 124.

I. Band.

Z z

v. 21 — 24. Bacchus *γίγαντολέτωρ*. Magnae sane Bacchi, quo antiquiores poetae vim naturae vegetam repraesentabant, partes esse debere in fabulis physicis, in pugna deorum cum Titanibus, Centimanis et Gigantibus; translatae mox ad fictaetae eae ejusdem nominis heroi Thebano a poetis senioribus, quum vel rerum, quae fabularum involucris proderentur, notiones diverse poetarum eas tractandi modo plane obliteratae essent, vel omnino fabulae pro meris ornamentis poeticis haberi coeptae essent. Idem factum in Hercule antiquiore ac Thebano v. Heyn. ad Apollod. p. 325. Iam e quorundam narratione Bacchus sumta leonis forma diis in hac pugna aderat, quos Noster h. l. sequitur. Eadem specie occurrit piratis apud Homer. in ejusd. H. v. 44. Nam omnes deos mutatis formis contra Gigantas stetisse inde cum Gesnero ad Claudianum XXXVII. 51 vix statuerim, minime autem hoc ex Claudiani l. l. probaverim, quandoquidem ibi *Numina omnigenis formis* dicuntur, quatenus sunt diversae formae, generis, ac loci, adeoque Dii marini, fluviatiles, agrestes, silvestres, inferi. Sed ipsorum mutatio in animalia, quae timorem arguebat, in Typhoei demum pugna locum habebat. Saepius autem hoc aut simili figmento invictum Bacchi robur declarasse veteres discas ex Eurip. Bacch. 1025. Φάνηθι ταῦρος, ἢ πολύζωρος γ' ἰδεῖν δράκων, ἢ πυριφλέγων ἐρᾶσθαι λέων. — Quum *cohors Gigantum*, gigantes *impij*, ἀτάσθαλοι, ἄδικοι (Callim. Lav. Pall. 8.) ob adfectatum regnum coeleste, *regna* regnum *parentis* tui, Jovis coelum *scanderent*, in coelum eniterentur, Jovem inde dejecturi, *per arduum* tendentes, quum arduam viam in coelum molirentur. *Per arduum* volunt esse per montes exaggeratos; equidem copia poetica adjectum malim, δι' αἰθέρος, in sublime enisi. — 23. 24. Quam ornate pro, tu Rhoetum dejecisti, depulisti sub specie leonis. *Retorsisti* egregie Rhoeti renitentis imaginem ob oculos ponit. Apud Apollodorum I. 6. Eurytum thyrso occidit Bacchus.

v. 25 — 28. Sicque te egregium bellatorem ostendisti, quem imbellem ac mollitie diffluentem antea disserebant, notabant. In sententia ipsa, quae et apte satis cum antecedentibus cohaeret, nihil plaue est, quod offendant; sed nimis protraxit eam poeta et quidem admodum vulgari ratione; *quamquam*, *choreis aptior dictus*, quum choreis unice aptus hebereris, ideo *non sat idoneus pugnae ferebaris*: ac in hoc subsistere debebat Intpp.

censura. Docte autem *sed τῷ quamquam* subicitur pro *tamen*: exempla exquisitoris hujus formae pete a Markl. ad Stat. Silv. III. 3. p. 163. *Aptior* natus magis ad choreas ducendas ac serendos jocos; quam ad proelia obeunda, et arma tractanda. Declaratur Bacchus χορευτῆς (Orph. Eύχ. 9. ἐγχεσίγελως (Paul. Silent. XL. Anal. Br. III. 83.) et φιλοπαύγων (Anaer. XLII. 2.) satis obvia ratione. Tibull. I. 7. 43. *Non tibi sunt tristes curae nec luctus, Osiri, sed chorus et cantus et levis aptus amor.* — *sed* enimvero *idem eras*, eundem te esse ostendebas, te praestabas, sive *medius esses pacis*, sive versareris in pace, seu in bello, utrique aequè commodum te praestabas: in pace, remissiozem, choreis indulgentem, luxuque diffluentem; in bello autem, strenue pugnantem. Utraque haec virtus Bacchi et pacis amantis et bello strenui passim celebratur poetis. Euripid. Bacch. 302. Ἀρεάς τε μοῖραν μεταλαβὼν ἔχει τινα̑ et 417. σφφ. ὁ δαίμων ὁ Διὸς πάντας χαίρει μὲν θεκλαίοισιν, φιλεῖ δ' ὀλβοδότειραν εἰρήνην. Adprime autem huc facit epigr. CCL. (Anal. III. 201. in Bacchi statuam Minervae junctam, dignum quod ex parte huc transferamus: εἰπέ, τί σοι ξυγὸν ἔξ Παλλάδι; τῆ γὰρ ἄκοντες ἔ πόλεμοι πάρα· σοὶ δ' εὐαδὲν εἰλαπίναι. Μὴ προσπετάς, ὦ ξεῖνε, θεῶν περὶ τοῖα μετάλλα· ἴσθι δ' ἴσοις ἱκέτος δαίμονι τῆδε πέλω. Καὶ γὰρ ἐμοὶ κλέμων φίλιον κλέος· οἶδεν ἅπασ μοι ἠΐψου δμηθεῖς Ἴνδος ἄω' Ὠκεανοῦ. Cf. Lucian. D. D. XVIII.

v. 29 — 32. Quin et Tartari monstra submisere se tuo numini, remissa ferocia. Praeclare hoc Cerberi Bacchum adulantis imagine adumbratur a poeta. Adiit autem Bacchus inferos, Semelen inde reducturus. Vid. Apollod. III. 5. 3. adde Pausan. II. 37. ubi per stagnum Aleyonium Bacchum ad inferos descendisse ab Argivis tradi memorat. Cf. et Hygin. f. 251. Jam prosaica forma erat: Ubi Cerberus te Orcum ingressum *vidit*, sensit, tantum abest ut noxae inferendae cupidum se ostenderet (*insons*), ut potius blanda adulatione potentiam tuam veneraretur. — Bacchus *cornibus decorus: insignis cornu* (Ovid. A. A. III. 348. κερασφόρος, ταυρόκερως, antiquissimo roboris ac potentiae symbolo. Cf. Intpp. ad Nemes. III. 36. *Aurea* habet cornua, ut deus. Unde χρυσώπης Eurip. Bacch. 553. χρυσόκερως (Anthol. gr. I. p. 82.) dictus. Idem capite cornuto in nummis ac monumentis Etruscis obviis. vid. Spanhem. de Usu et Pr. Num. T. I. p. 392. Burm. Sicala T. II. t. 12. Gori

Mus. Etr. t. LIII. — *leniter atterens tibi caudam*, adblandiens tibi cauda mota, *σάινων*, Hesiod. Theog. 770. de Cerbero: *ἐς μὲν ἰόντας σάιναι ὁμῶς οὐρῆ τε ἃ οὐασιν ἀμφοτέροισιν*. Forte tamen melius fuerit, ne his eadem imago occurrat, explicare: *adplicans*, subjiciens utero caudam, prae timore. Virgil. Aen. XI. 812. *caudamque remulcens* (*leniter* Horatii) *subjecit pavitantem utero*. Similiter se ab Oedipode victam testatur Sphinx apud Euripid. fr. Oed. XVI. (ed. Lips. p. 458.) *Οὐρὰν ὑπὸ πτεροῦσιν ὑπὸ λειοτόπου βάσιν ἐκαθέζει*. — *recedentis*, quum revertereris ex inferis, in reditu tuo pedes cruraque tua attingit *ore trilingui*, tribus linguis suis, ore exsertis, blandientium canum instar; qui alias reditum umbris negat, easque dovorat. Hesiod. l. 1. *ἐξελεῖν δ' οὐκ αὖτις ἐξ πάλιν, ἀλλὰ δοκεύων ἐσθίει, ὅν κε ἀβησι πολέων ἐκτροσθεν ἰόντα*. Cerberus autem hic *τρίκρανος*, ut apud Sophocl. Trach. 1106.

ARGUMENTUM XX.

Generoso spiritu hac ode (quam ex dithyramborum genere quidam, nescio qua ratione inducti, statuunt) Horatius immortalitatem nominis, facultate poetica parti sibi pollicetur certoque auguratur, eamque nova plane ac vividissima imagine ita repraesentat, ut se in cycnum, avem Apollini sacram, transformatum totum terrarum orbem pervolaturum dicat; (de cujus phantasmatis ratione vide ad v. 1.) igitur, ubi inter homines esse desierit, luctus omnino causam non dari, quandoquidem mortalis conditionis plane ex pers sit. Idea totius carminis haud dubie e graeco aliquo lyrico poeta ducta est, ab Ho-

ratio tantum amplificata atque exornata. Summa virtus carminis est in vivida metamorphoseos adumbratione, et si hac ipsa ad sensum parum suavi.

A d n o t a t i o n e s.

v. 1. Famam alicujus nominisque celebritatem ad remotiores terras pertingentem quum poetae fere ita efferant, ut eum vel Famae alis (v. II. 2. 7.) vel suismet ipsum levatum pennis totum terrarum orbem volatu lustrantem fingant (in quam rem commode laudant Theognid. 231. σοί μὲν ἐγὼ πτέρ᾽ ἔδωκα, σὺν οἷς ἐπ' ἀπείρονα πόντον πωτήσῃ κατὰ γῆν πάσαν ἀειρόμενος ῥηιδίως — πολλῶν κείμενος ἐν στόμασι. Vide et quae ibi sequuntur); exquisitius Horatii, quo simul, unde sibi illa gloria obtigerit, docte declaret, haberi debet phantasma, quo se cycni adsumta forma omnes terrarum plagas pervolaturum omnesque populos cantu suo permulsurum generoso spiritu jactat. Nam non volatus solum, quo efferuntur poetae (ποτανὰν μηχανὰν adpellat Pind. Nem. 3. 32. cf. ad I. 6. 2. et IV. 2. 25.) sed etiam cantus rationem in poetarum cum cycnis comparatione haberi, in promptu est intelligere. Eadem de causa *Sirenium* alas posuit Eurip. fr. CLIV. (p. 491. ed. Lips.) haud dubie eadem in re: χρυσίαι δὲ μοι πτέρυγες περὶ νῶτον ἔχ' τὰ Σειρήνων ἴρέντα πέδιλα ἀρμιζεται· βάσομαι τ' εἰς αἰθέρα πολλὸν ἀερθεῖς. Et *lusciniæ* formam Cinesiae poetae adfinxit Aristoph. Avv. 1372. ἀναπέτομαι δὲ πρὸς Ὀλυμπὸν πτερύγεσσιν κούφαις. — Pedestris enuntiatio sententiae erat: ego alte in aërem evolabo. Pro tenui *ego* cum vi est *vates*; quo causa mutationis declaratur, facultas ejus poetica. — *biformis*, respectu prioris *humanae* ac novae *cycni* formae in quam nondum plane abierat. cf. v. 9 sqq. Vel quatenus *vatis* imaginem ac sensum in cycni formam transfundit, animo utramque simul completitur. Ridicule alii ad lyrica et satiras, diversa poematum genera, Horatii referunt. — *Penna*, alis, volatu *non usitato*, quo pauci mecum certaturi sint, altissimo. Nisi simpliciter est: Novo plane more sc. cycni specie, evolabo. — *non tenui*, πυκνῶ πτέρυγι, densa, valida, quae adeo alte enititur, et satis virium habet, ad se sustentandum. Omnino ad gloriae ma-

gnitudinem ac perennitatem refer, quam sibi poeta auguratur.
 — 4. *invidia major, excelsior*, cujus gloriae invidia nihil amplius detrahere valeat, ὄφθαιος, φθόνου κρείττων (quamquam hoc fere de iis, qui invidia non ducuntur, veluti Lucian. Hermot. c. 76. p. 820.) h. l. summam facultate poetica, laudem famam adeptus. Callim. ep. XXII. 4. ὁ δ' ἦρισεν κρείσσονα βασκανίης. Ita de se IV. 3. 16. *Et jam dente minus mordeor invido*. Simmias Rhod. II. 3. (Anal. Br. I. p. 204.) εἰ δέ τις ἐκ πάντων σοφίης μέγαν ἔσχεν ἔκαινον, οὗτος ἔχει πλείστον, ἔ φθόνος οὐχ ἔπειται. Praeclare autem hoc adjectum sententiae, qua se inter homines esse desitutum declarat; ita enim minus arrogantiae habet. Similia sibi spondet Propert. III. 1. 21. *At mihi quod vivo detraxerit invida turba, post obitum duplici foenore reddet honos*. et Stat. Theb. XII. extr. *Mox tibi, si quis adhuc praetendit nubila livor, occidet, et meriti post me referentur honores*.

v. 5. *Ego etsi sanguis, filius* (ut III. 27. 63. Tibull. I. 6. 66. Ovid. Fast. VI. 488. cf. Schrad. ad Mus. p. 136.) *paup. parentum*, utpote libertino patre natus, ob humilitatem generis vulgo despectus, *non obibo*, si sententiam species, est: summam nominis claritatem consequar, in ore omnium ero, quem nunc libertino patre natum rodunt. Suavis adeo atque satis perspicua oppositio: Immortalem ego gloriam, famam adipiscar, qui nunc vix ullo in honore sum, quippe paupertate atque humili genere depressus, a te tamen, optime Maecenas, aliquo loco habitus, expetitus, qui tamen tui gratia floreo, qui tua me amicitia dignaris, qua facile et paupertatem meam, imperitorumque iudicia fero. Ita fere sententiam verbis, *quem vocas, dilecte Maecenas*, continuatam existimaverim. Vide Obs.

— 8. immortalitatis notio novo colore adumbrata, in cuius elocutione non haerendum. Est simpliciter: Stygem non trajiciam, Tartara non videbo. Similiter in Lucceji epitaph. 19. (Poet. min. III. 209-) *Non ego Tartareas penetrabo tristis ad undas — atris non errabo locis, nec cohibebor aquis*.

v. 9. *sqq.* In cycnum enim mutatus pervolabo totum terrarum orbem. Animatur haec imago poetica vivida metamorphoseos repraesentatione per partes facta. *Pelles asperae* pellis aspera residit cruribus, docte et copia poetica dictum pro: pellis aspera fit, residit; dum enim crura humana extenuantur, cycni formam exilam induunt, necesse est, ut cutis, quae molli-

bus ante ac succulentis partibus inducta fuerat, his evanescentibus *subsident*, ossibus propius admoveatur, quaeque antea pleniore corpore extensa erat, nunc contrahatur, adeoque *aspera* h. rugosa evadat. In ornatu tam perspicuo mirum utique, Intpp. adeo alucinari, potuisse. Nunc pellem cyeni vel natura asperam vel ex emicantibus plumis ita dictam volunt; nunc *residunt* accipiant de pelle cuti humanae superinducta, contra receptam poetis immutandae formae rationem, qua corpus tantum distingitur, nulla re extrinsecus illata. — *album alitem*, cyenum. — 11. *Superna*, superiore corporis parte, τὰ ἄνω, ἄνωθεν. Sequentia perspicuitatis causa τῷ *superna* adjecta. *Plumae leves nascuntur*, emicant, prodeunt e digitis et humeris, h. alatus fio. — *leves* praeclare de pennis olorinis, levore ac candore refulgentibus, *purpureis*. IV. 1. 10.

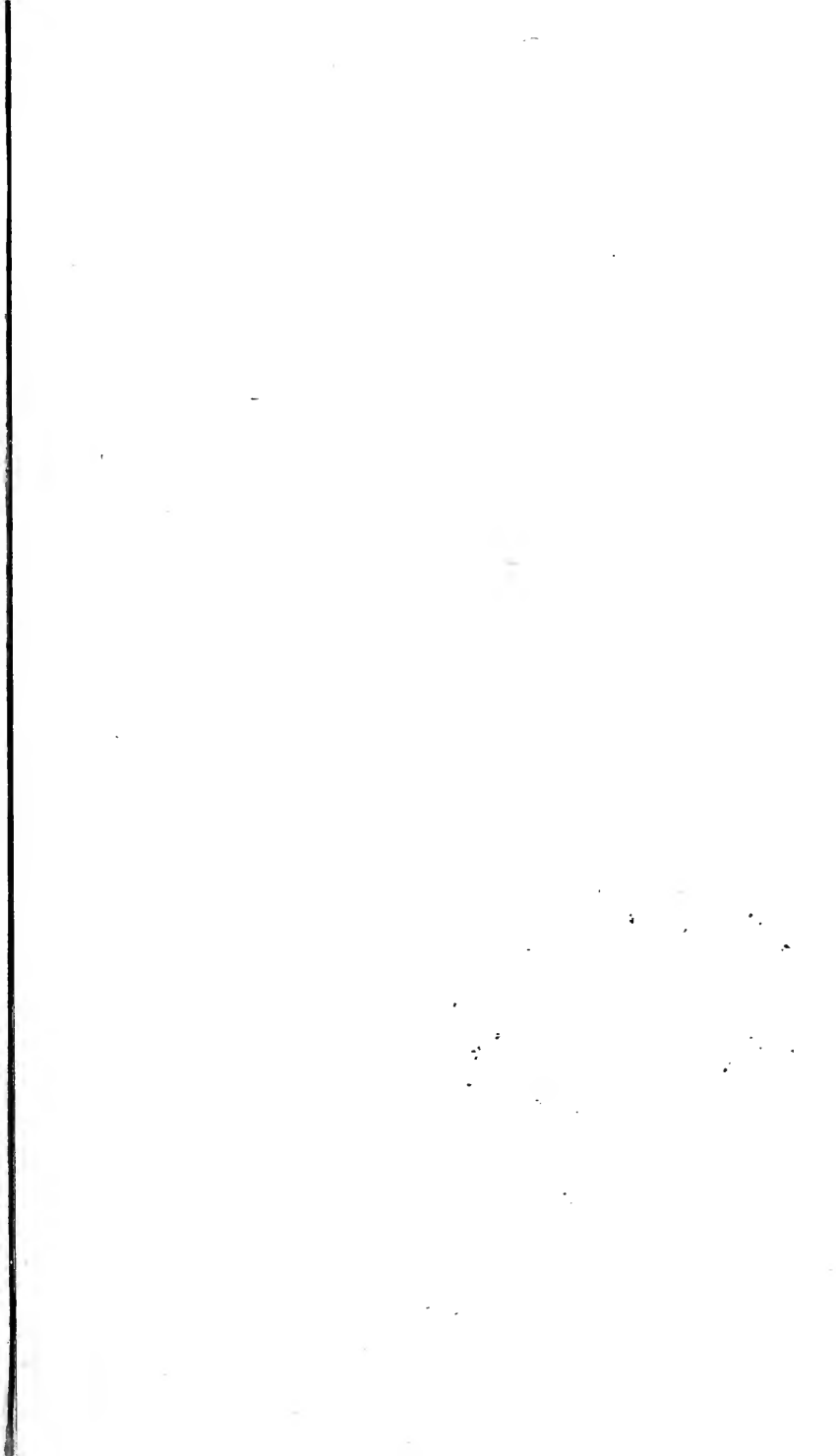
v. 13. Ad remotissimas terrae oras *ales canorus*, in alitem canorum, cyenum mutatus, penetrabo, eas sub cyeni specie adibo. — *ocior*, celerior, quippe *penna haud tenui* instructus, quam volatus fuit *Icari Daedalei*, Daedali filii. Comparaturus suum volatam cum simili conatu in Daedalum et Icarum incidere debuit, e quibus alterum ponit, tanquam poeta; in quo adeo non argutandum. vid. Obs. — 14. *litora Bospori*, populos Bosporo Thracio adjacentes. Forte cum dilecta *litora* memorantur a poeta: nam ad ea fere cyeni cantum ponunt poetae. Moschus III. 14. Στρυμόνιοι μύρεσθε παρ' ὕδασι κίχνοι. Loll. Bass. I. 2. (Anal. Br. II. 160.) μελιθροῦς κύκνος ἐπ' ἠϊόνος. cf. Eurip. Iphig. in Taur. 1104. Ovid. Trist. V. 1. 11. Sed hoc forte argutius. — *gementis*, sonori, ranci, undis isto freto coarctatis et fractis. Cf. II. 13. 14. III. 4. 30. — 15. *Syrtes Gaetulae*, ora Africae Gaetulis habitata, omnino pro Africae regione — 16. *campos Hyperboreos* extremas versus Septentrionem terras, necdum cognitatas. De certo adeo populo vix cogitandum h. l.

v. 17. Observa varietatem et copiam poetae in *visam*, *menoscent*, *discent*; tum antea *terras* posuit, quibus nunc *populos* substituit. *Dacus dissimulans*, celans *metum Marsae cohortis*, Marsorum tanquam fortissimorum militum in exercitu Romano, omnino pro, exercitus Romani. Daci metuunt Romanos, ab iis victi ac in fines suos repulsi; sed dissimulant hunc metum, armis iterum contra Romanos sumtis, in rebellando

pervicaces; suaviter. — *Geloni* Scytharum gens, Istri accola: Vid. II. 9. extr. — *ultimi* qui Romanis innotuerant versus Septentrionem, remotissimi. — 19. *Iberi* Hispani al Ibero fluvio, qui jam Horatii aetate aliquam literarum Romanarum notitiam e commercio, quod ipsis cum Romanis intercedebat, traxerant; unde *periti*, exculiti artibus. — *discet*, audiet meum cantum; nihil amplius. Ita II. 19. 5. Statius, qui hunc locum in animo forte habuit, accepit pro, ediscet. Theb. XII. 814. *Iam te magnanimus dignatur noscere Caesar, Itala jam studio dicit, memoratque Juventus.* — *Rhodani potor*, Galliae populus, solenni poetarum loquendi usu, quo *fluvium bibere* est, ad eum habitare, v. c. IV. 15. 21. Virg. Aen. VII. 715. et centies alibi.

v. 21. Quocirca, ubi inter homines esse desiero, ne luceas me, ut mortuum. Jam Ennius apud Cic. Tusc. I. 15. *Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu facit: Cur? volito vivu' per ora virum.* Ad sententiam facit quoque egregie locus in Phalaridis ep. XCVI, de Stesichoro: τὴν δὲ ἀνδρὰ μὴ στένετε, μὴτ' ὀλοφύρεσθε, κινούντες τῆς ἐπ' αὐτῷ τύχης. Τέθνηκε μὲν γὰρ τὸ σῶμα τὸ Στρησιχόρου, τοῦνομα δὲ παραλαβάν ὁ ἀνήνυτος αἰὼν, εὐκλεῆς μὲν ἐν βίῳ μακρῆρον δὲ ἐν μνήμαϊς ἀναθήσεται. — *Absint naeniae* cesset, ne canatur carmen lugubre ad tibiam in funere *inani*, quandoquidem *funeri*, exequiis, pompae, corpus deest, utpote in cynnum mutatum. — 22. *luctus turpis*, qui vultum deformat; ad fletum enim solennem, ardente rogo, *luctum* potius retulerim, quam ad vestem lugubrem, squalidam. Ad pompam autem exequialem pertinent etiam *querimoniae* et *clamor*, lamenta et ejulatus in funere instituti. — *Compesce*, reprime, contine; ut Lucret. III. 967. *Aufer abhinc lacrimas — et compesce querelas.* — *Mitte omitte honores*, ne impertiatis honores sepulchro. *Honores sepulcri* possunt esse generatim, qui mortuo impenduntur, exequiae, pompa funebris, et quae ad eam pertinent, naenia, fletus cet. ut adeo antecedentia poeta ita complexus videri debeat. *Extremos honores* hoc sensu dixit Sil. It. VI. 670. *ferale decus* idem X. 535. Ovid ex Pont. I. 9. 61. *Ille tibi exequias et magni funus honoris fecit.* Ita *lacrymae* sunt γέρας θανόντων Hom. II. 5. 9 Aeschyl. Suppl. 120. ἠλεμοσίῳ ἀμπερὴ θροονμένη μέλη ζωσά γόοις μέ τιμῶ. *lacrymae, qui major honos* Stat. Silv. III. 3. 213. Ita *lacrymis decorari* se vetat Ennius I. 1. Praestat tamen honores sepulcri proprie accipere de tumulo in mortui honorem erecto (Hom. II. π. 455. Ἐνθα ἑταρχύσουσι κασιγνητοὶ τε ἔται τε τύμβῳ τε στήλη τε τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων. Ita τιμῶν de sepulcri honore adhibuit Hesiod. Sc. Herc. 476.) cupressis ornando, tum de inferiis ad eum quotannis facientis. — *supervacuos*, quibus plane locus non est; ut qui mortuus non ero. Alias honores isti ita dicuntur, quod mortuis eorum nullus sensus est. Ita *vanum hunc honorem* adpellat Virgil. Aen. XI. 52. κενῶν χάριν Meleag. CIX. 6. (Anal. Br. I. 31.) δαπάνης κενῶς Eurip. in Polyid. fr. VI. p. 470. ed. Lips.

LIBRARY

AUG 0 9 1990

UNIVERSITY OF TORONTO

PA
6393
A2
1817
T.1
C.1
ROBA

